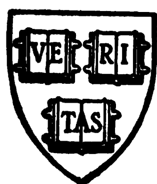

VE
RI
TAS

SBORNÍK

Historického kroužku.

Čtvrtletní časopis historický.

ROČNÍK IV.

Majitel, nakladatel a vydavatel Družstvo Vlasť.

Redaktor

Dr. Mat. Kovář.

V PRAZE.
TISKEM KNIHTISKÁRNY DRUŽSTVA VLASŤ V PRAZE.
1903.

ČÍSLO 1. 1903. ROČNÍK IV.

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

ČTVRTLETNÍ ČASOPIS HISTORICKÝ.

MAJITEL, NAKLADATEL A VYDAVATEL:
DRUŽSTVO VLASŤ.

REDAKTOR:
DR. MAT. KOVÁŘ.
PRAHA, FERD. TŘÍDA Č. 6.

KNIHTISKÁRNA DRUŽSTVA »VLASŤ«.

OBSAH:

Knihy a časopisy redakci zaslané:

Izvěstija otdělenija russkago jazyka i slovesnosti imperatorskoj akademii nauk r. 1902. Díl 7., knížka 3.

Časopis moravského musea zemského roč. II. čís. 2. a roč. III. čís. 2. Redaktoři Fr. J. Rypáček a Dr. Fr. Šujan.

Časopis Katol. duchovenstva. Roč. XLIII. Seš. 10. a roč. XLIV. seš. I.

Český Časopis Historický. Roč. IX. seš. 1.

Vlastivěda moravská. Díl II. Místopis. Brněnský kraj. Dějepis Brna. Napsal Th. Dr. Fr. Šujan. Vydává Musejní spolek v Brně. Redigují Fr. J. Rypáček a Fr. A. Slavík. V Brně 1902. Cena 6 K.

Předplatné na Sborník Historického kroužku, roč. IV., obnáší 5 K, pololetně 2 K 50 h.

Administrace je v Praze, Žitná ulice č. 570-II.

Z družstva Vlasť. Ke družstvu Vlasť přistoupili za členy zakládající: Sigm. hrabě Ledóchowski, rektor Patronátu mládeže; P. Aug. Jannal, duch. správce na Bílé Hoře; Jos. Honzík, krejčí v Plzni; Vinc. Pavlík, košíkář v Klatovech; Adolf R. Junek, obchodvedoucí firmy K. Fiala na Smíchově; Karel Francl a Felix Gotthard, alumni v Č. Budějovicích; Jos. Hradec, Václ. Drahota, Ant. Vedra, Jar. Dopita, Karel Kytýr, Václav Havelka, Jos. Kos, J. Vencl, Jan Vaněk a Jan Žák, alumni v Litoměřicích. — Každý nový člen upisuje 100 korun a může je složiti: mohovitější v 10 letech, chudší ve 25 letech.

Každý nový člen, složí-li aspoň první vklad, obdrží zdarma knihy družstvem vydané, a to: Vzájemný poměr učení Petra Chelčického atd. (3·20); Jak píše prof. Dr. Masaryk o katolické vědě a víře (3); Z duševního bojiště (1·20); Z dějin nepatrné české vesnice (2); Almanach na oslavu bisk. jubilea sv. Otce Lva XIII. (3); Jaké byly počátky křesť. socialismu v Čechách (0·60); O vědě a víře (1·20); Kalendář sv. Vojtěch, roč. I. (1 K); 9 sešitů Sborníků historických (16·30). Činí 31·50.

Z Vlasti, Vychovatele, z Dělnických Novin, z Našich Listů, Hlasů Svatováclavských, ze Vzdělávací četby katolické mládeže a ze Sborníku Historického kroužku obdrží nový člen vše, co není rozebráno. Celkový dar pro člena má cenu přes 200 K.

Papežskou hymnu vydalo družstvo Vlasť a prodává ji 1 kus za 1 halíř. Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlasť v Praze, čp. 570-II.

Ročník IV. 1903. Číslo 1.

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Biskup Eduard Jan Nep. Brynych.

Štědrý příznivec a podporovatel Historického kroužku, nejdůstojnější pan biskup královéhradecký *Eduard Jan Nep. Brynych* šlechetnou duši svou vydechl dne 20. listopadu 1902. Truchlivá, neočekávaná zvěst o úmrtí jeho došla nás právě, když byl 4. sešit loňského ročníku dotištěn, tak že nebylo lze přesmutnou zprávu tu sděliti se čtenáři Sborníku. Nelze nám však pomlčeti o muži ideálně šlechetném, o knězi horlivém, o pracovníku na vinici Páně neúnavném, o bojovníku pro víru a jazyk neohroženém, o velepastýři vzorném, o charakteru čistém, neúhonném, vůle neoblomné, jen pro dobro horující a veškeré zlo nenávidící, pravém to apoštolu Páně. Přes nepřízeň doby, přes ústrky, hany a potupy odpůrcův a nepřátel cizích i domácích nedal se mýliti, kráčeje pevně cestou, ač drsnou a trnitou, za praporem Kristovým. A v době liberalismu, zednářství, radikalismu, v době atheismu a náboženské vlažnosti a lhostejnosti, v době rozporův a bojův národnostních a náboženských seděti na stolci biskupském a říditi stádce sobě svěřené není úkolem snadným, není úřadem vděčným.

Zvěčnělý biskup Brynych porozuměl své době; on správně postřehl, že nutno postaviti knihu proti knize, list proti listu, tisk proti tisku, spolek proti spolku, ale proti zlobě a zášti nepřátel křesťanskou lásku bratrskou. Hájiti víru a církev dlužno týmiž zbraněmi, jichž užívají nepřátelé k hanobení a podvrácení jejímu.

Žil skromně, aby mohl tím štědřeji podporovati věc katolickou, a to činil měrou přehojnou. Malou řadu naplnil let, ani celé desítiletí neseděl na stolci biskupském, ale velikou naplnil řadu činů jako kněz a biskup.

Narodil se 4. května 1846 ve Vlasenicích u Pelhřimova, vsi to se dvorem, kdež otec jeho byl hospodářským úředníkem. Do obecné školy chodil v Jindřichově Hradci, v Kutné Hoře a pak v Jičíně, kdež r. 1856 vstoupil do gymnasia, když otec jeho stal se městským úředníkem v nedaleké Sobotce. Dokončiv studia gymnasijní r. 1864, zažádal za přijetí do semináře v Hradci Králové. Na kněžství vysvěcen byl 4. listopadu 1868 biskupem Hanlem. Po své ordinaci dostal se za kaplana do Žlunic a Nového Bydžova

a pobyl tu téměř osm let, načež z lásky ke stařičké matičce své, aby ji mohl míti u sebe, ucházel se o místo professora pastorálky při bohosloveckém učilišti v Hradci Králové. I byl tam povolán za kaplana r. 1876 a po roce odbyv přísné zkoušky, stal se professorem.

Již jako kaplan počal býti literárně činným. Psal pěkné povídky pro lid, mezi nímžto žil a s nímž cítil: „Domkář mudrlant", „Pokročilý rolník", „Otevřené oči", „Diamantek", „Slovo kříže" a j. V Hradci Králové zvláštní pozornost na sebe obrátil svými kázáními, zejména postními, v kathedrálním chrámu Páně, jež vyšly pod názvem: „Cesta rozumu a srdce" a dočkaly se vydání druhého. Na kázání ta chodili i mnozí z vlažných katolíků. Kázával i jako professor bohosloví. Z té doby pocházejí jeho „Soustavná katechetická kázání" (o 4 dílech též ve 2 vydáních) a řeči postní „Zachraň duši svou!"

Jako professor pastorálního bohosloví, později též methodiky a katechetiky byl Brynych obecně milován pro svou srdečnost a otcovskou péči o své posluchače a ctěn a vážen pro své jasné, jadrné výklady a pro bohatost hlubokých vědomostí a zkušeností, tak že bývalým bohoslovcům nevymizí z paměti. Doznalť o něm jeden z nich: „Je-li z nás kdo knězem řádným a svědomitým, pak po milosti Boží jest to hned na druhém místě zásluhou professora Brynycha. On jediný měl naše srdce celá. Jemu jedinému náležela naše neobmezená důvěra, ač tím nechci říci, že bychom si byli ostatních professorů nevážili; ale Brynycha něčím zarmoutiti neodvážil se nikdo."

Přednášky jeho bývaly nanejvýše praktické. Byl sám řadu let v duchovní správě a vynikal jako bystrý pozorovatel lidských duší.

R. 1888 byl professor Brynych zvolen kanovníkem kapitoly Vyšehradské a jako nejmladší stal se kazatelem. I zde kázání jeho vynikala hloubkou obsahu, lepostí formy a úchvatností přednesu a což hlavní, že to, co kázal, šlo od srdce a tudíž zase k srdci. To obzvláště se jevilo při náboženských rozjímáních konaných v době večerní r. 1890 a 1891. Vděční posluchači dosud na ně rádi vzpomínají, jak bohaté duševní požitky připravoval jim těmito promluvami. Neméně účinně kázal při májové pobožnosti, tak že posledního dne měsíce máje veliký zástup posluchačů přistoupil ke stolu Páně. Též ve spolcích řečníval s nevšedním úspěchem: v Bratrstvu sv. Michala, v Jednotě katolických tovaryšů, v Družině bl. Marie Anežky a j.

Jako kanovník vydal Brynych „První májovou pobožnost", stručné řeči na každý den v měsíci květnu, zasvěceném blah. Panně Marii, a to na každé tajemství růžencové po dvou. Počal vydávati i „Slova pravdy" a kalendář „Meč", jenž záhy vnikal do širokých vrstev lidu. Pilně přispíval též do denníku „Čecha". Známy jsou jeho polemické články proti listům nevlastních bratříčků. Polemika jeho byla vždy učená, tu tam vtipná i břitká, ale vždy umírněna, dýšíc křesťanskou láskou i k jinověrcům.

R. 1888 na žádost kardinála Schönborna převzal řízení Jednoty katolických tovaryšův a r. 1890 (po smrti kanovníka Zennefelsa) úřad duchovního rádce v Družině bl. Marie Anežky pro dobrovolnou péči o chudé v království Českém. Jako starosta Jednoty katol. tovaryšů pojal úmysl pro účely spolkové zakoupiti dům i jal

se sbírati milodary a sám věnoval k tomuto účelu 4000 K, veškerý výtěžek ze svých literárních prací.

R. 1891 byl kardinálem Schönbornem jmenován generálním předsedou všech spolků katolických tovaryšů, mužů a jinochů v arcidiecési Pražské, čímž se mu valně rozšířilo pole zdárné činnosti, ale ne na dlouho. Brzy potom uprázdnil se stolec po šlechetném biskupu Josefu Janu Haisovi, jehož nástupcem dne 7. ledna 1893 jmenován byl kanovník Brynych. A volba nemohla býti šťastnější! Takových horlivců pro víru Kristovu a takových vlastenců přáli bychom si na všech stolcích biskupských. A přece byl tento pravý sluha Páně, nadšený apoštol a lidumil i od mnohých katolických Čechů, hlavně na počátku své velepastýřské činnosti, zneuznáván a kaceřován. Než budiž to zastřeno rouškou křesťanské lásky a zapomenutí! Nad rakví jeho umlkly hany a čelnější listy české, vyjímaje některé příkrých stran protikatolických, uznávají jeho vynikající vlastnosti.

Jako biskup bez únavy a oddechu vykonával vznešené povinnosti vrchnopastýřské co nejsvědomitěji. Kázal, biřmoval, řečnil na sjezdech, nabádal duchovní diecése své, by zakládali spolky katolické, křesťansko-socialní, aby se v nich a od nich šířil duch pravé víry. Jeho přičiněním v Hradci Králové založeny časopisy „Časové úvahy“ a „Obnova“, do níž psával články též sám jako obratný žurnalista již z dob dřívějších, zařídil biskupskou knihtiskárnu a diecésní dům spolkový „Adalbertinum,“ jež vysvětil u příležitosti sjezdu katolíků diecése Královéhradecké r. 1897, založen učitelský konvikt, zbudována měšťanská škola v Chrasti, založeno Boromeum, konvikt to pro studující, Rudolfinum pro dítky hluchoněmé, ozdoben vnitřek kathedrály a obnoveny dvě gothické věže v Hradci Králové. Všude předcházeje dobrým příkladem jako neohrožený zastance práva a spravedlnosti, byl i věrným synem národa, z něhož vyšel, byl biskupem nejen v pravdě apoštolským, ale i v pravdě českým, ač nikdy nespravedlivým k diecésanům národnosti německé. To osvědčil při nejedné příležitosti, tak zejména ve přednášce katol. spolku na Slezském předměstí, to dokázal zvláště známým svým listem pastýřským po zrušení jazykových nařízení r. 1899, kde se vřele zastával nepromlčitelných a nezadatelných práv království Českého a zemí koruny Svatováclavské; totéž na jevo dal při snaze o rozdělení diecési dle národnosti, aby se to nestalo skutkem.

Ač osočen až i v Římě, ospravedlnil se tam po svém příchodu r. 1899 a v uznání zásluh jeho Svatý Otec slavně panující papež Lev XIII. jmenoval jej svým domácím praelátem, assistentem trůnu a římským hrabětem.

V závěti své mimo na své nejbližší příbuzenstvo pamatoval na své služebnictvo i na čeledíny a dělníky na svém panství, jakož i na chudé v Chrasti a Hradci Králové, postaral se i o chrasteckou dívčí školu měšťanskou i o Adalbertinum.

Pohřeb zesnulého biskupa, miláčka všech věrných katolíků, konal se za neobyčejného účastenství duchovenstva i laiků přišlých z daleka široka v pondělí 24. listopadu v Chrasti, kde vypustil šlechetnou duši. Dobrotivý Bůh štědře mu odplať vše dobro, jež zde vykonal a odměniž jej za ústrky a pohany, jež mu bylo zde snášeti, blažeností věčnou!

Příspěvek k životopisu sv. Jana Nepomuckého.

Německý badatel v českých dějinách kulturních Julius Lippert píše[1]) o sv. Janu Nep. takto: Einigermassen interessirt die Frage, ob unser Landespatron, der sich wiederholt selbst als „Johannes olim Wolflini de Pomuk“ bezeichnet, demselben Geschlechte der Prager Bürger (totiž der Prager Wolframe) zuzuzählen sei. Entscheidendes darüber ist im Urkundenmaterial nicht aufzufinden. Dass auch dieser vor 1374 schon verstorbene[2]) Wolflin, Johanns Vater, Prager Bürger war, wird allerdings deshalb mehr als wahrscheinlich, weil es — nach vorliegenden Analogien — die verhältnissmässig schnelle und nicht gewöhnliche Carriere am besten erklärt. Wenn wir sahen, dass Väter als Patrone nicht selten ihre eigenen Söhne praesentiren, vielleicht schon auf diese Möglichkeit hin dem entsprechenden Studium und Stande widmeten, so lässt die Praesentation Johanns für das Pfarramt zu St. Galli[3]), die in den Händen von Bürgern lag, die Annahme, dass der Praesentirte diesen Bürgern irgend wie nahe stand, eher als wahrscheinlich erscheinen, als dass ein von irgend einem Dorfe oder Landstädtchen Zugewanderter sich dieser Gunst erfreut hätte. Diese Praesentation, deren urkundliche Bezeugung leider nicht mehr vorhanden ist, muss vor 1381 stattgefunden haben. Auch die Stellung eines „publicus notarius imperiali auctoritate“, die Johann schon um 1375 inne hatte,[4]) war bei den Beziehungen der angesehenen Bürger zum Hofe einem Bürgerlichen leichter zugänglich, als jedem anderen. Nur wäre damit immer noch nicht entschieden, dass es gerade die nach dem Ahn Wolflin von Eger benannte Bürgerfamilie sein müsste, indem der Name Wolflin in der Prager Bürgerschaft noch recht häufig im Gebrauche war. Dass aber dieser Wolflin wegen des Zunamens „von Pomuk“ (oder Nepomuk) ein in der Ortschaft Pomuk bei dem bekannten Stifte lebender Unterthan hätte sein müssen, wie der Legende anzunehmen allerdings sehr nahe lag, erscheint mit Rücksicht auf das oben über die Bedeutung solcher Namen Nachgewiesene recht unwahrscheinlich. Indem ein anderer Wölfling sich ganz analoger Weise „Nicolaus Wolflini de Egra“ nennt[5]), will er nachweisbar nicht sagen, dass er Nicolaus aus Eger gebürtig sei, sondern dass sein Vater „Wolflin von Eger“ geheissen habe. Wenn dann in gleicher Weise Johanns Vater „Wolflin von Pomuk“ hiess, so liegt es nach oben angeführter Analogie weit näher, die Begründung dieser Bezeichnung des Hauses in irgend einer Beziehung zu einem der fünf gleichnamigen Orte Böhmens zu suchen als in einer Herkunftsangabe.[6])

---

[1]) V časopise Mittheilungen f. d. Geschichte der Deutschen in Böhmen 1901 ve článku „Bürgerlicher Landbesitz im 14. Jahrhundert“ na str. 28.

[2]) L. erect. I. 1384 104. — [3]) L. erect. IV. 1390 pg. 435. — [4]) L. erect. II. 1374, 127 a I. 104. — [5]) Emler R. III. 1326, 468, 316, 137.

[6]) Poněkud zajímá otázka, zdali našeho zemského patrona, kterýž opět a opět se sám píše „Jan syn nebožtíka Volflina z Pomuka“ témuž rodu (totiž pražských Olbramoviců) přičísti sluší. V listinách o tom nelze nic rozhodného najíti. Že však tento před rokem 1374 již zemřelý Volflin, otec Janův, byl měšťanem pražským, jest ovšem víc než pravděpodobno, protože se tím — dle stávajících obdob — poměrně rychlý a neobyčejný postup jeho v hodnostech nejlépe vysvětluje. Viděli-li jsme, že otcové nezřídka jako páni podací vlastním svým synům udělují obroči a snad hledíce již k této možnosti dávali je přimě-

Proti těmto náhledům stavíme my názor svůj v ten smysl: Lippert sám zde doznává, že z listin na naše časy dochovaných nemůžeme dokázati, že by pocházel z Volflinů neb Olbramoviců, jak je Tomek[7]) nazývá. Také druhý důvod, že obyčejně podávali k obročím duchovenským buď své nejbližší příbuzné a známé, nedokazuje nic, protože jest mnoho osob podáno ať k tomu, ať k onomu obroči, které nebyly v nižádném svazku příbuzenském. O tom se může každý přesvědčiti z četných praesentací, jak jsou znamenány v knihách konfirmačních a jiných.

Třetí pak náhled jeho je, že by slovo z Pomuka neb N. neznamenalo tolik, jako že skutečně z Pomuka pocházel, nýbrž že by rodina jeho v nějakém styku byla s pěti nám známými Pomuky v Čechách. I v tom jsme s p. spisovatelem na sporu. Z těch 5 Nepomuků v Čechách jsou tři vesnice nového založení, totiž Nepomuk neb Nový dvůr okresu Trhovosvinského, druhý v okrese Lanškrounském, třetí v okrese Březnickém (Orth a Sládek, Topogr. stat. slovník str. 477). Zbývají nám tudíž jen dvě místa, totiž ono u bývalého kláštera cisterckého založeného 1145[8]) a druhé Nepomuk neb Neponek okresu Bechyňského. O tomto nemohu na ten čas podati bližších zpráv a ani popříti ani přisvědčiti, že by nějaká ratolest Olbramoviců neb jiných rodů Volflinů pražských tam nějaké statky nebo platy měla. Mimo to bude míti sotva tato ves starších zápisů, které by sáhaly k věku sv. Jana Nepomuckého a otce jeho Volflina.

K městu Nepomuku, v jehož blízkosti stál klášter stejného jména, mohu však p. spisovateli posloužiti zprávami, kterých jsem nabyl ze známého rukopisu kláštera Oseckého č. 75, který Palacký ve svém díle Formelbücher[9]) popsal a který jsem co do formulářů, týkajících se bývalého kláštera Pomuckého dobře prohlédl. Tyto formule obsaženy jsou na str. 5.—64. Palacký praví,[10]) že pocházejí ze třetí čtvrti 14. století, tedy z let 1350—1375, což se celkem s pravdou úplně srovnává. My však, znajíce řadu opatů pomuckých od r. 1355—1371, jakož i srovnávajíce některé záznamy kláštera Pomuckého se týkající s pozůstatky desk zemských od Emlera,

řené stavu jejich vyučiti, můžeme za to míti, že Jan jsa podán k obroči fary sv. Havla, jejížto udílení se nalézalo v rukou měšťanských, těmto měšťanům byl nějak blízek, nežli aby se byl nějaký z venkova pošlý této přízni těšil. Toto podání, k němuž bohužel již není listinného důkazu, událo se jistě asi před r. 1381. I postavení „veřejného písaře mocí císařskou,“ které měl Jan již r. 1375, bylo, uvážíme-li styky vážených měšťanů se dvorem, synu městskému snadněji přístupno než komukoli jinému. Tím však nebylo by rozhodnuto, že by to mohla býti ona rodina městská, která za předka svého měla Volflina z Chebu, protože jména Volflin bylo zhusta užíváno mezi rody městskými. Že by však tento Volflin k vůli svému příjmení z Pomuka neb z Nepomuka, musel býti v osadě Pomuku u známého kláštera stejného jména žijící poddaný, jak legenda za to má, zdá se dle toho, co jsme výše o významu podobných jmen dokázali, velmi pravdě nepodobné. Jmenuje-li se jiný Velflovic zcela dle obdoby „Mikuláš syn Volflinův z Chebu,“ nechce snad tím říci, že on Mikuláš jest rodem z Chebu, nýbrž že jeho otec Volflin z Chebu se jmenoval. Jestliže tedy týmž způsobem Janův otec Volflin z Pomuka se nazýval, jest dle uvedené obdoby na snadě, abychom jméno této rodiny hledali spíše v tom, že stála v nějakém styku k pěti známým toho jména osadám v Čechách, nežli v tom že odtud pocházela.

[7]) Děj. Prahy II. 449. — [8]) Viz Janauschek Origines Cistercienses str. 82. — [9]) Na str. 238.—241. — [10]) l. c.

nabyli jsme jistoty, že dotyčné formy jsou vzaty ze skutečných listin, jež sepsány byly za opatů pomuckých Ebrharda a Jindřicha, po případě i Heřmana. O Ebrhardovi mám toliko jednu zprávu z r. 1355.[11]) Nástupce Jeho Jindřich připomíná ze 1359 a 1362.[12]) Kdyby však začáteční písmena H. platila opatu Heřmanovi, tedy i jeho panování nesahá než od 1363—67 a snad až do Gerlaka poprvé 1371 listinami dotvrzeného.[13])

Na str. 53.[14]) stojí tato formule: Nos Volflinus judex in Pomuk Albertus faber, Johlinus Sweler, Merclinus textor, Conradus et Pesoldus cives et scabini ibidem recognoscimus et publice protestamur presentibus quod cum religiosi viri fratres Henricus cellerarius, Hugo scriptor et Gerlacus prepositus monasterii Pomukcensis cum discreto viro Machone olim concive nostro de quadam summa pecunie, pro qua idem Macho curiam sitam in Pomuk eisdem viris religiosis vendiderit coram nobis inter se racionem facerent et haberent predicti religiosi viri eandem pecuniam ipsi Machoni suis heredibus et debitoribus plenarie et totaliter soluerint et expediuerint, quod sepedictus Macho contentus extitit et publice confessus fuit sibi de tota summa ipsius pecunie integraliter satisfaciendum promittens insuper bona fide quasdam literas empcionis eiusdem curie ipsis fratribus absque omni contradiccione in brevi dare et assignare. Ceterum de curia in villa Tripsicz, in qua curia idem Macho sibi jus civile vendicabat prefatis fratribus hoc negantibus sic concordatum fuit et diffinitum et super hoc nostram senteneiam reportare ad ista sub pena amissionis tocius juris et cause sibi idem certum terminum et diem mutuo prefigentes: in quo quidem die et termino memorati viri religiosi comparuerunt ipsum Machonem diucius nobiscum expectantes. Et eo non comparente nec veniente eius absenciam fuerint legitime protestati. Acta sunt hec anno etc. In cuius rei etc.[15])

I tento list, který jest vyňatek z městských knih pomuckých dle své formy a dle věci, o niž jde, pochází z dob opata Ebrharda, tedy z r. 1355—1359. Henricus cellerarius, sklepmistr klášterní, jest asi pozdější opat, nástupce Ebrhardův a Gerlak probošt dle tehdejšího způsobu asi co nynější provisor v řádu benediktinském jest asi nástupce Jindřichův druhý v opatské hodnosti. Šest mužů

[11]) Borový erect. 10. — [12]) Tingl conf. I. 99, 189. — [13]) Emler conf. I. 24, 55, 94. — [14]) Palacký má omylem 54.

[15]) My Volflin, rychtář v Pomuku, Albrecht, kovář, Johliu Sweler, Merklin, tkadlec, Konrád a Pesold, měšťané a konšelé tamtéž, seznáváme a veřejně tímto prohlašujeme, že když řeholníci, bratří Jindřich, sklepmistr, Hugo, písař, a Gerlak, probošt kláštera Pomuckého s opatrným mužem Machem, druhdy spoluměštěnínem naším, o nějaký obnos peněz, za který tentýž Mach dvůr ležící v Pomuku, týmž řeholním mužům prodal, před námi mezi sebou počet kladli, z předu řečení řeholní mužové tytéž peníze témuž Machovi, jeho dědicům a dlužníkům zcela a zúplna vyplatili a vykladli, tak že častořečený Mach se spokojil a veřejně seznal, že mu bylo z celého obnosu týchž peněz zcela dostiučiněno, slibuje mimo to dobrou věrou, že jakousi listinu trhovou za týž dvůr těmto bratřím beze všeho odporu v brzce vydá a oznámí. Ostatně o dvoru ve vsi Třebčicích, k němuž se hlásil týž Mach právem městským, kdežto nadřečení bratří odpor tomu činili, sneseno jest a ustanoveno tak, aby se žádalo o náš nález k tomu pod pokutou ztráty všeho práva a pře a aby vzájemně jistý rok a den byl ustanoven. Na kterýžto den a rok zmínění muži řeholní se dostavili, čekajíce déle s námi na Macha. A když se nedostavil a nepřišel, nepřítomnost jeho právem prohlásili. Stalo se toto roku atd. Tomu na svědomí atd.

konšelů s rychtářem Volflinem tvoří zahájený soud města Pomuka. Jest to tuším jediná zachovaná zpráva nejstarší o tomto městě, nepodaří-li se ještě akta a urbáře klašterní, které se v r. 1583 odevzdali z Ebrachu císaři Rudolfovi, najíti.

Na základě této formule a po srovnání všech formulí v tomto formuláři se nalézajících tvrdím:

Volflin, rychtář pomucký, jest otcem našeho sv. Jana Nepomuckého; neboť:

1. letopočet se velmi shoduje se vším, co známe o sv. Janu. Jako notář 1374 podpisuje se Johannes olim Volflini de Pomuk. Naše formule pochází z let 1350—60. Byl tedy otec jeho ještě na živě.

2. Výklad náš jest přirozenější nežli výklad páně Lippertův. My pravíme: proto se jmenuje Jan Volflinův z Pomuka, poněvadž otec jeho Volflin byl rychtářem v Pomuku a nikoliv, že snad někdo z jeho předků měl nějaký majetek v Pomuku.

Ze všech Volfů a Volflinů, kteří byli v Praze měšťany, jak v Tomkově Místopise jest obsaženo, žádný se nenazývá z Pomuku, ač o pražských rodinách těch zachovalo se poměrně více zpráv nežli o Pomuku městě kláštera cisterckého. Že by se to stalo náhodou, nelze mysliti, protože většinu těchto rodů pražských a zvláště Volframů (Olbramoviců) můžeme již v rozrodu stopovati o 50 let dříve.

4. Podací právo k faře sv. Havla skutečně měli proboštové kapituly Svatovítské a nikoliv občané pražští, jak tvrdí Lippert.[16])

Rozpadá se tudíž celé důvodění p. Lippertovo v niveč.

Fr. Štědrý.

Kniha účtů nymburských l. 1617—18.

Podává F. J. Čečetka.

I.

Obsáhlá kniha, v důkladné vepřovici svázaná, s nápisem „*Registra důchodů nymburských*“, chová se v musejním archivě města Nymburka. Kniha suchých cifer, kop, grošů, denárů, příjmů, vydání — a přece pro kulturní historii cena její nemalá! Různá čísla více mluví, než celá řada radních protokolů; vydání objasňují život ve městě, čteme lehce mezi řádky.

Nymburští měli slušné *příjmy obecní* r. 1617. Nájem z *dolejšího mlýna* o sv. Jiří činil 50 kop grošů českých, podobně o sv. Havle. Od řezníků rožďalovských, kteří zvláštních požívali práv při jarmarcích a za to do mlýna dodávali lůj škvařený i neškvařený, dostalo město 16 kop 53 gr. místo loje. Za čtvrt vola, ve mlýně zabitého, stržila se 1 kopa 55 gr. a za obilí prodané 3 kopy 45 gr. Činil tedy výnos ze mlýna pěkný roční příjem 122 kopy 33 gr.

Clo od čtyř bran každou sobotu brannými odváděné činívalo týdně 2 kopy a méně. O jarmarcích bývalo zvláště značné, tak vysypáno z pušek jednou až 19 kop 40 gr.; pod sto kop zřídka se vybralo, obyčejně mnohem více.

---

[16]) Viz Berghauer Protomartyr poenitentiae I. str. 188.

Jarmarky byly tři do roka: středopostní, svatojanský a velký podzimní. Jarmarečné z místa a prodejů činí o prvém 45 gr., o druhém 50 gr. a o třetím 52 gr.

Z *váhy* obecní činí týdenní příjem obyčejně pod 1 kopu, na podzim, kdy se lny a konopí sklidilo, mnohem více. Tak v sobotu po sv. Matouši odvedeny celé 4 kopy.

Vápno přivážela obec až z Rovenska. Prodaly se v roce tři džbery po 12 groších.

Labe rozděleno bylo na jedenáct dílů a pronajato i s přítokem Mrlinou rybářům za 28 kop gr. Avšak i na sebe obec pamatovala místem při mlýnech, aby v čas potřeby nebylo nouze o ryby.

Z *lázně* a *domu kamenného* přijalo se od Jana lazebníka 5 kop ouroků a od Doroty Popky 1 kopa. Ouroky z *bělidel* platil jen Jan Kučera a to 10 gr.; po roce již od čtyř osob vybráno 47½ gr. Z *vinohradu* od několika osob 5 kop. Z *masných* krámů platí se ze 35 kotců (3 prázdné) a sklepa po 20—50 groších ouroků. Býval tu tedy nemalý počet řezníků. *Šenkýři* a *hokyně*, úhrnem 6 osob, platí po 7½ groších. Po roce platí osm šenkýřů ve městě celou kopu ouroků. Z *krámců* platí 6 osob 3 kopy 50 gr.; *smažičky* teprve r. 1618 odvádějí 20 gr. Podobně z *rámův* a *kotlův* chudý ourok teprve r. 1618 odvádějí dvě osoby 15 gr. Platy ze *zahrad, dědin* a *luk* obecních nebývaly stejné, ale vynášely slušnou částku, zvláště na Zálabí.

Vydání na potřeby městské na prvém místě uvádí platy pánů *purkmistrů*. Pánům purkmistrům měsíčně, dokud úřadují, každému po osmi kopách vyplaceno, o každém jarmarce dána zvláště panu purkmistrovi 1 kopa a podžbernýho při lově 3 kopy. *Ponocní* při branách nebývali stejně placeni. U brány Zálabské měli týdně 11 gr. 1 denár, u Svatojiřské 4 gr. 4 den., u Velelibské 8 gr. a u Bobnické tolikéž 8 grošů. *Hlásným* na velkou věž týdně 16 gr. *Služebníkům* »septimany« 8 grošů.

Chuda byla, jak od nepaměti až po dnes, rekordace *officialů školních*; dostávali týdně 11 gr., t. j. za rok 9 kop 32 gr. *Popravci* platilo se 8 kop ročně.

Pan *děkan* dostával týdně (»septimany«) 1 kopu grošů a mimo to na koření k hodům a posvícení třikráte po 10 groších, t. j. 30 gr.; po sv. Františku na ryby 3 kopy gr. a za žemle na faru probrané zaplaceny 42 gr.

Celný městský 1 kopu gr. ročně, *vážný* 1 kopu gr.; Adamovi *hodináři* za správu orloje městského na rathouze dány 3 kopy (po roce již 4 kopy); dvěma *ponocným* po rynku 13 kop 45 grošů za rok.

K *jarmarkům* vypravovaly cechy na dohled 24 *žoldnéře*, jimž město platilo každému po 2 gr.; činilo vydání za tři jarmarky 2 kopy 24 groše.

Poselné bylo nemalé; jízdný posel sprostředkoval spojení s městy, vrchnostmi, jezdil s dary, s dluhy, vodil koně, kteří byli zapůjčeni k poště do nejbližších stanic Bydžova a Brandýsa n. L. a j. Některá vydání sama věc objasní. Poslu do Prahy 6 gr.; do Hory 8 gr.; poslu, který chodil do Brandýsa s poštou dáno pro valach 7 gr., poslu do vsi Záhornice ke K. Martinovi o oves 4 gr.; do Brodu k magistrátu v příčině *odpovědníků* 4 gr.; poslu s psaním od pana podkomořího o jeho příjezd 18 grošů (vzácný to dar, jako odměna za oznámení vzácné návštěvy k sazení rady).

Do Bydžova poslu 6 gr., do Sadské 2 gr. a pro valach za poštou dvě otýpky sena za 6 gr. Do Rožďalovic o propuštění kaplana k službě Boží dány poslu 4 gr.; poslu, který chodil do Hradištka pro úhoře, 2 gr., poslu, který šel pro totéž do Litole a Ostré 4 gr.; poslu pro vápno do Rovenska 10 gr.; poslu, který ukazoval cestu arciknížeti na Brandejs, 5 gr. Poslu, který šel do Sokolče a Polabce upomínat za koně, 3 gr. Za přivedení valáška z Brandýsa 6 gr., z Bydžova 8 gr. $3^1/_2$ den. Jindy posel vypraven do Klonína o šmejdýře, do Poděbrad o lotrasy; s ouhořem za 32 groše vypraven k panu hofrychtéři.

Turecké koně vedlo třinást osob a dostaly 30 gr. Ryby za 1 kopu 30 gr. poslány arciknížatům Maximilianovi a Ferdinandovi.

Další nahodilá vydání obsahují dary *pohořalým* ze Slízka, z Týnce, Bičiny 5—15 gr. *Havíři* od šichty lámání kamene na cestu k mostu mrlinskému dána 1 kopa gr.

Na outratu panu primatorovi do Prahy dáno 5 kop, Pavlu Herinkovi v příčině židů do Prahy vyslanému 45 gr. (soused byl se žalobou u komory): na výlohy panu primasovi a Janouškovi k sněmu 6 kop a pak jim dodána ještě 1 kopa 30 gr.

Za *vápno* do Rovenska zaplaceno: za 49 džberů 6 kop 10 gr. a za dva vozy 1 kopa 45 gr.

Služby primasovi 20 kop, úředníkům důchodním tolikéž; písařům: Adamu Volfovi 7 kop 30 gr., Josefu Píseckému 16 kop, »Andreasovi« Cihlovi 40 kop.

Na *opravu cest* za 16 vozů dříví v čileckém háji s »pařezným« dány 2 kopy 12 gr. a za dovoz 48 gr.

Z rozličných výloh dalších poznáváme ceny r. 1617. Za *vázání* tří register k úřadu 12 gr,, za *nová* registra důchodní 26 gr.; za červený *vosk* 3 gr.; za dvě *vydělané kůže* na kočárek 2 kopy 30 gr., k témuž účelu 5 *skopovic* po 6 gr., $5^1/_2$ lokte *plátna* za 15 gr. 3 den., za *cvečky* pocínované i černé (2000 kusů) dáno 45 gr. Od *vymetení* komína na rathouze 3 gr.; 4 *zámky* visuté do šatlavy za $37^1/_2$ gr., dva zámky k truhlicem do vozu za 26 gr.; 2 *scriptorálky* za 1 gr. 2 den. *Mazači* od mazání půdy v lázni 45 gr. Od *frejdu* 2 gr., za svíčky 4 gr., $^1/_2$ lb. vosku červeného za 15 gr. Panu ouředníku loučeňskému 6 žejdlíků *vína* za 12 gr. 6 den. *Hodináři* na dřevěný olej 6 gr. Za 2000 *hřebíků* na pobíjení krámců 36 gr. Za *pomoranči present* pp. Boleslavským, když pana děkana svého vezli, dáno 7 gr. $4^1/_2$ den. Za *knihu pěkného papíru* 4 gr., za *rys pěkného papíru* 54 gr., za *rys prostředního* 30 gr. *Sklenáři* od překládání skel v bráně 23 gr., za 8 kop nových koleček do radní světnice, též za čtverečky a svlaky do rámců 2 kopy 17 gr. Od opravy měděnce v šatlavě 10 gr.; za 2 konve vodní 2 gr. 4 den.: za koberec na rathouz 1 kopu 12 gr., za 6 řebříků o jarmarce svatojanském koupených 2 kopy 42 gr., za 5 halaparten po 15 gr. = 1 kopa 15 gr.

V tom roce slévali též zvon, jak svědčí vydání: za milířský uhlí k slévání zvonu 1 kopa gr., za přivezení věcí a potřeb k slévání zvonu z Boleslavě 1 kopa 30 gr., konváři na slévání zvonu 2 kopy 30 gr., na kvasnice k formě pro zvon 1 groš 2 den.. zvonaři 2 kopy 30 gr.

Za pálený valáškovi, když jej poštové zedřeli, 4 gr., za pálený, ocet a koření koni na likařství 30 gr. Čeládce za vezení spíže turecké 50 gr., za zřez pro ryby, arciknížatům nesené, 5 gr.. $3^1/_2$ den., 7 kuřat na kapouny pro potřebu obecní koupeno za 17 gr. $^1/_2$ den.

Landkočímu za přivezení kaplana 30 gr. Za 2 husy do Prahy krmené 14 gr. Od rytí kolku k cejchování žejdlíků 18 gr. Písaři za tato registra 1 kopa.

Vybrali jsme z dlouhé řady obecních vydání jen význačná, jež objasňují poměry tehdejší, ceny předmětů, vydání za služby, za dary, za práce řemeslné. Zmínky jiné, jako o dveřích k mazhauzu na rathouze (za 24 gr.), o prutech přes okna (24 gr.), o zámcích k šraňkům (14 gr.), o kamnech v pastouškách (1 kopa 4 gr.), o rákose na most (30 mandel za 45 gr.) opakují se častěji; tažení žlabů, opravy na brány, drobnosti pro úřad nechybí na žádné stránce. Nezbylo obci mnoho ze příjmů; vždyť, jak další registra svědčí, ještě odjinud dosazovala.

II.

Za registry obecními následují podrobná *„registra důchodu mlýnského,“* spravovaná dvěma úředníky: Janem Plužanským a Václavem Jelínkem.

Týdně vymlelo se 4—18 korců žita, 1—5 korců pšenice, ječmene někdy nic, jindy až 20 korců, jahel 1—2 korce, podobně sladův; za toto obilí, jež se opět prodávalo, stržen hezký groš. Od mletí sladů (týdně mlívalo tré až šest várečníků) brávaly se peníze i slad. Za kuřata, slepice a vejce trží se r. 1617 kopa 40 gr. Od řezání klad lípových, dubů na baštu strženo nad 3 kopy. Ve mlýně tržilo se hojně za dobytek: za 16 vepřů, 2 krávy a 2 telata strženy 82 kopy 35 gr.; za kůň do Polabce, Křečkova, Sokolče a jiného čtvrtého strženo 39 kop 30 gr., z krmníku prodáno 40 vepřů.

Soukenníci platili na valše od cejchu 2 groše a vybrány od nich a jirchářů 2 kopy 16 gr. Za 18 korců *stupního prachu* přijato na 2 kopy. Jako prodaný omastek uvedeno 20 sejrů za 2 kopy 16 grošů $3^1/_2$ den.

Vydání: Na mouku bylo ve mlýně třeba týdně *3 korce žita*, které se bralo z příjmů mlýnských obilních. Největší odbyt byl na *jáhly;* vydávaly se nejen dle potřeby do kuchyně mlýnské, do Bílého dvora a do Šlotavy, ale i jinam. Z poručení pana primasa 2 věrtele panu hofrychtéři, hajnému do Lysé čtvrtci, panu děkanovi 3 věrtele, ponocným 2 čtvrtce, do Prahy 2 čtvrtce, k sněmu do Prahy 2 čtvrtce, řezníkům pražským, když vepře obecní koupili, přidán *korec* jahel.

Žita pánům purkmistrům a panu děkanovi 62 korce; *pšenice* na koláče do špitálu 2 korce, panu děkanovi 36 korců.

Za *maso* vydáno do mlýna týdně na 2 kopy. Za *žemličky k štědrému večeru* 6 gr., pacholkům a čeledi za žemličky po šest neděl 42 gr. Za *pivo* sečteno vedle vrubů, co vzato pro čeládku i žence, a napočteno 78 sudů po 8 gr. = 10 kop 8 gr. Za *koření:* k štědrému večeru 6 gr. za koření, $7^1/_2$ gr. za $1^1/_2$ žejdlíku medu a 3 gr. za ocet; k svatodušním hodům za koření 3 a půl gr., k posvícení 9 gr. Za 4 konve *kvasnic* 16 gr. Za 6 beček *soli* 12 kop 36 gr.

Za *ryby* vydáno: na půst tuna herynků za 6 kop 15 gr., k velkému pátku pro čeleď za ryby 30 gr., k štědrému večeru za 11 kaprů zaplaceno 25 gr. 1 den.

Rozličná vydání: za 4 soudky kolomasti (32 gr.), za visutý zámek pilaři ke komůrce (3 gr.), do Záhornice pro ovce poslu (13 gr.), za konev másla pro pana děkana (1 kopa), židu z Boleslavě za 46 lb. mosazi k slévání konví do štoku (4 kopy 45 gr.), konváři za přelití dvou

škonví a klínů k vodárni (10 kop 30 gr.). k tomu 4 tuny uhlí (1 kopa 18 gr.), za pivovarské uhlí k sušení forem (21 gr.).

Za *drobnosti* do šejdovny, pětikolský, stupníku, jahelek, sladovny hojná byla vydání. Nejvíce však za kamení, kroužení a za kola vodní.

Tesařům a sekerníkům za opravy při mlejně, na mostech, v lázni, obecním dvoře, na bělidle vydáno 74 kopy 38 gr. 3 a půl den. *Nádenníkům* za práci ve mlýně, v lese, při pile, trubách, při opravě cest k jarmarku — úhrnem 40 kop. *Mydláři* za lůj 20 kop gr. Řešetáři, sedláři, kovářům a j. na 100 kop.

Za *železí* a to šíny i tažné, vocel z Prahy nad 2 kopy. Za *dříví* splavní na Loučeňsku 30 kop, za 20 borovic u Benátek 3 kopy 26 gr. Od řezání *sekaniny* 20 kop.

Za *dobytek* k chovu vydáno na 150 kop. *Služby čeledi:* Pilaři 15 kop, měřičníku 4 kopy, sladomelovi 22 kopy, smetipráškovi 12 kop, šafáři 10 kop, kočímu 8 kop, nádvorníku 8 kop, kuchařce 4 kopy, děvečce 3 kopy, dvěma pacholkům po 8 kopách.

Při registrech „*Dvoru při městě*“ nezajímá nás tolik 100 kop, které strženy byly za obilí, jako některá vydání. Stále se mluví o 2 *mlatcích*, snad přijednaných k čeledi, jimž denně 3 a půl groše se platí, mimo to na svíčky se jim přidává 6 den. Podobný plat mají sekáči, ženci, vazači. Od hlídání hrachu dáno za 6 neděl 48 gr.

Příjmy „*dvora Bílého*“ jsou již bohatší. Mimo obilí, jáhly, hrách, dobytek skýtá nájem z *melounice* 12 kop 30 gr. příjmů; za ryby strženy 22 gr., za máslo a sýr 23 gr., za 11 kamen 6 liber vlny 37 kop 41 grošů. Obilí, proso mlátí zde již 4 mlatci za 5 kop. Piva za 2 roky vypito 65 sudů. Značný byl i náklad na *vinici*. Na veliký pátek koupeno *medu a žemliček* pro čeládku a dobytek; místo homolek dáno čeládce syrečků za 2 gr. 4 den. Od stříže ovec dáno 40 gr. Dvaceti ženám od trhání a tření a prostírání konopě zaplaceny 4 kopy. Od sbírání housenek a kleštění stromů 46 gr. Za okopání zelí, turkův a šintování melounův 21 gr.

Služby zaplaceno šafáři se ženou 13 kop, mejstříkovi 9 kop, přednímu špitálníkovi 7 kop 10 gr., pluhaři 8 kop 50 gr., zadnímu špitálníkovi 7 kop, skotáku 3 kopy 30 grošů, děvce tolikéž, ovčáku 5 kop.

Nic pozoruhodného nenalézáme v účtech dvora „*Šlotavy*“.

Výhodné postavení měl „*Dvůr špitální*“. Mimo uvedené příjmy jiných dvorů těžil i z *odoumrtí*. Tak čteme: za peřinku 30 gr., za boty 20 gr., za košili 18 gr. Úroky od poddaných v místě i ve vsích, z polí, luk nesly též slušný příjem. Platy z tohoto dvora vycházely na ouředlníky kostelní, officialům školním a děkanovi.

III.

Solnice nymburská, privilegovaná v XVI. věku, podržela svou dobrou pověst i r. 1617, jak svědčí *registra solní*, dvěma úředníky Jiřím Čejkou a Janem Felixem řízená. Z roku minulého přijato na hotovosti v kase solní 50 kop, v soli 10 a půl soudku *vysoké*, 3 kopy 5 beček *šumboru* a 1 kopa 5 beček *soli prachatické*.

Za *sůl vysokou* tržilo se týdně až 10 kop. gr., za *prachatickou* 2—3 kopy, nejvíce však spotřebovalo se „*šumbory*“ v bečkách cele prodávané; tržívalo se za ni 10—20 kop týdně. Sůl hlávková či malá se vůbec neprodávala.

Obec v tomto roce koupila 30 soudků soli vysoké, platíc různě za soudek 5 i více kop, 182 bečky »šumboru« po 1 kopě 50 groších i více, a 220 beček soli prachatické po 1 kopě 38 gr. i více.

Z register solních platilo se značné vydání při příjezdu J. Mti. pana hofrychtýře k obnovení ouřadu konšelského, toho roku 89 kop 43 a půl den. Za 2 štoky pilaři 10 gr.; Janu Felixovi, který jel sůl do Kouřímě kupovat, vydáno 12 gr. a početním od register i dvěma úředníkům solním 14 kop. Sůl prodávala se v celku i na čtvrtce; každoročně byly nějaké nové čtvrtce kupovány po 2 gr.

Ze dvora Hlavnicovského plynul městu zvláštní příjem za *víno*, *ovoce*, *med*, za *vlnu* a *skopce*. Vína červeného vytlačeno toho roku 21 *vědro*, vína bílého 12 *věder*. Za *merunky* a *višně* na vinici stržena 1 kopa 20 gr., za 15 žejdlíků *medu* 1 kopa 15 gr. O jarmarce zimním prodány 22 kameny 2 libry *vlny* (po 2 kopách 32 gr. 3 a půl den.) za 56 kop 10 gr. Skopci prodáváni po 20 i více gr., jehňata po 17 gr. Nescházelo i darů: J. Mti. Arcikn. Maximilianovi darován skopec, panu hofrychtýři 2 jehňata.

Ve vydání na *vinici* jsou vytčeny všecky práce, které vinař konal s desíti pacholky. Jmenuje se: zdělání půdy z jara, řezání, roznášení hnoje za babky, sbírání rývy, od krechet, podsazování, kopání, roznášení tyček, správa vodry, vázání křoví, kladení rozvodu, podlom, kopání a tyčení, povazování, podhrabky, smítání vrchů, trhání tyček, krytí vinice. *Ovčákovi* služby 8 kop 15 gr., od *stříže ovec* 4 kopy 28 gr.

Registra cihelní udávají, kolik a jakých cihel bylo prodáno roku 1617; v Nymburce 86.400 kusů, přes pole 9500 cihel; krycích 600 kusů za 1 kopu 12 gr., komínových 1800 kusů, dlaždiček 650. Cihláři za vypálení díla ve dvou pecích t. j. za 44.500 cihel dáno 49 kop 50 grošů a 2 korce žita, půl věrtele krup a jahel. Za splavní dříví na Labi 29 kop 35 gr.

Z *register záduších* poznáváme náklad na chrám, školu a faru. I zde příjmů neschází z gruntů, luk a polí. Vedle toho od dvou míst v chrámu Páně po 15 gr. (Anna kloboučnice za stolice). Příjem z *„funer“* dělil se dle tříd; první místo po 1 kopě t. r. čtyřem osobám, druhé po 30 gr. 15 osob, třetí po 5 gr. 25 osob, čtvrté po 3 gr. 22 osoby, po 2 gr. 3 osoby. Umřelo tedy v t. roce 69 osob.

Zvláštní příjem poskytovaly *petice*. Desetkrát za rok chodily vdovy po městě vybírat na kostel, někdy také jen u kostela stály a prosily:

1.	petice v pondělí po květné neděli vdovy přinesly	1 kopu	25	gr.	5	den.,
2.	» na velkou noc u velkého kostela vybráno	1 »	21	»	4	»
3.	» na neděli Rogationum vybráno . . .		31	»	4	»
4.	» o sv. duše u kostela sv. Jiří vybráno		53	»	3	»
5.	» po sv. Trojici u kostela sv. Jiří vybráno		17	»	$3^1/_2$	»
6.	» o posvícení vybráno		51	»	2	»
7.	» o Dušičkách »		20	»	3	»
8.	» o Všech Svatých vybráno		42	»	—	»
9.	» v pondělí před Vánoci vdovy přinesly	1 kopu	37	»	—	»
10.	» na Boží narození vybráno	1 kopa	9	»	3	»

Ve vydání čteme: expensí do školy za 46 neděl dáno žákovstvu 7 kop 40 gr.; řemeslníkům za rozličné práce, jako tesaři, kováři, sklenáři, truhláři, bednáři a j. vydáno hojně peněz; také za vosk a přelití svěc k velikonoci, na sv. Kateřinu spotřebováno nad 5 kop do roka.

Do kuchyně farní, kde se i officialové s děkanem stravovali, kupovány přes tu chvíli hrnce, kotlíky, lžíce jalovcové, cedník železný, mísy cínové, husy k posvícení, kbel dubový. Paní děkance za prádlo se platilo a kuchařce též službu páni ze zádušních peněz čtvrtletně dávali.

Svědomité účty, v nichž vše do posledního denáru zapsáno, vedli Nymburští po řadu let v XVI. věku, až do vojny třicetileté. Při nedostatku jiných místních pramenů poskytne prostudování všech knih účtů městských cenný příspěvek ke kulturní historii města i celé vlasti. Co z nich dosud sem tam nahodile vypsáno, nevystihuje z daleka bohatého obsahu, na který rozborem knihy jediné tímto upozorňujeme.

Rafael Soběhrd Mnišovský ze Sebuzína.

(* 1580 † 1644.)

Píše **Dr. Ant. Podlaha.**

Poněmčilé nyní město Horšův Týn bylo ještě na sklonku století XVI. úplně české. V té době bylo kolébkou několika mužů, kteří neobyčejnou měrou vynikli jakožto upřímní vlastenci i stateční obránci víry katolické. Narodilť se tu slavný probošt kapitoly pražské a administrátor arcibiskupství pražského *Jindřich Skribonius* († 1586), jenž si velikých zásluh získal o uvedení řádu jesuitského do Čech, dále horliví odpůrcové českých bratří *Václav Brosius*, probošt jindřichohradecký, a přítel jeho jesuita *Václav Šturm* (1533—1601); horlivý spisovatel náboženský a pomocník Slavatův při jeho prácech historických jesuita *Jiří Plachý* (1585—1659).

Vedle těchto příslušníků stavu kněžského pošel z Týna Horšova v oné době muž stavu laického, jenž za krajany svými co do vroucího přesvědčení náboženského i vlasteneckého nikterak nezůstával pozadu.

Byl to Rafael Soběhrd Mnišovský. Narodil se r. 1580 z rodičů měšťanských. Studia humanitní konal v Praze na školách jesuitských, kdež nabyl vzdělání důkladného, jímž položil základ k dalšímu rozvoji bohatých svých vloh. Ještě v pozdních letech s vděčností připomínal si, že v Praze nabyl prvého vzdělání. „Tina mihi genitrix, Praga altrix," napsal, t. j. „Týn mi kolébkou, Praha vychovatelkou." Jako jinoch dvacetiletý seznámil se v Praze s polským šlechticem Bartolomějem Paprockým z Hlohol a z Paprocké vůle, jenž jakožto přívrženec strany, která podporovala kandidaturu arciknížete Maximiliana na trůn polský proti straně Jana Zamojského, snažící se dosaditi na trůn polský Zigmunda, kralevice švédského, po nešťastné bitvě pod Býčinou dne 25. ledna 1588 opustiti musil vlast svou a pohostinu žil na Moravě i v Čechách, zabývaje se tu velikými pracemi genealogickými o domácí šlechtě. Roku 1600 dokončil Paprocký největší knihu svou, totiž „Diadochus, id est successio, jinak posloupnost knížat a králův českých, biskupův a arcibiskupův pražských, i všech třech stavův slavného království českého." Paprocký tehda byl již tou měrou jazyka českého mocen, že mohl tento spis složiti po česku; nicméně dal jej před tiskem od Mnišovského přehlédnouti a opraviti.

Že by byl část Diadochu, nadepsanou „Cathalogus, aneb posloupnost biskupův a arcibiskupův Pražských" atd. (str. 209 násl.)

samostatně složil, jak domnívá se Rybička a po něm opakuje Jireček, neshoduje se s pravdou. Neboť pod uvedeným titulem čteme poznámku „Eodem Authore," jež vztahovati se může jen na Paprockého. Ke konci přípisu „Vysocedůstojnému a Osvícenému knížeti a pánu panu Zbinkovi Berkovi z Dubé" (str. 344—346) připojen totiž epigram Soběhrdův, podepsaný „Raphael Sobiherdus" (str. 346); Rybička omylem se domníval, že tento podpis vztahuje se k celému přípisu, v němž mluví se o sepsání předcházejícího seznamu biskupů a arcibiskupů pražských i o následujícího za ním oddílu „O klášteřích a opatech v témž království českém."

Známť byl Mnišovský již tehdáž jako obratný veršovník latinský, a Paprocký na dvou místech pojal do svého díla latinské verše spolupracovníka svého: totiž na str. 242., kdež Mnišovský tak zv. „epicediem" či hrobním nápisem oslavuje památku chrabrého obhájce Sigeta, hraběte Zrinského († 1566),[1] a na str. 346., kde velebí zásluhy arcibiskupa pražského Zbyňka Berky. Jakož dílo Paprockého nese se duchem přísně katolickým, tak i verše Mnišovského jím jsou provanuty, a svědčí spolu i o úctě k arcibiskupu Zbyňkovi, jenž ničeho neobmeškával, co bylo k zvelebení církve katolické v Čechách a ochraně její proti přívalu jinověrství. Mnišovský apostrofuje jej těmito slovy:

Vive ergo Præsul, Princeps o inclyte vive,
imo, dum cœli sedem terrasque tenebit
casta fides, perpes fama cum perpete vives.[2]

Epigramma.

Tuta Pharos Philadelphæi fundamine saxi,
tuta etiam atque isthoc præsule tuta fides.
Trux quanquam radios obfuscatura polares.
Hæresis in Bœmum verterat arma polum,
Arma tamen Fidei Præses determinat armis
et tenebrosam aciem diffidit ipsa Fides.
Sic tutata proin mitte isthanc Czœchia vocem,
Zbinco Sybillonas vivat olympiadas.[3]

---

[1]) Aliud (epicedium Nicolao Comiti a Serin) Raphaelis Sobiherdi.
O praelustre Caput, quod Turcica vulserat Harpe.
In patrio, Patriae gemma, quiesce sinu.
Te quanquam in pali foedarit robore Mehmet
At non Virtutis praemia parti tulit.
Atlanti notum, fama cum perpete vives,
Immotus donec stabit Atlantos apex.

[2]) Žij tedy, Pane, kníže ó slavné, žij,
tyť, dokud nebes sídlo míti a na zemi vládnouti bude
ryzí víra, vždy v nehynoucí paměti žíti budeš!

[3]) Jako Fáros na Filadelfské založený skále, tak i pod takovýmto náčelníkem bezpečna jest víra. A jako mračno zastíniti hledící paprsky žárné haerese proti zemi české obrátila zbraně, než náčelník proti zbraním „ejím obrátil zbraně víry a temné šiky rozrazila sama Víra. Tak ochráněna pozvedni tudíž Čechie hlasu svého a zvolej: kéž Zbyněk dožije se Sybillských olympiad. Bart. Paprockého: Diadoch 346.

Dokončiv v Praze studia přípravná, puzen byl Mnišovský neodolatelnou touhou po odborném vzdělání, jehož mu pokleslá tehdy universita pražská poskytnouti nemohla, jakož i po seznání cizích zemí a národů. „Cizí proputovat země za příjemné i užitečné vždy jsem pokládal," praví sám o sobě. I odebral se především do Říma, kdež se vší pílí věnoval se nejen studiím, nýbrž i zdokonalení duše své. Řím měl naň vliv obrozující, jak Mnišovský ještě na sklonku života svého vyznává, an dí: „Hle, klíče Římské, na nebi i zemi mocné, i mně otevřely vstup k životu." Upomínka na pobyt v Římě zaznívá i v tomto pěkném epigramě Mnišovského.

„Proč smrti se bojíš? Pohlédni na Řím starý i nový
a viz, kterak v novém město staré vzkříšení došlo."

Po té pobyl nějaký čas ve Francii, zejména v Paříži. Tu prožil strašlivou dobu morové nákazy, a svědkem byl úžasné úmrtnosti, která obyvatelstvo velkého města decimovala. Ve svých „Peregrinatoriích" líčí dojem tehdejší dvojverším:

„Vidi urbes Paridis, vidi mera funeri in illis,
Ut pereunt! urbes mors rapit, et Parides.[4])

Leč i utěšenější dojmy přinesl si ze svého pobytu pařížského. Zejména budovy pařížské a půvabné břehy loirské zaujaly jeho mysl. „Když plul jsem přes Loiru," praví mimo jiné ve svých Peregrinatoriích, „řeku přeutěšenou, pravil jsem, že u nižádné jiné řeky bych sídla si nezvolil.[5])

Procestoval i poříčí rhonské a přes Německo vrátil se, dokončiv v cizině studia právnická a dosáhnuv stupně doktora práv. Právem mohl o sobě tudíž říci „Me peregre ars tinxit," „V cizině mne umění posvětilo." Kromě vzdělání odborného nabyl v cizině i obsáhlé znalosti cizích jazyků. „Lingua polyglossa mihi," „Jazyk můj mnohojazyčný jest," praví sám o sobě.

V Praze brzy neobyčejně vzdělaný muž došel náležitého povšimnutí, a to u samého dvora císařského. Vrátilť se do Prahy r. 1611, v době, kdy císař Rudolf II. vzdal se ve prospěch bratra svého Matyáše i Čech, Slezska i Lužice. A tomuto doporučen byl mladý náš právník. Matyáš přidělil jej jakožto tajemníka svému ministru-presidentu kardinálu Kleslovi, jenž tehdáž stál na vrcholu své moci a na výsluní přízně císařské. Ve službách Kleslových osvědčil se Mnišovský tou měrou, že mu svěřována bývala i důležitá poslání politická, tak zejména ve vyjednávání o mír mezi republikou Benátskou a Ferdinandem II., tehdáž vévodou štýrským, mezi nimiž od roku 1615 vedena byla válka. Konečný mír uzavřen dne 1. února 1618 v sídle Kleslově, ve Vídeňském Novém Městě. Ferdinand II., ač s chováním Kleslovým při vyjednávání tom nebyl valně spokojen, pokládaje jej za spojence Benátčanův, dovedl přece

[4]) „Shlédl jsem města Pařížská, než zřel jen neustále v nich pohřby,
óh, jak hynou! hle, kterak smrt celá města v niveč uvádí!"

[5]) „Dum legerem Ligerim, peramaeni fluminis undam,
Non alio dixi flumine demorerer".

oceniti zásluhy Mnišovského tou měrou, že povolal jej ke svému dvoru a jmenoval jej vládním radou štýrským. Zároveň uložil mu, aby nejstaršího syna jeho Ferdinanda, potomního císaře Ferdinanda III., tehdáž desetiletého, vyučoval jazyku českému.

Ferdinad II. sám neznal se dostatečně v jazyku českém, neboť jako syn štýrského arcivévody Karla nemohl si ovšem z počátku činiti naděje na dosažení koruny české, dokud zde byli ještě synové císaře Maximiliana II., i byl, jakožto budoucí panovník německého Štýrska vychován zcela po německu. Nicméně osvojil si po dosednutí svém na trůn český jazyk náš aspoň do té míry, že mu dostatečně rozuměl. Že si pak českého jazyka opravdu vážil, o tom svědčí právě úkol, jejž na Mnišovského byl vložil. Mnišovský vykonal svěřenou sobě úlohu se zdarem úplným. Sepsal pro vznešeného svého chovance praktickou mluvnici českou, kterýžto spisek roku 1648 od Švédů z Prahy byl s jinou kořistí odvezen do Švédska, kdež se chová v knihovně university Upsalské. Velice nadaný jeho žák činil v češtině pokroky tak utěšené, že záhy tak plynně dovedl po česku hovořiti, že v kolleji tovaryšstva Ježíšova v Hradci Štýrském, kde dlel na vychování, otce svého, když kollej navštívil, českou řečí uvítal, a i při jiných příležitostech otci svému po česku — zvláště blahopřání — přednášel. Balbín sám, jak píše, měl v rukou takovéto české přání, jež mladý princ odříkával. V pozdějším životě svém Ferdinand III. rád hovoříval po česku. Při korunovaci své v Praze r. 1627, kdy mu od stavův českých nejdříve v českém jazyku a potom teprve v německém bylo holdováno, rozmlouval s velmoži českými po česku a po česku vykonal také přísahu korunovační.

V českých městech, kdykoliv do nich zavítal, s obyvatelstvem hovoříval po česku a tím si mysl obyvatelstva českého nemálo naklonil. Byl též upřímným ctitelem svatého patrona našeho Václava. Beckovský ve své „Kronice“ o něm zaznamenal, že „kdykoliv za pobytu svého v Praze v chrámě Svatovítském slyšel zpívati píseň „Svatý Václave, vévodo České země“, jevil neobyčejnou veselost, z okna své císařské modlitebnice hlavu, aby ho lid mohl viděti, vyložil, tu píseň zpívati pomáhal, a za českou řeč nikdy se nestyděl.“ Ve Staré Boleslavi chová se písemný důkaz jeho lásky k řeči české i k sv. Václavu. Jest to kolorovaná rytina představující sv. Václava, na jejíž zadní straně císař vlastní rukou r. 1655 napsal: „Svatý Václave, králi český, pros za mne. Ferdinand.“

O to vše si získal hlavní zásluhu náš Mnišovský, jenž do útlého srdce chovance svého vštípil lásku k jazyku svému mateřskému i k patronu českému, jehož sám vroucím byl ctitelem, on, jenž napsal kdys tento vroucí k němu povzdech:

»Sis patrone meus, me tolle Boheme Bohemum,
Deduc in gremium meque meosque tuum.“[6])

V pohnutých dobách 1618—1620 byl Mnišovský mnohonásob od Ferdinanda II. i jinak ve věcech politických potřebován.

---

[6]) „Buď patronem mým, mne Čecha, Čechu, ochraňuj,
a k sobě mne i drahé mé, prosim, uvediž.“

A Ferdinand nemeškal věrného služebníka svého za platné služby jeho odměniti. Záhy po nastoupení svém na trůn český povýšil jej první neděli po novém létě r. 1621 do starožitného stavu rytířského v království českém a v zemích k němu přivtělených a udělil mu právo, aby se psáti mohl z Sebuzína a Heršteinu a užívati erbu vladyckého. Roku pak následujícího jmenoval jej radou král. českého appellačního soudu.

V letech 1622—1626 byl Mnišovský přidán komissi reformační na Moravě a v Kladště. Pro platné a věrné služby, které při této komissi prokázal, daroval mu král Ferdinand II. listem, datovaným na hradě Pražském v pátek po sv. Filipu a Jakubu roku 1628 statek Bulikov na Moravě, jenž Janu Dvořeckému byl zkonfiskován. I jinak množila se zámožnost Mnišovského. Roku 1626 postoupen mu byl dekretem komory královské dům někdy Hektora Údarta na Starém městě Pražském. R. 1628 koupil dům „u Bab“ řečený, v Tarmarce na Starém městě Pražském ležící, téhož roku i vinici na Letních u Prahy, r. 1638 svobodný dvůr ve Vršovicích u Prahy, a statek Lochkov; mimo to koupí získal i vinici „Zvonařku“ u Prahy.

I v úřadech postupoval Mnišovský neustále. Roku 1628 jmenován byl sekretářem při nejvyšší dvorské kanceláři a roku 1635 královským prokurátorem a r. 1640 místokomorníkem desk zemských.

Z povinnosti úřední musil prováděti obtížné úkoly naň vznášené. Tak byl členem komisse, která k ruce císařově ujmouti měla statky někdy Valdštýnovi přisouzené. Velikých zásluh získal si Mnišovský také v tak zvané kridě Trčkovské. Když totiž roku 1635 statky a zboží všeliké Janu Rudolfovi Trčkovi z Lípy a Magdaléně z Lobkovic, jakož i Adamovi Erdmanovi, synu jejich, náležité, pro velezrádná jejich předsevzetí za propadlé byly prohlášeny a zvláštní komisse k likvidování a zapravení dluhů na zbožích těch ležících byla zřízena, musil Mnišovský, jakožto kurátor fisci vésti celou tuto velmi spletenou a obšírnou při a strávil čtrnácte měsíců ve Vídni za příčinou vyhledávání svědků k velezrádě oné se vztahujících a zkoušení pohledávek od věřitelů na zboží Trčkovských činěných, jakož i průvodu a svědomí k dolíčení toho podaných a přednesených.

Prací Mnišovského také byly veškery české překlady vládních dekretů a nařízení z Vídně přicházejících. Překlady ty, z pravidla hned tiskem vydávané, vyznačují se správným a jadrným jazykem. Celkem strávil třicet tři léta ve službách státních, slouživ třem císařům: Matiášovi, Ferdinandovi II. a Ferdinandovi III.

Přízně císařské velice si vážil. „Rex libertatibus me auxit“, „král přízní svou mne zahrnul“, připomíná vděčně ve svých epigramech.

I v rodinném životě svém byl Mnišovský šťasten. Za manželku pojal paní Eufrosinu Hiršovou z Hiršeku. Věrná láska manželská ozývá se z epigramů jeho, nadepsaných „Uxoria“. Měl dvě dcery Ludmilu a Barboru, k nimž nedlouho před smrtí svou obrací se

dojemnými epigramy. Vybízí je, aby především ctily světice, jichž jména na křtu byly obdržely. „Svaté Ludmily," tak praví, „budiž vezdy věrnou dcerou, dcero má Ludmilo: tuto matku svou nad jiné cti a za ochranu prosívej."

A mladší dceru napomínal: „Svaté Barbory vždy budiž oddanou ctitelkou." Mladší jeho dcera byla patrně miláčkem otcovým. Jako on i ona měla zálibu v poesii; skládala písně a byla i dovednou pěvkyní a zpěvem svým otce svého obveselovala. „Ty, mladší dcero moje." táže se jí otec, „moje Pěvkyně, zda i pohřeb můj opěvati budeš?" A loučí se s ní: „Již s Bohem, živote můj, buď šťastna, dokud živa budeš, ty, jež jsi mi bývala Saphou i Cliou."

Na veškeren blahobyt pozemský Mnišovský pohlížel okem věřícího křesťana; jeho heslem bylo: „Cuncta nihil!" Vždy na zřeteli měl především spásu duše své. „Hřích nenáviděl jsem," tak praví, „nenávistí nesmiřitelnou: nade vše, ó Bože, tebe miluji a opět miluji."

Byl horlivým sodálem Marianským, a to netoliko dle jména pouze, nýbrž celým životem svým; byl přesvědčen, že kdo upřímným srdcem jest údem družiny Marianské, nemůže vésti život nešlechetný. „Ten, jehož jméno," tak praví, „zapsáno jest v albu Marianském, zda může spolu zapsán být i ve knize černé?" Nicméně byl vždy bedliv skromnosti, jež vyznívá ve slovech: „Mezi sodály Nebeské Panny mne čítejte, leč jen tak, jako peníz falešný nepozorován se dostává mezi veliký počet peněz pravých."

Mnišovský byl vzezření přísného, avšak, jak praví Bohuslav Balbín, jenž dobře jej znal, pod drsnou touto rouškou skrývala se povaha nanejvýš milá a vlídná.[7])

Smrt míval Mnišovský stále na mysli. Na sklonku života svého složil si 540 latinských epigramů pohřebních, o nichž v závěti své nařídil, aby po smrti jeho tiskem byly vydány, jakož se také stalo.[8]) K smrti připravoval se způsobem příkladným, proniknut jsa živou vírou. „Naděj i víra má Kristus, i láska Kristus," tak praví, „zvítězím, bude-li poslední zápas můj jimi posilován." A pro poslední chvíle své si přál: „Poslední slovo mé budiž Ježíš, budiž Maria, nechciť jinak se světem se rozloučiti."

Zemřel dne 21. listopadu r. 1644 a pochován byl v kostele sv. Salvátora v Praze. Náhrobek jeho dávno jest již vyšlapán; ne z kamene již, nýbrž jen z knihy jeho „Funebrií" zaznívá k nám poslední jeho prosba: „Zde Rafael odpočívám, lnul-lis ke mně láskou, pomodli se za mne, hrob můj nezdob kvítím, aniž prolévej nad ním slz, o modlitbu jen tebe prosím!"

---

[7]) Podobizna jeho jest v díle „Abbildungen böhm. und mährischer Gelehrten und Künstler IV. (Prag 1782) u str. 50.

[8]) Funebria Raphaelis Mnischofsky de Sebuzina et in Lochkow, s. c. Majestatis appellationum consiliarii et in regno Bohemiæ Vice Camerarii, quæ sibi ipse vivens adhuc valensque fecit, conscripsit, edidit, et distribui in suo funere testamento canit. Anno Domini MDCXXXXIV. Aetatis suæ LXIV.

Doplňky k V. dílu Tomkova Dějepisu města Prahy od str. 40-54.

Dodává **František Štědrý.**

Při svých prácech, které jsem konal v deskách zemských, zejména v kvaternech XIII., XIV. a XV. dvorských desk, přicházel jsem na rozličné osoby, jež byly kolem krále Václava IV. v úřadech postaveny. Porovnávaje seznamy v dotčeném díle Tomkově, shledal jsem dosti osob, zvláště v nižších úřadech, dosud neznámých. Jakož jsem se pokusil v tomto „Sborníku" I. 185. str. uveřejniti seznam místosudí dvorských (vicejudices curiæ regalis), což se mi až na l. 1409-12 podařilo nalézti, nemohu tak říci o těch úředních osobách, které v této stati uvádím. Příčina hlavní jest, že mi není přáno meškati delší dobu u pramenů v Praze, abych mohl procházeti desky dvorské soustavně. Zejména se přiznávám, že kvatern 25. (liber rationum) a 61. (liber terrae) a tak zvaná miscellanea dříve u desk zemských, nyní v archivě města Prahy se nalézající, jen povrchně jsem prošel. Jiný nedostatek v tom záleží, že u velké většiny mohl jsem uvésti toliko jméno křestní a že mnohá osoba bude dvakrát v seznamě uvedena, jelikož někdy není možno zjistiti, byla-li původu měšťanského neb zemanského, a kolikrát teprv srovnáváním neb náhodným úplným záznamem docházíme jistoty. Kdyby bylo řádných místopisů po ruce, byl by výsledek jistší a bohatší. Mimo to i pramenů vydaných z té doby není tak mnoho naproti těm, které při této práci postrádati musíme.

K lepšímu přehledu znamenám nové osoby v seznamě Tomkově buď neuvedené, neb sice známé, ale jiným údajem času opatřené číslicí.

(Str. 40.) *Místokomorník:*

1) 1392 Jindřich z Kokovic DD. XIV. 219.
2) 1417 26. dubna Jaroslav z Buděhostic a z Chlumčan DD. 61. B. 13.

[Str. 41.] *c) Nejvyšší písař:*

1) 1386 Jan z Dražic DD. XIII. 214.
2) 1394 Kunat Kapléř z Sulevic DD. XIII. 20. 186.

[Str. 42.] *d) Nejvyšší purkrabí:*

1356 20. března Vilém z Landsteina (Tingl conf. I. 33.)

[Str. 43.] *Místopurkrabí:*

1) Buzek 1380—88 nazývá se z Přelice (Tadra: Soudní akta II. 294.)
2) Mikšík 1384. DD. XIII. 134.

Purkrabí Vyšehradští:

1) Chval z Kostelce 1381 DD. XIII. 73.
2) Racek Kobyla (kn. měst. miscellanea 2100 str. 248, 1410, 1411, 1412, 1414. Racek z Otvojic DD. XV. 2. 12. arch. m. Prahy 992 fol. 167.).

Místopurkrabí Vyšehradský:

1384, 1388 Mikšík DD. XIII. 8. 134.

Nejvyšší sudí dvorský (judex curiae supremus):

1) 1360—65 Boreš z Risenburka (Huber Reg. Caroli č. 3328, 3584).
2) 1381, 1382 Beneš Škopek z Dubé—1389 DD. XIII. 28, 35, 227.

3) 1390, 1391, 1393 Purkart Strnad z Janovic DD. XIII. 12, 100, 185.
4) 1402—1407 Břeněk ze Skály DD. XIII. 88. XIX. 1.

[44. str.] 3. *Podkomoří královský:*

1) Rús z Litic 1357, (Huber Reg. Caroli 2712).
2) Mikuláš Biskupův (Nicolaus Episcopi) 1358, 1360, 1361, 1362, arch. Loun. B. 6. str. 12. I. C. I. 134. str. Čelakovský Codex II. 563.
3) 1367, 1377 Frána rytíř, syn Petra Matesa ze Žatce (Tadra Věstník učené spol. 1893 str. 21) orig. arch. arcib.
4) Mikuláš Jenteš 1379 liber visitac. 6. list.
5) 1380 Vítek z Landsteina Mitthl. G. D. B. 1891 str. 11.
6) Hánek probošt Lubuský 1380 arch. Loun. I. C. 2. str. 5.
7) Jíra z Roztok 1385 (Stadtbuch Saaz 150).
8) Pešík z Minic 1386 arch. Loun. I. C. 2. 69. str.

Písař podkomořího:

1397—1401 Prokop arch. Loun. I. C. 3.

[Str. 45.] *Strážný čili pojezdný silnic královských* (custos stratarum viarum):

Šedývěk Jan 1414 DD. XV. 220.

3. *Hofrychtéř měst královských* (judex curiae civitatum):

1) 1364 Frencl z Posenpachu erect. IX. G. 6.
2) 1380, 1384 Bernard Černý arch. Loun. I. C. 2, 32, 52.
3) 1386, 1387 Václav syn Jindřiškův z Čáslavě arch. Loun. I. C. 2. Čelakovský Codex II. 565.
4) 1396, 1398 Pešlin ze Sušice (de Sicca) arch. Loun. I. C. 3, 37.
5) 1399, 1401 Vavřinec tamtéž I. C. 3, 73.

5. *Mincmistr na Horách Kutnách:*

1386 4. října Kunat Kapléř z Sulevic arch. Loun. I. B. 9. 11.

[46. str.] 6. *Nejvyšší lovčí.*

Lovčí (venatores domini regis):

1) 1381 Přibík z Tutlek } DD. XIII. 132.
2) 1381 Čáslav z Vlksic } DD. XIII. 132.
3) 1383, 1385, 1392 Jindřich Šiška DD. XIII. 85, 87, 136.
4) 1389 Volfard DD. XIII. 138.
5) 1389 z Radomilic Lipolt (tamtéž).

Lučištník královský (sagittarius seu arcufex regis):

Jiřík (Girgl) 1380, 1393 podruhé se nazývá jen z Hrádku (de Burglins) DD. XIII. 129, 145.

7. *Ministr komory královské nejvyšší:*

1417 Jan ze Smilkova a z Kostelce DD. XV. 96.

Mistr komory královské:

1349 Bušek z Vilhartic (Tingl conf. I. 86).

Písař komory královské:

Mikuláš 1404, 1411 Kn. m. Prahy 2075 str. 15.

Místopísař komory královské:

1388 Vavřinec zároveň podrychtář Starého m. arch. Loun. I. C. 2, 102.

Nejvyšší kancléř kralův.

[47. str.] *Ingrossator listů královských:*

1) 1395 Martin kanovník Týnský (Borový erect. 413).
2) 1417 Jindřich z Altendorfu (Emler P. DZ. II. 138).

Poslové královští (cursores d. regis):

1) 1381 Matěj }
2) 1381 Světlík } DD XIII. 230.

Sekretáři královští:

1) Konrad de Wetha 1397 orig. metrop. arch. XX. č. 6.
2) 1417 Jan z Kostelce DD XV. 298.

[48 str.] 9. *Nejvyšší hofmistr* (magister curiae supremus):

1) 1369 5. listopadu Tima z Koldic (Tingl conf. II. 15).
2) 1373 Hereš (Tadra: Soudní akta I. 60).
3) 1394 Heřman z Choustníka DD XIII. 77.

Komorníci či sluhové královští (camerarii, servitores, cubicularii d. regis):

1) 1380, 1398 Buzek z Heroltic DD. XIII. 92, 103.
2) 1381 Fidlarius DD. XIII. 230, 231.
3) 1380, 1381, 1383 Soběhrd (z Nechvalic) DD. XIII. 94—97.
4) 1382 Jan Kozel ze Zásady DD. XIII. 28.
5) 1384, 1393, 1394 Hroch z Krašovic DD. XIII. 48, 98, 101.
6) 1384 Šremel DD. XIII. 32.
7) 1381, 1383, 1385, 1390 Mikšík asi totožný se Šlechtou Mikulášem, který byl měštěnínem Nového m. Praž., DD. XIII. 1, 194, 211, 222, 231.
8) 1364 9. září Petr (Emler conf. I. 53).
9) 1386 Štěpán z Újezdce DD. XIII. 98.
10) 1382 Radec z Bratronic neb z Vlkavy DD. XIII. 28, 213.
11) 1388, 1392 Mac, snad totožný s Matějem z Kunratic, DD. XIII. 35, 121.
12) 1393 Ctibor z Rašovic DD. XIII. 47.
13) 1393 Zikmund DD. XIII. 87.
14) 1394, 1386 Jaroslav z Nevida DD. XIII. 120, 125.
15) 1394 Bohuslav z Krchleb a Martin Stašovec z Nezabylic DD. XIII. 125.
16) 1394 Janek a Aleš DD. XIII. 51.
17) 1394 Kneusel DD. XIII. 88.
18) 1395, 1407 Engliš DD. XIII. 31, 38.
19) 1395 Petr řečený Škopek m. kn. 2172. str. 136.
20) 1395 Hlúšek DD. XIII. 37.
21) 1398 Frycek z Povybuk DD. XIV. 74.
22) 1399 Henzlík DD. XIV. 110.
23) 1399 Habart miscellan. 2100 str. 4.
24) 1401 Vilém Kepka miscellan. 22 str. 21.
25) 1401 Jindřich z Druzenic DD. XIV. 225.
26) 1401, 1406 Janek Cagel natus Phabosca, snad totožný s Jankem pod č. 16 r. 1394 uvedeným DD. XIV. 60, 225.
27) 1404 Jiřík DD. XIV. 227.
28) 1404 Peregrin z Nahoředčic DD. XIV. 227.

29) 1404 Martin DD. XIV. 55., snad týž s Martinem Šrankem 1406 23. září měst. kn. praž. 992 67 str.

30) 1405, 1406 Jan Levnovec z Levnova DD. XIV. 7, 14, 304, 309.

31) 1405 Jan z Bischofswerde DD. XIV. 300.

32) 1405 Vácha ze Všetat DD. XIV. 96.

33. 1406 Němec z Lipé DD. XIV. 13, 307.

34) 1406 Martin ze Soutic měst. kn. praž. 992 str. 67.

35) 1408 Jošt z Ratibořе, Milota z Tvorkova a Jan Sádlo ze Smilkova DD. XIV. 311.

36) 1410 Kunc Rausendorf DD. XIV. 24, 324.

37) 1400 Jan z Lochkova DD. XIV. 324.

38) 1411 Řitka Jan (z Bezdědic) DD. XV. 135.

39) 1415 Mikuláš z Újezda DD. XIV. 285.

40) 1415 Linhart z Bischofsheimu DD. XV. 56.

41) Jan Smolík ze Slavic 1415, 1416, 1418, 1419. DD. XV. 16, 292, 303, 397.

42) 1419 Hanuš z Erkeřic.

Drastník:

1) 1393 Bohuněk DD. XIII. 187.

2) 1408, 1415 Janek z Rašovic DD. XIV. 160.

Vrátní (hostiarii, janitores, portulani regii):

1) 1380, 1381, 1392 Markvart z Bukšic DD. XIII. 109, 122.

2) 1380, 1384 Jan z Chříče řečený Myška DD. XIII. 109, 122.

3) 1383 Hotovec DD. XIII. 214.

4) 1396, 1397, 1398, 1403 Němec Mikuláš, byl sousedem staroměstským a měl dům v Králodvorské ulici (Tomek Místopis) DD. XIV. II. 12, 73. měst. kn. 998 str. 48.

5) Jakub 1396, 1397, 1399, 1404, 1411, 1416. DD. XIV. 11, 12, 55, 93, 135. XV. 52, 394.

6) Kamprle Bartoš 1405, 1406. 1416. DD. XIII. 300. XIV. 302. XV. 394.

7) Hřebík Vavřinec 1399, 1400, 1404, 1411, 1416, jednou 1418 nazývá se Jan Vavřinec Hřebík měst. kn. praž. 2079 H. 12. DD. XIV. 50, 55, 93. XV. 52, 222.

8) 1393 Kulhan DD. XIII. 184.

9) 1398 Beneš koníř mango DD. XIV. 73.

10) 1416 Rytkéř Wildberg DD. XV. 222.

11) Janek 1404, 1411, 1413, 1414. DD. XIV. 19, 55. XV. 113. 135, 159.

12) Oldřich 1384 DD. XIII. 197.

13) Oldřich Šišma, snad týž jako předešlý 1411, 1412, DD. XV. 47, 135, 381.

14) Travenec Pavel 1413, 1414. DD. XV. 55. 135.

15) Pavel z Prahy 1411, 1413, 1416. DD. XV. 113, 135, 222. Je to asi Pavel z Předměřic.

16) Jan z Čisté 1416. DD. XV. 222.

17) Nyklásek z Mokropes. DD. XV. 161. erect. XI. O. 6.

18) Stehlík Mikuláš, který měl spolek se sirotkem Frydrycha z Olešek roku nepovědomého. Codex Přemysleus univ. knih. Praha VI. A. 7.

[49. str.] *Hlídači neb strážníci královi* (custodes seu straznikones d. regis):

1) Jaroslav z Hrušova 1381, 1382, DD. XIII. 230.
2) Tvoch 1381. DD. XIII. 19
3) Věnek 1382 DD. XIII. 232.
4) Petr z Nového města de Caroli civitate 1395. DD. XIV. 13. Je as táž osoba, o níž v Tomkově místopise se praví, že má dům v ulici Štěpánské č. 625. Tam r. 1393—6.
5) 1405 Svatoň z Beztuhova DD. XIV. 97.
6) 1406 Lvík erect. XIII. O. 10. O něm poznamenal Balbin l. c., že by pocházel z rodu Přichovských. Já jej mám za Levu z Kydlin, který se stal místosudím dvorským 1407. DD. XIX. 1.
7) Kyjata 1405 DD. XIV. 300.
8) Otík z Polep nazývá se 1399 26. dubna capitaneus strazniconum 1400, 1401. DD. XIV. 48, 149. XV. 59.

Lékaři královští:

1382 Jan kanovník Pražský DD. XIII. 231.

Umělci a řemeslníci dvoru královského:

a) malíř:

1380 Mikšík DD. XIII. 110.

b) illuminatoři:

1) 1390 Mikuláš z Chudobic měst. kn. 2072 str. 27.
2) Frána 1395 DD. XIV. 8, 296.

[50 str.] h) tesař:

1401 Jan DD. XIV. 296.

l) krejčí:

1) 1382 Mikšík DD. XIII. 228.
2) 1390 Jaroslav (Emler P. DZ. I. 532).
3) 1393 Kunc DD. XIII. 19.
4) 1394 Jiřík DD. XIII. 50.

10. *Nejvyšší maršálek dědičný.*

Maršálek.

1387, 1391 Kozel DD. XIII. 10, 35.

Marštaléř:

1) Nedamír Cvik, Marketa manželka 1382—87 DD. XIII. 233, 236, 239, 240.
2) Jan Čuch 1400 DD. XIII. 242.
3) 1383 Kuře DD. XIII. 29.

Brníř (harnaschmeister):

1) 1376 Kolman z Dorrensteina (Huber Reg. Caroli 5564).
2) 1409 1411 Štěpán DD. XIV. 239, 277.

11. *Nejvyšší truksas (s. dapifer) úřad dědičný.*

Mistr kuchyně královské (magister coquinae, kuchmeister).

1) 1395 Renhart Žák DD. XIV. 8.
2) 1400 Bernard (Emler VI. conf. 15).
3) 1409—1415 Hájek Jan z Hodětína DD. XIV. 102. XV. 161, 213.

Kuchaři (coci regii):

1) Jan Mls z Ješína 1384—1411 DD. XIII. 33, 36, 187, 237, XV. 248.
2) Matěj Pařez 1380, 1389 DD. XIII. 227, 234. Tomek Místopis hr. 98, 107, 174.
3) Dominek z Kozárovic 1382 DD. XIII. 26.
4) Mařík 1405 DD. XIV. 304.
5) Franěk z Ješína 1404—1416 DD. XIV. 296, 300, 304.
6) Blažek Ubaldin 1414—1415 DD. XV. 256.
7) Petr 1411—1418 DD. XV. 52, 248.
8) Václav Panoška 1410 DD. XV.
9) Strýc 1418 kn. měst. Prahy 997 str. 77.
10) Jakub † 1415 }
11) Strýc † 1415 } DD. XV. 54. Z toho zápisu se dovídáme, že měli kuchaři královští své dědiny ve Vysočanech; jako podčeší (subpincernae) Klukovice v údolí Dalejském neb Svatoprokopském DD. XIX. 71.

Kráječi (incisores):

1) Hereš 1393, 1394 DD. XIII. 22, 217.
2) Aleš 1397 DD. XIV. 43.

Špižíři (spizerii regii):

1) Beneš 1382, 1389 DD. XIII. 83, 86, 97.
2) Tvoch z Kvíce 1392, 1407, 1410 DD. XIII. 19. XIV. 33.
3) Martin z Mlýnec 1382, 1386 DD. XIII. 35, 115.
4) Licek z Dobrovice 1382 DD. XIII. 115, 232.
5) Mikuláš Kotlovec z Mentúr 1389, 1395, 1397. DD. XIII. 86. XIV. 105, 142.
6) Tomáš 1402 DD. XIV. 52.
7) Hlaváč 1405 DD. XIV. 132.
8) Hynek 1407 DD. XIV. Kouřimsko.
9) Janek, snad týž co Sestřenec Jan z Újezda 1405—1418 DD. XIV 306. XV. 99.

Podčeší (subpincerna, pincerna minor):

1) Matěj z Petrovic roku neznámého za krále Václava IV. DD. XIX. 71.
2) 1403 Jindřich Kolman z Křikavy DD. XIV. 112.

Šenkové (pincernae regis):

1) Kunat z Dobřenic 1385 DD. XIII. 5.
2) Němec 1385 DD. XIII. 239.
3) Václav (z Újezda) 1389—1401 DD. XIII. 37, 101, 142. XIV. 224. Emler conf. VI. 15.
4) Mstidruh 1391 DD. XIII. 15, 1407 jest dvořanem král.
5) Jan 1386, 1387 DD. XIII. 136, 197.
6) Heřman 1400, 1402 DD. XIV. 52, 166.
7) Martin z Černějovic 1401, 1406 Pelzel Wenzel IV. 436. DD. XIV. Kouřimsko.
8) Matěj 1389, 1392 DD. XIII. 39. erect. XII. D. 14.
9) Dětrich Kro 1413 (Emler conf. VI. 83).
10) Mikuláš Štuks z Strašnic neb ze Skytal 1407 (Tadra akta soudní V. 299).
11) Dobeš 1385 DD. XIII. 55.
12) Nenych 1386, 1388 DD. XIII. 197.

13. *Radové královští.*

14. *Čeledínové či dvořané královští* (familiares):

1) 1383 Vaník z Horek. Stadtbuch Saaz 144.
2) Aleš 1399 arch. Loun. I. C. 3.
3) Janek (z Bezdědic) 1399. 1410 arch. Loun. I. C. 3. DD. XIV. 83.
4) Bořek Čeněk 1394 DD. XIII. 21.
5) Jiřík 1394 DD. XIII. 50.
6) Ondřej 1404 DD. XIV. 22.
7) Jan Rychna z Labouně DD. XIV. 28.
8) Hlúšek DD. XIV. 34, 1395.
9) 10) Václav z Račiněvsi a Jan z Mikovic 1405. DD. XIV. 57.
11) Chlumek Petr 1410 DD. XIV. 83.
12) Mikuláš 1409 arch. Loun. I. C. 4.
13) 14) Vilém z Nečtin a Milota z Tvorkova 1409 DD. XIV. 238.
15) Mstidruh, 16) Hoch, 17) Otík Kerušin a
18) Henzlík DD. XIV. 68, 69.
19) z Všetat Jindřich 1407 } DD. XIV. 31.
20) Jan řečený Pestal 1407 }
21) Hes 1384 DD. XIII. 98.

Kaplani (capellani regii):

1) Oldřich Hložek, farář Srbický 1380 (Pelzel Wenzel IV. 96).
2) 1379 Jan Jeptiška, farář v Kněževsi lib. visit. 120.
3) Frána 1394 DD. XIII. 125.
4) Hynek, farář z Veselí 1383 (Pelzel Wenzel IV. 142).
5) Tomáš 1399, poloviční prebendář kapitoly sv. Štěpána v Litoměřicích (Pelzel UB. 158).
6) Mikuláš z Minstrberka 1398, 1406 Pelzel l. c. 375. DD. XIV. 66.
7) Jan z Chýžky 1406 DD. XIV. 61.

16. *Úředníci a služebníci dvoru královny české.*

a) *hofmistr* (magister curiae):

1382 Zdeněk z Sternberka DD. XIII. 230.
1412 Kyjata DD. XV. 380.

Komorníci (camerarii, cubicularii, servitores):

1) 1406 Hájek DD. XIV. 61.
2) Ondřej 1406 DD. XIV. 66. 307.
3) 1394 Škvára Squara DD. XIII. 125.

Vrátní:

Petr 1372, 1377 (Tomek, Místopis hr. 172).

[54. str.] d) *Nejvyšší maršálek:*

Albrecht z Kolovrat 1361—1363 (Huber Reg. Carol. 3584. Emler conf. I. 27).

e) *Mistr kuchyně:*

1417 Protivec z Vchynic DD. XV. 298.

Špižíř:

Hrb Přibík ze Dvorce 1381—1388 DD. XIII. 132, 135, 137.

Šenkové:

1) Václav 1384 DD. XIII. 176, 236.
2) 1399 Kočvara (Petr z Ledec u Slaného) DD. XIV. 129.

Drastník reginae:

1399 Bratroň z Ješína DD. XIV. 14.

g) *kaplan:*

1382 Jan, farář v Minicích DD. XIII. 231. Jest to farář v Minicích u Kralup, který byl směnou ustanoven s farářem též Janem u sv. Štěpána ve zdi na Starém městě, nyní zrušeném, 1370 4. listopadu (Tingl II. 39).

Darování vsi Praskoles knězi Albertovi, rektoru při kapli sv. Apolináře na hradě Žebráce.

Podává **Jan Křt. Roškot,** kapitolní děkan karlšteinský.

Jan, vévoda korutanský, hrabě tyrolský a gorický, bratr Karla IV., daroval ves Praskolesy knězi Albertovi, rektoru při kapli sv. Apolináře na hradě Žebráce, jenž stal se pak r. 1357 prvním děkanem karlšteinským, listinou[1]) z r. 1348, jež v překladě zní:

My Jan, z Boží milosti vévoda korutanský, hrabě tyrolský a gorický, chceme, aby se všem jak přítomným tak i budoucím na vědomost dostalo: bedlivě to v mysli uvažujíce uprostřed tísnivých a hnětoucích starostí, které stále naplňují nitro srdce Našeho, že jsme Božskou dobrotu tím bolestněji uráželi a tím častěji urážíme, čím víc až přespříliš mysl svou přikloňujeme k lásce ke tvorstvu a odvracíme ji od poznání tvůrce, a mimo to pokládajíce za slušné, spasitelné a rozumné, abychom k úctě, slávě a cti nejvyššího Pána a Vládce všech vládců, z jehožto pokynutí vládneme zde na zemi, a jeho přeslavné Rodičky Marie Panny neposkvrněné i všech svatých uctívání Božského tajemství, k jehož přesvatému oslavování na oltáři oběť těla a krve Páně, nad niž nic není užitečnějšího, nic sladčího, nic spasitelnějšího, nic vzácnějšího a nic plodnějšího k dosažení od Boha milosti živým a milosrdenství zemřelým, skrze ctihodné ruce kněží co nejpokorněji se obětuje, následujíce posvátných šlépěji nejjasnějších knížat a králů českých a především nejvznešenějšího a přeblahoslaveného vévody Václava, tohoto království patrona, z jehož slavného rodu odvozujeme původ svůj, pokud nám možno, snažíme se se zvláštní pílí rozmnožiti je, aby dobrotivý a milosrdný Otec nebeský, jenž jednotlivé činy lidské, jak je vidí, roztřiďuje a váží na vahách, i nám milostivým soudcem býti ráčil při posledním přísném soudě přes nesčíslné naše poklesky a obmeškané zásluhy, zajisté proti nám svědčící: proto kapli ke cti sv. Apolináře, jejž mezi ostatními svatými, jejichžto skvělé zásluhy mnohými různými znaky ctností a zázraků oslavené svatá matka Církev velebí s obzvláštní úctou, z mnohých pocitů v lásce chováme, vystavěnou na našem hradě Žebráce, Námi tamtéž koupí nabytém a zřízenou, kteroužto kapli jsme tamtéž nalezli tak zpuštěnou, že se v ní velmi zřídka konaly služby Boží za příčinou nedostatku časných prostředků, jimiž opatřena jsouc křehká bytost

[1]) Z Pamětní knihy karlšteinské sv. I. str. 1. a 2. — Srv. Sborník III. str. 164. a 227.

lidská tím horlivěji může věnovati se službám Stvořitele svého, chtějíce obmysliti a vyznamenati ji duchovními výsadami, aby se v ní každý den jedna mše sv. sloužila po věčné časy od jejího rektora nebo jeho zástupce bez jakéhokoli přerušení, ves Praskolesy, Námi za Naše vlastní peníze koupenou s veškerými právy, lidmi, platy, důchody, příjmy, požitky, užitky, výnosy, prospěchy, se všemi pozemky zdělanými i nezdělanými, rolemi, vrchy, pláněmi, pahorky, dolinami, vodami neb toky vodními, rybníky, rybolovy, čihadly na ptáky, honitbami, lukami, pastvinami, zahradami, občinami, mlýny, se všemi čestnými právy, vším majetkem, panstvím, soudnictvím, svobodami i ostatními všemi příslušnostmi jmenovanými i nejmenovanými, z čehokoli by pozůstávaly neb jakýmikoli jmény se odhadovaly, které tam nyní jsou pod zemí nebo nad zemí anebo příště budou, ničeho nikterak nevyjímajíc, dotčené kapli, jakožto věnování (dotaci) jsme darovali a darujeme, jí přivlastňujeme, přivtělujeme a jako dar stálý a trvalý beze zkrácení přidělujeme a odevzdáváme v držení, v majetek a k požívání každému téže kaple rektoru, ať je kdokoliv, ke klidnému a pokojnému spravování, udělujíce (toto beneficium) od nynějška Našemu oddanému milému příteli Albertovi ze jmenované kaple po dobu jeho života, hledě k němu i k jeho nástupcům, ať jsou kdokolivěk, by je k obětování řečených mší svatých povzbudil, vroucněji těšil se dvojímu oděvu, letnímu totiž a zimnímu z látky soukenné, kterýmž knížecí služebníci řečeného hradu budou oděni, klerik pak téže kapli přisluhující obleku zimnímu, po všechny časy předem od pána téhož hradu, ať je kdokoli, což chceme, aby dle této listiny vzhledem k němu bylo břemenem jakožto doplnění zmíněné dotace bez jakékoliv obtíže, činíme opatření a nařizujeme, aby se toho svědomitě dbalo, veškero právo, které Nám a Našim nástupcům ve vsi před tím držené a jejích příslušnostech v minulosti patřilo, jakož v přítomnosti patří nebo v budoucnosti mohlo nějakým způsobem příslušeti, neodvolatelným postupem přenášejíce a právo podací k řečené kapli Nám a Našim nástupcům, aniž by vadilo, kdyby dotčený hrad přešel prodejem, zástavou, směnou, darováním anebo na základě jakéhokoli titulu zcizení na kteroukoliv osobu jakékoli důstojnosti, moci, přednosti, urozenosti, stavu nebo povolání sobě posloupně vyhrazujíce, a by předchozí tato ustanovení navždy nabyla pevné moci a platnosti, dali jsme tuto listinu sepsati a potvrditi přitištěním pečetí našich.

Sjednáno a dáno v Praze léta Páně tisícího třistého čtyřicátého osmého.

* *
*

Literae donationis pagi Praskoles.

Nos Joannes, Dei gratia dux Carinthiæ, Comes Tirolis et Coriciæ ad universorum tam præsentium quam futurorum volumus notitiam pervenire, Quod nobis mente advertentes providâ inter curas anxias et mordaces, quæ continue in Nostri pectoris aula versantur, divinam nos tanto molestius offendisse et crebrius offendere bonitatem, quanto animum quam supervacue ad amorem extendimus creaturæ, a cognitione suspendimus Creatoris; Et præterea censentes dignum, salutiferum et rationi consonum, ut in Summi Principis principum omnium Domini, cujus nutu principamur in terris, ejusque Glorio-

sissimae Genitricis Mariæ Virginis perpetuæ, et omnium Sanctorum suorum reverentia, gloria et honore divini cultum Mysterii, per cujus celebrationem sanctam in Ara Sacrificium Corporis et Sanguinis Dominici, Quo nil utilius, nil suavius, nil salubrius, nil acceptius et nil efficacius ad impetrandum vivis gratiam, defunctis misericordiam apud Deum, per sacerdotum manus Venerabiles devotissime immolatur, Sacræ[1]) Serenissimorum Principum Regum Boemiae et præsertim Excellentissimi et Beatissimi Ducis Wenceslai ipsius Regni patroni, de cujus generosa propagine ortum traximus, vestigia imitantes, quantum nobis est possibile, adaugere exacta diligentia studeamus, ut pius Pater Misericors, qui singulos actus hominum ut secundum eos retribuat, ponderat ad stateram super comissis per Nos innumerabiliter, et obmissis meritis saltem pro nobis intercedentibus aliorum Iudex Nobis in districto examine inveniatur ploratus; igitur capellam in honorem Sancti Apollinaris, quem inter cæteros Sanctos, quorum præclara merita multis et variis virtutum et miraculorum Insignibus decorata Sancta Mater Ecclesia veneratur speciali reverentia, ex puribus[2]) amplectimur affectibus, instauratam in castro Nostro dicto Žebrák, per nos ibidem comparato emptionis titulo, et erectam, quam desolatam ibidem adeo invenimus, quod in ipsa ratione temporalium, quibus humanæ fragilitatis adjuta conditio Plasmatoris sui valet attentius vacare servitiis, Divina Officia rarissime agebantur, Volentes Spiritualibus prærogativis dotalibus, ut in ipsa quotidie una Missa perpetuis temporibus per ipsius Rectorem aut ejus vicarium celebretur sine intermissione qualibet, insignire, villam Nostram Praskoles dictam per Nos Nostris propriis pecuniis emtionis titulo comparatam, cum omnibus et singulis suis Juribus, hominibus, censibus, redditibus, usufructibus, utilitatibus, proventibus, emolumentis, agris cultis et incultis, Arvis. montibus, planis, collibus, vallibus, aquis aquarumve decursibus, piscinis, piscationibus aucupationibusque, venationibus, pratis, pascuis, hortis, pomeriis, Molendinis, humuletis, honore, proprietate, Dominio, Judicio, libertate et caeteris suis pertinentiis universis nominatis et non nominatis, in quibus rebus existent, seu quibuscunque Nominibus censeantur, quae nunc ibidem sub terra vel super terram sint vel fuerint in futurum, nullis prorsus exceptis, præfatæ Capellæ donavimus dotis nomine, et donamus, appropriamus, incorporamus, et donatione perpetua et duratura inviolabiliter assignamus tenendam, habendam et uti fruendam per ipsius Capellae Rectorem quemlibet et quiete et pacifice providendam, providentes ex tunc devoto Nostro familiari dilecto Alberto de dicta capella ad terminum vitæ suæ, in ipsum et ejus quoslibet successores, cui et cuilibet, ut ipsos celebrationi dictarum Missarum incenderet, delectet ferventius de amictu dupplici, æstivali scilicet ac hiemali de panni materia, qua Principales Servitores supradicti Castri vestiti fuerint, Clerico vero ipsius Capellæ Servitori de veste hiemali, perpetuis in antea temporibus per Dominum ipsius Castri, quicunque extiterit, quæ in eo ratione augmenti dotis prædictæ præsentibus volumus onerari sine difficultate qualibet disponimus, ordinamus animæ provideri, totum Jus, quod Nobis

[1]) Snad: sacra (vestigia). — [2]) Zajisté: pluribus.

ac Nostris Successoribus in villa praehabita ejusque pertinentiis in præterito competit, ut præsenti, vel posset quomodolibet competere tempore in futuro translatione irrevocabili transfundentes, et Jus præsentandi ad dictam Capellam Nobis et Nostris Successoribus non obstante, si Castrum prædictum per venditionem, obligationem, permutationem, donationem vel quemque alienationis titulum ad quamcunque personam cujuscunque dignitatis, potestatis, præeminentiæ, Nobilitatis, status vel conditionis existentem devenerit, successive reservantes, Et ut præmissa robur obtineant perpetuæ firmitatis præsentes fieri et sigillorum Nostrorum appressione fecimus communiri.

Actum et datum Pragæ Anno Domini Millesimo, trecentesimo quadragesimo octavo.

Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického.

Podává **Dr. Ant. Podlaha.**

(Pokračování.)

7. *Testamentum defuncti Dni Godefridi Olenii Abbatis Zabrdovicensis.* (Str. 289a—291b). Cum semper hactenus solicitus pavidusque fuerim de morte mea certissima et hora incertissima, quâ hinc citabor ad tremendum tribunal, justissimo sistendus Judici, ad reddendas pro me mihique commissis animabus rationes, eapropter prævenire volens momentum illud (a quo mea pendebat aeternitas) migrationis meæ; scriptum istud ultimæ meæ seriæque petitionis a Venerabili Conventu præmaturo, deliberato, beneque ponderato animo, jam pridem in chartam præsentem congestum, ad cistam communitatis Anno Dni 1679 die vero 23. Decembris servandum deposui, ut quam primum mortuus fuero, statim capitulariter toto Conventu congregato publice legatur, rogans et obtestans (per Deum ejusque ss. Matrem et ss. nostrum Patrem) omnes et singulos, præsentes et absentes, ut ea, quæ hinc instantissime peto, plene et integre, prout stant scriptaque sunt, plene, integre charitativeque, nemine contradicente, nihil omittendo vel immutando, adimpleant, et hanc ultimam gratiam, fraternumque affectum miseræ peccatricique animæ meæ in solatium et refrigerium præstent, secus facturi et me merito privabunt, et a se benedictionem Dei abalienabunt. Ante omnia instantissime peto cum s. Monica curam sepulturæ meæ nullam habeant, saltem obsecro ad altare Dei sint memores mei, et que sunt de consuetudine Sac. Ordis. in solatium et refrigerium peccatricis animæ meæ citius ac fieri poterit peragant. Corpus non abluant nec denudent, sed simplici antiquo habitu, cum religiosorum fratrum caputio indutum, mox ad tumbam depositum hominibus nullatenus spectandum, in capitulo vel ubi superioribus visum fuerit, usque ad diem depositionis vel sepulturæ deponant. In conductu nihil aliud fiat, quam quod Ordinarius præscribit, quodve aliis fratribus fieri solet, circa feretrum non plures quam 5 candelae in honorem ss. 5 vulnerum Christi, vel ad summum 7 in honorem septem effusionum sanguinis ejusdem accendantur, concio funebris nulla fiat. Insignia et alia hujusmodi, quae refrigerio animæ nihil prosunt, nulla prorsus feretro affigantur, sed fiant obsecro in summa simplicitate, ut in sepulturis etiam fratrum minorum fieri solent. Præveniant tempestive Patrem præsidem Majoris congregationis Brunensis, ne mihi ullum

honorem in exequiis deferant, nihilominus precibus almæ Sodalitatis me commendent. Pulsus campanarum nonnisi noster fiat, in civitate nullus petatur, minus cum expensis et damno monasterii conducatur. Si religiosi rogati vel invitati pro meæ peccatricis animæ refrigerio celebraverint, omnibus et singulis gratias maximas habeo, et rogo, placeat ipsis eleemosynam juxta quod R. O. Priori et Venerabili Conventui fuerit visum, pro facultatibus monasterii elargiri. Peto sepeliri cum corona Christi, quia in vita chara mihi fuit, desidero, ut etiam mortuo jungatur, crux hispanica deponatur, quia indulgentiæ numismatis sancti Thomæ exspirant, si placet potest consepeliri. In communi cripta (quâ etiam indignus sum peccator maximus) juxta fratres sepeliar: saltem hoc unice iterato rogo, ad altare Dei et in precibus suis sint memores mei.

Si visum fuerit placueritque venerabili Conventui in refrigerium miseræ peccatricisque animæ meæ vel ipsâ die exequiarum, vel aliâ opportunâ pauperes convocare et aliquam eleemosynam cibi potusque, vel etiam (si facultates Monasterii admiserint) modicum nummum elargiri, Deo placitum erit mihique in solatium cedet, nolo hic quidquam disponere, ne proprietatis vitio minimam occasionem videar dedisse.

Patri Godefrido Sewersky, ut etiam mortuus aliquid benevolentiæ et charitatis exhibere possem, intercedo, quatenus eidem charitative concedant, ut in futura electione admittatur et inter electores voce in Capitulo gaudere possit.

Hæc quæ peto animæ meæ (per merita Christi) prodesse possunt, de affectu et charitate venerab. Conventus confido, quæso, ut nihil eorum omittant mutentque. Vixi vester indignus prælatus pluribus annis. O! utinam melius et vobis præfuissem et monasterio huic profuissem, ignoscant, obsecro, quod plures tam verbis offenderim, quam exemplis scandalizaverim. Scripsi hoc præmeditate, considerate, bonâ et rectâ intentione, anno Dni 1672 die vero 9. Junii feriâ 5. Pentecostes, ipsâ die anniversaria electionis meæ, manu propria subscripsi.

P. S. Rogo, Breve brevissimum simplicissimumque forment; pro directione hæc subnecto:

Pro directione ad Breve formandum. Natus sum 1613 in ipso festo Nativitatis B$^{\underline{ae}}$ Virginis Mariæ, religionem sum ingressus 1633 in festo transfigurationis Domini, in festo s. Thomæ feci professionem. 1640 in festo s. Joannis Baptistæ habui primitias. In festo ss. Trinitatis 1641 factus sum Neoreischii recenter introducti conventus e nostro monasterio 7 religiosis missis prius præses, dein prior. A. 1643 revocatus Zabrdovicium 28 9bris impositum est mihi officium Prioris. A° 1650 feria 5 Pentecosten 9. Junii electus sum præter mea merita indignissimus in Monasterii huius abbatem, per Svecos ante quinquenninm combusto monasterio, ruinatis bonis tribulationem et dolorem inveni. Si quid interim boni pro exigente necessitate monasterii sum operatus, cedat ad gloriam Dei: si quid minus factum, ignoscat Deus, et non male accipiat Rmus Dnus sucessor et venerabilis conventus. Soli Deo honor et gloria, mihi vero confusio et ignominia.

8. (Str. 292a—293a). Zkrácené znění listiny o třech mších sv. Lohelianských, kterouž v obšírnější formě podal Košetický již na str. 284a—287b (srovn. č. 5.).

9. (Str. 293b—294a). Slavnostní báseň latinská, složená na oslavu přenesení ostatků blahoslaveného Heřmana Josefa ze Steinfeldu do Kolína n. R. dne 23. května 1699 za příčinou běhů válečných. »Colonia Ubi-

orum sancte jubilans, cum Beati Hermanni Josephi Steinfeldensis professi, ossa sacra hinc nuperâ Sabbathi (quae fuit 23. Maji 1699) transferrentur." Báseň o 44 verších. počíná se takto:

„Frenduerat diris Mavors populator in armis,
constiterat trepido vix pede mœsta Ceres."

Svazek II. má 607 paginovaných listů foliových a obsahuje tyto věci:

1) *Corona gratulationis*, quâ condecoratus est in fortunatissima *infulationis* suæ solennitate Reverendissimus et amplissimus Dnus Dnus HYaCInthVs Ioannes HohMan, præLatVs RegII ParthenonIs *DoXanensIs* a collega quondam fidissimo nunc clientum minimo Fr. *Amando Fridenfels*, professo Sionaeo (1678). [List 1—9a].

Po stručné předmluvě, v níž autor prohlašuje, že přiměřeně oslaviti chce svého dřívějšího důvěrného přítele, nyní vysokou důstojností obdařeného, vyslovuje blahopřání své ve dvou „elogiích" a v připojené k nim „ódě."

Začátek elogia prvního:

„Ad multos annos! ad multos annos!
Præsul Reverendissime,
Ad multos annos
Te perennare exoptat publica filiorum Sion acclamatio,
quibus tam solenne fecisti
Gaudeamus."

Začátek elogia druhého:

Fgredimini, filiæ Sion,
Sacræ vestales Doxanenses!
Egredimini et videte Regem vestrum
in diademate,

Quo coronavit eum mater sua Strahovia
in die desponsationis illius
et in die lætitiæ cordis ejus!

2) *Corona GratVlatIonIs*, Corona eXVLtatIonIs et Corona glorIæ. Honore debIto præsentata â PaLLaDe theoLogICa SIonæa Reverendissimis ac amplissimis Dominis Dominis *Miloni Strobel*, ecclesiæ Siloensis abbati meritissimo, et *Hyacintho Hohman*, regii parthenonis Doxanensis præposito dignissimo, dum neopraesules coronarentur diademate et diceretur D. O. M. GratIarVM aCtIo et VoX LauDIs (1678). [List 9b—12a).

Začátek zní:

Ad multos annos! ad multos annos!
Præsules Reverendissimi,
Ad multos annos vos perennare exoptat
Festiva filiorum Sion acclamatio,

Qui gratulantium vos cingentes
Coronâ fratrum
humili applausu venerantur,
tam nobile par fratrum atd.

3) *Consignatio librorum bibliothecae Strahoviensis facta Ao. 1678 mense 9bri.* [Str. 12b—13b]. Tehdáž byla knihovna Strahovská rozdělena v 9 „classes", z nichž každá zase dle formátu knih v „libri in folio", „in quarto", „in octavo", „in 12o et 16o". Celkem měla knihovna tehdáž *5564 svazky.*

4) *Epistola de Scriptura Sacra de tempore ad libitum, super hoc quod dicitur: ex nihilo nihil est. Cap. centisimum millesimum nullum.* [List 14—15].

Humoristická, — ač nepříliš vtipná — míchanina Písma svatého; persifláž čtení homiletického. „Ukázkou podáváme počátek: „Fratres scriptura dicit: si videbis fratrem tuum necessitatem habentem, erue illi oculum dextrum, et si perseveraverit pulsans, aufer sinistrum. Et reli-

qua. Homilia non bene sapientis, cap. prope initium, in medio et circa finem. Porro si esurierit inimicus tuus, appone illi lapides et ligna, dicens: „Dic, ut lapides isti panes fiant" atd.

5) *Oratio: Quid Crucifixus super Prato Monstrato portenderit.* Habita in capitulo provinciali *Zabrdovicii* celebrato a. 1678 mense 7bri per P. *Martinum Vigsium*, priorem ejusdem monasterii. [List 16—20]. Promluva převora kláštera Zábrdovského Martina Vigsia při provinciálním shromáždění konaná.

6) Bez zvláštního nápisu zapsán latinský text známé *předpovědi P. Martina Středy S. J. o domu císařském.* *) [Str. 20b a 21a].

7. *De fratribus laicis seu conversis.* In conventu *ad s. Thomam* composuit fr. *Franciscus.* A. 1678. [List 21b—22b].

Dvacetislohová humoristická báseň latinská, líčící nectnosti klášterních fráterů; formou nápodobí se tu známý hymnus „Dies iræ, dies illa." Zároveň napsáno parallelně spracování německé. Ukázkou stůjtež zde některé slohy:

1. Conversorum cohors illa,
Resolvatur in favilla,
Ne remaneat scintilla ...
3. Quærit panem, vinum bonum,
sed campanæ nescit sonum,
iste coetus nebulonum . . .
7. Est conversus homo durus,
vitâ, moribus impurus,
Omne malum patraturus.

1. Die so man Conversen nennet,
O, dass man sie alle verbrennet,
Wünschet ein jeder, der sie kennet.
3. Von dem Wein trinkt er den besten,
isst von Speisen nicht die letzten,
etc.

Sloha 19 textu lat. chybí.

(Pokračování.)

Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí.

Miniaturní obraz z církevních dějin českých.

Napsal **Václav Oliva.**

Úvod.

Motto: *„Já jsem cesta, pravda i život."*
(Slova Ježíšova.)

Časopis „Vlasť" (str. 1174. roku 1902) píše: „Již delší dobu pozoruji toto: Farní úřady se vší ochotou poskytují učitelstvu, advokátům, doktorům lékařství a j. laikům k disposici farní archivy, pamětní knihy a p. Laici farní věci, pro historii důležité, v pravém slova smyslu vydrancují, ale všemu dají *ráz protikatolický*, a to jest to, co nejvíce škodí a čím celá věc, jinak chvály hodná, se zvrhá."

Že „Vlasť" pravdu dí, důkazem jest spisek dr. Adámka: „Luže, Košumberk a Chloumek v XVII. a XVIII. věku". (V Praze 1902.) V něm naneseno, zvláště proti jesuitům chlumeckým, tolik nepravd a lží, že znatel místní historie musí zvolati s Dr. Josefem Kalouskem: „Přesvědčil jsem se na každém kroku, že ta nauka jest venkoncem mylná." Spisek páně Adámkův, slova „Vlasti" a výrok Kalouskův vtiskly mi do ruky péro, abych pravdivě podal to, co Dr. Adámek zkomolil, ať již úmyslně, či nevědomky; ani jedno, ani druhé u historika seriosního nemá nikdy míti místa. Nikdo však nemysli, že v přítomné stati najdeš jen samou

*) Srvn. Jan Tenora, život sluhy Božího I. Martina Středy z Tov. Jež V Brně 1898, str. 608—609,

polemiku. Naopak: podávám v ní mnohé věci zajímavé, zcela nové, pro historii důležité a polemiku, aby nezprotivila se těm, kdož zásadně jsou proti ní, uvádím většinou toliko v poznámkách.

Začínám od nejstarších dob, ježto jednak důležitost a celek předmětu, jednak námitky protivníkův toho žádaly.

V Luži v den sv. Václava 28. září 1902. *Spisovatel.*

Hlavní prameny:

1. „Liber memorabilium, cujus initium posuit Joannes Andreas Fleischmann, curatus Lužæ.“ Je to pamětní kniha fary lužské, v níž farář Fleischmann na základě dřívějších zápisů farních (nyní již ztracených) a jeho nástupci podávají historii fary a nejbližšího okolí. (Cituji I. a stránku.)
2. „Liber memorabilium parochiæ Lužensis. Reconditus anno 1856.“ Pamětní kniha s indexem, již r. 1856 založil kaplan Ignác Zelínka. Tu na základě „Pamětní knihy“ sub. 1 uvedené a dle pramenů historických tehdy známých (knih a archivních listin, z nichž některé již se ztratily) podány církevní dějiny Luže a okolí. Bohatými a vědeckými poznámkami ji opatřil kaplan lužský Štěpán Dvořák, nyní děkan ve Skutči. Pamětní tato kniha bývá každoročně vikářem prohlédnuta a vidována. R. 1876 (dne 31. května) vidoval ji a vlastnoručně podepsal sám † biskup Josef Jan Hais. Byla pořízena na rozkaz biskupa K. Hanla při generální kan. visitaci v Luži dne 18. června 1856. (Sr. Předmluvu k ní od P. Zelínky. Cituji II. a stránku.)
3. „Historia Residentiæ Kossumbergensis Societatis Jesu.“ Pamětní kniha Tovaryšstva Ježíšova, již od r. 1669—1691 psal P. Jiří Ivánek a po něm „dějepisci domu“ (historici domus) otcové jesuité. Sahá až po rok 1773; má 413 stran latinsky psaných. Pak jsou zápisky (české) od kaplana lužského Štěpána Dvořáka od r. 1877—1885 (na str. 414.—432.). V zadu připojeny jsou (od Štěp. Dvořáka): „Obsah latinského vypravování v této knize“ (pouze z r. 1669 a 1670) a »Povětrnost“ roku 1882—1883. (Cituji krátce III. a stránku.)
4. „Opis Košumberské residence letopisů některých a to těch, kteří se velmi těžce čtou“. Opsal Št. Dvořák, kaplan v Luži r. 1887. Obsahuje letopisy z let 1692—1701 a pak 1769—1772 a některé poznámky Dvořákovy.
5. „Luže, Košumberk a Chloumek v XVII. a XVIII. věku.“ Sepsal JUDr. K. V. Adámek. V Praze 1902.
6. „Extractus Examinum de Haeresi Suspectorum in territorio Lužensi Ao 1780.“ K tomu patří celá řada „výslechů“ v archivě farním po různu chovaných.
7. Antonín Blažek: „Chlumek u Luže“. V Hradci Králové 1898.
8. Karel Adámek: „Chrudimsko.“ V Roudnici 1878 a „Doba poroby a vzkříšení.“ V Roudnici 1878.
9. Opisy listin některých od r. 1873. (Cituji IV.) Obsahuje konsistorní nařízení různých předmětů se týkající a opisy listin.
10. Katechetická cvičení ve školách farnosti Lužské (cituji V.) od r. 1879.
11. Různé knihy farní: kniha účtů, bohoslužebných řádů, matriky, kniha fundací atd.
12. Karel Zástěra: „Skutč a okolí.“ Ve Skutči 1895.

I.

Košumberk a Slavatové.

Símě učení Kristova počalo se v Čechách ujímati již v první polovici desátého století. Největší zásluhu o pokřtění Čechů a Moravanů získali si sv. apoštolové slovanští Cyrill a Methoděj, kteří roku 863 na Moravu a pak i do Čech zavítali, evangelium Kristovo hlásajíce a vzdělanost křesťanskou šíříce. Aby záhy získali národ československý Kristu, vynalezli slovanské písmo a bibli přeložili do řeči lidu; tím stali se Čechům, Moravanům i Slezanům největšími dobrodinci a přáteli. Jisto jest, že bez sv. apoštolů Cyrilla a Methoda nebyli bychom dnes již mezi národy slovanskými, nebyli bychom větví na velikém a rozvětveném stromě Slovanstva, nebyli bychom národem živým, ale dávno pohřbeným ve velikém přívalu Německa. Sám (protestant) Palacký píše: „V pokřesťanění záležela oné doby životní otázka všech národův slovanských. Že Čechové unikli osudu Obodritův, Luticův, Ratarův a jiných pokrevencův svých, za to nejvíce děkovati mají včasnému a upřímnému pokřesťanění svému. Křesťanství vůbec počalo se již r. 845 v Čechách způsobem mírnějším ujímati; a učitele slovanští (sv. Cyrill a Methoděj) vyhledávajíce duchem pravě apoštolským ne jmění a panství, ale jen spasení duší, zasloužili proto zvláště vroucí a věčné díky celého potomstva českého, že vyučovavše rozumným slovem i písmem spolu, obrátili novou víru, aspoň v domě knížecím a u předních národů hlav, hned i v úplné srdečné přesvědčení".¹ Sv. Cyril a Method přinesli otcům našim evangelium, víru Kristovu a tak zachovali jim i všem potomkům českou řeč a českou národnost. Byli tedy nejen velikými světci, hlasateli učení Kristova, ale i největšími Čechy.

Sv. apoštolové *Cyril a Methoděj byli katolíky*,² a chceme-li ještě určitěji mluviti, *římskými katolíky*.³ O tom není sporu, že ze Říma

¹) Palacký: Dějiny národa českého v Čechách a v Moravě. V Praze 1894 str. [illegible]

²) Dr. Adamek píše po [illegible] způsobu naši [illegible], jenž příčiněním pastorův [illegible] a [illegible] naší inteligence, na několika místech bez všelikého [illegible], že vírou otců našich bylo českobratrství. Že tvrzení toto jest nesprávné, pozná [illegible] sv. apoštolů do [illegible]. Tvrzení Dra Adamka bylo také příčinou, [illegible] otců našich [illegible] a dvaděti prvopočátky křesťanství [illegible] v Čechách, [illegible] jest známo a jasno [illegible] žákům obecných škol.

³) [illegible] že původ husitského odboje sahá do [illegible] křesťanství v Čechách, [illegible] původ [illegible], že víra křesťanská byla vnesena do země české [illegible] Methodia, a jednak [illegible] [illegible] bylo [illegible] vždy [illegible] [illegible] [illegible] byla vytvořena [illegible] 16. a 17. století [illegible] protestantů a v 19. stol. [illegible] teorii, že [illegible] s Methodia v 16. [illegible] [illegible] v Rusku [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] souvislost [illegible] s před[illegible] [illegible] v Čechách [illegible] o souvislosti [illegible] výzkum-

t. j. od římského papeže byli k nám posláni, aby kázali a hlásali, učili a zvěstovali, čemu učila apoštolská Stolice v Římě. Celý život jejich tomu nasvědčuje. Když nařkli je němečtí biskupové z kacířství, šli poslušně do Říma k papeži a nejen že se z podezření očistili, ale byli papežem ustanoveni i za biskupy. Sv. Methoděj byl třikráte v Římě. Kdyby světcové naši nebyli bývali pravověřící římští katolíci, zajisté by byl papež Jan VIII. nejmenoval Methoděje metropolitou moravským. V Římě sv. apoštolové se obhájili a Řím je za pravověřící uznal. Řím však, jak učil ve století devátém, právě tak učil ve století devatenáctém a učí ve století dvacátém. Sv. Cyrill a Methoděj byli tedy římskými katolíky a *proto „vérou otců našich" byla víra katolická.*[4])

Sotva že křesťanství v Čechách se bylo ujalo a zapustilo kořeny, šířilo se mohutnými proudy po celé zemi, proniklo všecky vrstvy národa a dosáhlo největší slávy za „otce vlasti" Karla IV. Karel IV. byl panovníkem nábožným, v pravdě křesťanským, vzorným.[5]) Jinak jeho syn Václav. Jako Karel byl příznivcem, přítelem a obhájcem duchovenstva, tak Václav návodem svých milců stal se duchovenstvu nepřítelem a to právě ve chvíli, kdy nastávaly v Čechách, „doby vážné, kdy zdálo se, jakoby všecky svazky společenského řádu církevního i světského se měly roz-

mal, kterak ta theorie vznikla a na čem se zakládá. Při tom bádání přesvědčoval jsem se na každém kroku, že ta nauka jest venkoncem mylná. To poznání nebylo mi milé, ale neváhal jsem dáti jemu veřejný výraz [ve výroční zprávě reálného gymnasia Malostranského 1879 i v Musejníku]. Politické ohledy musily ustoupiti stranou; neboť povinností historika jest hlásati to, co poznal za pravdu, nikoli však to, čeho si přeje ta neb ona strana; výroky jeho mají se zakládati na svědectví původních pramenů, nikoliv však na ideálech srdce. Výsledek mého zkoumání byl, že husitství co do původu svého není v žádném spojení s církví pravoslavnou a jmenovitě podávání svátosti z kalicha že bylo v Čechách odstraněno znenáhla již ve 12. a 13. století, tak jako v jiných zemích katolických, hlavní pak důkaz o jeho domnělém trvání až do věku Husova že byl na klam podvržen teprv od Bohuslava Bílejovského, podobojího kněze v první polovici 16. věku; ten totiž obyčejnou odpustkovou bullu, kterou Kutnohorští vyžádali si od papeže na konci 14. věku, porušil, vloživ mezi výminky k dosažení odpustkův to ustanovení, že kajícník má přijmouti svátost oltářní pod obojí způsobou, chleba i vína, kdežto ve skutečné bulle papežské nebyla o dvojí způsobě žádná zmínka. Celá nauka o původu husitství ze živlů pravoslavných skládá se z domyslů vyšlých z tužby srdce a bývala dotvrzována klamem, jejž Bílejovský uvedl do historie. A jako husitismus nepovstal z pravoslaví, tak také ku pravoslaví netíhl, nýbrž počal odbočovati od katolictví tím směrem, kterýž později v 16. století byl nazván *protestantským.* Hus byl skutečně předchůdcem německých a švýcarských reformátorů, on jim v nauce křesťanské připravoval půdu; nechť toto poznání nám se líbí neb nelíbí, ono jest pravdivé a nedá se ničím vyvrátiti." [Řeč Dr. Jos. Kalouska 7. září 1902 ve Vamberce: O potřebě prohloubiti vědomosti o Husovi a o jeho době.] „My Čechové, Moravané i ostatní panonští Slované jsme v prvopočátku i se svatým Cyrillem a Methodějem veskrze a čistě pravověrní římští katolíci. Cokoli se u nás kdy jiného nalézalo, to pozdější a cizí bylo: ale prvotně a podstatně jsme byli a jsme posud — zcela pravověrní, římští, katoličtí křesťané. Hle, toto jest naše pravé dno, na němž prvotně ustanoveni jsme! Dokud na tom kameni státi a stavěti budeme, zajisté vždy a všudy obstojíme; ale jakmile bychom se od základu toho uchýlili, nepochybně bychom i se vším svým stavením padli. Mějmež tedy ve všem národním počínání dobře na mysli — ten náš prvotní, historický základ. [Časop. Č. M. 1847, 42, slova J. Krbce]. Tyto doklady stačí, že vírou našich otců bylo katolictví a to římské katolictví. A běda nám, kdyby jí bylo bývalo českobratrství, jež v podstatě je protestantismem! Dnes zajisté náleželi bychom již dávno k Prusku i příslušností politickou i jazykem.

[4]) Sr. Životopis sv. apoštolů slovanských na str. 3—34 ve spise „Drahé kameny z koruny Svatováclavské", kdež myšlénka naše šíře rozvedena.

[5]) Sr. Jiří Sahula „Pokrok v době Karla IV. a v době husitské". V Praze 1902.

volniti. Na základě křesťanského pořádku světového již ode dávna rozkvetl u národů znamenitý blahobyt. Ale jako jest o člověku pravda, že spíše snese neštěstí nežli dobré bydlo, nejinak jest u celého národa. Kde byl blahobyt, toužilo se i po vzdělanosti. Z počátku se zabývali učení křesťané pohanskými spisy latinskými a řeckými jen po jejich dobré stránce i po krásné stránce slohové, ale zamítali jejich začasto nemravný a oplzlý obsah. Později však si počínali v něm libovati a jali se sami takové věci psáti a veřejně je vychvalovati. Křesťanská mravnost nebyla jim dokonalá, poněvadž jim nebyla tak pohodlna a povolna jako pohanská prostopášnost, a tak se počal mezi ně vkrádati duch pohanský. Tou měrou, jakou národy ochládaly ve křesťanské víře a ctnosti, zmáhala se u nich nespokojenost a sobectví. Nikdo nepřestával na svém, každý se domáhal větších prospěchů na újmu a škodu jiných."[6])

Zámožnost panstva, duchovenstva, měšťanstva a dělnictva, jak byla zavládla za zlatých časů Karla IV., přivedla v zápětí rozmařilost a úpadek mravnosti. Horliví kazatelé počali rázně proti oběma vystupovati a veřejně k lepšímu životu křesťanskému nabádati. Nešetříce žádného stavu, kárali své posluchače z pýchy, lakoty a rozmařilosti. Biskupové tehdejší pečovali všemožně o křesťanskou mravnost jak u lidu, tak u duchovenstva. Ale duch času byl již jiný; lid nedal se udržeti na srázné cestě své vedoucí k duševní a věčné záhubě. Vystoupil mistr Jan Hus. Z počátku jal se sice jen kázati proti zlořádům tehdy panujícím, později však, zejména když obíral se knihami anglického bludaře Viklifa, brojil i proti mnohým článkům katol. věrouky a přidal se zcela k bludařství Viklifovu. Ježto Hus jednak lichotil, jednak přednášel nauku, lidu upadajícímu do starého pohanstva se líbící, nabýval víc a více stoupenců. Konečně po smrti Husově v Kostnici r. 1415, zejména pak listem poslaným od půl páta sta pánův a zemanů českých, dne 2. září téhož roku „stalo se rozhodné odtržení valné většiny národa českého od církve římské"[7]) a národ stal se utrakvistickým (pod obojí způsobou), zapřev víru otců svých, víru katolickou.

Husité, t. j. vyznavači učení Husova či utrakvisté nabyli v národě českém ne-li většiny, tož najisto poloviny; katolíci tvořili druhou část národa. Došlo ke krutým a dlouhým „válkám husitským," jež vyssály národ náš na dobro a zcela, zničily a zplenily kde kterou památku a Čechy obrátily téměř v poušť. „Ne bez zármutku hlubokého může pravý a rozvážný vlastenec vzpomenouti na tu domácí (husitskou), téměř dvacetiletou děsnou a zhoubnou válku, vedenou s přemnohými ukrutnostmi, zabíjením a pálením lidí v celých houfech, pálením měst a hradů, vesnic, kostelů a klášterů s opravdovým fanatismem. Co tu bylo srdcí zděšeno, co tu teklo slz, co tu bylo proneseno kletby, co spácháno hříchů, co tu zřícenin, co spousty! Sám Palacký praví, že co nejvíce litovati je toho, co drahocenných památek zničeno jest, a že jen nepatrná část nám zůstala.[8])

Tím, že Hus odtrhl se od katol. církve, ukázal cestu všem, kdož nemínili zachovávati přísné nauky evangelia a církve, a zavdal podnět ke tvoření tak zvaných sekt či nových církví a církviček. Husitismus zplodil celou řadu sekt od kališníků či těch, kdož přijímali pod obojí způsobou, totiž způsobou chleba a vína, až k adamitům čili naháčům, kteří sic od

[6]) Alois Hlavinka: „Kronika českomoravská." V Brně 1890 str. 241.—242. — [7]) Zikmund Winter: „Život církevní v Čechách". V Praze 1893 str. 3. — [8]) Učte se z dějin. V Hradci Králové. Str. 18.

Žižky byli potřeni, ale nevyhubeni. Duch jejich žil u mnohých a mnohých a posléze nabyl převahy a soustředil se hlavně ve východních Čechách.[9])

V XVI. století vedle katolíků a husitů byla v Čechách ještě „Jednota bratrská," jejíž nauka byla kacířstvím. Jednota tato měla mnoho stoupenců mezi českou šlechtou. K ní hlásil se, ač v pravdě českým bratrem nebyl, i český pán Diviš Lacembok Slavata z Chlumu a Košumberka, majilel panství Košumberského ve výhodních Čechách, toho panství, na jehož pozemcích později byl vystavěn překrásný mariánský poutní chrám „*Chlumek*," jehož minulost chci líčiti.

Hrad *Košumberk* náležel k nejstarším hradům v Čechách. Ze slovanských ohrad a valů, jež nacházíme u blízké Rabouně[10]) a Zdislavě, možno souditi, že tak výhodné místo, jako jest ono, na němž Košumberk trůní, nezůstalo dlouho nepovšimnuto a neužito od našich předků. Kladou-li se mnohé ohrady a valy v Čechách do dob před Kristem aneb do doby usazení Čechů ve vlasti naší, nebude asi pravdě daleko, řekneme-li, že již v té asi době, byť ne hrad, tož alespoň nějaké hradisko na Košumberce stávalo.*)

Určitějších zpráv o Košumberce máme od století XIV. Pověsť dí, že Košumberk vystavěl Aleš z Chlumu r. 1387. Historicky jisto, že na počátku století XIV. byl prvním známým držitelem jeho Ojíř z Košumberka. Ten asi hrad také vystavěl, opevnil a v základě dal mu trvalou pozdější podobu. Po smrti Ojířově vládla Košumberkem jeho manželka. Bohuněk z Pfafentalu zbavil ji hradu, ale král znova ji ve zboží Košumberské dosadil. V druhé polovici XIV. věku vládl Košumberkem Diviš z Popovce; ten 14. ledna r. 1372 prodal jej za 2000 kop ještě s jiným zbožím Divišovi Vilémovi, Ješkovi, Mstislavovi a Slavatovi z Chlumu. Tak dostal se Košumberk rodu Slavatovu, v jehož držení zůstal až do roku 1684 či spíše jen do r. 1656.

Slavný rod pánů Slavatův z Chlumu a Košumberka (Slavata bylo původně křestní jméno), který v dějinách českých velikou hrál úlohu, pochází druhým původem svým[11]) z Chlumu na Čáslavsku, bývalého městečka, nyní horské nepatrné vesničky u Zbýšova.[12]) Rodu tomu náleželo zboží Chlumské velice objemné a rozsáhlé, prostírající se kol Čáslavě na sever. Alespoň po dnes v sakristii kostela čáslavského viděti lze náhrobek s nápisem „Ysthyslaus" a znak rodu Slavatovského. Dle znaku soudí se, že tu pochován Jistislav, známý z r. 1288, syn to Bléba

[9]) Dr. Ant. Rezek: „Dějiny prostonárodního hnutí náboženského v Čechách". V Praze 1887. I. 9.

[10]) Karel Adámek: Chrudimsko. Historické a statistické rozhledy 1878. V Roudnici. Str. 4.

*) Popis hradu ve známém Sedláčkově díle: „Hrady, zámky a tvrze království Českého" I. Str. 94—96. O dějinách hradu viz A. Rybicka: „Hrad Košumberk". Pam. arch. IV. 49. Původní jméno hradu se psalo Coschenberch, pak Kossmberg.

[11]) Souček udává, že páni z Chlumu původně pocházeli z Boleslavska, ale již na počátku XIV. věku někteří z nich usadili se v Čáslavsku [na Vrbce a Sačanech]. Jaroš držel r. 1350 hrad Lacembok u Ledče, odkudž se psával Lacembok.

[12]) V prvé polovině XIV. věku, kdy 26 žup, na něž Čechy se dělily v XI.—XIII. stol., bylo spojeno ve 12 krajův, v jichž čele stáli krajští neb zemští kmetové, byl v Chrudimsku kmetem pan Lacembok [oblíbené jméno v rodě Slavatově] nebo někteří z Chlumu. Lacembok [Zikev] byl někdy hrad u Soběboře v okr. Ledečském blíže nynější hájovny Vostajovky. Založen byl záhy na počátku XIV. věku a byl rodným sídlem Lacemboků z Chlumu. Zpustl během XV. století.

z Chlumu, nejstaršího posud známého předka rodu Slavatova. Při roce 1360 uvádí se Diviš z Chlumu a na Chlumu, jenž měl čtyři syny, Diviše Viléma, Ješka, Mstislava a Slavatu. Když Diviš, který Košumberk, jak nahoře uvedeno, koupil r. 1372, zemřel, připadlo zboží Košumberské udělením nejstaršímu synu Divišovi Vilémovi. Tento Diviš Vilém stal se předkem pánů Slavatů z Chlumu a Košumberka. Syn Ješkův Jan, zvaný Kepka, první husita v rodě Slavatovském, jako stoupenec doprovázel mistra Jana Husa ke koncilu kostnickému a byl mu tam věrným obhájcem. Tento Jan s bratřími Vilémem, Benešem a Divišem drželi r. 1410 Košumberk. Král Václav IV. r. 1411 propustil Janovi a Vilémovi společně manské zboží: Pušice, Popovec, Svařeň, Sedlce. Martinice, Mentoury, Janovice, Jenišovice a Ostrov. Roku 1417 po dělení připomínají se na Košumberce Vilém a Diviš Slavatové z Chlumu, kteří drželi zboží Košumberské, k němuž patřily hrad Košumberk, městečko Luže a vesnice: celé Mentoury, Martinice, Voletice, Svařeň, Budislav, Ostrov, Pěšice, Domoradice, Sedlce a Brče, pak vsi společné Zdislav, Mířkovice, Štěnec, Popovec, Horky a Srbce nedílně až do své smrti. Vilém, věrný kališník, který zemřel 11. listop. 1434 (v té době také zemřeli Diviš a Beneš), zůstavil dva syny Slavatu a Jana, kteří po otci obdrželi polovici Košumberka. Když pak Slavata zdědil po svém strýci Benešovi (vdova po Benešovi Dorota z Tloskova postoupila svůj díl oběma r. 1461) veliké statky na Čáslavsku, přepustil r. 1467 svoji polovici Janovi. Jan zemřel bezdětek kol r. 1495 a po něm dědili veškeré hrady a četné jiné zboží synové jeho bratra Slavaty: Michal, Slavata a Albrecht, nad nimiž poručnictví měl Šťastný z Valdštejna. Když Michal došel plnoletí, poručníkoval sám svým bratřím. Při dělení 1495 stal se držitelem Košumberka Albrecht. Když Albrecht kol r. 1510 bezdětek zemřel, vládl Slavata. Roku 1539 zemřel Slavata a dědicem panství stal se syn jeho Diviš, český bratr, jehož vlivem česko-bratrství bujné a hluboké v celém okolí Košumberka zapustilo kořeny. Tento Diviš Slavata z Chlumu (jméno Diviš bylo v rodině Slavatově oblíbeno) mimo Košumberk držel též Čestín Kostel, Černý Kostelec, Chlum, Chrasť a Chroustovice a byl nejprve katolíkem či vyznání pod jednou, ale později odpadl k českým bratřím, a když českobratrství zvrhlo se v lutheranismus, ke konfessi augsburské.*)

»Jednota bratrská« sotva že poněkud se byla ujala a rozšířila, nalezla a to vším právem i své nepřátele. Český král Jiří jsa horlivým utrakvistou, vystupoval proti ní; podobně činil mistr Rokycana, mistr Lupáč a j., ba dosaženo po sněmě benešovském, že čeští bratří byli z měst vypovídáni. V této tísni ujali se jich páni ve východních Čechách, k nimž náležel vedle Jana Kostky z Postupic a na Litomyšli i výše jmenovaný Diviš Slavata z Chlumu a na Košumberce, jak již vzpomenuto. Když Ferdinand vlády se ujal r. 1526, sosnovali stavové čeští proti němu odboj. Bohuš III. Kostka z Postupic s Jiříkem Gerštorfem z Gerštorfu a z Choltic byli stůjcové odboje; v Kostkově domě v Praze dne 14. února 1547 smluvili se stavové o plán celého zápasu a zvolili k provedení jeho výbor, jehož členem byl i Diviš Slavata. Když pak odboj stavů byl bitvou u Mühlberka (24. dubna 1547) zlomen, ztrestal Ferdinand odbojníky. Diviš Slavata musil postoupiti králi své zboží Kostelecké a Klučovské v dědictví a zboží Chlumské a Košumberské v manství. Však na přímluvu mnohých vzácných osob a pro platné služby. které Diviš potom králi konal,

*) Zikmund Winter: „Život círk. v Čechách“. Str. 160.

propuštěno jest zboží to po nějakém čase ze závazku lenního a vráceno Divišovi jako statek zpupný.[13]) Za vlády Divišovy shořel dne 18. července 1573 hrad Košumberk, byv zapálen bleskem; nedlouho potom vystavěn zase a rozšířen čtyrhraným stavením. Diviš s manželkou svou Alžbětou, dcerou Adama z Hradce, měl syny Adama, Jindřicha, Albrechta a Zachariáše; sám zemřel r. 1575 a byl v Luži slavně pochován. Nejstarší jeho syn Adam, jenž po rozdělení statků byl pánem na Čestíně Kostele, byl dvakráte ženat a to s Dorotou z Kurcbachu, s níž měl 4 syny, Diviše, Viléma, Michala, Jáchyma, a se Sibyllou z Mansfeldu, s níž měl syna Adama. Košumberk při dělení po smrti Divišově r. 1575 připadl Jindřichovi, jenž byl ženat s Kunkou Černčickou z Kácova. Po smrti Jindřichově r. 1599 spravovala panství jeho manželka za spoluporučenství Albrechta Slavaty z Chlumu. Kunka Černčická přikoupila ke Košumberku r. 1601 ve středu po neděli prosební tvrz Chroustovice a městečko Chroustovice s podacím kostelním a příslušenstvím od poručníka Zachariáše Slavaty z Chlumu a z Košumberka a na Chroustovicích kšaftovavšího roku 1594 v outerý po sv. Bartoloměji. Když Kunka zemřela, (kšaftovala v pátek po sv. Voršile r. 1603) stal se dědicem Diviš Lacembok Slavata z Chlumu a Košumberka, její syn, který r. 1606 prodal Chroustovice tvrz i městečko s příslušenstvím Janu Divišovi ze Žerotína.

Diviš Lacembok hrad Košumberk opravil, rozšířil, dostavěl a obnovil, tak že počítán byl tehdáž mezi nejnákladnější, nejrozsáhlejší i nejpevnější hrady kraje Chrudimského. Diviš Lacembok účastniv se horlivě r. 1618 stavovské vzpoury proti zákonitému králi, odsouzen byl, ač listem ze dne 9. května 1622 snažil se vysvětliti účast ve stavovské rebellii, dne 22. května 1623 ku ztrátě polovice svého zboží, a statky jeho r. 1623 prodány za 62.659 kop 17 gr. 1 d. Zemřel dne 23. února 1623 a pochován jest v Luži v kostele sv. Bartoloměje. Jeho náhrobek, jako mnoho jiných rytířů „pobělohorských“ uložen byl nejprve při zdi chrámové: později vsazen do zdi kostela sv. Bartoloměje v Luži na místo, kdež býval dříve hlavní vchod; tu možno jej zříti posud.[14])

[13]) Diviš za propuštění Košumberka ve zpupné manství musil zaplatiti 3000 k. č. a za propuštění zboží Podlažického [16. března 1575] 1812 k. 28½ gr.

[14]) K lepšímu přehledu služiž: Vývoj rodu Slavatovského. Slavatové vyšli z rodu rytířského pánů z Chlumu. R. 1360 připomíná se Diviš z Chlumu, který měl čtyři syny, Diviše Viléma [† 1434], který dědictvím dostal Košumberk a od něhož Slavatové z Košumberka pocházejí, Mstislava, Slavatu a Ješka. Ješek měl syny Jana, Viléma, Beneše a Diviše, kteří své dědictví [Chlum, Košumberk, Smrčany, Podmokly, Okřesanec, Radoňov a Podhořany a městečka Luži a Jeníkov a asi 30 vesnic] r. 1417 mezi sebe rozdělili. Nejproslavenějším z nich stal se Jan Kepka, jenžto provázel Husa do Kostnice. Mimo Jana připomínají se ještě Jindřich z Chlumu a z Lacemboka, [měl Svidnici a vsi dříve klášteru Podlažickému patřící, zemský soudce], který rovněž byl v Kostnici s Husem, Bohuslav [katolík] a Vilém z Chlumu [podobojí]. Při dělení r. 1417 Jan dostal Chlum, Smrčany, Podmokly a Radoňov s příslušnými osadami, Beneš Podhořany a Okřesanec s Jeníkovem a jiným příslušenstvím, Vilém a Diviš společně Košumberk s příslušenstvím a zboží Pušické [jež král Václav r. 1411 maje Jana ve zvláštní libosti, dal společně Janovi a Vilémovi a jež dříve měl Ješek z Vildšteina] s několika vesnicemi. Oba tito bratři, z nichž Vilém měl za manželku Marketu ze Stráže, zemřeli kol r. 1454. Ze čtyř právě jmenovaných bratří toliko Diviš zanechal syny Slavatu a Jana, kteří po smrti strýce Beneše [† kol. r. 1454 a byl před tím již dříve kol 1437 po bratru Janovi podědil Chlum], jednak přímo, jednak [1461] postoupením vdovy po něm Doroty z Tloskova podědili statky v Čáslavsku. Záhy statky v Čáslavsku podržel sám Slavata, [r. 1463-67 hofmistr dvoru královského a r. 1469 mezi poslanci krále Jiřího k sněmu Petrkovskému], který měl za manželku Dorotu, dceru Hlaváčovu z Dobrého Pole-

Diviš Lacembok měl jediného syna Jindřicha Viléma. Při konfiskaci odhadnuto bylo jeho zboží Košumberské za 50.265 kop. míš. Resolucí ze dne 3. června 1623 bylo toto zboží, ježto propadlo královskému

jinak z Nemošic. Mladší Jan měl Košumberk a zemřel bezdětek kol r. 1495. Proto připadl Košumberk synům Slavatovým, kteří byli tři, Michal, Albrecht a Slavata [měli též sestru Anežku, provdanou za Jana Pardusa z Vratkova a na Rychmburce]. Albrecht, pán na Košumberce † kol 1510 bezdětek. Michal držel Černý Kostelec, Chlum, Podhořany, Hradiště Choustníkovo a j. Zemřel 1537 bezdětek. [Manželka jeho byla Eliška Pňovská ze Sovince † 1544]. Slavata zdědil vše, jak po Albrechtovi, tak po Michalovi. Slavata, který zemřel 1530, měl mimo několik dcer [dcera Mandalena byla provdána p. Vilémovi Šťastnému z Valdšteina a na Rychmburce] s manželkou svou [Jitkou z Janovic, dcerou Jana Jence z Janovic, dědičkou Janovic Vrchotových] syny Jetřicha [držel Janovice, ale zemřel dříve než otec] a Diviše. Diviš byl pánem Košumberka, Chlumu, Kostelce a Čestína Kostela. Přikoupil r. 1542 od Bohuše Kostky z Postupic Chrasť a Podlažice, za to však prodal Hradiště Choustníkovo r. 1543, r. 1552 Radovesnice, Lipec, Božce a Domanovice v Bydžovsku, v Čáslavsku pustý zámek Talmberk s příslušenstvím a Podhořany. Byl několikráte hejtmanem kraje Chrudimského a od r. 1566 soudcem zemským. R. 1547 pro vzpouru přišel o Kostelec. Týž r. 1574 od Maximiliana II. dostal Chroustovice; zemřel kol r. 1578. Měl s Alžbětou z Hradce [† 1584] 8 synů a 6 dcer. Synové byli Adam, Slavata [† mlád], Jindřich, Michal [† mlád], Jan [† mlád], Albrecht, Joachim [† mlád] a Zachariáš, kteří se r. 1580 o statky rozdělili. Adam měl Čestín Kostel a Chlum, Jindřich Košumberk, Albrecht Podlažice a Chrasť, a Zachariáš Chroustovice. Zachariáš byl dvakráte ženat [s Annou Křineckou z Ronova, z níž pošla dcera Mandalena Kateřina provdaná za p. Bohuslava Berku z Dubé a Lipé, a s Eliškou Rabenhauptkou ze Suché, z níž pocházel Krištof] a zemřel 1599, načež Chroustovice prodány ve prospěch sirotka Krištofa. Krištof oženil se s Annou Smolíkovou ze Slavic, s níž nabyl po smrti otce jejího Zdeňka [1620] Veliký Bašt a Bořanovice, jichž však záhy byl zbaven, protože Zdeněk Smolík účastnil se stavovské vzpoury. Na to Krištof odešel z Čech. Albrecht na Podlažicích a Chrasti měl za manželku Annu ze Smiřic, [její sestra Marketa byla provdána za Viléma z Valdšteina a byla matkou Albrechta z Valdsteina, vévody Fridlandského] s níž měl syny Jindřicha, Jaroslava a Jana Albrechta. Otec Albrecht zemřel r. 1600. Jindřich Slavata na Košumberce, který byl několik let hejtmanem kraje Chrudimského, zemřel 1596. [Manželkou jeho byla Kunka Černčická z Kácova.] Po něm vládla Kunka, která koupila r. 1601 Chroustovice a † okolo 1603. Jindřich a Kunka měli syna Diviše z Lacemboka, který zase r. 1606 Chroustovice prodal Janu Divišovi ze Žerotína. Diviš Lacembok † 23. února 1623. Statky jeho byly prodány císařskou komorou [1623] Vilému Slavatovi. Vilém daroval je r. 1634 i s Domanicemi, které zatím přikoupil, Jindřichu Vilémovi, jedinému synu Diviše Lacemboka a Veroniky ze Žerotína. Jindřich Vilém [katolík] byl dvakráte ženat s Annou Polixenou roz. hrab. Michnovou z Vacinova [† 1650] a s Marií Maxmilianou Evou roz. hrab. ze Žďáru. Byl J. M. C. radou, komořím, radou při appellacích a soudcem zemským, jakož i nějaký čas hejtmanem kraje Chrudimského. Měl Košumberk, Domanice a Roubovice. Zemřel 1654, zanechav z druhého manželství jedinou dceru Johanu Barboru Alžbětu, jež zemřela 5. srpna 1657 na morovou ránu v Praze. Košumberk připadl Marii Maxmilianě Evě, která 1656 provdala se za Františka Krištofa sv. p. Hyserle z Chodův. Když Hyserle 1666 zemřel, jakož i jeho dcera Františka Terezie [provdaná hrab. Lamberková] r. 1684, založila Marie Maxm. Eva na Chlumku residenci jesuitskou, jíž panství Košumberské odkázala; zemřela 17. října 1690. Adam, nejstarší z oněch 8 synů Diviše a Alžběty z Hradce, byl dvakrát ženat [s Dorotou z Kurcbachu a se Sybilou hrab. z Mansfeldu]. S Dorotou z Kurcbachu měl několik dcer a 7 synů, z nichž pouze Vilém, Michal, Joachim a Adam Gotthelf dočkali se mužského stáří. Michal, Joachim a Adam zemřeli bezdětni; tím Vilém stal se hlavou celého rodu. Manželkou jeho byla Lucie Otilie z Hradce, s níž podědil aneb přikoupil Jindřichův Hradec, Žirovnici, Počátky, Stráž, Kardašovu Řečici, Červenou Lhotu, Kumžak, Novou Bystřici a na Moravě Telč. Měl syny dva, Adama Pavla a Joachima Oldřicha. Joachim Oldřich † 22. září 1676. Adam Pavel † bezdětek 2. července 1687. Joachim Oldřich měl syny Ferdinanda Viléma, Jana Jiřího Joachima, Františka Leopolda Viléma a Jana Karla Joachima [s Františkou hrab. z Meggau]. Ferdinand neměl synů (pouze 4 dcery), rovněž Joachim neměl synů [3 dcery];

fisku, prodáno Vilémovi Slavatovi z Chlumu a Košumberka a to pouze první jeho polovice; druhá polovice byla ponechána Jindřichu Vilémovi, do jehož zletilosti uvázal se Vilém celé zboží spravovati.[15]) Roku 1634 postoupil Vilém Jindřichovi Vilémovi i svou půli panství Košumberského zdarma a tím zase Košumberk spojen v celek. Za správcovství Vilémova prováděla se tak zvaná protireformace.[16])

Jindřich Vilém měl za druhou manželku (ovdověl v roce 1650) Marii Maxmilianu hraběnku ze Žďáru; svatba byla slavena r. 1652. Po smrti Jindřichově r. 1654 stala se dle závěti majitelkou Košumberka jediná jeho a Marie hraběnky ze Žďáru dcera Johanka Barbora. (Panství Košumberské tehdy mělo 4061 jiter 827 ☐ sáhů a platilo 41 zl. 16 kr. 3 d. měsíčně daně). Když pak tato 15. srpna r. 1657 zemřela, vládla Košumberkem její matka Marie Maxmiliana Eva, která r. 1656 se byla již na mnohé domluvy svých přátel, zejména hraběnky Nosticové, provdala za Františka Kryštofa svobodného pána Hyserle z Chodův, nejvyššího komorníka nad stříbry ve Vídni. Z manželství Františka Kryštofa Hyserle a Marie Maxmiliany pošly dvě dítky Ferdinand a Františka Barbora. Dne 4. července r. 1666 zemřel svob. p. Hyserle, pak záhy i syn Ferdinand a konečně i *Františka Barbora* r. 1684; stala se tedy ma-

Leopold dříve kanovník v Pasově s dispensí papežskou [r. 1690] ženatý, zemřel 26. ledna 1691 bezdětek. Všecky statky připadly Karlovi, který pod jménem „P. Felix" byl vstoupil do řádu karmelitánského a jsa tehdy generálem řádu toho v Římě, nedal se nikterak pohnouti, aby z řehole vystoupil. Zemřel 21. července 1712 v Římě, jsa posledním mužským potomkem rodu Slavatova. O statky rozdělili se dědici po přeslici. Zboží Hradecké zdědila dcera Jana Jiřího Joachima Marie Josefa provdaná za Heřmana hr. Černína z Chudenic. Tím dostala se všecka vyznamenání Slavatův [nejvyšší číšník králov. Českého, vladař domu Hradeckého] Černínům. [Sr. Riegrův Slovník naučný VIII. str. 522—525, III. 1085 a Znaky rodů českých list XXXVII. Původní znak Slavatovský byl štít modrý a na něm tři pruhy [řezy] zlaté na příč položené. Sr. Drahé kameny I. 420—421, kdež obšírněji o posledních Slavatech psáno].

[15]) Košumberk prodán, jak již řečeno, za 62.659 kop 17 gr. 1 d. míš.; z toho dostala vdova Lacembokova Veronika roz. ze Žerotína 10.000 kop míš. na statku pojištěných, syn Jindřichův Vilém polovici 26.329 kop a komora česká ostatek. Roubovice koupeny r. 1669.

[16]) Zprávy o jednotlivých členech rodiny Slavatovské. Jan z Chlumu příjmím Kepka r. 1413 bojoval na straně Zikmundově proti Benátčanům; vraceje se r. 1414 do Čech, obdržel rozkaz, aby s p. Václavem z Dubé a Jindřichem z Chlumu a Lacemboka Husa doprovázel do Kostnice, na cestě i ve sboru samém o bezpečnost jeho se staraje. Poněvadž p. Václav z Dubé z Norimberka za králem jel pro slíbený Husovi list průvodní, šel Jan z Chlumu s Husem sám do Kostnice, kde ihned po příchodu svém s Jindřichem z Chlumu ku papeži šel, žádaje jeho ochrany pro svěřence svého. Když pak dne 28. listopadu Hus jest uvězněn, spěchal Jan k papeži a před shromážděním z věrolomství jej vinil, hroze, že popudí celý svět proti těm, kteří ruší listy majestátu císařského. Mimo to oznámil věc tu ihned Zikmundovi, který byl na cestě ke sboru, a přibil na rozkaz jeho na dveře hl. chrámu písemnou protestaci v jazyku latinském i německém. Než veškeré namáhání bylo marné, zdá se, jakoby byl již sám osud Husův tušil, prose snažně u Jeronyma, který Husa v Kostnici vyhledával, aby útěkem zachoval sebe. Ostatně však hájiti Husa neschvaloval; s mnohými českými pány dodal žádost sněmu, aby nebyl Hus žalářován, nýbrž aby mohl u veřejnosti vésti při svou. Když pak Hus stál před sněmem, svědčil Jan o mužnosti jeho, že dobrovolně do Kostnice přišel, řka, že, ač jen k chudším zemanům sluší, Husa by před mocí kteroukoliv po celý rok uhájil. Konečně prosil Husa sám, chtěje jeho jen uchovati, aby poslouchaje ovšem svědomí svého, sněmu se poddal; což se ovšem nestalo. Naposled jmenuje se Jan z Chlumu, nyní již pán na Pihli, mezi českými pány, kteří [1421] zasedali na sněmě Čáslavském, jímž bouřemi zmítané zemi české měl býti navrácen mír. [Rieger III. 1085].

jitelkou panství Košumberského zase Marie Maxmiliana sama. Tato velice zbožná a osudem zkoušená paní založila chrám Rodičky Boží „Chlumek", uvedla jesuity do residence košumberské a posléze darovala celé

Jan Karel Joachim hrabě Slavata, narozený r. 1639, byl ve Vídni pod dohlídkou své matky vychován s korunním princem Leopoldem. V říjnu r. 1662 lovil zvěř s komonstvem svým na Moravě u Telče. Bloudícího překvapila noc, jezdec spadl s koněm do hluboké vlčí jámy. Tam učinil Pánu Bohu slib, že bude-li zachráněn, zasvětí život svůj povolání řeholnímu. K ránu slyšáno jest jeho volání; lidé ze vsi Vonova vytáhli jej i koně bez úrazu. Jeho matka Františka založila na tom místě mešní kapli na památku smrtelné úzkosti Páně na hoře Olivetské, k úctě sv. Karla Boromejského. Hrabě Karel vstoupil do kláštera bosých karmelitánů v Kaprarole v Italii. Tam říkali mu P. Karel Felix. P. Felix zbudovav si poustevnu na počest sv. Karla Boromejského při vrchu Virginii, leckdy tam o samotě Pánu Bohu sloužil. Biskupského důstojenství nepřijal. Z Italie navštívil několikráte Vídeň, Telč, Jindřichův Hradec a Prahu. Když nutkán byl, aby se oženil po smrti všech svých bratří, odpověděl: „Toho neučiním; vždyť proto svět nezahyne." Zemřel v semináři sv. Pankráce v Římě 21. července 1712. [O vyhynutí Slavatův z Chlumu v Čechách a na Moravě viz „Lumír" z r. 1854 str. 283. Některé důležité záznamy o rodě Slavatův podává Vincenc Paulus ve spisku: Z pamětí města Chrasti v Chrudimsku. I. Dějiny města Chrasti str. 25 nn.]. Slavatové pochovávali se v Luži, v Chrašicích u Chrasti a j.

Mimo Jana z Chlumu připomínáme ještě Bohuslava, který stál při straně římské, když u Plzně [1427] učiněno příměří mezi římskými a Tábory, a Viléma, jenž jmenován jest mezi šlechtici pod obojí, kteří na sněmě svatomartinském [1433] s Basilejskými vyjednávali." [Rieger III. 1085].

O Vilémovi a Divišovi, kteří společně drželi Košumberk: „Oba mívali platné účastenství v jednáních a řízeních veřejných pohnuté doby své; obzvláště Diviš pilně navštěvovál sněmy a sjezdy veřejné, propůjčuje se zároveň i k výpravám vojenským toho času podnikaným. R. 1440 přidán jest Lejtmanu kraje Chrudimského Bohuši Kostkovi k radě. Téhož roku zvolen jest Janem z Pernšteina za nového opravce k narovnání rozepří a nesnází tehdejších mezi stavy českými a moravskými se strany české. R. 1448 byl při dobytí Prahy skrze Jiřího z Poděbrad a 1452 při volení jeho za správce království Českého." [Rieger VIII. 522].

Alb. Slavata z Chlumu a na Košumberce stal se generálem [po bitvě bělohorské] ve vojště dánském. Alb. Slavata ml. z Chlumu a na Košumberce přijal vojenské služby v Nizozemsku." [Adámek 62].

Jan Slavata na Košumberce, „pán velmi rozšafný a rázný, míval účastenství ve všelikých důležitostech veřejných svého času; bojoval statečně ve vojště krále Jiřího proti jeho odpůrcům a zastával úřad soudce zemského. R. 1470 zvolen jest s několika jinými pány v kraji Chrudimském ku zřízení hotovosti od sněmu pro obhájení země usnešené." [R. VIII. 522].

O paních z rodu Slavatova podává velice zajímavé a instruktivní věci professor Josef Vávra ve „Sborníku Historického kroužku" 1895 ve článku: „O katolických paních v Čechách za doby reformace." [85—104].

Michal Slavata, pán na Černém Kostelci, „náležel času svého nejen k nejbohatším, ale i k nejvzácnějším pánům českým, maje slovo platné a rozhodné jak na sněmích, tak i při jiných jednáních veřejných, zejména při jednání o přátelství mezi stranou pod jednou a pod obojí [1483] a mezi pány a rytířstvem s jedné a někdy s druhé strany [1515]. Několikrát byl též od stavů v poselství vypraven do Uher ke králům Vladislavovi II. a Ludvíkovi; 1517 zvolen jest za jednoho z 6 hejtmanů zemských a 1523 povolán do soudu zemského." [R. VIII. 523].

Michal a Alb. Slavata z Chlumu a Košumberka studovali ve Vittemberce v létech 1572—76, byli tedy lutherány. [Adámek d. c. 49].

Diviš Lacembok „dal se potřebovati v rozličných úřadech a komissích zemských a veřejných, byl delší čas hejtmanem kraje Chrudimského 1609, pak mezi osobami od stavů pod obojí ke sněmu moravskému o pomoc vyslanými, 1613 zvolen jest za jednoho z komissařů k sjezdům a k opatření země v čas nastalých potřeb nařízených, 1617 zastával při korunování krále Ferdinanda II. službu truksaskou, 1618 vzat jest do výboru, jenž rokovati měl s vyslanci moravskými a r. 1619 jmenován od direktorů za předního komissaře vojenského v kraji Chrudimském. Stoje i dále při straně králi Ferdinandovi odporné, po-

panství jesuitům.*) „Jesuité prý uvázavše se ve zboží Košumberské r. 1601 užívali hradu Košumberka téměř jenom za schránku svých potřeb hospodářských a polních úrod, a poněvadž kromě nuzného krytu nedávali naň jiných potřebných oprav, scházel víc a více; r. 1769 byla starší hořejší část jeho již tak sešlá a neobytelná, že se musela docela opustiti.“ [17])

II.

Doba obratu.

Prve než přikročím k líčení dějin Chlumku, považuji za vhodné k porozumění tehdejších poměrů podati kratičký nástin událostí náboženských. Shora již připomenul jsem, že vedle katolíkův a husitův byla v Čechách v XVI. století jedinou organisovanou společností náboženskou »Jednota bratrská.“

Katolíci, kteří tvořili sotva polovici všeho obyvatelstva, ač dobře sorganisovaní a ve víře pevní, nemohli přece působiti tak, jak by bylo bývalo žádoucno, hlavně pro nedostatek kněžstva. Strana utrakvistická od smrti Rokycanovy a krále Jiřího ocitovala se ve stavu velmi neutěšeném: utrakvismus hynul vnitř i vně a nebyla daleká doba, kdy měl zaniknouti docela. U Jednoty bratrské, která hlavně dbala o své řády a méně o víru, znenáhla tlačilo se v popředí učení Lutherovo, které tehdy počalo z Němec dále se šířiti. Utrakvisté po vystoupení Lutherově rozdělili se ve dva proudy. Pokročilejší (či méně věřící novoutrakvisté) přiznávali se k nauce Lutherově, staroutrakvisté nechtěli vzdáti se tradic Husových. *Lutheranismus vítězil.* Čeští bratři a pokročilejší utrakvisté přijímali jej šmahem; počet staroutrakvistů se denně menšil. „Za těchto poměrů *zvelebovala se církev katolická v Čechách*, z velikého úpadku zvedajíc se k novému lesku. Králové čeští byli vřelými jejími podpůrci; obnovením stolice arcibiskupské a koncilem Tridentským dostalo se jí nové organisace, řádem jesuitským učeného živlu. Katolicismus již před bitvou bělohorskou byl nejspořádanější a největšího vlivu požívající církví v Čechách. [18])

---

tažen jest po bitvě bělohorské k odpovídání, zemřel však dříve než věc jeho ke konečnému vyřízení přivedena.“ [R. VIII. 523].

R. 1575 15. května podalo 19 pánův [Diviš a Jindřich Slavata z Chlumu a na Košumberce, Jan st. ze Žerotína a j.] a 141 rytířův [Jindřich Chlumčanský z Přestavlk, Jan Kustoš ze Žubří, Ad. Sobek z Kornic na Trhové Kamenici a j.]. Ferdinandovi žádost za uznání Jednoty, kteráž arciť neměla žádného výsledku.“ [Adámek 53. poznámka].

Františka Slavatová roz. hrab. z Meggau, manželka Joachima Oldřicha, založila jako vdova v městě Telči kollej jesuitskou a zachovala si i jinak památku jakožto paní nábožná a dobročinná rozličnými nadacemi k účelům církevním a milosrdným; † 22. září 1676, majíc věku svého 66 let [R. VIII. 524]. Životopis její „Drahé kameny“ II. 419—428, a její zápisky II. 532—538. Měla sedm dítek: Ferdinanda, Joachima, Leopolda, Karla, Kateřinu, Lucii, Barboru. Kateřina provdala se za Arnošta svob. p. z Pětikostelů, Lucie za Adolfa Vratislava hraběte ze Šternberka a Barbora za Krištofa Filipa hraběte z Lichtensteina. Všecky své dítky vychovala zdárně a moudře zaopatřila. [O synech byla řeč na hoře. Nové zpracování jejího životopisu vydáno r. 1903 v dědictví Cyrillo-Methodějském v Brně z péra děkana Al. Hrudičky jakožto podíl členům na r. 1902.]

*) Obšírněji jedná „o dějinách hradu a držitelův“ Aug. Sedláček d. c. 96—103.

[17]) Přidal jsem slovo „prý“, poněvadž tvrzení Riegrova Nauč. slovníku není správno; vyvrátím je níže. — [18]) Dr. Rezek d. c. 13.

Téhož času kol r. 1552, kdy stavové království Českého v Praze sešedše se k sněmu, rokovali o věcech náboženských, vzpružili se katolíci, ježto jednání nevedlo k žádnému platnému vyřízení, za vůdcovství probošta kapitoly svatovítské Dr. Jindřicha Piška, děkana Valentina Hana, arcijáhna Jana a pánů se starožitné šlechty české z Růže, Vítkoviců, Lobkoviců, Markvarticů, Černínů, Hazmburgů, Berků, z Plavna, Kolovratů, Martiniců, z Donína, Švihovských k činu rozhodnému a to tím, že vyslali deputaci k císaři Ferdinandovi I., rozhodnému katolíku, s prosbou předně za obnovení arcibiskupství pražského a za druhé za zřízení vyšších katolických škol, jež by svěřeny byly jesuitům. Ferdinand obojí slíbil a splnil; obnovil r. 1561 arcibiskupství, jež po 140 let bylo neobsazeno, a povolal r. 1556 do Čech jesuity, muže plné horlivosti, lásky k Bohu a bližnímu.*)

Hned r. 1552 odebralo se 12 nadaných jinochů českých na studie do Říma, kdež zvláštní lásky a obliby dosáhli u samého zakladatele řádu jesuitského sv. Ignáce z Loyoly. Roku 1555 přišel slovutný jesuita bl. P. Petr Kanisius a v Praze pro své soudruhy, kteří rok po té přímo ze Říma se odebrali do Čech, upravil školy i příbytky. Papež Pius IV. propouštěje ve jménu Ježíše Krista jesuity do Čech, řekl jim tato památná slova: »Ejhle, posílám Vás jako beránky do středu vlků,[19]) abyste šli a užitek přinesli a užitek Váš aby potrval.[20]) Časové jsou nebezpečni a zlí. Bude Vám snášeti od jinověrcův a rozkolníků mnohé pronásledování pro katolickou pravdu, avšak mějte srdce! Kristus zvítězil a bude s Vámi. Mužně si počínejte, silné mysli buďte v Hospodinu; věrně Bohu služte a dobrý boj bojujte! To slovo pamatujte Vy i budoucí následovníci Vaši."

Cestu z Říma konali jesuité do Čech pěšky; v Praze byli uvítáni s velikou nenávistí bludařův; dne 7. července 1556 otevřeli ponejprv vyšší katolické školy: bohosloví, filosofii a gymnasium.

Vedle škol hlavním povoláním jesuitův byly missie, jež nekonaly se tak, jak konají se dnes. Ježto národ český byl většinou bludařský anebo bludařstvím nasáklý, musil řád jesuitův pracovati se vším úsilím, aby jej získal katolické víře. Co jednotliví členové řádu toho pro rozšíření jména Božího vytrpěli pronásledování, trápení, trýznění, muk od jinověrcův, co napracovali se do únavy a kolik jich pro své přesvědčení vytrpělo i smrt mučednickou, těžko popsati, ale tolik jest jisto, že řád získal si o národ náš zásluh nesmírných, neocenitelných, jež pochopí v pravém světle teprve věkové příští.

Činnost jesuitů v Čechách byla záhy požehnána dobrými výsledky. Lid i šlechta vraceli se k víře otců svých, k víře katolické. Mezi těmi, kdož ze šlechty stali se katolíky, na prvém místě uvésti sluší znamenitého a slovutného muže, bývalého horlivého husitu, Vil. Slavatu. Vilém Slavata narodil se 1. prosince 1572; otec Adam byl husita, matka Dorota, rozená Kurzbachova, luteránka. Rod Slavatů byl sice rod starožitný, ale tenkráte na statcích nemajetný, tak že Adam musil zastávati úřad vrchního správce na velikých panstvích Adama z Jindřichova Hradce.[21]) Proto a že matka záhy zemřela, vzal pan Adam Hradecký hocha k sobě, povolal jej z husitských škol a dal na katolické gymnasium k jesuitům do Prahy.

*) P. Josef Svoboda T. J.: „Katol. reformace a mariánská Družina v král. Českém". V Brně 1888. Str. 7 n.

[19]) Luk. 10, 3. — [20]) Jan, 15, 16.

[21]) „Prvního vzdělání nabyl pod správou br. Jana Jaffeta v Čestíně Kostele." (Jireček: Anthol. z lit. české II. 377).

Hoch tu poznal katolické náboženství i poznal marianské sodály, ale zůstal husitou a jesuité vedli si tak opatrně, že ho k náboženství nikterak nepřeváděli. Dokončiv studia gymnasijní a filosofii, studoval práva, i vypravil jej pěstoun, Adam z Hradce do Vlach a nelitoval nákladu na důkladné vzdělání jeho; pěstounka pak Kateřina rozená hraběnka z Montfortu hojně jej vypravila všemi potřebami vůbec. Přišed do Vlach, shledal se tu s mladými muži různých národův a vyznání víry, on pak se netajil nikdy českou národností a husitskou věrou svou, a zastával ji v mnohých hádkách, kteréž pro to měl. Ačkoli pak věděli, že jest Čech a husita, nicméně tolik si ho pro jeho vzdělání a rozmilé chování vážili, že jej zvolili starostou jednoho velkého studentského spolku a volbu tu po roce opětovali, nikoho jiného nechtějíce než jeho. Ve čtyrech letech dokonal Vilém svá studia ve Vlaších i vrátil se s nejvýbornějším vysvědčením domů. Všecko jej přátelsky vítalo, všickni se z něho radovali a husité již mu vypravovali o bojích, které mají s katolíky, i nabízeli mu, aby byl vůdcem jejich, tak jako býval ve Vlaších vůdcem mladých mužů. Ale Vilém nic. Bylť sice ke všem skromný a vlídný, ale málomluvný; každý rozumný člověk se dosoudil, že jej něco rmoutí, s čím se svěřiti nechce. I bylo to pravda. Co jej rmoutilo a v nejhlubším srdci nesmírně trápilo, byly pochybnosti u víře. Jaké jest to soužení, my katolíci ani nevíme, ale ti, kteří bývali v bludu vychováni a později v pochybnost přicházejí, že víra jejich není víra pravá, aniž vede k spasení: ti, pravím, zakusili, jaké to ukrutné vnitřní boje, než se s milostí Boží dostanou k víře katolické.

Konečně se svěřil několika moudrým přátelům, zejména své pěstounce, kterou ctil jako vlastní matku, a jesuitům, k nimž docházel v Jindřichově Hradci. Rada pěstounčina i jesuitův byla: málo mluvit, mnoho modlit; neb víra jest dar Boží.

Tu dostane Vilém od svého otce z Prahy přípis ze dne 27. července 1597, kdežto po otcovském pozdravení píše: „Dále pak z povinnosti otcovské pominouti jsem nemohl, tebe otcovsky napomenouti, abys na Pána Boha pamatoval a od poznané pravdy — husitské víry — v které jsi ode mne i od paní mateře tvé veden byl, neodstupoval. Ach, milý Viléme! co ty mi k starostem mým přehroznou starost činíš a mne dříveji času do hrobu přivedeš! — Všude zde v Praze i jinde v Čechách ten hlas jde, že jsi od poznané pravdy — husitské víry — odstoupil a těm nešlechetným nástrojům ďábelským, jesuitům, k tomu se svésti dal. Což jestliže tak jest, že jsi to učinil, přeběda tobě! a kýž jsi raději, jak jsi se narodil, v koupeli umřel, nežli jsem toho na tobě dočkati měl.“

S nemalým leknutím přečetl Vilém ostrý přípis svého starostlivého otce i nemeškal v dlouhém a uctivém listě dne 2. srpna tuto odpověď dáti: „Vaší Milosti, můj nejmilejší pane Otče! Z toho laskavého a právě otcovského napomenutí, abych na všemohoucího Pána Boha a při tom na duši svou pamatoval, velice služebně a synovsky děkuji; poněvadž jistě právě otcovskou náchylnost a lásku Vaši Milosti ke mně z toho poznati mohu, vedouc mne k tomu, načež nic vzácnějšího a potřebnějšího člověku na tom světě býti nemá a nemůže; poněvadž jak duši svou jeden na tomto světě opatří, tak potom na onom světě na věčnost účasten toho bude.“

Na to vykládá, co se s ním dříve v Čechách a potom ve Vlaších dělo, a dokládá: „Obcoval jsem na větším díle v Praze a teď čtyři leta

ve Vlaších mezi rozdílnými národy a často při mnohých příčinách disputace o náboženství jsem slýchal, a já sám jsa v náboženství svém nemálo vyučen, časté rozepře jsem míval. Každý jak nejlépe věděl, stranu svou zastával. I přemyšloval jsem o to u sebe, že to možné není, aby všecky víry pravé býti měly, a že není než jedna, skrze kterou člověk své spasení dosáhnouti má; a já slyše od katolíkův tak podstatné důkazy proti mému náboženství vésti, Bůh ví, že častokráte velice mnou to hnulo, a ve dne i v noci mnohdykráte jsem to u sebe rozjímal, však nicméně v starém náboženství zůstal, a ustavičně Pána Boha srdečně jsem za to žádal, jestliže v pravé víře jsem, aby mne až do konce v ní ráčil zachovati, pakliže bych v čem bloudil, aby mne pravdou skrze Ducha svatého osvítiti ráčil. V tom jsem tak několik let pořád zůstával. — Ačkoli víra jest dar Boží, nicméně Bůh žádá, aby se člověk přičinil; proto jsem skrze pilné čtení více předzvídal, a až posavad ještě na tom trvám; ale Bůh ví, s dobrým svědomím jiného v tom nepoznávám, než že katolická víra ta pravá starodávná, od Krista Pána, a pak od apoštolů vzatá a až do těchto časů v čistotě beze všeho kacířství zachovalá víra a církev jest."

Po takovém úvodě velmi jadrně a stručně uvádí důkazy, že církev katolická jest církev od Krista Pána založená, a že Hus, Luther a Kalvín od té církve tak odstoupili, jako jiní kacířové před nimi.

Z toho již žádné tajemství nebylo, že mladý Vilém Slavata sice ještě nepřestoupil na víru katolickou, ale že tak učiniti hodlá. I pobouřili se husité, živou mocí jej ve své víře udržeti chtějíce, i poslali naň dva muže vyznání husitského, napřed pana Petra Voka z Rožmberka, který jej jakožto příbuzný pozval k sobě na Dobrou Vodu a tam jej přemlouval a potom Jana Jaffeta, nejučenějšího kněze husitského. Když to nemělo účinku, vzkázal rozzlobený otec Jaffetovi, že stane-li se syn jeho katolíkem, k němu se již jakožto k synu hlásiti nebude, a že místo požehnání na sebe uvalí zlořečení otcovské.

I na to odpověděl Vilém s pokorou velikou; oznámil otci, že rozmlouvání s pánem z Rožmberka a s Jaffetem nic jím nepohnulo, ale poslední otcova hrozba náramně jej poděsila, i pro Boha prosí otce, by požehnání svého od něho neodvracel, jelikož v celém počínání svém ničeho nehledá, než co uznává za vůli Boží.

„Račte, můj nejmilejší pane Otče, bedlivě to u sebe uvažovati a proti uložení Božímu a Jeho vůli svaté nečiniti a místo požehnání otcovského zlořečení na mne nevylévati. Což té důvěrnosti k Vaší Milosti jsem, poněvadž já vždycky ve všem synovsky k Vaší Milosti se chovati hleděl a ještě s pomoci Boží chovati budu; že tak učiniti ráčíte, synovsky žádám a silnou naději k Bohu mám, že mne, jestliže ne více, aspoň tak, jako na jiné děti, laskavi býti ráčíte. — S tím se Vaší Milosti otcovské lásce poslušně poručena činím, na Hluboké 10. srpna 1597."

V Jindřichově Hradci vypukla morová rána, pročež stará paní hraběnka a celá rodina uchýlily se na Hlubokou u Budějovic, kteréž panství jim také patřilo. Viléma vzali s sebou. Ten pak se tu na celý týden odevzdal modlitbám a svatému rozjímání; zpytoval svědomí k svaté zpovědi z celého minulého života. Po takové přípravě vykonal svatou zpověď a složil v zámecké kapli vyznání svaté katolické víry.

V pokorném listě ze dne 10. září to oznámil otci svému. Jakkoli se otec z počátku hněval, v pozdějších listech mu byl zase: „Vilém, můj

syn milý" a syn stařičkého otce „všelijakými provianty" podporovati nepřestával.

Bylo Vilémovi 25 let, když s milostí Boží učinil onen veliký krok. Dobrotivý pěstoun, katolický pan Adam z Hradce, se té radosti nedočkal, neboť asi devět měsíců před tím byl umřel, zanechav po sobě syna Jáchima a dceru Lucii Ottilii. Jáchim byl ženat, ale neměl dětí, a jelikož bez přestání churavěl, nemyslil jinak, nežli že těch velikých starostí zanechá, jmění odevzdá sestře, aby pak mohl v pokoji a v pobožnosti živ býti. Sestra byla ještě svobodná a tak se najednou stala paní devatera panství a nejbohatší nevěstou v zemi České. Majíc se vdávati, nechtěla žádného ze ženichů, kteří se hlásili, říkajíc, že bude s každým spokojena, kterého jí matka dá. Matka tudíž sezve některé důvěrné přátele, radí se a všickni jednohlasně mladého Viléma uznali za nejvhodnějšího. Nevěsta svolila.

Zasnoubení se odložilo, jelikož mladý Slavata dle tehdejšího způsobu se dal na cesty do cizích zemí k svému nemalému užitku. Jakože byl výtečným právníkem, nabyl v cizině mnohé zkušenosti právnické, ne méně si tam všímal života náboženského, seznal mnohonásobné úklady proti císaři a králi katolickému, a to všecko neřku, že by jej bylo v katolické víře zvrátilo, nýbrž utvrdilo. Po letech se vrátil domů a roku 1603 slavil své zasnoubení, šest let od té doby, co se byl stal katolíkem.

Pro jeho právnický věhlas a bezúhonný život mu čtyři císařové a králové čeští svěřili vysoké úřady zemské; brzy se stal maršálkem Jeho Milosti císaře Rudolfa, pak purkrabím karlštejnským (1604—1611), sudím dvorským (1611—1615), presidentem komory české (1612—1618) a posléze po celých 24 let nejvyšším kancléřem království Českého; přes padesát let byl nejhorlivějším sodálem mariánským."[22])

Vilém Slavata s knížetem Zdeňkem Lobkovicem a hrabětem Jaroslavem Martinicem postavili se v nejtrudnějších dobách v čelo katolíků českých a statečně obhajovali jich práv v zemi sv. Václava proti násilí nekatolíkův. Nekatolíci jich nenáviděli nesmírně, ba usilovali o jejich bezživotí, jak dokázali 23. května 1618, kdy shodili Viléma Slavatu zároveň s Jaroslavem Bořitou z Martinic a sekretářem Fabriciem Platterem s oken hradu pražského.

Císař Ferdinand II. povýšil Viléma Slavatu r. 1621 do stavu říšských hrabat. Roku 1627 rodu jeho uděleno dědičné čišnictví po pánech z Vartmberka. Roku 1629 udělil císař jemu a dědicům jeho titul vladaře domu Hradeckého. Pan Vilém Slavata zemřel r. 1652.[23]) Rod pak jeho po meči brzy vymřel (1712).

---

[22]) Svoboda d. c. 74—79.

[23]) Naučný slovník Riegrův píše o Vilémovi Slavatovi:

Vilém hr. Slavata, narozen jsa 1568 [dle jiných 1573], vychován byl z počátku u strýce svého Jindřicha na Košumberce v učení bratří českých, dostav se však později do škol jesuitských, obrátil se záhy na víru katolickou. Došed let dospělejších procestoval nejhlavnější země evropské, vynikaje již tehda vzácnými dary duševními v takové míře, že jej slavný Krištof Harant v předmluvě k cestopisu svému české šlechtě za vzor vystaviti neváhal. Byv povolán k rozličným úřadům zemským, jevil se v nich od začátku katolíkem horlivým, velkým jesuitů příznivcem a vůbec jedním z hlavních podpůrců strany své proti stavům strany podobojí. Od r. 1600 byl maršálkem J. M. C.; 1604 jmenován jest purkrabím karlšteinským z panstva, 1611 jmenován jest nejvyšším sudím dvorským a 1615 nejvyšším sudím zemským. Zároveň pak byl od r. 1612 presidentem komory české. Téhož r. 1612 byl ve Frankfurtě jménem stavů štěstí přát králi Matiášovi na císařství římské nově zvolenému. R. 1616 zvolen jest od

Vedle Viléma Slavaty byli ještě mnozí jiní ze šlechty, kdož působením jesuitův opouštěli husitský blud a vráceli se v lůno katolické církve. Lid obecný, ač z počátku kladl odpor, později obracel se hromadně. Tak zvaná protireformace katolická v Čechách líčívá se od protestantův a zliberalisovaných dějepisců příšerně a hrůzně, ač ve skutečnosti ani desetina toho, co a jak to líčí, není pravda. Což teprve kdo zkoumá ji a patří na ni, jak povinností je každého dějepisce, se stanoviska té doby! Opakem nekatolíci líčívají se jako beránci a pravá neviňátka, kterým jediné a pouze šlo o pravdu a víru, ač zcela jinak tvrdí dějepisci nestranní!

Rezek píše: „Ve veliké většině země České, která co do náboženství patřila formálně k jurisdikci konsistoře pod obojí, nastaly již ve století XVI. poměry dosti neznabožské. Láteření Jana Přemyšlenského a Jiřího Lantšperského z Libchavy proti kněžím „nejlakomějším a nejsvárlivějším, kteří majíce od Boha jednu víru, jeden zákon, jeden křest. u nás více než na tré to rozdělili“ a jako „psy hryzúce se o kost, neb sami pokoj míti, neb jej jiným dáti nemohou, nebude-li jim táž kost odjata“ a peprná i hrubá satira na kněžský život vůbec, jak vidíme ji v „Rozmlouvání starého Čecha s kněží českými“, byly prvními kroky k náboženské neváženosti vůbec. To vedlo buď ke vlažnosti anebo i opovrhování křesťanstvím.[24])

---

císaře Matiáše z Čech do Vídně se stěhujícího za jednoho z 8 místodržících, kterým v nepřítomnosti císařově svěřena správa země. Po známém vyhození od stavů protestantských r. 1618 pozdraviv se, vyšel ze země i s rodinou svou nejprve do Míšně a odtud do Pasova, načež jmění jeho od direktorů zabaveno. Po bitvě bělohorské vrátil se do Čech, byv od císaře Ferdinanda II. v předešlé své úřady opět dosazen, načež mu i jmění jeho navráceno. Na odměnu za věrnost domu rakouskému vždy stkvěle osvědčovanou povýšen jest již r. 1621 do stavu hrabat sv. Římské říše, jmenován J. M. C. tajným radou a od krále španělského vyznamenán vzácným řádem zlatého rouna. Majestátem daným v Praze dne 16. prosince 1627, propůjčen dále rodu jeho dědičný úřad zemského číšnictví. Mimo to rozhojněn mu erb jeho starodávný a 1629 učiněna mu milost, aby se vždy nejstarší z rodu jeho psáti mohl „vladařem domu Hradeckého“, aby na sněmích atd. sedění měl přímo po knížatech přede všemi hrabaty. Po smrti Zdeňka knížete z Lobkovic vznesen konečně na Viléma Slavatu úřad nejvyššího kancléřství království Českého.“ [VIII. 524.] „On obnovil v Jindř. Hradci kollej jesuitskou, požárem 1615 zničenou; taktéž uvedl tam znova františkány, r. 1619 odtamtud vypuzené.“ Manželkou Viléma Slavaty byla Lucie Otilie, sestra Joachima z Hradce a na Telči, jímž r. 1604 vymřel rod pánů z Hradce (Jindřichova) po meči. Manželé Slavatovi měli syny: Adama Pavla, Joachima Oldřicha a Františka Víta. Nejstarší Adam Pavel stal se po otcově smrti r. 1652 vladařem domu Hradeckého. Joachim Oldřich oženil se r. 1627 s Františkou (nar. 1610), dcerou hraběte Leonarda Helfrida z Meggau, a Anny, rozené hraběnky z Cham Gelasy (viz pozn. 14. nahoře). František Vít zemřel ve věku mladistvém. Slavata byl i literárně činným. Sepsal vlastní rukou „Paměti“ ve 14 knihách, z nichž každá plní jeden foliant; sám nazývá dílo své „Historické spisování“. Obsahují pak pamětní přehled starých dějin českých a jsou vlastně stkvělou apologií katolíkův. Nejdůležitější částí jsou zápisy dějin od císaře Maxmiliana do bitvy bělohorské. [Sr. obšírněji J. Malý: Vlastenecký slovník historický 758. J. Jireček „Staré paměti dějin českých“, „Anthologie z lit. české“ II. 378]. „Spis ten má velikou cenu jako důležitý pramen historický. Osobní povahy byl Slavata lepší než jeho pověst. Náboženské jeho přesvědčení bylo upřímné, byl upřímný Čech a vlastenec. Nezištnost svou dokázal tím, že opominul použiti k obohacení svému příležitosti, jaká se mu naskytovala k lacinému zakupování konfiskovaných statků, nevycházeje téměř po celý čas života svého z peněžitých nesnází.“ [J. Malý.] Jak patrno, i prameny „liberální“ doznávají, ježto jinak nemožno, mužný charakter a čestnou povahu katolíka Viléma Slavaty.

[24]) Str. 14. d. c.

„Stav náboženský byl až dosud v Čechách takový, že nutně potřeboval oprav radikálních, mělo-li celé království pozdvihnouti se z mravního úpadku, v němž se nacházelo. Nedalo-li se však již v XVI. věku mysliti, že by některý z panovníků českých evangelické straně v zemi dal ze své vladařské moci pevnou organisaci a položil hráz náboženské desolátnosti její: tím méně dalo se to očekávati od vítězného Ferdinanda II. Po rozumu tohoto panovníka obrat v náboženských poměrech mohl býti proveden jediné ve smyslu revindikace t. j. navrácení země k církevnímu životu dob předhusitských, ke katolicismu. A úkolu toho uchopil se Ferdinand II., jakmile okolnosti byly příznivy.“

„Pronásledování jinověrců nedálo se však jedině z příčin náboženských, nýbrž stalo se od Ferdinanda II. počínaje také principem *politickým*. Protestanti chtěli roku 1620 zbaviti rod Habsburský koruny české a tím zlomiti moc jeho vůbec, protestanští knížata v Němcích byli pak po půldruhé století rozhodnými nepřátely katolické dynastie Habsburské: a tudy vyvinula se při dvoře císařském zásada, že protestantismus sám o sobě jest zločinem politickým i že musí býti vyhuben. Bez odporu to nešlo a tedy také ne bez násilí. Kde lid poddal se a ochotně zaměnil víru svou, tam celkem při provádění protireformace nastala praxe mírnější; kde však lid o katolictví slyšeti nechtěl a houževnatě se bránil, došlo ku praxi ostřejší. To platí zejména v Čechách východních, kdež Jednota bratrská měla hlavní sídla svá a kde také různé jiné výstřelky náboženského přemítání nalezly útulek.“

„Východní Čechy však také v politickém ohledu náležely již od časů pohusitských k nejpokročilejším, a na to zapomínati se nesmí. Neboť největší ošklivost budila protireformace či revindikace katolická proto, že s ní zároveň přišlo nejhlubší politické a sociální ponížení národa českého. Okolo této věci točí se z velké časti celá historie protireformační, odtud také plyne řada jiných úkazův a fakt, s nimiž protireformaci dlouho bylo zápasiti, než dílo své mohla provésti.“

„Poddanské poměry zhoršily se v Čechách velice již od doby Vladislavovy, ale nejsmutnější poměry nastaly právě po bitvě bělohorské, když veliká část statků přešla v držení cizinců, často surových vojínů, kteří neměli nijakých svazků společných s lidem sobě poddaným a neznali slitování. Jimi (a za jich příkladem šla šlechta domácí) zaveden jest toho času způsob poddanství lidu selského tak hnusný, jakého nebylo nikdy před tím. Robot a jiných břemen na statcích selských přimnožovalo se všelikým způsobem a mimo to zavádělo se snižující rabství osobní se všemi předměty svými, které dílem byly dříve známy jen jiným zemím. Poddaným městům a městečkům utrhovalo se na živnostech a na právích upsaných, aniž bylo jakého dovolání spravedlnosti u úřadů zemských. Dříčství úředníků a písařů panských dotěžovalo jho, pod kterým sténala tato nejčetnější třída obyvatelstva.“

„A tito noví majitelé půdy a jich úředníci byli skoro vesměs katolíky a podpůrci snah protireformačních. Což *divu tedy, že sedláci katolické náboženství, když podávalo se jim zároveň s krutými břemeny, pojali ve větší nenávist než kdy prve?* Bylo-li panovníkům protestantství *politickým* zločinem, lidu poddanému v Čechách katolictví značilo *porobu*. Potlačování osobní svobody a násilnosti náboženské spláceli sedláci týmže způsobem, a přes tu chvíli ustrojili bouři nebo povstání.“

„Protireformace vůbec prováděla se způsobem velmi nepromyšleným. Vyhnalo se rychle kněžstvo protestantské a nebylo po ruce katolického,

které by je nahrazovalo, leda nevzdělaného a mravně pokleslého. *Missionáři jesuitští téměř jediní vynikali náboženskou horlivostí a dobrým životem* nad dobrodružnou sebranku z celého světa, která tehdáž ujímala se far a jiných beneficií církevních v Čechách; ale všechna jich snaha často obracela se v niveč tím, že jakmile odešli z některého místa, kde skutečně protireformaci provedli, lid, zůstávaje po jich odchodu buď bez faráře vůbec aneb pod vedením kněze málo vzdělaného i mravního, velmi rychle vracel se ke starému přesvědčení a držel se ho pak ještě houževnatěji než dříve."

„Ale nejosudnější chybou bylo, že zabírali a pálili knihy kacířské po městech i vesnicích a nebyli s to lidu čtení chtivému dáti za ně dobrých knih jiných — katolických. Těchto nebylo, leč teprv, když dorostla nová generace kněžstva v zemi, v němž ožil smysl pro duševní potřeby lidu na víru obracovaného a ožilo také studium jazyka mateřského."

„To všechno (spisování katol. knih) mohlo se díti a dálo také velmi ponenáhlu. Neboť ani hmotné prostředky nebyly podle toho, aby rozšiřování knih katolických bylo se mohlo vykonávati tak rozhodně, jak bylo potřebí. Tudy protireformace provedla sice postupem dlouhé doby úkol svůj, ale ne úplně. Národ obrácen byl na konec z velké části ke katolickému náboženství z počátku povrchně a s nelibostí, později upřímněji a s větší oddaností."[25])

Ferdinand II. po vítězství na Bílé hoře vydal vypovídací dekrety a to 13. prosince 1621 především pro kněze kalvínské a bratrské, pak 24. října 1622 i pro kněze lutheránské a posléze v létech 1623 a 1624 pro veškeré kněze nekatolické. Kněžstvo nekatolické buď se jim podrobilo nebo, což častěji se dělo, *zůstalo ukryto a tajně proti katolickým missionářům své bývalé ovečky štvalo.* „Pomalu však šlo to s dosazováním na jeho místo kněžstva katolického. Z počátku, mimo důležitější města, vůbec ho nebylo. Počet farních kostelů v této době ze 2303 klesl na 1000; z těch více než polovice byla bez kněží, ostatní pak pro válečné časy tak špatně opatřeny, že prý někdy sotva 20—30 far bylo s to slušně uživiti faráře. Jediný kněz spravoval obyčejně 6—7 far; i rozumí se, že kdyby byl i měl dobré vůle a síly s dostatek, nebyl by postačil k úkolu tomu; on však obyčejně ani dobré vůle neměl a tak i tyto fary vlastně byly neobsazeny. Neboť kněží katoličtí sbíráni do Čech se všech koutů světa, hlavně z Polska; kdo doma obstáti nemohl anebo v řádě mrzutosti tropil, poslán do Čech, bez ohledu na to, umí-li co či nic, zná-li řeč lidu a je-li mužem slušných mravů. Kardinál Harrach těžce nesl tento stav, ale musil špatných kněží trpěti, poněvadž jiných hodnějších „se nedostává." Nejhůře bylo s mravností těchto kněží. Žaloby na spustlý a pohoršlivý jich život slýchati bylo ze všech stran."[26])

Při nedostatku světských kněží pomáháno si missionáři, zejména ve východních Čechách, kde bratrství, protestantismus a sektářství hluboké bylo zapustilo kořeny. Již r. 1624 konány na určito missie jesuity Adama Kravařského na Košumberce.[27]) Téhož roku dlel tu i jesuita Balbín, nejspíše také na missiích.*) (Pokračování.)

[25]) 18—22. d. c. — [26]) Rezek d. c. 24. — [27]) „Při roce 1624 vyslán jest Kravařský (nar. 1585 v Bavorově ve Slezsku u Ratiboře] ku prosbě katol. pána Viléma Slavaty na jeho statek Košumberk. Za některý měsíc díla jeho apoštolského pět set duší před Pánem Bohem kacířství odvolalo a přijalo po katolicku svátost pokání a nejsv. svatost oltářní. [Drahé kameny z koruny Svatováclavské II. 349.] Kravařský zemřel v Praze 30. srpna 1660.

*) Dle záznamů matičních však zdá se, že missie na Košumberce konány ještě dříve a to hned v roce 1623. Alespoň v nejstarší matrice křestní

Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích.

Napsal Dr. Ant. Lenz, probošt královské kapitoly Vyšehradské.

(Pokračování.)

Sv. Tomáš činí tuto zmínku, že byli a jsou kacíři, kteří se domnívali a domnívají, že se moc církevní zakládá ve svatém životě, tak že prý ztrácí moc kněžskou, kdož nemá sv. života, a že ten, kdož svatostí vyniká, obdržuje tím již moc duchovní. Z tohoto bludu povstal prý jiný, zvláště při mniších, kteří právě pro svatý život si přikládali, že mohou kázati a zpovídati, aniž by byli k těmto výkonům autorisováni, kdežto nepřátelé řeholí tvrdili, že mniši nesmějí kázati ani zpovídati. A opět jiní dokonce učili, že jsou mniši důstojnosti kněžské nehodni, že tudíž nesmějí ani křtíti ani absolvovati. Odumřevše světu, mají prý býti jenom Bohu živi, a tak prý není ani při biskupech té moci, aby jim mohli dáti poslání ke kázání slova Božího, ke zpovídání neb k udělování křtu svatého.[1])

K vyvrácení bludu, že by ani biskup neměl autority k poslání kněží, aby ve farnosti jeho diecése směli kázati a svátostmi přisluhovati, uvádí sv. Tomáš důkazy hojné, jež přibírá z Písma sv. a z práva kanonického. Nejprve praví, že mohou biskupové a praelati kázati i absolvovati, kdož jsou pod poslušností farářovou i bez jeho svolení, pak že mohou té moci i jiným kněžím propůjčiti, a že takové propůjčování jest ku prospěchu parochiánů, pak připomíná, že jsou mniši k takovému poslání způsobilí, že může býti nějaká řehole zvláště k takovému poslání zřízena a konečně odpovídá k námitkám nepřátel řeholí.

Že má biskup plnou moc ve farnosti kněžím propůjčené kázati a svátostmi přisluhovati, o tom naučení dává Písmo svaté; neboť Apollo byl kněz v Korintě ustanovený[2]) a přece vykonával tamtéž, čeho bylo potřebí, sám sv. Pavel, an[3]) dí: „Jiné pak věci zřídím, až přijdu.“ A opět dí:[4]) „Co chcete? S metlou-li abych k vám přišel čili s láskou a v duchu tichosti?“ A podobně dává sv. apoštol svoji pravomoc na jevo jinde.[5])

---

v Luži chované (od r. 1623—1677) jest při dni 24. října 1623 zápis křestní, kdy svátost křestní udílel P. Václav T. J. a při dni 26. října 1623, kdy křtil P. Kašpar T. J. Poslední jich výkony pak zaznamenány jsou v roce 1624 a to P. Václava při dni 25. března a P. Kašpara 9. dubna. Mezi tím jsou též zápisy úkonů tehdejšího lužského faráře Jana Dudka. Soudím tedy z toho, že již koncem r. 1623 konali na Košumberce missie dva jesuité P. Václav a P. Kašpar.

[1]) Sciendum est ergo, quosdam fuisse hæreticos et adhuc esse, qui potestatem ecclesiastici ministerii in vitæ sanctitate ponebant, ut videlicet, qui sanctitate caruerit, ordinis quoque potestatem amittet, et qui sanctitate fulget, etiam ordinis potestate potiatur. Quam quidem sentiam esse erroneam, quia de ea non agitur, supponatur ad praesens. Ex huius autem erroris radice processit quorundam præsumptio, et præcipue monachorum, qui de sua sanctitate præsumentes, ministrorum Ecclesiæ officia proprio arbitrio usurpabant, absolvendo scilicet peccatores et prædicando absque alicujus episcopi auctoritate, quod eis nullatenus licebat... Sed quidam nimis incaute ab hoc errore recedentes, in errorem contrarium sunt prolapsi, asserentes monachos et religiosos ad prædicta non idoneos esse, etiamsi de auctoritate episcoporum hoc agant... Quidam autem nullum sibi statuentes errorem, in tantam prorumpunt audaciam, ut asserant, non solum propter religiosorum conditionem, sed etiam propter episcoporum impotentiam non posse per episcopos religiosis prædicta committi absque parochialis sacerdotis voluntate. Et quod etiam perniciosius est, non posse eis hoc ipsum asserunt per Apostolicae Sedis privilegium indulgeri. Et sic per viam contrariam ad eundem finem hujusmodi error elabitur cum prædicto, ut scilicet subtrahant aliquid ecclesiasticæ potestati, sicut et illi, qui in vitae merito potestatem Ecclesiae consistere arbitrantur. — [2]) I. Cor. 3, 6. — [3]) I. Cor. 11, 34. — [4]) II. Cor. 4, 21. — [5]) II. Cor. 10, 10.

Odpůrci sami přiznávají, že prý jsou kněží nástupci 72 učeníků, biskupové však apoštolů. Bylo by tedy nechvalno tvrditi, že by nemohli apoštolé absolvovati a jiných funkcí kněžských vykonávati, leč se svolením učeníků.

Kdo vykonává něco skrze jiného, může to vykonati také sám, avšak kněží absolvují poddané biskupem sobě svěřené, protože má i biskup právo kázati a svátostmi přisluhovati v kterékoli osadě farní diecése své. Kromě toho jsou kněží praelatům zavázáni poslušností, v čem je zastávají v okrese farním. Parochiáni však jsou povinni více poslouchati biskupa nežli svého faráře, neboť má biskup vyšší moc a oplývá tedy vyšším právem ve správě duchovní nežli farář, pročež má také vyšší právo absolvovati a jiné kněžské funkce ve farním okrese vykonávati.

Byli a jsou kněží přidáni biskupům jako spoludělníci a pomocníci, poněvadž by sami nemohli snésti břemene svého, rovněž jako byli dáni Mojžíšovi starci ku pomoci.[6]) Avšak biskup zůstává přes to pracovník primární, kněz však sekundární. Ergo episcopi possunt omnia facere, quae ad curam plebis pertinent irrequisito sacerdote, etiam magis quam ipsi sacerdotes.

Biskupové jsou náměstkové Pána Ježíše. Sv. Tomáš uvádí zde slova sv. Dionysia:[7]) „Pontificum ordo primus quidem est divinarum ordinationum, sublimissimus autem et novissimus: etenim in ipsum perficitur et impletur omnis nostrae hierarchiae dispositio: ut enim videmus omnem hierarchiam in Jesu consummatam, sic unamquamque in proprium divinum sacerdotem summum, i. e. episcopum, unde et I. P. 2, 25. dicitur de Christo: „Conversi estis ad pastorem et Episcopum animarum vestrarum." Andělský učitel přidává tuto, že tcto všecko má zvlášť oprávnění své o papeži římském.[8]) Tou příčinou, jak dále dí sv. Tomáš, je směšno a téměř rouhavo tvrditi, že by neměl biskup moci klíčův a nemohl jí vykonávati nad každým diecesánem jako Kristus sám.

Biskup může dále vyhraditi si některé případy zpovědní, od nichž absolvovati nemůže prostý kněz, biskup uděluje také kněžím pravomoc a klíče, pokud by mohli (platně) rozhřešovati.[9]) Dionysius dí zřejmě: „Potestas Episcopi in nostra hierarchia (v diecési) est universalis, potestas autem sacerdotis et ministorum est potestas particularis . . . Ergo episcopus magis habet usum clavium in eos, qui subduntur sacerdotibus, quam ipsi sacerdotes."

Jest jisto, že mohou kněží kázati a rozhřešovati s povolením biskupovým ve farnostech jim nepodřízených, a to podle práva církevního.

Vždyť jest známo, že apoštolé, jejichžto náměstci jsou biskupové, po městech a městečkách ustanovili a vysvětili kněze, kteří s lidem stále obcovali a přes to posílali v ta místa i jiné, aby kázali a zařizovali všecko, co by bylo ku prospěchu duší.[10]) „Pro tu příčinu," píše sv. Pavel, „poslal jsem k vám Timothea, kterýžto

[6]) Num. 11. — [7]) De Eccl. hierarchia.

[8]) Hoc autem præcipue verum est de Romano pontifice, cui, ut Cyrillus dicit, „omnes jure divino caput inclinant, et ei tamquam D. Jesu Christo obedire."

[9]) Ergo potest episcopus quemlibet suae diœcesis sine alicujus sacerdotis requisitione in foro poenitentiali absolvere. — [10]) I. Cor. 4, 17.

jest syn můj nejmilejší a věrný Pánu, kterýž vám připomene cesty mé v Kristu Ježíši, jak všude v každé církvi učím.“[11])

Jest dále jisto, že může biskup kázati ve farnostech a absolvovati beze svolení kněze farního, a z toho jde, že může tak činiti, t. j. kázati a rozhřešovati skrze jiné, jež by k tomuto účelu povolal.[12])

Může-li však biskup kázati ve farnostech a absolvovati skrze vyslané kněze, není nic na závadu, aby tak činil i skrze řeholníky, jím vyslané. Neboť všecko, což smějí konati kněží světští, mohou konati také mnichové kromě toho, což jim zapovídá řehole, avšak kázati a zpovídati nezakazuje jim řehole, proto smějí, posláni byvše od biskupa, i kázati i absolvovati. Mnichové jsou také k takovému poslání způsobilí. Vždyť byla uznána schopnost jejich k úřadům soudu církevního, tím spíše jsou tedy schopni, aby s posláním biskupovým směli kázati a absolvovati. Ba oni se stávají i biskupy, kteří mohou kázati a absolvovati autoritou vlastní, tím spíše jsou tedy mniši schopni kázati a zpovídati s dovolením biskupovým.

Mniši jsou dále k dokonalosti povoláni. Avšak k tomu, aby knězi dána byla autorita kázati a absolvovati, jsou kněží schopnější anebo méně schopni podle toho, jsou-li více neb méně dokonalí: následovně nelze upírati, že jsou mniši podle stavu dokonalosti, k němuž se přiznávají, schopni, aby biskupem byli do farností posláni kázat a zpovídat.

Vyslání takové jest k velikému prospěchu parochiánů, neboť jest veliké množství věřících, tak že kněží při nejlepší píli nejsou s to, aby úřad zpovědní náležitě vykonávali. Žádá vyslání takového za druhé potřeba mnohých věřících, kteří by zpověď vykonati se ostýchali, když by zavolán nebyl do farnosti cizí kněz. Za třetí jest jisto, že jest mnoho kněží neumělých, kterážto neumělost je zvláště ve zpovědnici nebezpečna. Odtud dí sv. Augustin:[13]) „Qui vult confiteri peccata sua, ut inveniat gratiam, quaerat sacerdotem scientem ligare et solvere, nec cum negligens circa se extiterit, negligatur ab illo, qui eum misericorditer movet et petit, ne ambo in foveam cadant, quam stultus evitare noluit.“

Na těchto základech usuzuje sv. Tomáš, že může býti řehole nějaká ustavena, jejížto úkol by byl, aby mnichové po farnostech kázali. A to předně již proto, že má každá řehole svůj vzor v životě apoštolů. Máť v něm vzor svůj dobrovolná chudoba, neboť se čte v Písmě:[14]) „A měli všecko společné.“ Apoštolé opustili také všechno a šli za Kristem Pánem. Za druhé může býti řehole zřízena k utěšování zarmoucených a ku spasení jejich, jako může býti ustavena, aby chudé navštěvovala a o jejich potřeby pozemské se starala podle slov sv. Jakuba:[15]) „Náboženství čisté a neposkvrněné u Boha a Otce toto jest: Navštěvovati sirotky a vdovy v souženích jejich a neposkvrněného sebe zachovati od tohoto světa.“ Za třetí jest třeba, aby ti, kdož mají správu duší,

[11]) Podobně píše II. Cor. 42, 18 a Tit. 1, 5.

[12] „Praedicare et confessiones audire sunt jurisdictionis et ordinis simul, sed ea, que sunt hujus modi, possunt committi his saltem, qui ordinem habent. Ergo cum episcopus possit praedicare et confessiones audire in parochia non requisito sacerdote,... hoc idem et alius poterit ex ejus commissione.“

[13]) Lib. de poenitentia. — [14]) Act. 4. — [15]) I. 27.

byli mužové životem a vědomostmi slynoucí, jichž jest zřídka po farnostech, neboť jest kněží vzdělaných po skrovnu, tak že nemohl býti zachován statut sněmu Lateránského IV., že mají býti při chrámech metropolitních kněží světští, kteří by přednášeli theologii. A tomuto statutu bylo vyhověno skrze řeholníky. Jest tedy dobře ustanoveno, aby byli v řeholích lidé cvičení, kteří by po farách vypomáhali. Za čtvrté ovoce tohoto ustanovení jest zřejmé, neboť bylo tou cestou v mnohých stranách vykořeněno kacířství, nevěrci víře navráceni, mnozí po všem světě naučeni sv. náboženství a hříšnici přivedeni k pokání. Sám se tedy ten odsuzuje, kdož odsuzuje řehole.

Na to odpovídá sv. Tomáš k námitkám proti mnichům z této stránky činěným:

1. Pravda jest „quod pascere“ nepřináleží mnichům, ale jen jakožto mnichům, jinak však jest, když mají od biskupa poslání, neboť nesmějí ani světští kněží vykonávati úkony svého řádu, nebyli-li posláni.

2. Pravda také jest, že kromě kněží nesmí nikdo kázati a zpovídati, avšak rozuměj bez autority biskupovy.

3. Mnich jsa mnichem není oprávněn kázati.

4. Není na pravdě, že ti, kdož obstarávají duchovní správu, jsou také povinni lidu poskytovati, čeho by bylo k pozemskému životu zapotřebí, jinak by byli nesměli ani apoštolé, nemajíce zboží časného, kázati.

5, Duchovní správcové mohou pásti ovce netoliko sami, ale také skrze jiné.

6. Námitka, že mohou kázati pouze ti, kdož byli posláni, jako sbor apoštolův a sbor 72 učeníků, nemá podkladu, neboť doložiti sluší, že ti, kdož jsou byli posláni, také jiným poslání dáti mohou.[16])

7. Není pravda, že by měli mniši proto větší moc než biskupové, ježto biskupové nejsou oprávněni kázati v diecési cizí, ač mají ve své diecési řádnou pravomoc, neboť mniši nemají ke kázáním moci řádné, ale mají pouze moc sobě propůjčenou (commissam) od těch, kdož jsou oprávněni ji dáti.

8. Domněnka, že nemůže stavitel stavěti na základě cizím, je křivá, neboť sv. Pavel arci dí:[17]) „A tak jsem kázal evangelium toto ne tu, kde byl Kristus jmenován, abych na cizí základ nestavěl.“ Avšak to dí apoštol, ne jakoby to bylo zakázáno, ale že bylo touž dobou tak potřebno. Ostatně kázal sv. Pavel také v Římě, ačkoliv tam bylo evangelium již před ním zvěstováno.

Na to, co namítají odpůrci řeholí proti mnichům jako zpovědníkům, jest odpověď snadna, neboť

a) všecky dekrety, jichž v té stránce proti mnichům užívají, mají ten rozum do sebe, že mniši nemají práva zpovídati autoritate propria.

b) Chtějí-li vyloučiti mnicha ze zpovědnice za tou vytáčkou, že kněz farní musí znáti ovečky své, dlužno odpověděti, že i jinak poznati je může, na př. soudem biskupovým, jestliže tedy biskup absolvuje, musí farní kněz tak věc vážiti, jakoby on sám absolvoval.

[16]) I. Cor. 4., 17. — [17]) Řím. 15, 20.

c) Namítá-li se, že sněm Lateranský IV. velí jednou v roce se zpovídati, a ten nařízený kněz že jest farní duchovní, jest snadno odpověděti, že vlastní kněz tuto míněný jest netoliko kněz farní, ale i biskup a papež, jimžto náleží správa duší spíše nežli faráři.[18])

d) Křivé jest, že by jinak farní kněz nemohl poznati, zdali kommunikant jest přijímání hoden čili nic; neboť toho lze poznati rozsudkem biskupa anebo jeho zástupce, který kajícníka absolvoval, jehož usouzení má dbáno býti jako úsudku kněze farního.

e) Namítají dále odpůrci, že bylo-li by volno se zpovídati knězi, který není vlastní (proprius sacerdos), dána by byla hříšníkovi příležitost hříchy zatajiti. Avšak námitka tato nemá základu, neboť sluší věřiti kajícníkovi ve zpovědnici, ač by mluvil pro sebe nebo proti sobě, a proto také věřiti, že u zpovědi byl, praví-li, že se vyzpovídal. Jestiť zajisté vezdy u kajícníka zamlčeti hříchy velké a zpovídati se pouze ze všedních.

f) Praví-li, že mnichovi nenáleží kázati a proto také ne rozhřešovati, tož je tomu skutečně tak, kdyby tak činil svou autoritou, ale nikoliv tehdáž, když mu byla propůjčena.

g) Že by nesměli mniši absolvovati „autoritate sibi data", jest bludno tvrditi, a podobně jest křivo jistiti, že biskup, odevzdav správu duší farnímu knězi, sám ztrácí pravomoc spravovati ji, neboť jemu jest dána do rukou správa celé diecése.

h) Praví-li se, že by byli mniši universální ředitelé církve, kdyby směli zpovídati, neboť by tou měrou směli zpovídati všude, lze odpověděti, že nemohou zpovídati o své ujmě, autoritou vlastní, dobře však, kdekoliv jim byla moc propůjčena, a kdyby jim byla dána jurisdikce od papeže pro všechen okrsek katolický, mohli by všude zpovídati. Tou příčinou by se však nestali všeobecnými gubernatory církve, neboť by zpovídali ne svou, ale autoritou sobě udělenou.[19])

i) K námitce, že mniši nesmějí ani kázati ani zpovídati, i když by měli k tomu výsadu od papeže, snadno lze odvětiti, neboť tvrdí-li, že nemůže papež proti statutům sv. otců ničehož ustaviti, mají pravdu potud, pokud jsou ty stanovy juris divini, jinak jest v moci papežově je měniti, neboť sv. otcové ničeho neuzákonili, „nisi autoritate summi pontificis interveniente. Udělí-li tedy papež mnichovi moc kázati a zpovídati, nekoná tak proti stanovám sv. otců.

k) Rčení, že by byl kněz farní tak podřízen biskupovi, jako jest biskup podřízen arcibiskupovi, jest vadné a bludné, neboť arcibiskup nemá bezprostřední pravomoci nad těmi, kdož jsou diecesáni biskupovi, avšak biskup má bezprostřední jurisdikci nad parochiány svými.

l) Faráři jsou ovšem ženichové farních okresů jim propůjčených, avšak ve vlastním rozumu jest Kristus sponsus Ecclesiae.

---

[18]) „Proprium enim non accipitur hic, secundum quod dividitur contra commune, sed secundum quid dividitur contra alienum. Unde qui confessus est episcopo suo, vel alicui habenti vicem ejus, confessus est proprio sacerdoti." — [19]) Quod autem papa universalem pontificem se prohibet nominari, non ideo est, quia ipse non habeat auctoritatem immediatam et plenam in qualibet ecclesia, sed quia non praeficitur cuilibet particulari ecclesiae ut proprius et specialis cuilibet particulari ecclesiae rector."

Jiní však jsou sluhové jeho. Sluji však „ženichové“ v té míře, v níž ženicha Krista zastupují: papež totiž v celé církvi a proto sluje „universalis sponsus Ecclesiae“, biskup v diecési a kněz ve farnosti. A proto je papež také „sponsus“ diecése a biskup farnosti. Avšak tou příčinou nelze říci, že by bylo více ženichů jedné církve, neboť jsou faráři spoludělníci biskupovi a biskupové papežovi.

Důvody tedy nepřátel řeholí nemají základu a dokazují pouze nechuť proti klášterům.

(Pokračování.)

Mikšovicova kronika Lounská.

Část 7. (od r. 1598 do 1599.)

T. d. (24./11.) v noci na středu *vyloupali tři krámy mastný*, Blažkův, Kozův a Nykodyma Jeptiského. Nykodymovi vzali půl skopce. těm pak dvoum nic, nebo všechno maso, kterýho neměli, rozprodali.

T. l. a d. v noci na pátek ňákej *pacholek* byl u Estery *Zíkovi* na starým pivě, *upad z vokna* ven na ulici.

T. l. v pondělí d. pam. sv. Ondřeje ap. Páně, 30. d. t. m. *páni starší kůru latinského konvokací* a *českého svačinu drželi.*

T. l. v sobotu po sv. Kateřině 27. dne t. m. 11 jich pochováno.

T. l. v pátek po sv. Ondřeji 4. d. t. m. p. literáti kůru latinského se měnili. K kteréžto správě mladším za pány starší vystaveni tito: p. Florián Rokycanský, Petr Hradecký, písař radní, Jan Dčber, Ondřej Cholossius Pelřimovský.

T. l. a d. pochováno jich čtvero u sv. Petra atd. Točkolo kolář umřel,

Div na nebi. T. l. v středu po sv. Mikuláši 9. d. t. m. (prosince) po dvanáctý hodině mezi Ranou a Hoblíkem vidíny sloupy.

T. d. a l. (12. prosince) mezi šestnáctou a sedmnáctou hodinou *umřela Anna, pastorkyně Petra Hradeckýho*, písaře radního a dcerka pozůstalá po dobré paměti M. Adamovi Cholossiovi Pelřimovském, „sestra Jana Cholossia z druhé matky Markýty“ a na zejtří po nešpoře u sv. Petra pochována.

V těch čtyrech nadepsaných nedělích pochováno lidí obojího pohlaví z města i obojího předměstí 189.

T. l. v pátek po pam. Moudrosti Boží 18. d. t. m. (prosince) páni literáti u Jana Dčbera kůru latinského colací (svačinu) měli, při níž sud vína říkaje dobrého vypili. tak že ho k zejtří sotva asi 7 konví pozůstalo. A t. d. tré jich pochovali.

T. l. v sobotu po pam. Moudrosti Boží 19. d. t. m. trý jich pochováno.

T. l. v neděli po pam. Moudrosti Boží 20. d. t. m. po 11. hod. umřel Jakub Mesršmid a t. d. sám pátý pochován.

T. l. v středu po sv. Tomáši ap. Božím 23. t. m. přivezli *na hrob* dobré paměti ctihodného kněze Jana Hořického někdy pana *děkana* Lounského, kterej měl leth věku svého padesáte. *(kámen)*, který jest spůsoben nákladem Anny, zůstalý vdovy po témž knězi Janovi. A téhož dne *tré jich pochováno.*

T. d. a l. (24. prosince) *naprchlo mnoho sněhu*, tak že se ho místy do ouvozu z vejší dvou i tří mužů navilo, čehož lidé dosti

staří toho nepamatují, aby ho tak jedním dnem mnoho sprchnouti mělo.

T. l. v pátek d. pam. narození Krista Pána (25. prosince) v pátek na sobotu mezi čtvrtou a 5. hod. umřel poctivý učený, upřímný a jak k chudýmu také i bohatýmu přívětivý muž Petr Caselius Hradecký, písař přední radní, potom v sobotu po nešpoře u sv. Petra pochován sám pátý. (Byl otčimem Jana Cholossiusa. Vzal sobě Markýtu po M. Adamovi Cholossiovi manželku, macechu Janovu).

T. d. a l. (v pond. d. pam. Mlaďátek, 28. pros.) manželka Jana ševce ponocnýho věžního jdouc do vsi..., upadla do nějaký rochle sněhem zavitý, skřehla tam a umřela.

A t. týhodne několik jich na cestách místy nalezli mrtvejch.

T. d. a l. (29. pros.) berně svatomikulášská za tento rok 1598 od sousedův z obce vybírána.

T. d. a l. *Junku* ševcovou zavitou sněhem v rochli umrlou *nalezli*.

T. l. p XCVIII. od času sv. Bartoloměje až do prvního dne m. ledna umřelo obojího pohlaví zde v městě Luna mladejch, prostředních i starejch, v počtu **vosm set šedesáte pět osob.**

It. T. l. od času sv. Martina až do vánoc zemřelo velikého hovězího dobytka, krav, volů a jalovic v Čechách i v Moravě znamenitě veliký počet, tak že mnohejm sedlákům i pánům ve dvořích místy žádný krávy nezůstalo, jinejm pak dosti málo. Místy pak psi i ptáci, kteří se těch mrch najedli, náhle umřeli.

T. l. a d. (9. ledna 1599) po 12. hodině umřel kněz Burián Rožďálovský, správce církevní v městečku Postoloprtech.

T. d. a l. (13. ledna) v noci na čtvrtek *rathauz v Bilíně shořel.*

T. d. a l. (ve čtvrtek po sv. Fabianu a Šebestianu 21. ledna) krčmář z Hřívčic veza sud starého piva na saních, ty saně se před domem Jiříka Hencle provazníka na malým předměstí převrhly, sud se rozrazil a všecko pivo vyteklo.

T. l. v středu po hromnicích 3. d. m. února *ženil se Jiří, syn* někdy *Petra Rybáře* a pojímal sobě za manželku pannu Zuzannu dceru Jana rychtáře Bezděkovského kmetičnu pana purgmistra, pánův města Žatce.

T. l. v pondělí po sv. Školastice 15. d. m. února umřel Popelka, brannej v žatecký bráně a t. d. *sám čtvrtej* pochován.

T. l. v outerý ochtáb sv. panny Školastiky ženil se kněz Mikuláš správce církevní ve vsi Chodžově. Pojímal sobě za manželku Kateřinu od Jana Dčbera vdovu po Tichým ševci.

T. l. v pátek po sv. Konkordii 19. d. m. února jednoho vojáka ze špitále schovali.

T. l. ve čtvrtek po ned. postní Reminiscere umřel Martin Pilthaur kamenník a t. d. po kumpletě u Matky Boží pochován.

T. l. v pátek po n. postní Reminiscere 12. d. m. března Matěj syn Kubše ze Pšan přijat za spolusouseda v městské právo, kteréhožto městského práva dal 40 kop miš.

T. d. a l. přišla velká voda, tak že jí přes noc přibylo, že s vozmi v Benátkách jezditi nemohli.

T. l. v pátek po neděli postní Oculi, jinak 19. d. m. **března** *soud obecní* zahájený *držán zde v městě* za ouřadu p. purgmistra Václava Nosidly p. primasa.

T. l. v pondělí po neděli postní Laetare (22. března) *sněm na hradě pražském držán.*

T. l. v zimě *vinice*, které skryté nebyly, místy pod Hoblíkem, na předních, v Černejch dolích, na Mělcích i na Balasích dosti namnoze *pomrzly*.

T. l. v outerý po neděli postní smrtedlné (23. března) mezi 15. a 16. hodinou umřela Kateřina, dcerka Doroty Užidilky, na zejtří u sv. Petra pochována. Po kumpletě jest na ni kázaní učiněno.

T. d. a l. (23. března) *umřel* okolo poledne urozený a statečný rytíř p. *Vilím* starší z Vřesovic, z Doubravské Hory a *na Novejch Hradech*, pán učený, k svým poddaným dobrotivý a přívětivý.

T. l. v středu po neděli smrtedlné (31. března) utopila se pod Plaňany manželka N. se dvouma dcerkama a čtyřmi koňmi p. Václava Prošovského z m. Slaného.

T. l. v outerý po květné neděli (6. dubna) Řehoř Zhorský Cladrubenus skrze psaní k ouřadu odeslané ohlásil, že v práci písařské, k které na prubu povolán byl, z některých příčin již déleji trvati nemíní. (Gregorius notariatum resignavit.)

T. l. v bílou sobotu Jan Pučka sám třetí do m. Luna z vojny přijel.

T. l. na d. slavný velikonoční vzkříšení P. Krista z mrtvých, (11. dubna) Jan Petrů Nepomuckých, sukcentor školní, mládenec prošedivělý (plesnivý) a již dosti letitý, který zde v škole od moru, který l. 1582 byl, nikdy a snad od narození svýho, poněvadž se tomu velice na odpor stavěl, v nabíraným a připinatým vobojku nechodil, až teprva na stará, jak říkají, kolena na svrchupsaný den počal choditi a prvotně se zaříkal, že ho, dokud živ bude, žádnej v něm choditi neuhlídá. (Monstrum horrendum ingens).

T. l. ve středu (14. dubna) po veliké noci *pochovali* v Opočně *pana Vilíma z Nových hradů.*

T. l. okolo tohoto času *mnozí* sousedé *obmeškali se* pro nedostatek dělníkův s řezbou a kopáním *na vinicích* tak, že jich dosti na mnoze neřezanejch a nekopanejch říkaje přes polovici zanechati musili, protože již tak hrubě v sloupky šlo. Čehož dosti staří hospodáři od let nepamatují, aby jich *nedělanejch* mnoho zůstati mělo.

T. l. v sobotu po veliké noci (17. dubna) mezi 13. a 14. hod. *umrel Matyaš* Trubač Svídnický nedočkav plného roku od hrozné přísahy, kterou z strany nějaké rouhavé, hanebné a potupné písně před p. hofrychtýřem v outerý po n. Misericordias l. pominulého 1598 zde v m. Luna na rathouze učinil. Potom na zejtří po nešpoře pochován u Matky Boží.

T. l. v ned. Misericordias (25. dubna) mráz místy padlý spadl, tak že na mnohých vinicích dosti mnoho pomrzlo.

T. l. a d. přijel p. hofrychtýř království Českého k obnovení ouřadu.

T. l. v pondělí po ned. Misericordias (26. dubna) obnovena obojí rada p. konšelův i starších obecních. Voleni byli: Jan Tučka z konšelův, Zigmund Zub z Kamsenperku, Jiřík Vokurka a Jeronym Čech z vobce.

T. l. v středu po sv. Jiří (28. dubna) ňáký ouředník na Brodci Charvát jménem zabil ňákýho podruha (sešláka).

T. l. v neděli Jubilate, jinak druhýho d. m. máje ňáký *Srb* u starý lazně koupajíc se s jinými *utopil se.*

T. l. v středu po neděli Jubilate 5. d. m. máje *vdávala se poctivá in X paní Anna praeceptorka.* Brala sobě za manžela ňákýho krčmáře z Jimlína blízko od Nových hradů. Na druhej den hned ji upral.

T. d. a l. před polednem z ňáké chalupě, kde chléb pekli v Lenešicích vyšel voheň, vod kteréhož ta chalupě a jiné tři stodoly shořely.

T. d. a l. menší počet držán byl též *osazení rady obojí,* při kterémžto páni ouředníci obecní nad důchody obecními z obojí rady voleni: Jan Tučka, Jan Dčber z konšelův, Šimon Peřina a Václav Martinek z starších obecních. Ouředníci dvoru Rauského též t. d. voleni: Jan Vávrovic z konšelův, Václav Rybička a Petr Šprýmek z obce. Za jichžto práci jednomu každému do roka má dáno býti po 6 kop. miš. a při tom některé vejmínky k slavnostem vánočním obyčejný.

T. l. v pondělí po ned. Cantate ženil se Vít Klac. pekař. Pojímal sobě za manželku Annu, pozůstalou vdovu po Jiříkovi Monovi, jsa s ní prve před tím v pátek po neděli Jubilate potvrzen.

T. l. v středu po n. Cantate byl mráz dosti hrubej. Ale děkuje P. Bohu beze škody; nic ornicím neuškodil. mha veliká mu překážku činila.

T. d. a l. (v středu po neděli Cantate, 12. m. máje) v Slaným pršela síra a v Praze tolikéž. však v Praze ne na všecky domy než na některý toliko.

T. l. v sobotu po n. Cantate v noci na neděli příval veliký s krupobitím místy s hřímáním a blýskáním bylo.

T. l. v sobotu po neděli Cantate po neděli křížové (15. května) okolo poledne *v Lenešicích* oheň vyšel a *shořelo* dvanácte dvorů. Jakby se zapálilo, sami nevědí. Někteří praví, že by ňákej pohůnek měl jednomu sedláku, že ho upral, učiniti.

T. l. v outerý po neděli prosební (18. května) okolo 9é hodiny *vyšel opět voheň v Lenešicích* od ňákýho Havrana pod kůlní, od kteréhožto vosm dvorů velikejch, možnejch sedláků a devátá fara vyhořelo.

T. l. v pátek po Božím vstoupení (21. května) Bartholoměj Hyrcius Písecký učinil povinnost k písařství v obojí radě.

Příval. T. d. a l. náhlej a jistě ku podivu *velikej* dešť pod Hoblíkem spadl tak, že rozvody zaplavil, tyčky z vinic na jiné snášel a jiné škody znamenité zdělal, že místy přes kolena a jinde do pasu voda běžela. Však ne na všech vinicech než toliko na ty se táh, kteréž ke straně ke Chraberců̊m leží.

T. l. v sobotu po n. Exaudi (29. máje) při změnění ouřadu p. Václava Nosidly p. primasa Petr Šedivej v obojí radě za městského rychtáře volen, kterémuž ouřadu také povinnost učinil.

T. l. ve čtvrtek d. pam. Božího Těla (10. června) ňákej Srb, poddanej pána Páteckýho na Mělcích, zabil ňákýho člověka z Kláštera.

T. l. v neděli po sv. Vítě (20. června) k večerou spadl veliký déšť zde na město. Vně pak místy krupobití veliké škody nadělalo

jako u Chrabřec, u Nečich, k Háji, v Černejch Dolích, u Trtěna, u Chodžova a jinde. A potom zlej zapálil ve vsi Vorasicích, tak že několik dvorů vyhořelo.

T. l. ve čtvrtek d. pam. sv. Jana Křtitele (24. června) Christian, *syn Petra Ludvíka* krejčíře *upadl od* malejch *zvonců* dolů na kostel, od kteréhožto pádu velikého nemluvil, až umřel potom v neděli příští (27. června) u sv. Petra po nešpoře pochován.

(Pokračování.)

Drobné zprávy a posudky.

Dva výkupy z roboty. Podává Dr. *M. Kovář.* Na ukázku smluv výkupních z roboty vrchnostenské podáváme dvě smlouvy z panství Svijanského, jednu*) v originále z roku 1832, potvrzenou krajským úřadem v Mladé Boleslavi r. 1843, místním soudem panství Svijanského r. 1844 a vloženou do knih pozemkových na Svijanech roku 1844, a ze druhé smlouvy uzavřené r. 1844, jež je v opise, jen první část, která se poněkud liší od prvního výkupu. První smlouva je bez kolku, jen příloha (vklad do knih pozemkových) je opatřena kolkem 6 kr., r. 1842 zavedeným a tištěným na archu. Na opise druhé smlouvy je poznamenáno: 2 fl Stempel.

I.

Boleslawský krag. Panstwj Swigan. Wes Žďár. Nro. Kons. 24. Dnes níže psaného dne a roku byla mezy Geho Oswicenosti, wysoce urozeným Pánem, panem Karlem Alain Gabrielem, knížetem z Rohanu. gakožto nyněgssi wrchnostj panstwj Swigan z gedné, pak *Jozefem Hasskem* sedlákem ze wsy *Žďár* Nr. Kons. 24 z druhé strany, následugjcý robotowýkupnj smlauwa s weyhradau Ratifikace wysoce slawného cýs. král. českého zeměřjzenj, dobrowolně a dobře rozmyssleně k nezrušitedlnému splněnj uzawřená, a syce:

1. Oswobozuge Geho Oswjcenost wysoce urozený pán, pan Karel Alain Gabriel kníže z Rohanu, gakožto nyněgssj wrchnost panstwj Swigan pro sebe a Geho dědiče a wssecky budaucý držitele panstwj Swiganského, následowně na wěčné časy *Jozefa Hasska* sedláka ze wsy *Žďár* Nr. Kons. *24.* od té, na žiwnosti poslednjho, dle potwrzeného robotnjho poznamenánj od roku 1777 wězycy naturálnj roboty. která *Gednostopadesátšsest dwau*přežnjch potažnjch dnj s koňmi, pak *třináct* ručnjch dnj každoročně wynássela, pro něho *Jozefa Hasska*, geho dědiče a wssecky budaucý držitele té *sedlské* žiwnosti naproti tomu, že on za

2. powinnen býti má, za to wyzdwjženj té z předu poznamenané robotnj powinnosti, tu srozumitedlně umluwenau relučnj neb weykupnj částku pr. *962* zl. střibra, prawím: *Dewět set ssedesát dwa zlatý* w střjbrné mincy (w 10/20 kr.) k rukaum wysoce knjžecý wrchnosti aneb Gegjho ustanoweného zástupce, w následugjcých lhůtách bez wsseho protiwenj odwáděti, a syce: Záwdawkem má položiti $^{3}/_{10}$ djlu celé relučnj summy pr. *288 zl. 36 kr.* stříbra a když on *Jozef Hassek* do dnessního dne giž gednu peněz částku pr. *327 zl.* střjbra prawjm: *tři sta dwacet sedm zlatých CMze* pořádně zaplatil, tak se z toho odwodu w nejlepssjm práwa spůsobu tuto quittuge.

Týkage se ostatku ugednané abolične summy pr. 635 zl. stříbra. takowý bude *Jozef Hassek* zawázán, do sedmi let w stegných ročnjch

*) K živnosti této patřilo asi 55, ke druhé asi 60 korců polí a luk.

částkách ročně s *96 zl. 12 kr.* střjbra, a syce wždy dne *prwnjho ledna* od roku 1833 začjnagjc k rukaum swiganské knjžecý wrchnosti, aneb Gegjho ustanoweného zástupce řádně odwáděti, a ten pozůstáwagjcý rest w srownalosti času a částky s 5ti ze sta až do zauplného zaplacenj saurokovati. Za

3. Když *Jozef Hassek* záwdawek dnessnjho dne w hotowosti složil, tak také giž od dnesska od konánj geho předesslé powinnowané naturálnj roboty, za oswobozeného pozorowán býti má. Ačkoliw ale za

4. Skrze přjtomné wykaupenj z roboty, wssecky dosawádnj robotnj práce *Jozefa Hasska*, gak dalece takowé na geho rustikálnj žiwnosti Nr. Kons. *24*. wězegj, wyzdwižené gsau, tak se předce samo od sebe rozumj, že on bez ohledu na geho oswobozenj od roboty, předce zawázán zůstáwá, wssecky na wsseobecnost se wztahugjcý fůry a následowně wssecky na *sedlskau* žiwnost Nr. Kons. *24* vylehati mohaucý Transporty, přjpřeže (Vorspänne) a wssecky giné podobné břemena, gesstě budaucně, gak dlauho trwati budau, aneb znowa se wypjssau, s wlastnjm potahem a na geho wlastnj autraty wybeywati; na proti čemu za

5. wrchnost panstwj Swjgan zaprawenj té, z robotnjch užitku wylehagjcý a w wrchnostenském Extraordinarium obsažené daně pro nyněgssj čas, a gak dlauho takowá trwati bude, na sebe přigjmá, a se také k zaplacenj ostatnjch, na robotnj užitky se wztahugjcých poplatku zawazuje. Za

6. K prowozowánj wrchnostenského hospodářstwj a pro giné, při wsselikých wrchnostenských rubrykách potřebné potažnj práce se syce žádné pomocné dnj na straně poddaného newyhražugau; poněwadž ale pády předce se přihoditi mohau, kde samotné wrchnostenské potahowé by postačitedlné nebyli, potřebné potažnj práce bez cyzý pomocy podniknauti, a w takowých důležitých pádách k. p. při neodkladných wegstawách, zprawowánj rybničnjch hrázy, gezu a t. d. wrchnost newyhnutedlně cyzý pomoc žádati by musela, tak w takowých důležitých přjpadnostech *Jozef Hassek* a wssicknj geho následownjcy w drženj rustikálnj žiwnosti Nr. Kons. *24* we wsy *Ždár* zawázaný zůstáwagj, se wrchnostenské žádosti podrobiti, a Gj s potřebnau potažnj prácy w tom spůsobu nápomocné býti, že ta pomoc ročně Ssest *Dwau*přežnjch potažnjch dnj s koňmi a syce od celé žiwnosti spolu y s těma od nj oddělenýma gruntami přewýssovati nesmj, a že se w čase neydůležitěgssjch rolnjch prácy, gako w čase setj a obylnjch žnj, žádati nemá.

Wssak ale za ty wyhražené a náležitě wykonané potažnj práce *Jozef Hassek* následugjcý náhradu od wrchnosti obdržj totiž:

W dlauhých dnech, od sw. Giřj až do sw. Wáclawa, za geden dwaupřežnj potažnj den s koňmi . . . . 36 kr. střjbra
za geden gednopřežnj potažnj den s koňmi . . . . . 24 „ „
w krátkých dnech, za geden dwaupřežnj den s koňmi . 24 „ „
za geden gednopřežnj den s koňmi . . . . 16 „ „

7. Wyhražuge sobě wrchnost wzlásstě to práwo, od *Josefa Hasska* a geho následownjků w drženj *sedlské* žiwnosti Nr. Kons. *24* w čase drženj honeb dostawenj bezauplatných honců požádati mocti; aby ale w tom bezauplatném dostawenj honců držitelowé té rustikální žiwnosti, ani nyní, ani w budaucých časech přetažený, a gjm žádná přjčina k stjžnostem daná nebyla, tak wrchnost se tuto co neyslawněgi prohlassuje, že w gednom dnu, w kterým se honba držj, od něho *Jozefa Hasska* nikdy wjce, nežli geden honec požádán, a také celoročnj počet wykonáno

býti magjcých honěčnjch dnj, nikdy *Dwanácte* dnj přewýssowati nemá; a kdyby wrchnost celý tak násobně wyléhagjcý počet honěčnjch dnj w gednom roce k honbě nespotřebowala, tak se práwa odřjká, w přjsstjm roce náhradu za ty newypotřebowané dnj žádati, aneb honce k něgaké giné prácy, nežli k honbě potřebowati.

8. Kdyby *Jozef Hassek* neb geho nasledownjcý w žiwnosti, ty w druhém článku přjtomné smlauwy ugednané lhuty ku placenj wyléhagjcý roboto-reluičnj částky pořádně nedodrželi, tak sobě knjžecý wrchnost pro ten pád weyslowně wyhražuge, že na proti němu, neb geho následownjkům w žiwnosti, kdyby on neb oni ty určené lhuty nedodrželi, a po wygitj 14. dnů po záwěrce každého roku s placenjm wypadagjcý ráty w restu zůstali, wssecky wrchnosti w takowým pádu dle zemských prawidel dowolené dohánégjcý a nutjcy prostředky nastaupiti, a skrze takowé ta w restu zůstalá částka k rukaum wrchnosti s pozorowánjm prawitedlných předpisu, dobýwaná býti má.

9. Kdyby *Jozefa Hasska* neb geho následownjcý w žiwnosti w běhu těch k wyplácenj robotnj reluice určených 7 let nesstěstí, buďto skrze oheň, krupobitj, neb powodeň potkalo, tak žeby dle předběžného wyssetřenj skutečně w stawu nebyli, w tom samém roce swau lhutownj částku složiti, tak w takowém pádu lhuty k skládce těch termýnu o geden rok prodlaužený býti magj

10. Nemá přjtomná s *Jozefem Hasskem* uzawřená robotnj aboličnj smlauwa na tom až dosawáde mezy gruntownj wrchnostj panstwj Swigan a njm *Jozefem Hasskem* pozůstáwagjcým záwazkem poddanosti nic změniti, nýbrž ten záwazek budaucně tak, gak až posawáde w swé celé sýle a podstatě pozůstati má.

Ku potwrzenj toho obě smluwugjcý strany nadstogjcý robotoweykupnj smlauwu negenom wlastnoručně podepsali a dwauch swědku k spolupodpisu, gim wssak k nesskodnému dožádali, nýbrž *Jozef Hassek* se také spokogil, by přjtomná smlauwa po gegjm přechodnjm potwrzenj od strany wysoce slawného cýs. král. země řjzenj, ku pogisstěnj obauch smluwugjcých stran, tu kde náležj do kněch gruntovnjch panstwj Swiganského wtělená, a u geho *sedlské* žiwnosti pod Nr. Kons. *24* we wsy *Žďár* gruntoknihowně wyznamenaná byla.

Cenž se stalo w Swiganech dne *30. listopadu 1832.*

Charles prince de Rohan. Josef Hassek.

Jann W. Trombars Swiedek. Antonjn Barta Swiedek. Frantissek Karel Spengler Wrchní.

Nro Exh. *5128.*

Vorstehender Robothablösungsvertrag wird in Folge der k. k. Gubernial-Verordnung vom 20. März 1828 Zahl 9388 seinem vollen Inhalte nach, bestättigt.

K. k. Kreisamt Jungbunzlau am *23*ten *Mai 1843.*

David
Krhtn (Kreishauptmann).

Beilagenstempel zum Robotablösungsvertrag des *Joseph Haschek aus Žďár Nr. 24.* In Gemäßheit des höchsten Hofkammerdekrets vom 9. August 1872 Z. 24750—2308.

Vorstehender Robotablösungsvertrag wird Behufs der Sicherstellung des rückständigen Robotablösungskapitals pr. *635* fl. C. Mze., dessen mittlerweile 5prctigen Verzinsung, der für die Swiganer hohe Obrigkeit bedungenen entgeldlichen *6 zwey*spännigen Zugaushilfs- und *12* unentgeldlichen Jagdtreibertage, wie nicht minder zur Sicherstellung aller übrigen aus dem Vertrage für beide kontrahirenden Theile resultirenden Rechte und Verbindlichkeiten; dann zur Löschung des bereits bezahlten Robotabolitionskapitals-Betrages pr. *327* fl. C. Mze. und der für immerwährende Zeiten abgelösten *156 zwey*spännigen Zug- und *13* Handrobotstage ob der Realität des *Joseph Haschek* aus *Ždár* Nr. Cons. *24* grundbücherlich einverleibt und ausgezeichnet zu werden bewilliget.

Ortsgericht der Herrschaft Swigan am *25. August 1844.*

Karl Rud. Hoffmeister
Jstzr (Justiziar)

Einverleibt im Herrschaft Swiganer Robotablösungskontrakten-Buche Tom. *II.* Fol. *342344* und ausgezeichnet im *Ždiárer* Grundbuche Nro 44. Fol. *154.*

Grundbuchsführung Swigan am *25. September 1844.*

Wenzl Habermann
Gbf. (Grundbuchführer).

II.

Boleslawský krag. Panstwj Swigan. Wes *Břeha.* Nro. Cons. *9.*

Anže předkové mogi, bywše w drženj swiganského panstwj, slawné pemĕti Geho Oswjcenost w Pánu zesnulý Pán, Pán Karel Alain Gabriel Kníže z Rohanu Guemenée, Wýwoda z Bouillonu a Montbazonu, c. k. polní maršallieutenant, rytjř zlatého rauna, gakož i rytjř řádu Marie Therezie a swatého Ludwika co Pán na panstwj swiganském, — a slawné pamĕti Gegj Oswicenost w Pánu zesnulá Panj Panj Berta Knĕžna z Rohanu Guemenée, Wýwodkynĕ z Bouillonu a Montbazonu též co panj na panstwj swiganském, mnohým z poddaných z obzwláštní wrchnostenské náklonosti a milosti a neméně z ohledu, aby budaucj gegich blaho založili, na ponížené prosby gegich přjstup k sistému na wykaupenj se z roboty na panstwj swiganském giž zawedenému, pod tĕmi samimi zawázky, gakž takowé w slaw. guberniálnjm ustanowenj, de dato 20ho března 1828 Č. 9388 giž powolené a utwrzené gsau, — přiwoliti ráčili; a wssak s tĕmi nowĕ přistaupenými pořádne smlauwi čili kontrakty na wykaupenj se z roboty, až podnes wyhotoweny negsau; pročež Ga Josef, Filip, Idesbald, Camil princ z Rohanu, kníže z Guemenée, Rochefort a Montauban co nynĕgssj Pán a džitel panstwj swiganského, a. t. d. ctĕ ustanowenj a wůli nadřečených slawných Pánu předkuw swých, milostiwĕ na tom sem se usnesl, s *Frantisskem Brdlik* ze wsi *Břeha* Nro. Cons. *9.* na přivolené gemu wykaupenj se z roboty následugicj smlauwu wyprosstĕnj se z roboty gakož takowá s obogi strany dobrowolnĕ a náležitĕ umluwená, a na wždy nepřetržené k zachowáwanj uzawřená jest byla, až na potwrzenj od wyšssich mjst, učiniti:

1nĕ. Ga Josef, Filip, Idesbald, Camil Princ z Rohanu, kníže z Guemenée, Rochefort a Montauban, co nynĕgssj Pán a držitel panstwí swiganského propausstím ze strany Mé, swých dĕdiču a dĕdičuw nápadnjku

a wssech budaucjch držitelu panstwj swiganského tedy na přitomnę i budaucj časi *Frantisska Brdlik* ze wsi *Břeha* Nro. Cons. *9.* z naturálnj roboty, která na geho rustikálnj žiwnosti dle potwrzeného robotnjho wýznamu od roku 1777 wězj, a kteráž *Gedno Sto padesat šest dwaupřežnjch* tažnjch dnj s koňma, pak *Dwacet šest* ručnjch dnj ročně wynássj gého, gého dědiče, a dědičuw nástupniky a wssecky budaucj magitely této žiwnosti, naproti tomu, že on, za

2he powinen býti má, za to wyzdwiženj te z předu poznamenané robotnj powinnosti, tu srozumitedlně umluwenau relučnj neb weykupnj částku pr. *988* stříbra, prawím *Dewět set osmdesát osm* w stříbrné mincy (w $^{10}/_{20}$ kr.) k rukaum wysoce knjžecj wrchnosti a neb Gegjho ustanoweného zástupce w následugicých lhutách bez wsského protiwenj odwáděti . . .

Bibliografie české historie. Sestavil Dr. *Č. Zíbrt* Díl II. Nákladem České akad. cís. Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. V Praze 1902. První díl obsahující knihovědu a vědy pomocné vyšel asi přede dvěma léty, i vítali jsme jej upřímně a pochvalně. I vítáme rovněž tak vyšlý právě díl II., v němž jsou prameny historie české v přehledě abecedním až do r. 1792 a zpracování dějin českých dle těchto období: 1. od nejstarších dob do r. 1306, 2. od 1306 do 1409, 3. od 1409 do 1526; z doby této v tomto 2. díle jest jen část až do r. 1419. Další z této doby jakož i období 4. od 1526 do 1620, od 1620 do 1740, 6. od 1740 do 1900 (ve 3 oddílech: 1740—1792, 1792—1847, 1848—1900) pro objemnost látky vyjde v díle 3. Věru práce to nad míru namáhavá, která bez přispění spolupracovníků zabrala by vše napjetí po celý život, dílo to záslužné, jež historikům přijde velice vhod jako kniha příruční, do níž možno dle potřebí nahlédnouti a z ní čerpati. Nemáme než jen chválu a uznání neúnavně pilnému Dru. Zíbrtovi a přejeme mu k další práci všeho zdaru, trpělivosti, síly a svěžesti, aby brzo 3. svazkem dílo tak důležité a potřebné dokončil i s přídavky a dodatky, jichž potřeba by se objevila. *Dr. M. Kovář.*

Vlastivěda moravská. Díl II. Místopis. Brněnský kraj. Dějepis Brna. Napsal PhDr. Frant. Šujan. Vydává Musejní spolek v Brně. Rediguji Fr. J. Rypáček a Fr. A. Slavík. V Brně 1902. — Z Vlastivědy této vydaný dosud I. díl obsahuje: 1. Přírodní a zeměpisné poměry. 2. Dějiny politické po rok 1792 (ve 4 částech). 3. Morava za pravěku (celkem v 84 sešitech). Druhý díl obsahuje: 1. Okres Brněnský (ve 3 svazcích), 2. Bítešský, 3. Bučovský, 4. Jihlavský, 5. Blanský okres, 6. Dějepis Brna (celkem dosud 107 sešitů). Dále následovati budou Dějiny král. hlav. města Olomouce a soudní okresy celé Moravy v abecedním pořádku a posléze moravské obvody ve Slezsku. Sborník náš přinesl již o některých svazcích posudky, a to celkem příznivé. Nepatrné výtky zkratek a škrtnutí ve pracích redakcí podaných, jež tu byly proneseny a pak nám i s jiné strany dotvrzeny, neměly a nechtěly míti toho úmyslu, aby toto dílo, podnik veliký a velice záslužný, zlehčily neb snížily a tím snad odstrašily a odloudily čtenáře a odběratele; naopak my zajisté dílu tomuto tak důležitému v sesterské Moravě bratrsky přejeme (a to dle zásluhy) všeho zdaru v pokračování a šťastného dokončení a co největšího rozšíření nejen doma na Moravě, v Čechách i ve Slezsku, ale i u jiných Slovanův i v cizině. Zasluhujeť toho nákladný tento podnik. Obdrževše vysvětlení, proč dlužno podané práce spisovatelů krátiti a opravovati, ochotně přiznáváme potřebu a oprávněnost redakce vypouštěti, co příliš rozvláčno, a nepřipustiti do díla, co není historicky dokázáno. — Z přítomné práce Dějin Brna, jíž p. spisovatel věnuje slavnému dějepisci města Prahy V. V. Tomkovi, založené na studiu pramenův uvedených na 32 stranách, máme upřímnou radost. Kéž bychom takových důkladných monografií měli o všech městech, osadách, klášteřích, kostelích a j. První část pojednává o dějinách hradu brněnského od nejstarších dob až do r. 1900 a druhá o městě Brně až do téže doby dle jednotlivých knížat, králův a císařův. Celému svazku přidány jsou 32 obrazy a 8 statistických tabulek. *Dr. M. Kovář.*

Tiskem a nákladem družstva Vlasť v Praze. — Redaktor Dr. M. Kovář.

Vyhláška.

V lednu 1903 bylo nám platit 600 K annuitní splátky do spolku »Praha«, v únoru 1155 K daní, 1155 K do České a 330 K do Městské spořitelny; v lednu a únoru musili jsme zapraviti větší sumy honoráře za práce literární a veliké sumy za papír, v létě musíme složiti 10.000 K dluhu, i prosíme, aby nám splaceno bylo hojně členských vkladů, abonentních dluhů, dluhy z pap. závodu a hlavně za různé knihy, jež jsme během roku tiskli a které dosud zapraveny nejsou. Prosíme za to upřímně a snažně. Bis dat, qui cito dat. *Družstvo Vlast.*

Sv. Vojtěch. Kalendář družstva Vlast na rok 1903. Red. Jos Flekáček. Ročník II. — Odběrní podmínky: od 15. ledna 1903 prodává se kalendář náš každému bez výjimky za polovici, tedy: velký za 50 h, malý za 30 h. Poštovné a nákladní list platí si objednatel. Poštovné při jednom kalendáři činí 20 h, při velkém i malém najednou zaslaném 30 h.

K oslavám Sv. Otce Lva XIII. Za příčinou Jeho 25letého pontifikátu, kteréž oslavy budou se díti takořka po celé jaro letošního roku, mají duchovní a řečníci potíž o důkladný životopis sv. Otce se stránky duchovní a sociální. V ohledu tom úplně vyhoví všem »Almanach« vydaný družstvem Vlast, kde jest nejdelší původní životopis sv. Otce od dra. Rud. Horského a článek Jirouškův »Sv. Otec Lev XIII. a socialismus naší doby«. Práce dra. R. Horského má 61 stránek a Jirouškova 15 str. Almanach prodává se v administraci družstva Vlast členům za 2 K a nečlenům za 3 K. Úprava je skvostná.

Papírnický závod družstva Vlast má hojný výběr obrázků k prvnímu sv. přijímání a k první sv. zpovědi a prodává je v ceně:

a) **obrázky k prvnímu svatému přijímání:**

1. Domácí po 2 h (100 = 1·50), po 4 h (100 = 2·70), tři druhy po 14 h (100 = 12 K); 2. **štýrsko-hradecké** od firmy „Styria“: různé druhy po 18 h (100 za 18 K) 3. **mnichovské** od firmy Müllerovy: po 18 haléřích (100 za 18 K), tři druhy po 22 haléřích (100 za korun 21·60); loňský a letošní obraz k I. sv. přijímání od této firmy nemáme; 4. **berlínské** — zvláště krásné — od firmy Albrecht a Meister: dva druhy po $2^1/_2$ hal., (100 za 2·50), jeden druh po 4 hal. (100 za 4 Koruny). šest různých druhů po 8 haléřích [100 za 8 Korun], po 12 h [100 za 12 K], po 16 h 4 druhy [100 za 16 K], po 40 h [100 za 40 K], a po 60 h — těch máme na skladě jen něco málo.

b) **obrázky k první svaté zpovědi:**

1. **Berlínské:** — velmi vkusné a umělecky provedené — po 4 h (100 za K 2·50), po 8 haléřích (100 za 8 K), po 12 haléřích (100 za 12 K), po 16 h (100 za 16 K). 2. **Mnichovské:** po 18 h (100 = 18 K) a po 20 h (100 za 20 K). 3. **Štýrské:** jeden druh za 8 h. 4. **Domácí:** po 2 h (100 za K 1·50) a po 4 h (100 za K 2·70).

Poznámky: 1. Příchozím do Prahy radíme, aby si tyto obrázky osobně prohlédli a podle vůle ty ony si vybrali. — 2. Všecky obrázky tuto uvedené mají české nápisy, avšak objednali jsme většinu těchto druhů i s německými nápisy, tak že i Čechům mezi Němci působícím můžeme posloužiti. — 3. Do těchto obrázků vložili jsme veliký kapitál, i nemůžeme vzorky těchto obrázků zdarma rozesílati. Kdo si přeje vzorky, tomu je účtujeme. Objednatel obrázků platí poštovné nebo dopravu po dráze, my navzájem hradíme balení a dopravu na poštu nebo na dráhu. — Objednávky vyřizuje:

Papírnický závod družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

ČÍSLO 2. 1903. ROČNÍK IV.

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

ČTVRTLETNÍ ČASOPIS HISTORICKÝ.

MAJITEL, NAKLADATEL A VYDAVATEL:
DRUŽSTVO VLASŤ.

REDAKTOR:
DR. MAT. KOVÁŘ.
PRAHA, FERD. TŘÍDA Č. 6.

KNIHTISKÁRNA DRUŽSTVA »VLASŤ«.

OBSAH:

Předplatné na Sborník Historického kroužku, roč. IV., obnáší 5 K, pololetně 2 K 50 h.

Administrace je v Praze, Žitná ulice č. 570-II.

Z družstva Vlasť. Ke družstvu Vlasť přistoupili za členy zakládající: Fr. Vaněček, kníž. arcib. bik. tajemník a farář ve Višňové, a spolek sv. Ludmily paní a dívek ve Mělníku a okolí. — Farář z Moravy, jenž jmenován býti nechce, zasílá nám 12 K na sanaci záložny, 2 K na dům družstva a 2 K 50 h na Tiskovou ligu a připojuje k tomu tato slova: »Držíte se stále jako lvi, pracujete vzorně, a proto stojím u Vás a s Vámi jako skála.« — Želatinové lístky s českým textem jsou již rozebrány, i nebuďtež tedy objednávány; lístky želatinové s textem německým máme dosud na skladě. — Cena papíru zvýšena byla v poslední době o 10%, musíme tudíž i my výrobky tiskařské dráže počítati.

Knihy a časopisy redakci zaslané:

Věstník král. české společnosti náuk. Třída filosoficko-historicko-jazykozpytná. 1902.

Výroční zpráva král. české spol. náuk za rok 1902.

Dr. F. J. Studnička: Über das farbige Licht der Doppelsterne und einiger anderer Gestimme des Himmels von Christian Doppler.

Věstník českých professorů. Roč. III. čís. 3. Pořádá Fr. Bílý.

Československé letopisy musejní. Roč. I. čís. 7. a 8. Redaktor a vydavatel Václav Vl. Jeníček.

ThDr. Ant. Kubíček: Starý breviář německého řádu. V Brně 1902. Nákladem vlastním.

Časopis Katol. duchovenstva. Roč. XLVI. Seš. 2. a 3. Redaktoři: Dr. Fr. Krásl, Dr. Fr. Kryštůfek, Dr. Jos. Tumpach.

Časopis musea království Českého. Roč. LXXVI. Redaktoři Frant. Kvapil a Čeněk Zíbrt. Články historické v něm obsaženy tyto: Jan ze Srlína. Histor. obrázek z XV. věku. Napsal Frant. Mareš. Paměti z r. 1848. Sepsal W. W. Tomek. Kalendář českého původu z prostředka XII. století. Napsal Dr. Josef Kalousek. Z dějin selských bouří na Moravě v XVII. a XVIII. století. Podává Dr. Rud. Dvořák. Jan Leopold Hay, biskup královéhradecký. Podává Dr. Václ. Řezníček. Kronika Neplachova. Podává Miroslav Jeřábek. Jiné zajímavé články jsou: Bernictví království Českého před válkami husitskými od Dra. Č. Klíra. Alois Jirásek od Dra. Zd. Nejedlého. Alfred de Vigny od Jaroslava Vrchlického. Semen Jakavlevič Nadson, od Pavly Maternové. Z korrespondence Julia Zeyera, od Aloisa Kašpara. Dr. Antonín Frič od MUDra. Alfr. Slavíka.

Český Časopis Historický. Red. Jar. Goll a Josef Pekař. Roč. IX. seš. 2. Obsah: Jos. Pekař: Nejstarší kronika česká. I. Námitky Kalouskovy; Václav Novotný: Ad. Bachmanna Geschichte Böhmens; Jar. Fikrte: Čechové na koncilů kostnickém; Jos. Truhlář: Paběrky z rukopisů klementinských. Drobné články Fr. Mareše: Jessko rusticus quadratus a Breve chronicon Bohemiæ. Referáty, výtahy z časopisů a zprávy.

Ročník IV. 1903. Číslo II.

SBORNÍK HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Potvrzení císaře Karla IV. o kapli sv. Apolináře na hradě Žebráce a vsi Praskolesích.*)

Podává **Jan Křt. Roškot,** kapitolní děkan Karlšteinský.

Karel, z Boží milosti římský král, vždy rozmnožitel říše, a král český, na věčnou věci pamět. Ačkoli k jednotlivým věcem ve spravování pozemských království pomocí Nejvyššího šťastně řízeném, na bedrách Našich spočívajícím, bez přestání činně přihlížíme, aby v náležitých pokračovaly mezích a cestou slušnosti se ubíraly, přece se tím zvlášť naléhavě zabýváme a s bedlivou horlivostí o to se snažíme, bychom skutky spasitelné službám Božím zasvěcené, jejichžto častým zbožným opakováním král králů, nejvyšší Pán panovníků, všemohoucí, spravedlivý soudce k milosrdnému vyslyšení proseb věřících dobrotivě se naklonuje a posléze po složení tělesných pozůstatků do lůna věčné blaženosti za vedení Kristova s pevnou a neklamnou nadějí snadněji se přichází, svou přízní tak horlivě chránili, ochrannou mocí Naší tak ustavičně za Našich dob doprovázeli, tak zachovávati se snažili, abychom, až (ony skutky) neochvějně přejdou na potomstvo a na věky s pomocí Boží neporušeně potrvají, pro zásluhy svatých ve prospěch náš zakročující více než statkův a království pozemských, jejichž ubohá stálost pravdě podobně založena jest na prchavé stálosti větru tu divě tu jemně dujícího, nebeského království, kde jediné jest mír a jas a libezného jasu bují půvab, kde po lopocení najde se utišení a jistý odpočinek, po námaze zdejší zasloužili státi se dědici: pročež, ježto jasný Jan, vévoda korutanský, hrabě tyrolský a gorický, rodný bratr a kníže Náš nejmilejší, chvalitebné předků Našich blahé paměti králů českých, a především nejblahoslavenějšího mučedníka Václava, kdys vévody českého, zmíněného království Našeho patrona nejslavnějšího, který tak čest a slávu Boží, horlivě se jí účastňuje, hleděl na zemi rozmnožovati, a který věčně dle svědectví víry katolické se svatými se neustále raduje v nebesích a z jehož šťastného potomstva původ zrození Našeho odvozený se shledává, šlepěje spasitelně následovati a služby Boží chtěje rozmožiti, ves Praskolesy s platem ročním, svobodou, panstvím a ostatními svými právy užitky a příslušnostmi veškerými kapli sv. Apolináře na hradě Našem Žebráce, jím, bratrem Naším, na základě dědičné koupě za své vlastní peníze získaném, za starodávna zbudované, v níž zřídka kdy nebo nikdy nekonaly se služby Boží, svobodně za dobré uznal jménem dotace darovati, na ni přenésti, jí přivlastniti, přivtěliti a na vždy připojiti, aby

*) Z pamětní kniby děkanství Karlšteinského sv. I. str. 3. a 4. — Viz Sborník IV. str. 26.

v téže kapli slavnosti mší svatých na věčné časy každodenně se slavily, jak je jasně obsaženo v otevřené listině téhož bratra Našeho, o tom sepsané a jeho pečetmi ztvrzené, kterou jsme před zraky Našeho Veličenstva čísti a do této listiny slovo za slovem vepsati dali v tomto znění: „My Jan z Boží milosti vévoda korutanský atd.", My pak na účinné zmíněného Jana bratra Našeho srdečně milovaného naléhavé prosby k Naší Výsosti v této věci vznesené, jimž nevyhověti za nehodné jsme pokládali, dotčenou listinu a všechno i s jednotlivostmi v ní obsaženými, jak shora vyjádřeno jest, ve všech jednotlivých bodech, klausulích a podmínkách tam pronesených potvrzujeme, schvalujeme a mocí svou upevňujeme, stanovíme a přítomného spisu ochranou opatřujeme a řečenou ves se svými příslušnostmi shora vytčenými ze zvláštní štědroty Naší Výsosti od daně čili dávky královské, kdykoli a kolikrátkoli by se odtud v budoucích časích v řečeném království Našem vybírala, i ode všech zvláštních platů, pod jakýmž jménem se ukládají, osvobozujeme, zbavujeme a svobodnou činíme navždy a úplně vyňatou dle svědectví této Naší listiny pod pečetí Našeho Veličenstva. Dáno v Praze leta Páně 1349, 28. listopadu, království Našich čtvrtého.

Já nížepsaný notář veřejný přísežný věrohodným činím a dosvědčuji, že shora položené dva *) opisy z jisté prastaré ve čtverci vkusně vázané a mně předložené knihy děkanství Karlšteinského, jížto název: Kniha privilegií o statcích církevních na Karlšteině, vyňaté, s výše řečenými listinami o darování a této dotace potvrzení, které se tamtéž a to první (listina) na str. 1. a násl., druhá pak na str. 4. a násl. chovají, ode mne věrně srovnány ve všem i v jednotlivostech slovo za slovem souhlasí a se shodují.

Na potvrzení toho vlastní rukou jsem se podepsal a pečet svou, již v podobných případech užívám, přitiskl mocí úřadu dožádán.

V Praze dne 16. měsíce července 1736.

Václav Maxmilian Lochovský,
z moci papežské, císařské i královské veřejný notář pro Čechy, jakož i cís. král. university Karlo-Ferdinandovy v Praze přísežný syndikus.

* * * (L. S.)

Confirmatio Caroli Imperatoris super capella Sti. Apollinaris in Castro Žebrák et villa Praskoles.

Carolus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus et Boemiæ rex ad perpetuam rei memoriam; Etsi ad singula circa gubernationem terrenorum Regnorum, præstante Altissimo, feliciter exercendam,[1]) humeribus Nostris incumbentes[2]) sine pausa solerter[3]) intendimus, ut debitis procedant limitibus et via transeant æquitatis, circa id tamen vacamus instantius et diligenti studio aspiramus, ut facta salubria divino cultui deputata, per quorum

*) t. j. listina Jana, vévody korutanskeho (viz Sborník IV. 1.) a tato listina Karla IV.

[1]) Má býti: exercendum. — [2]) incumbentem. — [3]) sollerter.

frequentiam devotam Rex regum Altissimus, Dominus dominantium, Omnipotens Justus Judex ad exaudiendum misericorditer vota fidelium benignus redditur et tandem carnis exutis exuviis ad æternæ felicitatis[4]) Christo duce, spe firma et indubitabili facilius pervenitur, sic prosequamur favoribus, sic tueamur affectibus, sic Nostri adhibito roboris munimine Nostris constanter tenere temporibus studeamus, ut eis inconvulsis pervenientibus ad posteros, in ævum divina aspirante clementia inviolabiliter duraturis. vos[5]) meritis pro Nobis intercedentibus Sanctorum plus cursum[6]) bonorum et regnorum temporalium, quorum miserabilis stabilitas in profluida stabilitate venti nunc sane[7]) nunc suaviter fluitantis veris similiter solidatur, coelestis Regni, ubi solum pax est et Serenitas et jucundæ serenitatis viget amœnitas, post æstum reperitur temperies et certa requies, post laborem fieri mereamur hæredes; Sane cum Illustris Joannes Dux Carinthiæ, Comes Tirolis et Goritiæ, Germanus et Princeps Noster carissimus laudabilia prædecessorum Nostrorum divæ memoriæ regum Boemiæ, et præsertim Beatissimi Martyris Venceslai olim ducis Boemiæ, dicti Regni Nostri Patroni Gloriosissimi, qui sic divinas laudes frequentando studuit adaugere in terris, qui æternaliter fide testante catholica cum beatis exultat perenniter in coelis, et de cujus felici progenie nativitatis Nostrae propago dinoscitur derivata, vestigia salubriter imitari, et divinum cultum cupiens augmentare, villam Praskoles cum censu annuo, libertate, dominio et cæeteris suis juribus, utilitatibus et pertinentiis universis Capellæ Sti. Apollinaris in castro Nostro Žebrák per ipsum fratrem Nostrum hæreditariæ emptionis titulo per se sua propria pecunia comparato, antiquitus instauratæ, in qua raro vel nunquam divinum peragi consueverat officium, duxerit liberaliter dotis Nomine conferendam, donandam, appropriandam, incorporandam et perpetuo annectendam, ut in ipsa Capella Missarum solemnia perpetuis temporibus quotidie celebrentur, prout lucide continetur in patentibus ipsius fratris Nostri literis, super eo confectis, et suis sigillis munitis, quas in Nostro Majestatis conspectu legi et præsentibus de verbo ad verbum inseri fecimus sub hac forma: „Nos Joannes Dei gratia dux Carinthiæ etc.“, Nos vero ad effectivas memorati Joannis fratris Nostri cordiatissimi precum instantias celsitudini Nostræ in hac parte porrectas, quibus indignum reputavimus reluctari, prædictas literas et omnia ac singula in ipsis contenta, prout superius exprimuntur, sub omnibus et singulis punctis, clausulis et conditionibus ibidem expressis, ratificamus, approbamus et auctoritate confirmamus, stabilimus et præsentis scripti patrocinio communimus dictamque villam cum suis pertinentiis supra dictis de speciali Celsitudinis Nostræ munificentia a Steura seu collecta regia, quotiescunque et quandocunque in antea temporibus in dicto regno Nostro recipienda occurrerit, et ab omnibus aliis et singulis solutionibus, quonamque censentur nomine, libertamus, absolvimus et liberam reddimus perpetuo penitus exemptam præsentium Nostrarum sub Majestatis Nostræ sigillo, testimonio literarum. Datum Pragæ Anno Domini 1349, 28. Novembris regnorum Nostrorum quarto.

---

[4]) Schází subst. v akk., snad: gremium, sinus, portus a p. — [5]) Dle smyslu: pro. — [6]) Má zajisté býti: quam. — [7]) Dle smyslu asi: saeve.

Ego infrascriptus Notarius Publicus juratus fidem facio et attestor, quod supra positæ duæ copiæ ex certo antiquissimo in quarto decenter compacto mihi exhibito libro Decanatus Carlsteinensis, cui titulus: Liber privilegiorum super bona ecclesiastica in Carlstein, desumptæ, cum supra dictis respective donatione et ejusdem donationis confirmatione, quæ ibidem et quidem prima fol. I. et seq. altera vero fol. 4. et seqq. reperiuntur, per me fideliter collatæ in omnibus et singulis de verbo ad verbum concordent et correspondeant. In cujus rei fidem me manu propria subscripsi et sigillum meum, quo in similibus occasionibus utor, appressi vi officii requisitus.

Pragæ die 16. mensis Julii 1736.

Venceslaus Maxmilianus Lochovský,

auctoritate pontificia cæsarea et imperiali necnon regia Bohemiæ Notarius Publicus sicut et Almæ Cæsareæ Regiæque Universitatis Carolo-Ferdinandeæ Pragensis Syndicus juratus.

(Sig.)

Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí.

Miniaturní obraz z církevních dějin českých.

Napsal **Václav Oliva.**

(Pokračování.)

III.

Obrat v Luži.

V Luži, jež již r. 1372 připomíná se jako městečko, patřící ode dávna ke hradu Košumberku, zřízena byla katolická fara právě asi v téže době. Původně prý patřila Luže farou k Jenšovicům. „Starší dějiny fary," píše Pamětní kniha II., „či vlastně lužské farnosti jsou pro nedostatek pramenů neznámy. Dle pověsti však a pravděpodobnosti byla prý nynější lužská fara v Jenšovicích. Soudí se tak z mnoha důvodův, a to, že jisto jest, že již r. 1350 jenšovický kostel se připomíná, kdy mimo lužský a voletický a jiné k dekanátu vysokomýtskému patřící kostely postoupen byl pražským arcibiskupem nově zřízenému biskupství v Litomyšli."[28]) Než názor tento, zdá se, že správný není. Naopak Jenšovice spíše patřily k Luži, než Luže k Jenšovicům.

Ve století XVI. a na počátku stol. XVII. přiznávalo se obyvatelstvo Luže a okolí formálně k víře pod obojí (bratrské), v posledních letech silně prosycené protestantismem a rozličnými názory sektářskými.

O nekatolických farářích lužských ví se velice málo. Stará lužská kniha městská, v níž se nalézají smlouvy kupní, svatební a ubrmanské čili přátelské, smírné, kteráž počíná r. 1567, činí zmínku r. 1585 o ctihodném kněži *Matěji Brodském*[29]) na ten čas faráři v Luži, za

[28]) Viz zápis postupní [litterae cessionis] v Praze ze dne 4. listopadu 1350, jenž uschován jest v archivě města Litomyšle sub. N. VI. v originále, a bullu konfirmační Klementa VI. v Římě ze dne 12. dubna 1351. [Jelinek v historii města Litomyšle.]

[29]) „Jakož se jest nevole a nějaká různice nemalá zběhla mezi Vítem Píseckým, toho času učitelem dítek Jeho Mti Vysoce urozeného pána p. Adama Slavaty na Košumberce z strany jedné, a Annou manželkou ctihodného kněze

něhož vesnice Radim a Bělá, jež patřily pod panství pana Václava Berky na Rychmburce, odtrhly se přičiněním Mikuláše Pýchy, rychtáře v Radimi, a Václava Javornického, vrchního v Rychmburce, od záduší lužského ke štěpánovskému (skutečskému). R. 1599 zemřel v Luži farář pod obojí *Jan Piscatoris Choceňský*.[30]) R. 1601, 1608 a 1609 přichází v Luži dvojctihodný kněz *Jiřík Sequenides Chotěbořský*,[31]) od r. 1605 až 1612 a pak 1614 Jan Svatoš,[32]) který r. 1624 v Brandýse oddal dvojctihod-

---

Matěje, faráře na ten čas v Měst. Luoži z strany druhé tak, že jest ona Anna téhož jmenovaného Vitusa Píseckého z hněvu na poctivosti jeho dobré zhaněla a nenáležitě nařkla i nemoha k němu nic takového přivésti, smlouvou přátelskou jsou na to porovnáni..." Anna musela odprositi. „Stalo se u přítomnosti osob radních v pondělí po neděli Misericordias léta 1585."

[30]) „Smlouva přátelská mezi Kateřinou Rychnovskou a bratřími nebožtíka kněze Choceňského učiněná. Léta Páně 1599 v pondělí po první neděli postní jinak Invocavit stala se smlouva přátelská celá a dokonalá mezi Jiříkem Piscatoris Choceňským obyvatelem města Vysokého Meytha řemesla zámečnického i na místě Václava vlastního bratra jeho staršího z města Chocně s jedné a Kateřinou Rychnovskou pozůstalou manželkou po nebožtíkovi dobré paměti ctihodném knězi Janovi Piscatoris Chocenským, předešlém správci církevním v Měst. Luoži bratra jejich vlastním a to taková..." Kateřina mimo uzavření přátelství švagru svému Jiříkovi, zámečníku, „na přímluvu pánův ubrmanův z dílu svého dobrovolně darovala Bibli českou...«

[31]) „Smluvy svatební dvojí poctivosti hodného kněze Jiříka Sequenidesa Chotěbořského, správce církevního v městečku Luži, a poctivé panny Marty, dcery dozůstalé po nebožtíku Janovi Chůrovi. Léta 1608. V pondělí po památce Hromnic u přítomnosti pana purkmistra pánův městečka Luže staly se smluvy svatební celí a dokonalí mezi dvojí poctivosti hodným knězem Jiříkem Chotěbořským toho času správcem církevním v měst. Luži strany jedné a poctivou pannou Martou pozůstalou dcerou po nebožtíku Janovi Chourovi někdy primátorovi města Luže strany druhé a to takové: Jakož jest zajisté vůle a vnuknutí Pána Boha všemohoucího dvoji ctihodný kněz Jiřík oblíbil sobě k stavu sv. manželství poctivou pannu Martu dcerku po nebožtíkovi Janovi Chourovi a přáteli jejími tu jest se před panem purkmistrem a pány měst. Luže ohlásil, že ji za věrnou a pravou manželku pojímá, jí se vším statečkem svým nemovitým i movitým se vší spravedlností svou, což by se jí koliv vyhledalo, se zadává a nad tím plnomocnou a dědičnou hospodyní činí. A hned zvlášť též svrchu psané panně Martě daruji čtyry sta kop míš., kteréž jest na jistotě před panem purkmistrem a pány ukázal, krom 15 kop gr. českých sobě ze všeho pro pány a přáteli své, aby jimi mohl kam chtěl hnouti, zanechávám. Na druhou stranu svrchu psaná poctivá panna Marta poznávajíc takovou upřímnost a lásku manželskou, radou paní matky své a přátel svých v tom také se jest ohlásila, že cožkoliv po svém milém panu otci má a míti bude, že se knězi Jiříkovi, jakožto manželu svému zadává a nad tím jako manžela svého zmocňuje kromě 10 kop gr. česk. sobě vymiňuje a zanechává tak pro manžela svého tak pro přátely své. Stalo se u přítomnosti pana purkmistra, pánův v domě radním též u přítomnosti osob z strany ženicha těchto: kněze Václava Bruncvíka Miletínského, správce církevního v měst. Chroustovicích, kněze Matouše Specingera Černohorského, faráře slatiňanského, Krišpína Houdka, souseda města Chotěboře [a ještě pěti sousedů] leta a dne svrchu psaného. Post scripta. K žádosti kněze Jiříka i kmotrové syna jeho Jana pro snadnější někdy vyhledání, kdyby toho potřeba kázala, jsou poznamenáni tito: urozená p. p. Veronika Slavatová, rozená Žerotínka, uroz. paní Mandalena Čičarová z Řiznice, kněz Matouš Specinger Čer., toho času farář na Dohaličkách, Matěj Hvězdář Litomyšlský, písař důchodní p. p. Diviše Slavaty, Matěj kuchmistr téhož pána, soused Měs. Luže, Martin Klumpar Slotovec, klíčník téhož, soused M. L."

[32]) „Léta 1611. Ve středu po památce blahoslavené a nerozdílné svaté Trojice dvojctihodný kněz Jan Svatoš správce církevní v městečku Luži maje se jinam odbírati předstoupil jest před pana purkmistra pány městečka Luže, toho žádaje, aby smluvy svadební, kteréž z měst pražských vysvědčeny a dány má, do knih městských vypsány a pro pamět uloženy byly. Nemohouc pan purkmistr, páni žádosti slušné kněze Jana Svatoše oslyšeti, tak jsou učinili a též smluvy svadební do knih městských vepsati poručili. Tak že zůstávaje kněz Jan

ného kněze *Jana Komenského* s pannou Dorotou. dcerou kněze Jana Cyrilla.[33]) R. 1619 byli v Luži faráři *Matěj Choceňský* a téhož roku *Jan Joram Tovačovský*. Mimo to připomíná se v Luži *Jan Thomaj*, bez udání roku, který zemřel 4. listopadu, rovněž bez udání roku. Posledním bratrským pak farářem r. 1618 a 1620 *byl Jan Lorenc*, který v Luži též zemřel a jehož náhrobní kámen jest u dveří kostela svatého Bartoloměje.[34])

Prvním katolickým farářem, a to od 2. dubna 1623 byl *Jan Pavel Dudetius* (= Dudek). Stará farní pamětní kniha (I.) lužská píše: „Anno Domini 1623 Admodum Reverendus, Religiosus ac Venerabilis Pater Joannes Paulus Dudetius patria Trebonensis Ordinis fratrum minorum Conventualium Sancti Francisci Curatus Lužensis, Neo-Hradensis et in Řžepnik, Definitor, custos Krumloviensis, Quardianus Monasterii S^ae^ Mariæ Lauretanæ Gilovii, oeconomus Seraphici Collegii Sancti Antonii Paduani in antiqua Urbe Pragensi ad Sanctum Jacobum." V matrice pak kopulační 5. listopadu 1625 jest jeho vlastnoruční podpis takto: „Potvrzeny jsou od dwogi czty hodného knieze Jana Dudetiusza trzebonskeho toho czasu sprawcze a ffararze na panstvi Kossmberskem a novohradskem .... Deffinitora Custoda Krumlowii Quardiana kláštera P. Marie v Miestě Gýlovým." Dudecius farářoval v Luži po 2 roky a 10 měs.[35])

Svatoš za správce církevního zde v městečku Luži 7 let pořád zběhlých v tom čase pán Bůh všemohoucí ráčil jest jim s manželkou jeho tři syny dáti jmenovitě tyto: Jana, Pavla, Vaclava." (Následují smlouvy svatební, uzavřené v Praze roku 1604. Snoubenci jsou: „Jan Svatoš, kněz církevní a Ludmila, služebná u slovut. a poctivé paní Anny Fukáčkové, měšťanky v Praze." Svatoš dává Ludmile 50 kop míš. a Ludmila Janovi 10 kop, kteréž jí daruje paní Fukáčková.)

[33]) Svateb. úmluva v Brandýse.

[34]) V knize městské jsou o kněžích podobojí ještě tyto záznamy: „Smluvy svadební kněze Václava Nigrina a Anny dcery nebožtíka Hladíka z městečka Chroustovic L. P. 1617." Václav dává Anně 50 kop gr. česk. a urozená Veronika Slavatová své poddané Anně (jež asi sloužila u pánů na Košumberce?) z dobrolíbezné lásky 25 kop gr. česk. Oddavky byly na Košumberce; konal je Cyrus, senior dolejší konsistoře pražské. Přítomni byli: Jan Orosius správce církevní v městě Horažďovicích, kněz Sigmund Fridrich Choceňský správce církevní ve vsi Jenšovicích, Jakub Pokorný, Jiří Pavlíček, Jan Mydlář, Václav Venclík, sousedé z Luže. — „Smluvy svadební dvojctihodného muže kněze Václava Karyona a poctivé panny Kateřiny, poddané J. Mti vysoce urozeného pp. Diviše Lacemb. Slavaty z Chlumu a Košumberka a na Košumberce, služebné J. M. Ur. Paní paní Veroniky Slavatové, rozené z Žerotína. Léta 1618 v outerý po neděli Septuagesima... na zámku Košumberce." Pan Diviš s Veronikou služku propouštějí a dávají jí 50 kop gr. česk. věnem. Přítomni byli: Jan Kopřižný, spr. církev. v Krchlebích (u Čáslavě), kněz Sigmund Fridericius, správce církev. v Jenšovicích, Václav Venclík, rychtář v městečku Luži, Václav Chour, purkmistr v městečku Luži a konšelé. Zápis končí slovy: „Načež také k témuž stavu sv. manželství od dvojctihodného kněze Jana Lorence Strážnického, na ten čas správce církevního v Měst. Luži, na zámku Košumberce řádně potvrzeni jsou." — „Potvrzení přijali v chrámu Páně od dvojctihod. kněze Jiříka Sequenidesa, toho času správce círk. v M. Luži, léta 1601—1609.: Matěj Choceňský, t. č. správce círk. Luži 1619, Jan Joram Tovačovský, správce círk. v Luži 1619, Jan Svatoš, spr. církevní v Luži 1614, Jan Lorenc spr. círk. v Luži 1620." — „Toho pak času léta a dne svrchu psaného (1606 v outerý po něděli Jubilate) potvrzení se stalo od dvojctihod. muže kněze Bohuslava, toho času pana děkana Skutečskýho, ve vsi v Dolích, t. j. Václav syn p. Jana Choura, primatora v M. Luži, bral si poctivou pannu Annu, dcerku p. Jakuba, mlynáře ve vsi Dolích."

[35]) Podpisoval se: „Joannes Paulus Dudetius, Ordinis fratrum Minorum scti Francisci, curatus Lužensium, Jenšovicensium, Voleticensium, Novohradensium, Chotovicensium, Prosečensium, Řepnicensium parochus."

Zda v Luži zemřel či do kláštera se vrátil, není známo, protože matrika úmrtní začala se vésti od roku 1664. Tento farář žádal, by oznámeni mu byli svědkové, přísežně slyšení na radnici chrudimské, že vesnice Radim a Bělá kdys patřily k farnosti Lužské. Oznámení to stalo se roku 1625." Za faráře Dudetiusa konány na Košumberce missie od jesuity Adama Kravařského r. 1624. Po Dudetiusovi nejprve administroval a to od 16. list. 1625 do 14. čce 1626 („tempus administrationis") a pak farářoval v Luži *Adam Schudych*, který mimo farnost Lužskou spravoval i novohradskou a řepnickou. „Tento byl-li řeholníkem či knězem církevním, se neví. Schudych farářoval v Luži 3 léta; kam odešel, jest neznámo. O něm činí se zmínka i v kopiáři lužském dne 20. srpna 1627 při processe Záplatové. Po Schudychovi následoval r. 1628 nejspíše 24. prosince kněz *Jan Mikuláš Kožminský*, dominikán. „Anno 1628. Mense Decembri Admodum Reverendus ac Religiosus Pater Joannes Nicolaus de Kožmink Ordinis Prædicatorum, curatus Luženais et Chroustovicensis." Z kterého byl kláštera a kam odešel po farářování v Luži, jež trvalo 4 léta a 9 měsíců, se neví. Následoval *Burkhard Kordík* »Kladrubiensis Ordinis Sancti Benedicti, curatus Chroustovicensis et Luženais«; farářoval v Luži od 28. října 1633 po dva roky; kam odešel, jest neznámo.

Roku 1635 od listopadu vedl duchovní správu v Luži „*Andreas Silvanus Silesita*" farář chroustovický a lužský; zdá se, že řeholníkem nebyl. Po roce a šesti měsících odešel; kam, to neznámo.

Po odchodu Silvánově administroval pouze, jak se zdá, r. 1637 faru lužskou »venerabilis Pater *Benedictus* Ordinis Sancti Francisci, curatus Luženais, Neo Hradensis et in Rzepník", kapucín.

R. 1637 v měsíci říjnu připomíná se v Luži farář „admodum religiosus ac Venerabilis Pater *Adrianus Charbuský*, SS$^{\underline{ae}}$ Theologiæ Baccalaurens, Ordinis Carmelitarum, curatus Luženais," který byl 21. prosince 1637 installován od Františka Gregora, děkana chrudimského a arcibiskupského vikáře. Farářoval v Luži 16 let a 3 měsíce; zemřel-li tu či jinam odešel, jest neznámo.

Roku 1648 připomíná se v Luži nějaký *Jan Nigrin* (Černý) v processe Anny Švadleny. Tento Jan Nigrin, jak se zdá z matrik lužských, zastupoval asi churavého P. Charbuského a byl knězem toulavým, nestálým, takovým asi, o němž činí se zmínka v kopiáři lužském roku 1632, nebyl-li to týž. Dle toho vypadala i jeho domácnost.

Od r. 1654 v měsíci lednu byl duchovním správcem v Luži po 10 let rodák vysokomýtský *Bohuslav Martius*. Lužským se nezamlouval, neboť vypouštějíce »mnohých jiných potrefností,« žalují naň, že je líný ve službách Božích (roráte měl za celý advent pětkráte!), vyděrač, velký opilec a nadávač.

Po Bohuslavovi Martiovi vedl duchovní správu v Luži po čtyři léta (1664—1668) *Matěj Hausperský*, kněz církevní; po něm *Václav Bernard Nigrini* (Černík), kněz církevní. Tento Nigrini byl rodákem litomyšlským a arcibiskupským vikářem; psal se »curatus Luženais et Genschoviczensis«. Usiloval o to, by vesnice Radim a Bělá vrátily se k faře Lužské; výsledku však se nedočkal; zemřel 40letý 17. dubna 1683 zaopatřen dříve sv. svátostmi. Pochován byl v hrobce u sv. Bartoloměje před oltářem. V Luži farářoval 16 let a 4 měsíce. O tomto Nigrinovi píše též analista residence košumberské.

Od července 1683 byl farářem v Luži *Leopold Ferdinand Sechtenmajer* »curatus Luženais et Jenschovicensis, ecclesiasticus«. Zemřel

zaopatřen sv. svátostmi dne 12. listop. 1703 ve věku 50 let. Byl pochován 16. listop. t. r. v kryptě u sv. Bartoloměje; farářoval v Luži 20 let a 4 měsíce. Po něm administrovali faru lužskou košumberští jesuité *P. Jan Tancner a P. Maxmilián Hložek* po pět měsíců.

V době právě vyjmenovaných katol. farářů provedena katolická »protireformace« v Luži;[36]) lid opustil víru českobratrskou a různé její sektářské výstřelky a přijal katolictví. Dopodrobna postup této reformace v Luži a okolí vylíčiti jest nemožno; dá se jen načrtnouti několik historických údajů dle pramene »Kopiáře« lužského.[37])

R. 1626 bez data píší Lužští Václavu Mathyadesovi, hejtmanu košumberskému:[38]) »Pozdravení etc. V. M. pane hejtmane! My všichni poddaní pp. hraběte prosíme, že nám míti za zlé neráčíte v tomto našem ohlášení a v této žádosti naší, kterou V. M. z slušných a neobyčejných příčin přednášíme, nebo nám to v dobré paměti zůstává, kterak jest před třemi lety Pán Bůh Všemohoucí J. M. vysoce urozeného pp. Diviše Lacemboka Slavatu z Chlumu a Košumberka a na Košumberce vrchnost naši milostivou prostředkem časné smrti z toho světa povolati ráčil. Po smrti pak J. Mti hned J. M. Císařská ráčil jest na Košumberk vyslati J. M. pp. Joachyma staršího Slavatu komisaře. A on jest nás všecky před sebe povolati ráčil a nám oznámiti poručení J. M. C. takové, abychom J. M. C. věrnost a poddanost slíbili, což my slyšíce takové poručení to jsme učinili a tak jsme se zachovali podle poručení p. komissaře J. M. jeden každý z nás ruku jest podal, a při tom nám hned správce církevního kněze Jana Dudeciusa (1623 2. Apr.) mnicha zanechati ráčil, abychom se ním spravovali a potom hned za tu poslušnost J. M. pp. Slavata komisař dva sudy piva nám všem poddaným vytáhnouti poručiti a darovati jest ráčil, abychom je pro zdraví J. M. s bázní Boží vypili a děkujíc my J. Mti v tom se dále ohlásiti ráčil, že kdybychom jeho M. za bečku vína žádali, že by ji nám dáti ráčil. Ve dvou nedělích po tom J. M. p. p. hrabě (t. j. Vilém Slavata) ráčil J. M. C. za to snažně žádati, aby J. M. takové zboží, jakožto nejpřednějšímu nápadníku z toho rodu postoupeno bylo a z toho rodu aby nevyšlo. Což J. C. M. ohlížejíc se na J. Mti vždycky věrné služby, i prvnějším také dvěma císařům, to mu jest od J. M. C. povoleno a od p. Jachyma Slavaty, pana komisaře takové panství Košumberské J. Mti pp. hraběti ve 40.000 zase postoupeno a odevzdáno, kdež J. M. pp. hrabě ráčil se jest v tom psaní p. Jindříškovi sirotku a strejci svému zamluviti: bude-li J. Mti poslušen, že jemu z lásky své 20.000 ráčí darovati. Nebo kdyby kdo jiný ten statek byl ujal, o všecko že by Jindříšek přijíti musel. A při tom také J. M. p. hrabě ráčil se jest nám ohlásiti a v tom psaní přislíbiti, že ráčí naším milostivým pánem a ochráncem býti, a nerci-li pánem ale otcem a nás při prvnějších všech starobylých povinnostech,

[36]) Slovo „protireformace“ se stanoviska katolické dogmatiky není správné pro pojem, jejž liberálové slovem tím míní. Lépe psáti po příkladu P. Svobody „katol. reformace“.

[37]) Popis Kopiáře Lužského viz Dr. Adámek (d. c. str. 1—2 v poznámce.)

[38]) Listina nemá data, ale soudí se, že je z roku 1626 takto: „Prvním farářem katol. v Luži byl Jan Pavel Dudecius (Dudek) Třeboňský ze řádu menších bratří sv. Františka; je po prvé v matrikách podepsán 2. dubna 1623. Diviš Lacembok Slavata zemřel 23. února 1623. Dle Balbína byl Adam Kravařský na missii košumberské 1624. Musela tedy fakta, o nichž v listině zmínka se činí, jako o předcházejících minouti, či listina sama byla později, t. j. buď roku 1625 neb nejdéle 1626 sepsána.

robotách zanechati ráčí, oznámiti poručiti ráčil a my slyšíc takovou zámluvu k tomu jsme přistoupili a věrnost. poddanost slíbili, když jsme nejprve z poddanosti J. M. C. od p. komisaře propuštěni byli. A tu nám hned z poručení p. hraběte p. štolmistr p. Michala Stodlára za ouředníka a správce Košumberského jest vystavil a abychom se ním řídili a spravovali, poručil. A tu my, nejprve p. štolmistru na místě jeho M^ti^ p. hraběte p. Mich. Stodlárovi až i Matějovi důchodnímu písaři ruky jsme podali všickni. Když p. štolmistr a p. Michal na zdraví J. M. p. hraběte dva sudy piva nám darovati jest ráčil, za to my poděkujíce, na třetí sud po 5ti groších jsme sebrali a abychom jej pro zdraví J. M. h. a zdraví budoucího ouředníka našeho vypíti sobě jsme se zavázali. Po některém téhodni J. M. pp. hrabě psaní p. ouředníku p. Michalovi poslati jest ráčil. On potom obešle nás všecky na Košumberk nám jest je četl a oznamoval předně: abychom se vůlí Pána Boha našeho a slovem Božím řídili a spravovali a k náboženství katolickému přistoupili; a když to učiníme, že naším milostivým pánem býti ráčí a všelijakých těžkostí nám uleviti. A my slyšíc sobě takové zámluvy tomu jsme odepříti nemohli, nebo jsme prve čtyři sousedy z panství Košumberského za tou příčinou s suplikací velice poníženou k J. M. p. hraběti do měst pražských odeslali, žádajíce toho při J. M. p. hr., abychom pod náboženství pod obojí způsobou zůstaveni a zanecháni byli, však nic obdržeti jsme nemohli, nýbrž J. M. p. hrabě, abychom se tomu učili, rozkázati ráčil a že dva Jesuity do města Luže poslati ráčí, připověděl, což se i stalo. A majíc je sobě přítomné a hosté časté jim když jsme zvyknouti nemohli, opět J. M. pp. hrabě ráčil jest nám odeslati a se dožádati dvojí poctivosti hodného pána p. patera kněze Adama z Kravař v koleji velké zůstávající, aby on přijdouce k nám do města Luže nás náležitě vyučoval. Což my slyšíce od něho tak mnohá a přemilostná kázání, jemu jsme se i zpovídali i svátostí velebných požívali i přijímali a tak jsme k náboženství katolickému přistoupili.«[39]) Konec psaní obsahuje prosbu, aby v odměnu za svou povolnost při starých právích a výsadách ponecháni byli, jmenovitě, aby vožení mandelů a hnojů dělo se od šafářů potahy panskými, sekáčům pak po třech groších, žencům po dvou groších kromě stravy masité denní mzdy aby se dávalo, jak tomu bývalo dříve. Podepsaní jsou »věrní poddaní panství Košumberského.«

Z psaní a suplik zaslaných od Lužských panu Vilému Slavatovi do Prahy ve příčině změny víry uchovalo se[40]) následující (bez data, asi z r. 1624): „Vaši M^ti^ vysoce urozený pane, pane náš milostivý, Vaše hraběcí M^ti^! Od milostivého Pána Boha vinšovaného zdraví, žádostivého pokoje, hojného Božského požehnání a nad námi šťastného a dlouhého panování na svých nehodných modlitbách jakožto věrni poddaní i s J. M. paní paní Vaší hraběcí M^ti^ a s slavným domem věrně žádáme a vinšujeme. Tak jakož V. hr. M^ti^ nedávno pominulých dnův skrze suplikací naší jsme se utíkali a za to pokorně a poddaně všickni jednomyslně žádali, aby na nás v příčině víry naší a proměnění se v náboženství proti rozmyslu našemu pospícháno nebylo, načež jsme od V. h. M^ti^ po vyslaných našich laskavé a milostivé resoluci, že se nám do hodu vánočního na rozmyšlenou dává — dosáhli, začež V. h. M^ti^ se vší náležitou uctivostí a poddanou šetrností děkujem. Že pak při příjezdu p. štolmistra V. h. M^ti^ k nám a obeslání nás . . . na zámek Košumberk

[39]) Kop. 19, 20 líc. — [40]) Kop. 18.

jiné psaní a poručení V. h. M^ti nám v známost uvedeno a abychom ihned náboženství katolické si oblíbili a přijali, přísně, kdo by chtěl aneb nechtěl, vyhledáváno bylo, nad tím my všickni velkou žalost máme a přetěžkou mysl snášíme. Nebo náboženství to, v kterém člověk zrozen, vychován a vyučen, opustiti a k jinému přistoupiti, jest věc jistě neposlední, ale jistým a dobrým soudem to učiniti sluší. Protož k V. h. M^ti v největší pokoře a poníženosti se všickni jednomyslně utíkáme a V. h. M. pro Boha a jeho nestihlé milosrdenství žádáme, račte nám V. h. M. uděliti a podle prvnější a milostivé V. h. M^ti resolucí, při tom rozmyslu a odkladu do hodu vánočního laskavě zanechati. Neb jak by kdo při tom stále se chovati mohl, čehož běžně, bez gruntu a pravé známosti dosáhl. Obzvláště pak nám to těžké přichází, kteří jsme prve o tom neslýchali, a co jest náboženství katolické nevěděli, aby kdy nám podáno a naskytáno bylo, na to mysliti neuměli. Ačkolivec *náboženství naše evangelitské* V. h. M^ti věrnost, poddanost, jakožto vrchnosti Bohem zřízené zachovati nic by nepřekáželo, poněvadž jsme vůli Boží v tom dávno byli poznali, avšak nechtíce Vaše hraběcí Milosti jakožto vrchnost svou dědičnou proti sobě k nemilosti nějaké vzbuditi, toho při V. h. M. pokorně žádáme, abychom o tom prve z gruntu a základu písem svatých vyučeni a dobře zpraveni býti mohli. Nebo kdo to může říci o nás, abychom nyní k tomu bez dobrého rozmyslu a soudu přistoupíce budoucně zas odtrženi a odloučeni býti měli i ačkoliv již páni páteři[41]) každodenně třebas jednou v hodině v našich příbytcích nás navštěvují a jakousi neobyčejnou příkrostí dny jisté nám k sv. zpovědi terminují, však že v tom mírnosti nezachovávají, víceji mnohým k pozoufání nežli k jakému prospěchu slouží a zvláště když při prácech našich mysl naše zůstává a zvláště v časích tak těžkých a velikých daních, jimž nikdá rovných nebylo. Neboť v chrámu Páně když se k tomu člověk uprázdní, platnější a užitečnější jedna hodinka jest, nežli takovým způsobem celý den. Nicméně komu by Pán Bůh to náboženství a víru, — poněvadž jest víra dar Boží — poznati dal, i jaký by člověk byl, aby k tomu přistoupiti neměl. I toho také V. h. M. potoužiti a požalovati musíme, když jsme všichni veřejně na zámek povoláni byli, mimo všech nás vědomosť pater J. Dudecius mnich po příbytcích našich v městě Luži se zámečníkem chodil a pokoje naše i také jarmary otvírati dal. Ježto my každé vrchnosti naší věrnost zachovati jsme hleděli i také V. h. M^ti zachovati a dokázati jsme slíbili, že jest se to tak stalo, o tom, jestli by to V. h. M^ti poručení bylo, jsme nic nevěděli. Nebo kdyby V. h. M. o tom poručiti ráčila, všechny naše věci ouhrnkem složiti bychom a snésti chtěli. Ve všech pak těchto ponížených žádostech a prosbách V. h. M. pro Boha žádáme, že milostivě od V. h. M. opatřeni budeme. S tím V. h. M. ochraně P. Boha Všemohoucího . . . Purkmistr, konšelé, rychtářové a všichni poddaní panství Košumberského.«[42])

Postup „protireformace“ v Čechách vůbec konal se takto: Roku 1623 zavítal ponejprv po bitvě bělohorské, po říšském sněmě v Řezně, císař Ferdinand II. do Čech. Skoro zároveň s císařem přibyl do Prahy i nový arcibiskup hrabě Arnošt Harrach i papežský nuncius Carafa. Ihned konaly se zevrubné porady o způsobě, jak by se katolická reformace od úřadů duchovních a světských měla provésti. Bylo usneseno: „Především spořádáme duchovní

---

[41]) Dle matrik byli v Luži r. 1623 a 1624 dva kněži, a to P. Václav S. J. a P. Kašpar S. J. (Sr. poznámku 25 b.) — [42]) Kopiář 18 líc a sub.

správu při všech kostelích země České, a to napřed v městech. Spolehliví a důstojní komissarové budou ustanoveni, jimž arcibiskup rozsáhlou udělí právomocnost; ti pak mezi sebou rozdělí a obejdou všecky kostely, žádného neminouce, navštíví všecky kněze ve správě duchovní postavené, tu napomenou, tu povzbudí, pokárají nebo pochválí a je všecky, jak sluší, k čistotě mravů a ku starobylé důstojnosti přivedou; taktéž zjistí všecken majetek práva a důchody kostelův a far, řádně to sepíší a upravené inventáře v arcibiskupském archivě uloží. Titéž komissarové dosadí katolického faráře ke každému kostelu, tam, kde byl posavad lutheránský neb kalvínský pastor, ale podle císařského patentu vypověděn jest. To vše nejvíce v královských městech z mnohých příčin . . . Kdyby však duchovenstvo světské nestačilo k těmto úřadům farním, přiberou se kněži řeholní, a vymůže k tomu nuncius zvláštní rozkaz papežův ku generálům řeholí v Čechách usedlých, aby se nezpěčovali hodných dělníků na tuto vinici Páně poslati. Pakli by i ti nestačili, může se jednomu a to spolehlivému knězi více far ku správě svěřiti. Vrchní komissaři arcibiskupští budou po vikariátech odbývati duchovní porady, ke kterým se všickni farářové dostaví, a kde se pojedná o překážkách, o tajných protestantských predikantech a vůbec o všem, co by v tom okrese na prospěch katolického náboženství neb na škodu sloužilo. Aby posléze tyto rozkazy nezůstaly bez účinku, nýbrž v pravdě ve skutek se uvedly, byl v Praze zvláštní výbor theologův ustanoven, který se každý týden u přítomnosti arcibiskupově scházel, a k němuž se zasílaly správy ze všech vikariátův, ať se tam reformace dobře neb i špatně dařila.

V reformaci té se dělil úkol pastýře duchovního a úkol vrchnosti světské, která svou pomocí měla přispěti tu, kde zevnější překážky neb odpor práci duchovní zdržovaly nebo mařily. Tři výteční komissaři světští jsou zvoleni: *Jaroslav Bořita z Martinic*, *Bedřich Talmberk a Vratislav z Mitrovic*, jim pak jsou podřízeni komissarové okresní, skoro vesměs hejtmané dotčeného kraje. Jim náleželo v každém městě ve jménu císařově uvésti komissaře duchovního, přikázati slušnou úctu a poslušnost, zaříditi jakýsi pořádek a v případě tvrdošíjnosti přísně zakročiti a vzdorovitým lidem vložiti několik vojáků na byt a stravování tak dlouho, až by upustili od svého odporu. Začátek úřední reformace učiněn byl po nanebevstoupení Páně r. 1624.[43])

Sluší ještě poznamenati, že šlechta po příkladu císařově považovala obrácení poddaného lidu ke katolictví za svou *největší povinnost*. Proto sama chopila se reformace a sama usilovala o to, by všude zavládlo katolictví. Všecky tedy *excessy při reformaci prováděné padají většinou na moc světskou a nikdy na moc církevní, tím méně na missionáře samé neb katol. kněze*. Ba i šlechta namnoze ani o desátém nevěděla, co při reformaci prováděli její správcové jednotlivých panství, aby svým vrchnostem se zavděčili. A což teprve sprostí vojínové! To sluší vždy na paměti míti, když se o katolické reformaci pobělohorské mluví nebo píše.

Panství Košumberské v této době měl Vilém Slavata. Slavata pak při reformaci na panstvích Hradeckých, jak z jeho dopisu k Waldsteinovi ze dne 11. srpna 1635 jasno, počínal si tak,[44]) že nejprve vydal veřejné

[43]) Svoboda d. c. 35—36. II.

[44]) Vilém Slavata, dí Riegrův slovník (IV. 863) prý „poddané své prostředky násilnými, vojskem, žalářováním, stavením živností městských, odjímáním privilegií a jinak k víře katolické tak dlouho nutil, až ty, kteří se nevystěhovali, k tomu přivedl.“ Podobně píše Adamek. Zprávy tyto však jsou lživy a nepravdivy, jak bude dokázáno.

patenty, ve kterých se přikazuje, by všickni protestanté na jeho panstvích vyučili se v náboženství katolickém a do šesti měsíců se k němu přiznali, jinak že se musí vyprodati a z panství pryč stěhovati. Když těch šest měsíců vypršelo, vydal nové patenty, řka: „Mnozí mého napomenutí poslechli a k svaté víře katolické přistoupili: ale jiní v bludu svém pořád trvají. Dávám jim novou lhůtu na šest měsíců, ať tedy náležitě poslechnou, abych trestáním zakročiti nemusil.“ Na takové patenty, dokládá Svoboda,[45]) největší díl protestantů vyučení přijal a se obrátil: a když Slavata po třetí nové patenty a nové pohrůžky obnovil, tu se obrátili i ti poslední. „Sice jsem já vždycky toho mínění — dí Slavata sám — že lépe jest lidem nekatolickým k jich obrácení terminy dávati, nežli je pryč vypuzovati; nebo skrze odklady mnozí sobě usmyslili a se obrátili. Než když pryč odejdou, nemají sice tak dobré příležitosti k vyučování.“ Podobně zajisté počínal si i na Košumbersku.[46])

Byl tedy postup »protireformace« v Luži a okolí následující: V době bitvy bělohorské zemřel v Luži „bratrský“ farář, jak na hoře podotčeno, Jan Lorenc, a první katolický farář nastoupil 2. dubna r. 1623. Za daných poměrů můžeme tedy pravdě podobně souditi, že Luže byla protestantskou až do r. 1623. Po smrti Lorencově vedli asi duchovní správu úkradkem někteří ze skrývajících se a vypověděných predikantů: jako byl Jan Svatoš a j. R. 1623 usadila katolická vrchnost v Luži kněze katol. Dudeciusa, jehož úkolem bylo Lužské ke katolictví obrátiti. Ale dílo to, jak z listu shora uvedených jasno, se nedařilo. Jakmile komisse reformační r. 1624 byla zřízena, vydal asi Slavata patenty k obyvatelstvu panství Košumberského, aby v době 6 měsíců do hodu Božího vánočního k víře katolické přistoupilo. Lužští však všelijak to odkládali a se vymlouvali; proto vydal Slavata nové a nové patenty, až

---

[45]) D. c. II. 16.

[46]) Píše sice Dr. Adámek (10.), že Slavata přísně nastupoval na Košumbersku proti nekatolíkům, že „žalářem, hladem, zimou a útrapami rozmanitými byli poddaní na panství Košumberském doháněni ke změně víry. Všichni téměř poddaní byli již na oko přistoupili k nové víře, jen deset dosud váhalo, a z nich šest přece těmito prostředky byli přinuceni k povolnosti. Zbývající čtyři, Zikmund Hrušovský, Mikuláš Šárovec, Jan Aksamit a Vavřinec Karlík byli po 6 neděl zimou a pak 9 dnů hladem trápeni, a zámecký purkrabí s jezovitou jim hrozil trápením ještě těžším. Aksamita ve vězení nechal, Mikuláše Šárovce do smrduté místnosti a Hrušovského do komína uvěznil a konečně po více než dvacetinedělním trápení byli pokutováni a ze země do Polska vypuzeni, ale Karlík ve vězení se rozstonal a zemřel“, avšak doklad toho čerpá z pramene protestantského „Hystorya o těžkých protivenstvích církve české“ (vydaná v Hirberku 1844 str. 317. a 318.), z pramene silně podezřelého ze strannictví. Bylať protestantům, jak známo, každá zbraň dobrá, jen když sloužila k potupě katolíkův. Ale připusťme, že pramen je pravdivý; tu přece Slavata nemůže, tím méně církev katol. za to, co hejtman košumberský se „zarputilci“ provedl. Byliť výše jmenovaní právě ti, i dle dra. Adámka, „kdož museli své statky oželeti“ v Luži, protože „ ... k zpovědi nechtěli“, t. j. nechtěli státi se katolíky. Čeští nekatolíci měli, jak z dějin známo, dvojí cestu: buď vystěhovati se ze země, nebo přijmouti katolictví. Tak zněl zákon císařský. Výše jmenovaní nechtěli býti katolíky a ze země se jim také nechtělo; jednali tedy proti zákonu císařskému a musili důsledně býti trestáni. Trest jejich záležel, jak z vypravování Adámkova jasno, že byli uvězněni, trestáni postem. Tyto tresty stanoví náš moderní zákonník také na delikty mnohem menší, než je kacířství, jako na pych lesní a p. Co tedy v tom hrozného? Ostatně zásada, jež tehdy se prováděla: „či panství, toho i víra“, je zásadou protestantskou a protestanty v život uvedenou — proto náhončí protestantů lépe by učinili, kdyby o hrůzách „protireformace“ mlčeli a nehanobili to, co jindy zase obhajují.

posléze, hlavně přičiněním P. Adama z Kravař,[47]) Lužští „k náboženství katolickému přistoupili“ r. 1626. Toho roku byla Luže s okolím již většinou katolická, toliko někteří zpurníci tak učiniti nechtěli; zakročeno proto proti nim přísněji, tak jak žádal císař.

Mezi zpurníky náležela zajisté i vdova[48]) po Vavřinci Karlíkovi. Té v roce 1626 vzal Václav Mathyades (také Mathyatydes), hejtman košumberský, chalupu, protože nechtěla jíti k zpovědi, t. j. nechtěla se státi katoličkou a bludu se držela. Lužští se za ní přimlouvali, ale hejtman dne 18. března 1626 jim odepsal: „Opatrní pane purkmistře, páni radní města Luže etc! Porozuměl jsem z psaní vašeho, v němž se za Dorotu pozůstalou vdovu po nebož. Vavřincovi Karlíkovi přimlouváte a aby své chalupy, na kteréž se dokládajíc hned z mládí dost napracovala, užiti mohla. I v pravdě se vám divím, že se proti nařízení J. M. p. hraběte přimlouvati smíte, majíce vy podle svých povinností k tomu míti, aby se takoví lidé zarputilí s vrchností svou dědičnou v náboženství srovnávali raději, nežli jim v tom folkovati. A poněvadž příkladů při tomto měst, dosti jest, že kteří k zpovědi jíti nechtěli, větších statkův oželiti musili. I jakž bych já to učiniti, a této ženě dokud k zpovědi nepůjde, chalupu její vrátiti a to co J. M. pan hrabě nařídití ráčil, rušiti. Což kdybych učinil, mohli by sobě volně od domů a statků ušlí na mně při J. M. p. hraběti stěžovati, neb J. M. pan hrabě, že přijímač osob jsem, naříkati. Proto chce-li ona Dorota svého užívati, i nechť nařízení J. M. p. hraběte dosti učiní. Já jí nic neberu, ani bráti nemíním,[49]) čehož jestli vykonati se zpečuje, já takové chalupy pusty nenechám a ji buď židům najmu, aneb někomu jinému prodám. O čemž vědouc budete moci dotčenou Dorotu zpraviti a jí oznámiti. Podle toho vám na místě J. M. p. hraběte poroučím, abyste, dá Pán Bůh, příští outerý všickni k zpovědi a potomně ve středu na den Navštívení bl. P. Marie k přijímání se přihotovili[50]) a jiným všem sousedům též v známost neopomenuli časně uvésti. S tím milost, ochrana Páně s námi býti rač. A tum na zámku Košumberku 18. Martii anno 1626. Václav Mathyades ouředník panství Košumberského.“[51]) Lužští rozkazu Mathyadesově nevyhověli; proto týž dne 28. března 1626 znova Lužským píše, aby, „poněvadž kněz Adam v příští neděli služby Boží zde vykonávati bude, v tuto neděli neomeškali tak

---

[47]) Dr. Adámek (41.) domnívá se, že vedle jesuitů missionařili v Lu i „různí mniši častěji.“ Je to nepravda. Mimo jesuity nebyl žádný mnich na Košumberce missionářem. Pan Dr. si věc spletl; „různí mniši“ byli v Luži faráři u kostela sv. Bartoloměje, ale nebyli missionáři. Rovněž týž auktor chybuje na str. 39. pozn., kde uvádí se Burkhard mezi jesuity. Adámkův Burkhard není nikdo jiný, než Burkhard Kordik, benediktín, farář lužský.

[48]) Dr. Adámek (10.) nazývá ji „ubohou“ vdovou. Divno, že „ubohá vdova“ byla v pravdě tak ubohá, že tehdy odvážila se vzdorovati své vrchnosti. Mathyades nazývá ji „zarputilou“. Co je pravdě podobnější, pozná každý rozumný, nezaslepený vášní protestantsko-bratrskou.

[49]) Dr. Adámek (11.) dí, že Mathyades „ostře odbyl“ Lužské. Na tvrdou palici tvrdý klín, praví přísloví. Či nebylo to smělostí, že Lužští prosí za kacířku a tím sami dokazují, že nakloněni jsou kacířství? Na tehdejší doby (a p. Dr. přece zná tehdejší kulturní názory!) odpověď Mathyadesova po tom, co se stalo, je velmi mírná. Nechci snad obhajovati Mathyadesa, ale nechci ho také odsuzovati, ježto jednal dle názoru své doby.

[50]) Adámek, který toto místo také cituje (11.), přidal si slova „pod jednou způsobou.“ Já jich v originále nenalezl, ač rozumí se samo sebou, ale počínání p. Dra. je přece charakteristické!

[51]) Kopiář 216 rub.

učiniti a zprávu dali,[52]) by v příští pondělí na Hradec (Jindřichův) hraběti to k dalšímu vyrozumění odeslati mohl.“[53])

Pro celkový obraz dodati ještě sluší vývoj nabožensk ých poměrů až po Leopolda I. Ač vláda dekretem ze dne 24. srpna 1624 vypověděla z Čech veškeré duchovenstvo nekatolické, přece veliký jich počet skrýval se nejen v Praze, ale i po venkově. Všickni nekatoličtí duchovní navzájem sebe i lid v odporu proti katolicismu podporovali a zejména knihami snažili se udržeti kacířství. Proto 5. ledna 1626 vydán byl rozkaz císařským rychtářům, aby knihy kacířské sbírali a missionářům odevzdávali. Hned potom 30. dubna 1626 vyšel nový mandát, jímž od Karla z Lichtenšteina každému, kdo by nějakého uprchlíka pro náboženství u sebe přechovával, pohroženo pokutou 100 českých kop a to tolikráte, kolikráte by se toho přečinu dopustil. Mandát tento byl obnoven dne 13. května 1627. Do této doby spadá také vydání obnoveného zřízení zemského. Zde ve článku A 23 katolicismus prohlašuje se za jediné uznané a oprávněné náboženství v Čechách a každý, kdo by o návrat starých řádů náboženských se pokoušel, pokládá se za škůdce míru i země, kterýž trestán bude ztrátou cti, života i statku. I nedivu proto, zvláště když ještě roku 1627 31. července vydán byl nový mandát, který byl ostrým prováděcím nařízením ke článku A 23 obnoveného zřízení, že *vrchnosti přísně prováděly reformaci na svých statcích.* Podobně dělo se i na Košumbersku, kde následkem toho poslední zbytky protestantův a různých sektářův alespoň na oko přijali katolictví; v srdci zůstali ovšem takovými, jakými byli dříve, ba oddávajíce se svým blouznivým smyšlenkám, zavdávali podnět k různým tajným sektám. Tím stalo se, že ještě r. 1637 přes všecky přísné mandáty bylo dosti nekatolíků roztroušeno hlavně v horách kol Luže, Rychmburka, Krouny, Svratky, Hlinska. Stav takovýto pak trval až do konce války třicetileté.[54]) Právem soudí Rezek:[55]) „Při sklonku války třicetileté východní Čechy a zvláště krajové Hradecký a Chrudimský (z něho pak nejvíce osady vyjmenované), zůstávaly, co se týče lidu venkovského, na víru katolickou neobráceny anebo obráceny ve velké míře toliko povrchně.“

Po skončení války třicetileté pracováno úsilovně hlavně se strany jesuitův o navrácení lidu ke katolictví. Činnost jesuitův byla tehdy ohromná, tak že ji podnes nikdo náležitě ještě neocenil. Mnozí jesuité podstoupili tehdy smrt mučednickou. Jména Adama z Kravař, Albrechta Chanovského z Dlouhé Vsi, Martina Strakonického a jiných stala se nesmrtelnými.[56])

---

[52]) Dr. Adámek (11.) proloženě dává tisknouti, že Mathyades „poručil“ celé obci Luži jít k sv. zpovědi. Měl snad Mathyades Lužských prositi, když vrchnost t. j. vláda přísně sv. zpověď nařizovala? Mathyades poroučel a Lužští neposlechli. Což teprve kdyby byl prosil! Vím, že slovo poručiti je v originále (také je sám cituji), ale Dr. Adámek dává mu posměšný význam, aby mohl kopnouti, jak se říká, do katolíků.

[53]) Kopiář 216 líc.

[54]) Ještě r. 1672 byly „hornaté a lesnaté končiny kolem skláren u Hlinska, Herálce a Svratky plny kacířů. Všickni mistři sklářští byli jinověrci, majíce i manželky své víry. Ti o víře katolické nechtěli ani slyšeti, a když s nimi missionáři začali jednati o víře, ihned pomýšleli na útěk za hranice, neb jim vyhrožovali.“ Podobná zpráva zní i o Skutči, Krouně, Pusté Kamenici a jiných velice blízkých osad u Luže (Sr. Dr. Ant. Podlaha ve „Sborníku Historického kroužku“ 1895. 104 nn.).

[55]) D. c. 36.

[56]) Sr. „Drahé kameny“ I. 390. a jinde. Svoboda: „Mariánská Družina.“

Za Leopolda I. (1657—1705) pracováno na reformaci katol. náboženství tiše sice a mnohem mírněji nežli dříve, ale s většími výsledky. »Hlavní snaha císaře Leopolda I. nesla se k tomu, aby lid venkovský v katolickém náboženství neustále a každého času byl vyučován. A to mohlo se nejprospěšněji provésti obnovením zašlých kostelův a far a obsazením jich řádnými kněžími. Nové fary měly pomocí vlády a vrchností nucené býti zařizovány.«[57] Ale nedošlo k tomu pro války turecké. Kněžstva bylo málo. Lid ještě mnoho vězel jednak v bludařství, jednak v pověrách, a proto missionáři měli plné ruce práce. »Missionáři,« dí tu významně Rezek,[58] »vyhlídli si také pro stálé stace některá místa, a to s výbornou věci znalostí, a usadili se tu trvale. Tak jesuité koncem 17. věku usadili se na panství Košumberském, které sice již od Slavaty důkladně bylo zreformováno, a zřídili na Chlumku, to jest v samém středu odboje, kacířstva i náboženského blouznění, veliké poutnické místo.« Stalo se tak za lužského faráře Václava Bernarda Nigrini-ho, kněze velmi zbožného a ctihodného.

IV.

Chlumek a jesuité.[59]

„Na východě v kraji Chrudimském“, tak začíná vypravovati děje residence Košumberské[60]) kronikář Jiří Ivánek, „vypíná“ se starobylý a

[57]) Rezek d. c. 50. — [58]) D. c. 51.

[59]) Dr. Adámek po příkladě svého otce [Chrudimsko] důsledně píše všude „jezovité“ a „Chloumek“. Nevím, jaké důvody pro slovo jedno i druhé má p. Dr.; proto o slovech těch pronáším názor svůj v ten rozum, že způsob psaní ich Dr. Adámkem je venkoncem chybný. Slovo Jesuita je slovo latinské a píše se tak, jak já je píši. Proto psáti „jezovita“ je proti všem pravidlům pravopisným a tedy nesprávno. Důvod, že tak píší helvetští pastoři, nekatolíci, anebo zliberalisovaní katolíci, či snad dokonce otec dra. Adámka, p. poslanec Adámek, nemá s pravopisem co dělati, a svědčí o smýšlení těch, kdož po pánech právě uvedených se opičí. Slovo Chloumek je sice správně vytvořeno od slova Chlum dle vzoru dub-doubek, sud-soudek atd., ale nehoda p. Drovi stala se v tom, že všecky prameny písemné i nejstarší, jednající o Chlumku u Luže, všude píší Chlumek a ne Chloumek. Pak slovo Chlumek je jméno vlastní, ač z obecného povstalé, a taková jména leckde, zvláště místně odchylují se od pravidla obecného. Chlumků je v Čechách několik; i slovo Chlumeček přichází. Ostatně jména místní měniti není dovoleno [viz Dr. Jiří Pražák „Rak. právo úst.“ I. 75. I. vyd.). Dr. práv, jurista, by přece mohl znáti spis Pražákův! I nezbývá než přidržeti se slova Chlumek.

[60]) Dedikace zní: „Za Tvého dozoru, vůdcovství a pomoci, —jež všech kdekoliv nemocných jsi nejupřímnější pomocnice, ale na vrchu Chlumku ještě mocnější pomocí, slavná sestřičko Pasovské Divůtvůrkyně a dcero téhož malíře, nejsladší Boha i náš Matičko, Panno Maria — péra se chápu, úkol počínám: psáti dějiny residence Košumberské Tovaryšstva Ježíšova, jež Syna Tvého a Tvé jméno co nejupřímněji ctí, Tobě všecky a každý zvlášť řádek na všech i jednotlivých stránkách a slova řádek, jakož i slov slabiky a slabik písmena a písmen znaménka přináším, obětuji a posvěcuji“, načež následuje modlitba: „Stůj při mně, ó nejsvětější Panno, a po vyslyšení prosеb svého nejmenšího služebníčka péro řiď, v práci podporuj, při dějinách veď a Ty, jež při počátku jsi byla, buď i při konci díla, abych po tomto životě smrtelném tam posléze přišel, kde co nejštědřeji odměňuješ nejen ty, kdož pro čest jména Tvého horlivě pracovali, ale i ty, kdož ač pracovati nemohou, práce jiných od zapomenutí vysvoboditi a paměti potomkům zachovati chtěli. Za to Tě prosí a žádá a to i těm všem, kdož tuto historii čísti budou, přeje nejmenší služebníček Tvůj J. Ivánek.“ Patrně P. Ivánek nemohl pro nějakou nemoc ani kázati ani zpovídati a proto zabýval se spisováním pamětí. [Zdá se, že nedoslýchal.]

a vznešený hrad Košumberk,[61]) Slavatovského domu českého okrasa rodná a téhož domu po dlouhá již století panství. Nedaleko od Košumberka u paty návrší Chlumek zvaného, jest residence Tovaryšstva Ježíšova, přivtělená kolleji králohradecké, jejíž zakladatelkou byla nejjasnější paní a paní *Maria Maxmiliana Eva Terezie*, provdaná po druhé za *Hyserle*, paní na Košumberce, rozená *hraběnka ze Žďáru* (po německu von Saar)... Maria Maxmiliana od prvního mládí vychována těmi, kdož Tovaryšstvo Ježíšovo milovali a od rodičů Tovaryšstvu Ježíšovu oddaných, ačkoli v době prvého manželství s Jindřichem hrabětem Slavatou mívala za duchovní rádce a zpovědníky jak kněze světské, tak dominikány, v druhém manželství s Františkem Krištofem baronem de Hiserle byl jejím zpovědníkem náš kněz P. Jiří Harman, Rakušan. Tento když vůlí představených povolán byl zpět do Rakous, protože chtěla raději míti zpovědníka domácího než cizího, roku 1669 vyžádala si u Daniele Krupského, tehdejšího provinciála v kolleji králohradecké P. *Mikuláše Kozla*, kněze našeho řádu, jejž byla znala z dřívějších návštěv. Bylo jí ochotně vyhověno tím spíše, že P. Mikuláš Kozel r. 1668 jsa kazatelem v Králové Hradci, nevím jak, najednou přišel o hlas, že úřad svůj již nemohl zastávati. Odešed na Košumberk zároveň s *Janem Křižulkou*,[62]) jenž tu vytrval od srpna až

[61]) „Pamětní knihy"t éto dovolává se i Dr. Adámek. (Str. 52. dí: „Dobu jezovitskou líčím dle zpráv kronikáře residence.") Ve skutečnosti však knihu p. Dr. ani neviděl, tím méně četl, ale jak sám doznává, (str. 2: „Při líčení doby pozdější přihlížím k záznamům kronikáře residence jezovitské, též k rukopisu „Kniha pamětnj představeného auřadu městečka Luže . . ." [od r. 1836 vedená], v níž přehled o panství jezovitském podal P. Hugo Jiroušek...") ovšem že nepřímo opsal jednoduše vše, co o jesuitech chlumeckých píše z Pamětní knihy městské, vlastně tedy z péra p. Jirouška. Že tomu vskutku tak, nejmakavějším dokladem je zpráva Dr. Adámka na str. 53. o výhružných lístech, hanlivých písních o papeži atd., což vše Dr. Adámek klade, že se stalo v Luži; P. Jiroušek v městské pamětní knize také tato fakta klade do Luže. Pamětní kniha III. uvádí je však jako události v Heřm. Městci sběhlé. Jesuita košumberský byl tehdy na missiích v Heřmanově Městci a navrátiv se, napsal do annálů jesuitských, co se mu přihodilo. P. Jiroušek annály, jak sám mi ústně doznal, četl spěšně, fakta heřmano-městecká položil do Luže, napsal to do Pamětní knihy městské a p. dr. Adámek to jednoduše opsal, aniž by originál zprávy té kdy měl v rukou. Tak se píše historie a člověk se stane slavným historickým spisovatelem a badatelem. P. Jiroušek sám řekl mi před svědky, že Dr. Adámek v archivě farním nebádal, ale jeho práci opsal! — Pokud se týče uspořádání „Pam. kn. III.," jak ze článku páně Zdráhalova („Posledních 40 let v kolleji jesuitské v Uherském Hradišti" ve Sbor. Hist. kroužku 1893 str. 40 nn.), soudím, je totéž, jako u jiných pamětí jesuitských. Mělť asi jesuité zvláštní v té věci řádové předpisy.

[62]) P. Hugo Jiroušek „městský kronikář", jehož dovolává se dr. Adámek, napsal o příchodu jesuitův na Chlumek: „Zatím nadešel rok 1669. Vlaštovky vracely se z teplých končin do zdejších luhů a s nimi zároveň zavítal sem i první párek otců jezovitů, aby i on zde teplé a pohodlné zbudoval si hnízdečko." Slova i obraz Jirouškův jsou sice básnicky podány, ale právě proto nepravdivy. Divím se velice, že slova tato napsal kněz, ne rabín nebo pastor, ale katolický kněz, který v Luži působil dlouhá léta a útrapy tamější duchovní správy zažil, že slova ta napsal kněz, který, jak jsem přesvědčen, „Pam. knihu" jesuitskou četl, a který tedy znal ty útrapy, jež jesuité chlumečtí snášeli a trpěli, aby zase vštípili v srdce lidská víru otců našich, katolictví! Probůh, jak tu možno mluviti o „teplém a pohodlném hnízdečku", kde kacíři hemžilo se celé okolí, kde horlivým knězím za každým krokem za jejich námahu, práci a lásku hrozila od kacířů smrt? Ovšem ten, kdo sám teplé a pohodlné hnízdečko, povrhnuv zákony církve na pohoršení lidu a na zkázu sv. víry, chtěl si vybudovati a u rodinného krbu také vybudoval, ten nerad doznává druhému svatost, čistotu, nevinnost a šlechetné úmysly a rád po jiných hází blátem. Vždyť pohazování blátem možno znamenati jen na čistých; špinavým to neškodí. Že Dr. Adámek s gustem nepravdu Jirouškovu opsal, nedivím se: z celé jeho práce zrovna čiší strannickost ke katolictví; chopil se slov Jirouškových jako hladovicí hyena kusu masa.

do prosince. Co již tehdy ku spáse duší a v zámku ve prospěch víry byl vykonal, líčí zápisky královéhradecké r. 1669 takto: „Z osmi kněží poslán byl jeden od místodržitelství a velebné konsistoře pražské do kraje Slánského a Boleslavského. druhý (totiž P. Mikuláš Kozel) k nejjasnější paní Marii Maxmiliáně, rozené se Žďáru, paní na Košumberce. Jeho námahu pro spásu duší krátce poznamenáváme takto: Po osmidenních duchovních cvičeních obrátil dvě vznešené osoby z nejstaršího rodu českého; tomuto obrácení i sami přátelé naši se co nejvíce divili. Obrácení to sousedé bližší napodobili, t. j. stali se katolíky. Když takto pevný základ k upřímné křesťanské dokonalosti byl položil, přistoupil k novým a velice krásným skutkům, by křesťanskou zbožnost jak u jiných, tak hlavně v zapírání u sama sebe roznítil. Že jeho přičiněním 35 zatvrzelých nekatolíků se obrátilo, přičítáme v první řadě nejvyššímu správci srdcí lidských.“

„Úsilí naše zvláště stkvěle vyniklo v šíření úcty Marianské, která tehdy znova počala zkvétati. Mezi drahocennými poklady rodu Žďárských uchováván byl krásný obraz přemocné Rodičky Boží, podobný zcela zázračné Rodičce Boží v Pasově, malovaný na rozkaz nejjasnějšího pána Floriána Jetřicha hraběte ze Žďáru, otce zakladatelky naší, týmž malířem jako obraz pasovský. Obraz tento byl velice u rodiny oné ctěn a vážen, protože s upřeným naň zrakem jak otec, tak manžel zakladatelčin, hrabě Slavata umírali. Malován pak jest obraz na plátně a byl, aby déle vytrval, připevněn na kovovou desku. Jest dlouhý $6^{1}/_{8}$ stopy a široký čtyři stopy a dva palce. Matka Boží sedí poněkud nachýlena k objetí Ježíška, drží jej zcela nahého po pravé straně a tiskne oběma rukama tak, že pravicí páže Ježíškovo, levicí onu část těla, na níž sedáme, počestně kryje a chlapečka na srdce vine; chlapeček pak sám levou nohou opírá se o levé koleno Matčino a pravou nad mateřským klínem povznáší. Chlapeček dotýkaje se tváří líce Matčina a upíraje na ni zrak, oběma ručkama ji objímá a políbení buď jí dáti chce neb od ní očekává; pravicí objímá šíji Matčinu tak, že palcem dotýká se brady a levici v zadu za šíji skrývá. Tvář chlapečkova je buclatá a překrásná, vlas zkadeřený. poněkud kaštanový přecházející do zlatova, tělíčko, jak u dítek bývá, buclaté a masité. Tvář Rodičky Boží jemně se rdí, dýšíc více láskou a milostí než vznešeností; čelo její je nekryté a veselé, oko černé a živé a ať jsme kdekoliv, na nás hledící, vlas rozpuštěný. malinko načechraný, kaštanový a až na ramena splývající. zakrytý od čela dolů na hlavě a na šíji bělostnou a tak jemnou rouškou, že se jen z blízka a to ještě okem bystrým může spatřiti. Stejně jemný dolní šat, připevněn černou a jemnou tkanicí, jí něžně kryje šíji a prsa. Šat Bohorodičky jest barvy černé přecházející do zelena, plášť barvy punské, splývající od obou ramen po kolena, mnohostinný, přehozený na klín přes ruku Panny a zahalující skvostně obě ruce.“ Obraz náležel Františkovi Adamovi hraběti ze Žďáru. Když pak tohoto na panství Kladenském nemocného sestra jeho, naše zakladatelka, po přátelsku navštívila a častěji na obraz, s nemocným rozmlouvajíc, toužebně pohlížela, bratr nečekav na prosby sestřiny, obraz jí daroval. Ta s radostí a bez meškání jej přijala. zabednila a do svého příbytku jako drahocennou rodinnou památku dala dopraviti.[63]) Obraz byl umístěn ve hradní kapli

[63]) „Arcikníže Leopold, bratr císaře Ferdinanda II., dlel jednou návštěvou v Drážďanech u saského kurfirsta Jiřího. Arciknížeti věnována tu veliká pozornost, a když již měl odejeti, učinil mu kurfirst zdvořilé nabídnutí, aby si tu z jeho pokladu vybral, co se mu zalíbí. Arciknížeti líbil se nade vše obraz nejsvětější Rodičky Boží, na dřevěné desce malovaný, a ten s sebou také do

a uctíván s velikou důvěrou od domácích.[64]) Kdykoliv paní někam se ubírala, vždy jej sebou v důstojné schránce vozívala a kamkoli přišla, nejprv obraz vybalila, a postavivši na slušném místě, bohatě ozdobila, pak vrhnouc se na kolena s veškerým služebnictvem uctila a modlitby jak ranní, tak večerní před ním konala. Zatím stále mysl zakladatelčina byla puzena, obraz věnovati veřejné úctě lidu; proto rozhodla se, aby vyhověla tomuto vnuknutí, že k úctě nejsvětější Panny vystaví kapli. Aby mohla úmysl tento provésti, prohlásila před svědky, že dluh 1500 zlatých, jejž jí zůstavil u obce Chrudimské prvý její manžel, celý věnuje ku povznesení úcty mariánské; ale Hyserle tomu zabránil. Když pak 4. července roku 1666 zemřel na neštovice, učinila Maria Maxmiliána slib vdovské čistoty, dojela do Ötingenu v Bavořích a podle tamějšího chrámu začala na Chlumku 14. srpna 1667 stavěti kapličku."*)

Stará zvěst vypravuje, že jeden ze Slavatů chtěl naproti Košumberku na Chlumku vystavěti nový hrad, ale nebylo mu to dovoleno. Stavivo, jež k Chlumku již svezeno bylo, ocitlo se do rána vedle starého hradu Košumberka tam, kde se nyní vypíná nový hrad Košumberk. Na památku toho dal prý se onen Slavata na Chlumku, jakožto na místě samým Bohem chráněném, by se ho k účelům světským užívati nemohlo,

---

Insbruku odvezl, kdež jej s poctivostí velikou u sebe choval až do své smrti. Po smrti jeho byl obraz přenesen do chrámu sv. Jakuba v Insbruku, kde ku všeobecné úctě věřících byl vystaven. Věrnou kopii milostného obrazu insbruckého dal r. 1622 zdělati kanovník pasovský Markvart Švenda, který pak na návrší, blíže města Pasova nákladem nemalým zbudoval chrám, ve kterém obraz dosud se spatřuje. — Jiná kopie, zhotovená dle insbruckého originálu, dostala se Kateřině hraběnce Šlikové, která ji zase na důkaz obzvláštní přízně postoupila paní Marii Maxmiliáně Zárubové roz. z Lisova, sídlící na hradě Žumberce (u Nasavrk). Zbožná tato žena a přítelkyně paní Hyserlové obraz ten v hradní kapli žumberecké přes 30 let chovala. Při smrti své r. 1694 odkázala jej jakémusi jesuitovi, který obraz odevzdal nově vystavěnému kostelu ve Vratislavi, kdež byl příčinou hojných poutí, které sem věřící podnikali z daleka. Opět jiný obraz dostal se otci hraběnky Marie Floriánovi Jetřichovi. Po něm pak zdědil jej syn jeho František Adam a konečně dostal se do rukou paní Hyserlové." (Blažek 12.)

[64]) Kaple zámecká či hradní ke cti Panny Marie bez prvotního hříchu počaté byla vysvěcena na podnět Hyserlové od biskupa královéhradeckého Matouše z Bílenberka již r. 1665. Mimo domácí scházela se již tehdy k úctě Rodičky Boží ve jmenované kapli čeládka z panského dvora a chasa z pivovaru. Pobožnosti řídil a konal kněz missionář. (Drahé kameny d. c. 495.) „Poněvadž v tu dobu taky sousedé z městečka Luže za příčinou pobožnosti Mariánské docházeli na Košumberk, nemohla skrovná kaple zámecká tolik osob již pojmouti; ba i venku na pavlači a na dvoře bývalo jim těsno."

*) O „Chlumku" a jeho památnostech psali, pokud mi známo: Alois Brychta, farář v Rychemburce [„Památnosti chrámu Páně na Chlumku", v „Blahověstu" 1879] dle původních pramenů. [Pojednání obsahuje některé nesprávnosti]; Bezděka, premonstrát v Želivě ve spise: „Drahé kameny koruny svatováclavské" dle článku Brychtova; Hugo Jiroušek stať v „Pamětní knize" města Luže, jež je strannicky zbarvena a někde i nesprávna; Ignác Zelinka v „Pam. knize". I., jak z předu připomenuto [stať celkem bezvýznamná], Antonín Blažek, učitel v Rosicích u Chrasti [sr. z předu Prameny]. Spisek pěkně psaný, až na nesprávnosti přejaté z Brychty a některé, jak se zdá, i z pamětní knihy města Luže. Vyšlo původně v „Česk. Východě" 1897; Aug. Sedláček [Hrady a zámky I.]; Tereza Nováková [Slavín českých žen]; Karel Adámek; JUDr. K. V. Adámek [viz Prameny]; Karel Zástěra [Skutč a okolí]; Dr. Jan Zítek [Průvodce po Chrudimi a okolí] a Václav Oliva: „Trs pomněnek" natrhaných na hrobech jesuitů „chlumeckých", kdež uvádějí se životopisy a způsob práce i smrti těch, kdož z jesuitů na Chlumku pracovali. Vyšlo v „Českém Východě" 1903.

pohřbíti i se svým synem. A vskutku při kopání základů ke kapli chlumecké nalezena byla v těch místech, kde dnes je as hlavní oltář, kostra muže velmi velikého s jinou kostrou postavy menší.

Dne 5. srpna 1668 v den P. Marie Sněžné požehnal Matouš Ferdinand z Bilenberka, první biskup královéhradecký a právě jmenovaný arcibiskup pražský, u kaple Chlumecké základní kámen. „Základní kámen byl nesen v processí z hradu Košumberka šesti jinochy, svátečně oděnými a provázen nesmírným zástupem lidu, k úctě Rodičky Boží písně pějícího. Biskup královéhradecký Matouš jej na Chlumku obvyklým obřadem církevním posvětil, a když umístěn byl, dle obyčeje maltou polil. To stalo se u přítomnosti Ildefonsa Daniela opata u sv. Prokopa nad Sázavou Ord. S. Benedicti, Jana Václava hraběte z Oppersdorfu, pána na Častolovicích, Adama Zikmunda rytíře Puthardta, hejtmana kraje Chrudimského, Terezie hraběnky vdovy Schönkirchové, Marie Maxmiliány Zárubové vdovy baronky, paní na Žumberce, Jany Polyxeny Kapounové. rozené Kaplické, a jiných mnohých kněží, šlechticů a klášterníků.“[65])

Nově vystavěná kaple byla 8. září 1669 posvěcena od arcibiskupa z Bilenberka. Svěcení účastnili se: Maxmilián a Jaroslav hrabata z Martinic, Petr baron z Ugardte s manželkou, sestrou zakladatelčinou, baron z Oppersdorfu, pán na Častolovicích, rytíř Zikmund Puthardt, rytíř Václav Haugvic z Biskupic s chotí a mnoho jiných osob vznešených. „Po posvěcení kaple na Chlumku lid veškeren odebral se do hradu, odkud obraz nejblah. Rodičky Boží Pomocné z domácí kaple, kde posud byl uctíván, vzat a vložen na triumfální vůz k tomu účelu připravený a bohatě ozdobený a za zvuků bubnův a trub a zpěvu i hudby uprostřed nesmírného zástupu lidí šesti volčaty bohatě okrášlenými byl dovezen na Chlumek. Když byl s vozu složen a na nosítka nádherně vyzdobená vložen, doneslo jej šest šlechtických panen do kostela; pak umístěn byl na hlavním oltáři nad svatostánkem.[66]) I slouženy arcibiskupem služby Boží, odpoledne udělováno sv. biřmování[67]) a svěcena na kostelní vížku báň.[68])

[65]) Při stavbě kaple pomáhala sama zakladatelka, mnozí šlechtici a veškeré ženské služebnictvo Marie Maxmiliány; nosili kamení, maltu, písek a j. a pranic se nestyděli [III. 14.] Poddaní prosili hraběnku, aby směli pomáhati sami i svým dobytkem. Chudá jakás vdova přinesla nastřádaný peníz, jako ona chudá vdova v evangeliu, na stavbu kaple; hraběnku to tak dojalo, že říkala. že tato žena svým penízem větší získala si u Boha zásluhy, než ona sama. [III. 15.]

[66]) Při zavěšení obrazu prý [III. 15.], když již vše proň bylo připraveno a jen zavěsiti jej zbývalo, obraz byl tak těžký, že nikdo jím pohnouti nemohl. I poklekl P. Kozel k vroucí modlitbě a za malý okamžik obraz lehký jako pírko. velice snadno byl zavěšen. Sám kronikář ovšem dí, že to se mezi lidem připomíná, aniž by, jak z kontextu patrno, nějakou zvláštní váhu na to kladl.

[67]) Hyserlová při té příležitosti rozdala mnoho písniček mariánských a obrázků Rodičky Boží Chlumecké. Po vykonaném svěcení položil prý arcibiskup na oltář pěkně vázanou knihu, do níž byl se napřed on sám a po něm jiní údové zařízeného bratrstva Narození Panny Marie zapisovali. (Drahé kam. 496.) Než nesrovnává se s pravdou. Bratrstvo mariánské založeno až roku 1676. [Srv. v textu.]

[68]) Kronikář P. Ivánek tu poznamenává: „Co o svěcení kamene a chrámu podávám, vzal jsem z listiny položené do základu věže u kostela, kde ku věčné paměti uvádí se mimo zakladatelku také Františka Terezie, dcera zakladatelčina, P. Mik. Kozel, zpovědník jasné paní, Václav Nigrin [Černý], farář lužský a posléze Samuel Horecký, hejtman košumberský s manželkou Zuzanou a bratrem Matějem, purkrabím panství Košumberského“. [III. 6.] P. Ivánek psal paměti košumberské r. 1692 [III. 13.] a to jednak dle paměti kolleje kutnohorské, královéhradecké a dle zpráv missionářů, kteří na Chlumku působili, jednak dle písemných záznamů košumberských, jež vedly se od r. 1676 na podnět superiora P. Hada. [III. 14.]

Ke kapli vedly dvoje schody, jež měly tolik stupňů, co jest Zdrávasů v růženci a tolik odpočinků, kolik v růženci Otčenášů. Kolem kaple bylo kamenné zábradlí a v něm umístěno osm kapliček, v nichž vyobrazena byla tajemství mariánská. Ve čtyřech kapličkách sloužívaly se též mše sv.“ [69])

R. 1670 vedle jeuisty P. Kozla[70]) pracoval u kaple chlumecké P. *Jakub Spanberger*,[71]) který r. 1680 zemřel v Praze, kde sloužil morem nemocným. Oba kázali, vyučovali katechismu, zpovídali a udělovali sv. svátosti.*) Hraběnka po katechesích podělovala chudinu koláči. „A věru událostí jest podivuhodnou: sotva na Chlumku vystavěna byla kaple ötingenská, jež nikterak ještě pro úctu mariánskou dostatečně nebyla upravena, již ze všech sousedních měst a městeček scházela se processí zvláště ve dny, jež zasvěceny byly Neposkvrněné Panně. O jednom takovémto dni přistoupilo přes 1000 lidí k sv. přijímání, kdežto dříve nepřicházel buď nikdo anebo jen někteří.“ Poutní průvody se úžasně množily, jakmile na přímluvu P. Marie stala se dobrodiní.[72]) První takovéto dobrodiní zaznamenáno při roce 1670, kdy hluchý nabyl sluchu. Téhož roku zřízen Boží hrob a slaveno poprvé Boží tělo. Hyserlová a Marie Zárubová, paní na Žumberce, konají přísné duchovní cvičení.

R. 1671 a 1672 vedle P. Kozla působil na Chlumku P. *Pavel Rauschèr*, kazatel a katecheta. Processí scházelo se po 8 a víc o každém mariánském svátku; k stolu Páně přistupovalo 500—1000 lidí.**) K úctě nej-

---

[69]) Kaple na Chlumku nazývá se v zápiscích jesuitských často „sacellum Oetinganum“, ježto podobala se kapli ötingenské v Bavorsku.

[70]) Původně pracovali na Chlumku jesuité dva až do roku 1685 [vyjma rok 1681, kdy byli 3, 1684, kdy kol velikonoc byli také 3]; od r. 1685 tři až do r. 1687; od r. 1687 4 do 1693 [vyjma 1689, kdy byli tři a 1691 od 28. července, kdy bylo jich 5]; od 1693 pět do 1694; od 1694 šest do 1711 [mimo 1696, kdy jich bylo 7, 1699—1700, kdy jich bylo 5 a jeden laik, sochař, který tu zůstal do r. 1704, 1705, kdy bylo kněží 5 a 1 laik, řezbář, a 1700 kdy jich bylo 7; a od r. 1711 sedm až do r. 1773 [mimo 1713 kdy jich bylo 6, 1717 6, 1718 6 [přišel P. Frant. Stařímský jako 7.], 1720—1721 6, 1757—1761 šest].

[71]) Hned od počátku, t. j. r. 1670. bývali na Chlumek dosazováni kněži z kolleje kutnohorské [až do r. 1678]. Bylť Chlumek missionářskou stanicí kolleje u sv. P. Barbory v Kutné Hoře.

*) „Úkolem jich [jesuitů] bylo především kázati ku nepřehlednému zástupu posluchačů, kteří tak toužili po slově Božím, že někteří kolik mil cesty sem docházeli. A přemnozí byli, kdož nikdy od nikoho ničeho o náboženství neslyšeli, až teprv při těchto kázáních. Mimo kázání konány v neděle a svátky katechese za takového návalu lidí, že nepřipočítáme-li osoby starší, mnoho set selské mládeže jim přítomno bývalo. Abychom mládež přilákali, procházel před tím jeden z nás vesnice a dárky rozdával . . . Ničeho dříve se tu nevědělo o zpovědi generální, mnozí 20, 30 až 40 let u sv. zpovědi nebyli.“ [III.]

[72]) Auktor [P. Ivánek] výslovně dí: uvádím dobrodiní mariánská, „ežto zázraky je pojmenovati se neodvažuji, leč by byly schváleny církevní vrchností.“ [III. 16].

**) Při roce 1671 dí významně annály [III.]: „Na to čtenáře upozorniti chci, aby se nedomníval, že jen to naši missionáři a později kněží v residenci košumberské ke cti Rodičky Boží a ku slávě Boha samého a ku spáse lidské konali, co tu poznamenáno jest, ale věz, že vše dopodrobna se poznamenati nemůže, co v jednotlivých letech s velkou námahou se bylo stalo; jsou mnohé věci tu nepoznamenány, ježto členové Tovaryšstva Ježíšova je všeobecně konají. Takové jsou: kázání, katechese, slyšení sv. zpovědi, zaopatřování nemocných, ich těšení a podpora, sloužení umírajícím, udobřování rozvaděných, péče o chudé darováním pokrmů, šatů, léků a mnoho jiného podobného. Tyto skutky staly se pracovníkům našim tím, čím ptákům let.“

světější Svátosti a pochopení učení o ní od r. 1671 dávána dramatická menší představení (dramatiola).[73])

R. 1673 působí vedle P. Kozla P. *Jan Kleklar*. Sedm nekatolíků přijímá se do církve; »mnozí neoddaní svátost manželství přijali, rozvádění manželé byli smířeni a mnohým byla v nepřítomnosti farářů svátost křtu a posledního pomazání udělena.« O velkém pátku sehráno drama „Trpící Kristus, jenž v srdci lidském hledá odpočinutí, ale hříchy jeho jest odháněn, ba na kříž přibit.“ Děj tento vyvolal „velké hnutí mysli v divácích, kteří domnívali se, že předvedené zpěvy o nich platí.“ O Božím těle předvedeno drama, kde se Adam, který chce napraviti poklesek svého hříchu, poučuje, že ovoce nápravy roste na stromě nejsvět. Svátosti, jež však nemůže utrhnouti si nikdo, kdo prvé nevykonal sv. zpověď.

R. 1674 jest na Chlumku vedle P. Kozla P. *Jan Viktorín*. Četná processí (ze Žumberka, Nových Hradů, Chroustovic, Vys. Mýta, Litomyšle s rektorem piaristův atd.) přicházejí hlavně o svátku narození P. Marie[74]) (pro špatné žně). Na zelený čtvrtek umývají jesuité 6 mužům a hraběnka 6 ženám nohy a všecky bohatě obdarují. Dne 8. června 1675 zemřel P. Mikuláš Kozel.*) „Protože již předešlého roku zdraví P. M. Kozla se horšilo, odebral se do Prahy, ale místo zdraví nalezl tu smrt.« Po něm zůstal na Košumberce samojediný P. Viktorín;**) posléze poslán sem z Jeníkova P. *Martin Suda* a v květnu od provinciála Jiřího Hoheneggera P. *Václav Schüttel*. V roce tom konána svatba Františky Terezie (dcery Marie Maxmiliány) s hrabětem Kašparem z Lamberġu, jež trvala se všemi slavnostmi po dva měsíce. Svatebníci šlechtičtí bývali denně na mši sv. a odpoledne na litaniích, jež v hradní kapli na Košumburce konali jesuité. Hyserlová, ač zrazována, jest kmotrou jednomu cikáněti. Zavádí se na Chlumku čtyřicetihodinná pobožnost.

R. 1676 přišel na Košumberk za superiora znamenitý muž P. *Vojtěch Had*; s ním působil P. Václav Schüttel. P. Had byl na Košumberce superiorem po 16 let až do 11. ledna 1692. Narodil se v Praze 19. února 1634 a do Tovaryšstva vstoupil 17. března 1660: čtyři sliby slavné složil 15. srpna 1675. Byl doktorem theologie a professorem filosofie a pak mravouky. Byl nepřímým zakladatelem residence a nynějšího chlumeckého chrámu Páně.[75]) S ním***) na Chlumku spolupraco-

[73]) Akta r. 1672 se ztratila, „to jediné je známo ze seznamu osob kolleje kutnohorské, že missii tuto spravovali P. Kozel a P. Rauscher.“ [III. 10.] Pamětní kniha jmenuje přebývání jesuitů na Košumberce důsledně [od počátku] až do 1682 pouze missií a potom teprve residencí.

[74]) Zpěv obstarali žáci kolleje kutnohorské, jež přivedl rektor zároveň s několika zpovědníky pomocnými.

*) Dr. Adámek má nesprávně 8. července, ač text dí „8. Junii“. Takovýchto „nedopatření“ má p. Dr. více.

**) Za něho byla konána „generální katechese“, veřejná to zkouška z katechismu za celý rok při jednotlivých katechesích probraného. Mládež pilná byla rozličnými dárky odměněna.

***) Mnozí jesuité bývali na Chlumku vícekráte. Přesazování pravidlem se dělo na podzim. Dr. Adámek (str. 43.) uvádí některá jména jesuitů chlumeckých, ač ne všecka, ba ani ta, jež v annálech se připomínají a při tom chlubně dí: „Po *různých* pramenech shledal jsem zprávy o těchto jezovitech zdejších“. Soudný čtenář snadno sezná, že p. Dr. se čtením annálů tedy mnoho práce si nedal, ale přece za historika se věči pílí platiti chce.

[75]) „Had byl muž o zdejší residenci“, píše IH., „velice zasloužilý, neboť jeho přičiněním máme, cokoliv zde máme.“

vali: P. *Jiří Havelka* (1677—1678), P. *Václav Spěvák*[76]) (1679—1680), P. *Václ. Schüttel* (1676—1681). [R. 1681 byli na Košumberce již 3 jesuité], P. *Rudolf Bzenský* (1681),[77]) P. *Václav Žourek* (1682—1683), P. *Simon Hampl* (1683—1687). [R. 1684 se rozstonal; od velkonoc vypomáhal za něj P: Rudolf Bzenský], P. *Jan Libertin* (1685), P. *Jan Ponec* (1686-1688), P. *J. Dačický* (1687, kdy byli na Chlumku 4 kněži), P. *Kristian Katull* (1688), P. *K. Prosečský* (1688-1694), P. *Maxmilián Pech* (1689), P. *Bartoloměj Žák* (1690), P. *Jiří Hájek* (1690—1691, kdy 2. února složil čtyři sliby v Hradci Králové), P. *Jan Rosenfeldt* (1691), P. *Václav Nitsch* (1692) a *Jan Mauritius* (1691 od 28. července, kdy bylo na Chlumku jesuitů pět).*)

R. 1676 o svátku narození P. Marie zavítali na Chlumek biskup královéhradecký baron Talmberg, děkan chrastecký, skutečský, vysokomýtský, chrudimský, faráři žumberecký, chroustovický, novohradský, trojovický a lužský, kteří přivedli veliká processí. Po službách Božích, jež konal sám biskup, bylo deklamováno a založena kongregace či bratrstvo mariánské (sodalitas Mariana) pro muže a ženy pod názvem »Narození P. Marie.« Přihlásil se veliký počet sodálů s biskupem v čele[78]) ze šlechty i lidu.[79]) Rozdávána jsou pravidla kongregace tištěná nákladem Hyserlové. Táž pořídila bratrstvu i prapor, album a šest rouch s příslušenstvím pro ty, kdož svíce nosívají. Po slavnosti provedena melodramata: kolébka a hrob Kristův a Rodičky Boží.[80]) Téhož roku zřízeny v kostele vánoční jesle.

R. 1677 provedeno sčítání lidu na panství Košumberském[81]) a pozna-

---

[76]) Dr. Adámek [43] o něm dí: „V některých zprávách jest psán: Spěvázo!" Těmi některými zprávami je pouze „P. kn. III.," ale p. Dr. nemá celou pravdu. Není psáno Spěvázo, ale Spěváco a to pouze vždy jen v dativě nebo ablativě v latinském textu od nominativu Spěvácus. Kdyby p. Dr. vůbec „P. kn. III." byl četl, nebyl by zajisté přičinil onen vykřičník na konci na důkaz své snad nevole, jak jesuiti hyzdili česká jména.

[77]) P. Bzenský byl r. 1681 v Luži do květné neděle, odtud do října byl tu zase P. Spěvák.

*) Někteří z nich byli proslavenými missionáři. Sr. Dr. Podlaha: „Z dějin katol. missií v Čechách r. 1670—1700. [„Sbor. Hist. kroužku" 1895 104 nn.]

[78]) Ze šlechty byli členy nebo dobrodinci bratrstva: Frant. hr. Berka z Dubé, Frant. Adam hr. z Bubna [† r. 1711], Angela Marie hr. z Bubna roz. Věžníková, Josef z Oppersdorfu, Jana Eusebie hr. Millesimová, rytíř Frant. Adam Voděradský z Voděrad, Jan Hojen, rytíř ze Švarcbachu a na Černodubu, Jan Talácko z Ještětic, Haugvic z Biskupic, hr. Marketa z Kolovrat roz. Slavatová, Helena Straková z Nedabilic, Alžběta Kapounová ze Svojkova, Karel Urban z Adlerštejna, hejtman rychmburský, Jiří Mladota ze Solopisk, Kryštof Šebestiani z Častalovic, měšťan litomyšlský, arcibiskup pražský, mnoho vyššího duchovenstva, prelátů atd.

[79]) Správu bratrstva dle zvláštní regule vedl rektor [ředitel], dva assistenti a 12 radů. Sodálové či členové jeho měli na hlavní svátky Mariánské sejíti se na Chlumku a tu po vykonané zpovědi přistoupiti k stolu Páně. Mimo to schůze své odbývali každou první neděli v měsíci na Chlumku, a tu k nim jesuité měli přiměřenou řeč neboli výklad. Každý sodál byl povinen kromě obvyklých svých modliteb denně pomodliti se ráno 3krát „Otče náš a Zdrávas Maria" za živé a večer za v Pánu zesnulé spolučleny a alespoň jednou za týden růženec. Vespolek měli se sodálové milovati a pomáhati si zvláště v duchovních svých potřebách. [Blažek 15.]

[80]) Po příkladu Hyserlové i vdova Zárubová ze Žumberka počíná na svém panství katolictví šířiti a o lid i jeho spásu horlivě pečovati. [III. 16.]

[81]) „Na naši radu jména všech na tomto panství poddaných řádně byla sepsána a pak ti, kteří do kostela chodili, poznamenáni. Tímto jako vojenským pokusem [quo velut stratagemate] vypuzena jest u mnohých lhostejnost a docíleno, že nesmírný zástup chodil do kostela." [III. 19.]

menáno při každém poddaném, chodí-li do kostela čili nic. Tím mnozí do chrámu byli přilákáni. Mládež pilně učena, zejména v postě. Bacchanalie odstraněny. Melodramata sehrána v pondělí velkonoční, jak Kristus ztracenou ovci na ramena klade a do ovčince odnáší a druhé v neděli po Božím těle. Biskup královéhradecký Jan František z Talmberka přivádí sám veliké processí. Kopány základy ku stavbě residence.[82]) O svátku sv. Aloisia veškerá mládež obcuje službám Božím. Jesuité P. Václav Schüttel a P. Pavel Rumpál vycházejí na žádost baronky vdovy Zárubové rozené z Lisové na misii do Žumberka.[83]) P. Rumpál v Žumberce 30. prosince zemřel na »horkou« a pochován jest u kostela všech svatých. Rozstonal se P. Pavel ze strachu, jejž nahnal mu v lese sedlák, poštván od kacířů, aby P. Pavla, jenž navštěvoval vesnice jejich, kyjem zabil. Když k činu svému, chytiv Pavla v lese, se již strojil a kyjem nad hlavou mu mával, P. Pavel se uhnul a sladce na něj promluviv, žádal jej, aby ho nezabíjel pro maličké dítky, jež v náboženství vyučuje a kterým nikdy ničeho zlého a jen vše dobré činil. Zároveň slíbil mu, že ničeho na něj neudá. Lotr ho ušetřil, ale krev strachem rozprouděná se zvrhla a zavinila horečku, »jež kněze dobrého a horlivého sklátila do hrobu.«[84])

R. 1678 podřízena missie košumberská kolleji královéhradecké[85]) jakožto bližší a odtržena od kolleje kutnohorské, kam až posud patřila. Zároveň před svátkem narození P. Marie posvěcen základní kámen residence[86]) od Matěje Tannera, provinciála,[87]) u přítomnosti šlechty za souhlasu a schválení arcibiskupa pražského Jana Bedřicha Valdštýna. Základní kámen položen na východní straně kaple sv. Jana.[88]) Téhož roku obydlí jesuitské hostilo biskupa Talmberka a opata sedleckého Vojtěcha Gamzu (Hamzu?), kteří přivedli veliké průvody. Ku zvýšení pobožnosti o Božím těle zpívalo, jak bylo zvykem již ode dávna, (mos jam inveteravit), čtvero nebo šestero chlapců oděných za pážata u jednotlivých oltářů české písně; lid při tom pozorně poslouchal a v nesmírném počtu k těmto slav-

[82]) Dr. Adámek [42] tvrdí, že residence založena byla 25. října 1678, ale stalo se tak, jak zřejmo, již o rok dříve.

[83]) Jesuité bývali u Zárubové na Žumberce již od r. 1675. Tato šlechtična sídlila v pozdějších letech [na výminku] v Libanicích. Duchovní správu vykonávali tu dva jesuité, kteří vycházeli při nedostatku světského duchovenstva konat bohoslužby také časem do Honvic, Chrudimě, Hrochova Týnce, Bojanova a j. Zárubová z Hustiřan učinila při kostele žumbereckém nadaci na kněze 5000 zl. Chlumečtí jesuité mimo missionářství v Žumberce měli též missionářskou stanici v Nasavrkách, a to od r. 1740. Prvním missionářem byl tu P. Vít Paulín. K jeho výživě dáváno 6 sudů piva a úroky z nadace 4500 zl. Že by jesuité chlumečtí byli měli, jak tvrdí Adámek [Chrudimsko 74.], missionářskou stanici i v Hluboké, není pravda. Zůstával tam pouze jeden jesuita v době sklizně a setí právě tak, jako v Bělé a Domanicích.

[84]) S Ivánkem sdělil to 8. června 1692 P. Jiří Havelka, který P. Rumpála zaopatřoval.

[85]) Na mnoze panuje omyl, jako by missie košumberská byla bývala stále podřízena kolleji královéhradecké. V tom smyslu píše „Pam. kn.“ I., P. Jiroušek a j. Pravda, P. Kozel, první usedlý jesuita na Košumberce, byl z kolleje královéhradecké, ale všickni ostatní již docházeli až do r. 1678 na Chlumek z kolleje kutnohorské. Sr. pozn. 41., 44. a 45.

[86]) „Nedověděl jsem se, kterého dne, s jakou slavností a u přítomnosti koho základy k residenci byly položeny.“ [III. 21.]

[87]) Dr. Adámek mylně tvrdí [str. 42], že základní kámen residence světil sám pražský arcibiskup.

[88]) R. 1678 postoupila stavba residence až pod střechu [ad tectum usque]. Téhož roku, aby se předešly rozepře, zasazeny mezníky kol půd residenčních.

nostem se scházel.[89]) Družina mariánská čítající 134 (dle jiných 712) členů papežem Inocencem XI. potvrzena a plnomocnými odpustky omilostěna; kostelní roucha (kasule, antipendium, dalmatiky, jednak z darů zakladatelčiných, jednak z 35 dukátů darovaných chrámu kterousi šlechtičnou) pořízena, spor s farářem lužským o varhaníka (u obou chrámů působil pouze jeden) srovnán tím, že jesuité po založení fundace zakladatelkou povolávají varhaníka svého. Děkan náchodský Jakub Bukovský koná na Chlumku osmidenní exercitie.[90]) Chrám chlumecký požívá práva asylného. Lékař lužský při sebeobraně zabil jakéhosi vojína (foriria = furýra), jenž se soudruhy zimoval na zdejším panství. Lékař utekl se do kostela v kruté zimě a po dlouhém vyjednávání s velitelem posádky docíleno shody, že lékař zaplatil pohřeb a cestu ženě vojínově do Francie, odkudž pocházela, ale jinak nebyl trestán.

R. 1679 zavedeno v adventě Rorate, postaven krásný Boží hrob, postaráno v Luži o hudebníka, který by ve zpěvu cvičil chlapce, a o ženu, která by ve zpěvu cvičila dívky. Služby Boží slaveny slavně; zavedena 40hodinná pobožnost, lid veden k pobožnosti,[91]) asi 8 tisíc přijalo svaté svátosti. »Sama zakladatelka se neostýchala, štěbetal-li někdo v kostele, byť i byl rodem vznešený, jej napomenouti, aby ztichl. Stalo se, že venkovanu jednomu, než vrátil se ze služeb Božích, vyhořelo stavení zapálené bleskem. Všickni souhlasili v tom, že Bůh jej potrestal, protože se odvážil z hrubosti či ze zlomyslnosti býti při mši sv. s kloboukem na hlavě.«[92])

Téhož roku vepsána jest do desk zemských po trojím odmítnutí *fundace* Marie Maxmiliány ze dne 17. listopadu 1678 a potvrzena pražským arcibiskupem 24. ledna 1679. »Dne 22. února po řádném sepsání potřebných listin dne 21. února 1679 vydána jest kaple, obraz, residence (ač posud nedokončená) a některé statky provinciálovi Matěji Tannerovi a Janu Dačickému, rektoru kolleje královéhradecké, kteří na důkaz díků veliké dobroditelce ustanovili, aby statků fundačních až do své smrti užívala a s jich výnosem libovolně nakládati mohla.«[93])

---

[89]) „Aby poddaní pilně navštěvovali služby Boží, o to pečují správci statků. Jest po ruce [habetur] písař, který do chrámu jdoucí pozoruje a pro potrestání znamená ty, kdož nejsou přítomni.“ [III. 22.]

[90]) Zavedená r. 1676 úcta k sv. Františku Xav. znamenitě se vzmáhá; faráři přicházejí v ten den s processím.

[91]) „Pilně toho dbáno, aby poddaní služeb Božích nezanedbávali anebo neznesvěcovali.“ [III. 25.]

[92]) [III. 25.]

[93]) [III. 26.] Latinský text této fundace, jež sepsána byla německy v III. 28—39. se všemi listinami k ní patřícími. Fundace vepsána byla barvou žlutou [persici coloris] do zemských desk pod literou S. Z. ve II. kvarterně die Jovis po svátku sv. Leopolda, t. j. 17. listopadu 1678; v ní poroučí Hyserlová, „paní na Košumberce, Domanicích a Roubovicích“, Tovaryšstvu Ježíšovu, zastoupenému ThDr. provinciálem Matějem Tannerem a Janem Radvanovským, rektorem kolleje královéhradecké: 1. „zmíněný vrch grosz Chlumek s kaplí vystavěnou na něm dle staroötingenské kaple a ostatními tam se nalézajícími kaplemi, ambity, oltáři, sakristií, krátce se všemi věcmi tam patřícími, jakož i milostný obraz neposkvrněné Panny Marie se všemi jemu patřícími šatečkami, drahokameny a ozdobami a cokoli buď v hradě, buď v samé kapli k tomu náleží a pozemky kolem Chlumku, [jež ve fundaci striktně se vymezují]. 2. „Malý Chlumek“ a právo, protože v residenci vody není, odkudkoliv i z panských pozemků vodu vésti a k stavbě vodovodu kámen na nich lámati. 3. Fundaci faráře lužského 500 zl., zač zase stále čtyři kněži jesuité na Chlumku býti mají. 4. „Ode mne, jak z desk zemských v III. kvaterně barvy zelené pod literou C Z jasno roku 1669, za 5150 zl. koupenou ves Roubovice se vším příslušenstvím.“ 5. Polovici

Pro faráře lužského, prve než by jesuité u kaple zůstávali, založena jest fundace 500 zl., aby za úroky, obnášející 20 zl., týdně sloužil na Chlumku mši sv. k úctě Rodičky Boží, která však záhy se souhlasem arcibisk. konsistoře byla zrušena. Ku své sustentaci obdrželi faráři lužští na vždy z jesuitského pivovaru 12 sudů piva, pšeničných polí o 19 korcích (modiorum) výsevu a zahradu 18 sáhů dlouhou a 9 širokou. Lužští měšťané obdrželi potvrzení všech starých privilegií a přidána jim privilegia nová,[94]) že upustili od vybírání od jesuitův mýta a dovolili, aby dešťová voda od Košumberka mohla odtékati mezi jejich poli.

»Ku konci (r. 1679) široce popisují letopisy tohoto roku úskoky a podvody Ondřeje Zicha, lužského plechaře, jenž, aby zabezpečil si u zakladatelky bez práce pohodlné živobytí, předstíral jakési zjevení, jež mu Bůh a andělé učinili, a vzav si ku pomoci holického kantora a týneckého tkalce, který mu sepsal neznámé jakési cedule, v nichž nalhával, že určitého dne blesk hrad zapálí a Košumberk že se země zmizí. Aby nabyl u prostých lidí víry, prohlásil, že určitého dne zjeví se mu anděl; i oblékl ženu svou v roucho bílé, urobil jí vous z chlupů a koudele a takto z dálky pohlížejícím a na poli pracujícím lidem ji ukázal. Skutek tento je tím ničemnější, že se Zich tvářil, jako by paní utiskovala poddaných při stavbě residence. Tato pověst daleko se šířila. Když klamy jeho byly odkryty, Ondřej se svými druhy předveden jest městu Luži (coram oppido Lužensi productus), přinucen prohlásiti, že lid podváděl a klamal, vězením potrestán a odsouzen ku čtyřměsíční práci v poutech mezi dělníky kostela mariánského.«[95])

R. 1680 zuřil po celých Čechách mor, a ač na půl míle cesty kolem Košumberka lidé umírali a nemocní do kostela přicházeli, nezemřel na Chlumku nikdo, ba ani se nerozstonal.*) Přes 10.000 lidí vykonalo tu sv. zpověď; processí se všech stran (z Chrudimě, ba až z Hradce Králové) se scházela. (Pokračování)

Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích.

Napsal **Dr. Ant. Lenz**, probošt královské kapitoly Vyšehradské.

(Pokračování.)

Kapitola 5.

Zdali jest řeholník povinen pracovati rukama svýma? An religiosus teneatur, manibus laborare.

Poněvadž odpůrci mnichů nemají důvodů, by je vyloučili přímo ze studií a by jim odepřeli kázati a zpovídati, snaží se, aby je aspoň nepřímo vyhostili ze zdárného konání svrchu vylíčeného.

Bělé se vším příslušenstvím, totiž hospodou, majetníky i nemajetníky, domácími i přistěhovalými poddanými." (Roubovice a půl Bělé cenilo se za 7000 zl.) 6. 13.000 zl. pojištěných na Košumberce a Domanicích, z nichž velkostatek bude platiti 6% ze sta. 7. Všecky příjmy z poručených statků patří residenci; superior je povinen klásti účty jen svým představeným; a 8. Jesuité mají se starati o kapli a residenci, by bylo vše v dobrém stavu.

[94]) „Dále od obyvatelů města Luže dosaženo [impetrata] potvrzení starých privilegií a přidání nových s poděkováním, že nás osvodili ode všeho mýta". [III. 27.] Stavba residence utěšeně pokračovala.

[95]) III. 27.

*) Jesuité morem nakažené i ve vzdálených místech zaopatřovali a odívali i sytili chudé.

Tou příčinou tvrdí, že jsou řeholníci zavázáni pracovati tělesně. K tomu účelu se dovolávají Písma.

a) Předně prý dí sv. Pavel:[20]) „Prosíme pak vás, bratři, abyste se snažili pokojni býti a svou práci konati a rukama svýma pracovati, jakož jsem přikázal vám.“ A šetřiti přikázání Božích jsou přede všemi povinni mnichové.

b) Sv. apoštol dí dále:[21]) „Když jsme byli u vás, to jsme vám přikazovali: že nechce-li kdo dělati, aby také nejedl.“ Mají prý tedy mniši tělesně pracovati.

c) A opět dí sv. Pavel: „Kdo kradl, již nekraď, ale raději pracuj, dělaje rukama svýma, což dobrého jest, aby měl z čeho uděliti tomu, kdo nouzi trpí.“[22]) A proto mají mniši pracovati, aby měli, z čeho by mohli almužen udělovati.

d) Řeholníci mají následovati život apoštolův, avšak apoštolé pracovali rukama. „Pracujeme,“ dí apoštol, „dělajíce rukama svýma.[23]) „Na to, čehož potřebí bylo mně i těm, kteří se mnou jsou, podávaly ruce tyto.“ A opět: „Aniž jsme darmo jedli chleba od koho, nýbrž v práci a ondání, ve dne a v noci pracujíce, abychom žádného z vás neobtěžovali.“ Jsou tedy řeholníci podle příkladu apoštolova povinni tělesně pracovati.

e) Mniši jsou spíše k nízkým pracím (opera humilia) zavázáni nežli klerikové, avšak klerikové mají pracovati rukama svýma. V dekretech se prý praví: Clericus victum et vestitum sibi praeparet artificio vel agricultura, absque sui officii dumtaxat detrimento. Mají-li tedy klerikové i pracovati i studovati, jsou k tomu mniši tím spíše zavázáni.

f) Sv. Jeronym zřejmě píše,[24]) že jest obyčej Egypťanů nepřijímati mezi sebe žádného, leč by pracoval, ne tak pro věci k živobytí potřebné, ale pro duši, „ne vagetur inutilibus cogitationibus.“ I pro tuto příčinu jest práce tělesná řeholníkům potřebna.

g) Sv. Augustin dí prý,[25]) že mniši vzdorní nechtíce pracovati, nemají býti trpěni.

h) Mniši prý se domnívají, že jsou proto vyňati z práce tělesné, protože se modlí, žaltář říkají, káží a čtou, ale marně, neboť ty věci je od práce neosvobozují, neboť sv. Augustin píše:[26]) „Quid agant, qui operari corporaliter nolunt, cui rei vacent, scire desidero. Orationibus, inquiunt, et psalmis et lectioni et verbo Dei.“ Sv. Augustin odmítá tyto výmluvy, a praví: „Citius exauditur una obedientis oratio, quam decem millia contemptoris“ t. j. těch kteří nechtějí pracovati. A opět dí: „Cantica cantare, divina etiam manibus operantes facile possunt.“ A touž měrou odmítá také ty, kdož se dovolávají studií svých kázání.

Zde sluší, jak dí sv. Tomáš, poznamenati, že odpůrci řeholí cestu pravdy opustivše, v opačný blud upadají. Bloudiliť někteří mnichové staré doby, pravíce, že mnich nemá pracovati, aby neutrpěla cesta k dokonalosti, poněvadž prý ten, kdo pracuje tělesně, neplní, což pravil Pán: „Nepečujte o život svůj, co byste jedli, ani o tělo, čím byste se odívali.“[27]) Proto jsou vykládali slova apošto-

[20]) I. Thess. 4., 11. — [21]) II. Thess. 3., 10. — [22]) Efez. 4., 28. — [23]) Act. 20., 34.

[24]) Ad Rusticum monachum. — [25]) De opere monachorum. — [26] De opere monachorum. — [27]) Mat. 6. 25.

lova, že kdo nepracuje, nemá také jísti, o práci duchovní. A právě tento blud a ne jiný zamítá sv. Augustin ve svém spise „De opere monachorum."

Když byl sv. Tomáš naznačil odpory nepřátel řeholníků, klade si úkol ukázati, že řeholníci ve své *povšechnosti* nejsou vázáni k práci tělesné, a že i ti, kdož tělesně nepracují, jsou v naději, že obdrží život věčný. Máť zajisté tato nauka základ svůj v Písmě sv., kdež se život rozjímavý velebí, a v životě svatých, kteří rozjímavý život žili dlouhá léta, jakož na příklad sv. Benedikt, který po tři léta trval v rozjímání v jeskyni, aniž by se byl prací tělesnou staral o chléb vezdejší.

Když byl světec předeslal, že jest o sobě dovoleno žíti život rozjímavý, odkližuje odpory nepřátel takto:

1. Pracovati tělesně jest buď příkaz Páně nebo rada. Je-li to pouhá rada, nesmí nikdo býti vázán pracovati tělesně, leč by se k tomu zavázal slibem. Proto by ti mniši, kteří se k práci tělesné nezaslíbili, nemuseli pracovati tělesně. Jestliže je však přikázáno pracovati rukama svýma, jsou zavázáni pracovati tělesně netoliko mniši, ale také laikové. Může-li však někdo žíti ve světě, aniž by pracoval rukama svýma, musí to býti také mnichům dovoleno.

2. Tím časem, když vyslovil sv. Pavel slova II. Thess. 3., 10., nebyli laikové rozlišeni od mnicha. Tehdáž se zvali všichni křesťané bratří. Příkaz tedy apoštolův směřoval ke všem.

3. Mínění sv. Augustina[28]) bylo, že ti mniši, kteří měli, odkud by žili, nemají býti znepokojováni.

4. Že rozum slov sv. Pavla Efez. 4, 28. není takový, jaký vkládají do něho odpůrci, jde na jevo ze souvislosti.

5. Kdyby byla práce tělesná vůbec přikázána, museli by pracovati rukama i boháči, ač mají, z čeho by živi byli, a všickni mniši i laikové, kteří tělesně nepracují, byli by ve stavu věčné zátraty (in statu aeternae damnationis); to však tvrditi bylo by absurdno. Avšak jsou mniši, kteří mají z čeho žíti, ergo ... Také dí Písmo: „Kteří oltáři slouží, z oltáře díl mají." Takový jest také rozkaz Páně, aby ti, kteří zvěstují evangelium, také z evangelia byli živi.[29])

6. Mniši, kteří jsou povoláni vyučovati anebo kázati, nemohou býti vázáni zároveň i k práci tělesné i k studiím, což jest v tom případě nevyhnutelno.

K námitkám odpůrců lze tedy odpověděti:

a) Příkaz sv. Pavla pracovati rukama svýma není přikázání, jak se říká, juris positivi, ale juris naturalis. Přirozenost naše sama ukazuje k potřebě práce i celé uspořádání těla lidského: „quia natura non dedit homini vestes, sicut pilos aliis animalibus, neque arma, sicut cornua bobus et ungues leonibus, nec aliquem cibum sibi natura praeparavit excepto lacte, ut dicit Avicenna." Na místo toho všeho však má člověk rozum, aby mohl sebe těmi všemi věcmi opatřiti. A poněvadž přikázání přirozeného zákona „communiter" ke všem čelí: týká se zákon o pracování rukama svýma

---

[28]) De opere monachorum. — [29]) I. Cor. 9., 13., 14.

všech a ne více mnichů než laiků.[30]) Zase jsou jiná přikázání zákona přirozeného, jimiž člověk neobstarává sebe, ale přirozenost vůbec (providet naturae in communi), jako jest úkon plození, kterým se pokolení lidské rozmnožuje a zachovává, a ty zachovávati není každý povinen, poněvadž jednotlivec jest nedostatečen k opatření těch všech věcí, jichž život lidský potřebuje, a v těch nabývá pomoci jeden od druhého. K opatření takových věcí není tedy nikdo vázán, leč by potřeba toho žádala. A podobně není nikdo lege naturæ k práci tělesné povinen, leč by bylo nezbyti opatřiti si věci, jichž dosíci nelze leč prací rukama svýma beze hříchu.

b) Slova apoštolova: „Kdo nepracuje, ať nejí", čelí naproti těm mnichům, kteří tvrdili, že slova ta nemají býti rozuměna o práci tělesné, ale o práci duchovní. Ostatně učí apoštol zřejmě, že i on měl právo žíti z evangelia, ale že ho neužíval.[31])

c) Sv. apoštol neporučil naprosto pracovati rukama svýma, ale „cum quadam comparatione aliqua", neboť Efez. 4, 28 píše: „Kdo kradl, již nekraď, ale raději pracuj."

d) K námitce, že mají mniši následovati života apoštolův a pracovati rukama svýma, sluší říci, že ti, kteří prodají všecko, což mají, musí i Krista Pána následovati, toužíce naplniti radu jeho.[32]) Následování Krista však se může díti netoliko životem rozjímavým, ale také činným, pročež plní ten radu Páně, kdož opustiv všecko, vede život kontemplativní. Podobně plní také radu Páně, kdož opustiv všecko, rozděluje almužny milosrdenství tělesného anebo duchovního vyučováním anebo kázáním.

e) Arci jest pravda, že má práce tělesná mimo jiné také účel asketický, ale toho lze dosíci také prací duševní.[33])

f) Dekrety, jichž se odpůrci řeholí dovolávají, a které velí mnichům pracovati rukama svýma, mají zření k těm řeholím, ježto neměly z oběti věřících dostatečné výživy, a zejména ke klerikům, kteří nebyli opatřeni z téhož pramene potřebnou obživou.

g) Mluvě sv. apoštol o práci tělesné, dává biskupům příklad, jehož by mohli následovati v okolnostech, v nichž trval i on, aby totiž, když by jich nezdržovala práce rukama od církevních povinností, taktéž pracovali, nechtíce býti břemenem a pohoršením těch, kdož byli na víru nově obráceni.

h) Pracovati rukama svýma jest někdy lepší stránkou než nepracovati, avšak jiným časem opačně jest lépe tělesné práce se zdržeti, aby mohl vykonán býti užitečnější skutek a lepší. Tak jest radno zdržeti se práce tělesné pro přípravu na kázání a na vyučování.

i) Sv. Augustin zove arci mnichy, kteří nechtěli pracovati, vzdornými, avšak má na zřeteli mnichy zahálčivé, kteří ze stavu rolnického jsouce, do kláštera vstoupili, a tudíž jinou prací zaměstnáni býti nemohli, leč jen ruční.

[30]) „Sunt enim quaedam præcepta naturæ, per quorum impletionem non providetur, nisi implenti, sicut præceptum de manducando; unde ad hæc implenda quilibet homo singulariter tenetur."

[31]) I. Cor. 9. — [32]) Mat. 19. 27.

[33]) Ama scientiam scripturarum et carnis vitia non amabis.

k) Studiemi se může řeholník obírati, buď aby prospěl sobě anebo aby sloužil prospěchu obecnému, jakož i svými modlitbami. Jestliže se modlí žaltář anebo koná službu Boží, jest to dílo veřejné, směřující ku vzdělání církve, a jest mu také volno modliti se jako osobě soukromé, jakož konají laikové. Konají-li takto, aby sloužili lidu, konají takto podle příkazu Páně, konají-li studia svoje a modlitby jako osoby soukromé, aby se zdokonalili, a nikoliv z lenosti, nemohou proto býti káráni.

Kapitola 6.

Zda-li jest dovoleno, aby mniši všecko opustili a sobě ničeho nezanechali v majetku soukromém anebo do spolku? An religiosis liceat omnia sua relinquere, sibi nihil retinere in proprio, nec in communi?

Nepřátelé pravdy jdou dále, chtíce vyvrátiti i základy, na nichž jsou řehole postaveny, neboť tvrdí, že není dovoleno všeho se vzdáti a vyznávati evangelickou chudobu, a k tomu cíli a konci se dovolávají také Písma svatého.

a) Písmo sv. dí: „Žebrotu ani bohatství nedávej mi: uděl mi toliko potřebných věcí k živnosti mé, abych snad nasycen jsa, nebyl přivában k zapření (tebe) a neřekl: Kdo jest Hospodin a nepřisáhal křivě skrze jméno Boha svého."[34]) Ale kdo se vzdal všeho a vstoupil do chudé řehole, odjímá si potřebné věci a odevzdává se žebrotě, leč by snad chtěl pracovati rukama svýma, a tou cestou se vydává v nebezpečenství krádeže a falešné přísahy.

b) Písmo dí opět:[35]) „Užitečnější jest moudrost s bohatstvím."

c) A opět:[36]) „Pro chudobu mnozí zhřešili; a kdož hledí bohatým býti, odvrací oko své."

A jiných ještě textů Písma sv. se dovolávají, aby dobrovolnou chudobu a tak i základy řeholí podvrátili. Ba oni se k svému účelu i Krista Pána dovolávají, pravíce, že prý měl, z čeho by žil, jakož i sv. apoštolů, neboť prý měli, ač jsou byli dokonalejší nežli klášterníci, všechno do spolku. Proto prý ti, kdož se všeho vzdali a do chudé řehole vstoupili, nevedou života řeholního, ale žijí život pověrkářský. Nemáme prý Boha pokoušeti a těch věcí se vzdáti, za něž denně prosíme: „Chléb náš vezdejší dejž nám dnes."

Tito odpůrci připouštějí tudíž, že jest dovoleno žíti v klášteřích zbožím nadaných, majících je do spolku, a ten způsob života prý schvalují starobylí otcové, jako sv. Augustin, sv. Basil, Benedikt a jiní, a proto prý je věc odvážlivá zaváděti způsob jiný. Čelí tedy tito nepřátelé přímo proti řeholím žebravým, proti františkánům a dominikánům.

Kristus Pán prý velí svým učeníkům, aby chudým v nouzi jejich přispívali, avšak to je nemožno v řeholích, které nemají majetku ani soukromého ani společného.

Sv. Tomáš jme se vykládati, jak povstala tato deviace. Objevil prý se v Římě kacíř Jovinian, který tvrdil, že bude odplata všech, kteří zachovali křest svůj (roucho nevinnosti na křtu nabylé), jakož píše proti němu sv. Jeronym. Tvrdil prý Jovinian dále, že

[34]) Přísl. 30, 8. 9. — [35]) Eccl. 7, 12. — [36]) Eccl. 27, 1.

budou míti panny, vdovy a provdané na onom světě rovnou odměnu, jestliže nevynikaly jinými skutky dobrými; a tou měrou postavil stav manželský a panenský sobě na roveň, a zamítal, že by zůstati v panenství bylo evangelickou radou. Odtud byl, jak dí sv. Augustin, za kacíře vyhlášen. Blud jeho ožil, jak dí sv. Jeronym ve Vigilantiovi. Tento zavrhl netoliko stav panenský, ale odvážil se také zamítnouti slib evangelické chudoby. Blud tento dospěl, jak dí sv. Tomáš, až k jeho věku, a má prý u Katharů svůj stánek, jakož prý viděti lze v traktátě arcikacíře Desideria Lombarda. Děsnější však jest, jak dále píše světec, že za dob jeho někteří pod pokrytou záminkou, jakoby chtěli víru hájiti, do horších bludů upadli, a netoliko bohatství a chudobu staví na roveň, jako to činil Jovinian, ba i bohatství výše kladou nežli chudobu, jako Vigilantius, ale chudobu také zavrhují, tvrdíce, že není dovoleno pro Krista všecko opustiti a do řehole žebravé vstoupiti, leč jen do takové, která má zboží do spolku, nebo která se chce živiti rukama svýma. Odtud tvrdí, že Písmo neschvaluje chudoby aktuální, kterou se člověk všeho odříká pro Krista, ale pouze habituální, která v srdci pohrdá pozemským zbožím, ačkoliv je skutečně má v držení.

Sv. Tomáš chce v odporu proti těmto bludům tento pořad zachovati:

1. ukázati, že k evangelické dokonalosti nepostačuje habituální chudoba, ale také aktuální.

2. Že trvá tato dokonalost i při těch, kdož nemají žádného jmění společného.

3. Že zůstává dotčená dokonalost i při žebravých řeholích a že nežádá vždy práce rukama svýma.

4. následovati bude odpověď proti námitkám.

Ad 1. Že evangelická dokonalost vyžaduje aktuální chudoby, praví sám Pán Ježíš:[37]) „Chceš-li býti dokonalý, jdi a prodej všecko, co máš, a rozdej chudým, a pak přijď a následuj mne.“ Avšak ten, kdož prodá všecko, což má, a rozdá chudým, následuje netoliko chudobu habituální, ale také aktuální. Náleží tedy aktuální chudoba k evangelické dokonalosti. Nad to evangelická chudoba záleží v následování života Páně, kterýž byl chudý netoliko vůli svou, ale také skutečně. Podobně byli chudi apoštolové netoliko habituálně, ale také aktuálně. Náleží tedy zajisté k dokonalosti evangelické aktuální chudoba. Tak jsou také učili i svatí otcové: sv. Jeronym proti Vigilantiovi, sv. Ambrož,[38]) sv. Řehoř,[39]) sv. Chrysostom a sv. Bernard[40]) a jiní a jiní.

Výbornost aktuální chudoby jde také na jevo z odplaty, která jest jí zaslíbena, neboť dí Pán Ježíš:[41]) „Vy, kteří jste následovali mne, v druhém narození . . . budete i vy seděti na dvanácti stolcích, soudíce dvanáctero pokolení israelské.“

Ad 2. Společné zboží řeholníků mohou uchvátiti tyrané. Jestliže by bylo tedy zakázáno vstoupiti do řehole, která v plné chudobě nemá majetku společného, leč jen do takové, která jest v držení zboží společného: bylo by v moci tyranů zameziti dokonalost evangelické chudoby, což tvrditi bylo by zpozdilé.

[37]) Mat. 19, 21. — [38]) In lib. de officiis. — [39]) In octava hom. in Ezech [40]) Ad archiepiscopum Senonensem. — [41]) Mat. 19, 28.

Ad 3. Tato chudoba evangelická nevyžaduje, aby členové řehole, která nemá zboží společného, byli povinni pracovati rukama svýma; neboť nikdo není ku práci tělesné vázán, quasi ex praecepto, leč v tom případě, že by jinak nebylo možno zaopatřiti si, což jest k živobytí potřebno, a leč by se ku práci tělesné zavázali slibem.[42])

Mimo to směřuje rada Páně o evangelické chudobě k životu rozjímavému. Kdyby tedy ti, kdo si volili život pro Krista chudobný, museli pracovati rukama svýma, byla by jim evangelická chudoba na cestě dokonalosti spíše na závadu, nežli ku prospěchu, což tvrditi bylo by absurdno.

Ad 4. Podle toho, což bylo předesláno, lze snadno odporům nepřátel čeliti.

α) Ani žebrota o sobě ani bohatství o sobě nejsou vinny těmi následky, ježto z nich pocházejí, alebrž zlé jich užívání.[43]) Mají se tedy ti, jichž se týče, tohoto zlého užívání stříci.[44])

β) Na to, což namítají ze slov Písma: „Užitečnější jest moudrost s bohatstvím", lze odvětiti, že Salomon srovnávaje dobra největší mezi sebou, praví, že jednotlivá o sobě jsou menší dobra, nežli spojená s sebou; tou měrou jest moudrost spojená s dokonalostí evangelickou, kterouž jest chudoba, větší dobro, nežli moudrost samotna.

γ) Co čteme v Písmě o chudobě, že mnozí pro ni zhřešili, má býti rozuměno o chudobě nedobrovolné, a nikoliv o evangelické.

Kapitola 7.

Zdali smí mnich z almužen žíti? — An religiosus de eleemosynis vivere possit?

Nepřátelé řeholí a chudoby evangelické potírají ji netoliko, ale snaží se také, aby ji z kořene vyvrátili jistým způsobem nepřímo, když podle krutosti své usilují chudým odepříti všeho, což k živobytí jest potřebno, tvrdíce, že se nemají živiti z almužen. Písmo prý praví:[45]) „Chléb nuzný jest život chudých; kdo jej odjímá, jest člověk krve."

Zejména však se dovolávají:

a) Deut. 16, 19. „Nebudeš přijímati osoby ani darů: nebo darové oslepují oči moudrých a zaměňují slova spravedlivých."

b) A opět dí Písmo: „Kdo se vypůjčuje, jest služebníkem toho, jenž půjčuje."[46])

c) Stav řeholní jest stav dokonalosti, avšak dokonalejší jest dáti nežli přijímati, pročež nemají mniši žebrati, ale pracovati, aby mohli i jiným dávati almužny.

d) Sv. Augustin kárá mnichy,[47]) kteří chtěli z almužen žíti a nechtěli pracovati.

---

[42]) Ergo non simpliciter verum est, quod ad laborem manuum teneantur, sed solum in casu, quando scilicet alias licite victum habere non possent, in quo etiam casu quilibet homo teneretur manibus laborare, vel etiam, nisi ad hoc ex statuto suae regulae tenerentur. — [43]) I. Tim. 6. 9.

[44]) Ex quo patet, quod abusum divitiarum et paupertatis sapiens fugiendum docet, non ipsas divitias et paupertatem.

[45]) Ekkl. 34, 25. — [46]) Přísl. 22, 7. — [47]) De opere monachorum.

e) Sv. Pavel ničehož nepřijal od Korintských, z čehož by žil.[48])

f) Sv. apoštol nepřijal tou příčinou ničeho pro živobytí od věřících, aby víra z toho neměla škody. Avšak i nyní berou mnozí pohoršení z toho, že se živí mniši žebrotou, tudíž by neměli mniši žebrati, aby pohoršení nedávali.

g) Si religiosi, qui sunt validi et fortes, de eleemosynis vivere possunt sine labore manuum, et alii poterunt; sed si omnes talem vitam vivere vellent, tota vita humana periret; non enim invenirentur artifices, qui necessaria usibus hominum praepararent. Ergo nullo modo est sustinendum, quod religiosi validi et fortes de eleemosynis vivant.

h) K tomu přidávají odpůrci mnichů, že bylo-li by možno, aby žili mniši z darů dobrovolných, ať prý žijí, ale není prý dovoleno, aby se živili žebrotou.

i) V Deut. 45, 4. seq. se prý čte: „Žebráka nebude mezi vámi.“ Žebrati tedy jest prý podle Písma zakázáno.

k) V žalmě 36., 25. prý se dí: „Mlád jsem byl a sestaral jsem se: a neviděl jsem spravedlivého, aby byl opuštěn, ani semeno jeho, jež by hledalo chleba.“ Nejsou prý tudíž ti ze semene spravedlivého, kdo žebrají.

l) Sv. Pavel praví:[49]) „Prosíme pak vás, abyste se snažili pokojni býti a svou práci konati a rukama svýma pracovati, jakož jsme přikázali vám.“ Lépe jest tedy pracovati než žebrati.

m) Tentýž sv. Pavel učí:[50]) „Kdo nechce pracovati, ať nejí.“

A ještě i jiné texty přinášejí odpůrci mnichů proti jejich žebrotě, jakož i výroky sv. otcův, sv. Jeronyma, Augustina, Ambrože a jiných, ba oni tvrdí, že se mniši žebrotou dopouštějí svatokrádeže neboli simonie, berouce za věci duchovní věci pozemské.

Odpůrci tvrdí také, že nemá býti silným mnichům almužna dána podle sv. Luk. 14, 13. »Když činíš hody, povolej chudých, kulhavých a slepých a budeš blahoslavený.“

Proti těmto nepřátelům žebravých mnichů dokazuje sv. Tomáš:

1. Že ti, kdož pro Krista všecko opustili, smějí z almužen se živiti.

2. Že mohou kazatelé, kteří nejsou prælati, od těch, jimž hlásali slovo Boží, byvše posláni, přijímati, z čeho by žili.

3. Že jest dovoleno mnichům takovým, byť byli i silni, almužny sbírati žebrotou.

Ad 1. praví světec, že mohou ti, kdož pro Krista všecko opustili, z almužen žíti, zřejmo jest ze sv. Řehoře,[51]) kde vypravuje, že sv. Benedikt tři léta žil v jeskyni, živ jsa z toho, což mu přinášel mnich Romanus.

Sv. Augutin pak dí zřejmě:[52]) že ten, kdo věnoval statek svůj klášteru, může žíti ze zboží toho, aniž by pracoval rukama svýma, ač by dobře učinil, když by pro příklad také sám vykonával tělesnou práci, proto smějí a mohou ti, kdož pro Krista všecko opustili, od kohokoliv přijmouti, z čehož by žili.

K tomu sluší věděti, že jest kontemplace věc chvalitebnější, nežli filosofie, avšak mnozí z filosofů žijí bez hříchu z almužen, tím méně smí býti zváno hříchem, když z almužen žijí mnichové.

---

[48]) II. Cor. 11. — [49]) I. Thess 4, 11. — [50]) II. Thess. 3. — [51]) Lib. II. Dialog. — [52]) De opere monachorum.

Ad 2. Kazatelé, byť i nebyli praeláty, mohou od těch, jimž slovo Boží hlásají, almužny sbírati, jak učí sv. Pavel:[53]) „Kdo zakládá vinici, a nejí z ovoce jejího? Kdo pase stádo, a nepožívá od stáda mléka?“ A opět dí apoštol:[54]) „Poněvadž jsme vám duchovní věci rozsévali, veliká věc jest, žneme-li vaše tělesné?“ a dokládá, on že toho práva neužil. Pán Ježíš sám dí:[55]) „V témž domě zůstaňte, jedíce a pijíce, což u nich jest; neboť hoden jest dělník mzdy své.“ Smí tedy kazatel bráti almužnu.

Tak učí i sv. Augustin:[56]) „Si evangelistæ sunt scilicet hi religiosi, fateor, habere potestatem, scilicet vivendi de sumptibus fidelium.“

Ad 3. Kazatelé mniši mohou žíti netoliko z almužen dobrovolných, ale smějí je také žebrotou sbírati. To vychází na jevo z příkladu apoštolů, jimž Kristus Pán velel, aby věcí k živobytí potřebných s sebou nenosili.[57]) Není tedy zakázáno sbírati věci potřebné k životu žebrotou i těm, kdož hlásají slovo Boží.

Také se ukládá v církvi za pokání putovati a na cestě žebrotou se živiti; kdyby bylo tedy zakázáno almužny sbírati, nemohly by se takové kajícné pouti ukládati.

Ad 4. Kazatelům takovým mají býti almužny udělovány především, neboť praví sv. Jan:[58]) „Nejmilejší, věrně děláš, cožkoli činíš bratřím a to přespolním . . . Neboť pro jméno jeho vyšli“ . . . Mámeť tedy kazatelům dávati almužny, abychom byli spoludělníci pravdy.

Na to odpovídá andělský učitel odporům nepřátel řeholí, ač jejich porážka již se jeví z toho, co bylo předesláno, a ač frivolnost jejich výpadů bije do očí. (Pokračování.)

Památnosti farní osady Sloupnické.

Dle zápisků † děkana Jana Al. Dremla sestavil P. Antonín Rejzek S. J.

Asi pět čtvrtí hodin cesty od města Litomyšle k severovýchodu rozkládá se veliká vesnická osada Sloupnice as hodinu cesty dlouhá podle potoka, tudíž rozdělena jest na Sloupnici Hořejší a Dolejší. Obytných budov jest tam 440 a r. 1900 se tu čítalo 2886 duší, z nichž jest 1754 katolíků a 1132 vyznavačů víry helvetské.

V Hořejší Sloupnici jest farní kostel sv. Mikuláše, při němž působí farář s kaplanem, a klášter milosrdných sester Boromejek s pensionátem a dívčí školou. K faře Sloupnické připojeny jsou ves Džbánov a víska Vlčkov. Celá farní osada Sloupnická čítá 2126 katolíků (62·4%) a 1279 helvetů. Tito mají své modlitebny v Dolní Sloupnici a ve Džbánově, a při každé jest pastor. Osada jest nábožensky probudilá na obou stranách.

I.

Ve starých pramenech má Sloupnice jména Slúpec, Slúpná i Slúpnice. Ta jména se přičítají okolnosti té, že za dávna se tu lámal kámen stavební na sloupy a na veliké stavby ve vůkolních městech i na budování chrámu děkanského ve Vysokém Mýtě za Karla IV.

---

[53]) I. Cor. 9, 7. — [54]) v. 11. — [55]) Luk. 10, 7. — [56]) De opere monachorum. — [57]) Mat. 10. Mark. 6. Luk. 9 et 10. — [58]) Ep. III.

Jestliže Sloupnice, jak se udává ve farní knize, stála již za pravěku pohanského, pak užila první setby křesťanské víry od sv. Methoděje, když z Velehradu r. 876 ubíraje se do Čech, stanul v Litomyšli, zde kázal a založil kostel sv. Klimenta. Ale první listinná zpráva jest z dob pozdějších. R. 1309 dne 27. července prodal pan Vítek ze Švábenic své zboží Sloupnici a Záleš u Vysokého Mýta za 412 kop gr. klášteru Zderazskému v Praze.

Že páni ze Švábenic dávno již byli v té krajině usazeni, tomu svědčí zpráva o louce ve Švábenicích, r. 1167 darované klášteru v Litomyšli, a podnes nazývá se údolí od blízkých Bohuňovic k Cerekvicům údolím Švábenickým. Když r. 1344 zakládáno bylo nové biskupství v Litomyšli, přidělen byl k němu dekanát Vysokomýtský, k němuž náležel i *farní kostel ve Sloupnici.* Památky starého kostela Sloupnického jeví se na jeho stavbě podnes, a jest tu umíráček s nápisem cyrillských prý liter. R. 1785 pukl tu zvon s nápisem: Haec campana fusa in laudem omnipotentis Dei, item Matris sine labe conceptae 1512.

V Sloupnici bývala sídlem rytířským tvrz, jejíž pozůstatky objeveny byly v dubnu r. 1810, když kopány byly základy ke stavbě nynějšího domu školního. Držba zboží Sloupnického v rukou křižovníků zderazských nebyla stálá, neboť dle Balbína byl r. 1397 pánem na Sloupnici vladyka Tomáš Hórka z Hórek, když 23. března několik osedlých v Sloupnici Hořejší i Dolejší prodával kostelu sv. Františka v Chocni.

Z obecných dějin českých jest známo, že r. 1421 Žižka dobyl Litomyšle a tím že zaniklo i zdejší biskupství. Na rozsáhlém statku biskupském zavládly odtud církevní řády dle čtyř artikulů pražských. Po smrti Žižkově drželo se tu jeho vojsko sirotčí, a hejtmané jeho byli jako pravými pány zboží Litomyšlského, tak Jeník z Nedanic, jinak z Mečkova, od r. 1432 rytíř Vilém Kostka z Postupic, kterému císař Sigmund r. 1436 dal panství Litomyšlské v zápisnou držbu. Tehdy k tomu panství již náležel i statek Sloupnice a trval při něm do r. 1500, kdež prodal pan Jan Kostka z Postupic několik poddaných v Sloupnici a něco lesů obci města Litomyšle a ostatek Sloupnice bohatému pánu Vilémovi z Pernšteina, jemuž tehdy kromě rozsáhlých statků na Moravě náleželo velké panství Pardubské, Choceňské i Potšteinské; k tomu přikoupil r. 1506 i panství Brandýs n. O., k němuž připojil Sloupnici.

Pan Vilém z Pernšteina, nejbohatší šlechtic v koruně České, dbal o rozmáhání svého nesmírného jmění a výtěžku z něho, ale ve věcech náboženských byl snášelivý, říkávaje: „S Římany věřím, s podobojími žiji a s bratřími umírám.“ Tak zachoval se i ve Sloupnici, kde od doby Žižkovy působili při farním kostele kněží kališní; k r. 1524 se tu jmenuje farář kněz Pavel. Dále jest známo, že za pánů Kostků z Postupic na panství Litomyšlském rozmohla se jednota českých bratří, jejíž biskup měl sídlo v Litomyšli; a nelze pochybovati, že i ve Sloupnici býval značný počet členů té jednoty, jichž potomky jsou nynější osadníci vyznání helvetského. Statky pana Viléma z Pernšteina r. 1521 zdědili jeho synové Jan a Jaroslav, kteří oba se chytili Luthera a jeho učení. Jim se v tom přizpůsobovali kališní faráři ve Sloupnici a jejich osadníci, tak že tu byli vedle sebe lutherští i bratří.

Pan Jan z Pernšteina zbavil se panství Brandýsského r. 1544, prodav je svému strýci Bohuši Kostkovi z Postupic; prve však od toho oddělil vsi Sloupnici, Džbánov, Voděrady a Přívraty se vším příslušenstvím a s kollaturou kostelní a prodal je za 2283 kop gr. č. obci města Litomyšle. Na zaplacení té summy snášeli měšťané a měštky v Litomyšli své šperky zlaté a stříbrné, řetězy, pásy, prsteny a náušnice. Od té doby zůstává Sloupnice v rukou města Litomyšle a sdílela napotom vše, co s panstvím Litomyšlským se událo.

R. 1547 král Ferdinand I. trestal nekatolické stavy české za jejich zjevnou vzpouru, zvláště královská města, šlechtu lutherskou a bratrskou.

Tehdáž potrestal pana Bohuše Kostku z Postupic tím, že mu odňal panství jeho Litomyšl a ponechal mu Brandýs jako léno královské; Litomyšl zadržel sobě a dal pak panství to ve správu svému úředníku Šebestianovi z Šenaichu, konvertitovi ze Slez.

Tehdáž také přišla veliká pohroma na jednotu bratrskou v Čechách, poněvadž král ji v zemi trpěti nechtěje, rozkázal, aby čeští bratří buď přistoupili ke katolíkům neb kališníkům, buď, pokud jsou stavu vyššího neb obyvateli svobodných měst, aby vyšli ze země; poddaným sedlákům však nebylo volnosti stěhování; měli prostě státi se katolíky neb kališníky.

Bratrský biskup Jan Augusta v čas uprchl z Litomyšle, ale daleko nezašel; tajil se v okolí města v lesích, za noci navštěvoval své věřící po vesnicích, ale pan Šebestian z Šenaichu pilně po něm se pídil, až jej a jeho písaře Jakuba Bílka dopadl v lesích Džbánovských u Sloupnice a připravil oběma dlouhé vězení na Křivoklátě. Čeští bratří na Litomyšlsku, tedy i v Sloupnici, musili pak choditi do kostelů ke kněžím strany podobojí, ale již polutherštělým; tak to na nich vymáhali zápisní držitelé Litomyšle Šebestian z Šenaichu 1548—1552, Jaroslav z Pernšteina do r. 1556, Václav Haugvic z Biskupic do r. 1561, po němž dostalo se to královské panství v zápisné držení pana Vratislava z Pernšteina, nejvyššího kancléře království Českého. Slavný a bohatý tento pán, syn někdy Jana z Pernšteina, byl od otce svého vychován ve víře lutherské, ale po jeho smrti se zdržoval u dvora královského a tam obrátil se k víře katolické. Tam také oblíbil si za choť dvorskou dámu Marii Manriquez de Lara z rodu španělského, jejímž vlivem pak byl z něho katolík horlivý. Za něho již r. 1564 byl v Litomyšli katolický děkan Dr. Šimon Brož; od r. 1567 přicházeli na zámek Litomyšlský, kdež vrchnost o velikonocích pobývala, jesuité z Olomúce se svými zpěváky a hudebníky, aby tu v kostele provozovali figurální zpěvy po způsobu vlaském, které se nekatolíkům velice zamlouvaly.

Na zemském sněmě v Praze r. 1575 vynutili stavové nekatoličtí na císaři Maxmilianovy II. ústní slib, že nikoho pro jeho víru nebude pronásledovati; odtud čeští bratří opět vycházeli na světlo denní a obnovovali své sbory i na Litomyšlsku; však to bylo jen na krátko, neboť vydal císař před svou smrtí r. 1576 ostrý mandát proti nim a zakazoval jejich sbory. Tím nabyl pan Vratislav z Pernšteina odvahy k provádění katolické reformace na svých panstvích českých, na Litomyšli, Lanškrouně a Lanšperce. K jeho žádosti poslal mu rektor jesuitské kolleje pražské patera Baltazara Hostoun-

ského, kazatele vynikajícího, do Litomyšle, aby byl děkanu Brožovi nápomocen v díle reformačním. Ta práce se začala o velikonocích r. 1578, ale byla velmi tuhá, tak že na první ráz nemnoho měšťanů se obrátilo k církvi katolické; ovšem byl veliký počet oněch, u kterých kázání patera Hostounského způsobila otřesení ve víře lutherské nebo bratrské, tak že pozbývali odvahy k odporu. R. 1579 přišli do Litomyšle dva páteři z kolleje pražské, Baltazar Hostounský a Václav Šturm a společně s děkanem Brožem měli hlavní zření k tomu, aby potírali věrouku bratrskou, v čemž jednali obratně a řízně, slovem i tiskem veřejným. Tak pracováno bylo po dlouhou řadu let netoliko v městě Litomyšli, ale i ve vůkolních vesnicích. Sedláci zprvu báli se missionářův a chtěli před nimi prchati do lesův, ale na konec byli naukám missionářů mnohem přístupnější nežli měšťané, a jestliže pater Hostounský r. 1581 spočítal 3000 lidí a r. 1582 již 5000 lidí, kteří o velkonocích šli ke zpovědi a ke stolu Páně po katolicku, musí se míti za pravdu, že v tom počtu bylo více vesničanů nežli městského lidu. Tomu napomáhal pan Vratislav z Pernšteina sám, když vypudiv od 32 kostelů na panstvích Litomyšli, Lanškrouně a Lanšperce všecky duchovní a učitele nekatolické, všude zavedl duchovní správu katolickou, pokud se nalezli kněži a učitelé katoličtí. Mnohé farnosti byly tehdy sraženy jakožto filiálky jiných kostelů.

O Sloupnici, jejíž farní kostel byl pod kollaturou samého města Litomyšle, máme z těchto dob zprávu toliko nepřímou. R. 1579 totiž pan Vratislav z Pernšteina zakázal městské radě v Litomyšli, aby na své patronátní fary směli dosazovati faráře nekatolické. Musil tedy kostel Sloupnický buď osazen býti katolickým knězem, aneb, což spíše jest podobno pravdě, přidělen byl již tehdy jako filiálka děkanství v Litomyšli, a že tam často přisluhovali missionáři z města. Památkou na časy nekatolické v Sloupnici byl na kostelní věžičce zlacený kalich, který teprv okolo r. 1750 byl sňat a nahrazen korouhvičkou. R. 1749 objeven byl na hřbitově u kostela starý hrob, z jehož obsahu bylo zřejmo, že tu za dávna pochován byl lutherský duchovní.

Pan Vratislav z Pernšteina zemřel r. 1582; po něm zůstala četná rodina a veliké dluhy, tak že musily býti rozprodány všecky statky na Moravě, v Čechách též Lanškroun a Lanšperk; rodině zbylo jediné zápisné zboží Litomyšlské, které dávalo ročně 12.000 tolarů užitku. Starší syn pana Vratislava, Jan z Pernšteina, volil stav vojenský, sloužil králi španělskému ve válce s Hollanďany, císaři ve válce s Turky v Uhřích, a r. 1597 zabila jej dělová koule u Rábu; zůstaly po něm děti nezletilé. Správu Litomyšle vedla za ten čas stará paní Marie Pernšteinská de Lara do své smrti roku 1608 a potom zmužilá dcera její Polyxena, manželka nejvyššího kancléře Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic. Obě paní dobře znaly ze zpráv děkana litomyšlského (1579—86 kněz Bartoloměj Flaxius a po něm kn. Affelius), že katolická reformace v městě a na vsích byla nedokonalá, a že přečetní poddaní houževnatě se drželi víry bratrské a katolickým kostelům se vyhýbali, jak mohli. Proto byli voláni kněžím na pomoc jesuité z Prahy, kteří docházeli zvláště do odlehlých vesnic filiálních na duchovní práci. Posléze se tu připomínají r. 1599. Když však r. 1609 císař Rudolf II. pod tlakem pro-

testantských stavů vydal majestát na svobodu konfessí české, v němž vyslovena byla zásada, že nikdo z poddaných nemá býti k jinému náboženství nucen, nastalo na panství Litomyšlském nové hnutí lutheránův a bratří, a většina městské rady byla na jejich straně. Osvojili si v městě kostel špitální, při něm usadili svého správce duchovního, Jiřího Sekvendra Chotěborského, a utiskovali katolíky, z čehož vznikly různice v městě i na vesnicích vůkolních. To trvalo do r. 1612, až náhle z Prahy přijela paní Polyxena Lobkovská z Pernšteina do Litomyšle a za konšely dosadila samé katolíky, Jiřího Sekvendra ze svých gruntů vypověděla a klíče kostela špitálního odevzdala děkanu Danieli Hájkovi.

Tak byl zde ruch protestantský zase utlumen, až r. 1619, když bylo povstání českých stavů v plném proudu a zvolen byl Kalvínův přívrženec falckrabí Bedřich králem českým, v Litomyšli vypukla veliká bouře protestantů proti katolíkům. Pankracius, farář v Litrbachu, byl od zuřivého lidu zabit, a v městě byl děkan Hájek nelidsky týrán a mučen. Ve svých pamětech zapsal děkan Hájek, že katolíci v Litomyšli byli od úřadu proti všemu právu a zákonu ke křivé přísaze a k zapření katolické víry i k odpadnutí nuceni, ve kteréž ukrutnosti město Litomyšl všecka jiná města předstihnouti chtělo. Děkan Hájek býval chovancem semináře jesuitského v Praze, měl náchylnost k životu řeholnímu a stal se světským knězem, jen aby mohl starati se o rodiče, a vypuzen z Litomyšle, musil býti přes rok při chlebě svých rodičů, až bitva bělohorská roku 1620 uvolnila mu návrat na jeho beneficium v Litomyšli, kdež umřel roku 1628. (Pokračování.)

Korunovace císaře Karla VI. na krále českého dne 5. září 1723.

Z Lothových letopisů*) podává *Dr. M. Kovář.*

Císař chce přijíti do Čech. Po vyřízení následnictví v Uhrách císař uznal za nutné odjeti do Prahy, aby zde dal sebe i císařovnu korunovati a pak tu všeliká učinil opatření, aby se též v tomto dědičném království ještě více utvrdilo následnictví týmže způsobem, jak již v ostatních zemích dědičných bylo zařízeno. Za tím účelem předsevzal si císař, že na delší dobu usídlí se v Praze.

Jak nás Čechy a obzvláště Pražany toto rozhodnutí naplnilo radostí, snadno každý uzná, ježto se již dávno závidělo Rakušanům cti a prospěchu, že se stále císař zdržuje ve Vídni, a proto se Vídeňané příslovečně nazývají císařovi mazánkové. Jak bolestné to však asi bylo vídeňským „lahvičkářům“ (Flaschel-Trägern), lze seznati z toho, že město Vídeň a několik prælátů nešetřili nijaké námahy, aby tuto cestu překazili, uvádějíce mu po jistých poslancích velice dojemně a tklivě na mysl, jak tím ve Vídni a v okolí mnozí zchudnou a bance, jakož i úvěru vzroste z toho škoda

*) „Kurtz gefasste Historische Jahres-Geschichten von mir *Ignatio Gedeone Loth,*“ jež se chovají ve farním archivě u nejsv. Trojice ve Spálené ul. a na něž mne upozornil dp. Fr. Stejskal, tehdáž kaplan u nejsv. Trojice, nyní adjunkt c. k. bohoslovecké fakulty.

Není zevrubnějšího líčení ni té, ni jiné korunovace. Zajisté se uveřejněním jejím zavděčíme nejen historikům, ale čtenářům vůbec.

veliká. Ale Jeho cís. Veličenstvo odvětil poslancům: „*Čechové jsou také Našimi milými poddanými. My máme právoplatné příčiny sídlo své na nějaký čas přeložiti do Čech; o ostatní věci dáme již učiniti potřebná opatření.*“

Přípravy a potřeby k odjezdu a k opravám. Poněvadž se mohli napřed domnívati, že by bylo ke korunovaci potřebí asi 3 milionů, bylo pomýšleno na to, jakým způsobem sehnaly by se potřebné peníze nejen na cestu, ale i k opravám budov královských: neboť oprava samého hradu královského na Hradčanech vyžadovala nad 40 tisíc zl. K výdajům cestovním přispěli stavové čeští 500 tisíc zl., mimo to přislíbil 300 tisíc zl. jistý český šlechtic. Židé, kterým ve Vídni dostalo se povolení, že směli bydliti v odlehlé ulici, musili za to k této cestě císařově dáti 15.000 zl. A když pražští židé byli později v Praze připuštěni k audienci, věnovali císaři 5000 a císařovně 3000 dukátů. Též duchovenstvo rakouské přispělo k tomu 120.000 zl.

Ač to vše byla značná část peněz, daleko to ještě nestačovalo pro tolik osob, které se s císařem vydaly na cestu, aby se jim mohlo vypláceti slušně. Zdali se družina skládala z 1180 osob, jak se tenkráte pravilo, není tak jisto, jako seznam osob nejvznešenějších, které mimo rodinu císařskou přijely s ním do Prahy.

Nejvznešenější osoby, které císaře doprovázely do Prahy. Uvésti zde vynikající osoby, které s císařem přijely ke korunovaci, nebude nemístno; bylyť to: Jeho knížecí Jasnost princ Eugen savojský; princ Maxmilian hannoverský; princ Emanuel savojský; princ Emanuel portugalský; princ Bedřich modenský, arcibiskup valencijský; kníže Trautsohn, nejvyšší dvormistr; hrabě Rudolf Zikmund Sinzendorf, nejvyšší komoří; hrabě Herberstein, setník arcierů*) a vicepraesident dvorské rady vojenské; hrabě Ludvík Sinzendorf, nejvyšší kancléř dvorský; Hrabě Harrach, zemský maršálek; hrabě Schönborn, vícekancléř říšský; hrabě Windischgrätz, praesident dvorské rady říšské; hrabě Kinský, nejvyšší kancléř český; hrabě Kolovrat, vicekancléř český; kníže Schwarzenberg, nejvyšší štolba; hrabě Cobenzl, nejvyšší maršálek dvorský; vévoda Holstein-Wiesenburg; hrabě Václav Althan, skut. tajný a konferenční rada; hrabě Thierheim, generální vojenský kommissař; princové Alexej a Emanuel Nassau-Siegen; markýz Rostiano; kníže Josef Liechtenstein; hrabě Oropesa; hrabě Gundaker Althan; veškera dvorská kancelář česká kromě několika; královští čeští dvorní radové stavu rytířského; dvorní rada z Freyenfelsu z moravské expedice; hrabě Paar, nejvyšší poštmistr; hrabě Hartman Liechtenstein, nejvyšší lovčí; hrabě Mollard, nejvyšší kuchmistr; hrabě Oppersdorf, nejvyšší štolba; hrabě Cavriani, nejvyšší komoří nad stříbrem; hrabě Cavalla a hrabě Monte Santo, rytíři zlat. rouna; hrabě Rosenberg, skut. tajný rada; markýz Perlas a hrabě Frant. Leopold Starhemberg, skuteční komoří; hrabě Jan Julius Hardegg, nejvyšší střelmistr; hrabě Jindřich Šlik a j. a j.

Vjezd císařův do Prahy. Dne 19. června vypravil se císař a císařovna s arcikněžnami Marií Teresií a Marií Annou z Vídně a dne 30. slavil Jeho Veličenstvo slavný příjezd do Prahy, který

*) Byla to rovněž jako trabanti cís. stráž tělesná, pův. (z lat. arcus) lučištníci, vlas. arcieři, něm. Hatschier, Hartschierer.

by byl býval ještě stkvostnější, kdyby to bylo nepokazilo deštivé počasí, které zavinilo, že vjezd nedál se na koních, jak bylo ustanoveno, nýbrž v kočárech. Příjezd udál se odpoledne o 5. hodině v tomto pořádku:

Napřed jely dvě setniny kyrysníků pluku Caraffova se svými standarty, polnicemi a bubny, za nimi staroměstské, novoměstské a malostranské setniny občanské na koních se svými prapory a polnicemi, které činily krásný dojem, protože každá setnina každého města měla svůj stejnokroj; pak jeli různí šlechtici na koni, značný počet kočárů šestispřežných, za nimi následovali císařští arcieři a trabanti, pak jel Jeho Veličenstvo ve slavnostním kočáře, obklopen, jak obvykle, císařskou stráží tělesnou, za ním císařští panoši na koni, potom obě arcikněžny Marie Teresie a Marie Anna, arcieři se svými polnicemi a bubny, za nimi osm šestispřežných kočárů, v nichžto seděly dvorní dámy. Závěr činily dvě setniny kyrysníků pluku Caraffova.

Stavové císaři skládají svůj hold. Dne 4. září dálo se holdování či přiznání. Když ráno od 6 do 7 hod. dáno znamení velikým zvonem sv. Zikmunda, dostavili se stavové čeští u velikém a statném počtu na hrad pražský, kam i vyslanci a jiní vznešení páni byli sezváni. Když se shromáždili, odebral se císař, jimi a jinými pány doprovázen, do dvorní kaple a po službách Božích odtud do sněmovny a posadil se na trůn, tam zřízený.

Nejvyšší dvormistr království Českého Antonín Jan hrabě Nostitz-Rieneck měl jménem Jeho Veličenstva císaře oslovení k veškerým stavům v jazyce českém, v němž projeveno nejmilostivější uspokojení Jeho Veličenstva z poslušnosti, kterou stavové prokázali nařízeným sjezdem. Nejvyšší purkrabí království Českého Jan Josef hrabě z Vrtby odpovídal na toto oslovení jménem stavů v témž jazyce a dosvědčoval, že tím vykonali pouze svou nejoddanější povinnost. Když pak nejvyšší kancléř Frant. Ferdinad Kinský hrabě ze Vchynic a Tetova nejhlubší poklonu učinil před císařem, dostal několika slovy od něho rozkaz, aby projevil, co má přednésti. I ustoupil pak nejvyšší kancléř několik kroků zpět a přednesl, že stavové Jeho císařskému Veličenstvu kromě řádného příspěvku dvou millionů věnovali ještě 400 tisíc zl.

Potom byla předčítána holdovací přísaha ode 2 tajemníků jazykem českým a německým, kterou stavové dle toho, jakým kdo mluvil jazykem, říkali po nich. Světští skládali tuto přísahu, zdvihnuvše 3 prsty vzhůru, duchovní však položili je na prsa. Když pak císař sám v krátké řeči vyslovil radost z poslušnosti stavův a nejvyšší purkrabí na ni odpověděl ujištěním další oddanosti, byli všichni připuštěni k políbení ruky, a to nejdřív arcibiskup se stavem duchovním, pak knížata a ti, kteří měli nejvyšší úřady v království, po nich tajní radové dle hodnosti, potom ostatní pánové a posléze poslanci měst, načež císař opět v témž pořádku, jako dříve, doprovázen byl do hradu.

Pochod a rozestavení posádky a městských sborů pražských v den korunovační. Dne 5. září, v den to korunovační, za obyčejného bubnování dáno první znamení k pochodu o 1. hodině s půlnoci, druhé ve 2 a třetí ve 3 hod. ráno: tu se pak za velení plukovníka šl. Magauli posádka pluku Sikingova mezi 3. a 4. hod. shro-

máždila na Vlaském náměstí*) a když pak zůstavivši na místě potřebné hlídky, odebrala se do chrámu sv. Mikuláše, kde byla přítomna mši sv. a ranní píseň příjemnou hudbou na hoboje a lesní rohy odehrála, o půl 5. hod.. vykonavši modlitbu, dala se pochodem na hrad, za ní pak 12 praporečků tří pražských měst, za nimi 2 setniny kyrysníků pluku Caraffova pod velením plukovníka barona L'Huliera.

Posádka rozestavila se na velké prostoře vnitřního hradu proti kašně a velkému sálu, staroměstští na prostoře u sv. Jiří, novoměstští při tak zvané budově zámecké a kapli sv. Vojtěcha, malostranským pak, k nimž přiděleni též hradčanští, vykázáno místo u Prašného mostu, kyrysníkům Caraffovským místo u sv. Benedikta, kde stáli po dobu trvání korunovace. Zatím uzavřeny všecky brány městské mimo starou vnitřní bránu Písečnou, která zůstala proto otevřena, aby povozy jedoucí po Prašném mostě mohly ji zase vjížděti do města.

Přípravy v chrámě sv. Víta k nastávající korunovaci královské. Zatím v minulých dnech na všech stranách opatřovány potřebné věci k této korunovaci královské a k obvyklým hostinám a vyvezena děla na obvyklá místa a na hradby.

Ve hlavním a kathedrálním chrámě sv. Víta na hradě pražském, kde od pradávných dob králové čeští bývali korunováni, postaveno 5 tribun čili lešení z prken, a to jedna hned uprostřed kostela od podlahy vysokého choru až k císařskému a královskému náhrobku, poněkud plochá či vzhůru jdoucí, od té jiná tribuna se schůdky nad sebou až ke kapli Paarově, t. j. až ke klenutí hořejšího vysokého choru, na němž jsou varhany postaveny, zdola nahoru ohrazena pevným zábradlím a dobře podepřena; na obou shromáždil se velmi značný počet šlechticův a jiných vznešených osob obojího pohlaví.

Třetí tribuna byla mezi kazatelnou a obyčejným chorem hudebníků, dole až k oběma pilířům, do výše pak až nad sakristii: přichod na ni byl po schodech nad sakristií před kaplí nejsvětějšího kříže a sv. Anny, i byla stráží dobře obsazena; na ní u velikém množství usadili se páni k této slavnosti přišlí z Moravy a ze Slezska i odjinud a osoby stavu rytířského.

Čtvrtou tribunou byl chor, na němž jindy bývá zámecká hudba chrámová a při této korunovaci taktéž se hrálo od císařských hudebníků, kdež polnice, velké bubny, jakož i ještě jiné hudební nástroje byly u velikých varhan a za hlavním oltářem.

Pátá tribuna postavena právě naproti zmíněnému choru hudebníků na druhé straně před hrobem sv. Jana Nep. pod císařskou oratoří mezi oběma pilíři presbytáře, kdež, aby se mohlo lépe viděti k oltáři, podstavec, zřízený nad řezbou, znázorňující zničení chrámu ve dřevě provedenou, s dvěma pozlacenými anděly a jinými ozdobami odstraněn; na tuto tribunu uvedeny paní z vyšší šlechty, mezi nimiž paní nejvyšších hodnostářů zemských od kommissařů k tomu ustanovených, a to po schodech, hned vedle přístupu k presbytáři postavených.

*) Nyní Malostranské nám.

Všecky tribuny potaženy byly červeným a bílým suknem při zemi a po stranách kromě choru hudebního, protože před ním stál císařský baldachýn, i nebylo by pro něj nic viděti.

K hořejšímu ochozu v chrámě Svatovítském, jehož obradlí nahoře a vnitř utuženo prkny, aby snad od diváků tam vpuštěných kámen nebo něco jiného nemohlo se utrhnouti a svaliti dolů, byl den před tím klíč z nařízení dvorní kanceláře k rukám nejvyššího kancléře vyžádán od kapitoly a p. hrab. Františku Starhembergovi odevzdán, a potom tam, ale ne dále než až k presbytáři, kdež ochoz zatarasen, vpuštěny různé osoby z vyšších stavů, kolik se jich tam vešlo.

Celý presbytář a půl kostela až k dolejšímu stupni veliké tribuny bylo rovněž červeným a bílým suknem pokryto, neméně byl chor uvnitř drahocenně a stkvostně vyzdoben velikými čalouny ve čtyřech řadách nad sebou, jakož i pilíře a celý chrám až ke zmíněnému ochozu nahoru.

Kaple sv. Václava. V kapli sv. Václava, jejíž podlaha taktéž pokryta byla červeným a bílým suknem a v níž před oltářem sv. Václava na tureckém koberci postaveno klekátko, pokryté brokátem zlatým s červenými, zelenými a stříbrnými kvítky, a za ním podobně vyzdobená lenoška či židle opěrací pro Jeho cís. Vel., stáli též u 4 rohů oltáře 4 bílí lvové z bílého mramoru vytesaní, kteří drželi 4 veliké, dva lokte vysoké, stříbrné, dílem pozlacené a mnohými českými kameny vykládané svícny s hořícími voskovicemi. Nahoře na tomto oltáři stála stříbrná socha sv. Václava $2^1/_2$ lokte vysoká mezi dvěma stříbrnými anděly $2^1/_4$ lokte vysokými. Na oltáři pak stály dva veliké stříbrné relikviáře $2^1/_4$ lokte vysoké, v nichž byly tyto ostatky: sv. Viktora bisk. a muč., sv. Adaukta muč., sv. thebských muč. a sv. Purchama; ve druhém ostatky sv. Kalixta pap. a sv. Sofie, sv. Justiny p. a muč. a sv. Šebestiána muč.

Pak stály mezi 6 stříbrnými svícny $2^1/_2$ lokte vysokými 4 pozlacené ruce, v nichž tyto sv. ostatky, a to v první sv. Vavřince muč. a sv. Cecilie, v druhé sv. Maxima, ve třetí sv. Lazara a sv. Zuzany, ve čtvrté sv. Prokopa muč. Na oltáři tak řečeném ostatkovém stály mezi 4 stříbrnými, loket vysokými svícny 4 stříbrná loket vysoká poprsí, a to sv. Bartoloměje apoštola, v němž uložena část lebky tohoto světce, sv. Filipa apoštola, v němž zadní část hlavy tohoto svatého, sv. matky Anny, v němž prs této světice, a sv. Barbory, v němž byla skryta část lebky této svaté.

Výzdoba hlav. oltáře sv. Víta. Hlavní oltář ve chrámě, před nímž se dál korunovační akt, byl vyzdoben takto: Nad ním visel stkvostný baldachýn, zhotovený z aksamitu temně rudého, stříbrem vně a vnitř vyšívaný, před nímž vnitř na jeho 4 cípech 4 stříbrní andělé a mezi těmito na způsob kříže stříbrné hvězdy, vně pak vedle celého oltáře dolů na každé straně visela 2 široká křídla z téhož aksamitu, stříbrnými obrubami bohatě opatřená. Nad stolem oltářním stála na římse tato stříbrná poprsí a ostatky: uprostřed poprsí sv. Jana Nep. $2^1/_2$ lokte vysoké, na straně evangelia poprsí sv. Serváce, v němž část jeho svaté hlavy, na straně epištolní poprsí sv. opata Benedikta, v němž ukryta jeho svatá hlava.

Dole na oltáři na podstavci zlatým rouchem potaženém stálo uprostřed veliké 5loketní tabernakulum stříbrné a velikými pozlacenými paprsky jakožto svatozáří ozdobené, okolo něhož se vznášeli čtyři $1^1/_4$ lokte a tři $^3/_4$ lokte vysocí stříbrní andělé, před nimiž stál veliký kříž stříbrný, $3^1/_4$ lokte vysoký mezi šesti $2^1/_4$ lokte vysokými a šesti prostředními $1^1/_2$ lokte vysokými svícny stříbrnými. Na témž oltáři stály též 4 krásné stříbrné sochy, a to sv. Vojtěcha tříloketní, v níž byla hlava tohoto světce, sv. Václava. v nížto také hlava světcova, pak sv. Cyrilla, v níž rámě tohoto světce, a posléze sv. Víta, v nížto též rámě zmíněného světce uschováno.

Podoba císařského trůnu. Pro Jeho cís. a král. Vel. jakožto „coronandum regem" (krále, jenž má býti korunován), byl právě před hlavním oltářem uprostřed zřízen trůn se všech 4 stran otevřený takto: Před nejnižším stupněm hlavního oltáře byla tribuna 11 stop široká a na ní výstupky ještě 2, jeden zpředu a dva po obou stranách (ale nikoli vzadu), kteréž i s dolejší tribunou pokryty červeným a bílým suknem, na něž prostřen turecký koberec. Na hořejším výstupku, poněkud vlevo, stálo klekátko rudým zlatohlavem pokryté a za ním uprostřed hořejšího výstupku lenoška, touže látkou přikrytá. Na levé straně klekátka ležely Jeho Veličenstva modlitební knížky nad pažením červeně damaškovým, zlatými krajkami pokrytým.

Nad tímto trůnem visel vznášející se baldachýn ze stejného rudého zlatohlavu, drahocennými zlatými třásněmi ozdobený, na laně otočeném zlatým tylem, zavěšeném na velikém černém orlu, jenž upevněn byl na klenutí chrámovém; i byla jeho lana, na jeho 4 stranách připevněná, bohatými zlatými třásněmi ovinuta. Tohoto trůnu používal Jeho Vel. od počátku příchodu svého do presbytáře až do ukončení korunovace.

Ještě jiný zvláštní trůn byl na straně evangelia před tribunou hudebníků pod baldachýnem neméně stkvostným, z látek zlatých a stříbrných zhotoveným a na zdi připevněným, o stejné výši, s lenoškou a klekátkem na podobný způsob vkusně upraveným, na němž se (jak níže se poví) Jeho cís. a král. Vel. při nastolení posadil; jeho dolejší široká část 4 stopy byla vzdálena od doleního stupně hlavního oltáře.

Císařská oratoř. Pro Její Veličenstvo císařovnu, jakož i pro obě nejjasnější arcikněžny Marii Teresii a Marii Annu se zvláštní pílí upravena královská oratoř, kam se dostavila též Její Jasnost císařská princezna, dcera Josefa I., kurprincezna saská Marie Josefa.

Sedadla pro duchovní assistenty císařovy. Po straně trůnu Jeho Veličenstva císaře, postaveného proti hlavnímu oltáři, jest dole u tribuny poněkud do zadu v pravo taburet, červeným aksamitem potažený a zlatými obrubami olemovaný, pro prvního duchovního assistenta nejdůstojnějšího vysokorodého knížete a pána, pana Volfganga, sv. římské církve tituli S. Marcelli kněze, kardinála Schrattenbacha, spoluprotektora Germanie, biskupa olomouckého etc.

Pro druhého assistenta v levo k Jeho Vel., a to proto, že se nejdůstojnější a nejjasnější kníže a pán, pan František Ludvík, kurfirst trevírský, jako biskup vratislavský etc., jemuž druhá královská assistence přináleží, nemohl z různých příčin dostaviti k této

korunovaci, pro assistenci nejmilostivěji byl jmenován nejdůstojnější vysokorodý a blahorodý pán, pan Jan Adam Vratislav svaté Římské říše hrabě z Mitrovic, biskup litoměřický etc., a pro něj postavena stolička též bez opěradla, ale jen červeným suknem potažená. Jiný taburet stál též na pravici zmíněného císařského trůnu na straně evangelia a na levici taktéž červeným suknem pokrytá stolička pro dva královské pány assistenty, o nichž bude ihned zmínka.

Sedadlo pro papežského nuncia a pro vyslance benátského. Dále pod trůnem královským, postaveným proti hlavnímu oltáři, stálo klekátko se sedadlem bez opěradla u pilíře, u něhož mimo chor schody vedly k páté tribuně, kteréžto klekátko červeným aksamitem, na nejzazších cípech zlatými obrubami lemovaným, bylo pokryto pro nejdůstojnějšího vysokorodého a blahorodého pána, pana Jeronyma Grimaldi, arcibiskupa edesského, Jeho papežské Svatosti domácího præláta a assistenta, jakož i Apoštolské stolice legáta a latere a nuncia u Jeho císařského Veličenstva v Germanii, Uhrách, Čechách a svaté říši Římské, pak pro benátského pana vyslance (tit.) pana Františka Donado; papežský pan nuncius seděl na pravo a benátský pan vyslanec na levo.

Sedadlo pro knížata slezská. Vedle tohoto klekátka poněkud do zadu a stranou od zmíněného pilíře, u něhož byly schody již připomenuté, stálo jiné podobné klekátko se sedadlem a to tak, že toto činilo protějšek ke klekátku pánů vyslanců, potažené rovněž červeným aksamitem, olemovaným zlatými obrubami, pro knížata slezská, na němž zasedli dle důstojnosti, již mezi sebou zachovávají jako knížata slezská, totiž vysokorodý kníže a pán, pan Josef Jan Adam svaté Římské říše kníže a vladař domu Liechtensteinského v Mikulově, vévoda slezský v Opavě a Krnově etc., pak vysokorodý kníže a pán, pan Filip vévoda slezský v Žahani, kníže a vladař domu Lobkowiczkého etc., a vysokorodý kníže a pán, pan Jindřich sv. Římské říše kníže z Auerspergu, vévoda slezský v Minsterberku etc., z kterýchžto knížat slezských kníže Liechtenstein a kníže Auersperg několik dní před tím léno svých knížetství ve vévodství Slezském obdrželi od Jeho cís. a král. Vel. jakožto krále českého coram throno regio in persona (u trůnu královského osobně).

Sedadla pro rytíře zlatého rouna. Dále stranou a to na příč pod presbytářem poněkud zvýšeným stála 5 loket za trůnem královským dvě dlouhá klekátka se sedadly za sebou, která zpředu perskými a vzadu tureckými koberci byla pokryta, pro přibylé pány rytíře zlatého rouna, kteří u trůnu Jeho cís. Veličenstva nebyli zvlášť zaměstnáni a neměli jinde místa.

I seděli na nich (tit.) pan Ludvík Filip hrabě Sinzendorf, pan Gundaker Tomáš hrabě Starhemberg, Karel Josef hrabě Paar, Adam František kníže Schwarzenberg, Ferdinand Sylva hrabě Cifuentes, Vincenc hrabě Oropesa, Dom Emanuel infant portugalský, Maximilian princ brunšvicko-lüneburský, pan Maximilian Quidobald hrabě Martinic, pan Julius hrabě Visconti Borromeo Arrese, pan Jan Antonín hrabě Cavella a (tit.) František Štěpán, dědičný princ lotrinský. Ostatní pak v Praze dlící páni toisonisté (rytíři zlatého rouna) nemohli, jedni pro churavost, jako princ

Eugen savojský a hrabě Windischgrätz, druzí pro jiná zaměstnání. jako kníže Cordona, Jejího Veličenstva císařovny nejvyšší dvormistr. přítomni býti této slavné korunovaci, jakož tu byli i nejvyšší dvormistr kníže Trautsohn, nejvyšší komoří hrabě Sinzendorf, cís. setník arcierů hrabě Herberstein, rovněž i nejvyšší purkrabí pražský hrabě z Vrtby, kteří všichni stáli in functionibus ad thronum (zaměstnaní u trůnu), mimo to zvlášť přibylý stallo pánů rytířů zlatého rouna, kteří všichni kolem krku zavěšený měli veliký řetěz řádový.

Sédadla pro tajné rady, komoří a j. Za těmito dvěma lavicemi rytířů zlatého rouna stálo nad částí choru poněkud zvýšeného, avšak o něco více v pravo 6 lavic s klekátky, červenými koberci tureckými pokrytých, pro císařské skutečné a jiné tajné rady a v levo ještě jiných 6 lavic, pouze červenými kostelními koberci z plyšového aksamitu pokrytých, pro císařské komoří a jiné dvorní šlechtice.

Kommisse vpouštěcí do kostela sv. Víta. Když se zmíněné vojsko jakož i setniny měšťanské všude v dobrém pořádku rozestavily. uzavřely se dvéře chrámu sv. Víta, a to dvéře u kaple sv. Václava. pak hořejší dvéře pod císařskou oratoří, třetí dvéře u kaple sv. Zikmunda a ke vchodu ode dvora po schodech u císařské oratoře dolů byli k 5 císařským skutečným komořím pánům Františku Krištofovi hraběti Khevenhüllerovi, Gundemaru hrab. Starhembergovi, Janu Albertovi hrab. de San Juliano, kteřížto 3 byli Jeho cís. Veličenstvem jmenováni kommissaři na veliké tribuně chorové, pak k pánům Františku hrab. Starhembergovi a Jindřichu hrab. Šlikovi, kteří ke zmíněným 2 dveřím chrámovým za kommissaře byli ustanoveni, přiděleni městští hejtmani pražští Leopold hrabě Valdštein, Jan Václav Černín hrabě z Chuděnic a Jan Václav Vražda z Kunvaldu ke vpouštění do kostela a na tribuny mimo domácí šlechtice Václava Ignáce svob. pána Verniera, Leopolda svob. pána Kustoše, Antonína svob. pana Rašína, Jana Felixe Chanovského Krasilovského z Dlouhé Vsi a Tadeáše Obyteckého z Obytec.

Znamení k průvodu korunovačnímu dáno. Odznaky královské nesou se do kaple sv. Václava. Mezi tím počalo se od 6 do 7 hod. zvoniti zvonem sv. Zikmunda v chrámě kathedrálním. K rozkazu císařovu byly odznaky královské přináležející ke korunování na krále českého, které v císařské tajné komnatě ležely na stole, pokrytém červeným aksamitem zlatě lemovaným, u přítomnosti nejvyššího komoří Zikmunda Rudolfa hrab. Sinzendorfa zdviženy od nejvyšších zemských hodnostářův, oděných černými pláštiky slavnostními, jimž při korunovaci přináleží nésti odznaky královské. před tím ze síně poradní do zmíněné tajné komnaty povolaných nejvyšším komořím, a neseny jsou ode dvora, an v čele kráčel nejvyšší zemský dvormistr v království Českém se svou berlou, na níž byl český lev s písmeny *C. VI.* z ryzího zlata, a v průvodě ostatních nejvyšších hodnostářů zemských na červených polštářích zlatem vyšívaných do kaple sv. Václava, a tu královská koruna i s čepičkou červeně atlasovou, přináležející ke koruně, od nejvyššího purkrabí pražského Jana Josefa hraběte z Vrtby, královské jablko říšské od nejvyššího sudí zemského v království Českém Josefa Františka hrab. z Vrbna a Bruntálu a královské žezlo pro churavost nejvyššího písaře zemského v království Českém

Václava Hložka ze Žampachu od zemského podkomoří v království Českém Václava Arnošta Markvarta z Hrádku za průvodu několika císařských arcierů a trabantů veřejně a nepokrytě cestou přes oboje nádvoří, kterou potom šel i Jeho Vel., i uloženy jsou pak ve zmíněné kapli sv. Václava uprostřed oltáře téhož světce a střeženy nejen od nejvyššího dědičného strážce dveří Karla ze Svárova, ale i od jiných osob, nejvyšším purkrabím jmenovaných, oděných tak, jakož byli i všichni ostatní šlechtici, kteří při této korunovaci měli nějaký úřad, totiž slavnostními černými pláštíky jako kommissaři.

Bylť to zejména Václav Novohradský hrabě Kolovrat, Josef hrabě Serenyi, Norbert hrabě z Vrbna a Bruntálu, Adam hrabě Trauttmansdorff, Jan Hynek z Wiederspergu, Rudolf z Binova a Václav Klement ze Saltzy. Císařští arcieři a trabanti zůstavše střehli je až do příchodu Jeho Veličenstva, nejvyšší hodnostáři však odebrali se zase ke dvoru.

Duchovenstvo shromažďuje se v kostele sv. Víta a šlechtici se ubírají ke dvoru. Mezi tím shromáždili se klerikové a duchovenstvo, přítomní biskupové a præláti tohoto království Českého v zámeckém chrámě sv. Víta, kam i arcibiskup, jemuž korunování přináleží ode dávna, dostavil se v pravý čas. Rovněž na znamení dané velikým zvonem přibyli ke dvoru i nejvyšší hodnostáři zemští i ostatní páni stavové, jakož i v Praze přítomní páni vyslanci, knížata, ministři a šlechtici i jiní dvořané, jejich povozy a koně však, jakmile s vozů neb koní sestoupili, buď na velké náměstí u PP. barnabitů nebo po Prašném mostě musely odjížděti; všecky ke dvoru přibylé osoby nejvyšší a jiné zatím čekaly v císařských a královských komnatách a předsíních, ostatní v rytířských síních a jiných příležitých světnicích, až Jeho císařské a královské Veličenstvo nejmilostivěji ráčil ze své komnaty vyjíti do chrámu kathedrálního.

Císař ubírá se v průvodě ke korunovaci do chrámu. Hned po 8. hodině z král. komnat vyšel Jeho cís. a král. Vel. v bohatém červeném plášti zlatě vyšívaném, na klobouce maje červené péro, řečené imperiální, s kolanou čili velikým řetězem zlatého rouna okolo krku; očekávali jej mimo zmíněné nejvyšší hodnostáře zemské ostatní páni stavové, jakož i vysocí ministři a šlechtici, jimž den před tím od císařských furýrů dvorských oznámeno, aby se dostavili ráno v 7 hod., rovněž i páni vyslanci a jiní dvořané po velikých schodech u obyčejné stráže zámecké dolů a přes obě veliká nádvoří, na nichž počínaje od zmíněných schodův až ke dveřím chrámovým u kaple sv. Václava tak řečené prkenné mosty položeny a pokryty bílým a červeným suknem, po jejichž obou stranách novoměstské a malostranské setniny městské, vzdávajíce zbraní čest, až ke vchodu k předdvoří do chrámu sv. Víta před kaplí sv. Vojtěcha ve dvou řadách byly postaveny až do chrámu zámeckého v tomto pořadí:

1. Šli středem tohoto špalíru císařští panoši.

2. Dvorští a zemští šlechtici stavu panského a rytířského, jakož i vysocí přísedící práva zemského s císařskými komořími a ti, kteří mají co činiti při úřadech dědičných, pak nejvyšší hodnostáři

zemští, kteří nebyli ani tajní radové ani rytíři řádu zlatého rouna, aniž měli nějaké jiné funkce při tomto průvodě.

3. Císařští tajní radové dle hodnosti, mezi nimiž i císařský nejvyšší maršálek dvorský Jan Kašpar hrabě Cobenzl, jenž téhož dne neměl žádného úřadu zvláštního.

4. Nejvyšší zemský dvormistr v království Českém hrabě Nostitz-Rieneck.

5. Hlasatel český sám ve svém obřadním rouše až ke kostelu s hlavou pokrytou, při vstupu do něho obnaženou, v ruce vzhůru nesa bílou berlu, na níž byl český lev.

6. Nejvyšší zemský maršálek v království Českém Jan Josef hrabě Valštein s obnaženým mečem sv. Václava, který byl vzat z kaple téhož světce, kdež se chová v archivě kapitolním, než se tajně donesl ke dvoru.

7. Jeho císařské a královské Veličenstvo pod baldachýnem, oděn pláštěm a po obou stranách provázen rytíři řádu zlatého rouna, jdoucími mimo baldachýn v černých pláštících slavnostních mezi arciery a trabanty.

Tento baldachýn, společným nákladem 3 pražských měst zhotovený z 8 pozlacených tyčí, z nichž na každé byl císařský orel, uprostřed prsou maje českého lva, a z látky zlatotkané se stkvostnými zlatými třásněmi krepinovými, připraven byl již ke příchodu Jeho Veličenstva dne 30. června; avšak tehdáž, protože pro silný déšť Jeho Veličenstvo vjezd nemohl slaviti koňmo, zmíněná města nejoddaněji posloužiti nedošla milosti, ale nyní jím Jeho cís. a král. Veličenstvo dole při východu u zmíněných velikých schodů nejoddaněji očekávali purkmistři a prim toři tří královských měst pražských, oděných černými pláštíky, zejména ze Starého města Marek Joanelli jako purkmistr a Jan Kašpar Brand jakožto primátor, z Nového města Josef Mislich z Willensteinu, purkmistr, a Konrád Breitenberger, primátor, z Menšího města Ondřej Gicht, purkmistr, a Karel Ferdinand Arnold, primátor, s přibráním z magistrátu hradčanského Františka Ferdinanda Flechtnera jakožto purkmistra a Ondřeje Ignáce Smrkovského jako primátora, a nesli jej nad Jeho cís. a král. Veličenstvem až ke dveřím chrámovým před kaplí sv. Václava.

Za tohoto průvodu zvoněno všemi zvony v chrámě Svatovítském, máváno praporem na báni věže téhož kostela, bubnováno a troubeno od jízdectva a pěchoty při vlajících praporech, které se však, když se mimo ubíral Jeho Veličenstvo, jak obyčejně. sklonily, a čest vzdána zbraní.

8. Za Jeho cís. a král. Veličenstvem, avšak poněkud stranou a mimo baldachýn, šel na pravo setník tělesné stráže arcierů Leopold hrabě Herberstein v bohatém oděvě polním, kolem krku maje veliký řetěz řádový, na levo pak v nepřítomnosti setníka trabantů Jana Filipa Eugenia hrab. Merode, markýza z Westerloo etc., k rozkazu Jeho Veličenstva Gundaker hrabě Althan, rovněž bohatě jsa oděn jakožto ad hunc actum (k tomuto výkonu) ustanovený setník trabantů.

9. Papežský pan nuncius ve své rochetě a benátský pan vyslanec ve svém rouše.

Duchovenstvo císaře očekává v kostele. Zatím odebrali se nejdůstojnější vysokorodý kníže a pán, pan Ferdinand arcibiskup pražský, legatus natus, svaté Římské říše kníže a hrabě Khuenburg etc., nejdůstojnější blahorodý pán, pan Václav František Karel Košinský svob. pán z Košina, biskup královéhradecký, nejdůstojnější blahorodý a veleučený pan Daniel Josef z Mayernu, biskup tiberiadský a kapitolní probošt, pan Karel Dominik Řečický, kapitolní děkan u sv. Víta, veškerá kapitola i veškeří præláti v království Českém v průvodě kostelem až ke dveřím u kaple sv. Václava a očekávali tu Jeho Veličenstvo.

Když pak Jeho Veličenstvo přišel k těmto dveřím, byl od arcibiskupa, oděného pontifikaliemi, t. j. pluviálem, mitrou a berlou, a stojícího vně kostela hned u dveří po levém boku Jeho Veličenstva, přijat aspersoriem (kropenkou), drženým a podaným jemu od císařského obřadníka, almužníka a vrchního kaplana dvorního, a k políbení podán Jeho Veličenstvu též veliký kříž, zhotovený z arabského zlata od císaře Karla IV. blahé paměti, v němž byly tyto ostatky: dvě částice v podobě kříže ze svatého kříže našeho Spasitele, v jehož jedné části bylo viděti díru, kudy prošel hřeb, jímž Kristus Pán byl na kříž přibit; 2. jiná část hřebu, zasazená do zlata; 3. část houby, která při umučení Páně naplněna byla žlučí a octem; 4. část provazu, jímž byl svázán Kristus, Spasitel náš; 5. dva kousky z trnové koruny. Jeho Veličenstvo kříž tento, podaný mu na zlatotkaném polštáři, pod nímž byl turecký koberec, kleče zbožně políbil a uctil.

Císař přichází do kaple sv. Václava. Jeho cís. a král. Veličenstvo vkročil pak do kaple sv. Václava za zvuku bubnův a polnic a s ním nejvyšší hodnostáři zemští, přísedící zemského práva, císařští ministři a ti, již zastávají tohoto království dědičné úřady, a hlasatel český; jinak nebyl vpuštěn nikdo.

Arcibiskup s duchovenstvem odebral se zpět do sakristie a zatím oblekl se v roucho mešní, přes něž vzal pallium arcibiskupské, a ostatní družina, než se Jeho Veličenstvo vrátil z kaple, rozestavila se před touto kaplí až ke stupňům presbytáře.

Císař oděn rouchem korunovačním. Když se Jeho cís. a král. Veličenstvo chvíli v kapli pomodlil, jal se oblékati v roucho korunovační. Roucho toto královské i s domácí korunou, překrásnými drahými kameny ozdobenou, již dříve od cís. komorního platmistra (Zahlmeister) Jana z Isendicku za průvodu několika arcierův a trabantův tam soukromě přinesené a položené na stolek mezi křtitelnicí a oltářem sv. ostatků, skládá se 1. z kabátce dlouhého až k patám sahajícího, zhotoveného z atlasu karmesinového, ovroubeného zlatými krajkami, s úzkými zašpičatělými rukávy, jenž za příčinou pomazání na zádech jest poněkud otevřen a stuhami spiat a pravý rukáv jeho rovněž otevřen až k lokti a knoflíčky upiat; 2. z veliké a široké štoly, která z předu přes tento kabátec visí křížem, zhotovena jsouc ze zlatého grisetu karmesinového a ozdobena zlatými a hedbávnými třásněmi karmesinovými; dále 3. z pásu ze stejné zlatotkané látky karmesinové, obepiatého kolem kabátce a štoly; 4. z královskéko pláště téže látky zlaté a karmesinové s vlečkou dosti velikou, kolkolem na cípech něco málo, nahoře u krku však silně a hluboce ohrnutého v podobě visícího

límce hermelínem ozdobeného; 5. ze dvou punčoch barvy perlové a posléze 6. ze dvou střevícův ušitých z karmesinového atlasu a ozdobených zlatými kraječkami.

Nejvyšší dvormistr kníže Trautsohn sňal Jeho Veličenstvu řetěz řádový, a za pomoci nejvyššího komoří hrab. Sinzendorfa a královského zemského nejvyššiho komoří Jana Arnošta Antonína Schaffgotsche hraběte a pána z Khünastu a Greiffensteina svléknuv plášť, Jeho Vel. oblékal se ve zmíněný kabátec přes bohatou vestu a pak v ostatní části roucha korunovačního, kolem krku pak dána mu řádová kolana od nejvyššího dvormistra a vstavena mu domácí koruna na hlavu.

Mezitím odebral se arcibiskup s duchovenstvem zase ze sakristie vedle kaple sv. Zikmunda pod velikým chorem ke kapli sv. Václava v průvodě, před nímž neseny 4 veliké svícny stříbrné s hořícími svícemi a bohatá umbella, za níž kráčeli za alumny infulovaní præláti s mitrou a v pluviále, avšak bez berly, pak za arcibiskupským křížem stříbrným, na koncích pozlaceným, kapitola svatovítská a posléz arcibiskup se svými 2 assistenty.

Císařovi assistenti duchovní ubírají se ke kapli sv. Václava. Dva duchovní páni assistenti Jeho cís. a král. Veličenstva nešli s průvodem, nýbrž dostavili se zároveň z kaple Martinické, kdež pan kardinál, odloživ pláštík a muzet, v nichž se tam byl dostavil krátce před příchodem Jeho Veličenstva do chrámu, oblékl kápi veliké na způsob, jak Jeho papežské Svatosti páni kardinálové assistují, červenou čepičku maje na hlavě a červený biret drže v ruce; biskup litoměřický však oděl se pluviálem a vstavil si na hlavu infuli, i postavili se u kaple sv. Václava po obou stranách dveří, aby mohli Jeho cís. a král. Vel., až vyjde z kaple, vzíti do prostřed.

Když pak veškeré duchovenstvo došedši pod zmíněný chor, ihned se postavilo uprostřed císařské družiny, přišlé zmíněnou chodbou pod císařskou oratoří a rozestavené po obou stranách až ke vchodu vysokého choru, šel Jeho cis. a král. Vel. s jinými, kteří byli v kapli, mezi nimiž nejvyšší hodnostáři zemští, kteří vzali odtud s oltáře královské odznaky (regalia), dědiční pak úřadové každý, co měli nésti, a faráři pak tu teprve do kaple přibylí s ostatkového oltáře sňali zmíněná 4 stříbrná poprsí, k nimž 6 císařských panošů přistoupilo s hořícími bílými pochodněmi, a tito všichni postavili se pak na pravé straně zmíněné kaple Martinické, aby arcibiskupovi učinili místo, který potom přistoupil až ke dveřím kaple sv. Václava a zde Jeho Veličenstvu žehnaje, modlil se tuto modlitbu:

Omnipotens sempiterne Deus, qvi famulum tuum Carolum Regni fastigio dignatus es sublimare, tribue, quæsumus, ei, ut ita in hujus sæculi cursu cuncta in omnium salutem disponat, qvatenus a tuæ veritatis tramite non recedat. Per Dominum nostrum Jesum Christum, Filium tuum, qvi tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus per omnia sæcula sæculorum.*) R. Amen.

*] Všemohoucí věčný Bože, jenž jsi služebníka svého Karla k vrcholu království povýšiti ráčil, uděl mu, prosíme, by tak během tohoto věku vše zařídil ke blahu všech, aby od stezky pravdy Tvé nikdy neustoupil. Pro Pána našeho Ježíše Krista, Syna Tvého, jenž s Tebou živ jest a kraluje na věky věkův. R. Amen.

Po této modlitbě zazněly bubny a polnice.

Císař v průvodě ubírá se ke hlavnímu oltáři. Potom Jeho Vel. vystoupiv z kaple, byl v průvodě ke hlavnímu oltáři veden k tamnímu trůnu duchovenstvem a ostatní družinou doprovázen až k patě vchodu k presbytáři před císařskou oratoří, kde bylo též několik císařských gardistů osobních, aby zadrželi lid tam se tísnící, v tomto pořádku:

1. Nesla se umbella mezi 4 alumny či akolyty, kteří nesli stříbrné svícny s hořícími svícemi.

2. Za nimi následovali infulovaní praeláti království Českého;

3. kříž arcibiskupský;

4. kapitola svatovítská;

5. arcibiskup, před nímž kráčel zmíněný císařský obřadník a 2 císařští dvorní kaplani v dalmatikách, se svými 2 assistenty, biskupem královéhradeckým svob. pánem Košínem a světicím biskupem Mayernem.

6. Čtyři starší faráři ze 3 královských měst pražských: z Týna, od sv. Jindřicha, od sv. Václava na Malé Straně*) a od P. Marie řečené na louži na Starém městě,**) kteří nesli zmíněná 4 poprsí sv. Bartoloměje, sv. Filipa, sv. matky Anny a sv. Barbory mezi 6 císařskými panoši nesoucími hořící pochodně komorní, ke hlavnímu oltáři sv. Víta a na něj je postavili.

7. Ostatní císařští panoši;

8. dvorní a domácí šlechtici stavu panského a rytířského a přísedící velkých desk zemských, mezi nimiž promíšeně císařští komorníci;

9. cís. tajní radové dle hodnosti;

10. hlasatel český sám;

11. královští čeští úřadové dědiční, nejvyšší dědičný strážce dveří sám.

Za ním kráčeli dva nejvyšší dědiční korouhevníci, kteří své korouhve dali včera večer soukromě donésti do kaple sv. Václava, a to ze stavu rytířského v zastoupení místo svého otce, podkomoří zemského, František Václav Markvart z Hrádku se svou korouhví, na níž uprostřed byl na jedné straně sv. Václav a na druhé straně znak zemský a vedle kolem znaky všech přivtělených královských českých zemí dědičných, totiž markrabství Moravského, vévodství Slezského, markrabství Lužického a hrabství Kladského, vše vyšíváno stříbrem. Tomuto po pravém boku šel nejvyšší dědičný korouhevník stavu panského se stejnou korouhví, avšak zlatem vyšívanou, Rudolf Josef Kořenský hrabě z Terešova.

Za nimi kráčel nejvyšší dědičný kuchmistr Václav hrabě Vratislav z Mitrovic s postříbřeným pecnem chleba a místo nejvyššího dědičného strážce pokladu dotčeného nejvyššího purkrabí zástupce František Václav hrabě z Vrtby uprostřed, místo nejvyššího dědičného truksasa, gubernatora a generálního kapitána ve vévodství Milánském Jeronyma hrab. Colloreda zástupce Štěpán Vilém Kinský

*) Na Malostranském náměstí. — **) Na Marianském náměstí.

hrabě ze Vchynic a Tetova s pozlaceným bochníčkem chleba, dále místo nejvyššího dědičného číšníka Františka Josefa hrab. Černína z Chuděnic, vladaře domu Hradeckého a Chuděnického a nejvyššího lenního sudí v království Českém, zástupce jeho Děpolt Černín hrabě z Chuděnic, podplukovník pluku kyrysníků knížete Falcko-Sulzbašského s vinným soudkem pozlaceným a jeho assistent Karel Josef Novohradský hrabě Kolovrat po jeho levém boku se stříbrným soudkem; v každém z těchto soudků bylo 13 žejdlíků. v jednom červeného, ve druhém bílého vína, i položeny byly na přední podlahu, bochníčky chleba pak, mající nahoře císařský znak, v jehož středu byl český lev, nad císařským orlem pak po obou stranách písmena *C. VI.*, pod orlem dole *Anno 1723*, pěkně malované, opatřené od cís. dvorního úřadu kontrolního, byly složeny na oltář ostatků v kapli sv. Václava. V pravo pak šel nejvyššího dědičného kráječe zástupce Jan Antonín hrabě Valdštein.

12. Po těchto dědičných úřadech šli královští nejvyšší hodnostáři zemští ve svém pořadí a dle svých úřadů nesli královské odznaky, totiž: ze stavu rytířského uprostřed s královským žezlem, jak shora dotčeno, místo ochuravělého nejvyššího písaře zemského zemský podkomoří v království Českém, po jeho pravé ruce Jan František baron Goltz jako zástupce zemského podkomoří a po levé Jan Ignác z Wiederspergu zase jako zástupce purkrabího kraje Královéhradeckého.

Za nimi v druhé řadě 3 nejvyšší hodnostáři zemští stavu panského, a to nejvyšší sudí zemský v tomto království Českém Josef František hrabě z Vrbna a Bruntálu s královským jablkem říšským, po jeho pravém boku præsident nad appellacemi na král. hradě pražském Václav Kokořovec hrabě z Kokořova a po levém præsident komory české Zikmund Valentin Hrzán z Harasova.

Ve třetí řadě následovali, a to uprostřed s královskou korunou českou nejvyšší purkrabí pražský Jan Josef hrabě z Vrtby, jemu v pravo nejvyšší kancléř v království Českém František Ferdinand Kinský hrabě ze Vchynic a Tetova a v levo nejvyšší dvorský sudí lenní František Josef hrabě Černín.

13. Nejvyšší dvormistr zemský v království Českém Antonín Jan hrabě Nostitz-Rieneck se svou berlou.

14. Nejvyšší maršálek zemský v království Českém shora připomenutý Jan Josef hrabě Valdštein s obnaženým mečem sv. Václava, jehož pochvu císařský komorník, než se šlo v průvodě do kostela, donesl na hlavní oltář, pak po dokonané korunovaci zpět do sněmovny a potom ke dvoru.

15. Za nejvyšším maršálkem zemským následoval Jeho císařské a královské Veličenstvo v rouše korunovačním, maje stkvostnou domácí korunu na hlavě a velký řetěz řádový kolem krku, mezi 2 svými duchovními assistenty, provázen jsa pány rytíři zlatého rouna a obvyklou stráží arcierův a trabantův po obou stranách.

16. Za Jeho Veličenstvem, avšak poněkud stranou, šel královský český nejvyšší komoří zemský, na zlaté misce nesa červenou atlasovou čepičku, patřící pod královskou kurunu českou, z kaple

sv. Václava vzatou od nejvyššího purkrabí, jakož i ještě o něco pozadu na pravo shora připomenutý setník tělesné stráže arcierův a v levo setník tělesné stráže trabantův.

17. Papežský nuncius a benátský vyslanec zavírali průvod.

Takto Jeho cís. a král. Vel. odebral se do presbytáře čili do choru k hlav. oltáři, kdež oba jeho asssitenti při výstupu na stupně do presbytáře pod paždím se ho dotkli; i bylo mezi průvodem, když Jeho Veličenstvo vystoupil z kaple sv. Václava a přestaly zníti bubny a polnice, od hudebníků zpíváno responsorium:

„Ecce mitto Angelum meum, qvi præcedat te et custodiat semper: observa et audi vocem meam, et inimicus ero inimicis tuis et affligentes te affligam, et præcedet te Angelus meus.

V. Israel, si me audieris, non erit in te Deus recens neqve adorabis Deum alienum.

R. Ego enim Dominus.“ *)

Císař u hlavního oltáře. Jakmile Jeho cís. a král. Vel. přišel do zmíněného choru, učiniv proti hlav. oltáři poklonu, šel ke svému trůnu proti tomuto oltáři zřízenému a tam poklekl; arcibiskup pražský jakožto světitel, stoje tu před svým faldistoriem (stolicí biskupskou) uprostřed na nejhořejším čili čtvrtém stupni postaveným, jehož pokrývka byla z červeného aksamitu zlatem ovroubeného, a obličejem jsa obrácen k Jeho Vel., modlil se nad ním tyto dvě modlitby:

(Bez mitry.) „Deus, qvi scis, genus humanum nulla virtute posse subsistere, concede propitius, ut famulus tuus Carolus, qvem populo tuo voluisti præferri, ita tuo fulciatur adjutorio, qvatenus qvibus potuit præesse, valeat prodesse. Per Christum Dominum nostrum.

Omnipotens sempiterne Deus, Coelestium Terrestriumqve moderator, qvi famulum tuum Carolum ad Regni fastidium dignitatemqve dignatus es provehere, concede, quæsumus, ut a cunctis adversitatibus liberatus et Ecclesiasticæ pacis dono muniatur et ad æternæ pacis gaudia te donante pervenire mereatur. Per Christrum Dominum nostrum. R. Amen.“ **)

(Pokračování.)

---

*) Ejhle, posílám anděla svého, aby předcházel tě vždycky a ochraňoval. Zachovávej a slyš hlas můj, i budu nepřítelem nepřátelům tvým a ty, kdož tě porážeji, porazím, i předejde tě anděl můj. — V. Israele, jestliže mě uslyšíš, nebude v tobě Bůh nový, aniž klaněti se budeš Bohu cizímu. — R.Jáť jsem Pán.

**) Bože, jenž víš, že pokolení lidské beze ctnosti nemůže obstáti, dopustiž milostivě, aby služebník Tvůj Karel, jejž jsi lidu svému panovníkem učiniti ráčil, tak Tvou podporován byl pomocí, aby těm, jimžto má státi v čele, mohl prospěti. Pro Krista Pána našeho.

Všemohoucí, věčný Bože, vládce nebes i země, kterýž jsi služebníka svého Karla k výši a důstojnosti královské povznésti ráčil, připustiž, prosíme, aby všech protivenství zbaven, i darem církevního míru byl obdařen i k radostem věčného míru, jehož Ty poskytuješ, přijíti zasluhoval. Pro Krista Pána našeho. R. Amen.

Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického.

Podává Dr. Ant. Podlaha.

(Pokračování.)

8. Piseň Czeských Sedlakůw o gegich tieżkostech. (L. 23—24a.)
Zajímavá píseň jedenáctislohová s nápěvem, osvětlující ostře tehdejší poddanské poměry, zasluhuje toho, aby zde celá byla otištěna:

1. Žádný neví, co jest nouze, kdo ji nezkusil,
nešel bych já na robotu, kdybych nemusil,
darmo pánu dělati, těžké práce konati,
co nejvíce vymejšlejí, musí se státi.

2. Rychtářové rozkazují, i ti drábové,
na poddaný se potrhují nuzní chlapové,
mlčeti jim musíme, slova říci nesmíme,
jen abych se málo ozval, vyprášil by mne.

3. A ti páni officíři jen vždy hledají,
není-li co uděláno, hnedky nám hrozí.
musíme se kořiti a je pěkně prositi,
není-li možné učiniti, se vymluviti.

4. To jsou těžké velké práce, ty musím konati,
pánu svému i jinému se ukázati,
poněvadž to musí být a nelze tomu ujít,
žádný nemůž to oznámit ani vypravit.

5. Ve dne pánu, v noci sobě musím dělati,
chci-li ženu a mé děti ňák obživiti;
rád bych všechno podstoupil, i auroky zaplatil,
jen abych já kontribuci dáti nemusil.

6. Každý svátek i v neděli k rychtáři jíti,
do hromady rozkazuje peníze nésti,
dosti toho okusím, aby mně počkal, prosím,
nic nestačí moje prosba, do klády musím.

7. Jaké bídy a auzkosti musím vystáti,
což umějí naši páni dobře trápiti,
dopouští nás v nic uvést, o tom ještě zlá pověst,
když v stodole i v komoře není co nalézt.

8. Nevím, nevím co já smutný učiniti mám,
ach nebohý, já ubohý co dělati mám?
Snad již domu nechati musím, nebo pryč jíti,
neb neumím sobě rady jak udělati.

9. Ach, vy páni officíři, již se smilujte,
a v té mé velké nouzi se rozpomeňte,
roboty polehčete, kontribuci počkejte,
co namlátím, ze stodoly toho neberte.

10. Trochu mírně přece se mnou již zacházejte,
rychtáře i drábův na mne neposýlejte,
neb již na robotu jdu, strachem vadnu, všechen schnu,
bojíce se, boden bázní, co dělat budu.

11. Aj, již nyní k tobě, Bože, já se utíkám,
a za radu tvou přesvatou vždy tebe žádám,
abych dítky opatřil a mou živnost nezmařil,
račiž mi sám spomáhati, bych starosti zbyl.

9. *Osm epigramů latinských a jeden německý* (str. 24a—24b); z nich stůjž zde tento epigram: *In Podagricum.*

Forte pedes scelerum quandoque fuere ministri,
discant ergo pedes vulnera saeva pati.

10. *Ein nagelnewes Spiel, traurig und lustig von Mayster Bartholomaeo Schepelio Schulmayster daselbst in hochdeutsche Reimen verfasset.* (List 25—43.) Velmi vtipná veselohra německá, složená praemonstrátem P. *Brunonem Lindtnerem.* Košetický podává plné její znění a připojuje k tomu zprávu, že byla r. 1662 ve dnech masopustních po třikráte hrána, a to posléze u přítomnosti kardinála Harracha, nejvyššího purkrabí a jiných vzácných hostí. Zmiňuje se také o osobách, jež tuto hru provozovaly. Tiskem vydána v »Sitzungsberichte der königl. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften“ 1901.

11. *Hos ritmos in aula imperatoris quidam composuit a. 1668* (l. 43b—44a). Německá hádanka o 36verších. Počíná se takto:

„Im Himmel ist ein Ding, es ist auch in der Höllen,
es ist nicht in dem Meer, doch in des Meeres Wellen,
so hats der Teufel auch, Gott hat es aber nicht,
was mag es doch wol sein? wer gibt mir hier Bericht?
Ganz Frankreich hat es nicht, es wird auch nicht gefunden
in Wenden, Spanien, aus Schweden ist es verschwunden atd.“

Rozluštění zní: „Est denique littera *l.*“

12. *Cantus a quodam fratre Laico de Abbate et Priore compositus.* (L. 44b—45b). Latinská píseň s nápěvem, v latině zúmyslně špatné, komicky působící. Líčí, kterak představení kláštera pochutnávají si při společných hodech na dobrém víně, jehož převor mladším řeholníkům odepírá, a kterak jeden z mladších na převora výčitkami se obořuje, načež opat všem dovoluje, aby pili. Píseň tato má 16 sloh o čtyrech verších. Počátek zní:

1. Factus quondam dies festus,
et vocatus ad comestus
Abbas, Prior et clausterus
cum totus familia.

2. Abbas est sedere sursum,
Et Prioris juxta rursum,
Ego sedet ad deorsum
inter et scholaria.

3. Fertur vinum saginatis
ad Prioris et Abbatis,
nobis pauper nihil datis,
sed ad dives animam.

4. Bibit Abbas cum Prioris
bonum vinum cum saporis,
propinatus ad doctoris,
datur aqua fratribus.

13. *Vinš šťastného zrostu a panování při radostném na svět narození nejjasnějšího knížete Jozefa v zpěv uvedený skrze Jana Karla Ignacia Rozenmillera, měštěnína Nového Mě. Pražského A⁰ 1678.* (L. 46a—49b.)

„Býval na onen čas u Lacedemonských obyčej ten, že matky v nově narozené syny na soldatské terče kladli, jak zaznamenal Herodotus, a proto když k letům přicházeli a k rytířským činům spůsobní byli, nadjmenované matky, podávajíce jim štítu neb terče, těmito slovy k srdnatosti je nabádaly: ‚Aut cum hoc, aut in hoc. Nebo na tom nebo

s tím', jakoby říci chtěly: nebo s tím vítězství dosáhni, nebo na tom hrdinsky skonej. O podobném obyčeji činí tolikéž zmínku Claudianus in Honorio. Nápodobně slavný dům rakouský, království české a uherské erbovní štíty své v nově zrozenému arciknížeti prostírají, ano i svatá říše orla svého poskytuje, aby v maličkosti heroickým činům předkův svých, k ochraně všeho křesťanstva, jako i dědičných zemí zvykal.

1. Plesej, ó rakouská země,
lidé plesejte,
vzešlo žádostivé símě,
Bohu čest vzdejte.
Dědic z dávna vinšovaný,
od Boha snažně žádaný,
světu se zjevuje,
radost obnovuje.

2. Pole domu Rakouského
štěstí nabude,
když arciknížeti jeho
zrostu přibude;
ottomanský škodný měsíc
zatemní se bohdá nejvíc,
když dá paprsky své
sluněčko rakouské.

3. Zapudí války, různice,
každou nevoli,
čest, slávu rozmnožujíce
doma i v poli,
pobožnosti, spravedlností,*)
Bohu, lidem s ochotností
ukáže se mile,
rozmnoží se v síle.

4. Dobrá rada se nemine
s ostrovtipností,
udatnost nikdy nezhyne,
nabude ctnosti,
vznese se jako orlice,
podnět otcovský majíce;
mocný v panování
dojde požehnání.

5. Probuď se, lve české země,
obnov se v síle,
vzhlédni na to šťastné símě,
přítomné chvíle,
Jozefa v něm míti budeš,
tak požehnání nabudeš,
vítej ho vesele,
měj naději cele.

6. Rozestři štít erbu svého
tomu mocnáři,
připoj vinš k cti, chvále jeho,
ať v lvové záři
lva z pokolení Judova
přidá se mu síla nová,
k ochraně křesťanův,
k záhubě pohanův.

7. Chce-li s Konstantinem býti
vítězným pánem,
toho bude moct užiti
v znamení slavném;
ey, toť vítězné znamení,
nad něž nic jistšího není,
zem Uherská dává,
kříž Páně podává.

8. V tom on znamení zvítězí
nad nepřátely,
škodlivé úklady zkazí,
aby poznali,
kmen být domu Rakouského,
církve obhájce mocného;
pro čest, slávu Boží
najde věčné zboží.

9. Lkala jsi, země Uherská,
pod jhem tyranským,
bylas roztrhána všecka
způsobem manským:
Jozefa máš Constantina,
Leopolda pana syna:
ten tebe oslaví —
Bože, dejž mu zdraví!

10. Tvá patrona Matka Boží
mezi kacíři,
vidí zraněné své zboží
mezi mordýři,
Phinees na svět přichází,
ten škodné zhoubce porazí,
když horliti bude,
cti, slávy nabude.

11. Orle, orličátko malé
přijmi v ochranu,
dojdeš cti, slávy nemalé
v císaři pánu.
z orlice orel pochází,
po předcích se jistě zdaří,
vítej svatá říše,
vítej ho tím spíše.

12. Vy pak svatí nebešťané,
opatrovníci,
kteří máte v své ochraně
země patřící
k dědičnému panství jeho,
přimlouvejte se za něho,
ať s Boží pomocí
dosáhne cti, moci.

13. Zvučně plesejte křesťané,
píseň zpívejte,
zvelebujte jméno Páně,
čest Bohu vzdejte,
padněte na svá kolena,
k uctění Božského jména,
srdečně zvolejte,
od Boha žádejte.

*) Pietate et Justitiâ, pro deo et populo, consilio et industriâ.

14. Bože rač ho zachovati
od zlé příhody,
tak aby mohl minouti
všeliké škody,
rač příti věku dlouhého,
zdraví, prospěchu dobrého,
dej svaté anděly,
by oň péči měli.

Echo ku poctivosti nejjasnějšího v nově narozeného arciknížete hlahol vzdávající. První litery jsou z jmen vzaté: Jozef, Jakub, Jan, Ignatius, Antonius, Eustachius.

Můž se zpívati jako: „Zde, zde chtěj se dát najíti.“

Echo

IO volej, svatá říše, poklad se ti zjevuje — *můj je.*
*ZEPH*yrus ti věje tiše, tesklivosti zbavuje — *tu je.*
I kdo je tu, zdaž dědic můj, kterýž mne obveselí? — *velí.*
A bys odňala smutek tvůj, tak nabudeš posily — *síly.*
*K*terak mohu vysloviti mou převelikou radost? — *radost.*
*U*slyšána chtíce býti, v tom jest byla má žádost — *mám dost.*
*B*laze vám, dědičné země, z klenotu tak drahého — *mého.*
I jak slavné máte símě, přijměte radost z něho — *jeho.*
*A*ch, jedinké potěšení, poskytni mně radosti — *dosti.*
*N*a němž zakládám mé jmění, zavítej drahý hosti — *ó cti!*
I plesej, plesej, český lve, rozněcuj se v mocnosti. — *v ctnosti,*
*G*iž vzešlo potěšení tvé, rci: zdráv buď, drahý hosti, — *dosti.*
*N*ad to jistě říci mohu, že mám na tobě dosti, — *hosti.*
A v tobě se jistě zmohu, najdu plnost milosti — *dosti.*
*T*oho, moji patronové, račtež vy přichrániti — *chrániti.*
I o arcikníže nové bedlivou péči míti — *míti.*
*U*datní strážní duchové, přijměte v svou ochranu, — *v schránu,*
*S*rdce mé jest toho chtivé, ať mine skrz ochranu — *ránu.*
*A*ch, Echo, rci jméno jeho, zdali nesluje Josef — *Josef,*
*N*ebe mně dá štěstí z něho, ochránce bude Josef — *Josef,*
*T*ím Egypt měl správce svého, též jménem nazvaného — *ctného,*
*O*chránce velmi správného, zástupce lidu všeho — *svého.*
*N*ový Josef, pěstoun Krista, chléb živý nám dochoval — *choval.*
I nám všem Josefa chystá, jenž by nás opatroval — *choval.*
*U*měním, dobrým zvedením, ochranou své pravice — *více.*
*S*nad by více v nás vkořenil čtení svaté Trojice — *více.*
*E*ja, ctný Rakouský kmene, chléb angelský tvá radost — *žádost.*
U tebe my se shrneme, naleznem pravou sytost — *milost.*
*S*právce první Rudolf lidu pro uctění svátosti — *v ctnosti*
*T*ou zvelebil slávu rodu, dosáhl velebnosti — *množství.*
*A*n samo císařství římské za pána jej uznalo — *znalo.*
*C*o slunci ozdoby říšské, moc panování dalo — *dalo.*
*H*le, jak Bůh lid svůj miluje, když nám Jozefa dává — *dává.*
I tímť nás obveseluje, že bude dobrá správa — *práva.*
*U*čmež my se děkovati Spasiteli našemu — *jemu.*
*S*lávu, štěstí vinšovati, dědici tak šťastnému — *svému.*

Chronosticon přítomného leta: BVD gMeno PanIe poChWaLeno na WIekI. Požehnej Pán BVh skrz ArCIknížIe toto, sLaWneho DoMV RakaVského. Anno MDCLVVVVVIII.

14. Německá báseň složená k téže příležitosti jako předešlá, „authore *Sigismundo Zerovicz* AA: LL: et Phliae Magistro, nec non JUCanditato A⁰ 1678“. (List 50a—51b). Má deset šestiřádkových sloh.

51. „*De utilitate linguae Graecae.*“ (List 52a.) Latinská báseň o 21 verších. Začátek:

„Quisquis Grammaticam vis discere, discito græce,
Ut recte scribas, non prave, discito græce.
Si græce nescis, corrumpis nomina rerum.
Si græce nescis, male scribis nomina rerum.“

16. *„Recept pro zdraví duše"* latinsky (l. 52b) a česky (l. 53a). Znění české:

Duše která zhřeší, onať umře.

Recept pro zdraví duše:

Vezmi	kořeni	pravé víry upřímného srdce hojné pobožnosti	každého co můžeš nejvíce.
	listy	jisté naděje hojného milosrdenství veliké milosti	
	květy	fialy pokoje růže lásky lilium čistoty	
	semeno	postu pravého almužen modliteb	
	ovoce	peluňku skroušení aloe vyznání akkaryk**) dostičinění mirhy pokání kadidla potupení světa	

Zamíchej v moždíři svědomí a stluč paličkou bolesti, míchej hůlkou spravedlnosti, prosej pamětí utrpení Kristova, rozpustiž cukrem Božího milování, vlož do vody slz, přistav k ohni zarmoucení, protivenství a trpělivosti. Nadělej konfektův, vlož do škatulky srdce, a těch každého dne čistou myslí užívej, rozkusuj a tak na duši budeš zdráv.

16. *Aggratulatio de felici natali Maximiliano Epo Litomericensi, facta a nostro Conventu A⁰ 1664.* (List 53b.) Latinský blahopřejný list.

17. *De facienda annua consignatione admonitio.* (List 54a—55a). Nařízení opata Jenoryma ze dne 7. března 1675 dané členům kláštera Strahovského, aby dle statut do neděle smrtné podali mu seznam peněz i věcí, jež každému k užívání byly propůjčeny.

18. *Breve votum filiorum Sion ad pronatalem diem patris sui optimi et aeque maximi Revermi Praesulis Caspari a Questembergh A.C.MDCXXXIII. Ipso regalium sacro die.* (List 55a—60b.) Latinská blahopřání členů řádových opatu Kašparu Questemberkovi v řeči nevázané i vázané.

19. *Extractus expensarum Rmi Dni Questembergii pro utilitate Monasterii Strahoviensis.* (l. 61a—61b.)

Seznam toho, co opat Questemberk pro klášter Strahovský pořídil: „Sedilia in oratorio constant 100 thaler., faldistorium 230 thal., altare s. Catharinae cum ferreis cancellis 520 thal., argentea crux in umbella 1000 th., imago in choro crucem bajulans 150 th., statua s. Elisabethae argentea 400 th., statuæ ligneæ s. Norberti et s. Augustini in ecclesia 350 th., lampas argentea in choro 706 th., pedum cum catenula aurea 844 th., columnae fusiles sub altari s. Norberti 404 th., angelus major in sacello s. Norberti 500 th., minor angelus 51 th., bases suppositæ angelis majoribus de foris 250 th., sex imagines vitæ s. Norberti in ecclesia 900 th., sola deauratio summi altaris 1200 th., corona supra

**) V lat. textě „agarici".

sacellum s. Norberti 1680 th., stalla in ecclesia Strahoviensi 1117 th., pavimentum in choro marmoreum 1100 th., imagines apostolorum in superiori ambitu 570 th., braxatorium 5749 th., sola fundamenta seminarii nostri 12991 th.; totum seminarium in solo ædificio externo 68.497. — (Celková suma:) 99.409 th. K tomu poznamenal Košetický ještě: „Haec fusius tomo V. Quodlibeti mei folio 524.“

20. *Epitaphium comitis Wallenstein.* (Fol. 61b.)

„Hie liegt und fault mit Haut und Bein
der grosze Kriegs-Fürst Wallenstein,
der grosz Kriegsmacht zusammenbracht,
doch nie gelieffert recht ein Schlacht.
Grosz Gut thet er gar vielen schenken,
dargegen auch viel Unschuldig henken.
Durch Sterngucken und lang tractiren
thet er viel Land und Leuth verlieren.
Gar zart war ihm sein böhmisch Hirn,
kont nicht leiden der Sporn Klirrn,
Hahn, Hennen, Hund er bandisirt
aller Orten, wo er losirt.
Doch musst er gehen des Todtes Strassen,
den Hahn krähn und den Hund bellen lassen.***)

(Pokračování.)

Mikšovicova kronika Lounská.

Část 7. (od r. 1599 do 1601.)

T. l. v sobotu po pam. navštívení sv. Alžběty (3. července) přišla náhle *voda* veliká tak, že jest *škody* za mnoho set *na sené* i jiných věcech, vokurkách, melounu *zdělala*. Sena mnoho v kopkách pryč vodnesla, podkalila a před tím v neděli, v pondělí, v outerý, v středu znamenitá zima a větrové velicí byli, od kterejžto zimy rorejsů, laštovic mladejch a starejch hladem a *zimou* zde po vesnicích i jinde veliké množství i na hnízdech *zemřelo.*

It. t. l. v pondělí po pam. rozeslání sv. ap. (19. července) ráno velice třikrát zahřmělo, v kterýmžto zlej zapálil Matoušovi Dobšovi mandel. Však potom zase uhašeno. Potom po nešpořích k víčerou velikej příval a hřímání bylo. Zlej jednomu sedláku z Lenešic stůh zapálil a u téhož stohu jednoho pacholka zabil. I na faře v též vsi Lenešicích komín rozrazil a týž pacholek zabitej na druhého pacholka, kterej s ním šel, upadl, tak že týž pacholek leže ve spod, jsa omámenej, kdyby sedlák ňákej jeda tudy ho od toho zabitého nevytáhl, byl by také uhořel. Ale jsouc velice opálený s těžkostí živ zůstane.

T. l. v středu po rozeslání sv. ap. (20. července) umřel Jan Fikler z Drážďan rodem, mládenec vyrostlej, který byl u JMC. p. rychtáře p. Jiřího Dědka z Vlkové za Jiříka, syna jeho, na stravě, aby se jazyku českému učil. Nebyv ještě u něho zouplna pět neděl, na zejtří po nešpoře u sv. Petra poctivě pochován.

V neděli po proměnění Pána Krista (10. srpna) l. t. byl pokřik velikej. Ráno před raním kázáním *zapálilo se v komíně u* Man-

***) Srv. „Sborník“ III. 1. str. 62.

daliny *Gregorovic*, ale však bez ublížení a škody jinejch sousedův zasy uhašeno.

T. l. v pondělí předcházející památku sv. Barthotoměje, jinak 23. d. m. srpna po 18. hodině vyšel oheň v m. Berouně z domu jednoho hostinského Beneše Gregnara z podkroví nedaleko komína, od kteréhožto ohně všecko město k zkáze jest přišlo, tak že téměř na prach shořelo krom ňákých 6 neb 7 malých chaloupek, který při zdech městských byly, ty toliko zůstaly. Chrám Páně se všemi klenoty kostelními, věže se sesula, zvonové se slili, škola, fara, rathouz, masný krámy, pivovary, cihelna, dvě fortny a několik bašt ve zdech městských od ohně velikou škodu vzaly. I na předměstí některé přední dvory shořely.

T. l. ve čtvrtek po pam. narození P. Marie (9. září) vyšel oheň v *Slaným* městě u fortny pod rathouzem. Shořely tři domy. Potom odtud se dalo na lounský *předměstí* a to všecko i s stodolami *shořelo*. A potom opět na zejtří v městě vyšel, ale hned uhašen byl beze škody; v městě $3^1/_2$ domu na dvojím předměstí dvorů 64, stodol s obilím 35 s obecním dvorem a stodolami (shořelo).

T. d. a l. v noci na pátek po třetí hodině *umřel* na červenou *Václav*, *syn Šimona Peřiny*, jednoho z starších obecních, potom na zejtří s *synem Janem Jiříka Šprýmka*, kterej též ve čtvrtek umřel, spolu v jednom hrobě pochováni sou u sv. Petra.

T. d. a l. (v pondělí po sv. Františku, 10. října) Šťastný Barbory ručníkářky syn a Václava ručníkáře pastorek ukrad dceru Adama Steklíka z Světic, ouředníka na Pšanech jmenem Annu, kterážto maje s týmž Šťastným srozumění do Lišťan na posvícení šla a on tam pro ni přijel. Potom vzavši ji odtud na vůz, jel s ní až do Vinařic a tam se s ní oddal.

T. l. v neděli po sv. Havle (17. října) při vydávání ouřadu Ondřeje Cholossia Pelřimovskéko jedli ukrutně dobrej meloun a nový víno mest pili.

T. l. v pondělí po sv. Havle (18. října) *umřela paní* Mandalena v Lenešicích, paní manželka urozeného a statečného rytíře pana *Jiříka Teobolta* Černína z Chudenic a *na Lenešicích*.

T. l. v outerej po sv. Linhartu, jenž jest 9 d. m. listopadu ženil se poctivý mládenec Řehoř Zhorský z Kladrub, správce školni města Luna. Pojímal sobě za manželku Marketu po dobré paměti Petrovi Caseliovi Hradeckém, měštěnínu a písaři radnímu obce této zůstalou vdovu a sňatek svatební činil. (Byla Macecha Jana Cholossia).

T. l. v outerý po sv. Martinu rytíři 16. d. m. listopadu ženil se *Pavel Vraštil* z Žatce, pojímal sobě za manželku Rejnu Jana Janovskýho jinak Vojna dceru. Neví se, jak do městského práva přišel. (Scortum, šelma a z kurvy syn, rabula etc. Náhle zcepeněl. Položili ho mezi katy a biřice).

T. l. v pondělí po narození Krista P. (27. pros.) umřel uroz. pan Adam Hruška z Března a na Pšanech.

T. l. (1600) v pondělí po sv. Fabiánu a Šebestiánu (24. ledna) umřel Matěj Beran perníkář, soused na velikém předměstí m. Luna, člověk pokojnej a pobožnej, kterej žádnýmu ani kuřátka nerozhněval

a (s) sousedy svými vždycky dobře a v pokojném srozumění zůstával.

T. d. a l. pochován ve vsi Citolibi pan Adam Hruška.

It. t. l. v středu na d. pam. sv. Fabiána a Šebestiána *vdávala se* urozená *paní Anna Winklmanova* z Bílejova a v Charvátcích; pojala sobě za manžela urozeného pana Floriana Daniele Mejstřického z Vatykánu, místosudího dvorskýho království Českého a t. d. též i svadba svadební konána.

T. l. v středu po sv. p. Dorotě (9. února) *ženil se Bartoloměj Kurka* soused z města Slaného, pojal sobě za manželku Annu po Matiáši Svídnickým zůstalou vdovou. Má již pátýho vdovce, čtyry mistry a jednoho bakaláře.

T. l. v pondělí po n. Reminiscere (28. února) umřela v Pánu paní Kateřina Rafaelka, žena milosrdná a pravá matka žákovstva a chudých sedláčkův, kteráž po všechen čas života dobrými skutky se stkvěla.

T. l. v n. postní Laetare (12. března) po samým vobědě umřel Václav Dabita jinak Huml v šatlavě, kterej dlouhej čas v témž vězení pro dluh Matoušovi Šarhanovi, rychtáři Rotčovskému povinného (!) seděl a potom ve čtvrtek po též neděli vo kumpletě pochován.

T. l. v pondělí (13. března) hned na ráno po též n. Laetare po 9. hod. zapálilo se v Lenešicích v panský stodole. Někteří rozprávějí, že by ňákej vovčák, kterýho pán upral, pohrůžku učiniti a zapáliti měl. Jiní praví, že by syn jednoho sedláka, kterýho v těžkém vězení dlouhý čas měl, kterýžto hned po tom pryč utekl, když se zapálilo, to učiniti měl. Shořelo dvoru selského třimecitma a dvůr panskej hned do čista se všemi nábytky vobilím a dobytka velice mnoho velikýho i menšího se zdusilo a shořelo.

T. l. v pondělí po neděli provodní (10. dubna) napadlo sněhu přes kůtky, jehož mnozí starožitní a letití lidé nepamatují.

Též t. r. tak veliká ukrutná a stálá zima byla, že v dosti hlubokých studnicích, které v domích i v lošich byly i jinde, v pokojích zmrzli tak, že od čtyryceti let takové zimy se nepamatuje.

T. l. v outerý, ve středu, ve čtvrtek (11., 12., 13. dubna) po provodní neděli velicí mrazové byli tak, že téměř vůz s dosti velikým nákladem zdržel.

T. l. v pátek po provodní neděli (14. dubna) ráno po 10. hodině zbořil se předek domu při světnici Janovi Cellerovi jinak Chrtovi.

A potom t. d. u večer po čtyrmecitmé hodině u Tomáše Vrabce malý služebník Volf Šumburk z Novejch Hradů byvši s ňákým myslivcem téhož pána Novohradského, střelil k tomu myslivci v světnici, trefil ho na levý noze ve stehno, až na skrz kulka mu vyskočila. Od kteréhožto postřelení té noci na sobotu umřel. Praví, že, když k němu střelil, Václav Dlouhejch měl tomu jistému služebníku veleti, aby utekl a jeho také i z světnice vystrkoval.

T. l. ve čtvrtek po n. Jubilate (25. dubna) naprchlo sněhu říkaje přes kůtky a potom v pátek mráz tuhý tak, že led tlusčí nalezen byl nežli tolar.

T. l. v pondělí po n. Cantate (29. dubna) oddal se po kázání Jan Celler s Káčou Čapkovou a t. d. dala mu žena pohlavek.

T. l. v pondělí po n. Exaudi (15. května) vdávala se urozená paní Kateřina Šelnberková, rozená z Weitmille a na Toužetině, a pojímala sobě ňákého pana Petra Lindyna (recte z Libentálu) (viz Dačický II. 102).

T. l. v neděli den sv. Trojice (28. května) přijela lekací mozkovská v počtu 60 osob, potom na zejtří jeli do Litoměřic jednati při císaři.

T. l. v sobotu po sv. Medardu (10. června) v noci na neděli ve vsi Smolnici ňácí lotříkové vyloupali kostel a pobrali v něm hermelín, který nad hrobem nebožtíka pana Šelnberka byl, vostruhy. tulich, kord, kalichy, vornáty i jiné věci, kterýžto po správě jiných celý za 400 státi mohly.

T. l. v outerý po sv. Medardu (13. června) ženil se Jiřík Šiffl z Wosršteina, pojímal sobě za manželku pannu Kateřinu, dceru Daniele Raka, sladovníka a t. d. svatba hojná konána.

T. l. v pondělí po sv. Vítě (19. června) vysláno 8 koní z města tohoto a jeden fasuňk na poručení J. Mtí. p. komorátův k vezení municí vojenských až do Vídně. (Formani vysláni do Uher.)

Drahé žito. T. l. ve čtvrtek d. pam. sv. Petra a Pavla (29. června) Jan Kythar prodal 9 strychů žita, strych po 3 kop. 45 gr. a Píseckej Jan prodal žita strych po 3 kop. 50 gr. míš.

T. l. ve středu po sv. Janu Křt. (28. června) mráz dosti velikej vinicím a jiným úrodám zemským nepříliš příjemnej.

T. l. ve čtvrtek den pam. sv. Petra a Pavla stala se nešťastná v městečku Slavětíně příhoda, tak že ohněm 33 domy do gruntu shořely i s panskými stodolami. Zapálily ňáký děti jednoho pekaře.

T. l. ve čtvrtek po pam. sv. Markety (20. července) mezi čtvrtou a pátou hod. v noci na pátek Vít Frnousek jinak Tichý řemesla hrnčířského na malém předměstí, strativ krádeží 15 kop míš., zastesk sobě vosidlem kleče a maje nohy křížem se oběsil. A ten jistej zloděj, který mu takové peníze i jiné věci pobral. dostal se před tím v středu do vězení, potom v sobotu na den rozeslání sv. ap. (15. července) houžví ztrestán, tento pak způsobem obyčejným t. d. odpraven.

T. l. od času sv. Trojice až do Nového léta (od 28. května až 1. ledna) veliká a téměř neslýchaná drahota v mnohých krajinách přes paměť lidskou byla, tak že na Moravě v Znojmě, v Těšíně po 12 kop. míš. strych žita, jinde po 5, po 6, po 15 kop., v Sedmihradský zemi po 18, v Polště též, v Turcích pak po 35 kop. míš. se kupovalo. V Němcích pak, v Nýdrlantu veliká hojnost od žita a ovsa bylo tak, že sem do Čech do Prahy a do jiných měst takové obilí v hojnosti vozíc dodávali, čehož lidé aby z Němec do Čech vobilí voziti měli, jak živi nepamatují. Voves v Praze jednoho týhodne po $2^1/_2$ kopě byl, ale že ho tak mnoho Němci navezli, hned jeden týden jedna kopa spadla a žito po 4 kopách, pšenice po 5 kop. A jednoho týhodne nemohouce Moravané vobilí míti z Prahy více než za 500 kop míš. chleba vyvezli.

(Pokračování.)

Drobné zprávy a posudky.

JUDr. František Ladislav Rieger.

Dokonal pouť pozemskou dne 3. března t. r. stařičký osvědčený vůdce náš, odletěl veliký duch jeho do blažených končin nadhvězdných, aby hojnou odměnu vzal za všecky práce konané ve prospěch vlasti a národa nezištně, obětavě, s láskou zářící všemu potomstvu příkladem stkvělým. Věnoval národu 200.000 korun, jež od národa dostal jako čestný dar, k účelům vědeckým a dobročinným a zanechal mu závěť, v níž dojemnými slovy mu doporoučí, čím se říditi a spravovati, aby dodělal se žádoucích úspěchův a neutrpěl ztráty v národním svém bytí. Vděčný národ vystrojil mu pohřeb velkolepý, v pravdě královský na posvátný hřbitov Vyšehradský. Odpočívej v pokoji! *Redakce.*

Husův pomník na Staroměstském náměstí. Až někomu dolehne na mysl, aby se postavil památník 27 pánům, rytířům a měšťanům popraveným dne 21. června roku 1621, bude si najisto přáti a žádati, aby věnováno k tomu bylo místo na Staroměstském náměstí, kde se dála poprava. To by bylo odůvodněno. Zdali by se vůbec a tam zvláště hodil, o tom by mnohý rozvážný troufal si pochybovati. Ještě méně odůvodněno a případno jest chtíti tu postaviti pomník M. Janu Husovi. Socha jeho patří na místo, kde působil, je-li dána možnost, aby tam mohla státi, a ta v tomto případě dána jest, totiž náměstí Betlémské. Proti místu tomu by se nevzpíral žádný katolík a k tomu radil též architekt Polívka, jenž, ač evangelík, nemá oči zaslepeny. Nyní když zbořením Gränova domu uvolnil se krásný pohled na chrám sv. Mikuláše na Starém městě (a částečně i na chrám sv. Víta), rozhodně se nehodí před tento kostel a vadil by tu i kommunikaci. Dle plánu příští úpravy Starého města, jejž vypracoval architekt Sakař, měl by se pomník Husův postaviti před palác knížete Kinského. Tu zase bude příliš na blízku soše Panny Marie. Zdali pak zarytá umíněnost jednotlivců podlehne rozumným důvodům chladně uvažujících mužů, že se socha Husova na Staroměstské náměstí nehodí ani z důvodů historických ani aesthetických.

Redakce.

Zbožnost císaře Karla VI. a prince Eugena Savojského. Podává *Dr. M. Kovář.* Loth ve svých letopisech zaznamenal při audienci prince Eugena Savojského na rozloučenou u císaře Karla VI. před odchodem jeho k vojsku (před bitvou u Bělehradu r. 1717 pod názvem „Werkwürdige Begebenheit bey dieser Audienz) toto: Princ Eugenius meškal ještě ve Vídni, ana se vojska soustřeďovala v Uhrách. Když se posléze dostavil k audienci na rozloučenou, osvědčil císař tomuto hrdinovi obzvláštní milost a vyznal, že kromě Bohu jeho moudré ostražitosti a péči děkuje za klidné držení svých zemí dědičných a za štěstí proti

dědičnému nepříteli. Napomínal jej, aby ve věrnosti a horlivosti dosud domu rakouskému osvědčené neklesal, jelikož ani on (císař) ve zřejmých důkazech své milosti k němu též neochabne. Mimo to císař ubezpečoval prince, jak jeho hrdinské činy z minulé výpravy vojenské a jeho veliké zásluhy jej postavily do takové zasloužené výše, že i tohoto roku musí mu opět ponechati velitelství při vojsku, přece však že se rozhodl vyvoliti ještě jednoho generalissima, kteréhož nad sebou uznati že princ tím spíše nebude váhati, protože jest nad něj větší. Princ Eugeuius divil se z počátku tomuto rozhodnutí císařovu; když mu však císař podal kříž démanty bohatě vykládaný, řka při tom: *„Tentoť jest nejvyšší generál, jemuž podřizuji vojsko a pod jehož velením státi Vaše láska dá si líbiti.“* Princ s hlubokou uctivostí přijav kříž, slíbil, že jej po celou výpravu vystaví v polní kapli, že jako dobrovolník státi bude pod velením tohoto hrdiny a bez něho že nepodnikne ničeho. V tom následoval tento nejslavnější císař zbožného ctitele svatého kříže a praotce domu rakouského Rudolfa I., kterýžto po své korunovaci v Achách, žádaje od knížat říšských, aby mu složili obvyklou přísahu věrnosti, ale když tito se vymlouvali, že není tu císařského žezla, aby na něm dle zvyklosti složili přísahu, s nejbližšího oltáře sňal kříž a pravil: »Tento bude v každé době mým žezlem.« Kříž dal pak vyšíti na své prapory a zvítěziv na Moravském poli pod tímto znamením, vystavěl v Tulně v Rakousích klášter a věnoval jej svatému kříži.

Vylíčiv do podrobna, co se událo před bitvou a po bitvě u Bělehradu, Loth dodává: Turci zvlášť si stěžovali do granátníků, které nazývali křesťanskými janičary. Vojsko císařské pak se znenáhla ubíralo do zimních ležení a princ Eugen odcestoval do Vídně, kam dorazil dne 19. října. Tak tedy šťastně pro císařské zbraně skončila tato výprava IesV ChrIsto GeneraLIssIMo Coronante, CaroLo Cæsare regnante, EVgenIo PrInCIpe Cooperante (1717).

Korunovace císaře Karla IV. na krále uherského. Dle letopisů Lothových podává *dr. M. Kovář.*

Císař jede do Uher ke korunovaci. J. V. ustanovil den 22. m. května t. r. (1712) dnem korunovačním, pročež se v čas z Vídně vypravil na cestu do Uher a šťastně dostal se 19. května do Prešburka. V příštích dvou dnech vše, čeho se ještě nedostávalo ke korunovaci, doplněno a uspořádáno, obzvláště pak bedna se svatou korunou a ostatními odznaky říšskými z hradu od strážců koruny v průvodě arcibiskupů, biskupů a uherských magnatů s prapory 10 království do sakristie kathedrálního chrámu sv. Martina přivezena.

Obřady před průvodem korunovačním. Dne 22. o 5. hod. osoby k tomu určené otevřevše bedny, postavily odznaky a svatou korunu na ustanovené místo v sakristii, při nichž museli zůstati páni strážcové koruny. Po straně hlavního oltáře připraven byl stůl a na něj položen plášť královský a jiné odznaky. O 6. hod. shromáždili se uherští magnáti a stavové na koních v domě palatinově a doprovodili jej pak do hradu, kdež se byli zatím sešli knížata a ministři. Praeláti a biskupové shromáždili se v paláci arcibiskupském u pana kardinála a arcibiskupa ostřihomského, vévody sasko-žičského, provázeli Jeho kníž. Eminenci do kathedrály, kdež se oděli rouchy kněžskými, aby uvítali Jeho cís. a král. Veličenstvo. Pan „personale“ a kromě něho poslanci stavy říšské zastupující jakožto nutní svědkové korunovace odebrali se na svá místa.

Císař ubírá se do chrámu ke korunovaci. Po 7. hod. vyjel i J. V. z tvrze a oděn jsa nanejvýš stkvostným, drahými kameny, zlatem a stříbrem se třpytícím rouchem uherským, vsedl na koně zvlášť ozdobeného a vyrazil s četnou družinou městem do chrámu, provázen jsa bezprostředně svým nejvyšším štolbou, nejvyšším komořím a gardovým setníkem. Když v nejlepším pořádku dorazili ke kathedrálnímu chrámu, ubíral se průvod po schodech u brány dunajské. Když se J. V. přiblížil ke dveřím chrámovým, byl od J. Em. pana arcibiskupa ostřihomského, od biskupův a praelátův oděných rouchy kněžskými uvítán a svěcenou vodou pokropen. Když císař vstoupil do chrámu, byly dveře chrámové zavřeny a zůstaly zavřeny dotud, až se J. V. usadil na trůně. Papežskému nunciovi, vyslanci benátskému, rytířům zlatého rouna a cís. tajným radům vykázána jsou místa od nejvyššího dvormistra. Německým a uherským dámám postaveny tribuny a německým a uherským komissařům nařízeno, aby je usadili. Vyslanci cizích říší i s hlasatelem doprovodili J. V. do sakristie a infulované duchovenstvo, před nímž nesen kříž, vyšedši ze sakristie, kdež byl J. V., zahájilo průvod.

Průvod ze sakristie k hlavnímu oltáři. Nejprve neseny vlající prapory 10 království od osob uherských stavů po dvou v tomto pořadí: »Hungariæ et Dalmatiæ, Croatiæ et Sclavoniæ, Ramæ et Gallitiæ, Lodomeriæ et Serviae a posléze Cumaniae et Bulgariæ.« Za nimi následoval uherský hlasatel a 2 strážcové koruny. Pak neseny odznaky, a to: kříž od král. komořího, meč sv. Štěpána od vrchního číšníka, „pacem“ od vrchního ubytovatele, říšské jablko od bána chorvátského, žezlo od nejvyššího sudí (judex curiae) a koruna od palatina Hungariae. Říšský maršálek kráčel s obnaženým mečem před králem, po obou stranách J. V. šli dva biskupové, za ním následovali nejvyšší dvormistr, magister curiae, a velevyslanci. V tomto pořádku ubírali se za zvuku kotlů, bubnů a varhan k oltáři hlavnímu, na jehož pravé straně postavili se ti, kteří nesli odznaky.

Císaři se připomíná, aby dobře vládl. Císař poklekl na nejnižším stupni oltáře, kde kardinál arcibiskup ostřihomský, oděn rouchem kněžským, u přítomnosti palatinově měl k němu napomenutí, aby dobře vládl. Potom žádal arcibiskup odznaky, totiž korunu, žezlo a pacem, říšské jablko a meč sv. Štěpána od těch, kteří je nesli; ty byly položeny na hlavní oltář. I podal císaři klečícímu na aksamitovém polštáři kříž k políbení, jenž pak byl postaven na oltář. Mezi tím stál maršálek s obnaženým mečem s 5 praporečníky na straně epištolní, palatin pak s ostatními 5 praporečníky na straně evangelní. Pak J. V. ještě kleče, položiv dva prsty na sv. evangelium, jež držel arcibiskup, skládal obvyklou přísahu de servanda justitia et pace a po skončené přísaze pomodlil se arcibiskup z pontifikálu modlitbu, načež zpívány litaniae omnium sanctorum až k verši: Ut omnibus fidelibus defunctis etc. a po jejich ukončení v choru obyčejné modlitby zapěny, při čemž císař od assistujících biskupů vyzvednut a od nejvyššího dvormistra a komořích veden za oltář a připraven k pomazání.

(Dokončení.)

Starý breviář německého řádu. Rukopis chovaný v musejní knihovně Opavské. Popisuje ThDr. *Ant. Kubíček.* V Brně 1902. Tiskem pap. knihtiskárny benediktinů rajhradských. Nákladem vlastním. Cena 1 koruna. — Sborník náš (roč. II. a III.) přinesl z péra vdp. Dra. Ant. Kubíčka delší stať o dvou starých breviářích Olomouckých. Spis přítomný o 102 str. uvádí některé zvláštnosti pravopisné i věcné tohoto starého breviáře, o němžto dle svátků (sv. Cyrilla a Methoděje, sv. Vojtěcha, sv. Prokopa, sv. Ludmily i jejího přenesení, sv. Václava i jeho přenesení a sv. pěti bratří mučeníků) soudí p. spisovatel, že se ho užívalo v krajinách našich, a to především od kněží německého řádu,

což dokazuje v dalším pojednání. V druhém oddíle následují hymny latinské (některé zvlášť zdařilé) a ve třetím jsou uvedena čtení o některých slavnostech. Nepochybujeme, že si knížku tu opatří, kdo se o věc zajímá. Dr. *M. Kovář.*

Věstník král. české společnosti náuk. Třída filosoficko-historicko-jazykozpytná 1902. — V ročníku tomto uveřejněny tyto práce: Alchymista Bavor Rodovský z Hustiřan a jeho rukopis nyní Leydenský. Podává Otakar Zachar. — O dvou českých komediích biblických ze XVI. století Napsal Jan Máchal. — O Josefinském popise obecných škol v království Českém. Podává ředitel Jan Šafránek. — Über die Bestimmung des Umfangs und der Detaile der babylonischen und assyrischen Geschichte. Von Adalbert Krčzmář. — M. Jana Husi traktát a otmrti. Nové vydání z rukopisů učinil V. Flajšhans. — Ein Bericht des Nuntius Josef Garampi über Böhmen im Jahre 1776. Mitgeteilt von J. Ph. Dengel. — Über neuere Bibliographie der Inkunabeln, besonders der böhmischen. Von Dr. Isidor Zahradník, Bibliothekar. — Václava Břežana regesta výsad daných městu Českému Krumlovu za panství Rožmberského. Poznámkami a doplňky opatřil Hynek Gross. — Principie theoretického poznání a mravného konání dle Kanta. Napsal Dr. F. Mareš, professor fysiologie. — O ruském přízvuku. Napsal Josef Kolář. — Hustota obyvatelstva v Hercegovině. Sepsal Jiří V. Daneš. — Über die Negation im Mittelhochdeutschen. Von Prof. Dr. V. E. Mourek. — O nekrologu Třeboňského kláštera a Chronicon Rosense. Napsal Josef Salaba. — Über die vermeintliche notwendigkeit ein epos Οἶκος Ἰλίου anzunemen mit einigen bemerkungen über N—T. Von dem wirklichen mitgliede A. Ludwig. — Paralipomena de vitis episcoporum Olomucensium ab anno Domini 1482 usque ad annum 1571. K vydání upravil Dr. V. J. Nováček. — Ze článku o Josefinském popise obecných škol vyjímáme: Josef II. v započatém směru (od Marie Teresie) pokračoval a jako v jiných odvětvích správy veřejné v skutek uváděl ideu moderní jednotné veleříše, podobně i v odvětví školském chtěl veškero vyučování podříditi jediné dozoru a vůli státní moci. Dle teresinské organisace vykonávali dohled k obecnému školství krajští děkanové. Chtěje tudíž všecken dozor dostati do rukou státních, nařídil 30. srpna 1783, aby při každém úřadě krajském zřízen byl světský dozorce nad školami triviálními a normálními . . . V sídlech krajské správy ustanovení noví komisaři školní museli prokázati znalost češtiny, ačkoliv jinak v školském systému tehdy byly patrny snahy poněmčovací. Při jejich výběru zkoumáno, zdali mají dostatečnou obratnost v jazyku českém zběhle se vyjadřovati nejen při vyučování dětí, nýbrž i ve společenském obcování, neboť dle tehdejších názorů český jazyk ve většině krajů v zemi ještě vždy byl nevyhnutelný. Ano vyhlášení zemského úřadu z r. 1788 zřejmě dokládalo: Dosud v žádném kraji nejsou školy naskrze německé, nýbrž každý kraj má také české, alespoň z části, tedy rozvoj školství v celku i v jeho částech nevyhnutelně vyžaduje, aby každý školní krajský komisař vedle jazyka německého byl znalý také jazyka českého.

Německé pojednání Zahradníkovo o inkunabulích, zvláště českých je důkladná práce, čelící proti povrchnosti, nesprávnostem a nacionálnímu chauvinismu p. Dra. Ant. Schuberta, jenž ve svých publikacích, z nichž jedna (Urkundenregesten aus den ehemaligen Archiven der von Kaiser Joseph II. aufgehobenen Klöster Böhmens) v loňském ročníku našeho časopisu stručně posouzena a odsouzena, jakož zevrubně učinili Ferd. Tadra v Čas. musea král. Čes., Dr. G. Friedrich v Čes. čas. hist., Dr. M. Jeřábek v České revui, spíše ještě zabřeďá do nových chyb a na jevo dává ne jako učenec, ale jako žurnalista nelásku a nenávist ke všemu, co českého. Dr. Zahradník ve zmíněném polemickém článku dotýká se jeho pojednání uveřejněného r. 1897 a 1899 v Lipském „Centralblatt für Biblithekwesen" a nadepsaném: „Die beiden ältesten vollständigen Biblia bohemica Inkunabeln Böhmens und Mährens vor 1501" (i dřívější jeho práce vyšlé v časopise „Preussiche Jahrbücher" pod názvem „Die tschechische Literatur", již po zásluze odbyl F. Tadra v německé „Politik"). Vyčítá mu celou řadu a spoustu chyb, nesprávností, nedostatků, ba že neostýchá se cizí práce vydávati za své.

Mimo to zajímavá je nám zpráva, již pap. nuncius Garampi podává o zemi České r. 1776, Břežanova regesta výsad daných městu Česk. Krumlovu za panství Rožmberského, již vydal H. Gross, Nováčkova Paralipomena de vitis episcoporum Olomucensium (zvláště Viléma Prusinovského z Víckova) jakož i pojednání o nekrologu Třeboňského kláštera a Chronicon Rosense. Dr. *M. Kovář.*

Tiskem a nákladem družstva Vlasť v Praze. — Redaktor Dr. M. Kovář.

Vyhláška.

Valná hromada družstva Vlasť koná se dne 2. června, v úterý Svatodušní, o půl 1. hodině odpoledne u Dominikánů v Praze. Vchod do sálu je z té strany, co se chodilo do bývalých místností redakčních a administračních Vlasti u Dominikánů. Pravděpodobně bude valná hromada konána až o $^1/_2$2., nebo o $^1/_2$1, se dostatečný počet členů asi nesejde. — Členům družstva Vlasť vložena byla do květnového čísla Vlasti výroční účetní zpráva. Kterýkoliv člen družstva by jí neobdržel, račiž ji reklamovati a bude mu ihned odeslána.

K oslavám Sv. Otce Lva XIII. Za příčinou Jeho 25letého pontifikátu, kteréžto oslavy budou se díti takořka po celý letošní rok, mají mnozí duchovní a řečníci potřž o důkladný životopis sv. Otce se stránky duchovní a sociální. V ohledu tom úplně vyhoví všem »Almanach« vydaný družstvem Vlasť, kde jest nejdelší původní životopis sv. Otce od dra. Rud. Horského a článek Jirouškův »Sv. Otec Lev XIII. a socialismus naší doby«. Práce dra. R. Horského má 61 stránek a Jirouškova 15 str. Almanach prodává se v administraci družstva Vlasť členům za 2 K a nečlenům za 3 K. Úprava je skvostná.

Papežskou hymnu vydalo družstvo Vlasť a prodává ji 1 kus za 1 halíř. Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlasť v Praze, čp. 570-II.

Biřmovací lístky. — Papírnický závod družstva Vlasť má na skladě biřmovací lístky s textem českým, německým nebo latinským. Prodávají se 3 kusy za 2 h, české na lepším papíře 1 kus za 2 h. — Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlasť v Praze, čp. 570-II.

Knihy a brožury družstvem Vlasť vydané:

Vzájemný poměr učení Petra Chelčického. starší Jednoty Českých Bratří a Táborů k nauce Valdenských, Jana Husa a Jana Viklifa. Napsal Dr. *Ant. Lenz.* Cena 3 K 20 h, pro členy družstva 2 K.

Jak píše prof. dr. Masaryk o katolické vědě a víře. Podává *Filip Jan Konečný.* Cena 3 K, pro členy družstva 2 K.

Z duševního bojiště. Literární statistické črty. Napsal *Fr. Vaněček.* Cena 1 K 20 h.

Z dějin nepatrné české vesnice. Podává *Václav Honejsek.* Díl I. Cena 1 K 20 h. Díl II. Cena 80 h.

Almanah na oslavu bisk. jubilea sv. Otce Lva XIII. Almanah jest opatřen podobiznou sv. Otce, jest tištěn na pěkném papíře, ozdoben vkusnou obálkou a stojí 3 K, pro členy družstva 2 K.

Ctihodného kněze Martina z Kochemu **Prostomilá knížka** čili k modlitbě, rozjímání i životu dokonalému prostinký návod pro každého. Na milý jazyk český volně přeložil Dr. *Karel Lev Řehák.* rytíř Božího hrobu v Jerusalemě a farář u sv. Ducha v Praze. Cena 70 h. vázaná v plátno 80 h.

Tři idylly a několik ód v rouše antickém. Napsal Dr. *M. Kovář*. – Čistý výtěžek věnuje spisovatel na stavbu kaple ve Žďáře, svém rodišti. Cena 1·20 K.

Jaké byly počátky křesťanského socialismu v Čechách. Napsal *Václav Žižka.* (Otisk z „Vlasti".) Cena 60 h, pro členy družstva 40 h. –

Světlo andělů. Napsal *V. Ž.* Cena 1 K.

Dějiny sociálního hnutí v zemích koruny české od roku 1840–1900. Napsal *T. J. Jiroušek.* Díl I. od r. 1840—1885. Cena 1 K.

Náboženské a mravní vychování a vyučování na školách obecných a valný sjezd učitelstva a přátel školství konaný v Praze dne 6. srpna 1891. (Resoluce a řeči.) Kriticky probírá *Fr. Pohunek*, bývalý redaktor „Vychovatele". (Otisk z „Vychovatele".) Cena 60 h, hotově v administraci „Vlasti" objednaná pouze 20 h.

Sociální otázka a církev katolická. Příspěvek k Encyklice sv. Otce Lva XIII. o dělnické otázce od *Fr. Vaněčka.* Táto brožura o třech arších byla vydána na oslavu bisk. jubilea sv. Otce Lva XIII. a prodává se po 10 h.

Hříchy sociálních demokratů při řešení otázky dělnické v Rakousku. Napsal *T. J. Jiroušek.* Cena 10 h.

Červený doktor-mastičkář. Dle německého na naše poměry upravil *L. † 45.* Cena 10 h. (Pokračování.)

ČÍSLO 3. 1903. ROČNÍK IV.

SBORNÍK
HISTORICKÉHO KROUŽKU.

ČTVRTLETNÍ ČASOPIS HISTORICKÝ.

MAJITEL, NAKLADATEL A VYDAVATEL:
DRUŽSTVO VLASŤ.

REDAKTOR:
DR. MAT. KOVÁŘ.
PRAHA, FERD. TŘÍDA Č. 6.

KNIHTISKÁRNA DRUŽSTVA »VLASŤ«.

OBSAH:

Z družstva Vlasť. Ke družstvu Vlasť přistoupili za členy zakládající: Fr. Vaněček, kníž.-arcib. vik. tajemník a farář ve Višňové; Spolek sv. Ludmily paní a dívek v Mělníku a okolí; Adolf Junek, obchodvedoucí u firmy K. Fiala na Smíchově; Ant. Müller, novosvěcenec arcidiecese Pražské; Alfons Neubauer, posluchač filosofie na universitě v Praze; Fr. Waldmann, vrchní dozorce a varhaník v Johanneu v Praze; Jan Košnar, pekař v Plzni. — Zakládajícím členem fondu pro kat. spisovatele stal se: Dr. Jos. Burian, kanovník-farář na Vyšehradě, splativ na 200 upsaných korun 20 K.

Každý nový člen, složí-li aspoň první vklad, obdrží zdarma knihy družstvem vydané, a to: Vzájemný poměr učení Petra Chelčického atd. (3·20); Jak píše prof. Dr. Masaryk o katolické vědě a víře (3); Z duševního bojiště (1·20); Z dějin nepatrné české vesnice (2); Almanach na oslavu bisk. jubilea sv. Otce Lva XIII. (3); Jaké byly počátky křesť. socialismu v Čechách (0·60); O vědě a víře (1·20); Kalendář sv. Vojtěch, roč. I. (1 K); 9 sešitů Sborníků historických (16·30). Činí 31·50.

Z Vlasti, Vychovatele, z Dělnických Novin, z Našich Listů, Hlasů Svatováclavských, ze Vzdělávací četby katolické mládeže a ze Sborníku Historického kroužku obdrží nový člen vše, co není rozebráno. Celkový dar pro člena má cenu přes 200 K.

Papežskou hymnu vydalo družstvo Vlasť a prodává ji 1 kus za 1 halíř. Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlasť v Praze, čp. 570-II.

Knihy a brožury družstvem Vlasť vydané:

(Pokračování.)

Miláček Páně. Ctitelům Nejsvětější Svátosti oltářní. Kytici tuto uvil Dr. Karel Lev Řehák. Cena brožírované 1 K 20 h, s červenou ořízkou 1 K 40 h, se zlatou ořízkou 1 K 60 h.
Zábavník. Poučné a zábavné čtení. Cena 1 K.
Vonný dech vánoc. Vánoční zpěvohra o čtyřech obrazích. Verše napsal Dr. M. Kovář, jež v hudbu uvedl Jan Ev. Zelinka. Cena partitury o 64 stranách 7 K, pro členy družstva Vlasť 6 K, cena textu s notami pro účinkující 60 h, cena textu bez not pro obecenstvo 30 h

Ročník IV. 1903. Číslo III.

SBORNÍK HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Korunovace císaře Karla VI. na krále českého dne 5. září 1723.

Z Lothových letopisů podává *Dr. M. Kovář.*

(Pokračování.)

Královští dědiční úřadové a nejvyšší hodnostáři zemští ubírají se na vykázaná jim místa. Když mezi tím všichni, kteří Jeho cís. a král. Veličenstvo doprovázeli, poklonivše se i jemu i před hlavním oltářem, místo a lavici jim vykázanou zaujali, šli ti, kteří neměli zvláštního místa, tam, kdež mohli státi bez překážky. Jeho Veličenstva dva assistenti odebrali se k sedadlům bez opěr, postaveným pro ně po obou stranách trůnu při zemi, z nichž jedno, pro pana kardinála Schrattenbacha v pravo postavené, jak shora dotčeno, byl malý taburet červeně sametový, zlatem olemovaný, druhé pak, pro pana biskupa litoměřického určené, na pravo stojící, bylo obyčejná dřevěná lavička červeným suknem potažená.

Císařský nejvyšší dvormistr a nejvyšší komoří postavili se za trůn Jeho Veličenstva na dolejší širokou tribunu do prostřed a na pravo setník arcierův a v levo setník trabantů. Královští dědiční úřadové a nejvyšší hodnostové zemští jakož i hlasatel stáli dle hodnosti rozděleni, avšak tak, že oba nejvyšší korouhevníci proti oltáři stáli v popředí, pak v pravo Jeho Veličenstvu nejvyšší maršálek zemský s obnaženým mečem na nejnižším stupni oltáře, hlasatel pak na téže straně na zemi.

Infulované duchovenstvo usedlo si rovněž na straně epištolní v levo od arcibiskupského faldistoria před tribunou šlechtičen na 2 lavicích bez opěr, pro ně tam postavených, z nichž jedna pokryta byla červeným a druhá bílým suknem, kdež zůstali po celou korunovaci a se světitelem po tichu modlili se všecky modlitby, vztahující se ke korunovaci, jak to předpisuje pontifikál římský.

Královské odznaky podají se arcibiskupovi. Když arcibiskup stoje pomodlil se ony 2 modlitby, posadil se pak na faldistorium a oni 4 faráři ostatky svatých, jež nesli, postavili na oltář. Nejvyšší hodnostové zemští odevzdali královské odznaky, totiž žezlo, říšské jablko a korunu, arcibiskupovi s bohatými polštáři, na nichž spočívaly, který je od svého assistenta probošta a světícího biskupa Mayerna i s polštáři dal v pravo i v levo položiti na oltář, kterýž, aby k tomu bylo dosti místa, byl na obou koncích asi na dvě stopy vyprázdněn.

Meč sv. Václava však v rukou podržel nejvyšší maršálek zemský, stojící v pravo od trůnu Jeho Veličenstva. Červenou atlasovou čepičku podal nejvyšší komoří zemský na zlaté misce rytíři Františku

Karlu Peceliovi z Adlersheimu, aby ji podržel. Též byly oba pozlacené a postříbřené pecny chleba a soudky vína od nejvyšších úřadů dědičných doručeny arcibiskupským assistentům a od těchto položeny na stolek bíle prostřený po straně epištolní; potom se opět všichni odebrali na svá místa.

Císař uvádí se arcibiskupovi k požehnání a korunování. Pak vstal Jeho cís. a král. Veličenstvo s trůnu a maje na hlavě domácí korunu byl, ani před ním se ubírali nejvyšší dvormistr zemský s berlou a nejvyšší maršálek zemský s mečem, pak nejvyšší komoří zemský jakož i císařský nejvyšší dvormistr a nejvyšší komoří a oba setníci gardoví, kteří jeho Veličenstvo doprovázejí vždy a všude, veden od zmíněných dvou duchovních assistentů, z nichž každý sloužil na jedné straně, k oltáři, kdež Jeho Veličenstvo od svých assistentů praesentován arcibiskupovi k žehnání a korunování se slovy v pontifikále římském obsaženými, jež tentokrát druhý z královských pánů assistentů, biskup litoměřický, pronesl:

„Reverendissime Pater, postulat sancta Mater Ecclesia Catholica, ut præsentem egregium Militem ad dignitatem Regiam sublevatum coronare velitis.“[1])

Tuto præsentaci jindy vykonával biskup olomoucký jakožto první assistent královský, pro tentokrát však ob prærogativam dignitatis Cardinalitiæ (pro přednostní právo hodnosti kardinálské) od Jeho Veličenstva této povinnosti osloviti arcibiskupa byl zproštěn a uloženo to druhému assistentu.

Načež otázal se arcibiskup:

„Scitis illum esse dignum et utilem in hac dignitate?“[2])

Odpověděli královští assistenti:

„Et novimus et credimus Eum esse dignum et utilem Ecclesiæ Dei et ad regimen hujus Regni.“[3])

Na to pravil arcibiskup: „Deo gratias.“[4])

Potom posadil se Jeho cís. a král. Veličenstvo do lenošky, od komorníka tam dříve postavené asi 4 nebo 5 loket od nejdolejšího stupně oltáře na malý koberec turecký a zlatohlavem potažené, maje obličej k oltáři obrácený, jeho královští assistenti pak sedli si na taburet a lavičku, sem k bokům Jeho Veličenstva, poněkud do předu, od císařského obřadníka a biskupského kaplana litoměřického posunutou, tím způsobem, že obličejem neseděli k oltáři, nýbrž mimo Jeho Veličenstvo tváří proti sobě. Zároveň posadil se i arcibiskup na své faldistorium tváří k Jeho Veličenstvu, i měl k němu, maje na hlavě infuli, z pontifikálu toto napomenutí:

(S mitrou.) „Cum hodie per manus nostras, optime Princeps, qvi Christi Salvatoris nostri vice in hac re fungimur (qvamvis indigni), sacram Unctionem et Regni Insignia sis suscepturus, bene est, ut Te prius de onere, ad qvod destinaris, moneamus. Regia hodie in te roboratur et confirmatur dignitas, et regendi fideles

[1]) „Nejctihodnější Otče, žádá svatá matka církev katolická, abyste přítomného výtečného bojovníka, ke královské důstojnosti povýšeného, korunovati ráčil.“ — [2]) „Víte, že jest hoden a v této důstojnosti užitečný?“ — [3]) „Seznali jsme a věříme, že jest hoden a církvi Boží i k řízení tohoto království prospěšný.“ — [4]) „Bohu díky.“

populos Tibi commissos curam sumis, præclarum sane inter mortales locum, sed discriminis, laboris atqve anxietatis plenum. Verum si consideraveris, qvod omnis potestas a Domino Deo est, per qvem Reges regnant et legum conditores justa decernunt, tu qvoqve de grege Tibi commisso ipsi Deo rationem es redditurus. Primum pietatem servabis, Dominum Deum tuum tota mente ac puro corde coles. Christianam religionem ac fidem Catholicam, qvam ab incunabulis professus es, ad finem usqve inviolatam retinebis eamqve contra omnes adversantes pro viribus defendes. Ecclesiarum Prælatis ac reliqvis Sacerdotibus condignam reverentiam exhibebis. Ecclesiasticam libertatem non conculcabis. Justitiam, sine qua nulla societas diu consistere potest, erga omnes inconcusse administrabis, bonis præmia, noxiis debitas pœnas retribuendo. Viduas, pupillos, pauperes ac debiles ab omni oppressione defendes. Omnibus te adeuntibus benignum, mansvetum atqve affabilem pro regia tua dignitate te præbebis. Et ita te geres, ut non ad tuam, sed totius populi utilitatem regnare præmiumqve benefactorum tuorum non in terris, sed in coelo expectare videaris. Qvod ipse præstare dignetur, qvi vivit et regnat Deus in sæcula sæculorum. R. Amen.“[5])

Nad císařem, jenž se vrhá na zemi, modlí se arcibiskup litanie ke všem svatým. Po tomto arcibiskupem hlasitě čteném napomenutí Jeho cís. a král. Veličenstvo povstal se židle, kteráž odnesena za oltář na straně evangelia; turecký koberec pak, na němž stála, od císařského čalouníka svinut. Jeho duchovní assistenti se svých sedadel, která byla zase na předešlá místa po stranách trůnu postavena, povstali též a všichni šli zase ke hlavnímu oltáři, kdež Jeho Veličenstvo poklekl na zlatotkaný polštář, jejž nejvyšší komoří zemský hrabě Schaffgotsch, kdykoli bylo třeba, sem a tam posunoval, na prvním čili nejdolejším stupni oltáře při straně evangelní, poněkud na levo od arcibiskupského faldistoria; pak poklekli též jeho assistenti po obou jeho stranách na zemi, načež i arcibiskup, infuli maje na hlavě, poklekl před svým faldistoriem, opíraje se o ně oběma lokty, a zvučným hlasem předříkával litanii ke všem svatým.

---

[5]) „Jelikož dnes, předobrý kníže, z rukou našich, kteří místo Krista, Spasitele našeho, v této věci zastupujeme (ač nehodni), svaté pomazání a odznaky královské máš přijmouti, dobře bude, abychom Tě dřív o břemeni, k němuž jsi ustanoven, napomenuli. Královská dnes v Tobě se upevňuje a utvrzuje důstojnost, i přijímáš péči řídití věrné národy Tobě svěřené, vznešené to zajisté mezi smrtelníky místo, ale plné nebezpečí, námahy a úzkosti. Věru, jestliže uvážíš, že všechna moc jest od Pána Boha, skrze nějž králové kralují a zákonodárci stanoví spravedlnost, i Ty o stádci Tobě svěřeném samému Bohu složíš účty. Předně zachovávati budeš zbožnost, Pána Boha svého ctíti budeš vší myslí a čistým srdcem. Křestanské náboženství a víru katolickou, kterou jsi vyznával od kolébky, až do konce zachováš neporušenou a dle sil hájiti ji budeš proti všem odpůrcům. Prælátům církve a ostatním kněžím vzdávati budeš náležitou úctu. Svobody církevní nepošlapeš. Spravedlnost, bez níž žádná společnost nemůže dlouho obstáti, zachovávati budeš ke všem neochvějně, dobrým udíleje odměny, zlým zasloužené tresty. Vdovy, sirotky, chudé a slabé hájiti budeš proti všemu utlačování. Ke všem, kdo se k Tobě obrátí, ukážeš se dobrotivým, vlídným a přívětivým pro svou královskou důstojnost. A tak se chovati budeš, aby se nezdálo, že panuješ ke svému, nýbrž k prospěchu všeho lidu a že odplatu dobrých skutků svých očekáváš ne na zemi, nýbrž v nebesích. Což poskytnouti račiž ten, jenž žije a kraluje Bůh na věky věkův. R. Amen.

I dal si tu Jeho Veličenstvo sejmouti domácí korunu od císařského nejvyššího dvormistra, jenž ji podal komornímu platmistrovi Isendickovi, černým pláštikem oděnému, aby ji podržel na polštáři červeně aksamitovém a zlatem olemovaném a hned na začátku litanie obličejem k zemi se položil na zlatotkanou pokrývku, rozestřenou po stupních oltáře od císařského čalouníka; na ni byly 3 zlatotkané polštáře položeny, z nichž nejhořejší žlutě aksamitový tam, kam sáhalo čelo Jeho cís. Veličenstva. Veškeré duchovenstvo klečíc odpovídalo na litanii od arcibiskupa předříkávanou i na modlitby potom následující. I poklekli též nejvyšší hodnostáři zemští, císařští ministři i jiní přítomní.

Po verši: „Ut omnibus fidelibus defunctis“ etc. (abys všem věrným zemřelým) povstal arcibiskup samojediný, vzal do ruky berlu a před svým faldistoriem stoje, nad Jeho cís. a král. Veličenstvem dosud ještě na tváři ležícím tyto 3 veršíky se modlil:

„Ut famulum tuum Carolum in Regem coronandum bene†dicere digneris.
R. Te rogamus, audi nos.
Ut eum benedicere et conse†crare digneris.
R. Te rogamus, audi nos.
Ut eum fastigio Imperii hujus roborare digneris.
R. Te rogamus audi nos.“[6])

Na každý verš odpovídalo veškeré duchovenstvo; při dvou prvních infulovaní s arcibiskupem, jak to předepsáno v pontifikále, křížem žehnali Jeho Veličenstvo. Potom opět poklekl arcibiskup a skončil litanii, po níž vstav a dav si sejmouti infuli, obrátil se k Jeho Veličenstvu, jenž, ačkoli dle předpisu pontifikálu byl by měl ležeti ještě déle až přes modlitby níž uvedené, pro přílišnou nevolnost v hlavě po litanii povstal a uprostřed oltáře na nejnižším stupni poklekl, jeho pak císařští assistenti po obou stranách, jako prve, vedle něho; arcibiskup modlil se z pontifikálu Pater noster i s následujícími verši a dvěma modlitbami, při nichž by bylo mělo duchovenstvo dle pontifikálu ještě pořád klečeti bez mitry, avšak s Jeho Veličenstvem po litanii již vstalo a bez mitry zůstalo státi, totiž:

V. „Et ne nos inducas in tentationem.
R. Sed libera nos a malo.
V. Salvum fac servum tuum, Domine.
R. Deus meus sperantem in te.
V. Esto ei, Domine, turris fortitudinis.
R. A facie inimici.
V. Nihil proficiat inimicus in eo.
R. Et filius iniqvitatis non opponat nocere ei.
V. Domine, exaudi orationem meam.
R. Et clamor meus ad te veniat.

---

[6]) „Abys služebníka svého Karla, jenž má býti za krále korunován, žehnati ráčil.
R. Tě prosíme, uslyš nás.
Abys jej žehnati a pomazati ráčil.
R. Tě prosíme, uslyš nás.
Abys Jej na vrchole panství tohoto síliti ráčil.
R. Tě prosíme, uslyš nás.“

V. Dominus vobiscum.
R. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Prætende, Domine, huic famulo tuo dexteram cœlestis auxilii, ut te toto corde perqvirat, et qvæ digne postulat, conseqvi mereatur.

Actiones nostras, quæsumus Domine, aspirando præveni et adjuvando proseqvere, ut cuncta nostra Oratio et operatio a te semper incipiat et per te cœpta finiatur. Per Christum Dominum nostrum. R. Amen."[7])

Císař odebral se zase na svůj trůn. Přistupuje se ke královské korunovaci. Když tyto modlitby všecky skončeny, dal si Jeho cís. a král. Veličenstvo domácí korunu vstaviti na hlavu od nejvyššího dvormistra a pak vstav, v témž průvodě, s nímž od trůnu šel k oltáři, vracel se zase ke trůnu; mezi tím stkvostné faldistorium arcibiskupské od oltáře odneseno na své bývalé místo na straně epištolní asi naproti císařskému trůnu, jenž stál na straně evangelia, na tamní pilíř, u něhož při zemi byla malá čtyrhraná, ale docela nízká tribuna, pokrytá takovým tureckým kobercem, jakým 4 stupně hlavního oltáře; u pilíře pak za faldistoriem několik loket zvýši visel červený aksamit, na cípech kolkolem lemovaný zlatými obrubami a vedle něho při zemi stály 2 stoličky červeným suknem potažené pro oba assistenty arcibiskupovy, dále v pravo od faldistoria 2 krátké lavice bez opěradel pro duchovenstvo u oltáře přisluhující, jedna pokryta červeným a druhá bílým suknem, rovněž v levo od faldistoria 2 dlouhé stejnou látkou pokryté lavice, na nichž seděli preláti zemští s infulemi; pak od čalouníkův odklizena též zlatotkaná pokrývka a polštáře, na nichž Jeho Velič. na zemi ležel.

Potom počal arcibiskup sloužiti slavnou mši svatou, v níž po epištole, když hudba po přezpívaném traktu před alleluja přestala hráti, ustal, i přikročeno ke královské korunovaci tímto způsobem:

Nejprve přistoupil arcibiskup s místa, kde byl na straně epištolní seděl s duchovenstvem, jemu u oltáře přisluhujícím, ke hlavnímu oltáři a postavil se za své faldistorium, jež tam za ním přineseno. Když tam též Jeho Veličenstvo od obou svých královských assistentů byl doveden za průvodu dřívější družiny, byl stoje před prvním čili nejnižším stupněm od arcibiskupa, jenž taktéž stál, na hlavě maje infuli, takto otázán:

---

[7]) V. „A neuvoď nás v pokušení.
R. Ale zbav nás od zlého.
V. Spasena učiň, Hospodine, služebníka svého.
R. Bože můj, doufajícího v Tebe.
V. Budiž mu, Hospodine, věží statečnosti.
R. Před tváří nepřítele.
V. Nic nevzpomáhej proti němu nepřítel jeho.
R. A syn nepravosti neodvažuj se uškoditi jemu.
V. Pane, vyslyš modlitbu mou.
R. A volání mé přijdi k tobě.
V. Pán s vámi. R. I s duchem tvým.
Modleme se. Podej, Hospodine, tomuto služebníku svému pravici nebeské pomoci, aby Tě vším srdcem vyhledával a čeho by vhodně žádal, dosáhnouti zasloužil.
Činy naše, prosíme, Pane, milostí svou předcházej a pomocí svou doprovázej, aby všeliké naše modlitby a skutky Tebou vždy počínaly a Tebou počaté se skonávaly. Pro Krista Pána našeho. R. Amen.

„Vis fidem sanctam a Catholicis viris tibi traditam tenere et opeřibus justis observare?"[8])

Na to odpověděl Jeho Veličenstvo: „Volo?"[9])

Arcibiskup ptal se dále: „Vis Regnum tibi a Deo concessum secundum justitiam Patrum tuorum regere et defendere?"[10])

Jeho Veličenstvo odvětil opět: „Volo et in qvantum divino fultus adjutorio ac solatio omnium suorum valuero, ita me per omnia fideliter acturum esse promitto."[11])

Císař přísahá obyčejnou přísahu. Přistoupiv pak až k hořejšímu stupni oltáře, poklekl na něm na zlatotkaný polštář, jejž tam pro něj položil nejvyšší komoří zemský u faldistoria, na něž se arcibiskup posadil, i dal si domácí korunu sníti a ji, protože ji pak při tomto výkonu korunovačním nebylo již zapotřebí, červeným tafetem přikrytou od komorního platmistra na polštáři červeně aksamitovém za průvodu několika arcierův a trabantův ihned odnésti ke dvoru. Pak Jeho Veličenstvo četl slovo za slovem z pontifikálu, jejž mu arcibiskup držel rozevřený na klíně, a odpřisáhl tuto latinskou přísahu:

„Ego Carolus Deo annuente coronandus Rex Bohemiæ profiteor et promitto coram Deo et Angelis ejus, deinceps legem, justitiam et pacem Ecclesiæ Dei populoqve mihi subjecto pro posse et nosse, facere et servare salvo condigno misericordiæ Dei respectu, sicut in consilio fidelium meorum melius potero invenire, Pontificibus qvoqve Ecclesiarum Dei condignum et Canonicum honorem exhibere, atqve ea, qvæ ab imperatoribus et Regibus Ecclesiis collata et reddita sunt, inviolabiliter observare, Abbatibus, Comitibus et Vasallis meis congruum honorem secundum consilium fidelium meorum præstare."[12])

Ke konci přísahy k němu s levé strany přistoupil nejvyšší purkrabí a podal mu kleče otevřený missál čili knihu evangelií, na niž Jeho Vel. položiv obě ruce, pravil dále: „Sic me Deus adjuvet et hæc sancta Evangelia."[13])

Císař stavům přísahá, že zachová je při privilegiích jejich. Hned potom nejvyšší purkrabí v německém jazyce předčítal královskou přísahu, jak je zaznamenána v obnoveném zřízení zemském pod lit. A 3 a jiż i zesnulý císař Leopold nejslavnější paměti r. 1656 byl přísahal. I zní takto:

„Wir Carl schweren Gott dem Allmächtigen, der Gebenedeyten, von der Erb- Sünd unbefleckten Mutter Gottes Mariae, und allen Heiligen, auf dieses heilige Evangelium, dass Wir über der katho-

[8]) „Chceš víru svatou od katolických mužů Tobě hlásanou držeti a skutky spravedlivými ji zachovávati?" — [9]) „Chci." — [10]) „Chceš království Tobě svěřené dle spravedlnosti otců svých říditi a hájiti?" — [11]) „Chci, a pokud božskou podporován pomocí a útěchou všech svých budu s to, slibuji, že tak veskrz věrně budu konati."

[12]) „Já, Karel, řízením Božím korunovánu býti mající král český, vyznávám a slibuji před Bohem a jeho anděly, že budu nadále zákon, spravedlnost a mír ve prospěch církve Boží a lidu mně podřízeného, dle možnosti a znalosti, vykonávati a zachovávati, maje povinnou úctu k milosrdenství Božímu, jak v radě věrných svých nejlépe budu moci nalézti, též představeným okrsku církve Páně náležitou a kanonickou čest prokazovati, a to, co od císařův a králův církvi věnováno a dáno bylo, neporušeně zachovávati, opatům, hrabatům a vasallům svým stejnou čest dle rady věrných svých vzdávati.

[13]) Tak mi pomáhej Bůh a tato svatá evangelia.

lischen Religion festiglich halten, männiglich die Justiz administriren, und die Stände, bei denen von Ihrer Majestät Liebden, Weyland Unsern Ur-Anherrn, Ferdinando II. Christ-mildesten Andenkens, unterm Dato den 24. Maij des 1627 Jahrs, und Unsern Anherrn, Ferdinando III. unterm Dato den 21. Martij 1642 Jahrs confirmirten und wohl-hergebrachten Privilegien, handhaben, auch von dem Königreich nichts veralieniren, sondern vielmehr nach Unsern Vermögen, dasselbe vermehren und erweitern und alles das, was zu dessen Nutzen und Ehren gereichet, thun wollen; als uns Gott helfe, die gebenedeyte von der Erb-Sünd unbefleckte Mutter Gottes Maria und alle Heiligen."[14])

Kteroužto přísahu Jeho Vel. odříkával slovo za slovem, a když došlo ke slovům: „Tak nám pomáhej Bůh...", obě ruce položil na zmíněné evangelium. Arcibiskup dal pak Jeho Veličenstvu, jak to pontifikál předpisuje, políbiti kříž, již z předu při vkročení do chrámu připomenutý a s oltáře mu podaný od assistenta, jejž dal pak zase postaviti na oltář a potom bez mitry stoje, modlil se nad Jeho Vel. tyto dvě modlitby, jež ostatní duchovenstvo rovněž bez infulí, potřebné požehnání rukou dělajíc, v tichosti spolu se modlilo:

(Bez mitry.) „Benedic, Domine, hunc Regem nostrum Carolum, qvi regna omnia moderaris a sæculo, et tali benedictione Eum glorifica, ut Davidicæ teneat benedictionis et sublimitatis sceptrum et glorificatus in ejus protinus reperiatur merito. Da ei tuo spiramine cum mansvetudine ita regere populum, sicut Salomon fecisti obtinere Regnum pacificum. Tibi semper cum timore sit subditus, tibiqve militet cum qviete: sit tuo clypeô protectus cum Proceribus et ubiqve tuâ gratiâ victor existat: honorifica eum prae cunctis regibus gentium; felix populis dominetur et feliciter eum nationes adornent; vivat inter gentium catervas magnanimus; sit in Judiciis æqvitatis singularis; locuplet[15]) eum tua perdives dextera; frugiferam obtineat patriam et ejus liberis tribue profutura. Præsta ei prolixitatem vitae per tempora et in diebus oriatur justitia; et a te robustum teneat regiminis solium et cum jucunditate et laetitia æterno gloriatur in regno. Per Christum Dominum nostrum. *R.* Amen.

Omnipotens sempiterne Deus, Creator omnium, Imperator Angelorum, Rex Regum et Dominus Dominantium, qvi Abraham fidelem servum tuum de hostibus triumphare fecisti, Moysi et Josue populo tuo prælatis multiplicem victoriam tribuisti, humilemqve David puerum tuum Regni fastigio sublimasti, et Salomonem sapientiæ pacisque ineffabili munere ditasti, respice, quaesumus, Domine,

[14]) My Karel přísaháme Bohu všemohoucímu, požehnané, dědičným hříchem neposkvrněné Matce Boží Marii a všem svatým na toto svaté evangelium, že při náboženství katolickém pevně chceme státi, mužně zachovávati spravedlnost a stavy udržeti při privilegiích dobře dochovalých a od Jeho Veličenstva zesnulého Našeho prapředka Ferdinanda II. křesťansko-milostivé paměti ze dne 24. května roku 1627 a Našeho předka Ferdinanda III. ze dne 21. března roku 1642 potvrzených, aniž od království čeho odciziti, nýbrž spíše dle Naší možnosti je rozmnožiti a všechno to, co k jeho prospěchu a cti slouží, učiniti. Tak Nám pomáhej Bůh, požehnaná, hříchem dědičným neposkvrněná Matka Boží Maria i všichni svatí.

[15]) Chybně místo locupletet.

ad preces humilitatis nostræ, et super hunc famulum tuum Carolum, qvem supplici devotione in Regem coronamus, bene†dictionum tuarum dona multiplica eumqve dexteræ tuæ potentiâ semper et ubiqve circumda; qvatenus prædicti Abrahæ fidelitate firmatus, Moysis mansvetudine fretus, Josue fortitudine munitus, Davidis humilitate exaltatus, Salomonis sapientiâ decoratus, tibi in omnibus complaceat et per tramitem Justitiæ inoffenso gressu semper incedat; tuæ qvoqve protectionis galeâ munitus et scuto insuperabili jugiter protectus armisqve Cœlestibus circumdatus, optabilis de hostibus sanctæ Crucis Christi victoriæ triumphum feliciter capiat terroremqve suæ potentiæ illis inferat et pacem tibi militantibus lætanter reportet. Per Christum Dominum nostrum, qvi virtute sanctæ Crucis tartara destruxit regnoqve diaboli superato ad cœlos victor ascendit, in qvo potestas omnis regniqve constitit victoria; qvi est gloria humilium et vita salusqve populorum. Qvi tecum vivit et regnat in unitate Spiritûs sancti Deus per omnia sæcula sæculorum. *R.* Amen.[16])

Potom modlili se královští assistenti Jeho Veličenstva tuto modlitbu, při níž arcibiskup zůstal státi:

„Deus inenarrabilis author mundi, conditor generis humani, confirmator Regni, qvi ex utero fidelis amici tui Patriarchæ nostri Abrahæ præelegisti Regem sæculis profuturum, Tu præsentem insignem Regem hunc, cum exercitu suo, per intercessionem Beatæ Mariæ semper Virginis et omnium Sanctorum, uberi bene†dictione locupleta et in solium Regni firma stabilitate connecte: visita Eum,

[16]) Požehnej Hospodine, tomuto králi našemu Karlovi, Ty jenž všechna království spravuješ od věku a takovým požehnáním Jej oslav, aby držel žezlo Davidova požehnání i povýšení a oslaven v jeho nadále nalézal se zásluze. Dej mu svým vdechnutím, aby s vlídností tak vládl národu jak Šalomounovi dal jsi míti království pokojné. Tobě vždy s bázni buď poddán a Tobě služ v pokoji; buď Tvým štítem chráněn s předáky, a všude Tvou milostí vycházej jako vítěz; pocti jej přede všemi králi národů; šťasten ať národům panuje a šťastně nechť jej národové vyzdobí; ať žije mezi davy lidu velkodušný; ať jest při soudech spravedlnosti vzácné, naplniž jej Tvá přebohatá pravice; plodnou nechť obdrží vlast a jeho dětem uděl, co jim prospěšno. Skytni jemu hojnost života po dlouhé časy a den ke dni nechť vzchází spravedlnost; a od Tebe nechť drží pevný trůn a s příjemností a radostí nechť oblaží se v království věčném. Pro Krista Pána našeho. R. Amen.

Všemohoucí věčný Bože, Tvůrce všech, vládce andělů, králi králův a Pane panujících, jenž jsi Abrahamu, věrnému sluhovi svému, dal nad nepřáteli vítězství slaviti, jenž jsi Mojžíšovi a Josuovi, národa Tvého představeným, mnohonásobné vítězství udělil a nepatrného Davida, syna svého, k vrcholu království povýšil a Šalomouna nevýslovným darem moudrosti a míru obohatil, pohleď, prosíme, Pane, ke prosbám poníženosti naší, a nad tímto služebníkem svým Karlem, kterého s pokornou oddaností za krále korunujeme, rozmnožuj dary svého požehnání a jej mocnou pravicí svou vždy a všude objímej, aby se věrností řečeného Abrama posilněn, vlídností Mojžíšovou nadán, udatností Josuovou obrněn, Davidovou pokorou povýšen, moudrostí Šalomounovou ozdoben, Tobě ve všem líbil a stezkou spravedlnosti vždy kráčel nerušeným krokem: přilbicí Tvé ochrany ozbrojen a štítem nepřemožitelným stále chráněn a zbraněmi nebeskými opásán, žádoucího vítězství nad nepřáteli svatého kříže Kristova šťastně slavil triumf a hrůzu své moci jim vnesl a mír těm, kteří za Tebe bojují, radostně přinesl. Pro Krista Pána našeho, který silou svatého kříže peklo přemohl a pokořiv království ďáblovo vítězně na nebesa vstoupil, v němž všechna moc a vítězství říše královské spočívá, jenž jest slávou pokorných i život a spása národů, jenž s Tebou živ jest a kraluje v jednotě Ducha svatého Bůh na věky věkův. R. Amen.

sicut visitasti Moysen in rubo, Josue in prœlio, Gedeonem in agro, Samuelem in templo et illâ eum sidereâ bene✝dictione ac sapientiae tuae rore perfunde, qvam beatus David in psalterio, Salomon filius ejus, te remunerante, percepit de cœlo. Sis Ei contra acris inimicorum lorica, in adversis galea, in prosperis sapientia, in protectione clypeus sempiternus. Et præsta, ut Gentes Illi teneant fidem, Proceres sui habeant pacem, diligant charitatem, abstineant se a cupiditate, loqvantur Justitiam, custodiant veritatem, et ita populus iste sub Ejus imperio pullulet, coalitus benedictione æternitatis, ut semper tripudiantes maneant in pace ac victores. Quod ipse præstare dignetur, qvi tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. *R.* Amen."[17])

Přikročuje se k pomazání královskému. Po této modlitbě následovalo pomazání, k čemuž Jeho Vel. takto byl připraven:

Nejvyšší dvormistr sňal mu řetěz řádový, nejvyšší komoří s královským českým nejvyšším komořím zemským svlékli mu královský plášť, jejž podržel císařský komorník. Na oděvě, shora již připomenutém, schválně tak ušitém, rozepial nejvyšší komoří zemský v zadu na krku stuhy a takto Jeho Veličenstvu obnažil plece, v pravo klečící nejvyšší komoří odepětím a ohrnutím rukávu a košile až přes loket, an mu sám Jeho Vel. pomáhal, obnažil mu pravé rámě. Arcibiskup pak sedě na svém faldistoriu před oltářem, na hlavě maje infuli, svatým olejem katechumenů, jejž podal mu císařský obřadník na zlaté misce, v podobě kříže pomazal Jeho Veličenstvo nejprve na obnaženém pravém rameni od kloubu loketního dolů, žehnaje mu takto:

„Ungatur manus ista de oleo sanctificato, unde uncti fuerunt Reges et Prophetæ, et sicut unxit Samuel David in Regem, ut sis benedictus et constitutus Rex in Regno isto super populum istum, qvem Dominus Deus tuus dedit tibi ad regendum ac gubernandum. Quod ipse præstare dignetur, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. *R.* Amen."[18])

Po té modlil se tuto modlitbu:

„Aspice, omnipotens Deus, hunc gloriosum Regem Carolum

[17]) Bože, původce světa, nevystihlý zakladateli pokolení lidského, utvrzovateli království, který jsi z lůna věrného přítele svého, patriarchy našeho Abrahama, předvyvolil krále věkům prospěšného, Ty přítomného vynikajícího krále tohoto s vojskem jeho na přímluvu blahoslavené Panny Marie a všech svatých naplniž hojným požehnáním štědrým a pevným utvrzením na trůně královském: navštiv Jej, jakož jsi navštívil Mojžíše v keři, Josuu v bitvě, Gedeona v poli, Samuela v chrámě, a pokrop Jej oním nadhvězdným požehnáním a rosou své moudrosti, kterou s nebe přijal blahoslavený David v žalmech, Šalomoun, syn jeho, Tvým úštědřením. Buď jemu naopak ostrým pancířem proti nepřátelům, v protivenstvích přilbicí, ve štěstí moudrostí, v ochraně štítem věčným. A uděl, aby národové Jemu zachovávali věrnost, předáci jeho měli mír, milovali dobročinnost, zdržovali se žádostivosti, konali spravedlnost, střehli pravdu, a tak národ tento pod jeho vládou vzrůstal, spojen požehnáním věčnosti, aby vždy veselíce se zůstali v míru a vítězi. Což sám račiž uděliti, jenž s Tebou živ jest a kraluje v jednotě Ducha svatého Bůh na věky věkův. R. Amen.

[18]) Pomazána budiž ruka tato svěceným olejem, jímž pomazáni byli králové a proroci, a jakož pomazal Samuel Davida na krále, abys byl požehnaným a ustanoveným králem v tomto království nad národem tím, jejž Tobě dal Pán Bůh Tvůj k řízení a spravování. Což uděliti račiž sám, jenž živ jest a kraluje na věky věkův. R. Amen.

serenis obtutibus, et sicut benedixisti Abraham, Isaac et Jacob, sic illum largis benedictionibus spiritualis gratiæ cum plenitudine omnipotentiæ tuæ irrigare et perfundere dignare. Tribue Ei de rore cœli et de pinqvedine terræ abundantiam frumenti, vini et olei et omnium frugum opulentiam ex largitate divini muneris longa per tempora: ut illo regnante sit sanitas corporum in patria et pax inviolata in regno et dignitas gloriosa maximo splendore Regiæ potestatis oculis omnium fulgeat, luce clarissima clarescat ac splendore qvasi splendidissima fulgura, maximo perfusa lumine, videatur. Tribue Ei, omnipotens Deus, ut sit fortissimus protector patriæ et consolator Ecclesiarum atque sanctorum Cœnobiorum maxima cum pietate regalis munificentiæ, atqve ut sit fortissimus Regum, triumphator hostium ad opprimendas rebelles et barbaras vel paganas nationes, sitqve suis inimicis satis terribilis permaxima fortitudine regalis potentiæ. Optimatibus qvoqve ac præcelsis, Proceribus atqve fidelibus sui regni sit magnificus et amabilis et pius, ut ab omnibus timeatur et diligatur. Reges qvoqve de lumbis ejus per successiones temporum futurorum egrediantur, regnum hoc regere totum, et post gloriosa tempora atqve felicia præsentis vitæ gaudia sempiterna in perpetua beatitudine habere mereatur, qvod ipse præstare dignetur, qvi vivit et regnat in sæcula sæculorum. *R.* Amen."[19])

Pak arcibiskup Jeho Vel. svatým olejem pomazal mezi lopatkami, žehnaje mu (s mitrou):

„Ungo te in regem de Oleo sanctificato in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti."[20])

Potom modlil se tyto tři modlitby (bez mitry):

„Spiritus sancti gratia humilitatis nostræ officio in te copiosa descendat, ut sicut manibus nostris indignis oleo materiali pinguescis, exterius oblinitus, ita ejus invisibili unguine delibutus impinguari merearis interius, eiusqve spirituali unctione perfectissime semper imbutus et illicita declinare tota mente et spernere discas et valeas et utilia animæ tuæ jugiter cogitare, optare atqve operari

---

[19]) Shlédni, všemohoucí Bože, na tohoto slavného krále Karla jasným zrakem, a jakož jsi dobrořečil Abrahamovi, Isákovi a Jakubovi, tak račiž jej štědrým požehnáním duchovní milosti z plna zdroje všemocnosti své oblévati a skrápěti. Skýtej mu z rosy nebeské a z žírnosti zemské nadbytek obilí, vína a oleje a všech plodů hojnost ze štědrosti božských darů po dlouhé časy, aby za jeho vlády bylo zdraví těla ve vlasti a neporušený mír v království a slavná důstojnost největším leskem moci královské se z očí všech třpytila, světlem nejjasnějším se stkvěla a třpytem jako nejlesklejší blesky se spatřovala největší oblita září. Uděl mu, všemohoucí Bože, aby byl nejstatečnější ochránce vlasti a těšitel chrámův a posvátných klášterův s převelikou láskou královské štědrosti, i aby byl nejudatnější z králů, vítězoslavný přemožitel nepřátel k pokoření vzbouřených, barbarských nebo pohanských národův i aby byl svým nepřátelům dosti hrozný převelikou zdatností moci královské, k velmožům jakož i vznešeným, předákům a věrným poddaným království svého ať je velkodušný a milování hodný a laskavý, aby ode všech byl obáván a vážen. Králové též z beder jeho v průběhu časů budoucích nechť vyjdou, aby panovali v tomto království veškerém i aby po slavných časích a po šťastných přítomného života radostech věčné rozkoše v trvalé blaženosti míti zasloužil, což uděliti račiž sám, který živ jest a kraluje na věky věkův. R. Amen.

[20]) Pomazávám Tě za krále olejem svěceným ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.

qveas, auxiliante Domino nostro Jesu Christo. Qvi cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. *R.* Amen.

Deus, qvi es justorum gloria et misericordia peccatorum, qvi misisti Filium tuum pretiosissimo sanguine suo genus humanum redimere, qvi conteris bella et propugnator es in te sperantium et sub cujus arbitrio omnium regnorum continetur potestas, Te humiliter deprecamur, ut præsentem famulum tuum Carolum in tua misericordia confitentem, in præsenti sede regali benedicas, eiqve protinus adesse digneris, ut qvi tua expetit protectione defendi, omnibus sit hostibus fortior. Fac Eum, Domine, beatum esse et victorem de inimicis suis, corona Eum coronâ justitiæ et pietatis, ut ex toto corde et tota mente in te credens tibi deserviat, sanctam tuam Ecclesiam defendat et sublimet populumqve a te sibi commissum juste regat, nullis insidiantibus malis in injustitiam vertat. Accende Domine cor ejus ad amorem gratiæ tuæ per hoc unctionis oleum, unde unxisti Sacerdotes, Reges et Prophetas, qvatenus justitiam diligens, per tramitem Justitiæ familiariter populum ducens, post peracta a te disposita in regali Excellentia annorum curricula, pervenire ad gaudia æterna mereatur. Per Christum Dominum nostrum. *R.* Amen.

Deus Dei Filius, Jesus Christus Dominus noster, qvi a Patre oleo exultationis unctus est, præ participibus suis, Ipse per præsentem sanctæ unctionis infusionem Spiritus Parachti super caput tuum bene✝dictionem infundat eandemqve usqve ad interiora cordis Tui penetrare faciat: qvatenus hoc visibili et tractabili oleo dona invisibilia percipere et temporali Regno justis moderationibus peracto, æternaliter cum eo regnare merearis, qvi solus sine peccato Rex Regum vivit et gloriatur cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus per omnia sæcula sæculorum. *R.* Amen.“[21])

[21]) Milost Ducha svatého z úkonu poníženosti naší na Tebe sestupiž hojná, abys, jakož nehodnýma rukama našima kypíš olejem přirozeným, vně pomazán, tak jeho neviditelnou mastí napuštěn vzkypěti zasloužil uvnitř, a jeho duchovním pomazáním co nejdokonaleji vždy naplněn, abys naučil se nedovolené věci se vší myslí odvraceti, byl silen jimi pohrdati, o užitečných stále přemítati v duši své, jich si přáti a je konati mohl s pomocí Pána našeho Ježíše Krista, jenž s Bohem Otcem a Duchem svatým živ jest a kraluje na věky věkův. R. Amen.

Bože, jenž jsi spravedlivých sláva a milosrdenství hříšníků, jenž jsi seslal Syna svého, by předrahou krví svou vykoupil pokolení lidské, jenž potíráš války a obhájce jsi věřících v Tebe a jehož úradou se udržuje moc všech království, Tebe pokorně prosíme, abys přítomného služebníka svého Karla důvěřujícího v milosrdenství Tvé na přítomném stolci královském žehnal a s nim nadále býti ráčil, aby, an Tvou ochranou žádá si býti hájen, nade všechny nepřátele byl statečnější. Učiň Jej, Pane, blaženým a nad nepřately jeho vítězem, korunuj Jej korunou spravedlnosti a zbožnosti, aby vším srdcem a vší myslí v Tebe věře, Tobě sloužil, Tvou svatou církev hájil a vyvýšil a národ Tebou sobě svěřený řídil spravedlivě a přes všechno zlo nastražené v nespravedlnost neobrátil. Rozněť, Pane, srdce Jeho k lásce milosti Tvé skrze tento olej pomazání, jímž jsi pomazal kněží, krále a proroky, aby miluje spravedlnost, po stezce spravedlnosti důvěrně národ veda po dokončených od Tebe stanovených bězích let v královské důstojnosti zasloužil vejíti do radostí věčných. Pro Krista Pána našeho. R. Amen.

Bůh, Syn Boží, Ježíš Kristus, Pán náš, jenž od Otce olejem radosti byl pomazán, svou účastí sám skrze přítomné svatého pomazání vliti Ducha Těšitele na hlavu Tvou požehnání vylej a učiň, aby až do nitra srdce Tvého vniklo, abys tímto viditelným a hmatatelným olejem darů neviditelných dosíci

Císaři osouší se svatý olej za oltářem. Po těchto třech modlitbách vstal Jeho Vel., jemuž první assistent pan kardinál svatý olej na obou pomazaných místech setřel bavlnkou, a odebral se za oltář provázen družinou, z níž však jen král. assistenti, nejvyšší dvormistr, nejvyšší komoří a nejvyšší komoří zemský s ním tam vešli. Prostor za oltářem byl pokryt červeným damaškem. Stály tu dva stolky červeným aksamitem potažené, na cípech zlatem lemované; na jeden z nich položeny věci potřebné k osušení svatého oleje, jako třídka z housky, sůl, voda a bavlna, na druhém ležel plášť královský, před pomazáním odložený, a řetěz řádový; též tu byla lenoška, zlatohlavem pokrytá, aby jí Jeho Vel. použil při stírání sv. oleje. Zde na straně sv. evangelia byl mu svatý olej s ramen a lopatek od prvního assistenta pana kardinála Schrattenbacha úplně setřen chlebem, solí, vodou a bavlnou, přinesenou sem ode dvora a střeženou královským komorníkem, od nejvyššího komoří zemského pak obojí utřeno ručníkem, pravý rukáv zase shrnut a týž, jakož i šat na lopatkách za pomoci Jeho Veličenstva zapiat, král. palladium mu opásáno a řetěz řádový otočen zase kolem krku od nejvyššího dvormistra.

Císař vrací se před hlavní oltář. Dřívější družina, v jejíž předu nejvyšší dvormistr zemský s berlou a nejvyšší maršálek zemský s mečem, doprovodila Jeho Vel. zase před hlavní oltář na stranu evangelní.

Královské odznaky. Mezi tím i arcibiskup před oltářem sedě, umyl si ruce i vrátil královské klenoty, podané jemu s oltáře od assistenta, těm nejvyšším hodnostářům zemským, kteří je sem byli přinesli, i s polštářem, na němž spočívaly, aby je do skutečné korunovace drželi v rukou. Jeho Vel. zase poklekl na svém místě na polštáři a nejvyšší maršálek zemský vstrčil meč sv. Václava do pochvy, podané jemu s oltáře od assistenta arcibiskupova a dal meč zastrčený v pochvě opět témuž assistentovi, který jej v ruce vodorovně držel k žehnání arcibiskupovi, jenž zatím s faldistoria povstav, již až do korunovačních obřadů stál. Tento požehnal jej v rukou assistentových touto modlitbou (bez mitry):

„Exaudi, quæsumus, preces nostras, ut hunc ensem, qvo hic famulus tuus Carolus se circumcingi desiderat, Majestatis tuae dextera bene†dicere et sancti†ficare digneris, qvatenus defensio atqve protectio Ecclesiarum possit esse, viduarum, orphanorum omniumqve Deo servientium et contra sævitiam paganorum formido. Per Christum Dominum nostrum“.[22])

Assistent arcibiskupův po tomto posvěcení vrátil pak meč nejvyššímu maršálku zemskému, který jej vytasiv, podal arcibiskupovi. Tento dal jej pak Jeho Veličenstvu do ruky, modle se při tom (s mitrou):

„Accipe gladium de altari sumptum per nostras manus, licet indignas, vice tamen ac auctoritate sanctorum Apostolorum con-

---

a časné království spravedlivým umírňováním dokonče, věčně s tím kralovati zasloužil, jenž sám bez hříchu král králů živ a oslavován jest s Bohem Otcem v jednotě Ducha svatého Bůh na věky věkův. R. Amen.

[22]) Vyslyš, prosíme, prosby naše, abys tento meč, jímž opásati se tento služebník Tvůj Karel si žádá, pravicí velebnosti své ráčil požehnati a posvětiti, aby býti mohl obranou a ochranou církve, vdov, sirotků a všech Bohu sloužících a proti zuřivosti pohanů postrachem. Pro Krista Pána našeho.

secratas, tibi regaliter concessum, nostræqve bene†dictionis officio in defensionem sanctæ Dei Ecclesiæ divinitus ordinatum; et memor esto ejus, de qvo Psalmista prophetavit, dicens: Accingere gladio tuo super fremur tuum potentissime, ut per hoc per eundem vim æqvitatis exerceas, molem iniqvitatis potenter destruas et sanctam Dei Ecclesiam ejusqve fideles propugnes ac protegas, nec minus sub fide falsos qvam Christiani nominis hostes execreris ac dispergas; viduas et pupillos clementer adjuves ac defendas; desolata restaures, restaurata conserves; ulciscaris injusta, confirmes bene disposita, quatenus hæc agendo, virtutum triumpho gloriosus, Justitiæ cultor egregius, cum mundi Salvatore sine fine regnare digneris, qvi cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. R. Amen".[23])

Jeho Vel. meč podržev na chvilku, dal jej nejvyššímu maršálku zemskému, jenž jej vstrčil zase do pochvy.

Císař opásán mečem sv. Václava. Pak obdržev meč v pochvě, arcibiskup opásal jím bok Jeho Vel. modle se:

„Accingere gladio tuo super fremur tuum potentissime et attende, qvod sancti non in gladio, sed per fidem vicerunt regna.[24])

Jeho Vel. pořád ještě kleče, tasil pak meč z pochvy a dal jej nejvyššímu maršálkovi zemskému, který jej jako prve obnažený třímal v rukou, i dal si zároveň odepnouti od nejvyššího komoří zemského a nejvyššího komoří pochvu, již stranou podržel komorník, který ji potom soukromě odnesl do sněmovny.

Císařský prsten se žehná a císaři navleče na prst. Potom s oltáře sňal přisluhující biskup Mayern stkvostný démantový prsten, kterýž od cís. komorního platmistra nedávno před tím, než Jeho Vel. z kaple sv. Václava přišel do choru, tam byl položen, a podal jej arcibiskupovi k požehnání. Tento požehnal jej touto modlitbou:

„Bene†dic, Domine, et sancti†fica annulum istum et mitte super eum septiformem Spiritum, qvo famulus tuus Carolus eo annulo fidei subarrhatus virtute Altissimi sine peccato custodiatur et omnes benedictiones, qvæ in Scripturis sacris reperiuntur, super eum copiose descendant per Christum Dominum nostrum."[25])

Po této modlitbě navlekl Jeho Veličenstvu prsten na předposlední prst, řka (s mitrou):

---

[23]) Přijmi meč sňatý s oltáře z rukou našich, ač nehodných, avšak na místě a mocí svatých apoštolů posvěcených, tobě královsky propůjčený a k obhajování svaté církve Boží úřadem našeho požehnání božsky posvěcený, i budiž pamětliv jeho, o němž žalmista prorokoval, řka: Opásej se mečem svým kolem beder svých co nejmocněji, abys jím touž silou spravedlnosti mával, hráz nepravosti mocně bořil a svatou církev Boží a její věrné bránil a chránil a nejen bludaře, ale i nepřátele jména křesťanského zažehnal a rozprášil, vdovy a sirotky milostivě podporoval a hájil, co zříceno, obnovoval a obnovené zachoval, mstil, co nespravedlivo, a posiloval, co dobře zařízeno, abys toto vše konaje, oslavou ctnosti proslavený, spravedlnosti pěstitel výborný za hodna uznán byl bez konce panovati se Spasitelem světa, jenž s Bohem Otcem a Duchem svatým živ jest a kraluje Bůh na věky věkův. R. Amen.

[24]) Opásej mečem svým bedra svá, co nejmocněji a pamatuj, že svatí ne mečem, ale věrou přemohli královské říše.

[25]) Požehnej Hospodine, a posvětiž prsten tento a sešli na něj sedmerého Ducha, aby služebník Tvůj, Karel tím prstenem, víry závdavkem, spojen, mocí Nejvyššího beze hříchu byl ostříhán a všechno požehnání, jež se nalézá v Písmě svatém, na něj hojně sestoupilo pro Krista Pána našeho.

„Accipe dignitatis annulum et per hunc in Te Catholicæ fidei agnosce signaculum, qvia ut hodie ordinaris Caput et Princeps regni ac populi, ita perseverabis auctor et stabilitor Christianitatis et Christianæ fidei, ut felix in opere, locuples in fide cum Rege regum glorieris per eum, cujus est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen“.[26])

Žehná se žezlo a říšské jablko. Rovněž vzal arcibiskupův assistent královské žezlo od zemského podkomoří, zastupujícího onemocnělého nejvyššího písaře zemského, jakož pak i od nejvyššího sudí zemského říšské jablko, podržel je arcibiskupovi k svěcení a dal je, když je arcibiskup požehnal svatým křížem, ono zemskému podkomoří a toto nejvyššímu sudí zemskému; tito poněkud se uklonivše, podali je arcibiskupovi, jenž je doručil Jeho cís. a král. Veličenstvu, žezlo do pravé a říšské jablko do levé ruky, řka při tom (s mitrou):

„Accipe virgam virtutis ac æqvitatis, qvâ intelligas te obnoxium mulcere pios, terrere reprobos, errantes viam docere. lapsis Manum porrigere, disperdere superbos et revelare humiles; et aperiat Tibi ostium Jesus Christus Dominus noster, qvi de semetipso ait: Ego sum ostium: per me si qvis introiverit, salvabitur; qvi est clavis David et sceptrum domus Israel, qvi aperit et nemo claudit, claudit et nemo aperit. Sitqve Tibi ductor, qvi educit vinctum de domo carceris, sedentem in tenebris et in umbra mortis; et in omnibus seqvi merearis eum, de qvo David Propheta cecinit: Sedes Tua Deus in sæculum sæculi, virga directionis, Virga Regni Tui; et imitando ipsum diligas Justitiam et odio habeas iniqvitatem; qvia propterea unxit Te Deus, Deus Tuus, ad exemplum illius, qvem ante sæcula unxerat oleo exultationis, præ participibus suis, Jesum Christum Dominum nostrum, qvi cum eo vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. R. Amen.“[27])

I královská koruna se žehná a pak se král korunuje. Potom arcibiskup vzav korunu od nejvyššího purkrabí, jenž mu ji rovněž s úklonou podal, do levé ruky své, požehnal ji touto modlitbou:

„Deus tuorum Corona fidelium, qvi in capitibus eorum ponis coronam de lapide pretioso, bene†dic et sancti†fica coronam istam,

---

[26]) Přijmi důstojnosti prsten a skrze něj poznej v sobě znak víry katolické, ježto, jako dnes ustanoven jsi hlavou a knížetem království a národa, tak setrváš rozmnožovatel a utvrzovatel křesťanství a křesťanské víry, abys šťasten v díle, bohat u víře s králem králův oslaven byl skrze toho, jemuž čest a sláva na věky věkův. Amen.

[27]) Přijmi prut ctnosti a spravedlnosti, z něhož bys poznal, žes povinen těšiti zbožné, děsiti nešlechetné, bloudícím cestu ukazovati, padlým ruky podávati, povaliti zpupných a pozdvihnouti pokorných. Nechať Ti bránu otevře Ježíš Kristus Pán náš, jenž sám o sobě dí: Já jsem brána, kdo skrze mne vkročí, spasen bude; jenž jest klíč Davidův a žezlo domu Israelského, kterýž otvírá a nikdo nezavře, zavírá a nikdo neotevře. A budiž Ti vůdcem, jenž spoutaného vyvede z domu žaláře, sedícího ve tmě a ve stínu smrti; a ve všem nechť zasluhuješ následovati toho, o němž prorok David pěl: Sídlo Tvé Bůh po věk věku, prut řízení, prut království Tvého, a následuje ho nechť miluješ spravedlnost a v nenávisti máš nepravost, ježto Tě proto pomazal Bůh, Bůh Tvůj, po příkladě toho, jejž před věky pomazal olejem radosti před účastníky svými, Ježíše Krista, Pána našeho, jenž s ním živ jest a kraluje na věky věkův. R. Amen.

qvatenus sicut ipsa diversis pretiosisqve lapidibus est adornata, sic famulus tuus gestator ipsius, Carolus, multiplici pretiosarum virtutum munere, tuâ largiente gratiâ, repleatur. Per Christum Dominum nostrum. R. Amen.“[28])

A když nejvyšší komoří zemský před tím Jeho cís. a král. Veličenstvu pokryl hlavu červeně atlasovou čepičkou, kterou až dosud držel podkomoří zemský na zlaté misce a císař si korunu pomocí nejvyššího purkrabí a obou císařských assistentů sám čtvrtý vstavil na hlavu, modlil se arcibiskup k této korunovaci obvyklé požehnání (s mitrou):

»Accipe coronam regni, qvæ licet ab indignis, Episcoporum tamen manibus capiti Tuo imponitur: In nomine Pa†tris et Fi†lii et Spiritus † sancti; qvam sanctitatis gloriam et honorem et opus fortitudinis significare intelligas et per hanc Te participem ministerii nostri non ignores. Ita ut sicut nos in interioribus Pastores Rectoresqve animarum intelligimur, ita et Tu exterioribus verus Dei cultor strenuusqve contra omnes adversitates Ecclesiae Christi defensor assistas: regniqve Tibi a Deo dati et per officium nostrae benedictionis in vice Apostolorum omniumqve Sanctorum regimini Tuo commissi utilis executor proficuusqve regnator semper appareas: ut inter gloriosos athletas, virtutum gemmis ornatus, et praemio sempiternae felicitatis coronatus, cum Redemptore ac Salvatore nostro Jesu Christo, cujus nomen vicemqve gestare crederis, sine fine glorieris. Qui vivit et imperat Deus, cum Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. R. Amen.“[29])

Císař s korunou na hlavě ubírá se ke trůnu. Vstaviv si královskou korunu na hlavu, Jeho cís. a král. Vel., jenž až dosud stále klečel, po skončeném žehnání vstal a odtud odebral se ke zvláštnímu trůnu postavenému na rohu evangelia, před nímž dva císařští komorníci odění v pláštících, (protože z obou císařských komorních furýrů, jejichž funkcí to jest, starší dostaviti se nemohl pro churavost) kdykoli toho bylo potřebí, přinášeli a odnášeli klekátko, jakož i modlitební knížky Jeho Veličenstva s ktekátka přinesli na trůn. Jeho Vel. maje korunu na hlavě a v rukou žezlo a říšské jablko, doprovázen byl po pravé ruce panem světitelem a prvním král. assistentem, po levé ruce za průvodu druhého assistenta

[28]) Bože, Koruno Tvých věrných, kterýž na hlavy jejich kladeš korunu z drahého kamene, požehnejž a posvětiž korunu tuto, aby, jakož sama jest různými drahocennými kameny ozdobena, tak služebník Tvůj, nositel její Karel, naplněn byl mnohonásobným darem drahocenných ctností uštědřením Tvé milosti. Pro Krista Pána našeho. R. Amen.

[29]) Přijmi korunu královskou, která byť z nehodných, přece však z rukou biskupových na hlavu Tvou se vkládá, ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, a pamatuj, že znamená svatosti slávu a čest a dílo udatnosti, a nezapomínej, že skrze ni účasten jsi úřadu našeho. Tak abys, jako my ve vnitřních věcech uznáváni jsme za pastýře a ředitele duší, tak i Ty ve vnějších věcech stál jako pravý ctitel Boží a rozhodný proti všem odpůrcům církve Kristovy zastance a vždy se jevil království Tobě od Boha daného a obřadem našeho požehnání na místě Apoštolův a všech svatých vládě Tvé propůjčeného užitečným vykonavatelem a prospěšným vladařem, abys mezi slavnými zápasníky, drahokameny ctností ozdoben a odměnou věčné blaženosti korunován, s Vykupitelem a Spasitelem naším Ježíšem Kristem, jehož jméno nositi a jeho místo zastávati se pokládáš, bez konce byl oslavován, jenž živ jest a panuje Bůh s Otcem a Duchem svatým na věky věkův. R. Amen.

a ostatního u oltáře přisluhujícího duchovenstva a k tomu patřícího dvorního služebnictva; nejvyšší hodnostáři zemští, z nichž nejvyšší dvormistr zemský s berlou a nejvyšší maršálek zemský s mečem, i nejvyšší dědiční korouhevníci a hlasatel, jakož i královští dědiční úřadové a hlasatel český kráčeli před ním.

Arcibiskup a první královský assistent doprovodili Jeho Vel. až na hoření stupeň trůnu, kdež Jeho Vel. stanul; arcibiskup postavil se v pravo a první král. assistent v levo od král. trůnu, na této straně též druhý král. assistent na předposledním stupni, ostatní doprovázející duchovenstvo tutéž na zemi; nejvyšší maršálek zemský s obnaženým mečem v pravo na druhém stupni, dále na téže straně král. nejvyšší dvormistr na široké tribuně, setník arcierů pak s jinými 5 hodnostáři zemskými a s nejvyšším dědičným korouhevníkem stavu panského, jakož i s polovicí ostatních dědičných úřadův i s hlasatelem pod ní na zemi, v levo pak na prostředním stupni král. nejvyšší komoří zemský, na široké tribuně trůnu cís. nejvyšší komoří, pod ní na zemi setník trabantů s ostatními nejvyššími hodnostáři zemskými a dědičnými úřady a nejvyšším korouhevníkem stavu rytířského.

Když takto Jeho cís. Vel. uveden byl ke král. trůnu českému od arcibiskupa a ostatní družiny duchovní i světské, měl arcibiskup, vstaviv si infuli na hlavu, toto oslovení a modlitbu, v tichosti odříkávanou též od duchovenstva infulovaného, zůstalého hned od počátku na straně epištolní:

„Sta et retine a modo locum, qvem hucusqve Paterna successione tenuisti, haereditario Jure Tibi a Deo delegatum, per auctoritatem Omnipotentis Dei et per præsentem traditionem nostram, omnium scilicet Episcoporum cæterorumqve Dei servorum: et qvanto Clerum sacris Altaribus propingviorem perspicis, tanto ei potiorem in locis congruis honorem impendere memineris; qvatenus Mediator Dei et hominum te Mediatorem Cleri et plebis permanere faciat, in hoc Regni solio confirmet et in Regno æterno secum regnare faciat Jesus Christus Dominus noster, Rex Regum, Dominus Dominantium, qvi cum Deo Patre vivit in sæcula sæculorum.“ [30])

Při slovech: „in hoc Regni solio confirmet“ dal Jeho Veličenstvu rukou znamení, aby se na stolci posadil, čímž byl slavnostně nastolen čili intronisován.

(Dokončení.)

[30]) Stůj a podrž od nynějška místo, kteréž až dosud držel jsi otcovskou posloupností, dědičným právem Tobě od Boha propůjčené mocí všemohoucího Boha a přítomným odevzdáním naším, všech totiž biskupův a ostatních sluhů Božích, a čím více duchovenstvo posvátným oltářům se přibližovati spatříš, tím větší mu na stejných místech čest vzdávati neopomiň, aby Tě Prostředník mezi Bohem a lidmi učinil stálým prostředníkem mezi duchovenstvem a lidem, utvrdil Tě na tomto královském stolci a v království věčném popřál Ti s sebou panovati Ježíš Kristus, náš Pán, král králů, pán panujících, který s Bohem Otcem živ jest na věky věkův.

Památnosti farní osady Sloupnické.

Dle zápisků † děkana Jana Al. Dremla sestavil P. Antonín Rejzek S. J.

[Pokračování.]

II.

Po bitvě bělohorské nastala ostrá reformace katolická, predikanti lutherští i kalvinští museli vyjíti ze země, páni, rytíři a obyvatelé svobodných měst měli se srovnati s katolickou církví nebo se vystěhovati do ciziny. Nastalo valné stěhování ze země, ale poddaný lid sedlský neměl té volnosti, aby se směl stěhovati; sedláci měli prostě se přiznati k víře katolické, leda by se jim podařilo i s rodinami opustiti své živnosti a potajmu uprchnouti za hranice. Mnozí tak učinili. Z Dolení Sloupnice uprchli dva sedláci z velké strany a dva z malé strany té vsi: grunty jejich jako statek odběhlý připadly obci města Litomyšle. Ostatní osadníci sloupničtí zůstali. Však bylo jim potřebí, aby při svém kostele měli vlastního svého faráře, který by je ve víře katolické poučoval a utvrzoval. Však toho se jim nemohlo dostati pro veliký tehdáž nedostatek katolických kněží v Čechách a na Moravě. Osmnáct far bylo na panství Litomyšlském, ale kněžími osazeny byly r. 1622 a později jen děkanství v městě a vesnické fary v Cerekvici, v Karlsbrunně, v Litrbachu, v Morašicích a v D. Újezdě, k nimž ostatních 12 far podřízeno bylo jako filiálky.

Sloupnice zůstávala filiálkou k Litomyšli do r. 1665, kdy byla přidělena k faře Cerekvické. Tak se stalo obyčejem, že do Sloupnice přicházel kněz jen každou čtvrtou neděli na kázání a mši svatou, a později dělo se to ještě řidčeji. V ostatní neděle a svátky i za dobré pohody chodilo do vzdáleného kostela Cerekvického sotva 100 lidí ze Sloupnice, ostatních 600, starci, děti, churavci zůstávali doma, v čas nepohody, zvláště v zimě, nechodil do Cerekvice nikdo; tak lid zůstával bez služeb Božích, dítky zmíraly bez křtu, nemocní bez poslední potěchy, dítky byly bez katechismu. Jak tu mohla církev katolická prospívati? Kacířské knihy byly sice lidu odňaty, ale za války saské a švédské přicházeli s nepřítelem do Litomyšlska navrátilí emigranté a rozšiřovali zde bludné knihy tištěné v Polském Lešně a jinde. Sedláci ty knihy dobře skrývali u sebe, potajmu v nich se zálibou čítali, po svém prostém rozumu si je vykládali a ve své nechuti proti katolické církvi se tvrdili. To se dělo nejen ve Sloupnici, ale i v jiných vesnicích okolo Litomyšle. Vrchnost Litomyšlská, kněžna Polyxena z Lobkovic, rozená z Pernšteina, zatím starala se o pořádání missií na svém panství. Když v létě r. 1625 v Praze zuřil mor, vydala se odtud na Litomyšl a vzala s sebou jednoho pátera jesuitu, který tu pilně kázal a katechisoval s takovým výsledkem, že tu 1959 lidí, městských i sedlských, rozhřešil z kacířství. Poněvadž děkan Hájek od ztýrání r. 1619 často churavěl a k práci nestačil, povolala kněžna Polyxena ještě téhož roku dva jesuity z Jičína, P. Matěje Burnáče a P. Víta Matějčka do Litomyšle a ti tu zůstali do r. 1626, získali 250 konvertitův, a jiné utvrdili ve víře. Tyto missie se opakovaly stále až do r. 1629, když tu pracovali jesuité z Kutné Hory, kázali v městě a na vesnicích, 470 lidí rozhřešili z kacířství a vyslyšeli

několik tisíc zpovědí. Tak si vysvětlujeme, že v Sloupnici se zachovalo mnoho lidí v katolické víře utvrzených, vedle nichžto však zůstávalo mnoho tajných čtenářů knih zakázaných, jichž potomci jsou nynější Sloupničané víry helvetské.

O dalších missiích v té krajině není zpráv, a zdá se také, že mnohé pochody vojska císařského a později též vojska švédského nebyly missiím příznivy. Zvláště škodlivý byl zde pochod Švédů pod Torstensonem, který se ubíral z Polabí na Moravu r. 1643 a tu po dva dni, 14.—16. června dlel v Litomyšli a krutě tam řádil. S ním bylo též něco českých emigrantů, kteří zde zanechali protestantské knihy. Zatím r. 1633 pustila stárnoucí kněžna Polyxena z Lobkovic panství Litomyšlské své neteři, panně Frebonii z Pernšteina, jejíž bratr Vratislav z Pernšteina r. 1631 zastřelen byl ve válce, jsa plukovníkem v armádě císařské, poslední mužský potomek slavného rodu svého. Panna Frebonie nevdávala se; spravovala své panství za těžké doby válečné, žila v pobožnosti a byla milostiva k chudým. R. 1640 uvedla do Litomyšle nový řád piaristů, založila jim zde kollej s gymnasiem, kdež mladíci z města a okolí studujíce, tvrdili se v náboženství katolickém. Že by však byli piaristé vycházeli na missie, o tom není zpráv. Panna Frebonie zemřela r. 1646, panství Litomyšlské zdědil po ní bratranec její Václav Euseb kníže z Lobkovic, ale r. 1649 prodal je hraběti Maxmilianovi z Trautmansdorfu, jehož rod se tu držel do r. 1753, potom hrabata z Valdšteina Duchcovští do r. 1856, a nyní knížata z Thurn-Taxis.

Po válce švédské nemohli se tajní protestanté v Sloupnici, již na oko se tvářili za katolíky, na dlouho utajiti ani před svými sousedy katolickými, ani před úřadem vrchnostenským, odkudž vysílány byly komisse na vypátrání kacířův a knih kacířských. Velkou naději u tajných protestantů, jichž byl v krajích Hradeckém, Chrudimském i Čáslavském veliký počet, budil švédský král Karel XII., když r. 1706 vypudiv polského krále Augusta II. z Polska, za ním táhl do jeho země Saské, zde jej přinutil k složení královského důstojenství a potom táhna zpět do Polska, vynutil na císaři Josefu I., že ve Slezích udělena byla protestantům větší svoboda náboženství. Tu i protestanté čeští zdvíhaly své hlavy v naději, že Karel XII. také jim vymůže podobné svobody; zklamali se však, spíše na sebe uvalili pozornost úřadů. R. 1707 přišla do Sloupnice úřední komisse, v níž byli Václav Dvorský, kaplan v Cerekvici a Matěj Housenka, konšel z Litomyšle, a ti zabavili u sedláků množství kacířských knih. Hned potom vyslán byl od arcibiskupského úřadu v Praze do Sloupnice P. Frant. Fleischer S. J., aby tu vyšetřil stav věcí, a ten podal smutné zprávy, že ze Sloupnice chodí lidé až do Žitavy v saské Lužici a bludařské knihy odtud přinášejí, že spojení mají s jinověrci a jiné svádějí k odpadnutí od víry katolické. Zvláště prý Tomášek z Vysoké mnoho knih tu rozprodal a rozdal, s odpadlými míval tajné schůzky a do těch schůzí že přicházel Daniel Stránský, predikant za sedláka přestrojený, k apostasii nabádal a nabízel se k podávání večeře Páně podobojí. Všichni ti, kteří z bludařství byli obviněni, pod přísahou ubezpečovali, že jsou pravověrní katolíci, ale v srdcích svých přece byli jiní. Byli to hlavně sedláci v Dolní Sloupnici, kdežto ti, kteří osedlí byli v Hořejší Sloupnici, kdež byl kostel, lépe drželi se víry katolické.

Katoličtí osadníci ve Sloupnici znali dobře příčiny, proč církev v té obci neprospívá náležitou měrou; věděli, že jest nutno odděliti farnost Sloupnickou od fary Cerekvické a opatřiti ji vlastním duchovním správcem.

K tomu konci vyprosili si na magistrátu města Litomyšle jako patronu kostela Sloupnického, že podal ke konsistoři pražské žádost za obnovu fary v Sloupnici, ale výsledek zmařil pán na Litomyšli František Václav hrabě Trautmansdorf, který nechtěl dopustiti, aby magistrát města jemu poddaného směl konati nějaké právo patronátní, a také bránil tomu, aby práva faráře cerekvického byla ztenčena odloučením fary Sloupnické, k níž onen farář byl řádně investován. Tu zmohli se Sloupničtí, v jich čele rychtář Jakub Limberský (z č. 2.), konšelé Mikuláš Kryda (č. 73.), Matěj Moták (č. 58.) a Mikuláš Fuks dne 6. září 1710 k této supplikaci ke konsistoři pražské:

„Nejdůstojnější Arcibiskupská Konsistoř!
Milostiví Páni, Páni!“

„Vysoce důstojné konsistoři v milostivé paměti pozůstává, kterak vzácný magistrát města Litomyšle jakožto dobrotivá vrchnost naše dědičná a patron fary naší hornosloupenské na poníženou žádost a prosbu naši se jest ucházel, aby táž fara od starodávna vyzdvižená, tak jak před tím bývalo, od fary Cerekvické zase oddělena byla. 1. Vidouce my to nejlépe a bolestně to snášejíce, kterak v tom čase, co vlastního faráře nemáme, slovo Boží k ztenčení přišlo, a my ubozí příliš špatně duchovní správou jsouce opatřeni, u velikém nebezpečenství spasení duší našich jsme byli postaveni, kdežto Sloupnická fara od Cerekvické dobrou velkou míli jest vzdálena, čímž nekřtěňátka obzvláště času zimního na cestě bez křtu svatého a nemocní bez svaté zpovědi a posledního zaopatření na věčnost nebezpečně se ubírati musejí. 2. Častěji se přitrefuje, když obzvláště času jarního potok se rozvodní, že ze Sloupnice do Cerekvice ani týden, ani dvě neděle přijíti nemůžeme, tak že dřív do Litomyšle a odtud teprv do Cerekvice nám jíti aneb pro pana faráře poslati dvakrát sem i tam na šest mil koně odeslati přichází, a tudy jak nekřtěňátka, tak i nemocní ve velkém nebezpečenství státi, my však ostatní jako ztracené ovce bez pastýře trvati musíme. 3. Věkem sešlí lidé, kterých je u nás mnoho, jakož i děti a čeládka pro takovou vzdálenost neb zlou cestu služby Boží, které u nás zřídka se konají, opustiti musejí. 4. Obec naše nemohouc duchovní správou a slovem Božím dostatečně zaopatřena býti, před některým rokem pro stará kacířství veřejně rozhlášena byla, tak že velebný pan farář Jiří Vilém Jedlička, bývalý děkan města Litomyšle a spolu vikarius půlkraje Chrudimského r. 1707 dvojctihodného kněze pana Václava Dvorského, ten čas kaplana cerekvického a p. Matěje Housenku, z obce staršího, na visitování do Sloupnice vyslati ráčil, kdež mnoho kněh kacířských našli a Bůh spravedlivý nejlépe ví, co dosavad za kým vězí, jakož veliké nebezpečenství jest, zdaž u nás ještě snad takoví lidé se nevynacházejí, čehož i dvojíctihodný pan pater missionarius nejlepší zprávu by dáti mohl, kdežto kdybychom my ubozí, opuštění lidé svého pana faráře na místě měli, snadno by se to vše

vykořenilo, a samospasitelná pravá víra katolická vštípena býti a věčná sláva Boží rozmnožovati by se mohla, což všechno sice již prve vysoce důstojné konsistoři dobře povědomo bude a od nadřečené naší vrchnosti nepochybně dostatečně representováno bylo. — Poněvadž ale od vdp. vikariusa nám oznámeno bylo, že by vys. důst. konsistoř nad tím se pozastavovati ráčila, jakoby budoucí pan farář v Sloupnici náležité vyživení neměl a tam obstáti nemohl, tuto vše, co bychom ještě každému u nás v Sloupnici zůstávajícímu panu faráři učinili, k tomu s povolením naší vrchnosti na budoucí věčné časy se zavázati chceme, poníženě sub lit. A. přikládáme. A jakož před tím často vrchnost naše dědičná a dobrotivá o to se ucházela, my sami také vys. důst. konsistoř o tu věc v největší poníženosti prosíme, aby tak přednesená motiva a duší našich spasení považiti, abychom my ubozí opuštění lidé pro potěšení duchovní a uvarování všeho nebezpečenství nějakého kacířstva našeho pana faráře v Sloupnici dosáhli a jako praví a věrní křesťané s mládeží a dítkami našimi slova Božího účastni byli, jakož i jiné duchovní zaopatření budoucně lépe užiti mohli, milostivě povoliti ráčila. V kteréžto naší tak snažné a horlivé prosbě a žádosti že oslyšáni nebudeme, co nejponíženěji se těšíme. Za vys. důst. konsistoř na modlitbách trvající rychtář, konšelé, též celá obec v Sloupnici. Dáno 6. září 1710.“

Ve zmíněné příloze se uvádí dobrovolně zvýšený farní desátek po 58 korcích žita a ovsa (prve jen 52), 20 kloubů lnu, zeleného čtvrtka letníku 8 kop vajec, koledy 13 zl., 15 sáhů zádušního dříví s prací a dovozem; dále vyčítají se farní pole a jejich výměra, bezplatné jejich zdělání, osívání, klizení a mlácení, tak že pan farář 12 kusů hovězího a půl kopy ovcí dobře držeti může. Též 2 potahy pro úpravu a potřebu všelikou po celý rok dáti slíbili, i hrachu dle možnosti, semene lněného, v postě máku na olej a suché houby, což chalupníci ve Vlčkově dáti mají.

K této prosbě jevila konsistoř dobrou vůli a z jejího nařízení jel kn. Václav Kubín, farář v Chocni a správce vikariátu, do Sloupnice i Cerekvice, vyšetřil důchody obou far a podal o tom zprávu. Však farář cerekvický, z obavy velkého ztenčení svých příjmů, bránil se tomu a nechtěl se vzdáti filiálky sloupnické; v tom jej také důrazně podporoval jeho patron hrabě František Václav z Trautmansdorfu, kdežto magistrát v Litomyšli, chtě svého patronátního práva v Sloupnici skutkem užiti, podporoval žádost Sloupnických. Konsistoř pražská byla na vahách; tu opětovali sloupničtí dne 23. října 1710 svou prosbu do Prahy a kladli důraz na rozšířené kacířství v obci své, dodávajíce: „I to v známost uvozujeme Jejich Milostem, že některé osoby z obce naší pro takové prodlévání služeb Božích jako vypuštění z mysli slova Božího kacířstvo jsou následovati počali, tak že někteří do Žitavy chodili, jak vel. p. missionarius Tovaryšstva Ježíšova (Fleischer) dobře vyšetřující sám osobně dokázati může, že když u naší vrchnosti byl, a osoby takové povolány byly, že tak a nejináče jest, se přiznati musily. A jaká bolest a žalost, jaké žalostné volání a truchlivé vzdychání v naší opuštěnosti!“ Dále slibovali: „Cokoli by se na vychování našeho pana faráře nedostávalo, my podle naší možnosti upraviti se vynasnažíme, a za Jejich Velebné Milosti k nám dobrotivě na-

kloněné dnem i nocí Pána Boha žádati na našich nehodných modlitbách neopomineme, aby Pán Bůh všemohoucí ode všech zlých příhod a neštěstí opatrovati ráčil. Za nejponíženěji žádající pro odplatu Boží rychtář, konšelé a celá obec Hornosloupenská, poslušně poddaní každého času."

Však když přišla žadatelům zpráva, že na jisto jsou odmrštěni v prosbě své, zdvihli se ze Sloupnice rychtář Limberský, konšelé Kryda, Moták a Fuks a jeli do Prahy, vezouce s sebou plný pytel bludařských knih. Vstoupili do plného shromáždění konsistoře, s pláčem vysypali onen pytel na podlahu zasedací síně řkouce: „Milostiví páni, jestli vlastního duchovního správce nedostaneme, všichni bludaři budeme!" Tento výjev pohnutlivý, k tomu přímluvy magistrátu Litomyšlského a dobrozdání patera missionáře Tovaryšstva Ježíšova, který potvrdil, že víra katolická v Sloupnici jest v nebezpečenství, způsobily to, že konsistoř nedbajíc odporu hraběte Trautmansdorfa, povolila Sloupnickým samostatnou duchovní správu a za faráře jejich byl ustanoven 13. dubna 1711 posavadní kaplan cerekvický Václav Ferdinand Dvorský, magister svob. umění a bakalář bohosloví, rodák z Vysokého Mýta.

(Dokončení.)

Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí.

Miniaturní obraz z církevních dějin českých.

Napsal **Václav Oliva.**

(Pokračování.)

R. 1681 založena škola. „Poněvadž nejvíce záleží na tom, aby již dítkám dána byla křesťanská výchova, přiměli jsme (compulimus) přes 170 dětí, aby do školy chodily a tak aby se základy věd ssály základy pravé zbožnosti. Vyučovali jsme je tomu, jak se mají modliti, zpovídati, Boha ctíti a v něj věřiti." — Jakýsi ubožák trápil se v žaláři, sžírán špínou a nešvarem. „Tomuto zmírnili jsme svou přímluvou přísnost okovů, posílali z hradu pokrm a nápoj, dříví a otop v zimě, a v létě, aby neřádem nebyl sežrán, čistý šat.[96])

R. 1682 hořelo v Luži a žhář vyhrožoval, že celé město vypálí. Jesuité poznavše jej, tak dlouho mu domlouvali, až kajícně se vyznal, hříchu litoval a od paličství ustál.

Téhož roku na podzim stavba residence tak pokročila, že bylo možno v ní obývati. „Na památku toho ve svátek sv. apoštolů Šimona a Judy vystrojila zakladatelka všem poddaným a těm, kdož jakkoliv přispěli ku stavbě residence, bohatý oběd o šesti jídlech a náležitého zapití dobrým pivem.[97]) Stolujících bylo přes 500; jedlo se na dvoře v residenci.[98])

[96]) III. 41. — R. 1681 zavázala se města: Skuteč, Žumberk a Heřmanův Městec na poděkování, že za moru r. 1680 byla uchráněna, že každoročně společně budou putovati na Chlumek.

[97]) III. 44.

[98]) Štiplavá slova Dr. Adámka (42), připojená o konci slavnosti: „slavnost skončila se přáním, aby nábožní otcové svou residenci ve zdraví užili" jsou čistý výmysl p. doktorův. Annály ani slovem se o tom nezmiňují. Inu, jak patrno, p. Dr. má na katolíky a zvláště na „nábožné otce" jesuity tuze s kopce.

„Ačkoliv již od r. 1679 naši tu zůstávali a užívali slova residence, přece, protože na hradě Košumberce bydlili a tohoto teprve roku přesídlili do residence, zaměňují jméno missie za residenci.[99]) Stěhovali pak se naši (P. Vojtěch Had, P. Šimon Hampl a P. Václav Žourek) takto do residence: Jakmile ustanovila nejjasnější zakladatelka, že residenci nejpotřebnějšími věcmi opatřenou nám vydá, v úterý svatodušní, což tehdy připadlo na 9. června,[100]) u přítomnosti jak našich, tak jiných vznešených osob a nesmírného zástupu lidu, odevzdala zakladatelka hlavní klíč od brány u residence Pavlu Beránkovi, rektoru kolleje a residence královéhradecké, ujišťujíc jej mnohými slovy, že klíč, residenci, fundaci se vším ostatním odevzdává Tovaryšstvu dle svého úplného a bezpečného práva a témuž rektoru na místě generála přítomnému že přeje vše nejlepší z lásky nejčistší, aby nová tato residence se zmáhala vždy víc a více po dlouhá tisíciletí.“ Všickni přítomní slzeli. Zakladatelce poděkoval výmluvnými slovy P. rektor a pak residenci přijal a klíč odevzdal P. Hadovi, jenž z vůle provinciálovy byl jmenován prvním superiorem. Následovalo slavné „Te Deum laudamus“.[101])

Zatím se lužský farář Václ. Nigrini, který ze zbožnosti chtěl cestu do Říma vykonati a za tou příčinou obdržel povolení jak od arcibiskupa, tak i zástupce v osobě jesuity P. Žourka, z Telče 3. února sem poslaného, těžce roznemohl a zemřel. V jeho nemoci po 10 neděl a po smrti jeho jako administrátor spravoval faru lužskou P. Žourek. Po 5 měsících odešel Žourek zase do Telče.

Téhož roku Marie Maxmiliána, aby nějaké práce získala těm, kdož zuřivostí války turecké a obležením Vídně do Čech se byli utekli, dala v Roubovicích dostavovati zámeček a ze základů stavěti pivovar. Mimo to učinila dvě fundace, a to první 1000 zl., aby po její smrti mládež ve škole byla vyučována,[102]) a druhou 5000 zl., aby z úroků byli placeni muzikanti, kteří by o svátcích a nedělích při mši sv. a nešporách účinkovali na choře a každodenně zpívali litanie mariánské. Fundace tyto byly vepsány 17. února 1683 do desk zemských.

Na den sv. Anny 1683 pochován jest na Chlumku první jesuita P. Václ. Schüttel, rodák z Dobřan, druhý missionář u baronky Maxmiliány Zárubové v Libanicích. Maxmiliána Zárubová, když statky své na panství Žumbereckém odevzdala synu Františku, odebrala se do Libanic, jež si vymínila, a žila tu pouze duši své. Jesuité její podporou konali missie. P. Schüttel na těchto missiích 24. července v Libanicích zemřel. Mrtvola jeho převezena do Luže.

---

[99]) Sr. poznámku 44.

[100]) Dr. Adámek (42) tvrdí, že jesuité stěhovali se ze zámku, „kde se jim po mnohá léta dařilo,“ do residence 9. července. Dr. Adámek, jak jasno, umí sice jizlivě psáti o jesuitech a snad i kroutiti všelijak paragrafy, ale nezná z církevního roku ani to, co každý žáček z II. třídy obecné školy. Pane doktore! Co svět světem je, nepřipadly nikdy svátky svatodušní na 9. července. Tu moudrost jste vynalezl teprve Vy. Kdybyste místo přemýšlení, jak se jesuitům na Košumberce dobře vedlo, studoval alespoň trochu kalendář — nemusil jste takto klopýtnouti. Či Jiroušek má to také tak?

[101]) Dr. Adámek (43) připojuje ještě „hostinu“, ač annály o ní nevědí. Pan dr. všemožně usiluje, i nepravdou, jen hodně u lidu v nenávist uvésti jesuity; hodil by se zcela dobře za redaktora „Červánků“; talent má k tomu rozhodně.

[102]) Mládež měla se učiti zpěvu a hudbě, knězi u oltáře posluhovati, na kruchtě zpívati a hráti. Ti, kdož v počátcích jazyka latinského a řeckého byli vyučeni, byli posíláni do semináře při kolleji jesuitské v Hradci Králové.

R. 1684 11. února přestěhovala se hrab. Hysrlová „z pokory“ z hradu rozsáhlého a krásného do stísněného domu u paty Chlumku (až posud stavení ono slove „domeček“), jejž si byla vystavěla, aby byla Rodičce Boží blíže, ač zrazovali jí to jak přátelé, tak jediná dcera v Brně. Téhož roku potvrdila Lužským privilegia, aby k poutníkům přívětivě se chovali.[103]) Když dcera její 14. března 1684 zemřela, po slavných rekviích na Chlumku konaných pojala Marie Maxmiliána úmysl, že polovici panství Košumberského dá jesuitům, protože ti velikých si získali zásluh o rozšíření víry katolické mezi četnými, dříve v okolí Luže obývajícími nekatolíky. *Jesuité panství nechtěli* a teprve po delší době[104]) ku převzetí jeho svollii.

Hyserlová, ježto se pro slabost již nemohla odebrati do Prahy, dala na své útraty povolati od zemských desk Zikmunda Leopol. Schmidla ze Schmidenu, Jakuba Pecelia z Adlersheimbu a registratora Arnošta Tirallu z Freyburgu. »U přítomnosti těchto, vyloživši jim v soukromé rozmluvě příčinu své zbožnosti a svého rozhodnutí, jakož i důvody svobodného darování, mezi jiným prohlásila, kdyby daru toho nepřijalo Tovaryšstvo Ježíšovo, že jej dá jiným kněžím, ale nikdy svým přátelům, a že s rozvahou tak činí; dne 28. července pak v sále residence naší, zákonitě projevivši vůli svou, pánům vyslancům od místodržitelstva království Českého a po sepsání zakládací listiny u jejich přítomnosti[105]) dle znění listin, jak je přečetl registrator, slavnostně formou právní, vepsáním do zemských desk (což právo království Českého česky jmenuje vklad) svobodný hrad Košumberk, město Luži, poddané hradu, statky patřící hradu u Domanic, vesnice, jež slují: Voletice, Zdislav, Štěnce, Srbce, Hluboká a polovici Bělé se svými až posud poddanými odevzdala Tovaryšstvu do rukou Pavla Beránka, rektora královéhradeckého, s P. Vojtěchem[106]) Hadem,

---

[103]) Místo ono zní: „aby obyvatelé jeho (města Luže) jako praví katolíci Rodičku Boží, Pannu Marii, obzvláště na Chlumku náležitě a vroucně ctili a též v pobožnosti skrze ni, Chlumeckou Pomocnici, Pannu Marii, ve všem dobrém rostli, poutníkům na Chlumek přicházejícím potřebné věci mohli v mírné ceně dodávati, k nim se přívětivě chovali a rádi do svých příbytků je přijímali.“

[104]) III. 49.

[105]) „Aktu tomuto byl přítomen i zeť paní Hysrlové hrabě Lamberk, který již dříve marně se byl namáhal, aby hraběnku odvrátil od úmyslu, kterým tak krásného dědictví byl zbaven. Ač mu, jak snadno pochopitelno, bylo uvnitř všelijak, nedal u přítomnosti cizích svědků, jako šlechtic dobře vychovaný, tím nejmenším mrzutost svou na jevo. Súčastnil se ještě na večer slavnostní hostiny, druhého dne časně ráno však odejel a již se tu neukázal. Dva roky potom zemřel“. (Blažek 21.)

[106]) Darovací listina psána byla česky; její latinský překlad III. 52.—55. Vidimace darovací listiny ze dne 19. září 1684 III. 55—61. Listina darující jesuitům všecky „svršky i nábytky“ III. 61—63 (psána česky). Postup této fundace byl: 28. července 1684 sepsána na Košumberce listina mezi jesuity a hraběnkou o podmínkách daru. Když připomenuto bylo, že hraběnka dala 25. 10. 1678 jesuitům Chlumek, residenci, Roubovice, polovinu Bělé a 13.000 zl. a k tomu že 14. ledna 1683 na zvelebení hudby na Chlumku a učitelům dala sumou 6000 zl. a nyní zase že dává jesuitům Košumberk s celým statkem, ovčínem a pivovarem, Domanice, Luži, Voletice, Zdislav, Štěnce, Srbce, Bělou, Hlubokou s lesem k ní patřícím, stanoveno: 1. že hraběnka všeho do své smrti užívati bude; 2. že dá residenci nutnou sustentaci; 3. že může z věnovaného cokoliv komukoliv svobodně dáti; 4. že 10.000 zl., jež si pro sebe vymínila po odevzdání panství proti 6% úroku, jesuité, protože vše hraběnka užívá, nyní nesloží; 5. kdyby hraběnka dříve umřela, že celý fundus instructus (s trávou a slamou atd.) připadne jesuitům; 6. že teprv až smlouva o daru do desk zemských bude vtělena, nabývá platnosti. Hraběnka tuto smlouvu dala vepsati do zemských desk do III. kvaterna

superiorem residence, a P. Adamem Gerstmannem, provinciálem.«[107]) „Aby pak residence v dobrém pokoji po její smrti užívala daného majetku, ku přesnému označení hranic postarala se jasná paní, aby zdělány byly mezníky křížem označené, a sama, všude jsouc přítomna, kdekoliv jen bylo možno, u přítomnosti svědků, jichž jména byla zaznamenána, a po geometrickém vyměření míst vše určila; když tyto mezníky ze své vůle a svou mocí dala postaviti, zavolala všecky představené obcí a lesníky, kteří vše schválili.«[108])

lit. D. z 28. čce 1684 na svůj náklad. Vidimace její ze dne 19. září 1684 dí, že hraběnka dává jesuitům „velký Chlumek s residencí a vším příslušenstvím a statky v kraji Chrudimském, totiž město Luži s hospodou, krčmou a mlýnem zvaným „Podolským", pilou a čtyřmi menšími mlýnky, bez svobodného vaření ve jmenovaném městě piva. Taktéž celou vesnici Voletice zároveň s rybníčkem v téže vesnici zvaným „Koutský". Dále celou ves Zdislav s rybníčkem zdislavským a s jiným rybníkem zvaným Hadinec. Rovněž celou vesnici Štěnce a celou ves Srbce s částí vsi Hluboké a její lesem, pokud k ní tam patří, zároveň s příslušenstvím od starodávna k nim patřícím. Mimo to také hrad Košumberk se statky, ovčínem, stodolami, pálenkou, pivovarem, kovárnou, ovocnými a zelenářskými zahradami a konečně statek zvaný Domanice se vším příslušenstvím a všemi usedlíky, jak jsou, a neusedlíky přítomnými či odešlými z jmenovaného města, vesnic, dvorův a statkův uprchlými poddanými, kteří na těch půdách zrozeni jsou, anebo odjinud na ty půdy se přistěhovali, se vším setým i nesetým, polmi, rolemi, lukami, lesy, křovinami, rybníky, řekami, potoky, rybnými školkami, rejdišti pro dobytek, pastvinami, chmelnicemi, zahradami, stálými i nestálými daněmi, ručními a povoznými robotami, s právem dědickým, trestním, vrchnostenským a vladařským, s veškerým hospodářským nářadím ve statcích, kovárně, pivovaře a se vším dobytkem i obilím: slovem se všemi právy v tom obsahu a rozsahu, jak je má hraběnka sama a jak jich její předchůdci užívali" (III. 57.), s podmínkami: 1. že oněch celkem 19.000 zl. fundovaných (1678 a 1684) zůstane vězeti na statcích hraběnkou darovaných; 2. residence má vyplatiti semináři sv. Václava v Hradci Králové 10.000 zl. ve prospěch studující a hudebně vzdělané mládeže, aneb platiti úroky 6%, pokud suma složena nebude. Stipendisté za to mají mimo každodenní modlitbu za zakladatelku a hru při službách Božích, jednou za rok buď o navštívení nebo narození P. Marie v processí s hudebními nástroji na Chlumek jíti; 3. darované Roubovice žádá zakladatelka zpět, aby si tam mohla pivovar stavěti a dle své libovůle s nimi naložiti. Kdyby císař k tomuto nesvolil, ježto již u desk zemských Roubovice jesuitům zapsány jsou, mají jesuité za Roubovice dáti zakladatelce nebo dědicům 7000 zl.; 4. residence má Chlumek zvelebovati, pořídití věže, zvony atd.; 5. pokud zakladatelka bude živa, kdyby v Roubovicích pivovar nepostavila, aby bylo jí volno nebo jejím dědicům jeden rok v pivovaře košumberském na svůj náklad pivo vařiti. Dne 23. listopadu 1684 zdělána nová darovací listina, poněvadž bylo nebezpečí, že po smrti hraběnčině právo jesuitův dědici by bylo upíráno. Hraběnka v ní dává jesuitům „cokoliv peněz na hotovosti a jakékoliv mince a všech ostatních svršků a nábytků a jiných věcí při mé smrti buď v residenci mnou zbudované a mimo ni buď v domě k residenci patřícím (jejž jsem si vymínila za obydlí až do smrti) aneb v hradě Košumberském aneb na statcích Tovaryšstvu Ježíšovu v deskách zemských zapsaných se najde, ať už je to cokoliv, to všecko", a vymiňuje si, „aby tělo mé, až Bůh mě povolá z tohoto světa, bez nádhery a lesku, ale křesťanským ritem v kapli blah. Rodičky Boží na Chlumku pochováno bylo" a o duši tak postaráno, „jak jsem otcům svěřila." Fundace byla schválena císařem 19. července 1685 a do desk zemských vepsána 1. srpna 1685.

[107]) III. 49.

[108]) III. 50. — Ač jesuité zcela právoplatně byli majiteli panství Košumberského, byli nuceni ještě r. 1739 sbírati svědectví, jakým způsobem Košumberk do jich rukou se dostal. Jindřich Telč a Martin Klumpar z Luže 9. března 1739 odpřisáhli, „jsouce ten čas v panské službě u milostivé paní, paní hraběnky Evy Terezie roz. hrab. ze Ždáru, paní na Košumberce", jakož i některé jiné osoby z Luže, tehdy u hraběnky přítomné, že hraběnka řekla: „K tomu cíli jsem Vás (úředníky od zemských desk a hlavně poddané) zavolala, že dnešního dne vás postupuju pánům páterům Jesuitům, tak jak jsem vás sama užívala." (Zástěra d. c. 90.)

Roku 1685 přijalo sv. svátosti přes 10.000 lidí; do lůna církve byla přijata »žena brandeburská", jejížto manžel »dříve kalvínského superintendenta pomocník, Uher rodem«, rovněž stal se katolíkem; rozdáno bylo mnoho růženců; sehráno drama: Kristus před Annášem.

Když došlo císařské potvrzení fundace hraběnčiny ze dne 19. července 1685, na poděkování Bohu rozdala mnoho peněz i chleba chudým; jesuité pak, aby se jí odvděčili, darovali jí 28. července u přítomnosti provinciála a rektora královéhradeckého, městské rady lužské a velikého zástupu lidu slavnostním způsobem a s přiměřenou řečí svíci a k její poctě o jejích narozeninách dávali divadelní představení.

R. 1687 »zločinný svůdce prodal za 7 denárů šedesátiletému starci knížku čarodějnickou a poradil mu, aby, chce-li poznati sílu lidí, položil ji na oltář a nesňal dříve, pokud mše sv. na tom oltáři nebude odsloužena. Uposlechnuv slov svůdníkových, odevzdal venkovan knížku našemu kostelníkovi a žádal, by ji položil na oltář. Než kostelník jsa moudřejší, knížku nám dal, která vším právem zasluhovala oheň.« Po osmi dnech žádal venkovan knížku zpět a když uslyšel, že je spálena, začal zuřiti; jesuitům však se podařilo jej uchlácholiti. Téhož roku byla jesuity v náboženství cvičena a pak biskupem královéhradeckým pokřtěna Turkyně, žena jakéhos úředníka z Budína.

Družina marianská obdržela nákladem zakladatelčiným knížku:[109]) „Nová Záře Jmena Marianského na vrchu Chlumku vzešlá, aneb Veleslavné Bratrstvo Nejsvětější Rodičky Boží P. Marie pod titulem jejího přesvatého Narození v chrámě Páně na Chlumku pod Košumberkem, při gegim zázračném obrazu léta 1678 vyzdvižené a mnohými odpustkami obdarované. Vytištěna v Praze v Impressí akademické 1687" (švabachem). Poněvadž osení hynulo suchem, vedeno processí, hlavně dítek z kaple sv. Jana na Chlumek. Po processí dítky, jež krásně zpívaly, hraběnkou všechny nasyceny.

R. 1688 katechisovalo se v postě a v adventě každé neděle dvakráte; ve vesnicích každé neděle po celý rok. Lid velice rád modlil se růženec; nebylo člověka, kdo by růžence neměl; processí scházela se se všech stran; přes 12.000 lidí přijalo sv. svátosti.

„V neděli třetí po velkonoci, kdy Matka Bolestná v arcidiecési obzvláště se ctí, první mši svatou u matičky naší obětoval neomysta Karel Hořecký, syn kdysi hejtmana panství Košumberského, a to u přítomnosti biskupa královéhradeckého. Novosvěcenec, jemuž roucho kněžské bylo darováno, roucho toto zároveň s kalichem věnoval kostelu."[110])

R. 1689 ustanovila zakladatelka, »aby dítky, jež jsou schopny, chodily do školy a které by učebných pomůcek pro chudobu neměly, že sama učiteli je pro ně dá.« Téhož roku „dva židé byli z města Luže vypověděni. Jeden obchodoval v páleném u samého hradu a ty, kdož do kostela šli, k sobě lákal; z té příčiny mnozí chrám zanedbávali a opilství hověli. Druhý bydlil na náměstí, byl velikým boháčem a kupcem; bylo zpozorováno, že posmíval se knězi jdoucímu k nemocnému.« Děkan z Náchoda Bukovský po 6 dní koná exercitie. Kostel je bohatě obdarován.

R. 1690 dva lidé vracejí se do lůna katolické církve, a to dcera bývalého pastora v Holštýnsku a 15letý sirotek, lutherán. Kaple chlumecká nemůže pojmouti nával lidí ani v obyčejné neděle a svátky, tím méně o poutích. Proto ustanovuje zakladatelka, aby se kaple sbořila a stavěl

[109]) III. 74. — [110]) III. 76.

nový veliký a velkolepý kostel. S prací začalo se v měsíci květnu: prostý lid se bouří, že se starou kaplí zmizí i stará nábožnost. V říjnu umírá Marie Maxmiliána oplakávána ode všech. „Byla živa 53 let 1 měsíc a 8 dní. Narodila se 8. září 1637, zemřela 17. října 1690 v domečku u paty Chlumku, který si pro sebe vystavěla právě v úterý, v den, kdy se narodila a kdy sv. Annu obzvláště ctívala, v oktávě sv. Františka Borgiáše, Tovaryšstva Ježíšova třetího generála, jejž velice milovala [111]) Pohřeb, ačkoliv za živa výslovně si přála, aby byl vykonán beze vší slávy a lesku, přece jak v místě bylo možno, aby byl nejslavnější, považovali jsme za svou povinnost. Proto průvod pohřební začínalo bratrstvo Narození Rodičky Boží, jež v Pánu zesnulá zakladatelka za živa zřídila, následovaly z města Luže veškeré třídy obyvatelstva s rozžatými svícemi, za nimi kráčeli hudebníci, pak šli jsme my, odění v pláště s klerikami po osmi, pak faráři, odění v rochety a štoly, potom dva naši rektoři odění pluviály s jáhnem a podjáhnem. Kněží bylo celkem 29. Mezi 24 hořícími pochodněmi ozdobenými rodinnými znaky zakladatelčinými nesena byla rakev, za níž kráčela šlechta a ohromný zástup poddaných, paní svou oplakávajících."

„Když rakev složena uprostřed kaple sv. Jana Křt., recitováno střídavě v choru officium defunctorum, zpíváno slavné requiem a mše sv. k úctě blah. Rodičky Boží a pak tělo, v němž bydlila duše Bohu vždy milá, do prozatímní krypty uloženo, pokud by přeneseno býti nemohlo slavnostněji svým časem do vznešenějšího chrámu, jenž tohoto roku se začal stavěti." [112])

R. 1691 slouženy mše sv. (od listopadu roku předcházejícího) až do listopadu v kapli sv. Jana Křtitele; komunikantů bylo 11.000; jesuité kázali v Zámrsku, v Janovičkách, Slatině, Podlažicích, Řepníkách, Chroustovicích, ve Skutči, Litomyšli, v Týnici a v Rosicích. Processí scházela se z celého širého okolí (z Ústí nad Orlicí s farářem velmi veliké 3000 lidí čítající); děkan Bukovský koná exercitie.

»V sobotu před květnou nedělí, což bylo 7. dubna, město Luže, poddané již nám, skoro celé shořelo. Bylo třeba proto co nejvíce podporovati nešťastníky; i ochotně darovali jsme jim obilí, peníze, dříví jakožto svým poddaným, a dovedli jsme toho, že město nabylo elegance, trvanlivosti a uniformity, jíž dříve naprosto postrádalo." [113])

»V zahradě pod hradem Košumberkem, kteréžto prostora byla beze stromů, vsazeno bylo na 100 stromků, jichž plody požívati budou potomci. Že na kostele letos méně se pracovalo, zavinil lužský požár, ježto všecko *úsilí a všecky peníze obrátili jsme na opravu města, ač jsme věděli, že osel tento nebude moci nikdy nahraditi nám seno.* [114])

---

[111]) Její život III. 80—95, poslední vůle ze dne 6. října 1690 III. 96—99 a závěrek III. 100—101.

[112]) III. 95—96. — Dr. Adámek (46.) nazývá slavný pohřeb Hysrlové „obřadností, v níž si jezovité libovali". Lituji p. Dra, že u katolíků vidí vše na černo; což helveti nemají obřadností? což Diviš Lacembok nebyl pohřben s podobnou obřadností? Ostatně dr. Adámek ani nelíčí pohřeb onen zcela správně.

[113]) III. 103. — „Ve stavbě kostela pokračovati se nemohlo, protože za hlavní věc (P. Had) považoval pomoci přispěti neštěstím stiženým." (Lužanům, jichž město 1691 vyhořelo.) III. 105. Stavěny pouze kapličky a chory.

[114]) Ibidem. — P. Jiří Ivánek rokem 1691 končí Paměti doslovem: „Tu kážu tobě, péro, jež jsi se po čtyři měsíce sepisováním Pamětí residence Košumberské Tovaryštva Ježíšova zcela zabíralo a umdlelo, spočinouti. Tu, jejíž narození na Chlumku se slaví, ctím . . . Tebe, naše Matičko, Panno Maria! . . .

Rokem 1692 v dějinách residence nastává nová doba. Hraběnka Hysrlová odpočívá v kryptě sv. Jana Křt. a za ní za nedlouho ubírá se velezasloužilý superior P. Had; kostel nedostavěn, Luže požárem zničena.

Po Hadovi 11. ledna 1693 poslán jest z královéhradecké kolleje za zatímního superiora (až do 6. března) P. *Jan Ponec*; skutečným superiorem prohlášen v zasedací síni residence Karlem Línkem, rektorem kolleje hradecké, dne 7. března P. *Václav Teichert.* S Teichertem působili na Chlumku: *Jiří Vyskočil* (kazatel nedělní 1693-1696), *Karel Prosečský* (kazatel sváteční 1693), *Bartoloměj Žák* (katechista 1693), *Jan Mauritius* (kostelní zpovědník 1693—1694, kdy onemocněl), *Jan Nigrin* (1694 kazatel sváteční) a *Jan Vydra* (1694—1699).

R. 1692 pořádány tyto církevní slavnosti: čtyřicetihodinná pobožnost v masopustě, umývání nohou na zelený čtvrtek, Boží hrob o velkém pátku, v neděli po Božím těle veliký průvod, svěcení tří řemeslnických praporů cechů lužských, svěcení praporu žen a dívek.

Stavba chrámu pokročila až pod střechu; dokončeny chory a kaple.

Téhož roku nastaly Jesuitům spory se Zárubou, poručníkem dítek Lambergovských, a to o poddané, kterážto rozepře skončena tím, že poddaní rozděleni jsou přesně a poručeno těm, kdož z jednoho dílu na druhý přišli, by navrátili se do svých sídel, a o les „Volšiny“, „jež si přivlastňovali, do něho vpadali, stromy káceli, odváželi a tvrdošíjně k Roubovicům přidělovali.“ „Předloženy jsou od obou stran doklady: účty, jak se říká, měsíční, a záznamy z roku 1656 a 1657, v kterýchžto letech však ještě Roubovice koupeny nebyly, ale teprve r. 1669, jak jasno z prodejní smlouvy; a přece v letech 1656, 1657 prodáno bylo dříví z Volšov Košumberskými a peníze dány a odepsány u tamějšího důchodu. Totéž svědčí mnozí poddaní a po mnoho let hejtman p. Samuel Hořecký u přítomnosti jasného poručníka, nás a jiných dosvědčil, že les volšovský vždy patřil ke Košumberku. Ale jasný poručník neustal, při do Prahy podal a od desk žádal navrácení lesa.“[115])

Jiný spor se Zárubou týkal se patronátního práva. Tvrdil, že sirotci Lambergovi jsou spolupatroni kostela lužského, voletického a jenšovického, ale prohrál.

R. 1693 poprvé o svátku neposkvrněného početí ubírají se cechy lužské s prapory roku předcházejícího pořízenými v průvodě na Chlumek s farářem v čele. Průvod tento později každoročně se opakoval. Jesuité katechisují u sv. Bartoloměje, ve Voleticích; rozdávají růžence, kážou v cizích farnostech, zpovídají o poutích přes 11.900 kajícníků. Processí jsou četná; z Hradce Králové v processí jdou kollejní studenti. Jakási šlechtična, ač ve stavbě kostela se nepokračovalo, daruje na nový zvon 500 zl., (byla to Hukartová, rodem ze Žďáru); jiná šlechtična dává stříbrný obrázek a syn, jehož otec byl uchráněn zabití z pistole, stříbrnou zář kolem obrazu P. Marie.

R. 1694 zpovídá se na Chlumečku 13.000 lidí; hrabě Berka z Dubé věnuje Rodičce Boží 100 zl. a vyžaduje si P. Nigrina za zpovědníka: jesuité rozdávají chudým 200 zl. a 12 dukátů; několik kacířských knih lidu vzato; čarodějnice vypověděny; kostel obdarován Petrem Chodem, správcem Košumberského panství (týž dal obrazu R. B. stříbrný rám), Zuzanou Hořeckou a Magdalenou Karlíčkovou; pobožnost a úcta sv.

Nedopusť prosím, abych kdy byl vymazán ze seznamu vyvolených v knize života: tím budu odměněn dosti a nižádné již za práci svou nežádám odměny.“

[115]) III. 107.

Ignáce a Františka rozšířena. Kostel pokryt byl barevným (červeným) šindelem.[116])

Po Teichertovi jmenován r. 1695 superiorem rektor z Opavy *Václav Milinský* (1695—1696). Za něho působili na Chlumku *Ondřej Plaucarovský* (1695—1698 kazatel o první neděli v měsíci), *Jakub Strosolm* (kazatel sváteční 1695 a katecheta ve Voleticích) a od dubna 1696 *Bartoloměj Žák.*

R. 1695 přijalo sv. svátosti 17.000 lidí; průvody byly mnohé a četné. Přišel biskup králohradecký; seminaristé z kolleje sv. Václava, kapucíni z Chrudimě. Kostel na darech dostává 50 zl., drahocennou kasuli, missál v ceně 101 zl., 10 zl. po dvakráte, stříbrnou hlavu (od Kateřiny Haugvicové), dvě svíce, kostelní prádlo, 900 svíček, hudební nástroj (grande violon) a j.

Makovice tří chrámových věží kryjí se plechem; ozdoby uvnitř (hlavice) nákladem 3000 zl. pořízeny; stavba blíží se svému konci, staví se oratoř, sakristie, dává dlažba, lavice, okna, dvéře atd. Do kostela sv. Bartoloměje v Luži dán oltář za 90 zl.

R. 1696, kdy 26. března P. Milinský odebral se do Vratislavě, kde stal se administratorem konviktu, jmenován superiorem rektor z Nissy P. *Vilém Frölich.* P. *Daniel Pelikán*, rodem Pražan, nakaziv se u nemocného na neštovice, 11. listopadu zemřel. *Jakub Strosolm* missionařil v čase svatopostním až do nejsvětější Trojice po diecési králohradecké. Sv. svátosti přijalo 12.500 lidí. Stavba kostela skončena, podlaha vydlážděna čtvercovými kvádry. Pro obraz Bohorodičky zřízen kamenný stánek s věžičkou v presbytáři. Obrázků sv. Ignáce s modlitbičkou mnoho rozdáno. Věže chrámové opatřeny plechovým krytem.

„Obraz blah. Panny byl po pět let v kapli residenční zasvěcené sv. Janu Křtiteli. I přenesen pak jest 7. září t. r. do nové basiliky s velikou slávou. Počátek slavnosti učiněn nešporami před narozením P. Marie, jež měl děkan litomyšlský; když pělo se Magnificat, sestoupil do domácí kaple, kdež zázračný obraz, ozdobený všemi okrasami, zastřený lňovým rouchem, na nosítkách připraven byl ku slavnostnímu přenesení, jež dálo se tímto pořadem: Napřed kráčeli scholárové se svými odznaky, pak dlouhá řada venkovanů s praporci, potom měšťané s prapory, bratrstvo s vlastními odznaky a praporem, hudba, služebnictvo, ministranti, naši otcové oděni v rochety, obraz Rodičky Boží, jejž nesla šlechta, obklopená zástupem maličkých družiček z Poličky; pak ubíral se celebrant se třemi jinými kněžími v pluviálech, za nimi nepřehledný zástup lidí a žen s praporci, jež různily se dle stavu a majetku jednotlivců. S takovou slávou a nádherou za zvuků trub a bubnův u zábradlí na Chlumku vnesen ctihodný obraz do kostela, při čemž 800 obrázků tohoto obrazu čelnějším osobám bylo rozdáno, a uložen na hlavním oltáři, mezi tím co chor prozpěvoval chvalozpěvy loretánské.“ Dne 7. a 8. září přijalo sv. svátosti 1700 lidí. Kostel (basilika)[117]) byl s povolením arcibiskupovým požehnán již dříve, 2. července, o svátku navštívení P. Marie „vodou, jak se říká, řehořovskou“ od superiora. Kostel obdarován svíčkou 20liberní a kusem látky od žida. Markéta, hraběnka Kolovratová, rozená Slavatová zavěšuje votivní tabulku.

---

[116]) Srovnej: Starý obraz Chlumku ve faře nad pokojem vikářovým.

[117]) Kostel chlumecký často nazývá se v annálech basilikou.

Toho roku zavedena též přísná klausura.[118])

R. 1697 vedle superiora Frölicha a výše uvedených kněží, byli kazateli: P. *Jan Černohorský* a *Jan Cába*. Poenitentů bylo kol 9000. Do kostela koupeny dva svícny za 160 zl., hraběnka Kolovratová darovala stříbrnou sošku, Marie Mokrá stříbrné srdce. Knihovna residenční rozmnožena darem Eliáše Vyskočila, děkana hořického; zakoupeny pro ni skříně. Mnohá processí přišla (obzvláště veliké bylo ze Sebranic se svým farářem).

V pivovarech a v zahradách vše uvedeno v pořádek; vodovod z Košumberka do residence opraven; v Hluboké koupen stateček.[119])

R. 1698 jmenován superiorem *Jan Siminský*. Kazateli byli: P. *Karel Švantle* a P. *Karel Zelenka*. Dne 24. července přibyl sem bohoslovec IV. roku z Prahy Kryštof Sádlo, který v říjnu odešel do Kladska.[120])

V roce tomto přeneseno jest tělo hraběnky Hysrlové a P. Hada do krypty na Chlumek. »Dne 13. března, ve čtvrtek před nedělí smrtelnou, ve svátek ssv. Cyrilla a Methoda, přeneseno jest tělo nejjasnější zakladatelky naší, jež zbožně dne 17. října 1690 v Pánu zesnula, z domácí kaple v residenci sv. Jana Křt. do kostela našeho blahosl. Panny na Chlumku a pohřbeno v jeho kryptě, již ještě za svého života zakladatelka vystavěti si dala, nedaleko oltáře hlavního, na němž jest obraz milostné Matky. Téhož dne přeneseny jsou z téže kaple sv. Jana Křt. ostatky P. Vojtěcha Hada, prvního této residence superiora. Přenesení stalo se o osmé hodině večer beze vší slavnosti a slávy dle přání arcibiskupa pražského Josefa Jana. Tělo P. Hada pohřbeno jest v naší kryptě, jež nachází se hned při vchodu do kostela; odpočívá na straně pravé.« Potom 14. března slouženo za zakladatelku slavné requiem a po něm na Košumberce poděleno třicet chudých jídlem.

„*Marianský pahorek náš*,“ dí nadšeně letopisec, „*zvaný Chlumek*,

---

[118]) Residence je budova jednopatrová s pop. číslem 1, ležící nedaleko Chlumku jižně. Je rozsáhlá, dlouhá, obrácená frontou k jihu a zadem k severu. Místnosti v ní jsou mnohé, vysoké, vzdušné. K jihu je hlavní vchod, k severu je vchod k bývalé kapli. Nad tímto vchodem je znak Žďárských a kol něho nápis: „Illma Dna Dna Maria Maxmiliana Eva Theresia Hisserliana nata Comitissa de Sora Fundatrix“. U residence ve dvoře je květinová zahrada, dále bývalá kaple sv. Jana Křtitele s hodinami, přenesenými sem z hradu Košumberka, později obecná škola a nyní konírna. V kapli této byla prozatímně, než Chlumek byl dostavěn, pochována Hysrlová a P. Had. Za residencí k západu veliká prostírá se ovocná zahrada s vybranými druhy ovoce, k východu jsou panské, dříve jesuitské stodoly. Z residence vedla zvláštní povýšená chodba krytá přímo do jedné z pobočních kaplí; z této vycházelo se na ambity a pak do kostela. Chodba tato kolem let 70tých v XIX. stol. byla stržena a zničena.

[119]) „Superiorové residence, byvše r. 1693 v řádné držení statku Košumberského uvedeni, hleděli příjmy ze zboží rozmnožiti přikupováním, v čemž jim poslední hejtman hradu košumberského František Hořecký z Grünfelsu byl po vůli, přenechav jim r. 1697 svůj dvůr a rybník v poddané obci Hlubocké za 1500 zl., r. 1706 dům s rolemi v Luži, domek se zahradou pod Chlumkem, dva domky se zahradou u vodárny, louku u Zdislavského rybníka, dům mezi židy v Luži a dvě zahrady v Hluboké, kdež v čas orby a žní meškající duchovní ve dvoře založili oltář sv. Kříže k sloužení mše sv., r. 1714 koupili v Luži dům s poli od Jaroslava Konárovského z Libanic za 60 kop a jiné dva domy s poli za 1400 zl., z kterýchžto spojených polí povstal napotomní Janderovský dvůr v Luži. Užitky z těchto zakoupených pozemků a domů měly obráceny býti na vybírání úroků chlapeckému semináři v Králové Hradci, které ročně vynášely 600 zl.“ (Památnosti chrámu Páně na Chlumku. Alois Brychta, farář rychmburský v „Blahověstě“ 1878 str. 454.)

[120]) P. Mauritius 15. října odešel, jsa stále nemocen, do Králové Hradce.

nazýván jest od nejvyšších i nejnižších ozdobou a okrasou kraje Chrudimského."

Poutníků přišlo mnoho (děkan litomyšlský Jiří Jedlička a bratr jeho. děkan skutečský Samuel Jedlička přivedli veliká processí a kázali), poenitentů bylo 16.000. Vojtěch Oliva Dražický z Janovic u Kutné Hory[121]) s celou řadou jiných ctitelů mariánských na přímluvu Rodičky Boží chlumecké dochází od Boha vyslyšení své prosby.

Mnoho votivních tabulek v chrámě zavěšeno; oltáře vedlejší se řídí. Požívání masa v pátek od měšťanů se s účinkem zamezuje.

Spor o »Volšiny«, jenž trval od r. 1692, skončen; *les přiřknut jesuitům.* Mlýn, který hrozil sesutím, za 600 zl. postaven.

R. 1699 stal se superiorem P. *Kristián Katul.* Kazateli byli: P. *Eliáš Broggio* (Brož?) a P. *Jan Drachovský.* Dále působili na Chlumku: P. *Michael Wroblitius*, „historicus domus«, a *František Baugott*, laik »sochař, poslaný k výzdobě kostela.«

Processí hojně přicházela; mnozí bosi z pokory ubírali se na Chlumek; kajícníků čítalo se na 16.600. Obraz Rodičky Boží opatřen od jesuitů, aby lépe vynikal, novým pozlaceným rámem. Knihy kacířské a lístky čarodějnické páleny. Veronika a Ludmila, panny Konárovské, odporučují Chlumku 140 zl.[122])

Od roku 1694 trval „*spor o část lesa zvanou „špice*"; my jsme ji počítali za svůj majetek a rychmburští také. Spor tohoto roku se dále nevedl a zůstalo při starém." Statek Hluboká zaplacen; residence rozhodnutím představených má dle poslední vůle Hysrlové platiti kolleji královéhradecké při sv. Jiří a sv. Havle po 300 zl. za živení chlapců.

[121]) „Vojtěch Oliva Dražický, jinak Dračický, z města řečeného Janovičky, šest mil od Hory Kutné, když zavítal do Kutné Hory na slavnost sv. panny Barbory, jež tam v neděli 4. po velikonoci se koná, den před touto nedělí, v sobotu přišed do veřejného hostince, tam sešel se se známým svým přítelem, vrchnostenským kuchařem a jím ze žertu položen na znak na lenoch stolice spadl na zem, ale ničeho se mu nestalo. Jinak stalo se jeho příteli kuchaři, který, když zlámaly se nohy u stolice, o železnou hranu se uhodil a dvě žebra na levé straně si zlámal a téměř mrtev domů donesen, sv. svátostmi zaopatřen byl, protože najisto všichni čekali, že v malé chvíli zemře. V kritickém tomto okamžiku žena kuchařova dorážela na Vojtěcha a jemu hněvivě a stále nemoc manželovu vyčítala. V úzkostech odebral se Vojtěch do Kutné Hory, stále po cestě uvažuje, jak by příteli kuchaři přispěti mohl, ač byl nevinen. Za těchto strastí došel do Hory a byl vlídně přijat od jednoho ze svých přátel. Tu, zda náhodou či řízením božím, kdo by to mohl říci? nalezl knížku bratrstva mariánského na Košumberce, v níž, když o mnoha dobrodiních Matky Pomocné udělených jejím ctitelům četl, hned důvěru k Rodičce pojal a slíbil, že pěšky půjde na Chlumek, pomůže-li Panna jeho příteli, nemocnému kuchaři: slib činí v kostele sv. Barbory a po pouti rychle domů pospíchá, aby se podíval, jak se vede nemocnému, jak se domníval, kuchaři. A ejhle, vrátiv se ještě téhož dne domů, nalezl kuchaře téměř zcela zdravého, an již v kuchyni koná zase práce své. Vypravoval, co slíbil, a všichni přítomní, jichž bylo mnoho (copiosi), žasnouce, velebí naši Rodičku. A aby splnil, co slíbil, sem 22. června přišel na pouť a vykonav si pobožnost pln lásky k Rodičce Boží, navrátil se domů, zanechav nám dle všech pravidel sepsané potvrzení tak veliké milosti mariánské". (III. 124—125.)

[122]) „Žily až do tohoto roku (1699) dvě sestry, panny ze vznešeného rodu Konárovských Veronika a Ludmila. Veronika tohoto roku 10. března a Ludmila 15. téhož měsíce v Pánu svatě zesnuly, jak byly živy. Obě ozdobeny byly jak v životě, tak při smrti velikými ctnostmi. Neboť z toho, co jim zůstalo, všecko věnovaly ku zbožným účelům, poručivše to kostelu a chudým. Kostelu mariánskému odkázaly 140 zl. Pochovány jsou v kostele sv. Bartoloměje v našem městě Luži". (III. 130.)

R. 1700[123]) působili na Chlumku z nových kněží sem poslaných P. *Jan Bukáč*, zpovědník jesuitů, P. *Stanislav Spanner*, sváteční kazatel, a od 18. června z Jičína sem poslaný P. *Adam Martinkovský*. Kajícníků bylo 17.500; processí zvláště z Pardubic, o narození P. Marie (v němžto 4 osoby šlechtické) byla velmi veliká; zpovídalo 25 kněží. Z mariánských sodálů zemřel 13. května v Brně František Karel hrabě Kolovrat Libštejnský, nejvyšší hejtman na Moravě, a Jan Náhlík, děkan vysokomýtský (11. června). Jan Vlach, císařský berní z Poličky, přichází s manželkou a dceruškou bosýma nohama až z domova poděkovat Rodičce Boží za uzdravení dceřino. Pro kostel řídí se nové ciborium pro 800 hostií a lavice; portály hlavní a dva vedlejší stavějí se z kamene a dvéře pobíjejí se plechem za 1000 zl.

Vodovod znova opraven; úlehle zorány a osety.

R. 1701 nastupují P. *Jan Slon*, kazatel nedělní, P. *Michael Vrblický* a P. *Václav Nič*. Sv. hostií rozdáno 20.350; průvodů poutních bylo mnoho; o svátku narození P. Marie 21 zpovědníků sloužilo věřícím. Kostel se venku omítá; do omítky dáno 8 věder oleje, aby déšť neměl přístupu. Na kaplích zřizují se sluneční hodiny. Dva obratní sochaři vyzdobují svatyni.[124])

R. 1702 v únoru ustanoven byl na Chlumek šestý jesuita P. *Tobiáš Losenický*. V květnu odešel na Svatou Horu P. Michael Vrblický a nastoupil P. *Jan Černohorský*; v červnu odešel superior Kristián Katul do Králové Hradce a místosuperiorem stal se P. *Tobiaš Losenický*, který koncem roku odešel za superiora na sv. Horu, načež místosuperiorem stal se P. *Slon*.

V roce tomto dlel na Chlumku *Tobiáš Jan Becker*, kanovník pražský, jmenovaný biskupem královéhradeckým;[125]) v celku bylo tu hostmi 162 kněží všech církevních hodností; děkan skutečský bos přivádí 14. července veliké processí na poděkování, že ač přímo vedle něho uhodilo a dva lidi, s nimiž rozmlouval, zabil blesk, jemu samotnému ničeho se nestalo; hrabě Ostrolucký z Esterhazů, hejtman husarů, ač kalvín, uctívá 3. srpna Rodičku Boží chlumeckou. V kostele zřizuje se slavnostní poutní oltář, šest zpovědnic a sochy sv. Josefa a Joachima u hlavního portálu zvenčí. Cizí kněží přicházejí a konají u jesuitů exercitie (poličský děkan Tomáš Štěpánek a j.). Zaopatřen zvonek »Sanktus«.

Netrvalo dlouho a Chlumek dostal *nového superiora* P. *Václava Želikovského*, který tu vytrval až do r. 1711. Za něho mimo již dříve uvedené kněze působili tu: P. *Jan Tancner* (1703—1709), P. *František Fabri* (1705—1708), P. *Jan Rosenfeldt* (1705), P. *Martin Vogler* (1706—1708), P. *Ferdinand Silván* (1706—1708), P. *Václ. Zahradecký* (1706—1708), P. *Jan Dušička* (1708—1709), P. *Ferd. Richtig* (1708), P. *Samuel Patočka* (1708), P. *Václav Klement* (1708), P. *Alexandr Zavadil* (1709—1713), P. *Antonín Sobeli* (1709—1710), P. *Jiří Karas*

———

123) V této asi době Chlumek obdarován. Anna Kateřina hr. z Valdštýna dala stříbrný kalich, hr. Františka Kinská rozená Berková stkvostné benátské sklo na obraz, Anna Puchartová roz. hr. Šporková stříbrnou lampu, Karel Celler z Rosenthalu též stříbrnou lampu atd.

124) V kostele v kryptě na Chlumku jest pohřbena († 23. června) Jana Hořecká. Na kostele pilně se opravují ambity, v residenci refektář, v Domanicích staví se nová stodola. (Tamtéž r. 1702 byla postavena nová sýpka.)

125) Roku 1702 provázeli dva jesuité (jeden z kolleje hradecké a druhý z residence chlumecké) biskupa královéhradeckého na visitacích a prohlíželi učitelům kancionály, neobsahují-li bludův.

(1709—1710, byl missionářem v kraji Chrudimském), P. *Jiří Fenykl* (1708—1709), P. *Matěj Suchánek* (1710—1712), P. *Jeroným Černý* (1710—1711, přišel z Hradiska), P. *Vojtěch Knia* (1711), P. *Jiří Filter* (1711), P. *Pavel Bolenda* (1711) a P. *Krištof Sádlo* (1711).

R. 1703 zřízeny oltáře sv. Ignáce a sv. Františka Xav. po 500 zl.; komunikantů bylo 21.446. Kolem kostela ambity vydlážděny kamennými deskami a učiněn odpad dešťové vody. »Konajíce toto pro dům Boží, nezapomínali jsme ani na hospodářství, stavějíce pro poddané nová obydlí, opravujíce střechy, jak na hradě tak ve dvorech, co bylo sešlé, stavěli jsme nové a přistavěli chlév pro dobytek.«

R. 1704 bylo poenitentů 23.773; processí byla četná. »Hrad Košumberk, dle něhož i residence se jmenuje, uvnitř i venku *zcela opraven a pokryt úplně novou střechou za velký opravdu náklad.* — Radnice v městě opravena za 500 zl.« V Hluboké vystavěn ovčín a kravín.

R. 1705 až do 1. května působil na Chlumku i P. *Maxmilián Hložek* a řezbář laik *Jan Kostelník* (1705—1708), který pracoval na vybudování nových oltářův a kazatelny. Kajícníků bylo 24.150, mezi nimi 13 hrabat, 13 baronů, 43 rytířů a mnoho kněží; pro poutníky Němce kázalo se německy. Zbudovány oltáře sv. Anny a sv. Jana Nep., sochy Rodičky Boží, archanděla Gabriela; pořízeny dva stříbrné svícny; zázračný obraz bohatě pozlacen a kříž Matce Boží ze slonoviny a zlata zavěšen. Obraz zakladatelky chrámu opatřen zlatým rámem. Zařízen nový rybníček; residence opatřena novým krytem.

Roku 1706 zemřel P. *Bukáč*, rodák kouřimský, syn primatorův, vychovaný u jesuitů v Kutné Hoře. Zřízeny oltáře sv. Barbory a sv. Apollonie za 1000 zl.; dáno zábradlí kolem kostela s umělými ozdobami; kajícníků bylo 24.550 (mezi nimi 191 kněží, 16 hrabat, 30 baronů, 50 rytířů).

R. 1707 kajícníků 26.000; jeden kalvinista skládá vyznání víry.[126])

R. 1708 zemřel na Chlumku P. Václav Klement.[127]) Kajícníků bylo 25.350; biskup královéhradecký o narození P. Marie pontifikoval a biřmoval; processí sešlo se mnoho. Pro kostel pořízena monstrance za 339 zl.,[128]) jež dali dobrodinci, též dva andělé držící milostný obraz. V Luži vystavěli jesuité dům.

R. 1709 poenitentů bylo 22.200 (mezi nimi 2 biskupové, 2 opati, 6 děkanů, 10 farářů, mnoho mnichů, rytířů a pánů). Jindřich Klumpar, rodák lužský, slavil tu primici. Jesuité kázali v celém širém okolí (až v Telecím, Sezemicích, na Zbraslavi, v Chrudimi, Poličce). Blesk třikráte udeřil 23. dubna do věže chrámové, ale neuškodil; o svátku narození P. Marie ukápl od svíčky vosk na šat jedné poutnice, povstal křik, že hoří, mnoho osob pošlapáno a jedna žena ihned zaopatřena sv. svátostmi.

[126]) Téhož roku (16. července) superior P. Václ. Želikovský uzavřel s pražským měšťanem a zlatníkem na Malé Straně Dominikem Sartoriusem smlouvu na zhotovení stříbrné, pozlacené monstrance. Monstrance měla vážiti 190 lotů; za každý lot placeno s prací 33 grošů.

[127]) Roku 1708 staly se změny: Koncem února odešel P. Dušička do Tuřan, vrátil se v polovici října. Zastávali jej P. Martin Vogler a P. Ferd. Richtig (poslaný z Prahy). Odešel také řezbář J. Kostelník, když byl dohotovil kazatelnu. Na podzim (kdy kněží pravidlem se měnili) odešel P. Sylvan a P. Fabri do Březnice, P. Zahradecký do Staré Boleslavě. Za ně přišli P. Fenykl, P. Václ. Klement a P. Samuel Patočka. P. Klement zemřel 3. prosince; byl nar. v Jinřichově Hradci [Novaedomi] v Čechách 31. 8. 1646. Byl mužem učeným, zastával skoro všecky úřady v řádě [6kráte byl superiorem] a psal básně.

[128]) Sr. poznámku 126.

Kostel obdržel darem dvě skvostné lampy po 100 zl.; pořízeny čtyři obrazy (sv. Blažeje, Liboria, Štěpána, Valentina). Lutheránka činí vyznání víry; blouznivci utišeni.

Pro knihovnu zřízeny další skříně; vodovod opraven; »přihlíženo k tomu pilně, aby židovské rodiny v městě, mimo domácí, se neusazovaly.«

R. 1710, kdy bylo poenitentů 27.235, slavil na Chlumku své prvotiny rodák lužský Jan Tomášů. V tomto roce jsou tyto záznamy: „V Luži, našem městě, někteří, kdož byli ve víře podezřelí, v kapli naší domácí jsou přivedeni k vyznání katolické víry. V krajinách vzdálenějších konal missie jeden kněz ze středu našeho. Odešel do vesnic, kde neměli vůbec duchovních správců, nejprve do Podhořan, kde šťastně byl polapen hlasatel a rozšiřovatel kacířství."

»Ten po 14 let volal do kraje Chrudimského a Čáslavského pastory ze Žitavy anebo z Uher a na cestu jim po odpadlících od víry sbíral peníze. Jsa přísně vyslýchán, udal mnoho míst, kde kacíři se scházívali k večeři Páně. V Heřmanově Městci na dvou místech konávaly se schůzky, kde každoročně apostati přijímali večeři Páně z rukou predikantových, a to již po 14 let. Nalezeno pak bylo na onom panství 196 apostatů, kteří všickni přísežně odřekše se kacířství, přijati jsou do lůna církve. Na panství Sečském (Seč) hraběte Schoenfeldta, dopadeno 52 apostatů; v jiné vesnici 9 a ještě jinde 14. Mezi těmito byla jakási žena 60 let stará, kacířka od prvního mládí, provdaná po 30 let za muže takového, jako byla sama, kteří po mnoho roků v létě přechovávali v domě svém pastora a pořádali schůzky, v nichž rozdávána byla večeře Páně. K těmto schůzkám dostavovali se mnozí ze sousedních vsí. To aby se již nemohlo státi, dosaženo jest u správce panství, že jmenovaní přechovávači pastorů byli vystěhováni a na jich místo dosazeni dobří katolíci. Potom odešel missionář na panství Rychmburské, totiž do Skutče a *Hlinska, kde bylo hnízdo kacířův.*"

„Na tomto panství navrátilo se do lůna katolické církve 99 osob. Byli (v Hlinsku) dva, kteří sochu sv. Jana Nep. na náměstí k veřejné úctě vystavenou v noci odnesli a postavily u hospody, zavěsivše světci kolem krku sklenici. V oktávě však tohoto světce prozrazeni byvše, spasili se útěkem. Na Novohradském panstvi našlo se 20 apostatů, z nichž 18 vrátilo se do církve. Na panství však Litomyšlském morem Lutherovým nadobro prosáklém 44 vrátilo se do víry spasitelné. Jakýsi měštan ze sousedního města (t. j. Litomyšle) pomocí listin ze Slezska od kacířů poslaných sbíral od apostatů peníze k vybudování lutheránských kostelů. Mimo to v Heřmanově Městci byly přibity na farní dvéře písně proti sv. Janu Nep., proti papeži, proti Tovaryšstvu našemu a zvláště proti residenci naší, o níž si přáli, aby buď byla sbořena nebo shořela, hlavně proto, že missionář byl z residence košumberské na Chlumku."[129]) Missionář odebral 231 kacířských knih. V Luži jeden protestant učinil vyznání víry; missionář obrátil celkem 434 kacířův.

Dne 22. května 1711 zemřel superior P. Želikovský, rodák z Plešné (nar. 25. VIII. 1641 ve Slezsku). Po něm byl místosuperiorem[130]) Vojtěch Knia. Do kostela Chlumeckého pořízeny a zavěšeny jsou tři zvony a čtvrtý

[129]) III. 172—173. — [130]) Byl sice ustanoven za super. P. Pavel Stralan (chybně Strelán u Adámka 43.), ale za několik dní povolán byl do Olomouce. R. 1711 byl na Chlumku i P. Krištof Sádlo, který se roznemohl a odešel do Prahy; na jeho místo přišel P. Ludvík Kuba, který poslán byl 23. čce na výpomoc do Olomouce.

přelit nákladem 1800 zl. (500 zl. dala kterás dobroditelka); pořízeno 12 tunicell za 50 zl. a tabernakulum nákladem *nového superiora Tobiáše Losenického*, jenž dříve do 4. listopadu byl rektorem v Jičíně. Kajícníků bylo 20.650, konvertitů 18 (lutheráni). Okolo Chlumku vystavěna zeď a na přání superiorovo, ježto se zdála nízkou, vyvýšena; stromy lesní kol Chlumku vykáceny a nasázeny ovocné: mnoho ovocného stromoví nasázeno i u residence; dva pokojíky v residenci upraveny z bývalé maštale. Bratrstvo Mariánské vydalo modlitební knihu.[131])

Za superiora Losenického působili na Chlumku: P. *Ignác Klein*, P. *Alexandr Zavadil*, P. *Kryšpín Landškrounský*, P. *Ludvík Kuba*, P. *Václav Nikolaides* (Mikolášů) a P. *Matěj Suchánek*, který tu zemřel v neděli po třech králích. Byl narozen 1. 2. r. 1651 v Ústí nad Orlicí, Dr. filosofie a gymnasijní professor.[132])

R. 1712 přivádí biskup královéhradecký Jan Adam hrabě Vratislav z Mitrovic veliké processí z Chrasti a Podlažic; kajícníků bylo 23.300, processí 17. V kostele potažen hlavní oltář damaškem v ceně 149 zl. U cesty andělské nasázeny stromy, zařízen rybníček pro 18 kop ryb.

R. 1713 stal se *superiorem* P. *Jan Koc*,[133]) (odešel v březnu 1720 do Král. Hradce a tam 14. října zemřel). Toho roku byl kostel i zvony slavnostně posvěceny biskupem královéhradeckým Janem Adamem o svátku P. Marie Sněžné u přítomnosti 13 kněží světských a 12 jesuitů. Dne 17. ledna pochován byl v kryptě chlumecké Václav Haugvic, rytíř z Biskupic, hejtman kraje Chrudimského.

R. 1714 pro kostel koupeny tři ornáty za 100 zl. a pořízeny varhany, za něž mimo materiál dáno varhanáři 400 zl.

Toho roku přišla veliká povodeň; voda vystoupila na 12 stop; šest domů v městě bylo podemleto a sesulo se; hospodářství utrpělo mnoho vodou a kroupami.

V městě jesuité koupili 2 domy s poli, pozdější hostince »u bílého beránka« a u »zeleného stromu« či »velkou« a »malou« hospodu, aby z nich mohli spláceti povinný peníz na kollej královéhradeckou.

R. 1715 zuřil v Luži mor. »Dne 14. září tajně přenesen byl z Vys. Mýta do Luže a to krádeží šatů k veliké škodě naší residence, protože od 11. října až do 6. ledna 1716 třiceti vojáky byla svatyně naše co nejpečlivěji střežena ve dne i v noci a tak chráněna, že nikomu vůbec vchod nebyl dovolen. V tomto přenešťastném stavu zejména pro chudinu residence tak postarala se o výživu, léky a jiné potřeby, že nebylo hladu nebo nedostatek léků ani u lidí nejchudších.«

Sám sluha residenční v městě na mor se nakazil a zemřel; z kněží nerozstonal se nikdo. Kommunikantů bylo 14.425.

Panovaly velké větry; stodola na Košumberce se sesula, vystavěna

[131]) Kniha vydána byla v Hradci Králové u Václava J. Tibelli-ho s nápisem: „Pomoc Mariánská od Pomocnice nebeské nejsvětější Rodičky Boží přeblahoslavené P. Marie v chrámu Páně pod Košumberkem nad městečkem Luži, na vršku Chlumek řečeném. S mnohými dobrodiními a milostmi nadpřirozenými pobožným ctitelům štědře prokázaná.“ Byla určena pro sodály bratrstva; bratrstvo samo vedlo náklad.

[132]) Pavel Bolenda, jsa nemocen, odešel a zemřel v Hradci 29. dubna 1711. Nar. byl v Německém Brodě 21. ledna 1668, byl gymnasijním professorem sedm let, pak missionářem; muž rázný a zbožný. Sr. „Trs pomněnek“ d. c.

[133]) Jesuitů bylo tu celkem 6; v červnu přišel po skončené theologii P. Král, jenž zase 28. srpna povolán jest do Prahy, kde vypukl mor. Zaopatřoval tu horlivě nemocné, nakazil se a umřel 23. září 1713.

nová, zděná za 700 zl.; vodovod zašel, vystavěna „vodárna« za 400 zl., jež opravena r. 1740.

V následujících letech počet kommunikantů stoupl až na 27.000.[134])

R. 1720 vystavěna kaple 14 pomocníků (Paletín) na poděkování za ochranu před morem a odňato 13 kacířských knih. Postaveny rybníčky k chovu ryb, strhané povodní r. 1714. R. 1716 ve výroční den úmrtí Hysrlové poděleni chudí chlebem.

R. 1721 byl superiorem *Jan Voračický* (odešel pak do Prahy). S ním pracovali P. *Jan Landškrounský*, P. *Václav Klein*, P. *Václav Myslich*, P. *Jan Hruška* a P *Ignác Dlabač*;[135]) komunikantů 24.300.

»V městě našem senát po 20 let zkomírající a sešlý tohoto roku obnoven tak, že poprvé zase byl celý. Mezi členy jeho hádky po šest let ne pouze pro věci podstatné, ale osobní panující rozsudkem soudním a panským jsou skončeny.[136]) Hrad Košumberk utrpěl mnoho škod vichřicí.«

---

[134]) Roku 1716 bylo 17.350, 1717 19.800, 1718 22.550, 1719 24.250 a 1720 27.000 kommunikantů.

[135]) Byli P. Voračický superiorem, P. Myslich oekonomem, P. Landškrounský spirituálem a zpovědníkem, P. Hruška katechistou v městě, 2. zpovědníkem, P. Dlabač svátečním kazatelem, P. Klein nedělním kazatelem a venkovským katechetou.

[136]) Jesuité sami dosazovali obecní hodnostáře v Luži, ježto byli jich vrchností. Uvádění obecních hodnostů dle zprávy zachované z r. 1727 dělo se takto: V určitý den shromážděné sousedy oslovil superior: „Dle panujícího obyčeje v tomto království Českém, jakož i v jiných zemích, jenž jest k obecnému dobru, bývají při každém městě a městečku jisté osoby k řízení a spravování obecního lidu představeny; proto a ježto v tomto městečku Luži od starodávna to privilegium či výsada jest, že jisté osoby konšelské v počtu 12 od milostivé vrchnosti voleny a celé zdejší obci představeny bývaly, tedy dle téhož starodávného obyčeje dnešní den k tomu ustanoven jest, ve kterémž by takové volené osoby konšelské celé obci zdejší se oznámily a představily. Proto nejprve ti, kdož při ouřadě konšelském též i rychtářském, jakož i starší obecní tato léta byli, z těch povinnosti se propouštějí a do stavu sousedův zdejších jako jiní se postavují. Tedy nynější konšelé, rychtáři a starší obecní práva svá a klíče ať složí.“ Pak předstoupil městský písař a žádal jménem celé obce za obnovení úřadních osob a jich publikování. Na to superior: „Ježto nemůže vrchnost tuto slušnou a chvalitebnou žádost Vaši oslyšeti, k větší cti a slávě Boží, nejsvětější Rodičky Boží neposkvrněně počaté a celé nebeské říše, též i tohoto městyse Luže k ozdobě a dobru chvalitebnému od vrchností následují a k ouřadu konšelskému dílem se potvrzují, kdož v tom ouřadě zůstali, dílem nově publikují, totiž: za aktuára neb takového, který vrchnostenské interessy dle své instrukce zachovávati a při všech ouřadních sessích přítomen býti má, jest postaven a prohlášen Matěj Zrůst (tento hodnostář staral se více o svou kapsu, než o zájmy obce), za primatora Václav Veselský, za konšely: Jan Hombický, Ignác Klumpar, Lukáš Zrůst spolu syndikus, Jindřich Klumpar, Václav Obalil, Antonín Tichý, Jan Vencl, Fabián Andrle, Ladislav Květenský. Rychtáři: Václ. Andrle starší, Matěj Pýcha mladší, za starší obecní: Petr Maryška, Matouš Kučera. Po přečtení jmen řekl superior: „K dokázání Vaší budoucí věrné služby a k projevu poslušnosti přistupte nově volení úřadní a pozdvižením dvou prstů na pravé ruce vykonejte přísahu, která se Vám tuto čísti bude. Předně Clausula religionis, kteroužto práva, soudcové a úředníci ve všech poddaných neb vrchnostenských městech, městečkách a vesnicích v král. Českém, kdykoliv by obnovováni a na obyčejnou právní přísahu bráni byli, skládají. Ti bezelstně přísahati a k přísaze od vrchnosti přidrženi býti mají, totiž: Já N. N. přísahám Pánu Bohu Všemohoucímu, blahoslavené a od hříchu počátečného ochráněné, neposkvrněné panně Marii Matičce Boží a všem svatým, jakož i také urozenému, vysoce učenému a důstojně velebnému Pánu Karlu Pfefferkornovi z Ottobachu, z Tovaryšstva Ježíšova v residenci na Chlumku superioru a nástupcům jeho své milostivé a dědičné vrchnosti, že v tomto ouřadě konšelském na mně od mil. vrchnosti vloženém, chci netoliko sám při samospasitelné svaté římské víře pevně setrvati, ale i k tomu manželku mou, dítky a čeládku domácí, jakož i ostatní obyvatele obce mně pod právní správu svěřené pilně přidržeti a aby všichni dle

»Hospodářství jsme rozmnožili tím, že po mnoho let zanedbaná pole na statku Hluboké jsme upravili a nové o pěti měrách přikoupili.«

Od r. 1722—1724 byl *superiorem Jan Kapeta*; s ním pracovali P. *Myslich*, P. *Landškrounský* (1722), P. *Martin Švantle*, P. *Václav Klein* a P. *Václav Majer* (1723). Komunikantů bylo 23.550 a 22.100.[137])

R. 1722 rozdávány židům katechismy a pracováno o jich obrácení. Sázeny stromy (60) u Domanic. Z residence do kostela postavena chodba za 300 zl.[138])

R. 1724, kdy byl od května *superiorem Jiří Hlinský* (dříve v Jičíně), posvěcena jest kaple paletínská a opatřena zvonem 50 liber těžkým; kajícníků bylo 28.000. Dne 6. července zemřel P. Švantle.[139])

R. 1726 a 1727[140]) veden spor s Lužskými, kteří nechtěli konati povinné práce (robotu); skončil ve prospěch jesuitův.[141])

---

největší možnosti při službách Božích a vyučování dítek u víře katolické vždy žili, pozor míti, dále i na to, aby nikdo kacířské kazatele a podvodníky, jakož i kacířské knihy vlouděné nepřechovával, bedlivě dozírati a jakmile by proti někomu podezření bylo, jej ihned beze všeho prodlení vrchnosti neb jejímu zřízenému správci oznámiti, jakož i také vše, co by k zachování a rozšíření samospasitelné svaté víry římské a k odvrácení neb vykořenění bludu kacířského mně vždy možno bylo, činiti chci a mám. Tak mi pomáhej Bůh Všemohoucí, blahoslavená a od hříchu počátečného neposkvrněná Panna Maria, Matka Boží a všickni svatí. Amen. Pak přísahal aktuár, „že se bude dle nařízení vrchnosti chovati a zájmy milostivé vrchnosti podle dobrého svědomí zastupovati." Přísahali radní a konšelé, „že budou všemu zlému přítrž činiti a dobré zvelebovati, pře lidské s pilností bedlivě slyšeti, rozvažovati a souditi, na něortele pravé a spravedlivé vynášeti, tajnost rady zachovávati, jednomu každému, chudému i bohatému, domácímu i přespolnímu práva a spravedlnost udělovati, a ve všelijakých příčinách věrně, upřímně a spravedlivě se chovati, nic jinak, ani pro přízeň, ani pro nepřízeň, ani pro cokoliv jineho nečiníce. Tak mi dopomáhej ...." Pak přísahali: písař městský po vyzvání: „Přistupte, písaři městský a učiňte přísahu," rychtář po vyzvání: „Přistupte, rychtáři," a starší obecní po slovech: „Přistupte, starší obecní." Po vykonaných přísahách řeklo se všem: „Poněvadž již všickni úředníci nutnou přísahu složili a slíbili, jak nejprve k Pánu Bohu, potom ku své vrchnosti a k celé obci se zachovati chtějí, ještě některá třeba napomenutí učiniti. Poslyšte!" Po té superior opakoval nejhlavnější body z přísah, ukládal, aby mládež dobře byla vedena a vychovávána, aby nikdo se neopovažoval Bohu a jeho svatým zlořečiti, aby každý svého faráře a úřední osoby poslouchal, řemeslník pilně pracoval, velkých dluhů zvláště u cizích poddaných nečinil, a jiným poddaným velké sumy peněžité nepůjčoval. Kdo tak učiní, nemůže doufati v ochranu a pomoc u své vrchnosti. Ještě přísahal kantor a zvoník. (Zástěra d. c. 91—93).

[137]) R. 1723 hostila residence Volfganga, biskupa olomúckého, který tu nocoval na cestě ke korunovaci krále českého do Prahy.

[138]) 11. listop. 1723 (6. zaopatřen) zemřel superior P. Kapeta. Nar. 18. ledna 1652 v Telči na Moravě z rodiny měšťanské velmi zbožné (tři bratři byli jesuity), Dr. filosofie, professor a spisovatel, děkan bohosl. fakulty, universitní místokancléř v Praze, rektor magnificus university olomúcké. Adámek chybně uvádí, že † 6. 11. 1723.

[139]) Švantle nar. 11. listop. 1673 v Rokycanech. Byl syn purkmistrův. Dne 6. července 1724 po mši sv. v sakristii jest raněn mrtvicí, odpoledne ve 3 hodiny skonal. Býval spirituálem; muž velice zbožný.

[140]) R. 1725 bylo mnoho stavěno: obydlí hospodářského správce na Košumberce, tamtéž sýpka; začata stavba nové fary v Luži. Komunikantů bylo 26.550.

[141]) R. 1726 skončen spor o les Hlubokou s premonstráty týneckými ve prospěch jesuitův; rovněž tak dopadl spor s poddaným novohradským sedlákem Habalem. „Horší útok nastal proti nám od magistrátu poddaného města Luže, jenž chytře vyhnouti se chce pracím, jež konati má a proti residenci hrubě u krajského úřadu se toho domáhá." (III. 235.) R. 1727 rozdáno mnoho obilí chudým, jinak by všickni byli pomřeli, zvláště chudší, hladem. (III. 238.)

R. 1728 24. června zemřel P. K. Pfefferkorn.[142]) Kajícníků bylo 29.300; o svátku narození P. Marie slavil na Chlumku primici Jan Frölich.

R. 1729 byl *vicesuperiorem* P. *Daniel Bikel*, který počátkem ledna vrátil se zpět do Hradce, odkud byl přišel, a nastoupil superior P. *Norbert Streer*. Kajícníků 30.100.[143])

R. 1730 slaveno slavnostním způsobem prohlášení Jana Nep. za svatého a jubileum prohlášené Klementem XII. (Kommunikantů 30.300.) R. 1731 29. března zemřel P. Jiří Quastl. Téhož roku pochován na Chlumku František Hořecký; povstává spor s úřadem panským v Chroustovicích o patronát[144]) kostela jenšovického, který skončil r. 1734 rozhodnutím pražské konsistoře ve prospěch jesuitův; kommunikantů 33.000. R. 1732 zemřeli P. Dominik Bisato (19. května) a superior P. Jan Duchek, Th. Dr., bývalý rektor (15. června v Hradci Králové). Téhož roku vyměřena všem poddaným pole a luka; kajícníků 32.600;[145]) r. 1733 začíná spor s Lužskými[146]) o zaplacení 501 zl.; kajícníků 30.800.[147]) R. 1739 přistupuje k stolu Páně 36.900 lidí; ke kostelu dány zcela nové schody na stranu od města.

---

[142]) Superior Pfefferkorn sestavil r. 1727 pro panské úřednictvo instrukci či „sponcedule“ a to pro košumberského purkrabí Jana Poola, „jehož povinností bude dobrým a pilným hospodářem býti, čest a slávu Boží míti před očima, dobrým příkladem předcházeti všecky poddané, všeho zlořečení, přísahání, proklínání a cokoliv protivného Bohu jest, sám se varovati, u jiných pak poddaných netrpěti, nýbrž všemožně přetrhnouti.“ Následuje poučení o dohlídce k hospodářství, na čeládku a na lid robotou povinný. V hospodách měl dohlížeti, „zdali pivem a to dobrým a pálenkou zaopatřeny jsou, zda lidem spravedlivou dávají míru, a netrpěti, aby šenkýři pivo míchali a veliké resty peněžité za nimi (totiž lidmi) neměli. Na pivovar a sládka, jakožto nejpřednější statku důchody, pilný dozor míti, slady náležitou koupí rozmnožovati, převařování (více než dovoleno) netrpěti; šenkýřům kromě dvou sudů — jeden do zásoby a druhý, z něhož by se právě čepovalo — nevydávati; nepřipustiti, aby poddaní se dlužili, role zastavovali, luka, dobytek, zvláště poddaným z cizího panství prodávali. Item telata a drůbež a jiných viktuálních věcí, kterých by residence naše potřebovala, bez ohlášení nedovoloval prodávati; jeho povinností jest „písaře“ si chovati, ježto na to má dostatečný deputát a peněžitou službu i akcident. Nesmí si ničeho panského přivlastniti, sám sobě platiti, slovem ničeho k svému užitku obrátiti.“ Plat jeho byl: na penězích 80 zl., 3 korce 2 věrt. pšenice, žita 15 korců, ječmena 2 korce 2 věrt., hrachu 1 korec 2 věrt., másla 62 liber, sýra 66 liber, soli 92 žejdlíků, piva 8 sudů. Patok „z každej várky 1 vědro se passiruje.“ (Zástěra d. c. 93—94.) — Karel Pfefferkorn narodil se v Mladkově 19. 12. 1657. Byl Dr. theologie a filosofie, professor Písma sv., morálky a kontroversí na fakultě bohoslovecké, muž veleučený a vážený.

[143]) R. 1729 byli v Luži superior Streer, dále P. Matěj Wagner, Dominik Bisato, Jiří Quastl, Jakub Tatínek, Jos. Hruška, V. Brýdl. Toho roku opravován velmi důkladně kostel sv. Bartoloměje. Lužští konají zase své povinnosti (robotu).

[144]) Spor o patronát kostela jenšovického s hraběnkou Kinskou protáhl se až do r. 1752, kdy stalo se rozhodnutí konečné zase ve prospěch jesuitův.

[145]) Superior Duchek uzavřel (r. 1731) smlouvu s tesařským mistrem Matějem Zmrzlým na postavení rozličných hospodářských stavení v Hluboké, „což když vše bytelné a slušné, jak na poctivého řemeslníka sluší, postaví, z důchodu Košumberského 177 zl. platu míti bude“. Mimo to dostal Zmrzlý sud piva a korec žita na chléb. S týmž mistrem uzavřena roku 1738 smlouva na stavbu věže na residenci (k čemuž však nedošlo).

[146]) Residenci v pracích vyrušovali nepokojní občané lužští, kteří odvážili se u krajského soudu vyžadovati 501 zl. na panství, jakožto daně z polí, jež nám patří, jako by panství po 17 let daně neplatilo vůbec a pak z dvou statků, jichž jsme majiteli v městě, z polí Horeckých a Konárovických či Janderovských. Měla se odbývati zde na náš náklad komisse, ale hrabě Špork ustanovil komissi na 5. den listopadu do Heřmanova Městce, k níž povolal P. superiora a občany lužské. Při této komissi (občany lužské zastával Martin Rabas) shledáno, že Lužští se v účtech zmýlili, vynechavše daň, jež panství zaplatiti se

R. 1740, kdy bylo kajícníků 30.200, byl superiorem P. *František Teisewaldt*; za něho větrem byla po vánocích shozena jedna věž a zábradlí k městu kolem schodů hrozilo sesutím; v lese vichřicí mnoho stromů vyvráceno; vodovod v hradě opraven.

R. 1741 nastupuje *superior* P. *Antonín Hruška.*[148]) Opravuje se menší monstrance, kupují dva ornáty a antipendium; processí 25, kajícníků 34.800. R. 1744,[149]) kdy bylo kajícníků 30.700, superiorem byl, přišed z Kutné Hory, P. *František Stařímský* po několik let, až do r. 1755.

R. 1746 vystavěna kaple sv. Jana na cestě andělské; bylo kajícníků 36.500; r. 1747 bylo jich 28.760, r. 1748 40.000, 1750 42.000, 1751 56.600, 1752 48.700 poenitentů; r. 1753 54.000, a roku 1754 45.000 (processí 29.)[150]) R. 1752 stavěn do města vodovod, by se při požárech mohlo hasiti.

R. 1755 je *superiorem Petr Jánovka;* za něho r. 1756 dává se pokřtíti 6 židů. Za superiora *Františka Oppersdorffa* r. 1757 dávají se křtíti 4 židé a nastává spor o fundaci Hysrlovskou; residence mnoho trpí od vojska, hlavně r. 1758.

R. 1759 stal se superiorem *Václav Ramhovský;* téhož roku vyhořely dva domy v Luži. R. 1761 celý chrám Páně obílen; obraz Rodičky Boží opatřen rámem za 1626 zl. 19 kr.

R. 1762 je superiorem *Matouš Sexstetter*; r. 1763 *František Baygar;* za něho koná se třídenní missie (z jara) a pořizují se kostelní roucha celkem za 251 zl.; r. 1765 byl superiorem *Vojtěch Kopal.* Toho roku při kostele sv. Bartoloměje počátkem měsíce března konány pro lid sv. missie, jež trvaly 14 dní; kajícníků bylo 13.000 mimo 400 dítek. Koncem missií postaven sv. kříž u kostela sv. Bartoloměje. V neděli po proměnění Páně vedl jeden z jesuitův processí lužské »dle starého již zvyku“, protože místní farář tak neučinil, do Chrudimě ke sv. Salvátoru. Superior Kopal zemřel v listopadu 1765. (Pokračování.)

---

měla z dvou domů za dovolení kopání hlíny. „V téže komisi zamítnuti jsou židé lužští, kteří si činili nároky na tlačení vína“ (III. 247).

[147]) R. 1734 kajícníků 29.000, r. 1735 33.040; residence dostává odkázané pozemky Hořeckým a jeho manželkou ve výměře 224 sáhů, a to zahradu, zdí obehnanou. R. 1736 odešel rektor a dosazen nový (jména neznámého); kajícníků 28.120, r. 1737 30.580; r. 1738, kdy zvlášť oslavena kanonisace sv. Františka Regis 36.800.

[148]) R. 1741 byli v residenci: superior, dále P. Václav Černohorský, minister, P. František Pelikán, kazatel sváteční, P. Ignác Linek, prokurátor, P. Josef Lisander, kazatel nedělní, P. Martin Stegbauer, spirituál, P. Tibelli Václav, vychovatel mládeže. R. 1742 odešel P. Černohorský, P. Pelikán, P. Linek, P. Stegbauer a přišli: P. Jan Pohl, P. Ant. Janiš, P. Jan Antl a P. Jan Glauder.

[149]) R. 1742 byli v residenci: superior P. Hruška, P. František Borový, P. Ant. Janiš, P. Jan Glauder, P. Michael Franěk, P. Václ. Pachmajer, P. Václav Tibelli (kajícníků 35.700). Toho roku konána generální katechese se žáky. V roce 1743 odešel P. Franěk a P. Pachmajer a přišli P. Ignac Widman a P. Jan Rokitovský (kajícníků 36.800). Superior přeložen do Hradiště. V roce 1744 odešel P. Rokitovský, P. Glauder a P. Tibelli a přišli P. Leonard Scheitz, P. Václ. Taucer a P. Václ. Ais (?). Toho roku opravena kaple sv. Jana Křt. v residenci a dán tam nový oltář za 100 zl.

[150]) R. 1745 byli v Luži: superior, dále P. Václav Suda, P. Ant. Húska, P. Zikmund Widmann, P. Leonard Scheitz, P. Josef Henzl a P. František Fleischer. Sousední kněží pomáhali; processí 36, kajícníků 37.600). Hospodářství mnoho utrpělo válkou. Před schody postaveny sochy Rodičky Boží a sv. Jana u domácí kaple. R. 1746 přišli: P. Václav Stařímský (asi bratr superiorův?) P. Baltazar Libský, P. František Bisago, P. Jos. Schneider, P. Tobiáš Just a P. Ant. Koniáš, r. 1747 P. Ant. Paleček, P. František Trnka a vypomáhali P. Fr. Kukula a P. Vavřinec Zikmunda.

Z dějin katolické reformace ve století XVIII.: Působení missionářů.

Podává **Dr. Ant. Podlaha.***)

V kraji Berounském působil P. *Sigmund Krausenek* T. J.

V březnu r. 1736 prošel území Žebrácké a Cerhovické; zvláště pak navštívil tu osoby u víře podezřelé a hovořil s nimi o věcech náboženských. Mimo to vyptával se na život jejich náboženský, zda přijímají sv. svátosti, zda chodí na kázání, jaké knihy čtou a p. Neshledal, pokud se zevnějšího jejich způsobu života týče a ze zpráv jiných osob dověděti se mohl, nic závadného. Ačkoliv pak tu a tam se doslechl, že konají se tajné schůzky ke čtení zapověděných knih, přece ničeho dopátrati se nemohl. Neméně dbal o poučování dítek i dospělých; vyptávaje se jich na pravdy náboženské, shledal, že všichni náležitě věcí víry jsou znalí, zvláště pak dítky. Zpovědí za ten čas vyslechl 615, kázání vykonal 8, veřejných katechesí s výkladem víry a s přípravou k náležitému přijetí svatých svátostí pokání a oltářní vykonal 11. Pokřtil dvě osoby, zaopatřil tři a pochoval osm osob. Prošel devět vsí: Drozdov, Třenice, Oujezd. Záluží, Hředly, Bzovou, Březovou, Kublov a Broumy. Navštívil osm škol triviálních.**)

V dubnu vyhledal podezřelé co do pravověrnosti v území Žebráckém a z části i v území Hořovickém, Zdickém a Tmáňském. V Kublově navštívil sedláka Vojtěcha Kunta, jenž před dvěma lety z hærese byl usvědčen a s církví smířen; shledal, že chová se bez úhony. V Broumech navštívil podezřelého učitele Jana Horaisa i jiné mnohé, ale shledal, že pilně navštěvují služby Boží, zvláště od té doby, kdy na Velíze pravidelně se konají, kdežto dříve sotva každé sedmé neděle tam se konávaly. Právem dokládá missionář, že pravidelné bohoslužby jsou nejvíce s to, aby lid ten v pravověrnosti udržely. Dříve museli lidé slova Božího dychtiví choditi až do Žebráka, což je svádělo k tomu, že v náhradu za živé slovo sáhali po knihách zprvu sice dobrých, potom však dali se od zlých lidí svésti i k opatření si knih zlých. Tak ve vsi Bzové jakás Magdalena Pavlišová přechovávala knihy hæretické. Předstírala, že se v nich nevyzná, a odpírala tudíž učiniti vyznání víry, řkouc, že prý Bůh přísahy zapovídá. Leč konečně dala si říci, poučena byvši missionářem. V Praskolesích navštívil missionář podezřelé: Václava Moucína, Ondřeje Čilého a Jana Oswalda. Tento poslední byl v podezření, že přechovává bibli nekatolickou; na ten čas však jí missionář u něho nenalezl. Ve Votmicích vydal sedlák Mašek dobrovolně knihu podezřelou. Missionář pátral zároveň po pověrečných cedulkách, kteréž sedlák kterýs prodával. Dověděl se, že sedlák ten již z území jeho činnosti vykázaného odešel. V Hořovicích nalezl v žaláři jakéhos kováře obžalovaného z řečí proti víře katolické a mimo to i z čarodějství. Vymlouval se, že ony řeči toliko v opilství pronesl, ale naprosto popřel, že by se znal v kouzelnictví. Druhého dne však přece po mnohých výhrůžkách přiznal se k jedné zaklínací formuli („unum incantamentum"). Marně však hleděl missionář na něm vymoci pověrečný amulet, o němž se doslechl, že jej u sebe chová, totiž dva články z nohou oběšencových. Pravil, že vše, co měl takového, již dávno do řeky zahodil. Missionář

*) Na základě listin archivu arcibiskupského v Praze.

**) Zpráva zasl. konsistoři ze Žebráka dne 5. dubna 1736. V arcibisk. archivě.

však tomu nevěřil, nýbrž pohrozil mu, že u vrchnosti vymůže, aby nebyl na svobodu propuštěn dříve, dokud všech pověrečných prostředků nevydá. Ve vsi Chlustíně pátral po tetě sedláka Haukůpka, která před lety prchla do Drážďan a o níž se povídalo, že se vrátila do Chlustína; dověděl se však, že v Drážďanech již zemřela. Rovněž tak pátral ve vsi Sedlci po jakés ženě, na kterouž bylo udáno, že přechovává kacířské knihy; nic takového však u ní nenalezl, ba shledal, že ani čísti neumí. Potom opět se odebral do Kublova a navštívil tam všechny, kdož před léty z kacířství byli usvědčeni; nic u nich závadného neshledal. Za to však nalezl tu jakožto velmi vlažného katolíka Václava Kretzingra, jenž ve dnech svátečních častěji konal těžké práce; byl to člověk i jinak nepokojný a rouhavý. Toho hleděl missionář přivésti na dobrou cestu. V Březové pátral po knihách u Jakuba Věcha, jenž již před časem byl víc než podezřelý a dosavad nadmíru nedbalý byl v návštěvě služeb božích. On přistižen byl, an zpívá píseň o podávání pod obojí. U ovčáka pod hradem Točníkem byl slouha, jemuž od děkana žebráckého byla odňata kacířská kniha. On prý si však zjednal zase novou. Missionář však jí u něho nenalezl. V Tlusticích byl sedlák Paluda podezřelý z kacířství, protože důvěrně spřátelen byl se sedlákem Havránkem ze Záluží, o němž bylo známo, že není ve věcech víry bez úhony. Missionář však nic u něho nenalezl, co by k podezření opravňovalo. Ve dnech svátečních a nedělních míval missionář katechese buď v kostelích aneb i v domech soukromých k lidu četně shromážděnému. Při tom v odměnu rozdával obrázky, růžence, medaille, tištěné modlitby a výtahy z katechismu („catechesibus in pagellis succincte impressis"), dále devocionalie místo prostředků pověrečných, jakož i knížky náboženské (libellis christiana dogmata referentibus"). Mimo katechese konával ještě i kázání pro dospělé.*)

V končinách pošumavských kolem Klatov působil r. 1745 *Václav Pflugbail*, „arcibiskupský missionář v kraji Plzeňském". Na počátku prošel způsobem missionářským *mlýny Dešenické* a osady *Brennet* a *Sv. Kunhutu*, ležící ve vysokých horách, pátraje po zapověděných knihách a majitelích jejich, zkoušeje staré i mladé z náboženství a vyučuje je. Zabavil tyto knihy: „Traum und Wahrsag-Büchlein" ve dvou dílech, »Geistlicher Schildt und Schildwacht«, »Michaelis und Gabrielis Brief«, »Florian-Feuer und Diebs-Sorg«, »Unserer lieben Frauen Traum«, »Die Länge Christi« a j. p., jež na místě spálil. V odlehlé kterés chýži vyhledal člověka nedávno obráceného, jenž však byl v podezření, že opět upadl do kacířství; nezastihnuv ho však, prohlédl jeho knihy a zabavil německý zpěvník Lutherův, kterýž poslal místnímu duchovnímu správci, doporučiv zároveň podezřelého majitele obzvláštní jeho péči. Také v osadě *Frischwinkel* nalezl mnohé pověrečné knížky, jež rovněž spálil; mimo jiné také jakous knížku s titulem »Kunstbüchlein« s podivným jakýms trojitým nápisem pověrečným proti zimnici. V neděle a svátky v čas farních služeb Božích chodil po vsích a samotách, a dotazoval se těch, kteréž doma zastihl, proč nejsou v kostele, zda čtou nějaké knihy a p. Ve vsi „*Mückenhöfe*" konal katechesi v neděli XIII. po sv. Duchu, a to v domě k tomu způsobilém. Zabavil tu haeretický německý zpěvníček, jejž ihned spálil, a planetář (»Das grosse Planetenbuch«) a knížku sv. Krištofa (»Christoffibüchel"). Neopominul ani poučovati pastevce na pastvinách a žebráky na cestách. Často snášeti mu bylo hlad a nepohodlí všeliká.

*) Zpráva zasl. konsistoři z Prahy od sv. Klementa 16. srp. 1736.

Na hradě *Miletickém* zprvu toliko mládež katechisovati mohl, poněvadž dospělí přijíti nechtěli, řkouce: »Až náš kněz přijde, potom půjdeme;« teprve za assistence direktorovy dali se k tomu přiměti. Při prohlídce knih zabavil ve *Slavíkovicích* knížku Václava Slovácia »O pokloně jména Ježíš« a v *Tupadlech* u Klatov pak pověrčivou modlitbu ke sv. třem králům, v Příbrami tištěnou, jakož i knížku »Poklad duše«. V *Dolanech* vyhledal mlynáře tamějšího, o němž mu bylo oznámeno, že přechovává nekatolické knihy. Prohlédl jeho knihy a zabavil mu dvě z nich: »Pláč sv. otcův« a »Pohádky duchovní«. Také tamější učitel byl v podezření, že má v majetku svém knihy nekatolické; byl však u něho nalezen toliko malý zpěvníček. O poutích prohlížel missionář písničky a devocionalie na prodej vyložené a podroboval zpěváky výslechu; zejména učinil tak o pouti sv. Volfganga v Chudenicích.

Zajímavý příklad veřejného odřeknutí bludů podává tato listina: „Já *Jiřík Andrle,* obchodu svého tkadlec, poddaný panství *Litomyšlského,* ze vsi *Horek,* věku svého 47 let, přináležející k faře Heřmanské, před dvojíctihodným knězem Václavem Šedej, na ten čas farářem heřmanským, od vysoce důstojné konsistoře Pražské nařízeným komisařem, a přítomností svědků: Havla Pitmara, Václava Beneše, Jana Prokšy a lidu k službám božím shromážděného, kleče a maje před očima svýma svato-svatá Evangelia, kterých se vlastníma rukama dotýkám. Uznávaje, že žádný spasen býti nemůže mimo víry té, kterou drží, věří, káže a učí svatá katol. a apoštol. římská církev. Proti které že jsem těžce zhřešil, vyznávám se a želím. Poněvadž jsem se po odpřísáhnutí svém zase kacířství přidržel, kacířské knihy zadržel a četl, kacířské lidi v domě svém přechovával, obzvláště poněvadž jsem bludně věřil, že obrazy svatých nemají býti uctěny, a že jsem modlitbu svatého růžence hanil a to, co svatá katol. církev věřit poroučí, nevěřil a v těch bludech tak dlouho vězel, až jsem dopadnut a přesvědčen byl, jak můj examen ukazuje, pročež nyní uznávaje novou velikou chybu a o pravdě svaté víry katolické jsa ujištěn, upřímným srdcem a beze vší lsti odříkám se, zavrhuji a proklínám všechny vejš jmenovaná kacířstva a secty, kteréžto svaté katolicko-apoštolské, římské církvi se protiví. A přísahám, že nyní z celého srdce věřím a s pomocí Boží až do smrti své vždy budoucně pevně věřiti budu všemu tomu, co drží, věří, káže svatá katolická církev. Přísahám též, že budoucně nebudu nic mluviti, ani věřiti, ani psáti, ani čísti vejš jmenovaná neb jaká jiná kacířstva, aniž s kacíři aneb s podezřelými v kačířstvu lidmi jaké přátelstvo a tovaryšstvo míti budu. Ano, jestli bych koho takového býti poznal, toho duchovní vrchnosti, tu kde toho času bydleti budu, neprodleně vyjevím. Přísahám též a slibuji naplniti a vyplniti všechny pokuty a tresty, které mně od vysoce důstojné Konsistoře pražské, aneb jejím jménem uloženy jsou aneb uloženy budou. Kdybych pak, od čehož mne Bože chraň, něco z těch svých připovědí a přísah zrušil, poddávám se všem pokutám a trestům, které od svatých sněmův a jiných ustanovení obecních a obzláštních proti takovým přestupkům ustanoveny a vyhlášeny jsou.

K tomu mi dopomáhej Bůh a tato svatá Evangelia, kterých se vlastníma rukama dotýkám. Já Jiřík Andrle, všech jmenovaných bludů jsem se odřekl, přísahal a připověděl a sebe zavázal a toto psaní odpřísáhnutí svého svou vlastní rukou jsem podepsal a slovo od slova zde v tomto chrámu Páně sv. Jakuba apoštola Většího v Heřmanicích dne

21. měsíce Decembr. Léta Páně 1746 ústy vlastními pronesl. Jiřík Andrle z Horek.

V kraji Čáslavském byl r. 1748 missionářem *Václav Pečený*; prohlížel zvláště bedlivě knihy a vyučoval katechismu. V okrese Chrudimském působil téhož roku P. *Tomáš Lábler*: katechisoval ve školách, v domech soukromých i na cestách. Pro své poučení čítal v prázdných chvílích kontroverse, jakož i „Clavis librorum prohibitorum".

Také r. 1749 činný byl v kraji Plzeňském *Václav Pflugbail*, a to hlavně v okolí Stříbra, Stoda, Boru, Merklína a Teplé. Mimo jiné obvyklé práce missionářské prohlížel také příbytky Israelitův a všímal si pijáků („cremati potatores"), jež napomínal, aby zlozvyk svůj odložili. Ve zprávě své ke konsistoři oznamuje, že není možno missionáři v neděle a svátky za doby jarní a letní svolávati lid na katechesi do rychty nebo jinam, protože většina farářů, zvláště řeholních, v době té katechesí odpoledních nekoná. Říkají prý: „Die Leute thun und müssen jetzund die gantze Woche stark arbeiten; so muss man sie an Sonn- und Feiertagen lassen ruhen". V Boru a jinde zabavil missionář hojně výtisků pověrečné knížky „Geistlicher Schildt", kterouž zvláště horlivě rozšiřoval plánský knihař, jenž veliké množství výtisků v Norimberce nakupovával, vázal a jednak sám, jednak skrze kramáře na poutích a jarmarcích prodával. V den sv. Norberta odebral se missionář do Teplé, aby tam na poutním trhu prohlédl krámy prodavačův knih, zda neprodávají knih a jiných věcí zapověděných a pověrečných. Již v prvém krámě byl však přijat přívalem nadávek a pohrůžek, ano byl by býval i stlučen, tak že se zahanbením musil odejíti přes to, že měl s sebou muže, jejž mu primas města dal ku pomoci. Jakožto nejhorší takovéto kramáře s pověrečnými knihami a devocionaliemi udává missionář konsistoři tři: Ant. Engelmanna ze vsi Schönbrunu u Tachova, Krištofa Reichenbergera ze vsi Pirkenu ve farnosti Landecké a Krištofa Wurczlera ze Tří Seker. Někteří faráři a kaplani prý i s kazatelny nepravé a pověrčivé jejich devocionalie doporučují, tak že pak lidé missionáři namítají: »Unser Herr Pfarrer, unser Herr Caplan haben die Sachen auf der Kanzel verkündiget; wann dann solche Sachen falsch und abergläubisch seyen, sollte man dergleichen Leuth bei denen Kirchen nicht leiden, vielweniger ihre dergleichen falsche abergläubische Sachen verkündigen; dann wir einfeltige Leuthe verstehens nicht; und solang die Pfarrherrn selbsten auf solche Betrüger nicht werden gehen, sie werden mit denen Leuthen nichts ausrichten."

R. 1750 působil v kraji Chrudimském arcibiskupský missionář *František Hipsch*. Dne 1. července vyslýchal v Rychmburce podezřelé z haerese ženy Magdalenu, manželku Jana Podvoleckého, a Kateřinu, manželku Václava Podvoleckého z vesnice Rabouně. Potom přes Nové Hrady odebral se na Chlumek, kdež dne 2. července od 7. hod. až do jedné zpovídal. Odpoledne téhož dne odebral se do Luže, kdež pojednav s vikářem skutečským o jakés ženě z bludu podezřelé, do Rychmburka se vrátil. Dne 3. července odebral se do Skutče, kdež u vikariátního úřadu odevzdal protokolly výslechův u víře podezřelé rodiny Podlákové ze Zhoře a Ludmily, manželky Martina Krčila z Rabouně. Odpoledne konal katechesi v Lažanech u Skutče. Dne 4. července v neděli měl ranní mši sv. v Rychmburce, po níž přečetl evangelium a vzbudil se shromážděným lidem tři božské ctnosti a lítost. Potom vykonal visitaci ve vsi *Zderaze;* mnohé tu zastihl doma a v zahradách i napomenul je, aby ve dny nedělní a sváteční nezanedbávali mše sv. Dne 8.

července měl v Rabouni po domech katechesi; napomínal lidi, aby zachovávali přikázání Boží i církevní, jakož i aby v příbytcích svých měli krucifix, svaté obrazy, jakož i svěcenou vodu. A podobně působil den co den. — V Jarošově vyslýchal podezřelého z haerese Jakuba Bartoně u přítomnosti primasa litomyšlského a jednoho konšela; po výslechu byl Bartoň uvržen v Litomyšli do vězení.

Mimo Hipsche působili touž dobou v kraji Chrudimském ještě missionáři: *Tomáš Labler*, jemuž za působiště vykázány byly Nasavrky a okolí, a *Jan Gluth* T. J., jenž činný byl v okolí Košumberka.

V okrese *Mladoboleslavském* byl r. 1750 missionářem *Jan Václav Reymann*. Zajímavé jsou seznamy knih, jež zabavil. V měsících dubnu, květnu a červnu zabavil celkem 21 knih, a to: „1. In folio liber ecclesiasticus authore Joanne Stranensky editus anno 1575. 2. Sine titulo 4 libros Regum, Josue, Judicum, 2 Paralipomenon et 2 libros Esdræ et Esther. 3. In 4to Novum Testamentum sine authore et præfatione. 4. Summaria scripta. 5. Sine deculis vejkladové na řeči postní. 6. In 4to minori sine titulo explicatio in evangelia summaria. 7. In 8to majori Cancionale sine titulo. 8. Liber sine titulo, negans bona opera. 9. In 8vo minori liber manu scriptus de hæresibus. 10. Attritus sine deculis historicus, turpiter describens clerum. 11. Svatých otcův pláč apocrifus. 12. Dvanáctero přemyšlování Adama Plintovice. 13. In 12mo Ecclesiastici explicatio sine titulo seu Jesu Syrach. 14. Psalmi Georgii Stregcz (2 ex.). 15. Libelli sine titulo, „spaliczek“ jmenované (2 exempl.). 16. Christophori orationes scriptæ (2 ex.). 17. Manuscripti libelli superstitiosi (2 ex.).“ V listopadu zabavil 11 knih, mezi nimi kancionálek Jana Ctibora z roku 1631 a modlitby Václava Slovácia z r. 1610.

(Pokračování.)

Protestantismus a katoličtí apolegeté na Moravě v XVI. a XVII. věku.

Příspěvek k náboženským dějinám moravským. — Podává *Frant. Vácsl. Peřinka.*

Část II.[1])

Brno.[2])

Z království Českého vyšlý husitismus, výron českého ducha, nenašel v Brně ohlasu. Brno bylo již počátkem XV. století hrubě zněmčilé. Národní třenice vyvinuly se v Brně již ve století XIII. Za krále Přemysla I. Otakara usadilo se na brněnském podhradí drahně Němcův a Nizozemců; národní dualismus opanoval chrám i právo,[3]) ačkoli německé právo městské Brnu výslovně dáno bylo teprve r. 1243 králem Václavem I. Zajímavo jest ovšem, že výsada daná Brnu r. 1278 Rudolfem Habsburským, aby požívalo svobod

---

[1]) Část první viz „Sborník Hist. Kr.“ 1901 a 1902.

[2]) Dnes jest již dosti snadno psáti dějiny protestantismu v městě Brně, protože věhlasní historikové moravští, jako d' Elvert, dr. Wilhelm Schram, rytíř Chlumecký, Vincenc Brandl, dr. Frant. Šujan, dr. Ber. Bretholz a někteří mladší ve svých pracích vědeckých, věnovaných dějinám města Brna, náležitou měrou přihlíželi také k náboženským dějinám a tak značně přispěli k záslužnému a na svou dobu důkladnému dílu učeného benediktina dra Řehoře Wolného, věnovanému církevním dějinám moravským.

[3]) Dr. Šujan, „Dějepis Brna.“ V Brně 1902 pg. 74.

a práv. jaká měla svobodná města říšská,[4]) se neuskutečnila. Brno nestalo se nikdy svobodným říšským městem, ale to nebránilo, aby moc národnosti německé se nešířila.[5]) Vždyť již v XIV. století práva městská byla z latiny přeložena do němčiny, do češtiny však teprve ve století XV. Ale přece ještě v létech 1471—1626 konšelé brněnští udíleli různým městům venkovským česká naučení ve věcech právních. Ba také výroky rady městské, týkající se sporův obyvatel brněnských, byly až do vydání obnoveného zřízení zemského zapisovány česky i německy, neboť čeština z úřadů zeměpanských i stavovských vnikala přece vždy soustavněji také do samosprávy městské, která — byť německá — češtině ubrániti se nemohla úplně. — Leč v městském archivě uložené knihy účtů, kšaftů, knihy berní a gruntovní, zápisy o dluzích a sázení městské rady, knihy mýtní, sirotčí a j. vedeny byly nejprve latinsky, ale později výhradně německy.

V zemských deskách a v půhonných knihách zemského soudu brněnského i olomúckého, jakož i v knihách městských z XV. století vyskytující se příjmení brněnských měšťanů jsou z dobré polovice německá.

Za doby husitské vojny, kdy téměř celé Čechy a veliká část obecného lidu moravského přiznávala se k učení Husovu, byl u sv. Jakoba v Brně nejprve sakristanem a později farářem i německým kazatelem Jan ze Svitav, známý odporem, jaký kladl nejen v Brně, nýbrž i v rodišti svém Svitavách šíření husitismu.[6])

Ale nejhorlivějším odpůrcem husitismu nejen v zemi, ale také v Brně byl král Zikmund sám, který brzy po smrti krále Václava IV. svolal zemský sněm do Brna na den 27. prosince r. 1419. Na sněm pozváni byli i stavové čeští. Pražané byli tehdy pro šíření učení Husova v klatbě, ale přijelo i jejich poselstvo do Brna s nemalým hlukem a s trubači a neohlíželo se, že Brno pro jejich přítomnost upadá také v interdikt. Poselstvo pražské v hospodách sobě vykázaných dalo kněžím podobojí, kteří s ním přijeli, služby Boží sloužiti a nejsvětější svátostí pod obojí přisluhovati jako doma. ač se tomu král i dvořané jeho nemálo divili.[7])

Tenkráte poprvé sloužena byla v Brně husitská mše, ale duchovenstvo brněnské, poslušné nařízení koncilu kostnického, slavilo katolické služby Boží po celém městě ve všech kostelích.

Král Zigmund tehdy vydal přísné zákazy proti husitům a všichni v Brně přítomní stavové i šlechta husitsky smýšlející nebo k nové věrouce náchylní slíbili, že zákazy těmi se budou řiditi. Tímto přísným vystoupením krále Zigmunda potlačeno bylo v Brně husitství na mnoho let hned v začátcích. — Kdyby však město bylo tehdy bývalo české, jako byla Praha česká, nebyly by žádný zákaz a nijaké sebe přísnější vystupování královské novou víru zatlačily.

Dvě léta potom připravil král Zigmund měšťanům podívanou popravami zajatých stoupenců a bojovníků strany husitské.

Sněm kutnohorský vypravil r. 1421 poselstvo k velikému knížeti litevskému Vitoldovi Korybutoviči, aby přijal korunu českou.

---

[4]) Boczek-Chytil, C. d. M. V. pg. 267. n. 56.

[5]) Šujan o. e. pg. 98. — [6]) Dr. Bretholz „Die Pfarrkirche zu St. Jakob in Brünn“. Brünn 1901 pg. 76.

[7]) Palacký, Dějiny, vydání Riegrovo, díl III. pg. 181. Tomek, Dějepis Prahy, 2 vyd., díl IV. pg. 24. Dr. Šujan, Dějepis Brna, pg. 156. —

V poselstvu byli Vilím Kostka z Postupic, Václav, syn někdy Pavlův z Jenštejna, rytíř Hlas z Kamenice a Vaněk příjmím Pivo. Když přišli do Ratiboře slezské, sjímáni byli měšťany a vydáni králi Zigmundovi. S nimi zajata byla i jejich družina čítající asi 40 mužů. Jaté posly dal král Zigmund uvězniti na hradě Trenčanském nad Váhem blízko hranic moravských, ale družinu jejich dal v Brně postínati.[8]) Tehdy poprvé tekla v Brně husitská krev.

Již roku 1420 však radní páni brněnští spálili v Brně v předměstích některé ulice, prý z obav, aby v nich husité při možném obléhání města neměli opory. Snad také spáleny byly příbytky lidí s husity stejně smýšlejících. Spálením ulic a stětím husitských bojovníků v Brně nahnáno strachu i tajným husitům. To prospělo Brnu *při obležení táborském* r. 1430. Husité tenkráte pokusili se o Brno a o hrad Špilberk, ale byli odraženi. Proto zpustošivše okolí brněnské, odtáhli k Šternberku do severní Moravy.[9])

Když r. 1435 smírem v Brně vojny husitské byly skončeny, bylo Brno nejen úplně katolické, ale německý živel nabýval také již převahy. Leč na nějaký čas přece mezi českým lidem brněnským zahnízdilo se kališnictví. Nemáme sice zpráv o bohoslužbách ani o knězích utrakvistických v Brně, ale nasvědčuje domněnce naší, že mnich františkánský Jan Kapistran v Brně pět neděl působil, koncem července roku 1451 počínaje. — K jeho kázání s kamenné kazatelny před vchodem do chrámu sv. Petra hrnulo se denně veliké množství lidu. Kázal proti přijímání sub utraque specie, vyhlašuje je za veřejné kacířství. Kázal proti Čechům jako husitům. Neznal však řeči lidu, proto kázal latinsky a augustinián Vilím od sv. Tomáše kázání jeho posluchačům tlumočil. Třeba že mu posluchačstvo nerozumělo, způsobil přece v zněmčilém Brně nemalý rozruch proti Čechům. Podařilo prý se mu od husitství ke katolictví obrátiti na 700 duší, který počet zdá se nám býti značně zveličený. Obrátil prý také moravského podkomoří Beneše z Bozkovic na Černé Hoře i s rodinou.[10]) Ostatní šlechta však zůstala věrna kalichu, jsouc v tom podporována Janem z Cimburka a na Tovačově, který Kapistrana nenáviděl. Z Brna odešel Kapistran do Víškova a později působil v Telči, ve Znojmě, v Drásově, v Olomúci a v různých městech v Čechách.

V Olomúci obrátil prý na víru 3032 kališníkův a uzdravil 94 nemocných. První číslo je také zajisté přehnáno, nemá-li snad udávati kommunikantů, neboť německý Olomúc musil by býti tehdy z větší polovice kališnický, ale německý živel přece stál horlivě proti husitství. Anebo musil býti Olomúc ze dvou třetin český, a to také nebyl.

Nepřátelství, které na Moravě proti Kapistranovi chovala šlechta s Cimburkem v čele, a o kterém máme bezpečné zprávy, provázelo jej i do Čech, kde ho správce království Jiří z Poděbrad a Kunštátu nechtěl v zemi trpěti prý pro zachování pokoje.[11])

Kapistran byl nadšený apologeta. Nepřátelé jeho tvrdili o něm, že fanaticky káže proti kompaktátům a vůbec proti všem kacíř-

---

[8]) Palacký, Dějiny, III. pg. 297. Tomek, Praha IV. pg. 209, Šujan, Brno pg. 156 — [9]) Palacký, Dějiny, III. pg. 416, Tomek Praha IV. pg. 463.

[10]) Brandl, Kniha pro každého Moravana, 1892 pg. 204. — [11]) Palacký „Dějiny" IV., 144.

ským Čechům a tuze při tom nadává.[12]) — Nadšení v očích lidu obyčejně zdá se fanatismem. — R. 1454 píše o něm kdosi do Olomúce: „Mnich jen kaceřuje, dobréť jest mu žváti a lháti, žeť mu nikdo neodpovídá; o kněžích olomúckých nic nedí, ježto svátosti za peníze prodávají a na lichvu peněz svých půjčují . . . těch je slep, těch nevidí."[13]) Zřejmo, že psaní to psal kališník a Kapistranův protivník.

Z Kapistranova popudu založen byl v Brně klášter františkánský či bernardinský pod Petrovem na rameni Svratky, při kterém zbudován byl v létech 1451—1454 kostel sv. Bernardina ze Sieny.

Tolik jen o Kapistranově působení v našich zemích.

V Italii, vlasti Kapistranově, byla povaha jeho jinak posuzována než u nás. Dějepisec Aeneas Sylvius, potomní papež Pavel II., nemá proň dosti chvály. „Lid přijímal jej, dle slov korunovaného kronikáře, jako proroka a posla Božího, lidé se k němu hrnuli, kraje roucha jeho dotknouti se chtíce. Byl muž utrmácený, kost a kůže, ale mysli vždy jasné a bodré, ducha usedlého, silný v práci, velmi učený a výmluvný. Kázával každodenně, rozjímaje věci vysoké i hluboké, k útěše lidí učených i prostých. Vedl na zemi život takořka nebeský, bez poskvrny, bez úhony, bez hříchu: směle pravím, že beze hříchu, ačkoli nechybělo lidí, jižto z marné honosivosti jej vinili." Polský kronikář Długosz chválí o něm, že vracel mrtvým život, slepým zrak, němým řeč, chromým chůzi a ochrnulým zdravé údy, a to pouhou mocí slova svého z milosti Páně, pln jsa ducha Božího." Souvěký historik německý vytýká mu skutečně marnou honosivost, že prý horšil se, jestliže ho kde u velikém davu s processím nepřijímali, jakkoli zdál se světem pohrdati. Touží prý po vybraných jídlech a dobrém víně, slova sobě odporného trpělivě snésti nemoha." Čeští kališní kronikáři smýšleli a psali o něm ještě nepříznivěji.[14])

Zřejmo z toho, že i nejlepší lidé mají nepřátele, kteří chválí to, co jiní haní, a haní zase třeba ctnosti nejlepší, v nectnosti je obracejíce. Palacký sám nazývá jej arcimissionářem a tvrdí, že celý jeho zjev připomínal Jana Miliče, ačkoli ve směru poněkud jiném.

Musíme ovšem několik slov říci také o jeho životě. Narodil se r. 1384 v neapolském městečku Kapistraně z rodu šlechtického. Stal se soudcem zemským, ale r. 1414 vstoupil do řádu františkánského. Založil se sv. Bernardinem ze Sieny přísnější řád františkánský, odnož františkánův, a stal se r. 1444 generálem své řehole. Tehdy začal svou činnost missionářskou v zemích království svatováclavského. Když jej arcibiskup Rokycana, tenkráte ještě správce království, Jiří z Poděbrad vypudili z Čech, odebral se do Vratislavě slezské, kde potíral židy, čím způsobil si nemalé roztrpčení myslí. Když nepodařilo se mu knížata německá pohnouti ke křížové výpravě proti Turkům, sehnal sám výpravu 60.000 mužů, s nimiž vypravil se do Uher a r. 1456 dne 21. července nemálo přispěl k osvobození obleženého srbského Bělehradu. Ale ještě téhož roku dne 23. října skonal vysílením nesmírnými náma-

[12]) Dr. Winter, „Život církevní", I. pg. 22. — [13]) „Časopis musea král. Českého" 1887 pg. 118.

hami ve františkánském klášteře Illoku v Uhřích. Papež Alexandr VIII. prohlásil jej r. 1690 svatým a zasvětil jeho památce den jeho úmrtí (23. října). Nepřáli mu v našich zemích, neboť vystupoval proti kompaktatům a proti kališníkům s velikou vytrvalostí a energií. Ctitelé jeho vypravovali o něm legendy, nepřátelé a protivníci svalovali na jeho hlavu největší zločiny. Ale nejsprávnějším oceněním jeho díla zůstane na vždy charakteristika, kterou napsal osobní jeho přítel Aeneas Sylvius.

To bylo v záři kalicha. Ale již přílišná horlivost proti kališníkům zrodila národní nesnášelivost, která měla za následek, že německá městská obec přijala „národní církev", germánským choutkám hovící protestantismus Lutherův. Dr. Bretholz sice tvrdí: „Wir haben allen grund anzunehmen, dass in Brünn der religiöse umwandlungsprozess nach aussen hin weniger merklich vonstatten gieng, da hier keine protestantischen prediger von der bedeutung eines Speratus in Iglau, eines Hanisch in Olmütz, eines Schild in Znaim auftraten." Ale nedůvěřuje tomu sám, táže se: „oder sollten gerade hier anfangsspuren des anwachsenden luthertums sich mehr als anderswo verwischt haben?"[15]) Leč přece přikládá tento německý historik moravský protestantismu v Brně menší význam, než by bylo správno.

Brno přijalo protestantství Lutherovo s touže horlivostí, s jakou k slovu papežovu spojilo se proti utrakvistickému králi českému Jiřímu z Poděbrad s výbojným králem uherským Matyášem Korvinem. Když r. 1467 papež Pavel II. udělil kostelu sv. Jakoba v Brně zvláštní odpustky za to, že „horlivě katolické obyvatelstvo městské se vší pečlivostí a nebezpečenstvím života vede válku pro zachování pravé víry a zatlačení bludů českých",[16]) netušil, aniž tušiti mohl, že za 60 let týž kostel stane se v Brně střediskem bludů německých.

Ve Znojmě nabyla městská rada velikého slova ve věcech náboženských, získavši r. 1555 od schudlého kláštera panen klarisek patronátního práva ke kostelu sv. Michala. Podobně stalo se již r. 1515 v Brně, kdy patronát kostela sv. Jakoba přešel na obec. Toho totiž roku kostel vyhořel a patron — panenský klášter cisterciánský v Oslavanech — byl sám schudlý a blízek zániku. Abatyše Kunhuta uchýlila se k sv. Jakobu do Brna a hledala výživy s posledními třemi jeptiškami v dobrodiních a milodarech měšťanů. Tím péče o novou stavbu spadla na městskou radu, ba konečně r. 1525 král Ludvík II. sám postavil klášter oslavanský pod ochranu městské rady.[17]) Tím stal se z bývalého patrona klient, tím také katolická věc v Brně nemálo utrpěla, jak se ukázalo později.

Město zbudovalo na místě shořelého krásný gothický chrám sv. Jakoba v nynější podobě, získalo však také patronátních práv na kostely sv. Mikoláše a Všech Svatých. Také klášter panen herburských byl v úpadku takovém, že r. 1524 král Ludvík podřídil jej správě městské rady. Hynuly také jiné kláštery v Brně, nejvíce zábrdovský (præmonstrátský), u sv. Tomáše (augustiniánů poustev-

---

[14]) Viz Palacký, Dějiny, IV. pg. 141—143. — [15]) Dr. B. Bretholz, „Die Pfarrkirche zu St. Jakob" pg. 90.

[16]) Wolný, Kirchliche Topographie, II. Abt. I. Bd. pg. 74.

[17]) Dr. F. Šujan, Dějepis Brna, 1902 pg. 179.

níků), johanitský, klášter králové, dominikánský. Kláštery nebyly s to, aby uplatnily svá práva a využitkovaly svých výsad a svobod, čímž vzmáhal se vplyv městské rady.

Dříve než lutherství uchytilo se v Brně kommunistické vyznání novokřtěnské, vyznání nebezpečné, protože již samo v sobě ven a ven nemravné. Hlavním článkem víry anabaptistské bylo, že křest nedospělých dětí nemá platnosti; proto bylo nutno, aby každý nový přívrženec novokřtěnské církve dal se znova křtíti. Kommunistické zásady byly: společné jmění, společné kuchyně a v nich společné obědy, ba také společné ženy. Ve Švýcařích a Němcích, kde sekta tato vznikla, byla pronásledována krutěji knížaty a pány protestantskými než katolickými, ačkoliv sekta vznikla jen v důsledcích svobodného bádání v písmě svatém, které do života uvésti se snažil a skutečně uvedl zakladatel protestantismu, apostata dr. Martin Luther. Také v Brně vznikla společná kuchyně (haushabe) novokřtěnská, ale záhy byla zničena úsilím krále Ferdinanda I., který r. 1527 na sněmě znojemském přičinil se, že stavové moravští vydali nařízení, aby sekta byla na Moravě úplně potlačena. Nepodařilo se to sic, ale v Brně přece volnověrci tito trpíni nebyli, neboť kazatel jejich Tomáš Waldhauser byl upálen. Trest tento — byť ukrutný — ovšem zaslepených fanatiků na pravou cestu nepřivedl, a proto dle slov samého moravského přísně katolického historika Vincence Brandla jest jeho litovati.[18])

Více o novokřtěncích pověděli jsme v tomto pojednání v kapitole o volnověrství v Mikulově. Poněvadž však nenaskytne se nám již příležitost o této sektě mluviti, vyložíme tuto dle Brandla další její osudy na Moravě.

Upálením Waldhauserovým ani upálením Hubmayerovým nebyla sektě učiněna přítrž. Obce novokřtěnské zřídily se v Ivančicích, ve Znojmě, v Rosicích, ve Slavkově. Největšího rozšíření doznali anabaptisté v německých obcích kraje Znojemského, kde chránila je nekatolická šlechta. V Oleksovicích, Vršavách, Moskovicích, Hodonicích, Tasovicích a j. zachovaly se o nich obšírné zprávy v kronikách farních. V Rosicích u Brna usadili se současně dva předáci novokřtěnští, Gabriel Aschermann a Filip Blauermehl, kteří založili obec na dvé rozdělenou a po náčelnících Filipany a Gabrielany nazývanou. Část jich odstěhovala se do Slavkova, kde vznikla nová obec, rozmnožená přistěhovalci z Tyrolska, přivedenými Jakobem Huttererem. Ale také ve Slavkově se obec anabaptistická rozdvojila: jedna část usadila se v Hustopečích, kde konečně vplyv Huttererův nabyl vrchu, tak že moravští novokřtěnci prostě huttererovskými nazýváni byli. Obecně nazývali se taufary. Byly sice proti nim vydávány občas přísné zákazy, ale šlechta je umlčovala, neboť ráda přála novokřtěncům, kteří prý byli pracovití a obratní v různých řemeslech.

Teprve roku 1622 opustili Moravu a odešli do Uher, jsouce vykázáni králem Ferdinandem II.

Morava byla v XVI. století eldoradem svobody náboženské: byli tu luteráni, kališníci, moravští bratří, novokřtěnci, mikulášenci, sobotáři (sobotu světící), sociniáni, slavkovští a habrovanští. Pro-

[18]) Brandl, Kniha 1892 pg. 215.

následován byl všemi sektami jenom paria, žid. Platilo tehdy o Moravě přísloví, že kolik zámků, tolik králů a tolik věr. Každý skoro šlechtic byl protektorem jiného vyznání a král hleděl počínání šlechty ve věcech víry a svědomí zameziti.[19] (Pokračování.)

Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického.

Podává **Dr. Ant. Podlaha.**

(Pokračování.)

21. *Philophronesis Emblematica* auspiciis fortunatissimi natalis Rev^mi^ ac Ampl^mi^ Dni *D. Caspari a Questenberg.* [L. 62a—64a]. Latinské veršované blahopřání; na konci jeho čteme: »Offerunt filii fratres Præmonstratenses Canonici, in Seminario Archiepiscopali studentes A. MDCXXXVII.«

22. *Adhortatio Dni Questenbergii ad fratres ex ejus MS.* [L. 64a]. Zní takto: »Sonoram vocem habetis, expedit, ut tarde cantetis, ad alios reprimendos, sic enim accrescet vobis in cœlestibus sine numero. O quam gloriosum est distincte et tarde canere et cum zelo, gaudent omnes Angeli; in conspectu namque Angelorum psallam tibi Domine, rex David ait. Coelo inserti gaudio inenarrabili exultabimus. Dum in hoc exilio peregrinamur, immensitatem ponderis gloriæ cœlestis non pervidemus. Sæpe meditari condecet de immensitate cœlestis retributionis, sic enim magis magisque contendimus.

---

[19]) Náboženské poměry tehdejší Moravy učený dějepisec moravský rytíř Chlumecký líčí takto: „Aber auch eine völlige religiöse freiheit und toleranz hat in Mähren geherrscht. Es war dies eine notwendige folge der entwickelungen auf religiösem gebiete. Auch hier waren die bande der autorität gelockert, eine gemüts- und glaubensanarchie die unmittelbare folge davon. Die schismen in der katolischen kirche sind der willkommenste vorwand gewesen für diejenigen, welche, nach der angeblichen wahrheit suchend, jede oberste autorität verwerfen wollten und durch die eingebungen ihrer erhitzten phantasie das verständnis der göttlichen lehre erlangt zu haben glaubten. Da keine autorität vorhanden war, welcher man das recht eingeräumt hätte, das wahre festzustellen, dachte sich jeder berechtigt und verpflichtet, seine meinung für die wahre zu halten. So viel burgen, so viel könige, hiess es damals; man hätte auch mit recht sagen können: so viel köpfe, so viel verschiedene autoritäten über die heiligsten interessen des menschen. (Karl von Zierotin, 1862 pg. 54.)

Mähren wurde bekannt als ein land, in velchem jeder nach seiner weise Gott ungestört anbeten durfte. Überläufer aus Böhmen, insbesondere apostasierte geistliche, zogen häufig nach Mähren. Die brüderunität fand hier ein sicheres asyl gegen böhmische verfolgung und rasch stieg die anzal ihrer anhänger. Die Wiedertäufer, seit dem blutigen exempel, das an Hubmayer in Wien statuiert, wurde oft verjagt, kehrten immer wieder zurück, vermehrten sich und wurden nach und nach ein wesentlicher faktor des nationalwohlstandes, sogar dass die stände als der könig in der letzten zeit seiner regierung die austreibung der anabaptisten aus Mähren verlangt, dieses ansinnen entschieden ablehnten, weil die mitglieder dieser sekte „ausgezeichnete chirurgen, gewerbsleute und feldarbeiter sind", die das land ohne bedeutenden verlust nicht missen kann. Als kolonisten, wie als hausoffiziere waren sie den grundherren unentbehrlich geworden. Der hammer, der sonst mit so viel mut die kätzer schlug, befand sich seit langer zeit in milden händen, die besser das staatsruder zu führen oder antike redensarten zu drechseln als die sektierer zu unterdrücken verstanden. Der olmützer bischof Dubravius war als staatsmann und schriftsteller berühmter, denn als kirchenfürst. Sein nachfolger Markus Khuen glich ihm noch in der vollkommenen erfolglosigkeit des oberhirtlichen Wirkens. (Chlumecky, o. c. pg. 82.)

23. *De fundatione Seminarii s. Norberti.* [L. 64b—69b]. Opis bully papeže Urbana VIII. ze dne 30. července 1639, týkající se založení kolleje sv. Norberta.

24. *Mons Sion Pragensis* celeberrimo religiosissimi ac candidissimi Canonicorum Præmonstratensium Ordinis cœnobio nobilis extemporaneo acroamate celebratus, dum licentiam conferente Eminentissimo ac Reverendissimo Principe Dno Dno *Ernesto Adalberto*... *Cardinale ab Harrach* ... *suprema doctoratus theologici laureâ* in Almæ Cæsareæ Regiæque Universitatis Carolo-Ferdinandeæ aula publica promotore Reverendo ac Eximio Patre P. *Maxmiliano Reichenberger* e Societate Jesu .. *ornarentur* Adm. Reverendi, Religiosi ac Eximii Patres ... *P. Josephus Schwartz*, collegii s. Norberti rector et in Archi-Episcopali Seminario philosophiæ professor ordinarius, *P. Hieronymus Hirnheim*, in Seminario s. Norberti philosophiæ professor ordinarius, ... *P. Sigismundus Držimal*, omnes candidissimi ac canonici Praemonstratensium Ordinis Pragae in Monte Sion professi [L. 70a—83a]. Oslavný spis latinský veršem i prosou s hojnými reminiscencemi z dějin kláštera Strahovského, složený bohosloveckou fakultou 14. dubna 1667.

25. *Aquilla exanimis viventi aquilae transcripta. Medulla cedri e Libano Bohemiae Pragensi ablata,* oblata et dedicata reverendissimo; celsissimo, illustrissimoque principi ac domino *D. Joanni Guilielmo* ex comitibus Sac. Rom. Imp. *Liebsteinsky a Kolowrat*, archiepiscopo Pragensi .... a *Thoma Joanne Pessina a Czechorod.* [L.83b—91a]. Jest to opis latinské řeči ve verších i v prose, kterou Pešina uchystal k uvítání arcibiskupa Kolovrata. Arcibiskup však zemřel již dne 31. května 1668, dříve nežli přijeti mohl do Prahy. Pešina však přece vydal roku následujícího spisek svůj tiskem a věnoval jej bratru zesnulého, hraběti Františkovi Karlovi. Srov. V. V. Zelený v Časop. čes. musea 1884, str. 495—496.

26. *Decimae gratitudinis*, mense Decembri Eminentissimo ac Reverendissimo Principi, Domino Domino *Ernesto Adalberto*, S. R. E. Tit. S. Laurentii in Lucina Priori Presbyterorum Cardinalium, cardinali ab *Harrach*, archiepiscopo Pragensi, episcopo Tridentino, S. R. I. principi etc. in ecclesia P. P. Hibernorum, Ordinis s. Francisci strict. observ. per funebrem dictionem persolutæ et propositæ a *P. Samuele Wenceslao Hatass*, proto-notario apostolico, antiquissimo Vetero-Boleslaviensis capituli canonico et seminarii archi-episcopalis Pragensis rectore. Anno 1667 14. mensis Decemb. [L. 91b—101a]. Smuteční řeč, slavící ctnosti a zásluhy kardinála Harracha († 22. října 1667), věnovaná strahovskému opatu Vincenci Macariovi.

27. *Nidulus spe æternæ vitæ secure morientis* et per virtutum exercitationem ad gloriosam resurrectionem evolantis Reverendissimi ac Amplissimi Domini Domini *Vincentii Macarii*, sacri Ordinis Præmonstratensis .... abbatis .... dictione funebri in Strahoviensi Ecclesia Anno MDCLXX prima solennium exequiarum die, quæ erat nona Januarii, adornatus a R. P. *Francisco Waldhauser*, ejusdem s. Præm. Ordinis et dictæ Strahoviensis ecclesiæ canonico et suppriore, ss. theologiæ candidato et ss. canonum professore. [L. 101b—118a]. Latinská pohřební řeč.

28. *Latinské oznámení o úmrtí opata Macaria* vydané klášterem Strahovským dne 23. listopadu 1669. Uvádějí se v něm stručně životopisná data zesnulého, jakož i ctnosti a zásluhy jeho. [L. 118b—119a].

29. *Východ a západ slunce na hoře Sionské* skrze šťastné vystoupení a vykročení z světa tohoto vysocedůstojného, vysoceučeného pána, pana *Vincentia Macaria*, řádu sv. Præmonstratenského kanovníkův řeholních sv. Norberta, klášterův Sionského v Praze na Strahově a v Milevsku opata, visit. perpet., J. M. Cís. raddy etc., jenžto dne 20. Novemb. A. 1669 běh života tohoto v Pánu dokonal, vydaný a u přítomnosti Jich Excellencí a Milostí pánův pánův (titul.) královských místodržících, jako i vysocedůstojných, urozených, velebných a vysoceučených pánův, pánův prælatův, oppatův, dvojíctihodných P. P. z kostelův a klášterův Pražských na hoře Sion, v chrámu Páně nejsvětější Rodičky Boží dne 11. Januarii leta 1670 tam sebraných, při exequiích a pohřebné slavnosti, řečí mateřskou vymluvený a vypravený skrze důstojného kněze *Jana Ignacia Dlauhovesského de Longa Villa*, hlavního kostela na hradě Pražském, jako i nejstarobytnější kapitoly Staroboleslavské kanovníka, svaté stolice apoštolské Prothonotaria, a v hlavním kostele u sv. Víta v Praze obyčejného kazatele. [L. 120a—132b]. Opis současného tisku. Srovn. Jungmann, Hist. lit. čes. 2. vyd. odděl. V. čís. 889 d.

30. *Planctus Sion*, das ist: Wehe-Klagen des Sion über den tödtlichen Hintritt des... Herrn *Vincentii Macarii*..., welches bei dessen Leichenbegängnus vorgestellet der ehrwürdige *P. Crescentius Austriacus* Capucinus, Definitor und Custos Boëmiæ, jetzt Ordinari Prediger bei S. Thomas der königl. Kleinern Stadt Prag. Anno 1670 10. Januarii. [L. 133a—153b].

31. *Oratio*, dum Reverendissimus in Christo Pater ac Dominus Dominus *Joannes Lohelius*, monasterii montis Sion et Siloën. Ord. Præmonstratensis abbas, ejusdem Ordinis visitator, in episcopum Sebastianensem et suffraganeum Pragensem consecraretur, habita a. 1604. [L. 154a—162a].

32. *Lob- und Danckpredigt* am Jahrtag der gedenckwürdigen siegreichen Victori, so durch sonderbare Gnad und Beistand des Allerhöchsten, der Röm. Kays, auch zu Ungarn und Böhaimb etc. Königl. Mayestät Unserm allergnädigsten Herrn, wider die Rebellen auffem *Weissenberg* vor der Haubtstadt Prag verliehen worden. Gehalten zu Prag durch den ehrwürdigen *P. Casparum à Questenberg*, Abten des Klosters Strahoff und Selau, des H. Præmonstratenser-Ordens Visitatorn etc., Röm.-Kays. May. Rath. etc. Anno 1626. [L. 163b—177a].

33. Na l. 177b mimo dva citáty z latinských klassiků (Horác: „Qui cupit optatam cursu contingere metam...". Sallust: „Non votis neque suspiriis mulieribus auxilia deorum parantur. Vigilando, agendo, prospere omnia cedunt) nalézá se tato *básnická hříčka:*

Matthaeus. Anagramma: Thus, meta.

Thus aliud, meta est aliud, Matthæus utrumque,
sis tu thus Christo, sit tibi meta Deus.

Magnus odor Superis, et nullus gressibus error,
si tu thus Christo, si tibi meta Deus.

Soli hæresce Deo, solus præstabit utrumque,
ignis erit thuri, gressibus ipse via.

Sin hoc igne flagres, si te via duxerit ista,
tum Christo fueris thus, tibi meta Deus.

Thus Christo Matthæus erit, sed meta vicissim
Matthæo Christus, pulchræ utriusque vices.

Ut ducat, sequere, ut flagres, hunc pectore serva,
dux, via, lux, urens ignis, utrumque Deus.

34. Opis latinského listu, jímž dne 28. října 1669 administratoři kláštera Strahovského zvou nejmenovaného člena řádu k volbě nového opata po smrti opata Macaria ke dni 14. ledna 1670 a oznamují zároveň, že komissarem při volbě bude řádový generální vikář Matouš Pavel, opat u sv. Vincence ve Vratislavi. [L. 178.]

35. Opis *latinské listiny*, kterou se oznamuje, že dne 14. ledna 1670 za opata strahovského zvolen byl *Jeronym Hirnhaim*. [L. 179.]

36. *Ode gratulatoria* reverendissimo et amplissimo Domino *Stephano Kielman*... die 25. Martii 1670... in præpositum dignissimum regii sacrarum virginum Parthenonis Doxanensis canonice recens inaugurato. [L. 180a—181a]. Latinské veršované blahopřání norbertinské kolleje ve Starém Městě Pražském, jež složil P. Amandus Fridenfels.

37. *Prognosticon* auf die jetzt regierende Röm. Kays. May. *Leopoldum Ium* anno 1669 bis anno 1700 beides inclusive. [L. 181b—184b]. Německé prognosticon, jež *Ludvík Jindřich Tütz* r. 1668 císaři podal.

38. *Epitaphium* super tumbam celsissimi Dni Dni *Wenceslai* principis defuncti *de Lobkowitz* positum. [L. 184b—185a]. „Siste viator. Quis fuerim et modo sim, paucis scito. Dies nona supra vigesimam Januarii A° 1609 natalis, vigesima secunda Aprilis anno 1677 erat fatalis. Fui Wenceslaus in Silesia Sagani dux, sacri Romani imperii princeps, gubernator domus Lobkowiczianæ, imperialis ditionis Sternsteinii princeps-comes, in Chlumecz et Raudnicz ad Albim dominus, aurei velleris eques, cæsarearum regiarumque Majestatum intimus consiliarius, excubiarum præfectus generalis, consilii aulici bellici præses, supremus aulæ præfectus et supremus utriusque Silesiæ capitaneus, denique fui comes. princeps, dux. Sum pulvis, umbra, nihil. Perpendite magnates, angusta enim sunt spatia, quæ mortuum a morituro distingvunt. Perpende et tu viator, dic requiem et abi."

39. *Condolentia gratulatoria cuidam podagroso porrecta.* [L. 185 b.]

40. *Colloquium inter Rdm Patrem de Witte, Ordinis Melitensium Micro-Pragæ ad B. Vem sub catena priorem et Patrem Viricum Soc. J., dominum Cohauss et plures alios.* [L. 186a—198b]. Dlouhé latinské veršování sarkastické. Převor Bernard de Vitte, rodem z Westfálska, rád podporoval své krajany („landsmannos"), kteří do Prahy přicházeli studovat. Tak také ujal se k doporučení svého přítele P. Virica jakéhos Cohausse z Paderbornu, jenž do Prahy přišel studovat medicinu. Zaopatřil mu byt a založil jej penězi. Cohauss přivezl mu darem westfálské šunky. Po nějakém čase došlo mezi oběma k nedorozumění. Zchytralý Cohauss totiž Vitteovi dluhu neplatil, tvrdě, že vše již vrchovatou měrou nahradil darem svým. Z toho pak vyplynuly pomluvy a různé nesnáze, jak v Praze, tak i v Paderborně. Vše to latinský veršovec dosti vtipně líčí; opus své končí pak slovy:

Hæc, quæ scripta vides, tibi conservare volebam,
  pacatus placidâ suscipe fronte, precor.
Lector et authori veniam præstabis amice,
  si re sint et spe forte minora tuâ.
Nec locus aptus erat, scribendi copia nulla,
  nec mora, nec tempus, nec liber ullus erat.
Me reliquos etiam neque neglexisse labores,
  octidui spacio composuisse scias.
Hoc citius veniam præstabis candide lector,
  quo minus in scripto carmine tempus erat.

41. *Quodlibetum bellicum.* [L. 199a—203a.] Latinsko-německé makaronské veršování o 32 slohách. Líčí se v něm svízele válečné. Ukázkou stůjtež zde počáteční slohy:

1. Heu Martis alea,
So man sie bei den Licht besieht,
Longe miserrima:
Dum vivimus, occumbimus,
der Sieg ist unser Hindernus
ô levis tessera!

2. Toto vicennio
Geht alles unter über sich,
Furore bellico,
Nec unicum tugurium,
Will geschweigen gantzes Fürstenthumb
cedit Imperio.

3. Si recte censeas,
Nichts hatt das lange Kriegen gmacht,
Als arme viduas;
I Sveviæ per angulos,
So findst du nichts den orphanos,
ædesque vacuas.

4. Fides prætenditur,
Ist aber lautter Affenspiel,
Moneta quæritur:
Cui labor est fastidio,
Der flickt sich beyn Soldaten zue,
fustisque deditur.

42. *Praga in Parva et nobiliore sui parte occupata, in Vetere et nova Urbe ter acerrime obsessa semper fortiter propugnata,* merito igitur superato Divis faventibus periculo et profligato ad unius moenia civitatis bello gLorIa In sVpernIs sIt Deo et In terra paX paX hoMInIbVs bonæ VoLVntatIs. Anno 1648. [L. 203b—216b]. Latinská píseň s nápěvem, opěvující hrdinské hájení Prahy proti Švédům, ale nedokončená.

Pars Prima. Praga minor cum arce 26. Julii A° 1648 a Königsmarkio sub horam secundam matutinam occupata. [L. 204a—211b]. Sloh 63.

Počátek zní:

Non dormit Ithacus, Ductor Marchiacus
Vigila Troja Bohemica.
Ad arma, ad arma, huc ferrum, huc parma,
Ah, time hunc Argum, abrumpe lethargum
Adest Königsmark!

Pars secunda. Praga in Vetere et Nova Urbe bis a Wittenbergio obsessa. Ubi ea, quæ a 26. Julii et adventu Excellentissimi comitis ac generalis Bucheimii usque ad ejusdem captivitatem finemque septembris gesta breviter perstringuntur. Sloh 33. Ukázkou stůjtež zde prvé 2 slohy:

1. O bona Numina! adhucne lumina
Vestra Bohemos respiciunt?
Bucheimius venit, terrorem is lenit,
Austriacus Heros, leones et meros
Ducit milites.

2. O viri Martii Gradivi filii,
Equitum manus lectissima,
Discendant nunc equi, nec pigeat sequi
Honorem vocantem et Pragam rogantem
Voce supplici.

Pars tertia. Praga quatuor hebdomadarum spatio contra sereniss. Carolum Gustavum, comitem palatinum Rheni fortissime propugnata. Sloh 9; z nich ukázkou podáváme první a poslední:

1. Cum hac victoria crescit ferocia
Sveci trophæa iam erigunt:
Jam regnum subactum, cum Praga est actum,
Jam Pilsnæ minantur, Budvicio dantur
Dies pauculi.

9. Inundant collibus laxis ordinibus
Aciem Sveci exporigunt:
Exoptant videri, et sperant timeri;
Metantur mox castra, it clamor ad astra,
Stant tentoria.

43. *Supplica fratris Matthaei Unger, laici Strahoviensis.* [L. 217a—219a]. Německý prosebný list ke konventu, v němž frater laik Matouš

Unger si stěžuje, že po drahný čas, ač laik, jako klerik byl potřebován. Celý list psán jest komicky naivně. Prosí opětovně, aby o něm bylo rozhodnuto, čím vlastně má býti: klerikem či laikem („schwarz oder weiss, laicum oder clericum, bin ich zu beiden bereit: wollen Sie mich clericum, non recuso laborem; wollen Sie mich laicum und mit Spott aus dem Chor thun, so lassen Sie mich in ein ander Convent . . .").

44. *Jubilatio filiorum Sion in anno iubilaeo* regiminis abbatialis Reverenmi et Amplissimi Dni Dni *Godefridi Olenii*, celeberrimæ ecclesiæ Zabrdovicensis . . . abbatis. [Str. 219b.] Krátké blahopřání latinské na způsob chronosticha. (Pokračování.)

Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích.

Napsal **Dr. Ant. Lenz**, probošt královské kapitoly Vyšehradské.

(Pokračování.)

Kapitola 8.

Ostouzejí mnichy předně proto, že mají oděv prostý a pokorný. — Tertia pars principalis totius operis: in qua ostenditur, quomodo religiosorum famam corrumpere nituntur, in multis eos frivole impugnando. Et primo quidem, quod habitum vilem et humilem deferunt.

Sv. Tomáš praví ihned na začátku obrany této, co praví sv. Řehoř:[59]) „Nequaquam quis sanctorum neglecta prius corrigere praesumeret, nisi prius meliora de se sensisset." A na to uvádí slova Jeronymova (k Sabinianovi): „Ne tibi solus videaris errasse, simulas nefanda de servis Dei, nesciens, quod iniquitatem in alterum loquaris, et ponas in coelum os tuum. Nec mirum, si a te qualescumque servi Domini blasphementur, cum patremfamilias Beelzebub vocaverint patres tui."

Tato slova mají svoji platnost i nyní; neboť ti, kdož bojují proti duchovenstvu, jsou z větší části ničemové, plní hnisu hříchů, avšak oni přehlížejí své vady, a tím bezohledněji napadají kněžstvo a církev, čím hnusněji poklesli, aby tou zločinnou cestou omluvili své zlosynství.

Nepřátelé mnichů, jak dokládá sv. Tomáš, hřeší dvojím způsobem proti nim; zlé úsudky činíce α) o věcech, β) o osobách. Stran věcí falšují úsudek dvojí cestou, tvrdíce o věcech, *a)* které jsou na mniších zjevně dobré, že jsou zlé; *b)* že věci, které mohou býti buď dobré nebo zlé, jsou nedovolené. Oni tupí:

1. *jejich roucho pokory,*
2. *oni je tupí pro charitativní skutky jejich,*
3. *proto, že vycházejí z řehole, aby hlásali slovo Boží,*
4. *proto, že se oddávají studiím,*
5. *proto, že slovo Páně vkusně přednášejí.*

Oni tupí roucho pokory mnichů, neboť čelí prý proti němu slova Páně:[60]) „Varujte se proroků, kteří k vám přicházejí v rouše ovčím." K tomu přidávají „glossu": „že prý ďábel vida, že nemůže zjevnými haeresemi ničeho vyříditi, vysílá falešné bratry

---

[59]) M. V. Meral. — [60]) Mat. 7. 15.

habitu religionis." Pro tu příčinu bylo prý v staré církvi zakázáno oděv od jiných se lišící nositi, anoť prý v tom vězí pokrytství a to prý Pán Ježíš nejvíce kárá. Praví prý sv. Řehoř:[61]) „Sub vilitate vestium latet hypocrisis; pretiositas autem vestium ad delicias carnis pertinet, vel etiam aliquem motum superbiae occasionaliter inducit." A tak prý více sluší kárati výstřednost v rouše chatrném nežli v nákladném.

Pán Ježíš prý sám se odíval v roucho nádherné, v tuniku totiž nesešívanou. Že prý bylo roucho Páně nádherné, viděti prý lze z té okolnosti, že vojáci na hoře Kalvárské raději o ně los metali, nežli by je byli roztrhali. I papež prý nosí roucho nádherné, jakož užívali ve starých dobách králové purpuru. A proto prý není v pořádku, když mnichové se liší chatrným rouchem od jiných.

Avšak kterak ti odpůrci bijí pravdě do očí, vysvítá z příkladu Jana Křtitele,[62]) z příkladu sv. proroků[63]) a z příkladu dvou svědků na konec světa.[64]) Také je známo, že sv. otcové neodsuzují roucha pokory, dobře však že odsuzují nádheru v oděvě.

Z toho že přicházejí falešní proroci v rouše ovčím, nejde nikoliv, že sprostnost roucha jest zavržitelna, ale spíše, že jest chvalitebna, neboť by falešní proroci roucha takového, kdyby nebylo o sobě dobré, neužívali. Jestliže užívá ďábel roucha toho, aby podváděl, jest patrno, že má sprostné roucho proto, že ho lidé zle užívají.

Co se týká rčení nepřátel řeholí, že by byl užíval Kristus Pán roucha nádherného, praví sv. Tomáš: „Non est credibile, quod Dom. J. Christus pretiosis vestibus indueretur, qui Joannem commendabilem ostendit, quod non erat mollibus indutus, alioquin Pharisaei, qui exteriorem sanctitatem ostentabant, sicut de eo dicebant, quod erat vorax et potator vini, et publicanorum amator, ita et de eo dixissent, quod esset mollibus indutus. Milites etiam, qui ei illudebant, non eum veste purpura induissent in signum regiae dignitatis, si tunica inconsutilis auro et serico contexta fuisset, sed quod tunicam ejus milites dividere noluerunt, hoc non fuit propter pretiositatem vestis, sed propter numerum, quia quatuor partibus superfuerat, quas milites de vestibus Christi fecerunt; et si divisa fuisset, omnino fuisset inutilis, in quo manifeste apparet, quod non erat de pretiosa materia."

Kapitola 9.

Kterak napadají mnichy hledíce ke skutkům charitativním. — Quomodo religiosos impugnant, quantum ad opera charitatis.

Nepřátelé mnichů vidouce jejich dobré skutky na prospěch bližních konané, pomlouvají je, že prý se vtírají ve věci cizí, a to prý jest proti všemu řádu; neboť dí sv. apoštol:[65]) „Prosíme vás, abyste se snažili svoji práci konati." A opět: „Slyšeli jsme zajisté, že někteří mezi vámi chodí nepokojně, nic nedělajíce, ale všetečné věci činíce."[66]) A zase praví apoštol:[67]) „Žádný, kdož bojuje Bohu, nezaplétá se v obchody světské, aby se libil tomu, od kohož je zvolen."

---

[61]) In. I.. Pastor. — [62]) Mat. 3. [63]) Žid. 11, 37. [64]) Apoc. 11, 3. — [65]) I. Thess. 4, 11. [66]) II. Thess. 3, 11. [67]) II. Tim. 2, 4.

Avšak texty tyto vypovídají pouze, že má každý konati povinnosti svého povolání a jiných nepodnikati, jsou-li jemu a duši jeho na škodu, aniž světských věcí konati na místo duchovních k Bohu čelících, a nemají co činiti s řeholemi.

Kromě toho vývody z textů těchto odporují Písmu, neboť čteme:[68]) „Náboženství čisté a neposkvrněné u Boha a Otce toto jest: navštěvovati sirotky a vdovy v soužení jejich, a neposkvrněného sebe ostříhati od tohoto světa."

Není tedy pravda, že se mniši od Boha odchylují a zle činí, konají-li skutky milosrdenství a vedeni láskou křestanskou obstarávají věci cizí.

Pravda jest, že žádný, kdož bojuje pro Boha, nemá se zaplétati ve věci světské, ale světské věci znamenají, když se někdo v ně vtírá pro zisk, jako jsou obchody, a těch se mají mniši varovati, avšak toho není, když tázáni byvše, podávají a jsou k ruce radou svojí.

Kapitola 10.

Jak napadají řeholníky, pokud vycházejí pracujíce o spáse duší. — Quomodo religiosos impugnant, quantum ad discursum pro salute animarum.

Nepřátelé napadají mnichy, vycházející pro spásu duší, slovy apoštolovými.[69]) „Slyšeli jsme zajisté, že někteří mezi vámi chodí nepokojně, nic nedělajíce, ale všetečné věci činíce."

Na jejich příhanu uvádějí také slova Augustinova[70]) „Nusquam missos, nusquam fixos, nusquam stantes, nusquam sedentes."

Pán Ježíš prý praví:[71]) „Kdežkoli vejdete do domu, tu ostaňte, dokud nevyjdete odtud." Nemá se tedy, jak tvrdí kazatel, toulati po domech.

A opět praví Pán Ježíš:[72]) „V témž domě ostaňte, sedíce a pijíce, což u nich jest, nebo hoden jest dělník mzdy své. Nechoďtež z domu do domu."

Avšak texty uvedené drží do sebe jiný smysl, než který mu vtírají nepřátelé řeholí, neboť u sv. Marka a sv. Lukáše zakazuje Pán Ježíš patrně běhati od domu k domu za příčinou zisku anebo k opatření sobě bytu pohodlnějšího. Podobně má také sv. Augustin na mysli mnichy, kteří se toulali pro zisk, práci se vyhýbajíce.

Kapitola 11.

Kterak napadají mnichy pro snahy jejich vědecké. — Quomodo religiosos impugnant, quoad studium.

K tomu účelu, aby studie mnichů zlehčili nepřátelé jejich, uvádějí slova apoštolova:[73]) „Vždycky se učíce, ale k poznání pravdy nepřicházejíce."

K tomu přidávají slova sv. Řehoře:[74]) „Sicut incarnata veritas in prædicationem suam pauperes simplices et idiotas elegit, sic e contrario damnatus ille homo, quem in fine mundi apostata angelus assumet ad prædicandum falsitatem suam, astu-

[68]) Jak. I. 27. — [69]) II. Thess. 3, 11. — [70]) De opere monachorum. — [71]) Mark. 6, 10. — [72]) Luk. 40, 7. — [73]) II. Tim. 3, 7. — [74]) in 13. lib. Moral.

tosos dupplices, atque hujus mundi scientiam habentes, electurus est.“ Vyhlašují tudy mnichy za předchůdce Antikristovy, poněvadž jsou kazatelé vědomostmi slynoucí.

V Písmě prý čteme: „Vědomost nadýmá, láska pak vzdělává“. Proto prý dí sv. Řehoř,[75]) „že se sv. Benedikt vzdálil studií, by stal se vědoucí nevědoucím a podle své moudrosti neučeným. Proto by prý měli mniši všeho studování zanechati.

Tou příčinou zapovídá prý sv. apoštol[76]) zahálku a konání věcí všetečných. Všetečnost pak se zakládá ve studiích. Měli by prý tedy mniši opustiti studie a raději pracovati rukama svýma.

Sv. Tomáš zde poznamenává, že nepřatelé mnichů nejsou původci této zlorady, ale Julianus Odpadlík, který křesťany vyhostil ze studií vědeckých, a to ovšem konají všecko proti autoritě Písem Božích. Vždyť prosí David:[77]) „Bonitatem et disciplinam et scientiam doce me.“

Učení těchto odpůrců čelí také proti autoritě sv. otců. Sv. Jeronym dí:[78]) Numquam de manu et oculis tuis recedat liber.“ A tamtéž: Ama scientiam scripturarum et carnis vitia non amabis.“ A v dopise na mnicha Pavlina praví: „*Sancta ruscicitas solum sibi prodest, et quantum aedificat ex vitae merito Ecclesiam Christi, tamen nocet, si contradicentibus non resistat.*“ A opět dí:[79]) „Multo tempore disce, quæ postmodum doceas.“ Sv. Řehoř:[80]) „Nimirum necesse est, ut qui ad prædicationis officium excubant, a sacræ lectionis studio non recedant.“ Mimo to život řeholníkův má býti rozjímavý, k tomu však náleží také studie.

Řeholníci se mají obírati netoliko studiemi svatými, ale i světskými, což také činí, a to se dí k jejich chvále.

Jest tedy zjevno, že se mohou řeholníci obírati studiemi, ba že jsou k tomu povoláni.

Odtud jsou všecky námitky proti tomu nicotné. Slova sv. Pavla[81]) mají býti vykládána o těch, kdož jdou za takovými studiemi, které od pravdy odvádějí. Slova sv. Řehoře[82]) mají na zřeteli ty, kdož užívajíce světské vědy k milování tohoto světa, a pak kazatele, jež Antikrist, přijda na svět, po celém světě rozešle, ježto budou vynikati vědomostmi, ale proto nemá býti věda zamítána.

Pravda jest, že věda nadýmá, ale jen tenkrát, když je samotna, ale vzdělává, když jest s láskou spojena.

(Pokračování.)

Mikšovicova kronika Lounská.

Část 7. (od r. 1599 do 1601.)

T. l. v pondělí po sv. Maří Magdaleně (24. července) Jan Vážnej šel s udicí na ryby a potom v středu nalezen v Oboře utopený, kteréhožto dne k večerou i pochován jest u sv. Petra.

T. l. v neděli po sv. Martě hospodyni Jan Smetana, švec, se ženil. Bral sobě za manželku sedlářku od Vilíma Čuřáka, ona třetího muže a on šestou ženu.

---

[75]) II. Dialog. — [76]) II. Thess. 3, 11. — [77]) Ž. 118, 66.
[78]) ad Rusticum monachum. — [79]) ad Rusticum monachum.
[80]) in Pastorali. — [81]) II. Timoth. 3, 7. — [82]) Dial. II.

T. l. v pátek po sv. Františku, jinak 6. d. m. října Pavel Mikšů, ouřadní služebník, přijat v městské právo, kteréhožto 2 kop. míš. dal.

T. l. v středu po sv. Diviši jinak 11. d. m. října urozená panna p. Anna šlechtična rozená z Weitmile mezi 10. a 11. hod. na zámku Postoloprtském umřela.

T. l. v outerý po sv. Havlu (17. října) přijela sem do Loun lekací Perského krále okolo poledni na 8 vozích a potom jak po obědě bylo, zase k Slanýmu z města jela. Oznamovali někteří, že pro veliká nebezpečenství Turků, Tatarů a Poláků mimo cestu svou, odkud z své krajiny k J. M. C. upřímo a silnicí obyčejnou jeti měli, přes sedm set mil jinými krajinami zajeli.

Jisté snešení p. purgmistra pánův s sladovníky. T. l. v pátek po sv. Lukáši evangelistu Páně (20. října) sladovníci starší i mladší na předložení J. M. C. pana rychtáře, pana purkmistra, panův rady obojí k tomu přistoupili, že jednomu každému chudému i bohatému spravedlivě učiniti a kterejkoliv z sousedův na sladovny jich ječmene buď voziměho neb jarého na sklad sobě skoupí, totiž když sladovník po 26 kop. komu sladu polije, to že mu zvláště, jakého sobě ječmene koupí, složiti, co mu přiroste, navrátiti chtějí, jsou k tomu přisoudili a tak se zachovati připověděli. Naproti tomu aby v své práci žádného zkrácení a škody od dělání takových sladův škody neměli od díla sladův od ječného tři kopy, dvanácte grošův od bílého d... (vynecháno) jim dávati se má.

Víno drahy u Doroty Užidilky. T. d. a l. Dorota Užidilka červené víno po 4 gr. míš. leta 1599 zrostlý nejprvé začala ven i na řády šenkovati.

Mráz vinicím uškodil. T. l. v středu d. pam. sv. Kryšpína jinak 25. d. m. října ráno přede dnem připad velký mráz zde v Lounech i jinde, tak že (čehož lidé jakživi, kteří nejstarší jsou, nepamatují), všecky vinice přední, v Černých Dolích i jinde všudy až i pod Hoblíkem dosáh a všecko víno, které zaměklý nebylo, odrazil, že na týchž vinicích jako měšec viselo. Ačkoliv podle lidské zprávy mrazy bývaly, ale však Hoblickým první mráz nikdy tak neuškodil a jich nedosáh jako ten. A potom ve čtvrtek i pátek znamenití tuzí mrazové byli, že lidé do 15 i 16 hodin vína sbírati nemohli, a mnozí nadáli se déleji tepla, ani presů nezapařovali, o ně se nehrubě starali, sbírat nepospíchali. A potom každý chtíc k presu a víno sbírati, jiní na pospěch na kádě, vany a kdo k presu mohl přijíti (zvláště pak, kteří své presy měli) na čeřeň sbírali, a tak mnozí s velikou ujmou a škodou svou takový dar Boží sobě sklidili.

Sladovníkův uvolení. T. l. v středu po sv. Martinu 15. d. m. listopadu páni sladovníci starší i mladší na nadepsané předložení pana purgmistra, pánův k tomu přistoupili, že jednomu každému s hřebínkem na tu míru, jak sám od sedláka přijme, totiž ječmene 16 str. a pšenice po 15 stryších políti a co jednomu každému přísluší a jaký obilí dá, tak zcela a zouplna navrátiti chtějí, načež i povinnost v obojí radě dotčeného dne učinili.

Obec o sladovníky. T. l. v pátek po sv. Martinu (17. listopadu) byla obec městská držána a sousedům to v známost snešení

sladovníkův uvedeno, od kterýhožto díla vod ječnýho sladu 2 kopy 36 gr. a od bílého 1 kopu 30 gr. míš. dávati mají.

T. l. v neděli po sv. Brikcím jinak 19. d. m. listopadu v přítomnosti pánův pana Ondřeje Cholossia Pelřimovského, ouřad purkmistrovský držícího, Jana Strejce Píseckého a Václava Červenky staly se smlouvy svatební mezi Pavlem Mikšovic, služebníkem pana purgmistra, pánův města Luna a Kateřinou, dcerou po Šimonovi Paulovi zůstalou, a to takové, že ona Lidmila Paulova matka její po ní Kateřině věnuje roucho ve sto kopách míš. a do dne a do roka na hotově osmdesáte kop míš. dáti chce a on zase Pavel do dne a do roka jí Kateřině z podílu svého zase proti tomu jedno sto vosmdesáte kop míš. obvěnuje. Což i na svadbě, když pro nevěstu přišli, opáčeno a toho dáleji doloženo jest, že jí dceru svou tím neodděluje.

T. l. v outerý po sv. panně Kateřině 28. d. listopadu ženil se Pavel Mikšů, pana purgmistra, pánův služebník. Pojímal sobě za manželku pannu Kateřinu dobré paměti Šimona Paula dceru. Brali ho z domu Jana Dčbera a svadba konána byla v domě Lidmily Paulovy, dotčené panny nevěsty paní matky.

L. P. 1600 v outerý po památce sv. panny Kateřiny 28. d. listopadu ženil a vstoupil jsem v stav svatého manželství já Pavel Mikšovic s poctivou pannou Kateřinou po Šimonovi Paulovi zůstalou dcerou, t. d. svadba konána v domě Lidmily Paulovy, manželky mý matky. Pán Buoh rač nám požehnání svého svatého uděliti, štěstí, zdraví dáti, abychom v lásce a svornosti přebývali a z toho Pána Boha chválili.

T. l. v outerý po novým letě (2. ledna 1601) páni literáti kůru latinského u Jana Bakalářovic měli kolací a na pitku při té kolací sud vína odsoudili.

T. l. v středu po pam. sv. tří králův jinak 10. m. ledna Kateřina Daniele Raka dcerka a Jiříka Šifle z Wasršteina manželka, porodila s velikou náramně těžkou bolestí dví dítek nedochůdčátek, oba dva syny, kteřížto t. d. umřeli, však oba dva křtu sv. došli a potom na zejtří po nešpořích u Matky Boží pohřbeni (hoden koláče za to).

T. l. v neděli po sv. Fabianu a Šebestianu 20. d. m. ledna v domě Vilíma Čuřáka Hans Treys z Kolmarku a Jan Celler, obadva tovaryši, pohodli se něco mezi sebou jsouc napilí obá pro Dorotu po Antonínovi Bradýřovi někdy zdejším, že majíce s ní oba slib manželský ale však prve Hans Treys nežli Jan Kruciger, od kteréžto Hanse Treysa i do konsistoře dolejší pražské k pátku po 3 králích léta 1601 pominulých jsouc pohnána jemu tu také i přisouzena. Jan Kruciger nejprv k němu Trejsovi židlíkem hodil a on potom Trejs zase naň. Až potom k pranici přišlo, že vyběhši Jan Kruciger ven z světnice a za ním Hans Treys s jinými dvoumi tovaryši bradýřskými s kordy postihl ho Jana Krucigera vně v domě, Treysa porazil jej na ňáké kantnýře, posed ho a on Jan Kruciger ležícího na sobě Jana Treysa nožem svým ubodl v levej bok až mu bránice vylezla. Tu potom on Treys cejtíc na sobě těžkost, když ho uvázali, poslal pro p. děkana a velebnou svátost od něho přijal a po tom na zejtří k Anně Michlenový nešen a od toho ubodnutí v outerý k vičerou na zejtří 22. januarii umřel.

(Pokračování.)

Drobné zprávy a posudky.

Korunovace císaře Karla VI. na krále uherského. Dle letopisů Lothových podává *dr. M. Kovář.* (Dokončení.)

Císař pomazán a korunován za krále uherského, obětuje zlato. Potom pojali oba assistující biskupové císaře do svého středu a vedli jej k hlavnímu oltáři, kdež arcibiskup stoje na straně evangelia a modle se případnou modlitbu z pontifikálu, pomazal císaře olejem katechumenův a skončiv toto pomazání, modle se opět modlitbu a prst na novo namočiv v oleji, pomazal jej na prsou; po čemž byl J. V. od biskupů přisluhujících a jiných praelatův opět veden za oltář, svatý olej odnesen a pak císař od týchž biskupů posazen na trůn a tam za assistence nejvyšších hofmistrů oblečen v roucho sv. Štěpána a obut v pozlacené střevíce. Potom počala se sloužiti mše svatá a po graduale a po epištole veden J. V. opět k oltáři, kdež jemu, klečícímu o něco výše, od arcibiskupa ostřihomského podán obnažený meč sv. Štěpána za čtení těchto slov z pontifikálu: »Accipe gladium sanctum, munus a Deo, in quo concides adversarios populi Dei Israel, t. j. přijmi svatý meč, dar od Boha, jímž přemůžeš nepřátele národa Božího Israelského.« Meč od něho pak vzavše zpět a zastrčivše do pochvy, opásali jím J. V., jenž se potom obrátil k lidu, jej opět vytasil a jím třikrát zamával v podobě kříže, jednou před sebe, po druhé na pravo a pak v levo, na znamení, že v každé době hotov jest udatně bojovati za víru a věc Boží. J. V. pak meč opět zastrčil, načež jemu opět pokleknuvšímu od arcibiskupa za přísluhy ostatních biskupův a palatina při odříkávání modlitby z pontifikálu vstavena koruna na hlavu a žezlo vloženo do pravé ruky, meč sv. Štěpána však zase odepiat a dán tomu, jenž jej dříve nesl.

Po tomto obřadě J. V. korunu maje na hlavě a žezlo a říšské jablko v rukou, veden byl od arcibiskupa a biskupů ke trůnu, pak za zvuku uherských a německých kotlův a trub, za hřmění děl z hradu a hmoždířů z věží městských, za výstřelu z mušket a za nesčetného volání »Vivat!« zapěno Te Deum laudamus, po němž na znamení dané palatinem arcibiskup jakožto celebrant modlil se z pontifikálu obvyklé modlitby a po skončení jich zapěno evangelium. Mezi tím strážci odznakův sňali císaři korunu, odňali žezlo a říšské jablko a rozestavili se s těmito odznaky kolem trůnu. Potom Jeho Veličenstvu dáno evangelium k políbení od arcibiskupa a biskupův a zazpíváno Credo, po jehož ukončení J. V. při obětování od biskupů veden k hlavnímu oltáři, kdež kleče, ve stříbrné misce k tomu připravené obětoval něco zlata, při čemž políbil kříž od arcibiskupa mu podaný, pak veden zpět ke trůnu od biskupů přisluhujících a ve čtení mše svaté pokračováno, při čemž o pozdvihování odznaky říšské skloněny k zemi a po pozdvihování zase vztyčeny.

Když slavná mše svatá dospěla až k přijímání, byl J. V. k němu veden od biskupů, načež od nich zase zpět doprovozen ke trůnu, vstavil si na novo korunu na hlavu.

Několik pánů pasováno na rytíře. Po skončené mši svaté od strážců dveří otevřeny veliké dvéře chrámové, k nimž se Jeho Veličenstvo ihned odebral, a odtud i s družinou v průvodu šel pěšky do chrámu veleb. otců františkánů ulicemi, prkny obloženými a červeným, bílým a zeleným suknem pokrytými. Při tomto průvodu hojně rozdáváno peněz korunovačních a ve zmíněném kostele rytíři pasováni.

Nový král skládá obvyklou přísahu. Po skončení těchto obřadů Jeho Veličenstvo vsedl na koně a odjel i se zmíněnou družinou, jakož i s praporečníky a nositeli odznaků, již byli též na koních v předešlém pořádku ulicí sv. Michala za bránu městskou, před níž byla postavena nedaleko kostela milosrdných bratří vysoká, suknem pokrytá tribuna, na niž vystoupil J. V. se dvěma arcibiskupy, ostřihomským a kaločským, palatinem, nejvyšším hofmistrem, král. dvorským sudím a několika jinými biskupy, a o něco výše ostatních stoje a vyzdvihnuv dva prsty, skládal obvyklý slib, že hájiti bude svobody a immunity říše, u přítomnosti veškeré družiny a lidu stojícího okolo tribuny s hlavami obnaženými. Po odbyté přísaze opět bezpočetně voláno: »Ať žije král!« a stříleno z děl a mušket, než J. V. zase vsedl na koně.

Obřady na hoře Královské. Konečně J. V. sestoupiv s tribuny, vsedl opět na koně a odebral se v průvodu stavů, kteří seděli též na koních (kromě biskupů, kteří mimo ty, kteří před Jeho Veličenstvem nesli vysoký kříž, tam byli zůstali) mezi 2 arcibiskupy k Dunaji k hoře tak řečené Královské, u jejížto paty zmínění stavové stanuli, J. V. však vyjel na její vrchol, tam vytasil meč sv. Štěpána, jímž byl opásán, a zamával jím v pobobě kříže čtyřikrát ke čtyřem stranám světovým. Skončiv to vše, J. V. jel s veškerou družinou zpět do hradu. Praporečníci jej doprovodili až k paláci a nositelé odznakův až do komnat, kde odznaky uloženy. Pak J. V, zasedl k tabuli; jemu po pravé straně seděl arcibiskup ostřihomský, papežský nuncius a vyslanec benátský, po levé straně palatinus Hungariæ a arcibiskup kaločský.

O českého kaplana do Budějovic žádal r. 1667 tamější děkan Matyáš Václav Klampfl; v listě svém ke konsistoři píše mimo jiné: »cum R. D. Paulus, bohemicus meus sacellanus, ad parochiam Weleschinensem legitime iam confirmatus sit et alio capellano bohemico, qui diebus dominicis et festivis cathedrae praeesse possit, indigeam, rogo humanissime reverendissimam et amplissimam dominationem, dignetur tale subiectum praesentare.“ *)

Dr. A. P.

Horlivý konvertita. Roku 1668 získal známý Matyáš Tanner z Tov. Ježíšova víře katolické učeného theologa luteránského Jana Nostitia rodilého z Uher, jenž v Jeně byl studoval. K radě Tannerově odhodlal se Nostitius vydati apologii svého obrácení a vyvrátiti v ní bludy a důvody haeretikův. Poněvadž však při té práci bylo nutno nahlížeti do spisů haeretických, žádal Tanner konsistoř jeho jménem za dovolení čísti spisy haeretické.**) Vyšla-li kdy apologie Nostitiova, není nám známo.

Dr. A. Podlaha,

Principiis obsta, sero medicina paratur. Případné toto *eteostichon* čili *chronogram* připomíná Loth ve svých letopisech na předčasné úmrtí císaře Josefa I., který záhy skonal uprostřed běhů válečných a jehož smrt přivodila náhlý obrat v situaci politické v neprospěch rodu Habsburského. Císař zemřel nemocí zdánlivě nepatrnou, dětskými neštovicemi, a tu kdosi použil k označení roku úmrtí císařova známého výroku římského básníka Vergilia (šestiměrem):

PrInCIpIIs obsta, sero MeDICIna paratVr***) (1711). *Dr. M. Kovář.*

Katolická reformace na panství Náchodském. Z nepovšimnuté dosud listiny v archivě arcibiskupském dovídáme se některých zajímavých podrobností o katolické reformaci v Náchodě. Jesuita Samuel Laberhittel podává dne 2. července r. 1651 z Náchoda kardinálovi Har-

*) Listina v arcib. archivě (Recept. 1668.) — **) Recepta z r. 1668 v arcib. arch. v Praze. — ***) Z počátku učiň přítrž, neboť pozdě jest potom lék připravovati.

rachovi, tuto zprávu: Majitel panství kníže František Octavius Piccolomini, vévoda z Amalfi, horlivě se přičinil o to, aby od jednotlivých poddaných svých rukou dáním obdržel slib, že přijmou víru katolickou. Chtěje pak, aby slib ve skutek byl uveden, svolal na den navštívení Panny Marie poddané náchodské, aby v jeho přítomnosti přistoupili ke stolu Páně. Ale ani jediný se nedostavil, a tak zklamal očekávání vrtkavý lid, popuzen byv Opočenskými a spoléhaje na to, že uchýliti se bude moci do slezského Friedlandu, jenž prý jest asylem všech uprchlých. Nebude-li v čas zakročeno, že veškera práce bude marna a zlé následky že se dostaví. Kníže Piccolomini že hodlá se své strany vše učiniti, co nutno. Prosí tudíž, aby i kardinál věci té se ujal. — Originál zmíněné této listiny zní takto: »Eminentissime Domine Domine, Fama procul dubio Eminentiae Suae tulit in Reverendi Patris Provincialis nostri proximis, quo zelo Excellentissimus dux Amalfitanus dominium suum Nachodense nuper ingressus, singulos ad assensum fidei orthodoxae suscipiendae datâ manu adduxerit, atque die Visitationis Magnae Matris promissionem felici omine in effectum reducere voluerit, ab ecclesia Nachodensi initium facturus, seria viciniorum et abunde instructorum pagorum convocatione, ut ibidem se praesente coenâ Dominica pascerentur. Verum quasi nemo unus comparuit: fefellitque expectationem mobile vulgus per Oppotznenses Excellentissimi D. Colloredonii subditos commotum et Fridlandiam, spem perfidorum, receptum, notam civitatem Silesiæ heu nimis conatum brachii utriusque status confringentem, asylum omnis faecis profugorum, conversionis obicem et conservandis conversis tineam intolerabilem, adeo ut nisi remedium efficax contra tam pestilens receptaculum mature applicetur, non solum labor operiosissimus quisque sit inanis futurus, sed plane recidiva, imo et rebellio proxime timenda videatur, quia modo turmatim ad male pacificam Fridlant confluunt, illic conciliabula cudunt, inde nuncii frequentissimi cursitant, in eius vicinia transfugae commorantur, quae omnia et peiora alia notoria sunt, testibus ipsis transfugis interceptis. Quocirca suppliciter Eminentiae Suae accidimus, et ut validius ante ferventissimam iam voluntatem Eminentiae Suae excitemus, preces Excellentissimi Ducis nostri praeferimus, zelumque ingentem, qui armis etiam frenoque suos iam aggreditur, ne ex parte sua quidquam desideretur; eâ spe nixus, quod Eminentia Sua sapientissimo consilio suo tantum malum mederi volet scietque. Cuius oram extremam inclinatus exosculor. Eminentiae Suae servus in Christo Samuel Laberhittel, Societatis Jesu. Nachodii 2. Julii Ao. 1651.*) *Dr. A. Podlaha.*

Epigram na hrab. Wallisa a Neuperga. Z Lothovy kroniky podává Dr. *M. Kovář*. Po nešťatné válce turecké r. 1737—1739 vrchní velitelé hrabě Wallis a hrabě Neuperg byli pro unáhlené, nepříznivé uzavření míru bělehradského (18. září 1739) uvrženi do vězení. O změně štěstí těchto dvou generálů napsal kdosi tento epigram, jejž uvádí Loth ve své německé kronice s nápisem:

Über die Glücks-Änderung der zwey Herren Generals Wallis u. Neuperg.

Wann Wallis in Latein so viel als Thal bedeutet,
Und Neuperg auf gut Teütsch von Berg wird hergeleitet:
So sieht man Berg und Thal (ein Wunder-Ding der Welt)
Nunmehr beysammen seyn und völlig gleich gestellt.
Die Zwey, so kurtz vorher die Ehren-Berg bestiegen,
Macht das verkehrte Glück im Thal des Unglücks liegen.

*) Orig. v arcib. archivě.

Dem Thal hat von dem Berg den Fall der Krieg gemacht,
Dem Berg hat in den Thal der Friedens-Schluß gebracht.
Hätt in dem Krozker-Thal der Thal sich nicht gerieben,
Und auf dem Belgrads-Berg der Berg nichts unterschrieben,
Wär Thal noch auf dem Berg, und Berg wär nicht im Thal,
Auch weder Berg noch Thal erlitten diesen Fall.
So liegt dann Berg und Thal in einem Thal begraben,
Aus dem sie aufzustehn gar schlechte Hoffnung haben.
Ihr Menschen, lernet nun, wie klein und schwach ihr seyd,
Dann Berg und Thal seynd selbst vom Falle nicht befreyt.

Válečná moc císaře Karla VI. r. 1716 v Uhřích. Z Lothových letopisů podává Dr. *M. Kovář.* — Když Turecku r. 1716 vyhlášena válka, měl císař tuto válečnou moc: a) pěchoty pluků 26 po 2300 a 3 pluky po 1500 mužů; majitelé pluků byli tito: Herberstein, Quido Starhemberg, Geschwind, Neuperg, Alexander Würtenberg, Max Starhemberg, Lancken, Alt-Würtenberg, Harrach, Regal, Löffelholtz, Jung-Daun, Guelen, Trautsohn, Alt-Daun, Heister, Mikuláš Pálffy, Beuern, Bonevall, Bagni, Alcandete, Baden-Durlach, Bedřich Würtenberg, Alt-Lothringen, Jung-Lothringen, Jung-Wallis; po 1500: Marulli, Faber, Ahumada, celkem 63.300; b) jízdy, a to: kyrysníků pluků 17 po 1080 a 2 pluky po 500 mužů; majitelé pluků tito: Neuburg, Hannover, Gronsfeld, Uhlefeld, Jan Palffy, Darmstadt, Falkenstein, Montecucculi, Mercy, Lobkowicz, Graben, du Hautois, Martigni, Croix, Viard, Caraffa, Emanuel Savojský; po 500: Cordua (španělský), Morach, celkem 19.360; dragonů pluků 10 po 1080; majitelé pluků: Eugen Savojský, Pate, Baireuth, Würtenberg, Althan, Jörger, Rabutin, S. Amour, Schönborn, Galbes (španělský), celkem 10.800; husarů pluků 5 po 600 mužů; majitelé pluků: Ebergeni, Nadasdy, Spleny, Eszterházy, Babocsay, celkem 3000, úhrnem v Uhřích 96.660; v Sedmihradech pěchoty (Otakar Starhemberg, Virmont a Browne) 6900, kyrysníků (Steinwille a Hohenzollern) 2160; tudíž bylo veškerého vojska v Uhřích 105.720 mužů. Naproti tomu bylo vojska tureckého v Bělehradě a okolí 40.000 spahiů, 80.000 janičarů, 30.000 Tatarů, 30.000 Arnautů a 10.000 jiných (mezi něž vřaděn i cís. resident), tedy celkem 190.000 mužů. A přece Eugen Savojský dobyl nad nimi stkvělého vítězství u Petrovaradína blíž Karlovic. O bitvě této, kdež před 17 lety (1699) uzavřem mír s Turky (a v níž raněn byl velvezír turecký, jenž dal zajatého generála Breunera zabiti, aby prý tento pes ho nepřežil) napsal kdos tyto verše:

Was Sultan hat am Fried zu Carlowicz gebrochen,
das hat Eugenius zu Carlowicz gerochen.

Jana Hasištejnského z Lobkovic Putování k svatému hrobu. Dle rukopisu pražské universitní knihovny vydal, úvodem ukazatelem míst a slovníkem opatřil *Ferdinand Strejček.* V Praze nákl. čes. Akademie cís. Františka Josefa 1902. Jan Hasištejnský z Lobkovic (nar. r. 1450), bratr slavného humanisty Bohuslava, jest zakladatelem starší linie svobodných pánů Hasištejnských z Lobkovic, kteří dosud žijí v Němcích. Byl horlivý katolík, přes to však byl věrným přívržencem krále Jiříka z Poděbrad, od něhož neodstoupil ani tehdy, když mu papežský legát Rudolf z Lavantu 1466 vyhrožoval klatbou. Nástupci Jiříkovu, králi Vladislavovi Jan z Lobkovic sloužil věrně, dávaje se potřebovati k různým poselstvím ve věcech osobních i královských. Tak r. 1487 poslán byl spolu s Půtou Švihovským z Risenburka od krále do Říma, aby jménem pána svého složili papeži Innocentiovi VIII. obvyklý slib poslušenství.

Horlivě bránil Jan Hasištejnský všelikým novotám u věcech víry na statcích svých. Těžce nesa, že „v Čechách věří, kdo chce, jak chce“, vyžádal si za onoho pobytu svého v Římě na papeži právo, aby na svém území zakročovati směl důrazně proti všem nepřátelům náboženství katolického. U města Kadaně zřídil znova klášter františkánský, pro nějž od papeže odpustky si vyžádal. Roku 1493 podnikl pouť do svaté země. Dne 1. června vyjel z přístavu benátského, dne 23. července dorazil do Jerusalema, kdež meškal až do 1. srpna; dne 30. září připlul zase zpět do Benátek. Tuto svou cestu vylíčil později (asi r. 1504) nepochybně na základě denníku, který si na své pouti psal. Při tom měl na mysli — jak praví vydavatel — hlavně poučení svých potomkův a nad to také utvrzení jich a posilu u víře katolické, jak tomu nasvědčuje nábožný, v pravdě křesťanský duch, jakým celý spis prodchnut. Psal slohem prostým, nikoliv však suchým a jednotvárným; zajímavě popisuje různá místa a nejpoutavěji vypravuje episody dějepisné. Vynikal všemi dobrými vlastnostmi pravého šlechtice s při tom byl výborným hospodářem a pečlivým otcem. Pro syna svého Jaroslava napsal r. 1504 didaktický spis »Zpráva a naučení synu Jaroslavovi o tom, co činiti a co nechati«. Zemřel 21. ledna 1517. Cestopis jeho byl sice již r. 1834 Čelakovským vydán v „České Včele“, avšak v původním znění teprve nyní uveřejněn v publikaci Strejčkově, která zasluhuje vší chvály. *Dr. A. Podlaha.*

Publikace dioecesního archivu Vratislavského. Kardinal Kopp zřídil nákladem 300.000 marek arcibiskupský dioecesní archiv ve Vratislavi, a mimo to na vlastní svoje útraty dává tisknouti publikace z něho. Nedávno vyšel první silný svazek těchto publikací, jež vycházejí pod názvem »Veröffentlichungen aus dem fürstbischöflichen Diözesanarchiv Breslau.“ Svazek ten podává veledůležitá visitační akta z let 1579—1670, jež k tisku pečlivě upravil ředitel archivu Dr. J. Jungnitz. *Dr. A. P.*

Prvotisky knihovny Strahovské. Sestavil Dr. *Isidor Zahradník.* (Zvláštní otisk z »Věstníku České Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění«. Ročník XI.) Znamenité knihovně kanonie Strahovské nastala novým bibliothekářem drem Isidorem Zahradníkem, jenž počátkem r. 1899 úřad svůj nastoupil, doba nového rozkvětu. Dr. Zahradník s energií sobě vlastní jal se nahromaděné tam poklady literární, jichž valná část neoceněna v různých depositářích odpočívala, pořádati, kriticky oceňovati a vědeckému bádání uchystávati. Teprve jeho zásluhou ukazuje se znenáhla skutečné bohatství knihovny Strahovské. Kdežto dosavadní její nedostatečné katalogy zaznamenávaly jen 576 rukopisů a 404 prvotisků, shledal dr. Zahradník po úmorné práci přes 1700 rukopisů a 1025 inkunabulí. Důkladnou katalogisaci prvotisků dr. Zahradník již provedl a má také již zkatalogisovánu valnou část rukopisův. Stručné zpracování katalogu inkunabulí podává v uvedené práci. Nalézáme tu především seznam prvotisků v abecedním pořádku dle autorův, dale seznam inkunabulí bohemik a posléze velice zajímavé zprávy k dějinám bibliothéky, čerpané hlavně ze záznamů v jednotlivých inkunabulích. Z nich dovídáme se, kdy a odkud knihovna novými přírůstky byla obohacena, kdo byli dřívější majitelé prvotisků, o illuminátořích jejich (knihovna Strahovská má 28 illumovaných inkunabulí), jaká byla původní jejich kupní cena a p. — Do horlivé píle Zahradníkovy můžeme se nadíti, že se nám brzo dostane výborného katalogu rukopisů strahovských. *Dr. A. Podlaha.*

Tiskem a nákladem družstva Vlasť v Praze. — Redaktor Dr. M. Kovář.

Svatojanské hvězdy. Devítidenní pobožnost k úctě sv. Jana Nepomuckého, patrona království Českého. Napsal Ant. Plaček, starosta sboru literátského v Pacově. Cena 50 h.

Pobožnost křížové cesty. Upravil Vl. Hálek. Cena 20 h.

Protiklerikálové aneb Založení katolické besedy v Husově. Napsal *Jan Hejný.* Obrázek ze života v jednom jednání. Otisk z „Vlasti". Cena 30 h.

Pro blaho lidu. — Obraz ze současného života ve 3 jednáních. — Napsal *Josef Flekáček.* — Otisk z „Vlasti." — Hodí se pro malé i velké jeviště. Cena 50 h.

Nový pláč koruny České, aneb zrada socialních demokratů na státním právu národa Českého. Napsal *T. J. Jiroušek.* Cena 10 h.

Sabinismus, barákovství, pokrokářství a „národní" dělnictvo. Napsal *T. J. Jiroušek.* Cena 10 h.

Z dob našeho probuzení. Účast družstva Vlasť v křesťansko-socialním hnutí československém. Cena 20 h.

Španělská inkvisice a její hrůzy. Napsal *T. J. Jiroušek.* Cena 10 h.

Česká Panama. Několik drobných obrázků o hmotném a mravním úpadku národa českého. Napsal *Rud. Vrba.* Cena 12 h.

Naše chudoba. Napsal *R. Vrba.* Cena 12 h.

Skleníčka kořalky. Dle Albána Stolze volně přeložil a upravil kněz Fr. V. Perútka. Cena 14 h.

Praktický spolkový rádce. Příruční knížka pro zakladatele spolků, předsedy, jednatele, řečníky, organisatory, agitatory a vůbec pro každého člena spolků českoslov. Sestavil *T. J. Jiroušek.* Cena 50 h

Průvodce Prahou a jejími církevními a dějepisnými památkami. — Pomocí prof. Jos. Vávry sestavil *J. Flekáček.* Cena 50 hal. Tento díl popisuje památky Hradčan a Malé Strany.

Desatero socialní demokracie. Rozebírá Dr. *Rud. Horský.* III. Pomni, abys den sváteční zničil. Cena 8 h.

Dr. Aug. Smetana, kněz-odpadlík. Dle vlastních spisů jeho napsal Dr. *Václav Kyjovský.* Cena 12 h.

Liguriánská morálka. Napsal Dr. *V. Kyjovský.* Cena 4 h.

Modlitba matky při úvodu s obrázkem. Cena 3 h.

Průvodní list křesťanův, platný až do smrti. Od *Albána Stolze.* Přeložil Karel Vrátný. Cena 4 h.

Upřímné slovo křesťanským dívkám. Sestavil *Karel Vrátný.* 3. vydání. Cena 6 h.

Krátké znázornění mše sv., svátosti pokání a pak zpytování svědomí pro dítky, kteréž jdou ponejprv k sv. zpovědi. — Sestavil *Fr. Halbich,* katecheta. Cena 2 h.

Jak lze znázorniti vývoj idey Messianské. — Ukazuje *Fr. Halbich,* katecheta. Cena 2 h.

Katolický církevní rok a znázornění vlastností Božích, Trojice Boží a Církve svaté. Nakreslil katecheta *Fr. Halbich.* Cena 2 h.

Praktická ministrance, t. j. odpovědi ministranta knězi při mši sv. — Text spolu s výslovností nalepen jest na dvou stranách tabulky z lepenky, tak že ji může ministrant z počátku, než se dokonale slovům naučí, v ruce držeti a zase na stupně oltáře poodložiti. Cena 1 výtisku i s poštovným jest 28 h, bez poštovného 24 h. (Ministrance na obyčejném papíře prodává se za 9 h, poštou 12 h.)

Želatinové lístky z pilnosti pro žáky a žákyně obecných a měšťanských škol, opatřené vhodnými výroky z Písma sv. Želatinové lístky s českým textem jsou rozprodány, s textem německým jsou

na skladě a prodávají se jen za hotové, najednou nejméně 100 po 80 h. Pp. knihkupcům poskytuje se toliko 15% provise.

Svatováclavská záložna a obrana katolíků proti socialním demokratům. Napsali *L. † 5* a *L. † 7.* Cena 8 h, poštou 10 h.

Odpověď socialním demokratům ve věcech záložny Svatováclavské. Napsal Dr. *Václav Kyjovský.* **V těžkých chvílích.** Napsal *L. † 91.* Cena 8 h, poštou 10 h.

Vstupenky do schůzí pro spolky křesťansko-socialní. 100 za 1 K, poštou za 1 K 6 h.

Píseň práce. Hymna katolického dělnictva československého. Na slova Vladimíra Šťastného složil *J. C. Sychra.* Cena 4 h.

Papežská hymna. Cena 1 h.

Nesmrtelnost, píseň pro pobožnost májové slavnosti. Cena 2 h.

Modlitba za zachování sv. víry od bl. Klement. Maria Hofbauera — česky a německy. Cena 1 h.

Rozbor knihy: Reformace katolická v království Českém po bitvě bělohorské sepsáním Tom. V. Bílka. Rozebírá P. *J. Svoboda.* Nákladem historického kroužku. Cena 20 h.

Sborník historického kroužku družstva Vlasť. Seš. I. = 1 K 60 h, II. = 1 K 40 h, III. = 1 K 40 h, IV. = 2 K, V. = 2 K 40 h, VI. = 1 K 80 h, VII. = 2 K 40 h, VIIIa a VIIIb po 1 K 60 h.

ČÍSLO 4. 1903. ROČNÍK IV.

SBORNÍK HISTORICKÉHO KROUŽKU.

ČTVRTLETNÍ ČASOPIS HISTORICKÝ.

MAJITEL, NAKLADATEL A VYDAVATEL:

DRUŽSTVO VLASŤ.

REDAKTOR:

DR. MAT. KOVÁŘ.

PRAHA, FERD. TŘÍDA Č. 6.

KNIHTISKÁRNA DRUŽSTVA »VLASŤ«.

OBSAH:

Předplatné na Sborník Historického kroužku, roč. IV.,
obnáší 5 K, pololetně 2 K 50 h.
Administrace je v Praze, Žitná ulice č. 570-II.

Knihy a časopisy redakci zaslané:

Český Časopis Historický. Red. Jar. Goll a Josef Pekař. Roč. IX. seš. 3. a 4. Obsah: Jar. Fikrle: Čechové na koncilu kostnickém — Václav Novotný: Ad. Bachmanna Geschichte Böhmens. — Jos. Pekař: Nejstarší kronika česká. Hofman Lad.: Bismarck. — V. J. Nováček: O interdiktu v Praze r. 1411. — Referáty, výtahy z časopisů a zprávy.

Věstník českých professorů. Roč. XI. čís. 1.

Paměti o věcech duchovních v král. věnném městě Nov. Bydžově n. C. od dob nejstarších až po časy nejnovější. Sděluje Dr. Jos. Kašpar.

Časopis katol. duchovenstva. Roč. XLVI. Seš. 4.—8. Redaktoři: Dr. Fr. Krásl, Dr. Fr. Kryštůfek, Dr. Jos. Tumpach.

Časopis moravského musea zemského. Vydává Moravská musejní společnost. Redaktorové: prof. Frant. J. Rypáček a Dr. Frant. Šujan. Roč. III. č. 2.

Instrukce pro purkrabího krumlovského z r. 1556. Vydal Hynek Gross.

Dějiny města Volyně na Prachensku. Sepsal František Teplý.

Z družstva Vlasť. Ke družstvu Vlasť přistoupili za členy zakládající: J. Em. ndp. Leo kardinál Skrbenský, kníže arcibiskup pražský; Dr. Jan Marek, metropolitní kanovník u sv. Víta v Praze; Dr. Ignác Steinochr, profesor realných škol v Žižkově; Fr. Kužela, farář v Dlouhomilově; Jan Michal, farář ve Wildgrubu; Černý Alois a Josef, typografové v Praze; Jan Gmach, učitel v Praze; Sv.-Josefská jednota kat. jinochů a mužů ve Spáleném Poříčí. — Darovali: zesnulý farář Jos. Mencl 10.000 K a zakladatel družstva Tomáš Škrdle 1000 K.

Každý nový člen, složí-li aspoň první vklad, obdrží zdarma knihy družstvem vydané, a to: Vzájemný poměr učení Petra Chelčického atd. (3·20); Jak píše prof. Dr. Masaryk o katolické vědě a víře (3); Z duševního bojiště (1·20); Z dějin nepatrné české vesnice (2); Almanach na oslavu bisk. jubilea sv. Otce Lva XIII. (3); Jaké byly počátky křesť. socialismu v Čechách (0·60); O vědě a víře (1·20); Kalendář sv. Vojtěch. roč. I. a II. (2 K); 9 sešitů Sborníků historických (16·30). Činí 31·50.

Z Vlasti, Vychovatele, z Dělnických Novin, z Našich Listů, Hlasů Svatováclavských, ze Vzdělávací četby katolické mládeže a ze Sborníku Historického kroužku obdrží nový člen vše, co není rozebráno. Celkový dar pro člena má cenu přes 200 K.

Ročník IV. 1903. Číslo 4.

SBORNÍK HISTORICKÉHO KROUŽKU.

Protestantismus a katoličtí apolegeté na Moravě v XVI. a XVII. věku.

Příspěvek k náboženským dějinám moravským. — Podává *Frant. Vácsl. Peřinka.*

(Pokračování.)

Nejenom šlechta, nýbrž i královská města přála svobodě náboženské a tak král nemohl ani zameziti, aby v hlavním městě zemském nešířilo se učení Lutherovo. Neboť všichni stavové v tom byli srozuměni, že na vzdory králi, který všemožně moc královskou sesiloval, hájili zásady: „aby nikdo pro víru a náboženství v zemi pronásledován nebyl.“ A tak nejen šlechta, nýbrž i města královská, která také na sněmy zemské své delegáty vysílala a mezi stavy byla čítána, podporovala volnověrství bez ohledu na Ferdinanda, jenž protestantismus zakazoval, ač na druhé straně chtěl s katolictvím jej sjednotiti. V Brně však protestanté kryli se, přiznávajíce se ke kalichu, jenž v zemi trpín byl na základě zápisu krále Zigmundova z r. 1436. Ve skutečnosti nebyli však němečtí Brňané kališnickými utrakvisty, nýbrž protestanty lutheránskými, jak dokazuje seznam brněnských rodáků, posluchačův university wittemberské. Kališníci byli by zajisté studovali na vysokém učení v Praze. Ve Wittemberce se vzdělávali: 1522 Jakob Siegel, 1540 Jan Munckho, 1545 Jan Longan, 1555 Jiří Klaudius, 1557 Rochus Kostlák, 1562 Kristofor Wagner.*) Že tito, navrátivše se do domovů svých, nevyznávali učení kališníků českomoravských, nýbrž že lnuli k protestantismu Lutherovu, je přece na bíledni.

Městská rada brněnská již r. 1560 byla z veliké většiny protestantská. Městská rada vykonávala patronátní práva k několika kostelům. Abatyše oslavanská již od roku 1524 byla pod ochranou městské rady a patronát kostela sv. Jakoba vykonávala jen pro formu, ale r. 1532 i ten vrátila panovníkovi, který téhož roku dne 11. února postoupil jej městu Brnu s výslovnou podmínkou, že jen katoličtí kněží smějí býti k sv. Jakobu dosazováni. Měšťané však již r. 1539 naléhali na magistrát jakožto patrona, aby ke kostelu tomuto dosadil faráře podávajícího pod obojí způsobou, ale král Ferdinand rozhodl, že farářem může se státi jenom kněz pod jednou.[20])

Duchovenstvo katolické[21]) pozbylo vážnosti, protože v něm rozmohla se u některých veliká nekázeň. Do klášterů mužských i ženských vloudily se rozpustilosti a neřády. Nákaza vznikla z ne-

*) Ferd. Menčík: „Studenti z Čech a z Moravy ve Wittemberku 1502—1602. Č. Č. M. 1897. Dr. Šujan, o. c. pg. 183. — [20]) Dr. Šujan, o. c. pg. 184. — [21]) Dr. Šujan o. c.

vázanosti, která se působením protestantismu dostala také mezi duchovní osoby. Duchovenstvo klesalo mravně i hmotně. R. 1527 zanikl i nejstarší brněnský klášter řádu sv. Benedikta v Komárově (na Luze), druhdy proboštství podřízené slavnému a mocnému klášteru řádu sv. Benedikta v Třebíči. Filiálka přečkala svůj otcovský klášter jen několika lety. Mniši se rozešli a v proboštví zbyl jediný poslední probošt Štěpán Ettwan, jenž se svolením krále Ferdinanda a olomúckého biskupa Stanislava Thurzy postoupil zbytku proboštství kapitule u sv. Petra v Brně, která mu zajistila doživotní sinekuru kanonikátem u sv. Petra. Kapitula převzala nejen statky, nýbrž i břemena zaniklého kláštera.

Také ostatní kláštery živořily a chudly. Konvent dominikánův u sv. Michala, v němž konávaly se druhdy sněmy i soudy zemské, byl v bídě, že r. 1539 městu prodal své hospodářské budovy u městské brány za 75 zl. a r. 1542 les u Lelekovic za 200 zl. Konvent augustiniánů bosákův u sv. Tomáše od roku 1518 statky rozprodával a zastavoval, až za převora Martina, který zle hospodařil a představených neposlouchal, i protestantismus do řádu vtírati se začal. Panny v klášteře herburském klesaly mravně i hmotně; statky jejich spravovala městská rada. K minoritům u sv. Jana vtíraly se neřády všeliké. Jen františkáni a františkánky u sv. Bernarda, řád uvedený do Brna sv. Janem Kapistranem, zachovávali mravní neporušenost. Dominikánky u sv. Anny prodávaly statky a klesaly mravně. Také v ostatních klášterech brněnských nevedlo se lépe. O tom níže obšírněji promluvíme.

Král Ferdinand byl sice velice horliv ve službách církve katolické, ale na Moravě horlivost jeho nenesla ovoce, protože šlechta požívala veliké moci a panovník dbáti musil, aby šlechta povolovala mu dosti veliké berně válečné proti Turkům a proto na Moravě mnoho vykonati nemohl, zvláště když náboženská tolerance náležela ke článkům zřízení zemského; neboť stavové moravští zjednali průchod zásadě, že v markrabství Moravském každý svým svědomím jest svoboden a pro víru utiskován býti nesmí.

Byla to věru divná svoboda náboženská, vždyť tenkráte přece ani kněží jednoho a téhož vyznání nevěřili a neučili stejně. Nejlepší muž jednoty bratrské, Jan Blahoslav, pronesl přísný soud o lutheránech: Každý čte v jiných knihách, a tak jeden pokládá toto, druhý ono za pravé mínění. Tím se vysvětluje, že sotva lze se setkati se skromným počtem stejně smýšlejících. Kněžstvo jejich jest neschopné a mravně pokleslé; osoby, kterým hrozí trest pro nějaký zločin, dávají se vysvěcovati, aby jako v nějakém asylu ušly trestu.[22])

Z takové svobody náboženské povstávaly spory mezi kněžími a mezi sektami, spory, které neupevňovaly víry ve farnících, nýbrž ji ubíjely. Takovou svobodu náboženskou podporovala šlechta. Šlechtičtí patronové již za Ferdinanda katolické faráře z far vyháněli a dosazovali nekatolické. Když to stavům bylo roku 1550 císařem přísně vytýkáno, odpověděl mu zemský hejtman Václav z Ludanic: „Dříve Morava v ohni a popeli zahyne, než aby trpěla u víře nějakého nucení. My nikterak od svého přesvědčení neu-

[22]) Gindely, Geschichte der böhm. Brüder, II. Bd. pg. 16.

stoupíme a já sám raději hrdlo své nasadím, než abych se náboženského přesvědčení vzdal.“ [23])

Tak smýšlela šlechta a těmito zásadami se také řídila. Ve městech bylo za vlády Ferdinandovy poněkud lépe, hlavně města královská byla na králi daleko závislejší, než stav panský. Ale za nástupce Ferdinandova Maximiliána II. se zhoršil stav náboženský také ve městech v neprospěch živlu katolického, protože Maximilián svobodu náboženskou trpěl.

Když r. 1539 král Ferdinand znova potvrzoval městské radě brněnské patronátní právo ke kostelům sv. Jakoba a Všech Svatých, znova výslovně vymínil, že městská rada bude jen takové kněze u obou kostelů trpěti, kteří pod jednou nejsvětější svátost oltářní podávají a křesťanskou bohoslužbu jen dle starého obyčeje a ritu vykonávají; jinak že se městu patronát zeměpánem odebere.[24]) Ale za císaře Maximiliana bylo nařízení toto přestoupeno již v druhém roce jeho vlády. R. 1565 byl k sv. Jakobu dosazen za faráře praedikant protestantský, který se však biskupovi olomúckému Vilímu Prusinovskému z Víčkova písemným reversem zaručoval, že je pravověrný. Zároveň zlutřela také farní škola u sv. Jakoba. Proti tomu ohradil se energický biskup olomúcký, žaluje u císaře do jednání městské rady, ale magistrát jednání své ospravedlňoval, že by v Brně vzniklo vzbouření, kdyby jiný kněz ustanoven byl farářem. Skutečně také brněnské obyvatelstvo žádalo si k sv. Jakobu kazatele evangelického, který by odpovídal jeho náboženské apostasi.[25]) Biskup stěžoval si, že farář nechce býti ani vřelý ani chladný, že chce si zachovati přízeň obou stran, jak katolického biskupa tak luteránských měštěnínů. Žaloval také, že magistrát podporuje volnověrství, že uchvacuje statky církevní a kostelní. Ale veškero úsilí biskupovo bylo bezvýsledné: praedikant místa svého zbaven nebyl. Za to podařilo se biskupovi, že klášterní klerus u sv. Michala (dominikáni) a františkáni u sv. Bernarda Sienského zdokonalili se ve víře a mravnosti. Také u sv. Petra byli probošty mužové svou pravou věrou vynikající.

Císař Maximilian II. psal dne 28. dubna r. 1568 městské radě, že farář u sv. Jakoba, Vavřinec Scholz, než byl ustanoven farářem, dlouhou dobu byl vězněm biskupovým pro různé přestupky, „že ustanoven byv farářem nezachovává připovědí, které písemně učinil biskupu Prusinovskému, nýbrž že naopak staré hříchy své novými rozmnožuje.“ Biskup nařídil proboštovi u sv. Petra Janu Grodeckému z Brodu, aby na městské radě žádal výhost zlutřelého faráře. Magistrát však s určitou a jasnou odpovědí prodléval tak dlouho, až farář prchl. Proto žádal císař, aby mu celé jednání, jak biskupovo tak městské rady, náležitě bylo vysvětleno, aby slyše obě strany, mohl rozhodnouti. Při vyhrál asi biskup, který již r. 1569 ustanovil u sv. Jakoba faráře katolického. Ale odboj volnověrců proti katolické víře tím zastaven nebyl.

Leč biskup Vilím uměl si pomoci. Za svých studií ve Vídni seznámil se s učeným a horlivým jesuitou Alexandrem Hellerem. Tohoto pozval r. 1570 k sobě do Olomúce a Heller pozvání vyhověl z důvodu, aby upevnil své zdraví. Biskup vzal jej s sebou

[23]) Brandl, Kniha 1892, pg. 219. — [24]) Dr. Bretholz, St. Jakob 1091 pg. 89.
[25]) Dr. Bretholz, o. c. pg. 90.

do Brna a chtěl jej učiniti kazatelem u sv. Jakoba. Ale město mu v tom zabránilo. Proto kázal Heller u sv. Petra. Výmluvný kazatel dosáhl u posluchačův obliby netušené, ba sám královský podkomoří Joachim Zoubek ze Zdětína vymohl mu na městské radě, že již dne 22. července r. 1570 mohl kázati u sv, Jakoba. Byl zanášen dary a poctami. Ale císař odvolal jej z Brna do Inšpruka, kde učinil jej úředníkem arciknížete Ferdinanda.

Leč již v květnu r. 1572 dosáhl biskup za pomoci nového podkomoří Jana Haugvice z Biskupic, že Alexandr Heller do Brna znova byl uveden, ač k sv. Jakobu vpuštěn nebyl. Ale probošt u sv. Petra Jan Grodecký z Brodu a bratr jeho Václav, děkan kapitulní, pojali myšlénku, aby v Brně byl založen klášter jesuitský, a sami darovali k tomu cíli značné statky pozemské a značný kapitál, ustanovivše, aby jesuité přebývali v jejich domě na Petrově, dokud by klášter zbudován nebyl. Proti tomu vystoupila kapitula a také farář u sv. Jakoba Eliáš, neboť mezi tím podařilo se podkomořímu Haugvicovi, že již o svatodušním pondělí Heller kázal u sv. Jakoba za přítomnosti podkomořího a jeho rodiny. Proti jesuitům bylo po městě pravé vzbouření, které podkomoří jen s těží utlumil a umlčel. Tu Alexandr Heller opustil Brno po druhé, ač vypravuje historik české provincie jesuitské, že lidé před ním na zemi klekali, volajíce: „Uč nás, cvič nás, my jsme takových slov jaktěživi neslyšeli.[26])

Ale již dne 20. prosince r. 1572 vydal papež Řehoř XIII. bullu, kterou byla kollej jesuitská v Brně založena a Alexandr Heller po třetí vešel do Brna. Kapitula cítila se utištěna nadáním svého druhdy probošta, té doby však již biskupa olomúckého Jana Grodeckého, ale za živobytí biskupova neodvažovala se na jesuity. Leč když r. 1574 biskup Grodecký zavřel oči, způsobila kapitula na Petrově, že císař Maximilian II. jesuity z Brna vypověděl. Ale mocný jejich ochránce, nový biskup Stanislav Pavlovský, přičinil se, že výhost byla na dvě léta odložena a později úplně odvolána.

V kázáních počínali si jesuité brněnští s velikou opatrností; jinověrců nikterak netupili, jenom svou věc horlivě vykládajíce a dokazujíce. Tím zamluvili se městské radě protestantské, že sama nabídla jim kostel. Že bylo jesuitům opatrnosti potřebí, poznali r. 1573, kdy Heller jal se prudčeji kázati proti jinověrcům: lid jej chtěl z kostela vyhnati.[27]) Věc měla se takto: Rektor Heller mluvil prudce s kazatelny proti Lutherovi a německé reformaci. To urážело protestantské měšťanstvo, které vyzvalo městkou radu, aby Hellerova kázání zastavila. Ale nestalo se měštěnínům po vůli. Po městě roztrousily a přibily se cedule, že mládež protestantská se zavázala, vystoupí-li jesuitský kazatel o svátku nejsvětější Trojice na kazatelnu, že jej vypere kamením. Cedule tyto vyzývaly lid, aby podniknutí mládeže podporoval. Leč Hellerovi nestalo se nic. Podkomoří Haugvic z Biskupic jej v kostele ochránil, přičiniv se, aby hrozící bouře se zažehnala. Jesuité stěžovali si u císaře, který městské radě nařídil, aby jesuitské kazatele ochraňovala; ale měšťanstvo vypravilo k císaři po tomto mandátě 14 poslů, kteří však k císaři připuštěni nebyli a z Vídně s nepořízenou se vrátili. Tím

[26]) Schmidl, Historia Societatis Jesu prov. Boh. I. pg. 207. — [27]) Dr. Winter, Život církevní, Praha 1895 díl I pg. 150.

byly ještě více mysli proti jesuitům popuzeny. Tehdy také povstaly hádky mezi jesuity a jinými řeholními kněžími, čímž přilito jen oleje do ohně všeobecné nenávisti proti jesuitům. Mladý vlašský minorita Paschali veřejně s kazatelen mluvil proti Hellerovi a lid hrnul se k němu; magistrát však brzo zjednal pokoj, zakázav podobná pobuřující kázání.[28]) Na ulici však po dlouhou dobu nesměl se Heller ukázati. Posmívali se mu, tropili si z něho šašky, pohazovali po něm drobnými kaménky. Nebránilo to jeho činnosti. Zaváděl starý katolický ritus, litanie, bývalé pompy pohřební, zaváděl opětně svěcení svátků. Následky jevily se brzy. Ještě r. 1574 měli jesuité sotva 200 kommunikantů, ale již roku 1575 čítali jich na 700.[29])

R. 1578 dostalo se jim konečně vlastního kláštera. Dominikánky v klášteře herburském velice mravně poklesly. Převořiše s jednou jeptiškou byly r. 1571 pro nepořádný život uvězněny v králové klášteře. Veliký úpadek těchto řeholnic způsobil, že biskup Jan Grodecký z Brodu žádal, aby přeloženy byly do Pustoměře. Nástupce jeho Stanislav Pavlovský to r. 1578 také vykonal.[30]) Když dominikánky opustily Brno, byl starožitný klášter herburský dán jesuitům za jistou roční činži (800 kop míšenských a něco obilí), ale již r. 1581 dány byly i grunty herburských panen jesuitům bezplatně do vlastnictví.[31])

Alexandr Heller, psaný také Holler a Höller, první rektor kolleje jesuitské, byl katolický apologeta vzácného nadání, veliké učenosti, neumdlévajících sil, vždy svěží a veselé mysli, vůbec muž, jakých bylo té doby málo. O jeho schopnostech nejlépe svědčí přátelství a láska, které mu věnovali nejlepší katoličtí mužové moravští té doby, jako biskupové Vilím Prusinovský z Víčkova, Jan Grodecký z Brodu, Stanislav Pavlovský (Pawlowski-Polák) z Pavlovic a opat kláštera luckého u Znojma znamenitý Šebastian Freytag z Čepiroh. Stanislav Pavlovský seznámil se s ním již za svých studií na universitě vídeňské, podobně Vilím Prusinovský. Opat Freytag zamiloval si jej asi (přímých zpráv o tom není), jako vychovatel arciknížete Rudolfa (Rudolfa II.). Jest přímo dojímavo čísti některé dopisy, které mu psával lucký opat Freytag a které se zachovaly v luckých kopiářích. Přátelství výborných mužů jest zajisté nejlepší zárukou výbornosti prvního rektora jesuitské kolleje brněnské.

I když nebouřilo se proti protestantům s kazatelen, vedl se přece boj proti nim otevřeně. Otevřeně se jednalo, nedovolovaly-li se jim pohřby na katolickém hřbitově v Brně, tak že byli nuceni své nebožtíky pohřbívati v obcích okolních. Teprve r. 1604 vykázalo jim město pro hřbitov místo v Brně, nedovolilo se jim však hřbitov ohraditi.

Biskup Stanislav Pavlovský položil v Brně základy katolické protireformaci. Nejdříve ovšem snažil se duchovní kázeň polepšiti v kněžstvu světském i řeholním. Dílo se mu dařilo. neboť podporovala jej v úmyslech jeho katolická část obyvatelstva brněnského.

[28]) Dr. Trautenberger, Chronik der Landeshauptstadt Brünn, III Bd. Brünn 1896, pg. 50 — [29]) Dr. Bretholz, St. Jakob, 1901 pg. 92 sq. — [30]) Dr. Šujan, Dějepis Brna, 1902 pg. 186. — [31]) Wolný, Mähren, II. Baud, I. Abl. pg. 48.

Brněnští katolíci si přáli, aby fara u sv. Jakoba byla vždy v rukou pravověrných farářův a kněží. Císařský podkomoří Haugvic usiloval r. 1574, aby farářem u sv. Jakoba stal se modřický farář, ale nezdařilo se mu; proto r. 1579, když fara znova byla uprázdněna, snažil se biskup Pavlovský znova, aby obec tohoto faráře přijala. Výsledek není znám. Leč r. 1582 byla fara již znova uprázdněna a nově jmenovaný farář působiv sotva půl roku, vzdal se fary. Na jeho místě ustanoven r. 1583 farářem landškrounský farář Jan Rosenblut, při němž intonuje se zvláště znalost jak německé tak české řeči. Leč r. 1587 nastala nová změna faráře a znova r. 1588, 1589 a 1591. Tyto neustálé vakance výnosné fary svatojakobské svědčí, že jednak neměl farář u sv. Jakoba mnoho medu, jednak že poměry byly velmi zmatené a nejisté. Kromě toho působil při kostele městskou radou bez vědomí biskupova ustanovený praedikant Petr Reich, dle pověsti uprchlý nebo vyhnaný mnich z kláštera zaháňského ve Slezsku. R. 1595 zažádal farář Kustin o propuštění, které mu jak biskup tak magistrát povolili. Celý rok nebylo faráře, až teprve před vánocemi praesentován Eliáš Hovorný, ale již v máji r. 1596 praesentován Matěj Herbst, který farářoval jen do června r. 1597. — Bylo tedy u sv. Jakoba za 18 let 12 farářův, o nichž nevíme, zdali hlásali učení katolické či lutheránské. Jisto je, že nemohli vyhověti zároveň i biskupovi i městu.[32])

Netrpělo-li se kázání protestantské v kostele, povolali si bohatí měšťané lutherské kazatele z ciziny, vydržovali je na svoje vlastní náklady a scházeli se k bohoslužbám v soukromých domech. Tím ovšem zájmy biskupovy se poškozovaly a nařízení jeho i císařská se přestupovala beztrestně. Přece však podařilo se biskupovi Pavlovskému, že kostel sv. Jakoba byl kazatelů protestantských aspoň před veřejností prost až do r. 1619.

Městská rada i měšťané činili biskupovi veliké překážky. R. 1591 dne 5. října dal biskup zatknouti faráře Riedla s kaplanem Augustinem a oba odvézti do Viškova. R. 1594 dne 23. května vzbouřila se obec a hrozivě žádala na radnici, aby k sv. Jakobu dosazen byl farář evangelický, aby v Brně byli trpěni novokřtěnci a aby se přísně zakročilo proti jesuitům. Rada upokojila vznícené mysli jen sliby. Dne 8. října r. 1595 stěžoval si biskup olomúcký císaři, že proti zákazům císařským jsou přijímáni noví měšťané nekatolíci, cizozemští sektáři, a že potulní kazatelé sektářští jsou tajně přechováváni po domích, že nekatolíci svádějí starší z cechův, aby nechodili na božítělová processí, tak že o Božím těle s processím od sv. Jakoba šli jen zedníci, kameníci a sladovničtí, s processím od sv. Petra žádný cech, nýbrž že ještě rouhali se nejsvětější svátosti a mluvili proti císaři. Císař již v lednu r. 1596 volal k výslechu do Prahy některé měšťany. V květnu r. 1597 kázal u sv. Jakoba jesuita Rumelius ze Štýrského Hradce a s processím o Božím těle šla celá obec a všecky tři městské rady, ač byly většinou protestantské.[33]) Příčiny toho jsou jistě zvláštní, neboť ještě v červnu r. 1595 referovala městská rada císaři, že cechovní starší byli na radnici svoláni, kde jim přečtena byla písemná císařská důtka.

[32]) Dr. Bretholz, o. c. pg. 94 sq. Dr. Ř. Wolný, Kirchliche Topographie, II. Abt. I. Bd. pg. 78. — [33]) Dr. Šujan, Dějepis Brna, 1902 pg. 195—196.

proč se o Božím těle processí nesúčastnili. Ale starší odpověděli prý, že více poslouchati sluší Boha než lidí. Křtem že učinili přísahu Bohu, kterého nejvýše ceniti a poslouchati sluší. Císaři že chtějí býti a budou poddáni jen in politicis, ale v duchovních a náboženských věcech že říditi se budou svědomím svým a náboženskou naukou, a že v augšpurské konfessi nic se nepraví o theoforických průvodech. Kdyby se súčastnili processí, bylo by to proti Bohu. Magistrát prý po té znova cechy vyzval, aby císaři poslušnost zachovaly, zvláště když Veličenstvo nic nového nebo nebývalého nežádá, nýbrž jen co od starodávna po dnešní den se konalo a konává. Ale cechmistři odvětili, že na processí nepůjdou, děj se co děj. A nešli ještě ani r. 1596.[34] Ale o rok později již šli, neboť císařským podkomořím na Moravě byl tehdy Zigmund z Dietrichštejna, bratr pozdějšího biskupa olomúckého kardinála Františka Dietrichštejna, muž nejen přísně katolický, ale také energický, jenž na protestanty přísně doléhal. Vzepříti se královskému podkomoří znamenalo královským městům ztráty některých svobod městských.

Biskup olomúcký Stanislav Pavlovský měl nástupcem Frant. z Dietrichštejna, národností sice Němce, ale při tom dbalého jazyka českého. Dietrichštejn byl nejen sám horlivým katolíkem, ale uměl také práv své víry mužně obhájiti, dovedl katolicismu zjednati průchodu a vrchu i tam, kde protestanti kladli nejtužší odpor. Do Brna vkročil poprvé dne 17. října r. 1599. Město přijalo jej s nemalou slávou a nádherou. Biskup hned při prvním kroku po Brně poznal pravý náboženský stav obyvatelstva a hned první jeho vystoupení proti protestantům bylo přísné. Zakázal, aby na farním hřbitově u sv. Jakoba nebyli pochováváni nekatolíci. Zákaz tento nesli lutheráni velmi těžce a sami katolíci se za ně u biskupa přimlouvali, ale nepomohly ani ústní, ani písemné supplikace; biskup ze zákazu svého neslevil ani čárky. Byla o tom řeč již výše.

Kostelu sv. Jakoba věnoval biskup největší pozornost. Při každé návštěvě Brna kázal v něm, zpovídal, slavné mše sv. sloužil, přijímal do církve konvertity. R. 1600 dosáhl, že u sv. Jakoba nejstarší člen městské rady, Šimon Kriebler přijímal sub una specie.

Když zemřel dlouholetý městský radní Krištof Čert, nesměl býti pohřben u sv. Jakoba, ač rodina si toho přála. Tak trval biskup na svém zákaze.

Obec ještě dne 22. listopadu r. 1599 žádala na městské radě, aby u sv. Jakoba mělo volnost také vyznání augsburgské, ale žádosti nebylo vyhověno. Zatím kněžstvo staralo se, aby mohlo vykázati nějaké konvertity. I tato činnost začala dosti zdárně. Roku 1600 na velký pátek, bílou sobotu a na hod Boží velikonoční kardinál sám zpovídal a kázal u sv. Jakoba s takovým úspěchem, že také evangelický kazatel Pavel z Levoče, uprchlý slovenský mnich, veřejně podrobil se pokání a kardinálem přijat byl do církve.

S kardinálem ruku v ruce šel královský podkomoří. Dne 24. ledna r. 1601 oznámil Krieblerovi, že si přeje, aby obeslal k sobě na devátou hodinu ranní městskou radu. Dostavila se celá úřa-

[34]) Dr. Bretholz, o. c. pg. 96.

dující rada (9 protestantů a 4 katolíci). Podkomoří jim oznámil, že z nařízení císařova všichni členové rady musí býti katolíci, jakož také městský písař a menší písař. Císař že nekatolických trpěti nebude. Tomáš Bušek odpověděl česky, že byl pod obojí vychován a že mu zůstane do smrti věren. Ale podkomoří si naň ostře vyjel a konec konců dal radním pánům několik dní na rozmyšlenou. Nevíme, co podkomořímu odpověděli, ale zastrašeni nebyli. Dne 12. listopadu 1601 znova obec žádala, aby v kostele sv. Jakoba zaveden byl německý protestantský zpěv, trpce si stěžujíc, že farář toho dopustiti nechce, a že obec jej k tomu nenabádá, ač má patronátní právo. Také si stěžovali, že do městského svazku jsou jen katolíci přijímáni. Ale obec jim odpověděla, že o náboženských věcech rozhoduje jedině kardinál a že měšťané sami jsou tím vinni, že do vůkolních obcí jezdí přijímat a pohřby v nich si strojí. Kdyby jen u sv. Jakoba přijímali, že by jim také povoleny byly pohřby s vyzváněním a protestantský zpěv.

A konečně, že kollatura u svatého Jakoba byla na magistrát přenesena jen s výslovnou podmínkou, že vždy budou dosazováni jen katoličtí farářové, kteří pod jednou podávají a lid vyučují katolické víře. Jest také nařízení, že radními pány a členy výboru mohou býti jen katolíci. Ale kdyby měšťané chtěli vyslati poselství ke kardinálovi, dá jim rada městská ochotně některé radní pány, aby poselství vedli a s kardinálem vyjednávali. Podkomoří tudíž radních nezastrašil, nýbrž přinutil je pouze k větší opatrnosti.

R. 1602 dne 28. ledna znova nařídil král Rudolf II., aby se novými měšťany stávali jen ti, kdož přijímají pod jednou, aby také žádnému měšťanu nebylo trpěno v okolních obcích pod obojí přijímati, ani praedikanty ve svém domě podloudně přechovávati. Když pak r. 1602 byla sázena nová městská rada, nepřišel do ní ani jediný lutherán. Božítělového processí téhož roku, které od sv. Jakoba se vedlo, súčastnily se všecky cechy a ti lutheránští měšťané, kteří nešli, byli pokutováni peněžitými pokutami nebo vězením. O velikonocích roku 1603 sám Tomáš Buček, který před dvěma roky podkomořímu vyznával, že chce pod obojí zemříti, přistoupil ke katolictví.

O vánocích r. 1602 farář Krumbholz od sv. Jakoba neopatrným kázáním proti purkmistrovi a městské radě způsobil sobě opletačky, v obyvatelstvu brněnském bouři a městské radě zápletku s kardinálem. Městská rada pobouřena shlukem lidu vyslala k faráři posly vyřídit, že pro jeho pobuřující kázání skládá jej s fary. Farář dokazoval, že nic pobuřujícího nekázal a odvolal se k biskupovi olomúckému, který shledal v celém skutku přestupek magistrátu proti biskupově právomoci a nutkal město, aby sesazení farářovo odvolalo. Městská rada znova vzkázala faráři, aby fary byl co nejdříve prázden, ačkoli mu dovolila, aby kázání své, kterým prý pobuřoval, mohl opakovati. Kardinál zaslal v lednu r. 1603 Brňanům důtklivý list, kterým je před novými přestupky a zasahováním do církevní jurisdikce biskupovy co nejpřísněji varoval. Již v únoru však magistrát předložil biskupovi seznam přestupků farářových žádaje, aby Krumbholz byl odstraněn. Zdá se, že spor smírně se urovnal.[35])

[35]) Dr. Bretholz, St. Jakob, pg. 101—105.

R. 1604 dosáhli brněnští protestanté kousku práv darem části špitálního pozemku na hřbitov. Od toho roku počínají se protivy mezi lutherány a katolíky v Brně mírniti a také kardinál odkládá svoji přísnost proti protestantům. Roku 1610 upustilo se také od vykonávání přísného mandátu císařského, aby do rady jen katolíci sázeni byli a poprvé zase sazena městská rada z polovice katolická a z druhé lutheránská, proti čemuž, jak se zdá, nikdo se neozval. Také v potomních letech sázena rada z mužů obojího vyznání, čímž pořádek tento jaksi implicite schválen, ač užiti můžeme také českého přísloví, že kde není žalobníka, není soudce.

R. 1616 znova přišel k sv. Jakobu lutherský farář, který po celá dvě léta záležitosti městské fary řídil. R. 1618 praesentován katolický farář, ale evangeličtí praedikanti byli trpěni až do roku 1621, kdy po porážce českých stavů již nikdo neodvážil se odpírati moci císařské.[36] (Dokončení.)

Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí.

Miniaturní obraz z církevních dějin českých.

Napsal **Václav Oliva.**

(Pokračování.)

R. 1766 od června byl superiorem P. *František Heřmanský* (kommunikantů 47.000); od konce r. 1768 P. *Josef Hartl*[151]) a po něm posledním (od 14. února 1770) P. *Vavřinec Lipský.*

R. 1769 povznesena úcta k sv. Janu Nep. na cestě andělské. Socha obklopena hořícími večer lampami; lid se všech stran sem pospíchá,

[36]) Dr. Bretholz, o. c. pg. 106.

[151]) R. 1748 byli v residenci: superior, P. Fr. Peikert, P. Ant. Paleček, P. Jan Schaller, P. Jan Schneider, P. Václ. Černohorský, P. Jan Schnabl. Roku 1749 noví kněží: P. Karel Aichinger, P. Ignác Lysander, P. Mikuláš Dorst, P. Jan Páleč (?), P. Jan Istner (?). (Dvě tato jmena těžko se čtou. Mohou též zníti Palatin a Iptner.) Roku 1750 noví: P. Jos. Budišovský (v květnu odešel do Hradiska a nastoupil za něj P. Fr. Baygar), P. Leonard Scheitzl (spisovatel pamětí). V residenci také zůstával po pět měsíců z Prahy 1. čce poslaný missionář, aby potlačil „vloudilé kacířství“ v celém širém okolí. Na Chlumku pokřtěn boskovický žid Frant. Gottlieb. Roku 1751 roznemohl se P. Mikuláš Dorst, odešel do Hradce, kde zemřel. Za něj přišel z Olomouce P. Jindřich Zástěra. Byl tu též nějaký čas P. Václav Deckert, který v květnu odešel do Jeníkova. R. 1752 byli v Luži noví kněží: P. Jan Řepa, P. Felix Berger, P. Fr. Seidl, P. Jan Navrátil. P. Karel Aichinger, rodák brněnský, odešel do Prahy, kde 5. května zemřel. Byl dr. filosofie, muž učený. Téhož r. 22. srpna zemřel P. Jan Lysander, rodák z Kolína nad Labem, nar. 4. června 1697. Počátkem října vrátil se missionář ze svých cest a prozatím vyučoval mládež, pokud by jiný jesuita sem nebyl dosazen. Roku 1753 postonával P. superior po tři měsíce. P. Řepa nar. 24. listopadu 1695 v Čes. Budějovicích, professor, zemřel 26. prosince 1753. Mládež učil od února P. Fegebauer, pak P. Fr. Fencl, P. Fr. Hlava a naposled P. Fr. Trutnovský. Toho roku byly zdi kol ambitů opraveny, ambity novým zábradlím opatřeny, věže poopraveny nákladem 100 zl.; dluhů zaplaceno 2000 zl. Kněz Aleš Zima dal do kostela lampu za 130 zl. R. 1754 působili v Luži noví jesuité: P. Antonín Hurdome, P. Leonard Schnobrich. Superior sestaral, vystěhoval se jinam a v polovici čce přišel z Hradce za superiora Petr Jánovka. V residenci zřízena konírna. R. 1755 působí v Luži P. Frant. Bek; kajícníků 43.000 (processí 29). Téhož roku dokončen spor o les „špici“. „Spor o značnou část lesa řečenou Špice mezi panstvím rychemburským a residencí začatý již r. 1674 ještě za živobytí naší zakladatelky a v následujících letech častěji obnovený, konečně r. 1755 2. června jest skončen; *„jest nám přiřčen téměř celý,* vyjma

pěje pobožné písně a modlí se. Na Chlumek koupen pluviál za 100 zl., alby a jiná roucha za 50 zl.; bratrstvo marianské kupuje si prapor za

malý cíp jeho, o němž nemohlo najisto se zjistiti, zda o tento cíp také přesvedla hned z počátku." (III. 336.) V srpnu 1756 superior Jánovka odchází do Opavy a superiorem stal se z Klatov P. František Oppersdorff. Za něho byli na Chlumku: P. Václ. Stařinský, P. Fr. Bettmann, P. Josef Jurain, P. Fr. Pelikán, P. Ignác Khare a P. Jan Schneider „dějepisec domu". Téhož roku zavedeno přede mši sv. v neděli a ve svátek vzbuzování tří božských ctností. Residence jest nucena dodati do Pardubic 100 klád ze svých lesů na opevnění proti Prušákům, kteří vtrhli do Čech. Roku 1757 působí na Chlumku noví kněží: P. Ignác Jánovka, P. Jan Hoch. Po vítězství nad Prusy, „kteří dva a půl měsíce Prahu obléhali" zpíváno „Te Deum". Kajícníků bylo 43.700 (processí 29). Residence nucena rakouskému vojsku dodávati spíži tak, že sotva na podzim něco málo zasíti mohla. R. 1758 působí mimo jmenované nově přibylí: P. Jan Procházka a P. Jan Nep. Procházka. V polou března odešel superior do Hradce Král., kdež umřel rektor a stal se tam vicerektorem. Zatímním superiorem na Chlumku byl jeden kněz z Telče, jenž počátkem září odešel zpět do Telče za rektora a na Chlumku stal se superiorem P. Václ. Ramhovský. Dne 15. března začala třídenní *pobožnost na odvrácení zlého od Tovaryšstva Ježíšova,* nařízená generálem. Komunikantů 36.000 (processí 29). R. 1759 byli na Chlumku z nových kněží: P. Ant. Koniáš (v zimě), P. Leopold Nicolodon. Kajícníků 34.000 (processí 27). Roku 1760 přibyli: P. Ignác Dačický, P. Václ. Heisler, který v polou února odešel a za to z Telče přišli: P. Jan Reling a P. Leopold Nicolodon. Kajícníků 29.000 (processí 27). R. 1761 koncem října stal se superiorem Matouš Sexstetter. Z nových kněží jsou tu Josef Turek, který o velikonocích odešel do Telče a přišel za něj odtamtud P. Jan Sázavský, P. Innocenc Lichtenberk přišel na výpomoc z Olomouce. Téhož roku konány pro Luži třídenní missie a před svátkem neposkvrněného početí devítidenní, provinciálem nařízená *pobožnost za „odvrácení pomluv o našem Tovaryšstvu"* (III. 349.) a koncem prosince generálem nařízená pobožnost *za odvrácení pohrom od Tovaryšstva Ježíšova.* Residence dodává obilí vojsku až do Slezska. Kajícníků 31.800 (processí 27). R. 1762 působí na Chlumku noví členové řádu: P. Ignác Burggraff a P. Jan Eck. P. Jan Schneider slaví kněžské jubileum (50 let kněžství) u sv. Salvátora v Praze. Tam slavil též svou primici. Téhož roku v říjnu konána pobožnost za odvrácení pomluv od Tovaryšstva Ježíšova, nařízená P. superiorem. Kajícníků bylo 36.000 (processí 27). Ornátů 17 buď pořízeno, buď opraveno. Hospodářství dodávkami vojsku a velikými daněmi mnoho utrpělo. R. 1763 stal se superiorem Frt. Baygar. Vedle něho byli na Chlumku: P. Michal Frank, P. Ignác Burggraff, P. Ignác Dačický (v březnu odešel do Kutné Hory), P. Jan Ferabosco (přišel v březnu z Telče), P. Innocenc Lichtenberk, P. Jan Eck, P. Jan Schneider. Lužští nedbajíce milostí a pomocí, jež jim residence vždy poskytovala, zdráhali se konati roboty (sekati oves) „z vrozené sobě paličatosti", byli však 5 vojáky, jež krajský hejtman vyslal, k povinnosti své přinuceni. (III, 354.) Kajícníků 32.000. R. 1764 stal se Baygar rektorem v kolleji jičínské a superiorem (od 17. února) Vojtěch Kopal. Vedle něho byli tu z nových kněží: P. Frtšek Klouzal, P. Jakub Miřík (od dubna) a P. Jan Groh (od října do prosince). Lužští trpí nedostatkem vody „pro nejapně postavený vodovod", „nyní již zcela zbouraný" a prosí zvláštním listem residenci za darování dřev ku pořízení nového (v květnu); residence jim daruje 50 kládových stromů. „Aby však residence budoucně od Lužských, kteří odjinud známi jsou jako tvrdohlavci, obtěžována nebyla, jako by musila vždy jim přispěti dřívím, musili vlastnoručně podepsati listinu, že nejsou oprávněni budoucně něco podobného žádati." (III. 358.) Kajícníků bylo 28.000. R. 1765 dne 25. května zemřel P. Schneider, „historik residence", jsa stár 84 let. Narodil se v Jihlavě 20. srpna 1681. Za něj přišel z Hradce P. Augustin Springer a později P. Martin Krčál. Kajícníků (mimo missii 13.000) 42.000, „bezbožných obrazů a pověrečných lístků a modlitbiček vzato 35", „kacířských knih a z kacířství podezřelých asi 40" (III. 366.) R. 1768 bylo kajícníků 40.500, r. 1768 53.000. — Dr. Adámek (43.) podává seznam superiorů a kněží na Chlumku působících a poznamenává za svou zásluhu, že „po různých pramenech shledal zprávy" ty. Těmi různými prameny nebylo nic jiného než zápisky P. Jirouška, jenž zase vypsal si řadu superiorů a jesuitů z „Pam. knihy" III., a to tak spěšně a neúplně, že mnoho jich vynechal a nepřišel ani na onoho hrozného „nepřítele národa českého" P. Koniáše, který na Chlumku po 2 léta r. 1746 a 1759 v residenci jako kněz působil. Zápisky z těch let jsou

160 zl. Kommunikantů 35.000.[152])

»Hrad kdysi Slavatovský, jenž sluje Košumberk a jejž zkázonosné bouře poškodily, na jižní straně novým nákladem opraven, jest trvanlivý; strana opačná (starý hrad), poněvadž vyžadovala by ohromné práce a nákladu, ponechána rozvalinou.“[153])

„Škodu jsme mimo povodeň a mokro utrpěli tím, že když zrno již bylo svezeno do stodol, dostalo se zlobou ničemníků k nenahraditelné škodě residence do rukou cizích. Kromě toho residence utrpěla mnoho škody od svárlivých měšťanův a venkovského lidu, ježto hádky jedni neb druzí stále začínali. Ba tak daleko došlo, že Jandera jakýsi činil si právo ke statku Janderovskému, jiní, *jako obyčejně*, zpěčovali se konati na panství sedlské práce. Doufáme však, že řízením Božím bouřlivé hlavy nejen ke své povinnosti se vrátí, ale i zasloužený trest na hlavu jejich padne pro jejich rebellantskou zatemnělost, ovšem že s velikou škodou panství.“

R. 1770[154]) lid tak houfně na Chlumek pospíchal, že nebylo možno duchovním jeho potřebám ani vyhověti;[155]) sv. svátosti přijalo 43.600 lidí.[156])

R. 1771 vyzpovídáno 47.000 lidí; jesuité zpovídávali dlouho přes poledne (i bez oběda); processí slavná se scházela; z Chrudimě přišli kapucíni, z Litomyšle piaristé, z Týnice premonstráti; založen spolek sv. Aloisia.

Lužští stále jesuity znepokojovali. „Dvojí záhubu měšťané residenci strojili. Předně přisvojovali si právo vařiti pivo, po druhé chtěli si přibrati dvůr Janderovský od polí residenčních oddělený, podavše císařskému majestátu o to psanou prosbu.« Ale nepochodili. Dvůr Janderovský po druhé již přiřčen jesuitům a to tak, aby »dvůr, zvaný Janderův, majetek to residence, za takový navždy se považoval.«

---

velmi nečitelně psány; proto P. Jiroušek jich jednoduše nečetl. Dr. Adámek vůbec nečetl celou „Pam. knihu“ III., a proto poznámka jeho (44.) o Koniášovi, viz „Čas. M. Č. 1863, str. 81.“, jež měla světu imponovati, jakoby Bůh ví jakou práci p. Dr. si byl nedal s historií chlumecké residence, jenom usvědčuje jej, jak lehkomyslně s historií zachází, a cituje to, čeho nikdy nečetl! Superiora Jiřího Hlinského překřtil pan Dr. na Řehoře Choinského; u superiora Duchka není nijaké pochybnosti: byl-li to Duchek či Dušek (str. 43.). Jeť dvakráte za sebou psán (III. str. 245.) Duchek.

[152]) Processí 24; konvertité (z lutheránství) 2; darů obrazu Mariánskému 5; dary děkovací (tabulky) 2; voda sv. Ignáce svěcena 8kráte.

[153]) Hrad Košumberk byl několikráte jesuity opravován, jak svědčí III. a doznává A. Brychta (d. c. 454.). Dobře dí týž dále: „Po zrušeni řádu jesuitského, když statek Košumberský r. 1774 školnímu fondu připadl, odzvoněno starobylému hradu umíráčkem, neboť ponechán byl bez dohlídky; pozdější pak držitel svobodný pán de Laing, přijav hrad se střechou docela sešlou a bydle sám v residenci, dal kamenné prapisky, železné pruty, dubové trámy a jiné potřebné stavivo vylámati a vybořený kámen dílem k vybudování hospodářských stavení, dílem k založeni vinice pod hradem upotřebiti; tímto způsobem starožitný hrad zašel.“

[154]) Jesuitů bylo 6. Jména jsou neznáma; připomíná se pouze P. Josef Kegler. Superior Hartl jsa nemocen, odešel do Kr. Hradce, kdež 14. února zemřel. Prozatímní správu vedl ze Žampachu sem poslaný P. Ignác Vrblica až do příchodu nového superiora, jenž se sem dostal ze Sv. Hory, P. Vojtěcha Libského. Z jara povolán do Prahy za zpovědníka a místo něho posláni dva absolvovaní bohoslovci, kteří kázali. Dne 15. května spadl se žebříku P. Frtšek Pelikán a zabil se. Přišel na jeho místo P. Kristian Rösler. Téhož roku zemřel tu P. Šebestián Tempsi.

[155]) Na pomoc byli povoláni: piaristé z Litomyšle a kapucíni z Chrudimě.

[156]) Roku 1770 pořízeno šest tunicell, alba, dvě superpellicea, pixis, tabernakulum opraveno a vykrášleno, koupeny dva drahé ornáty a jedna korouhev.

Zahrady panské vysázeny a zušlechtěny; cesta ke kapli 14 pomocníků zřízena a stromky vysázena.

Nadešel *poslední rok* pobytu jesuitův na Chlumku 1772. Lid jako by to cítil, proto chtěl se s milými opatrovníky svatyně mariánské alespoň ještě jedenkráte shledati. Pospíchal ve slavných průvodech na Chlumek; 49.000 přistupuje jich k stolu Páně; na svátek narození P. Marie zpovídají všickni kněží až do tří hodin odpoledne; noví členové hromadně se hlásí ke spolku mariánskému; panující mor usmiřuje i největší jesuitův nepřátele; úcta sv. Jana a sv. Aloisia roste; pobožnosti k sv. Leonardu a Aje se šíří.

Chrám obohacen nástroji hudebními na chor a různými rouchy; P. Maria dostává šat za 112 zl.; Hombický odkazuje spolku mariánskému 9 šnůr perel.

Jesuité zvelebují hospodářství; zřizují tři nové rybníčky, vysazují 700 stromů.

Než první známka nastávající proti nim bouře již se objevuje; Lužští a poddaní na statcích jesuitských se bouří. Císař prý chce dáti uvolnění ode všech robot, ale vrchnosti prý o tom nechtí slyšeti.

Kvašení v lidu roste zvláště v roce 1773; jesuité *nejsou bezpečni ani životem* — a v tom, aby míra utrpení jich byla dovršena, přichází den 13. měsíce srpna, kdy sám Náměstek Kristův, podlehnuv nátlaku vlád a různým intrikám císařských dvorů, ruší řád jesuitský, který všude, *ale zvláště v Čechách a na Chlumku až do únavy blahodárně byl působil*, a tím také vysvobozuje mnohé kněze z trapného postavení, jež měli jednak vůči poddanému lidu, jednak vůči vládě a církvi.

* * *

Jesuitská pamětní kniha, dle níž výše uvedené podáno, má při r. 1773 na stránce 413. pouze nápis: „Rok 1773, residencie 91, spolku mariánského 97, vystavění kaple sv. Jana 93, vystavění a posvěcení kostela mariánského 77“ a tím končí. Kdo zná Chlumek osobně, je srdce věřícího a pozorně pročte jesuitské paměti a představí si, co řád jejich v Luži i v širém okolí se napracoval, natrpěl, nastrádal, co nejlepších sil svých tu obětoval, toho při přečtení posledního záznamu při r. 1773 zabolí u srdce a mimoděk vzpomene na přísloví: „Tak lidstvo odplácí.“ Proto pravdu má Blažek, řka: „Těžko loučili se jesuité se svým zátiším chlumeckým i s velebným chrámem, jehož věrně po tolik let ostříhali a po jich odchodu zavládlo tu ticho a smutno hrobové,“ k čemuž přidávám: „jak přáli si mnozí z vysokých míst světských i církevních, jak přálo si i josefinské kněžstvo, ač srdce lidu krvácelo, a víra zastírala tvář svou, že právě ti, kdož měli býti jejími opatrovníky a pěstiteli, stali se jejími — hrobaři, jsouce svedeni lichou osvětou.“ [157])

Abychom si alespoň částečně učinili názor o *pracích* jesuitův chlumeckých, uvádím slovně doklad z r. 1769: „Ačkoliv na vinici Páně a při úctě mariánské, pokud síly stačily, jsme pracovali, takové přece nesmírné zástupy lidu ze sousedních osad se scházely, že odjinud zkušené kněze v rozsévání učení evangelia byli jsme nuceni si povolávati. V zasvěcených dnech Rodičce B. velice často se stávalo, že v předvečer až

[157]) Mimo dary již uvedené obdržel Chlumek roku 1738 od Maxmiliány Františky vdovy Rašínové roz. Taláckové 900 zl. jako fundaci na mše sv., roku 1702 věčnou lampu a 6 staniolových svícnů, roku 1707 monstranci a stříbrný kalich, roku 1708 druhou monstranci, roku 1709 benátské sklo atd.

dlouho do noci a pak od nejrannějšího jitra až dlouho do odpoledne jsme zpovídávali. Stávalo se, že ctitelé mariánští ani největší nepohodou nedali se zastrašiti, ba ani největší vzdáleností osad, ale naopak, tím plamennější láska volala je k úctě veliké Panny, že když již překážky překonati nemohli, později k nám se uchylovali, na večer ze hříchů se zpovídali a ráno se sytili nejsvětější Svátostí. Ačkoli jsme veškeru péči věnovali vykonávání úřadu zpověďního, nezanedbávali jsme nikterak ostatních apoštolských prací, jež nám byly svěřeny, i to, co láska k bližnímu a spása duší vyžadovaly. Proto na požádání jsme křtili, nevzdělanou mládež jak venku, tak doma cvičili v pravé a spasitelné nauce a připravovali ji přistupující po prvé k sv. přijímání, bloudící ovečky uváděli jsme na pravou cestu ke Kristu, na šťastnou hodinku smrti přemnohé připravili a jim se svolením farářův podavše Tělo Páně a udělivše poslední pomazání, šťastnou zabezpečili věčnost. Mimo to ty, kdož neprávem od svých vrchností byli utiskováni, jsme osvobozovali, jich se ujímali a jak tělu, tak duši prospěti se snažili. Dle vůle církve velmi mnohé ženy jsme uvedli, slovo Boží s velikým úspěchem jsme hlásali doma kázáními, jimž veliký počet věřících obcoval, a venku o největších kostelních svátcích, byvše k tomu pozváni; kromě toho v privátních rozmluvách snažili jsme se hříchy zmírniti, odstraňujíce příležitost k propuknutí vášní; vyhlazením příčin zaváděli jsme lásku vespolnou u sousedů, horlivou výmluvností vštěpovali jsme spasitelná dogmata křesťanských pravd a ctností a jich pěstění; mýtili jsme všude až hříšnou zášť k vrchnostem a do úpadu jsme pracovali, když povoláni jsme byli do sousedních obcí na missie a když zástupce nejjasnějšího arcibiskupa po kraji vůkol horlivě a ku spáse mnohých udíleti svátost sv. biřmování ustanovil.“ [158]) „Tím stalo se, že největší hříšníci se obraceli, i ti, kdož o Bohu nechtěli ani slyšeti, zpovídali se jako beránci, navštěvovali chrám Páně, modlili se, ti, kdož byli surovci a zloději, se mírnili, chyby své odkládali a dobrými, pracovitými a šťastnými lidmi se stávali.“ [159])

Lid vzdělávali jesuité nábožnými hrami a divadly téměř každoročně, někdy i třikrát a vícekrát za rok. Knihy kacířské a ničemné vším právem lidu odnímali a nahrazovali jinými. „Vzavše některým lidem nemravné a čarodějnické knihy a malby, nahradili jsme je knihami zbožnými a růženci (grana precatoria).“ [160])

„Nižádné námahy jsme se neštítili při zaopatřování nemocných; v kruté zimě, v nocích bouřlivých, kdykoli buď od pánů farářů jsme byli požádáni, nebo žádali-li si nás nemocní, až na míli cesty jsme dojížděli.“ [161])

„Navštívili jsme nejen všecky domy v městě Luži, ale i mimo město puzeni horlivostí apoštolskou všecky okolní vesnice. Při té příležitosti odebrali jsme knihy nemravné, odstraňovali zastaralé čáry, odnímali knihy kacířské, zabraňovali špatným schůzkám, urovnávali hněv a záští, těšili nemocné, posilovali zoufající, chudé jak domácí, tak cizí obdarovali hojnou podporou a kde bylo potřeba, všem pomáhali.“ [162]) „Knihy kacířské, pověrečné a škandální jsme odňali (8) a dali za ně knihy dobré.“ [163])

Jesuité konali svaté missie nejen v Luži, ale i v širém okolí; pěstili ducha zbožnosti ve zvláštních třídenních pobožnostech (sacra

---

[158]) III. 389. — [159]) III. 390. — [160]) III. 71. — [161]) III. 121. — [162]) III. 195. [163]) 1753 III. 330.

tridua); zvelebovali a nabádali k úctě marianské a k úctě svatých, zvláště sv. Františka Xav., sv. Aloisia, sv. Jana Křtitele, sv. Jana Nep., sv. Anny, sv. Barbory a j.; rozdávali lidu růžence (grana devota, grana sacra). učili jej se modliti, k Bohu mysl svou povznášeti; mládež učili ve svých školách a vedli ji k Bohu, by byla mravna, ctnostna, ozdobou své vlasti a církve. Kázali bez ustání pro čest a slávu Boží a poučení i utvrzení lidu v pravdách křesťanských.

Vzdělávajíce duši, předcházeli jesuité i v ohledu tělesném dobrým příkladem. Byli spořiví, pilní, pracovití a přičinliví. Jejich hospodářství mohlo býti vzorem všem. Ku svým poddaným byli dobrotiví a milostiví, ač ti na mnoze lásku spláceli zlobou a nenávistí; rádi odpouštěli i největším svým nepřátelům a snažili se se všemi žíti v lásce a svornosti.*)

Při vší práci a námaze *byli živi dosti nuzně.* Zástěra[164]) píše: »Jednání jesuitů (že totiž odpouštěli Lužským různé roboty) ještě tím je vzácnější a pozoruhodné, že jesuitská residence začátkem minulého století nebyla v poměrech příliš stkvělých a na doklad toho uvádíme toto: R. 1751 obnášel příjem 8347·10 zl.; v tomto obsažen jest užitek: z pivovaru 3450 zl., z pálenky a z prodeje vína 399 zl.; z prodeje soli 12 zl., obilí 82 zl., ryb 71 zl., mléka 64 zl., nájemné a jiné poplatky 734 zl., ze mlýna 133 zl., za hovězí dobytek a za vlnu 621 zl. Přes to bylo vydání větší příjmů a předvádějí se nám každým rokem půjčky od 1000 do 2200 zl. Co se vydání týče, tedy naduvedeného roku obnášelo 9356 zl. 40 kr., a to: za koření 39 zl., doktorovi a za léky 74 zl., na knihovnu 5 zl., za maso a světlo 361 zl., za víno 322 zl., za telata, skopy a drůbež 147 zl., na splátku dluhu s úroky 2237 zl., zemských pánů stavů půjčka a kontribuce 2763 zl., lužskému kantoru za vyučování mládeže v čtení, v psaní a hudbě 50 zl., královéhradeckému semináři fundace pro 10 studentů 600 zl., kostelníku a kostelním hudebníkům 250 zl., almužny 59 zl. R. 1760 byl příjem: z pivovaru již 5024 zl., z pálenky 566 zl., za obilí strženo 1271 zl. Celkem se příjem během deseti let o dvě třetiny zvýšil, ale přes to končil každý rok deficitem. Mezi vydáním z r. 1760 uvedeny jsou: 1000 zl. jakožto půjčka zemským stavům, 1200 zl. subsidium praesentaneum a 4651 zl. tak zvaný válečný poplatek.

R. 1770 předložil superior Laurentius Lipský *doznání jmění,* které bylo: Užitek z panství 2010 zl.; dvůr v Hluboké 60 zl., domky a zahrady v Luži 130 zl. Kapitál u stavů zemských 4790 zl. a u hraběte Kinského Josefa 1000 zl. Z těchto příjmů veden náklad na výživu duchovních (6 až 7) za každého ročně nejméně 300 zl., k tomu připočítati sluší výlohy při visitacích, při kostele a j.

R. 1773 bylo na panství Košumberském 34.638 zl. knihovně pojištěných dluhů. Další doklady o špatném stavu jmění jsou data, vyňatá od neznámého z knihy „Consultationum“, která r. 1680 byla v jesuitské kolleji královéhradecké založena.**)

Košumberská residence měla 600 zl. úroků ze základní jistiny 10.000 zl. každého roku odváděti do Hradce, ale — nemohla; z těch úroků vydržováno 10 studentů, kteří povinni byli každého roku jednou na svátek navštívení neb narození Panny Marie v průvodu na Chlumek jíti, jak to vyžadovala poslední vůle zakladatelčina. Když pak Košumberk

*) Více o tom: „Trs pomněnek...“ článek citovaný.
[164]) d. c. 95.-98.
**) Zaznamenání provedeno na str. 32., 34., 41., 42., 45., 47., 52., 64., 66. a 77. uvedené knihy.

neplatil úroků, tu nastala otázka, zdali se má onen průvod konati? A usneseno, „že má, aby se nezdálo, že každého roku něco jiného konáme, ale není potřeby, aby všichni chodili dotud, pokud nebude plný požitek semináři odváděn.“ A r. 1693 dne 6. září rozhodli konsultoři, aby se posílálo více než 4 chovanci do Košumberka, že toho zasluhuje jasná paní, která, jestli že 10.000 zl. seminář nezaložila, jistě nejvíce přispěla k jeho uskutečnění.

R. 1690, prvního to po smrti jasné zakladatelky, residence Košumberská byla v bídném stavu; rektor králohradecký si vypůjčil 1000 zl. od sklenáře chrudimského, jež postoupil superioru košumberskému (na 5 proc.), aby jich užil do začátku hospodářství. Tento dlužní úpis přečten byl před konsultory (snad nějací zřízenci řádu jesuitského)[165] a zavázal se v něm P. superior navrátiti oněch 1000 zl., dávaje v zástavu nějakou vesnici kláštera košumberského; úpis ten od konsultorů schválen. R. 1691 stavěl se chrám košumberský. R. 1692 zdá se, že konvent košumberský nespravoval ještě všecky statky své a proto nenamítal nic tutor[166]) statků košumberských slovutný pan Fr. Záruba,[167]) že seminář neobdržel celých dávek, a proto se nestalo jen po vůli P. superiora, ale i s vědomím úřadů světských. R. 1693, jak již podotčeno, neměli naši ještě celou správu svých statků, a že se vše dělo s vědomím tutorovým. Na téže stránce čteme, že byla neúroda a nemohl tedy klášter[168]) zaplatiti. Odkud? Uvažováno bylo o nadaci, kterou učinila jasná paní košumberská, zda by neměli žádati opětně na vyšších úřadech, aby jim vyplácely plné požitky z 10.000 zl.; jelikož ani toho roku (1693) chrám košumberský vystavěti nemohli, ustanoveno, aby se toho ujal představený semináře, jelikož když stavbou se otálí, i vykonání poslední vůle na dlouhá léta se odkládá. Když tedy to odloženo bylo, jistě vyšší představení dobře jsouce věcí tou obeznámeni, měli převážné důvody, aby rozhodli jinak.

R. 1694 dne 6. března uvažovali zprávu zdejšího rektora, jež mu dává nadace košumberská, v deskách zemských zapsaná, aby přístup dovolil hudebníkům k nadaci zmíněné. R. 1698 v lednu P. superior psal, že úroky semináři z 10.000 zl. z nadace košumberské pro jinochy toho roku zaplatiti nemůže *pro velkou nouzi* a že dluhy během času nesmírně vzrostly. Co konsultoři neschvalovali, to poznamenali, aby se mohl zdělati spis proti důvodům Košumberských a poslati P. provinciálovi. Spis ten přečten konsultorům a ti po dobrém zdání svém buď přidali aneb opravili a usnesli se, aby se spis ten poslal P. provinciálu k úvaze. Téhož roku v máji psal P. superior košumberský, že nemůže žádných poplatků semináři zapraviti, proto jednohlasně usneseno, aby několik fundatistů bylo propuštěno. Téhož roku 14. srpna tvrdí se, že odvedeno polovic úroků semináři. R. 1699 dne 21. srpna ukončena byla konsultace u přítomnosti P. provinciála touto klausulí: „Jelikož roku budoucího (1700) P. regens dostane plný úrok z 10.000 zl., ať učiní potřebné vydání na střechy. Naskytly se některé pochybnosti stran nařízení, které se stalo na prospěch Košumberských, kteří požívali nadace Musurgoské a dána byla rada P. rektorovi, aby se otázal P. provinciála, který

[165]) Konsultoři jsou pomocníci provinciála při spravování řádu v určité provincii. Jasně o úřadech v řádě jesuitském píše Vacek ve článku: „Jesuité“ (Ottův Sl. N. XIII. 285 n.) — [166]) Tutor = ochrance, jako nyní patronátní komisař. Poznámka p. Zástěry. — [167]) Zde p. Zástěra se hrubě mýlí. Tutor není nikdo jiný než „poručník“. Frant. Záruba také vskutku byl poručníkem sirotků Lambergovských. — [168]) Lépe residence.

jest smysl onoho nařízení, jelikož kdo má právo vydávati nařízení, má také je vykládati."

Až potud výtah z kroniky „Consultationum". Úroky vzrostly na 3050 zl. a královhrad. seminář prosil r. 1756 prostřednictvím vyšších úřadův o zaplacení oné částky.

Jiný důkaz „vnitřního" hospodářství jest »inventář prádla, v jakém počtu a u koho jest v užívání." A. U Jeho Milosti (též jemnostpána) pátera superiora nacházejí se v šuplačce šaty, které ještě v počtu nikda nebyly. B. U páterů: Bukáče, Tautelera, Ježka a Čakrta, pak u fratera, s nepatrným rozdílem u každého byly: 1 madrace, 2 podhlavničky, 1 svrchnice neb hůně, 3 prostěradla, 8 košil, 2 ručníky, 3 noční čepičky, 5 šátkův, 2 páry punčoch. Mimo to byly připravené světnice pro P. provinciála a jiné hostě. Též čeládka, jako: vrátný, kuchař a kuchtík jsou připomenuti a že se na tu „panskou tabuli" nezapomnělo, dá se mysliti a co se všechno a v jaké jakosti v evidenci vedlo, dočteme se v následujícím: „7 dobrých a 1 zlý ubrus, 18 dobrých domácích a 12 zlých servitův, 14 hostinských dobrých a 2 zlé servity, 5 tabulních a 7 hostinských dobrých a 1 zlý ručník, 5 nočních hostinských čepiček, 2 malé a 1 velká cejška, 1 šat k utírání nožů, 3 zástěry pro zelený čtvrtek, 5 čeledních dobrých a 1 zlý ubrus." Který z páterů se evidencí takového inventáře zabýval, to udati nemůžeme.[169]) Za to ale s jistotou vysloviti můžeme, že kuchyň míval na starosti jemnostpán superior, což nám důkazem cedulka „pro kuchyň" superiorem Vilémem Fröhlichem sestavená.

Poslyšme, co se v kuchyni potřebovalo — na kolik dní, udati nemožno, Soudek oleje $23^3/_4$ libry za 6·29 zl., kaprův za 2 zl., rejže 15 liber 3 zl., limaunův 60 kusů 1·30 zl., citronův 12 kusů 42 kr., pepře 1 libra 51 kr., květu 6 lotů 1·30 zl., hřebíčku 6 lotů 45 kr., skořice 6 lotů 42 kr., muškátových kuliček 6 lotů 42 kr., šafránu 6 lotů 3 zl." Mnohdy trpěli členové residence i hlad a nouzi, alespoň ve válkách slezských. Tehdy musila residence „platiti neslýchané sumy na vydržování vojsk, dodávati obilí a podniknouti veliká břemena. Mnohem povážlivější bylo, že pro nedostatek pracujícího lidu, který byl vesměs naverbován k opevňování Hradce a Pardubic, nemohla se role osévati a vzdělávati. a následkem toho ovšem bída a nouze dostoupila vrcholu. K dovršení všeho zla vrazil sem oddíl vojska nepřátelského, který sem po porážce u Olomouce 7. července r. 1758 byl zahnán a tu s krutostí své potřeby na znuzelém obyvatelstvu vymáhal."[170]) Že residence ušetřeno nebylo, ale že nejvíce zkusila, rozumí se samo sebou.

Tedy: při namáhavé, neúnavné a vysilující práci, jak doznává na př. i sám Blažek,[171]) jíž žádná oběť, ať sebe větší, není obtížna, mnohdy i za hladu a bídy trávili jesuité chlumečtí život, jejž z lásky k Bohu a svým bližním věnovali národu a lidu, z něhož byli vyšli a jehož krev proudila v žilách jejich. A za to za vše potomci nevděční místo lásky a

[169]) Pravidlem byl to „minister domus."

[170]) Již před tím trpěla residence mnoho od vojska. Roku 1742 a 1743 silné čety Prušáků vtrhly několikrát do Luže pro spíži. „Roku 1744 přitáhl generál Bernes a hr. Esterházy s jízdou a pěchotou. Mnoho muselo se platiti na vydržování vojska a též se za ním píce dovážela, tak že pak z nedostatku píce dobytek musil býti zabíjen. I v pozdějších letech bylo zle. Jezovité museli dáti a dovézti mnoho set palisád k opevňování Pardubic proti Prušákům, kteří v září 1756 do země vtrhli. Roku 1760 v červenci přitrhlo několik pluků rakouského vojska, aby zaskočili braniborské pluky od Olomouce ustupující." (Dr. Adámek 62).

[171]) Blažek d. c. 31.

uznání zasypávali je a zasypávají posud nevděkem, pomluvou a lží. Toť vděk světa. Ne nadarmo říkal již středověk: „Řekl laik knězi: vždy tvým budu nepřítelem.“

* * *

V době slávy a rozkvětu „Chlumku“ či v době jesuitské farářovali v Luži u kostela sv. Bartoloměje[172]) *Václav František Janda,* kněz církevní, farář lužský a jenšovický, od května r. 1704 až do 20. března 1712. Janda zemřel 20. března 1712 ve věku 53 let a pochován jest v kostele sv. Bartoloměje. Po něm počátkem května 1712 následoval kněz církevní *Jan Josef Escherich,* který 22. dubna 1725 stal se děkanem v Novém Bydžově. Pak následoval od 1. května 1725 až do 8. července 1744 *Václav Ferdinand Dvorský.* Tento mistr svobodných umění a bakalář bohosloví (sám se podpisoval „filosofie doktor, písma sv. bakalář, lužský a jenšovický farář“) kaplanoval v Cerekvici u Litomyšle, administroval Zámrsk, načež od obce litomyšlské podán byl na nově zřízenou faru ve Sloupnici, kdež nastoupil roku 1711. Roku 1725 byl přesazen do Luže, kdež 8. července 1744 zemřel zaopatřen sv. svátostmi a pochován jest v kryptě „przi Chrámu Sho Bartoloměje“ (dle matriky úmrtní). Podobizna jeho byla ve faře až do roku 1886 v síni, pak na Chlumku nad sakristií.[173]) Je malována na plátně. Několik kostí a lebka ve skřínce pod oltářem sv. Bartoloměje jsou prý z jeho těla. Za svého života založil u kostela sv. Bartoloměje 8 mší sv., a to čtyři za spásu své duše a čtyři za přátele (dal 200 zl. pode jménem „beilasz“, 3 zlaté měly se dáti chudým a 1 zl. kostelu) a po smrti zanechal na fundaci 76 mší sv. 1000 zl. za spásu své duše (2 zl. měly přijíti kostelu).[174]) Nyní se jich slouží celkem 23.

Následoval: od 1. srpna 1744 do 15. prosince 1772 *Jan Ondřej Fleischmann,* „Pražan“ (jak jsem[175]) v jeho zápiscích nalezl), potvrzený od arcibisk. konsistoře za „faráře lužského a jenšovického“. Měl za kaplany od 1. srpna 1744 až do roku 1745 Aleše Zimu, od r. 1746—1748 nikoho, od r. 1749—1756 Jana Spolvinda (týž dříve byl kaplanem v Hlinsku), od 1756—1760 Františka Taula, od 1760—1763 Františka Josefa Groffa (týž dříve byl kaplanem v Hlinsku), od 1. února 1763 až 31. července 1766 Josefa Podhajeckého, rodáka pardu-

---

[172]) O kostele sv. Bartoloměje obšírně jednám ve stati XII. a o faře u něho ve stati XVIII.; o náboženském vyznání Lužských a jeho změnách v jednotlivých dobách (hlavně o bludařích) ve stati XVII.

[173]) Kol r. 1890 vzal ji patronátní úřad z Rychmburku k sobě.

[174]) U Dvorského od r. 1725—1727 kaplanoval Jan Werner. Když Werner 28. července 1727 odešel, zůstala kaplanka po 8 měsíců neobsazena. Teprve 1. dubna 1728 jmenován v Luži kaplanem David Kelsberg, který zůstal v Luži do 8. listopadu 1729. Od r. 1730—34 kaplanoval v Luži František Tureček, po kterémž přišel Jan Aleš Zima až do r. 1746. Ten také asi administroval Luži po úmrtí Dvorského. Dvorský užíval znaku (dle pečeti přitisknuté na mnohých listinách v archivě). Na štítě ozdobeném shora třemi péry (snad pštrosími) měl ptáka (nejspíše pštrosa) a nahoře písmena W. F. M. D. t. j. Wáclav Ferdinand mistr Dvorský. Jeho kaplan Jan Aleš Zima měl pečeť, na níž dole byl beránek s křížem (jako posud bývá na velikonočním paškálu) a na hoře Boží oko s písmeny J. A. Z. t. j. Joannes Alexius Zima. Dvorský na jedné listině (ze 3. prosince 1738) dí: „K čemuž i také já nížepodepsaný s vejminkama svrchu psanýma vůli dávám a na potvrzení toho nejenom vlastní jméno jsem podepsal, ale i také můj obyčejný sigl jsem přitiskl.“ O Dvorském činí zmínku i Dr. Rezek v „Dějinách prostonárodního hnutí náboženského v Čechách“ a jesuita P. Ant. Rejzek v „Památnostech farní osady Sloupnické“. („Sborník Historického kroužku“ IV.)

[175]) Píše o něm v Pam. knize jeho nástupce.

bického, a od 1. srpna 1766 až do smrti Martina Wolfa, rodáka benešovského, (týž dříve kaplanoval v Žumberce). Fleischmann zemřel zaopatřen sv. svátostmi 15. prosince 1772 a pochován jest v kostele sv. Bartoloměje před presbytářem v kryptě, na níž spočívá posud viditelný kámen kryptní. Založil první „Pamětní knihu", měl mnoho co činiti s blouznivci, jak examina z jeho doby zachovaná svědčí.

Po Fleischmannovi administroval kaplan Martin Wolff, „kterážto administrace trvala patnácte dnů."

„Když uprázdnilo se tedy beneficium lužské, já *František Sal. Schaník*, rodák hořický, kněz církevní, titulista nejjasnějšího pána Antonína svaté říše římské svobodného barona de Levenes a Grünethal pána na Studenci, Slavíkově, Křemenici atd. atd. vysvěcen na minoristu od nejdůstojn. pána biskupa Antonína Vokouna v kapli (in angaria) sv. Matouše v Praze r. 1756, na subdiakona od nejdůstojn. arcibiskupa messánského (Messano) Antonína Petra Příchovského, tehdy biskupa královéhradeckého a koadjutora arcibiskupa pražského, v Chrasti o vigilii nanebevzetí Rodičky Boží r. 1757, na jáhna od téhož v Praze v kapli sv. Matouše 1757 a na kněze v Olomouci od nejdůst. biskupa de Schemffenberg v kapli před svátkem sv. Tomáše r. 1757. Když r. 1758 až do 4. června jsem byl setrval v biskupském semináři v Hradci Králové, byl jsem 4. června poslán za kaplana do Nového Města nad Metují (Neo-Stadium ad Metavam) k děkanovi důstoj. pánu Janu Josefu Weisovi. Tu setrval jsem až do 23. června 1768. Posléze jmenován jsem byl lokálním kaplaněm v lázních Svatoňovických (ad fonticulum), kteréžto místo založeno bylo od panství Svatoňovického. Ve Svatoňovicích byl jsem od 23. června 1768 do 31. prosince 1772."

„Když uprázdnilo se tedy bneficium lužské dne 19. prosince 1772, byl jsem presentován na ně od veledůstoj. pana Karla Přikryla, rektora kolleje králohradecké, a dne 31. prosince 1772 od nejdůstoj. arcibiskupské konsistoře pražské potvrzen. Posléze r. 1773 dne 24. srpna na svátek sv. Bartoloměje, patrona to farního kostela, slavnostně vdp. Janem Felixem Chuchelským de Nestajova, arcibisk. vikářem a děkanem skutečským, do farního chrámu uveden a installován. Klíče vydal mi veledůst. p. Karel Přikryl, rektor kolleje králohradecké, jesuita a patron zdejšího kostela, u přítomnosti všech velebných otců jesuitů ze zdejší residence."

„Prvním kaplanem mým byl jmenovaný Martin Wolff." Po Wolffovi, který v Luži jako kaplan 1780 byl zemřel, následovali jako pomocní kněží v duchovní správě po zrušení řádu jesuitského exjesuité: Zikmund Pospíšil, Ignác Burggraff a Viktorín Jarošík. Od roku 1785 kaplanovali v Luži exaugustiniáni: Emanuel Kytka a Bernard Teubl. Když Emanuel Kytka r. 1796 odešel, v duchovní správě vypomáhal exjesuita Vojtěch Vejvoda.

Schaník zemřel 24. dubna roku 1793. Po něm administroval Emanuel Kytka.

Zajímavo by bylo zvěděti, v jakém asi poměru vyjmenovaní duchovní správci a kněží byli k residenci jesuitské. Bližších zpráv o poměru tom ovšem nemáme, ale z některých poznámeček můžeme souditi pravděpodobně, že poměr ten byl zcela přátelský a důvěrný. Tento poměr nabyl určitější tvářnosti ještě v té době, kdy jesuité sami byli patrony lužských farářův. Ba ani tehdy přátelský poměr vzájemný mezi jesuity a faráři lužskými neutrpěl, když jednalo se o zájmy osobní a peněžité. Jesuité byli patrony pečlivými, svých povinností dbalými. Nejen že farářům

dávali, čím byli povinni, ale i o chrám farní starali se velmi pečlivě, důkladně jej opravili, vyzdobili tak, že byl z nejkrásnějších v okolí; farní budovu ze základů vystavěli v rozsahu na tehdejší dobu velice stkvělém. I nedivu proto, že faráři tuto dobrou snahu svých patronův uznávali a jim se za to snažili odvděčiti. Vypomáhali na Chlumku při poutích, kázali, zpovídali. Alespoň v dennících, vedených za faráře Dvorského a Fleischmanna, jež se ve farním archivě uchovaly a kdež den ode dne poznamenáno, co který z lužského duchovenstva konal, nalézáme doklady toho hojné. Naplňovalo se tedy i zde slovo Písma: „Quam bonum et jucundum est habitare fratres in unum" t. j. „Jak dobré a příjemné jest, zůstávají-li bratří v jednotě."

Život zakladatelky Chlumku.[176])

Mezi nejvzácnější a nejvznešenější osoby století XVII. patří zakladatelka Chlumku a jeho největší dobroditelka *Marie Maxmiliána Eva Terezie Hysrlová z Chodův a Košumberka*, rodem hraběnka ze Žďáru, narozená 8. září 1637 v paláci Černínském na Hradčanech v Praze. Otec její Florian Jetřich hrabě ze Žďáru, pán na Kladně, Červeném Oujezdci, Letovicích, Žďáru, Vlčicích a Göttersdorffu,[177]) J. C. M. komorník, soudu zemského assessor atd., pán smýšlení čistě katolického, byl i v nejsmutnějších dobách rodu Habsburskému věrně oddán a raději zemi opustil a odebral se do vyhnanství, než by byl zradil svou víru katolickou a císaře. Matka její Alžběta, rozená kněžna z Martinic, rovněž byla upřímná katolička. Na svět, dle stálé tradice, stvrzené svědectvím matčiným, přišla Marie Maxmiliana zdánlivě mrtva. Matka její, když novorozené robátko ani pláčem ani pohybem dlouhou dobu na jevo nedávalo známky života, poručila, aby jí je do ložnice přinesli buď živé buď mrtvé a povolala ihned vedle bydlící kapucíny, aby dítko pokřtili.[178]) Na to lítostí hojné slzy roníc, konala s přítomnými pobožnost k Panně Marii a sv. Janu Křtiteli. Po skončených litaniích loretánských a to po slovech „Spáso nemocných, Pomocnice křesťanů" dalo dítko na jevo známky života. Rozradostněná matka z toho soudila, že dceruška její bude zvláštní ctitelkyní Rodičky Boží a sv. Jana Křtitele.

Po šesti nedělích ocitlo se dítko opět v nebezpečenství života. Když totiž plavila se rodina Žďárských po Dunaji do Kremže, chůva, která měla míti dohled na dítko v kolébce odpočívající, odešla. Lékař Krídl,[179]) muž velice tělnatý, nevšimna si dítěte, usedl pohodlně na kolébku a byl by je málem udusil, kdyby vrátivší se chůva nebyla strhla křik a tak dítko od záhuby vysvobodila.

Sotva že Marie poněkud odrostla, zemřela jí matka. Vychována byla nejprve u Evy hraběnky Sternberkovy vdovy, paní velice zbožné a ctnostné, a pak po smrti matčině od svého strýce hraběte z Martinic, nejvyššího kancléře zemského ve Vídni. Hrabě Martinic vyhlédl jí také

[176]) Důkladný životopis její III. 80.—107. a „Drahé kameny" d. c. 493—500.

[177]) Původním sídlem byl Ždár (Saar), tvrz v Loketsku. Rodina tato v Čechách vymřela r. 1670 Františkem Adamem Eusebem hrabětem ze Ždáru. Florián Jetřich, otec Marie Maxmiliány, založil r. 1623 a bohatě nadal kapli loretánskou v Hájku. Syn jeho František Adam vystavěl tu r. 1663 klášter, do něhož povolal z Jindřichova Hradce františkány (kapucíny).

[178]) Kapucín předloživ podmínku: „Žiješ-li", novorozeňátko, honem pokřtil. (Drahé kam. str. 493).

[179]) Blažek (d. c. 6.), který životopis Hysrlové celkem vybral z „Pam. knihy III.", jak jsem pozoroval, chybně onoho lékaře jmenuje „Klidr". Pamětní kniha jmenuje jej „Krídl".

v 15. roce ženicha Jindřicha Viléma Slavatu z Chlumu a z Košumberka, sešlého a nemocí sklíčeného padesátníka. Z manželství toho zrodila se Johanka Barbora (Barbora Johanka Alžběta).[180]) Slavata zemřel r. 1654 a hrad i panství Košumberské zůstavil jediné své dceři, právě uvedené Barboře Johance.

Mladistvé, ani ne 20leté, sličné vdově důtklivě domlouvala sestra hraběte Martinice, aby opětně v nový manželský sňatek vstoupila a to s panem Františkem Krištofem svobodným pánem Hysrlem z Chodů, [181]) J. M. C. komorníkem nad stříbry.

Marie i tentokráte uposlechla a panu Hysrlovi r. 1656 podala ruku a s ní, když po roce malá Johanka v Praze zemřela na morovou ránu, i rozsáhlé statky. Po svatbě proti své vůli s manželem přesídlila do Vídně, netušíc, že nový tento sňatek bude prvého mnohem neštastnějším.

Pan Hysrle byl člověk světácký a zhýralý, který doufal, že sňatkem s majitelkou rozsáhlého zboží i jemu bude otevřen nový pramen příjmů. aby tím spíše mohl svým nezřízeným choutkám hověti.

Jaká příkoří bylo jí snášeti, vysvítá z tohoto případu: Ve své churavosti obdržela jednou od manžela skvostnou skřínku ze slonové kosti, naplněnou vzácným jakýms práškem a opatřenou zvučným nápisem: »Corallia praeparata«, prášky to pro posilnění života. Požila dva nebo tři, ale po malé chvíli následky neblahého léku se ukázaly.[182]) Hrdlo se zanítilo, na jazyce vyvstávaly vředy, zuby se viklaly, nemocná pak dlouhý čas ničeho požiti nemohla. Po lékařském ohledání záhadných prášků seznalo se, že obsahovaly látky nejvýš jedovaté. Ačkoliv pak později se zotavila, někdejšího zdraví svého nenabyla již nikdy.

Není tudíž divu, že po takovýchto manželských zkušenostech, když choť její 4. čce r. 1666 [183]) ve Vídni zemřel na zimnici, ač 29 let stará, netoužila po stavu manželském a odmítla návrhy několika vznešených a bohatých pánů, kteří se o ruku její ucházeli. [184]) Mezi těmito dvořil se jí také nemálo hrabě Auersperg, kavalír toho času u dvora velmi oblíbený. Hraběnka však na úmyslu svém setrvala a na den narození Panny Marie roku 1667 po dlouhé úvaze a zrazování svého zpovědníka Mikuláše Kozla »těžký« (arduum) slib ustavičné vdovské čistoty složila. Od té doby nosila jen jednoduchý oblek barvy černé beze všech ozdob a šperků. Ze svých pokojů odstranila vše, co by jí mohlo upamatovati na marnosti tohoto světa, a tak odřekši se všech rozkoší, věnovala se životu zbožnému a pomýšlela jediné na spásu duše své. Denně své modlitby vykonávala klečíc a zvláště ráda rozjímala o pravdách náboženských dle navedení sv. Ignáce.

Ctnosti Hysrlové byly mnohé a veliké. P. Ivánek dělí je na 3 druhy dle sv. apoštola Pavla: na ctnosti k Bohu, k bližnímu a k sobě samé.

---

[180]) Památky píší tuto dceru: Johanka Barbora, anebo Barbora Johanka Alžběta. To druhé je asi správnější.

[181]) Rod Hysrle z Chodů pocházel z kraje plzeňského. Památky píší jméno tohoto rodu různě. Nejlépe snad by bylo psáti „Hysrle".

[182]) Hraběnka dříve poslala prášky hraběnce Krotcinské, jež dlela v láznich u Vídně, by jich okusila. Ta ihned po požití dávila a co nejrychleji Hysrlové psala, že jsou to jedy, by jich neužívala (III. 83).

[183]) S Hysrlem měla dvě dítky: Ferdinanda, který do roka zemřel a Františku Rosalii, provdanou za hraběte Kašpara Lamberga († 1686). Hysrlová ve Vídni často trpívala potratou (abortus); po této nemoci dány jí jedenkráte manželem pro posilnění výše uvedené prášky-jedy. (III. 82.) Františka Rosalie zemřela roku 1684.

[184]) Z Vídně odebrala se do Čech na statek Kladenský k žádosti svého nemocného bratra Františka hraběte ze Žďáru.

Pokud se týče ctností, byla velice zbožná. „Již o čtvrté hodině z rána vstávala a sepjavši ruce, klečíc k Bohu se modlívala.“ Hodinu denně rozjímala dle návodu svatého Ignáce. V 7 hodin bývala již v chrámu Páně a zde setrvala, pokud vůbec se mše sv. sloužily. O každé neděli a svátku se zpovídala a přijímala tělo Páně. Každoročně konala svaté exercicie, o nichž se stále postila, tělo své bičovala a krotila všelijakým způsobem, myšlénky spasitelné v exerciciích přednesené pilně si zaznamenávala do zvláštní knížky. Vroucně uctívala Rodičku Boží a sv. Františka Xav., v prázdných chvílích čítala knihy nábožné a místa nejasná kněžími si dávala vykládati. Na cestách vždy mysl obracela k Bohu; ctila sv. Floriána a s. Hyacintha. Vše, co měla, ku slávě Boží dávala ochotně a ráda; vystavěla »Chlumek«, residenci, kapli sv. Jana Křtitele, přála si, aby zřízeno bylo bratrstvo marianké, zaopatřovala posvátná roucha a nářadí, o hudbu se starala zvláštní fundací, v domě svém mnoho chudých dívek živila a učila je vyšívati posvátná roucha a vůbec se zápalem horlila pro čest Boží.

Poddané své milovala jako matka; každý u ní dosáhl, začkoli prosil. Všichni ji za to ctili a milovali. Poddané vedla ke zbožnosti, pro dítky jich založila školu, všem rozdávala růžence, nemocné živila, chudým sloužila, nohy umývala, žebráky šatila, o velkonocích chudým rozdávala beránky, všecky ku hrobu uctivě doprovázela a chudým sama na svůj náklad strojila pohřeb. Zvláště na duše v očistci pamatovala jak modlitbou, tak sloužením mše sv.

Byla tichá, trpělivá, ve slibech věrná, skromná, neurážlivá, pracovitá, poslušná, k poddaným shovívavá, neobyčejně mírná, až do jisté míry slabá, krátce anděl míru, lásky a dobroty.[185])

„Posléze dne 17. října před polednem počala umírati;[186]) lékař domníval se, že smrtelný zápas potrvá dlouho. Kněz přistoupil k otáři, aby za ni obětoval mši sv.; když pak pozvedal sv. hostii, skonala[187]) a tak účastnou se stala obojího „Mementa“, „Živých“ před Proměnou

[185]) Při stavbě Chlumku sama kamení nosila.

[186]) O příčině smrti dí se: „Ještě na den sv. Ignacia byla přítomna se svou povždy věrnou přítelkyní paní Zárubovou v kolleji královéhradecké slavnosti, kterou tamější jesuité každoročně v týž den odbývali. Slavnost tato nabyla zvláštního lesku přítomností náchodského pána, knížete Piccolominiho a jeho choti rozené hraběnky Libštejnské z Kolovrat. Hraběnka Hysrlová byla v kolleji od jesuitů uctivou řečí uvítána a byla tu přítomna divadelnímu představení, jež žáci IV. třídy k všeobecnému uspokojení provedli. Hrálo se drama „Josefa Egyptského na trůn vyzdvižení“. Děj tento schválně vybrán za příčinou nedávné korunovace Josefa I. na krále římského. Cesta do Hradce byla také její poslední. Jakmile přijela domů, bylo jí na lože ulehnouti a s něho již nepovstala. Podzimní pak sychravé větry odnášely 17. listopadu čistou duši její k nebes výšinám. O jejím skonu takto dojemně píše známý hradecký historik František de Paula Švenda: „Ten den před smrtí dala k loži svému přinésti obraz pasovský (nyní chlumecký), jej pak uctivě líbala a takto k němu, jsouc úplně do vůle Boží odevzdána, promlouvala: Matko blahoslavená, Rodičko Boží! Aj! Hle, zde mne máš, chceš-li mne k sobě vzíti, vezmi! Hle, zde mne máš! Když pak již k smrti se ubírala a kněz jí svíci podával, tu ona ho slovy předešla: „Jako tato svíce světle hoří, tak vyznávám, že jest jedna pravá svatá katolická víra, v té víře živa jsem byla a v ní umříti chci.“ Zemřela v úterý, v úterý se také narodila. (Blažek d. c. 23-24).

[187]) Obrazy [snad věrné podobizny] Hysrlové jsou ve faře v Luži a na radnici tamtéž. Dle doslechu je prý jeden v kostele P. Marie v Hradci Králové [na choře]. Na radnici lužské jsou též obrazy některých Slavatů a dcer Hysrlové Barbory Johanky a Františky Rosalie [Lamberkové].

a „Mrtvých", kdy u Slitovníka Božího prosíme u oltáře za spasení zemřelých." [188])

Z testamentu [189]) jejího, jenž zaznamenán jest v zemských deskách v 5. kvaternu kupců pod literou C. 29. barvy citronové z »die Lunae post festum s. Martini 1690« vyjímám: »Já ... jsouc přesvědčena, že každý člověk na jisto zemříti musí a že hodina smrti jest nejista, ač nikterak nevím, kdy Spasitel můj z tohoto života bídného ráčí mne povolati, při úplných smyslech a rozumu ustanovuji .... a za svoji poslední vůli prolašuji toto:

1. Duši svou poroučím Bohu Všemohoucímu, od něhož vyšla a do milosrdných Jeho rukou na přímluvu nejblah. Rodičky Boží a mých svatých patronů. 2. Ustanovuji, aby mé tělo u Rodičky Boží na Chlumku od mých dědiců bez veškeré slávy a nádhery bylo pohřbeno, a kdybych na Košumberce před zletilostí mých dědiců zemřela, tu aby se s pohřbem mým neodkládalo; prosím bych od velebných otců residence košumberské prostě byla pochována. 3. Protože dle práv a zákonů království Českého základem každého testamentu má býti ustanovení dědice, ustanovuji a jmenuji jmění svého, statků movitých i nemovitých, jež mám aneb v budoucnosti míti budu, jakéhokoliv druhu by byly buď v úpisech, buď na ostatních právech svých se zakládající, toho všeho, ale zvláště dílu pozemků, který mi patří na panství Košumberském a Kladenském se všemi k němu patřícími právy universálními dědici Karla Benedikta Jana Baltazara hraběte Lamberka, syna z mé dcery, Annu Aloisii Maxmiliánu a Františku Antonii Isabellu Rebeku hraběnky Lamberkovské, své vnučky, a to tak, aby toho všeho jako vlastního majetku svého mohli užívati s tou výslovnou podmínkou, aby Františka Isabella Antonie Rebeka z mých dědiců pod titulem prælegátu z týchže statkův a toho majetku mého 20.000 zl. rýnských nejprv obdržela. To já jí ze zvláštní milosti a proto odporučuji, že jsem ji u sebe vychovala a poznala, jak mě velice milovala. Proto tímto ustanovuji, aby ze jmenovaného mého statku prelegát, pokud možno co nejdříve, si vzala a s ním jako svým majetkem naložila a z ostatního se jmenovanými dědici obdržela stejný díl. 4. Ustanovuji, aby moji dědici dluhy, jež se naleznou, že jsem učinila, jakož i legáty, jež jsem v tomto testamentě a kodicillu učinila, byli nuceni stejně zaplatiti a vyplatiti. 5. Kdyby výše uvedení dědici moji, ač jsou nezletilí, jeden nebo druhý zemřeli v nedospělém věku, tehdy bude jeden po druhém děditi. Kdyby všickni zemřeli před právními lety, tu své sestry dle stejného dílu za dědičky ustanovuji. Ty rovněž mnou učiněné dluhy zaplatiti a legáty splatiti mají. Kdyby z nich některá zemřela dříve, tu její díl dostanou její dědici se stejnými povinnostmi. 6. Kdyby po mé smrti vnuk a vnučky ještě nebyli tak dospělí, aby se někdo z nich mohl státi poručníkem, tu za poručníka majetku a jmění mého ustanovuji nejjasnějšího Kristiána hraběte z Rosendorffu, barona z Mollenberga. 7. Aby nebylo hádky o domek můj u Chlumku, prohlašuji, že patří k residenci košumberské otcům jesuitům, ježto jsem jej na majetku jejich vystavěti dala v úmyslu, že v něm do smrti setrvám a jej jim zůstavím. Proto, aby jim buď pro tento domek buď pro fundaci, za mého života danou jim a kostelu Rodičky Boží na Chlumku, žádného příkoří dědici nečinili, přísně zapovídám. 8. Protože peněz na hotovosti nemám mimo ty, jichž

[188]) III. 95. — Nepřátelé jesuitů, jak dole při popise obrazů chrámových ukážu, i tento poslední okamžik znectili drzou pomluvou!

[189]) Celý testament i kodicil je opsán latinsky v III. 96—101.

třeba na běžné potřeby, zlata, stříbra, šperků a jiných podobných drahých věcí nepřechovávám, nechť dědici jich od nikoho nevymáhají a nepožadují, ale spokojí se tím movitým majetkem, jejž na statcích mnou jim odporučených naleznou: co všek v části panství Košumberského otcům jesuitům mnou darované se najde, budiž jim ponecháno. Na potvrzení tohoto testamentu vlastní rukou jsem jej podepsala a vlastní pečeť přitiskla. Dáno v Košumberce v domku mém u Chlumku dne 6. října L. P. 1690. Marie Maxmiliana Eva Hysrlová, vdova, rozená hraběnka ze Žďáru. Václav Rudolf Haugvic z Biskupic, Václav Celler p. z Rosenthalu, Jaroslav Vilém Hoberg z Hindersdorfu.«

V témž pátém kvaternu zemských desk kupních, barvy citronové z r. 1690 »die Lunæ post festum S. Martini«, to jest 13. listopadu, jest *kodicil* hraběnčin k testamentu výše uvedenému, z něhož vyjímám: »Já .... prohlašuji touto listinou, jíž se říká kodicil, ježto v testamentě zůstavila jsem si právo jej změniti, i přidávám toto: odporoučím totiž kostelům na panství Košumberském sv. Bartoloměje v městě Luži 150 zl. rýnských, ve vsi Jenšovicích nejsvětější Trojici a ve Voleticích sv. Jiřímu po 100 zl. rýnských. Dále 1. Poddaným mého dílu na panství Košumberském a Roubovickém odpouštím všecky dávky jak peněžité, tak obilní, vyjma poslední rok před mou smrtí. Aby totéž otcové jesuité residence košumberské svým poddaným učinili na mou památku, vroucně žádám. 2. Třem chudým pannám dcerám rytíře Konárovského, totiž Verenice, protože mou zemřelou dceru a její dítky vychovala, 150 zl., ostatním dvěma po 50 zl. poroučím a aby jim dům, kdež po mnoho již let bydlí, byl ponechán až do jejich smrti, prosím. 3. Jasné panně Sibyle Magdaleně Dobřenské z Dobřenic, která po mnohá již léta u mne jest, ke mně uctivě se chová a mně v nemoci obsluhuje, odkazuji 2000 zl. 4. Zuzaně Kateřině Horecké od dávna již mé hejtmance, jež mi od mládí věrně a poctivě sloužila, 400 zl., Samueli Horeckému, jejímu manželu a mému bývalému poctivému hejtmanu, 100 zl. zůstavuji. 5. Rovněž Františku Horeckému, nynějšímu správci mému (mimo služné, jež mu zapraviti mám až do své smrti), 100 zl. zanechávám. 6. Všem, kdož mi slouží, jak mužským tak ženským a polním dělníkům a dělnicím a rodinám, jež při mé smrti na mých statcích budou, mimo služné jim dávané, by dána byla polovina ročního služného, ustanovuji, aby ihned za mou duši k Bohu všemohoucímu se modlili... Na potvrzení toho i tento kodicil vlastní rukou jsem podepsala a vlastní pečetí opatřila... Dáno v Košumberce v domku mém u Chlumku dne 6. října 1690.« Podepsaní jsou titéž jako na závěti.

Bezděka píše o Hysrlové:[190]) »Své skvosty od zlata, stříbra, drahého kamení zanesla v oběť do kostelíka Chlumeckého,[191]) jejž opatřila i zásobila stříbrným nádobím, svátostnicí (monstrancí), kalichy, lampami, rouchy, k jichž ušití neb vyšívání ráda svou rukou napomáhala. Pokud jí bylo lze, bývala den co den na několika mších svatých, slzy roníc. Vždycky v neděli a ve svátek chodila k svaté zpovědi a k svatému přijímání. Jsouc hned z mládí neduživá, krotila přece tělo své prodloužilým modlením na kolenou, lačněním a tuhým ostříháním církevního postu; do vůkolních kostelů, ba až do chrudimského chrámu sv. Salvatora putovávala pěšky. Suché lámání, kteréž ji mnoho let trýznilo, snášela trpě-

[190]) Drahé kameny 498. — [191]) Vše obšírně [zejména její fundace, založení Chlumku a residence] podáno již ve stati „Chlumek a jesuité.“ Rovněž v té stati vylíčen pohřeb Hysrlové.

livě, vůli svou srovnávajíc s nejsvětější vůlí Otce nebeského. Tato chudých a nemocných lidí laskavá matka navštěvovala jich a potěšovala: nohy jim umývala; léků, pokrmů a oděvů poskytovala; zemřelým pak slušného církevního pochování ustrojovala. Chudým dítkám rozdávala knížky a šaty, poutníkům svaté obrázky a růžence. S poddaným lidem vždycky zacházela milostivě, témuž před svým zesnutím odpouštěla všecky dluhy: štědře pamatovala na domácí své služebnictvo.«

Maria Maxmiliana Eva Teresia Hysrlová jest, jak z poddaného náčrtku plyne, jasným zjevem v dějinách XVII. století, paní srdce ušlechtilého, měkkého, dobrotivého, jednou z těch osob, jež o obnovení víry našich otců, o katolictví v Čechách velikých získaly si zásluh. *Věky uplynuly* od té doby, ale jméno Marie Maxmiliány žije v ústech i srdcích mnoha tisíců těch, kdož Chlumek spatřili. V pravdě Chlumkem postavila si pomník »aere perennius« (= nad kov pevnější), jenž věkům ještě budoucím bude hlásati mocně, jak šlechetné bylo její srdce, jak zbožná, Bohu a církvi oddaná duše její. (Pokračování.)

Památnosti farní osady Sloupnické.

Dle zápisků † děkana Jana Al. Dremla sestavil P. Antonín Rejzek S. J.

(Dokončení.)

III.

Prvofarář kněz Dvorský, nábožný a horlivý, měl v Sloupnici hned na počátku mnoho práce. Dům farní, od 130 let opuštěný, byl na krovech i stěnách dřevěných shnilý. farní registra a spisy byly vlhkem zkaženy; nebylo tam vůbec pobytu. Původní farní kostel byl nepatrná kaple s oltářem, před níž byla ze dřeva vroubená síně pro lid na místě kostelní lodi, ale i ta síň již poloshnilá byla na svalení. Bylo tedy zapotřebí nové stavby i kostela i fary. Proto se rozběhli osadníci sloupničtí do měst a míst blízkých i dalekých a sbírali almužny na ony stavby. Farář Dvorský když to vše uvedl do pořádku, r. 1725, odešel nafaru v poutnickém místě Luži, kamž ho jesuité jako majitelé statku Košumberského povolali. Tam zemřel r. 1744. Jeho nástupcem v Sloupnici byl kněz Jakub Kodym (1725—1735), který pobožnost zveleboval. Další farář Frant. Brouček tu pracoval 1735—1767 s velikými obtížemi. Císařovna Marie Terezie měla o Slezsko trojí válku s pruským králem Bedřichem II. v letech 1741—42, 1744—45, 1755—63, vojsko nepřátelské vpadalo do Čech i Moravy, s vojáky přicházeli protestantští agitátoři, sváděli lid sedlský od katolické víry a rozdávali buď kacířské anebo nevěrecké knihy, českým jazykem v Prusku tištěné. Byla prý v Prusku zvláštní společnost, která vysílala do Čech hlasatele své víry a rozesílala množství bludných knih, jichž v Sloupnici, Džbánově, ve Voděradech, Jehnědí a Heřmanicích bylo množství nalezeno, jak sami domácí lidé vyznali, když nastalo úřední vyšetřování. Účinek oněch zjevných i tajných agitací byl patrný, neboť bylo na Litomyšlsku mnoho těch, kteří se odvrátili od církve, ba mnozí putovali za večeří Páně až do českých obcí protestantských v Uhřích. Za to byli potom trestáni vězením, a ostatní museli se očišťovati přísahou, že od víry neodpadli. Podobné zku-

šenosti jako farář Brouček měl jeho nástupce Frant. Hartmann (1767—1781) i další farář Jan N. Hradecký (1781—1811). Vypukla totiž r. 1778 nová válka s pruským králem Bedřichem o bavorské dědictví. Opět se v Čechách, zvláště ve východních krajích, hemžilo protestantskými emissary z Pruska vyslanými, a když r. 1779 nastal mír a s ním i nové vyšetřování a pátrání po kacířích a jejich knihách, tu vyšlo na jevo, jak velké škody způsobila ta cizí propaganda nekatolická v osadách okolo Litomyšle. Zvláště v Krouné a v Bučicích se ukrývali agitátoři a svůdcové a pletli rozumy lidem, ujišťujíce, že přijde svoboda náboženství a že víra katolická zahyne. Farář Hradecký zapsal k 13. říjnu 1781, co před úřadem seznáno bylo o Václavu Švábovi z Horní Sloupnice. Mluvil prý takto. „Vy kněží nás dobře nevedete. Svatí nemohou nic pomoci, nic vyprositi; očistec je na světě, a po smrti je očistec kněžský měšec; papež je antikrist; kdo se za mrtvé modlí, jakoby chcíplému koni ovsa dával; růženec čertův bič; obrazové svatých jsou modly; již brzy bude dobře, od půlnoci přijde pomoc; víra katolická bude od katů dobita, a evandělická do soudního dne bude trvati. Dlouho-li ta šelma bude panovati?“ Jiní podobně mluvili: „Přijde takový král, který nebude vaší víry, nebude věřiti v obrazy a svaté. Přijde Turek a vyhladí katolickou víru. Není očistce ani pekla, toť mámení kněžské. Přijde svoboda ve víře.“ Tak se mluvilo před vydáním tolerančního patentu, který od císaře Josefa udělen byl protestantům konfessí augsburské a helvetské dne 23. října 1781.

Po vydání toho patentu se ukázalo, jak bujně účinkovaly na farnosti Sloupnické agitace pruských emissarův a čtení knih jimi roztrušovaných. Velká část osadníků v obojí Sloupnici a ve Džbánově přihlásila se k nauce Kalvínově a k církvi helvetské. Ale bylo mezi nimi značné množství těch, kteří sice od katolické víry odpadli, ale přihlásiti se nechtěli ani k vyznání augsburskému, ani k helvetskému jako nábožemští blouznivci a nihilisté. Úřední komisse od státu nařízené přicházely do Sloupnice, povolávaly ty nihilisty k výslechu, ale marné bylo nucení, aby tito se přihlásili buď k církvi katolické, buď k evangelické. V protokole zapsáno bylo o nich, že špatně rozuměli tolerančnímu patentu, nedávali děti křtíti, slovo Bůh nechtěli vyslovovati, nechodili do kostela, dítky neposílali do školy, pravili, že nemají žádného náboženství, v neděli pracovali na polích, nechtěli státi pod žádnou literou zákona, říkajíce: „já zůstávám v pokoji“, vdovy říkaly: „pošel mi muž“. Ani své jméno ani číslo domu nechtěli udati. Marné bylo všecko nucení úřední; ještě r. 1809 zapsal farář Jan Hradecký jména 38 osadníků v Sloupnici a Džbánově, kteří nevěřili nic.

IV.

Sloupničtí a Džbánovští, kteří se přihlásili k vyznání helvetskému, podřízeni byli zprvu duchovní správě pastora v Krouné, který poprve k nim přišel 22. dubna 1783, v Dolní Sloupnici jim přisluhoval ve statku Martina Mikuleckého, v Horní Sloupnici ve statku Mikuláše Mikuleckého a navštívil též faráře Jana Hradeckého. Však 18. června 1783 ustanoven byl pro Sloupnici vlastní pastor, Jan Brezay z Uher, a poprve kázal 17. srpna v stodole Mikuláše

Mikuleckého. Vlastní modlitebnici vystavěli helveti v Sloupnici teprv r. 1795. Rychlejší byli helveti v sousedním Džbánově, kteří si modlitebnici postavili již r. 1785.

Pokojného spolubydlení dvou náboženských stran v jedné obci tehdáž nebylo a to pro výbojnou povahu akatolíků. Již 6. září 1783, hned po installaci pastora Brezaye, byla socha sv. Jana Nepomuckého na návsi porouchána, když sražena jí byla koruna s hvězdičkami. Potom 29. dubna 1784 z té sochy uražena byla ruka a k rameni přivázána husa. R. 1785 dvakrát škůdcové oknem vlezli do kostela a pobrali kostelní prádlo. Byli nekatolíci, a jména jejich jsou v pamětní knize farní zapsána. Ovšem že ony rouhavé skutky nezůstaly bez trestu. Výtržnosti náboženské se tu opakovaly. Helveti to, co na kázání slyšeli od bojovného pastora, katolíkům říkali do očí, světská vrchnost vždy tu zakročila a vinníky trestala vězením v Litomyšli. Jednou sedlka „Podškolačka“ pro rouhání a vzdory vedena byla v železích na úřad a mimojdoucím za „Pavličku“ se vydávala, volajíc: „Aj což! Vždyť Pavel také tak do Říma putoval!“

Katolický farář Jan Hradecký měl v Sloupnici ovšem těžkou práci a zakoušel mnoho strastí. Po něm následovali faráři Jakub Velech (1811—1817), Josef Vejda (1817—1827) a Jan Buřval (1827 až 1855), všichni rodilí z Litomyšle, neboť magistrát litomyšlský jako patron a kollator dosazoval k faře Sloupnické jen kněží v Litomyšli rodilé. Farář Buřval ve svém úřadě byl nucen k veliké ostražitosti vůči tehdejšímu pastoru Fišerovi velice bojovnému, který jakožto katolík se narodil v Čermné, ale že vyrostl mezi helvety, odpadl od víry, kdežto bratr jeho věrně zůstaval katolíkem a v Sloupnici vykonával svatou zpověď. Vystupování pastora Fišera, za něhož ve Sloupnici a Džbánově se šířily spisy, které vydal slezský odpadlec Johannes Ronge, budilo pozornost politických úřadů; dne 27. května 1845 poslal mu krajský úřad Chrudimský dekret, v němž mu bylo oznámeno, že jako člověk státu nebezpečný jest vzat pod úřední dozor. Pastor Fišer však honosil se, že v té krajině probudil helvetskou církev, která tu dosud spala.

Tak, jak poměry v Sloupnici stály, byla potřeba, aby na katolické straně tam vystoupil kněz způsobilý, který by dovedl bojovnému pastoru čeliti a katolíky v obci držeti pohromadě a ve víře je tvrditi. A takový se nalezl, když 13. září 1847 přistěhoval se na kaplanku sloupnickou kněz *Jan Alois Dreml*, sice rodilý Němec z Jedlové (Schönbrunn), ale češtiny dokonale mocný. On r. 1841 po odbytí I. roku bohoslovеckých studií vstoupil v Štýrském Hradci do noviciátu Tovaryšstva Ježíšova, ale pro nedostatečné zdraví zase vystoupil a vrátil se do vlasti české, aby dostudoval theologii, a vysvěcen byl na kněze diecése Hradecké. Tak zavítal do Sloupnice jako pomocník faráře Buřvala, který mu dopřál volnosti k působení rozhodnému a šťastnému. Přišel v pravý čas, když se roznášelo, že pastor Fišer sváděl šest lidí k apostasii. Tu způsobil nový kaplan r. 1848, že pastor byl u ouřadu žalován z proselytství a rozšiřování kacířských knih mezi katolíky. Naopak zase žaloval pastor na kaplana Dremla, že se protiví náboženské snášelivosti: však v tehdejší době divně pohnuté úřad poručil oběma stranám utišení, zvláště když pastor žalobu svou odvolal pod tou podmínkou, že kaplan šetřiti bude tolerance. A hle, roku 1848—1849 bylo mnoho

odpadův od víry katolické, jednou 26, po druhé 50 na farnosti Sloupnické. To způsobilo takové podivení, že r. 1850 přišel z ministerstva dotaz po příčinách. K tomu nebylo jiné odpovědi, než že odpadlí byli nevědomí a nepobožní čeledínové a podruzi, jimž hospodáři slibovali o záhon pole více k užívání a zvýšení jejich mzdy. Jiná příčina ubývání katolíků v osadě byla smíšená manželství, kterých r. 1848 bylo zde asi 100, a v takových domácnostech měly výbojné polovice vždycky vrch a vládu. Za takových okolností dával si kaplan Dreml velkou práci, aby katolické osadníky tvrdil slovem Božím za katolíky uvědomělé, ve víře utužilé a k obraně proti jinověrným útokům vždy pohotové. Toho i docílil, když řečnil z kazatelny se zápalem apoštolským, sám pak dával příklad života pobožného v střídmosti a pokoře.

Dne 13. února 1848 slavili evangelíci sloupničtí ordinaci k stavu duchovnímu Karla Molnara, syna někdejšího pastora v Sloupnici. Sjeli se k tomu superintendenti lutheranský a helvetský a s nimi šest pastorů; rolníci přivezli ordinanda na voze o čtyřech koních v průvodu banderia 28 jezdcův a od radnice znělo mocné troubení a bubnování. Tehdáž složil úřad svůj místní rychtář po šestiletém úřadování, horlivý katolík, jejž strana helvetská vinila s nesnášelivostí, obžalovala jej u magistrátu v Litomyšli, u krajského úřadu, u zemského gubernia, naposled u samého císaře Ferdinanda, ale všude byli odmrštěni. Při nové volbě rychtáře 25. dubna 1848 srazili se katolíci sloupničtí v pevné řady a zvolen byl katolík.

Náboženská horlivost kaplana Dremla nesla ještě jiné plody. Hlavní oltář v kostele Sloupnickém, starý a vetchý, sesul se. Než mohl zřízen býti nový, konány byly služby Boží u postranního oltáře sv. Vavřince. Na ten oltář postavil kaplan obraz svaté mučedlnice a divotvorkyně Filumeny, jejíž úcta od r. 1802 po všem katolickém světě se rozšířila. Kaplan sám byl jejím zvláštním ctitelem; jeho působením se tu ujala úcta k té světici tak, že z blízka i daleka přicházeli sem poutníci, tak že do 10.000 lidí se zde scházelo a do 1000 kajícníků přistupovalo k svátosti oltářní. K tomu napomáhaly hojné odpustky z Říma udělené. Straně nekatolické byla ta oslava sv. Filumeny, jakož i úcta sv. Jana Nepomuckého nepohodlná, i ulevovali si rouhavými vtipy. Jeden takový jest zapsán v pamětní knize farní: „Fiflena s Jankem bude míti svatbu.“ To promluveno bylo 12. srpna 1849, den po pouti k sv. Filumeně, a 13. srpna přišel původce toho rouhání k hroznému úrazu. V úvoze přejet byl vlastním vozem, až mu kosti z těla vyčnívaly; nazejtří z toho zemřel; tělo jeho zčernalo a zpuchlo, že rakev musila sevřena býti provazy.

K r. 1849 jest také poznamenáno, že evangeličtí osadníci odepřeli povinný desátek faráři katolickému a uvalili na sebe vojenskou exekuci.

Zatím kaplan Dreml horlivě pracoval; z milodarů pořídil nový hlavní oltář, křížovou cestu a obnovu kostela vně i vnitř. R. 1850 byla ve Sloupnici sv. missie, rok na to obnovena a opakovala se r. 1860. Mezi katolickým obyvatelstvem povstaly nábožné družiny dle stavu, spolek mužů, spolek žen, jiný pro mládence, jiný pro

panny; kaplan Dreml s každým stavem pracoval zvlášť, poučoval, probouzel a katolické uvědomění v lidu tvrdil tak, aby své víry nade všecko jiné si vážili. Přípravy k těm častým řečem duchovním stály jej mnoho práce a modlitby, často až hluboko do noci.

R. 1855 řádila v Sloupnici cholera jako morová rána po celých šest neděl. Zemřel v tom moru farář Jan Buřval, i starosta obce Josef Podhájský, muž plný zásluh, který před smrtí sám 10. srpna pozdě večer přišel do kostela, aby se dal zaopatřiti k cestě na věčnost. Za těch šest neděl tu zemřela 101 osoba, ale více než dvě třetiny nemocných se uzdravilo. Za toho času kaplan Dreml jako farní administrátor pilně chodil k nemocným a bez omrzení snášel vedro apoštolské.

Všecky tyto zásluhy Dremlovy vděčně uznávala konsistoř Hradecká a zasazovala se u městské rady v Litomyšli o to, aby při budoucí volbě faráře sloupnického ustoupila od posavadního zvyku, voliti jen své rodáky k tomu úřadu, ale aby volila horlivého administrátora Dremla. O tom zvěděl kněz Dreml a spěchal do Hradce, aby na kolenou pokorně prosil nejd. biskupa Hanla, by ho ušetřil toho důstojenství a břemene; ale biskup nepovolil, městská rada v Litomyšli provedla volbu dle jeho přání, a tak byl zasloužilý kaplan Dreml r. 1857 investován na faru Sloupnickou, kterou potom spravoval 18 let. Jako farář pracoval v tom směru jako dříve. Znal dobře, že hlavní oporou katolického ducha v rodině jest žena ve víře uvědomělá, v pobožnosti příkladem svých dětí. Takového ducha ale má buditi škola již od nejnižšího stupně. Proto ve svých výdajích se uskrovňoval, střádal, vyhledával dobrodince, sbíral milodary, až se mu podařilo v Sloupnici vystavěti velikolepý klášter pro milosrdné sestry sv. Karla Borromejského, v něm zaříditi pensionát pro dívky dospělejší a dvoutřídní dívčí školu, aby tu katolické dívky po katolicku byly vychovávány a jednou aby z nich byly dobré matky katolických dětí ve víře pevných a stálých. Klášter Sloupnický byl dokonán a posvěcen r. 1868.

Kněz Jan Alois Dreml, od biskupa vyznamenaný titulem děkana, byl také vřelým ctitelem blahoslavené Anežky Přemyslovny; naléhavými prosbami způsobil u kardinála-arcibiskupa Bedřicha ze Švarcenberka, že zakročeno bylo u papežské stolice o její prohlášení za blahoslavenou. Po náležitém processu konala se slavnost beatifikace 3. prosince 1874. Děkan Dreml zemřel 54letý v Sloupnici 28. října 1875; žil a umřel jako světec, a památka jeho blahá žije podnes v srdcích osadníků, což osvědčila katolická obec v Sloupnici při sv. missii r. 1900 a při obnově její r. 1902, kdy všichni katolíci z osady až do posledního přistoupili k stolu Páně. Čest budiž farnosti tak probudilé a nábožensky uvědomělé!

V klášteře školních sester terciářek sv. Františka v Slatiňanech žijí a jako učitelky blahodárně působí tři sestry Zahálkovy, rozené v Sloupnici v letech 1841—1850, a to M. Hyacinta, M. Jakoba a M. Adalberta; všecky tři bývaly členy družiny panenské v Sloupnici a chovají kněze Dremla ve vděčné paměti.

Korunovace císaře Karla VI. na krále českého dne 5. září 1723.

Z Lothových letopisů podává *Dr. M. Kovář.*

(Dokončení.)

Veškeří stavové čeští vzdávají nově korunovanému králi svému náležitou čest. Když tím Jeho Veličenstva královská korunovace a nastolení bylo dokončeno, odšoupli císařští komorníci klekátko a postavili je v levo od trůnu na zemi. Jeho Vel. zůstal seděti, i předstoupil nejvyšší purkrabí a hluboce se Jeho Veličenstvu pokloniv, hlasitě oslovil pány stavy a k přiznání ke koruně je vyzval těmito slovy v jazyce českém: *Pojďme a přiznávejme se k našemu korunovanému králi a dědičnému nejmilostivějšímu pánu!*

Načež on sám první hned učiniv počátek, poklekl před Jeho Veličenstvem a dvěma prsty dotekl se koruny na hlavě Jeho cís. a král. Veličenstva z předu na čele, kde byl zasazen veliký, překrásný a nanejvýš stkvostný safír; potom vstav a hluboce se ukloniv, odstoupil zase na pravou stranu na své dřívější místo; pak následovali týmž způsobem ostatní nejvyšší hodnostáři zemští stavu panského, po nich zmíněná 3 knížata slezská, z nichž kníže Lichtenstein první, pak knížata říšská v království usazená, potom tajní radové, všichni dle hodnosti, dále ostatní osoby stavu panského a rytířského, které byly v přesbytáři, a to každý stav mezi sebou pomíchaně, ze stavu městského toliko připomenuti 3 purkmistři tří král. měst pražských; každý z nich pokleknuv, položil dva prsty s náležitou úctou na korunu a Jeho Vel. jednomu každému nejblahosklonněji sklonil hlavu in signum affectus regii (na znamení královského dojetí).

Ti nejvyšší však hodnostáři zemští, kteří měli král. odznaky v rukou a funkce nějaké před trůnem, jako nejvyšší dvormistr zemský se svou berlou a nejvyšší maršálek zemský s mečem i nejvyšší korouhevníci se svými korouhvemi, zůstali na svých místech.

Zapěje se Te Deum laudamus a poprvé vystřelí se z pušek a děl. Když tento úkon byl skončen, přinesena opět přední část trůnu, t. j. klekátko a přišoupnuto před Jeho Vel. na bývalé místo. Mezi tím arcibiskup, na hořejším stupni oltáře stoje, po pravém boku Jeho Veličenstva, dav si dříve sejmouti infuli, zapěl „Te Deum laudamus“ (Tě Boha chválíme), kterýžto chvalozpěv ihned zpíván od zpěváků za průvodu hudby všech nástrojův, i trub i bubnův. Vojsko venku stojíc připraveno, pěchota i jízda, jakož i setniny měšťanské, taktéž i dělostřelectvo na hradbách rozestavené na dané z kostela znamení vystřelily první salvu, i máváno praporem na báni věže svatovítské a ve všech kostelích pražských zvoněno všemi zvony.

Když při chvalozpěvu tom došlo ke slovům: „Te ergo quæsumus“ (Tě tudíž prosíme), všichni poklekli, jen Jeho Vel., ježto stavové stále ještě se dotýkali jeho koruny, zůstal seděti. Po skončeném chvalozpěvu arcibiskup, jenž po všechnu tu dobu s duchovenstvem stál na zmíněném místě u Jeho Vel., říkal nad ním z pontifikálu bez nitry stoje tyto verše a modlil se pak modlitbu:

V. „Firmetur manus tua et exaltetur dextera tua.
R. Justitia et Judicium præparatio sedis tuæ.
V. Domine, exaudi orationem meam.
R. Et clamor meus ad te veniat.
V. Dominus vobiscum.
R. Et cum spiritu tuo.[1])

Oremus.

(Bez mitry.) Deus, qvi victrices Moysi manus in oratione firmasti, qvi qvamvis ætate langvesceret, infatigabili sanctitate pugnabat, ut dum Amalech iniqvus vincitur, dum profanus nationum populus subjagatur, exterminatis alienigenis, hæreditati tuæ possessio copiosa serviret, opus manuum tuarum piâ nostræ orationis exauditione confirma. Habemus et nos apud te, sancte Pater, Dominum Salvatorem, qvi pro nobis manus suas extendit in cruce. per qvem etiam precamur, Altissime, ut tua potentia suffragante, universorum hostium frangatur impietas, populusqve tuus cessante formidine te solum timere condiscat. Per eundem Christnm Dominum nostrum. R. Amen.“[2])

Po té modlitbě arcibiskup odebral se zase, maje infuli na hlavě, ke svému faldistoriu, postavenému ke stěně na rohu epištolním, i s duchovenstvem, jež s ním bylo u trůnu, a zapěl Alleluja, načež v tichosti četl evangelium; zatím královští assistenti uchýlili se ke svým taburetům, postaveným po obou stranách trůnu; Jeho Veličenstvo pak, sedě až dosud a drže žezlo a říšské jablko. vstal a tyto oba klenoty odloživ na polštář nejvyšším hodnostářům zemským, kteří je z počátku nesli, poklekl na klekátko.

Ve mši sv. se pokračuje. Potom četlo se sv. evangelium, při němž 4 císařští panoši drželi komorní pochodně z bílého vosku před oltářem, načež Jeho Veličenstvu dáno evangelium k políbení od arcibiskupského assistenta biskupa královéhradeckého, před nímž kráčel císařský obřadník s cís. dvorním kaplanem, který jakožto druhý diakon zpíval evangelium a je pak nesl až ke trůnu, a tu Jeho Vel. pobožně je políbil.

Při počátku evangelia Jeho Vel. vstav s klekátka, vzal žezlo a říšské jablko od nejvyšších hodnostářů zemských a zůstal, drže je v ruce, státi po dobu evangelia a po něm jim je zase odevzdal.

Císař mnohé pasuje na rytíře sv. Václava. Za Creda kleče modlil se Jeho Vel. až k verši: „Et incarnatus est“ (a vtělil se), při čemž všichni v choru přítomní poklekli, a když po tomto verši

[1]) V. Posílena budiž ruka Tvá a povýšena pravice Tvá.
R. Spravedlnost a rozsudek soudní příprava sídla Tvého.
V. Pane, vyslyš modlitbu mou.
R. A volání mé přijdi k Tobě.
V. Pán s vámi.
R. I s duchem Tvým.

[2]) Modleme se. Bože, jenž jsi vítězné ruce Mojžíšovy modlitbou posílil, kterýž, jakkoli stářím ochaboval, neúnavnou zbožností bojoval, aby, až povalí se nepřátelský Amalech, až světský národ národů se podrobí, vypuzením cizozemců dědictví Tvému hojná držba sloužila, dílo rukou svých utvrzuj zbožným vyslyšením naší modlitby. Máme i my u Tebe, Otče svatý, Pána Spasitele, který pro nás ruce své rozepjal na kříži, skrze nějž i prosíme, Převznešený, aby se přispěním Tvé pomoci veškerých nepřátel zlomila bezbožnost a lid Tvůj při zmizení strachu Tebe jediného báti se naučil. Pro téhož Krista Pána našeho, R. Amen.

klekátko od cís. komorníkův opět bylo odšoupnuto, předstoupil nejvyšší dvormistr zemský se svou berlou a hluboce se ukloniv před oltářem i před Jeho cís. a král. Vel., ohlásil nejprve ty, kteří se měli pasovati na rytíře; tito stáli za dolejšími lavicemi po levé straně veliké tribuny, zřízené pro diváky, t. j. za kazatelnou u mříže, dostavivše se buď v pláštících, buď v jiném čistém oděvě. Nejvyšší dvormistr pak je každého jménem volaje vybídl, aby předstoupili; i dostavili se tito císařští komoří (titulo toto):

Conte Haro, conte Besora, conte Monte Santo, hrabě František Krištof Khevenhüller, conte Cervelon, hrabě Jan Julius Hardegg, hrabě Gundemar Starhemberg, hrabě Jan Albert de Saint Julien, conte Eryl, hrabě Felix Arnošt Mollard, markýz Pazeco, hrabě Amadeus Rabutin, hrabě Leopold Königl, hrabě František Stahremberg, hrabě František Karel Kolovrat, hrabě Leopold Paar, conte Villa Frangueza, markýz Gelerati, hrabě František Antonín Lichtenstein, principe Pio, hrabě Ludvík Batthyány, hrabě František Arnošt Thierheim, hrabě Antonín Romuald Collalto, hrabě Jindřich František Šlik, hrabě Ferdinand Harrach, hrabě Ferdinand Lamberg, hrabě Ondřej Hamilton, hrabě Jan Vilém Trautsohn, hrabě Ferdinand Daun, hrabě Otakar Stahremberg, hrabě Jan Ferdinand Kuefstein.

Ze šlechticův a jiných osob pasováni tito: hrabě Cavriani, hrabě Kazimír Kupferwald, plukovník pluku Sickingova svob. pán Magauli, plukovník pluku Caraffova svob. p. L'Huillier z Edeleni, podplukovník pluku Herbersteinova Petr Gueldi z Diesenau, Sickingovu pluku přidělený podplukovník Rösler, Václav Josef Markvart z Hrádku, Antonín František z Boulu, Jan Ludvík z Bomaxu, František Gežovský z Lubu, Jan Karel Zichy ze Znorizy, král. rada appellační, Jan z Isendicku, Václav ze Streitbergu, Balduin Urbain, Ferdinand z Mosern a Jan Matěj Ludovici z Clarence.

Všichni tito „creandi equites" (kteří mají na rytíře býti pasováni) předstoupili jeden po druhém před trůn Jeho Vel., jenž se na něm posadil, poklekli na stupních trůnu a byli mečem sv. Václava, jejž držel Jeho Vel. oběma rukama, pořadem prve jmenovaným, nepředbíhaje tím jinakou jejich důstojnost, pasováni na rytíře, a to trojím udeřením na levé rameno; potom každý vstal a hluboce se pokloniv, odebral se na své místo dřívější, Jeho Vel. pak dokončiv obřad pasování na rytíře a podav meč nejvyššímu maršálkovi zemskému, který jej zase obnažený držel, povstal s trůnu a poklekl na klekátko zatím zase přinesené.

Císař podává oběť arcibiskupovi před oltářem. Když Credo bylo dozpíváno, následovalo obětování. Arcibiskup dokončiv je modlitbami a vzav mitru na hlavu, postavil se před faldistorium, doprostřed oltáře postavené, a když Jeho cís. a král. Vel. provázen dvěma assistenty svými, před nimiž kráčela ostatní družina, přišed zase k oltáři, poklekl na polštář, od nejvyššího komoří zemského položený na předposlední stupeň, přistoupil k němu a podal mu stoje patenu k políbení, načež se posadil na faldistorium.

Potom od assistenta arcibiskupova světícího biskupa Mayerna odevzdány pozlacené a postříbřené dva bochníčky chleba i dva soudky vína úřadům dědičným, kteří je byli přinesli do choru a

od těchto dány prvnímu assistentovi královskému, stojícímu po jeho pravém boku. Tento odevzdával je Jeho Veličenstvu, jenž je zase podával arcibiskupovi a přidal k tomu 30 za tím účelem zvláště ražených těžkých zlatých dukátů na stříbrné míste pozlacené, podané jemu od nejvyššího komoří zemského, klečícího po levém boku jeho. Arcibiskup dary ty kázal položiti na oltář při straně epištolní.

Císař ubírá se opět na svůj trůn a obdrží incensum (poctu zapáleným kadidlem). Potom Jeho Vel. v průvodě odebral se ke král. trůnu, kdež poklekl na polštář; arcibiskup sedě pak, umyv si ruce, po odstranění faldistoria kadidlem okuřoval oltář, po čemž i Jeho cís. a král. Vel. od prvního arcibiskupského assistenta obdržel stoje incensum s týmiž obřady, jaké byly při evangeliu, a potom zase poklekl.

Když arcibiskup jal se zpívati præfaci, dal si Jeho Vel. od nejvyššího purkrabí sníti korunu, ač to jindy bývá až při sanctus, a položiti ji na hořejší část klekátka na zlatotkaný polštář v pravo, a nejvyšší komoří zemský smekl mu též červeně atlasovou čepičku a dal ji držeti, jako prve, podkomoří zemskému.

Obřady při sanctus a po něm. Salvy vojenské. Následovalo dle pořadu sanctus, při němžto všichni poklekli mimo nositele klenotů korunovačních a nejvyšší korouhevníky dědičné, kteří zůstali ještě státi; 6 císařských panošů klečících před oltářem drželo bílé voskové pochodně hořící. Při pozdvihování poklekli i stojící dosud nositelé klenotův a dědiční korouhevníci; nejvyšší maršálek zemský sklonil meč koncem dolů, rovněž i korouhevníci sklopili korouhve k zemi.

Po pozdvihování povstali nositelé klenotův a nejvyšší hodnostové zemští a dědiční korouhevníci, vzhůru pozdvihše meč a korouhve, i vystřelena druhá salva z malých a hrubých kusů, máváno zase praporem na báni věžní a zvoněno opět všemi zvony pražskými.

Po slovech: „Pax Domini sit semper vobiscum“ (pokoj Páně budiž vždycky s vámi) opět velice příjemně zavířily trubky a bubny na všech 4 kruchtách.

Po Agnus Dei dán Jeho Veličenstvu od arcib. assistenta biskupa královéhradeckého za týchž obřadů, jako shora při evangeliu, za průvodu dvou cís. panošů, nesoucích komorní pochodně, pacifikál k políbení, jakož i aspersorium (pokropení svěcenou vodou z kropenky), od cís. obřadníka přinesené, jež Jeho cís. a král. Vel. kleče políbil a přijal.

Císař jde k sv. přijímání. Když dospěla mše sv. ku přijímání, byl Jeho Vel., před nímž kráčel nejvyšší dvormistr zemský, od svého duchovního assistenta veden k hlav. oltáři, kdež poklekli všichni, avšak Jeho Vel. na hořením stupni oltáře, a to bez polstáře, protože Jeho Vel. jej z vrozené a zděděné úcty k nejsv. svátosti dal položiti stranou, jeho oba assistenti však poklekli za ním na předposledním stupni, i klekli si všichni ostatní kolem stojící na svých místech.

Veškeré duchovenstvo klečíc modlilo se hlasitě: „Confiteor“, (vyznávám se) a Jeho Vel. z rukou arcibiskupových s největší zbožností přijal nejsv. svátost oltářní, jakož i z jeho kalicha první abluci, k nížto císařský obřadník nalil vína od cís. kostelníka při-

chystaného, při čemž drželi roušku oltářní, ode dvora přinesenou, nejvyšší purkrabí pražský a nejvyšší dvormistr zemský, kteří klečeli proti sobě, onen na pravo, tento na levo; nejvyšší dvormistr zemský roušku tu držel rukou levou maje v pravé berlu. Nejvyšší maršálek zemský šel s Jeho Veličenstvem k oltáři po levé straně s obnaženým mečem sv. Václava a sklonil jej špičkou dolů, když Jeho cís. a král. Vel. u oltáře poklekl, rovněž tak korouhevníci drželi korouhve k zemi.

Když pak Jeho Vel. odstoupiv od oltáře, vracel se v průvodě ke trůnu, kráčel před ním nejvyšší maršálek zemský, drže meč zase vzhůru, ale korouhevníci pozdvihli korouhve své teprv pak, když se Jeho Vel. vrátil na trůn.

Císař arcibiskupem požehnán. Když po sv. přijímání Jeho Vel. doprovozen byl ke trůnu a mezi tím arcibiskup, předsevzav oboji abluci, maje pak infuli na hlavě, umyl si ruce, Jeho Vel. pokleknuv u trůnu, dal si od nejvyššího komoří zemského vložiti na hlavu atlasovou čepičku a od nejvyššího purkrabí vstaviti královskou korunu. Arcibiskup pak stoje před oltářem, obrácen jsa tváří k Jeho cís. a král. Vel., a dav si sejmouti infuli, požehnal mu modle se:

„Omnipotens Deus, qvi te populi tui voluit esse Rectorem, ipse cœlesti benedictione sanctificans, æterni Regni faciat esse consortem. Amen.

Concedatqve tibi contra fidei Christianæ hostes visibiles et invisibiles victoriam triumphalem, et pacis et qvietis Ecclesiasticæ felicissimum te fieri longe lateqve fundatorem. Amen.

Qvatenus te gubernacula Regni tenente, Populus tibi subjectus Christianæ Religionis jura custodiens, undiqve pace trangvilla perfruatur, et te in concilio beatorum collocato, æterna felicitate ibidem pariter tecum gaudere mereatur. Amen.

Qvod ipse præstare dignetur, qvi vivit et regnat in sæcula sæculorum. R. Amen.[3])

Potom arcibiskup dokončil mši svatou. Za posledního evangelia však obyčejné odpustky prohlášeny od Jana Petra Deckerta præláta scholastika u sv. Víta jako diakona s prælátem a arci, diakonem u sv. Víta Janem Mořicem Martinim jako subdiakonem kteří oba v infulích arcibiskupovi přisluhovali.

Třetí salva z kusů malých a velkých. Císaři se ode všech stavů blahopřeje ke korunovaci šťastně dokonané. Před tím hned po slavném požehnání od arcibiskupa uděleném byly od vojska a měšťanských sborů výstřely radosti dány po třetí, z děl na všech místech vystřeleno, praporem máváno na báni věže kostela sv. Víta a všemi

---

[3]) Všemohoucí Bůh, kterýž chtěl, abys byl ředitelem národa svého, sám Tě nebeským požehnáním posvětě, učiniž Tě účastným království věčného. Amen.

A dopřejž Tobě proti nepřátelům víry křesťanské zjevným i tajným vítězství vítězoslavného a dej, abys míru a pokoje církevního nejšťastnějším stal se daleko široko zakladatelem. Amen.

Aby za Tvého spravování království národ Tobě poddaný práva křesťanského náboženství střeha, všude požíval klidného míru a až Ty ve sboru blažených postaven budeš, z věčné blaženosti tamtéž zároveň s Tebou radovati se zasloužil. Amen.

Což sám nechť uděliti ráčí, jenž živ jest a kraluje na věky věkův. R. Amen.

zvoněno zvony, při čemž i všecky brány zámecké otevřeny a všechen lid, aby měl nejvyšší potěšení uviděti právoplatného dědičného pána království Českého v královském ornátě a s královskou korunou při východu z kostela, vpuštěn až k velikému sálu na velikém nádvoří; odtud pluk Sickingův před tím ustoupil před proboštství, jakmile zase odsud i z ostatních míst odešly setniny měšťanské.

Když Jeho cís. a král. Vel. povstal s trůnu, blahopřálo mu veřejně duchovenstvo, nejvyšší hodnostové zemští i veškera přítomná vysoká šlechta, při kterémžto blahopřání co nejradostněji zaznívaly trubky a bubny, až Jeho Vel. vyšel z kostela.

Císař v průvodě vychází z kostela. Když se toto vše v nejkrásnější slávě a nádheře, při nejlepším pořádku k nesmírné spokojenosti a potěše všeho lidu téměř nespočetného a v takovém množství přišlého, že nebylo toho pamětníka ani při jiných korunovacích, tolika vznešených cizích princů, knížat a jiné domácí a cizí vznešené šlechty, jakož i jiných mnoha tisíc osob šťastně a okázale skončilo, vyšel Jeho Vel. z kostela v pořádku výš uvedeném a stejným způsobem, jak se dělo z kaple sv. Václava k hlav. oltáři, provázen jsa panem arcibiskupem, který zatím hned, domodliv se poslední evangelium a učiniv Jeho cís. a král. Veličenstvu hlubokou poklonu, od oltáře odebral se zase ke svému faldistoriu a rychle odloživ roucho mešní, oděl se pluviálem, i veškerým duchovenstvem až k vnitřním dveřím cís. a král. oratoře, u nichž veškeré duchovenstvo i královští páni assistenti stanuli.

Průvod tento dál se s tím rozdílem, že nejvyšší purkrabí nenesl koruny, nýbrž jen polštář od ní, a nejvyšší komoří zemský zlatou misku bez červené atlasové čepičky, protože Jeho Vel. jda v královském rouše, sám na hlavě měl královskou korunu a pod ní přináležející k ní čepičku; královské však žezlo nesl podkomoří zemský a královské jablko říšské nejvyšší sudí zemský, jelikož se Jeho Vel. nejmilostivěji zalíbilo jíti bez žezla a říšského jablka při tomto návratu z chrámu.

Líčení cesty z kostela do velikého sálu zámeckého. Ode dveří kostela byla položena prkna až ke zdi velikého nádvoří pod zelenou síní, i prolomen tu parapet zdi a utvořen široký most, po obou stranách opatřený zábradlím, asi uprostřed zmíněného nádvoří přes širokou stříšku, visící nade schody k zelené síni ke dveřím na těchto schodech, u nichž byl parapet taktéž prolomen; cesta od kostela až ke dveřím zelené síně byla pokryta červeným a bílým suknem a po obou stranách obsazena granátníky pluku Sickingova. Toutocestou ubíral se Jeho Vel. pod baldachýnem zprva připomenutým. před nímž nejvyšší maršálek zemský s obnaženým mečem hned po půl 11. hod. kráčel z kostela za nevylíčitelného volání slávy shromážděného lidu v jazyce českém, německém a latinském i za jiného nejrůznějšího jásání.

Tomuto plesání Její Veličenstvo císařovna, hledíc na průvod ten oknem královské radní síně, naslouchala s obzvláštní rozkoší. Jeho Vel. ubíral se do velikého sálu a tímto do sněmovny, sloužící mu tentokrát za útulek, při čemž cís. osobní stráž, jako obyčejně, Jeho Vel. po obou stranách provázela a z části ho následovala.

Sněmovna upravena za císařskou síň útulní. Pamětní peníz se rozhazuje. Červené a bílé víno prýští ze dvou rour. Ti šlechtici, ministři a jiní, jakož i papežský pan nuncius a benátský pan vyslanec, kteří doprovodili Jeho Vel., zastavili se před sněmovnou a nikdo z nich tam nevkročil, kdo tam neměl co činiti, jakož byl cís. nejvyšší komoří, pak nejvyšší hodnostáři zemští, kteří nesli královské odznaky, ale odloživše je, ihned se vzdálili, čekajíce ve velkém sále. Nejvyšší korouhevníci však nesli korouhve své odtud zpět do světnice, kde pro ně prostřeno k tabuli.

Jeho cís. a král. Vel. pobyl chvíli ve svém útulku, t. j. ve zmíněné síni sněmovní, pěkně vyzdobené cizozemskými čalouny, kdež dole v rohu na pravo uděláno bednění z červených damaškových čalounů, do něhož se mohl Jeho Vel. ustraniti a v něm odpočinouti.

Nejvyššího dědičného strážce pokladu zástupce František Václav hrabě z Vrtby odešed se svým příručím panem Josefem Františkem hrabětem z Kokořova, držícím jemu nádobu s penízem, jenž zmíněnému nejvyššímu dědičnému strážci pokladu z královské bankovní pokladny od král. komorního rady a zástupce bankálu pana z Brandau a od král. strážce pokladu pražského Václava ze Streitberga byl den nebo dva dni před tím přinesen a odevzdán, odebral se na dlouhý arkýř, železnou mříží obepiatý, vystavěný na velkém nádvoří mimo dlouhou chodbu zámeckou nade dveřmi, jimiž jde se do komnat Jejího Veličenstva císařovny, proti kapli sv. Václava, za průvodu několika arcierův a trabantův a veřejně vyhazoval odtud množství zlatých a stříbrných mincí pamětních.

Na tomto pamětním penízi byla na jedné straně ražena zeměkoule obklopená mnohými mraky a císařské heslo: „*Constantia et fortitudine*“ (vytrvalostí a udatností), na druhé straně pak královská česká koruna, pod ní den a rok korunovace.

Tento pamětní peníz den před tím co nejpokorněji odevzdal nejvyšší dědičný pokladník sám Jeho Veličenstvu císaři, císařovně, nejjasnějším dvěma arcikněžnám a Její Jasnosti kurprincezně saské i rozeslán též, kam náleží, mimo zemi.

O tento peníz, jakož i o červené a bílé sukno, jímž byla podlaha, chodba i tribuny v kostele pokryty, lid se mocně rval a dral.

Rovněž na velikém nádvoří z tribuny zvlášť vyzdobené a postavené u věže, která stojí v levo od klenutého podjezdu, jímž se jde na velké nádvoří a ke dvorní kapli, právě proti dveřím velikého sálu, nad níž vzpřímen stál český lev, ze dvou rour teklo červené a bílé víno; též odtud velmi mnoho chleba davům chudého lidu rozdáváno a dolů házeno od císařských sklepmistrů.

Císař ze sněmovny ubírá se do velkého sálu. Popis téhož sálu. Ve sněmovní síni dal si Jeho Vel. královskou korunu sejmouti od nejvyššího komoří zemského a ji s ostatními odznaky královskými položiti na stůl červeným aksamitem pokrytý, a když pak Jeho Veličenstvu od nejvyššího dvormistra zemského bylo oznámeno, že pokrmy jsou přineseny a postaveny na tabuli, dal si, než vyšel ze síně, zase vstaviti korunu na hlavu, královské roucho však podržel nyní i potom po celou hostinu.

I odebral se pak v průvodě zemských hodnostů, před nimiž neseny ostatní odznaky královské, ze sněmovny do velikého sálu uměle klenutého, opřeného malými pilíři, 21 pražských loket vysokého, 22 loket širokého a 100 loket dlouhého, jenž co nejnádherněji okrášlen byl přestkvostnými čalouny; tyto byly dle načrtnutého nákresu slavného malíře Tiziana tkány v Nizozemí od velikého umělce de Vos a dosud jich nikde neužíváno, i byly na nejmilostivější rozkaz Jeho Veličenstva k tomuto úkonu schválně sem přivezeny; jedna část z nich představovala skutky Karla V. Též dlouhé, červeně damaškové záclony visely na velikých oknech, i jiné umělé stavitelské ozdoby bylo tu zříti, jež pod řízením cís. generálního ředitele stavebního hraběte Althana provedl cís. divadelní inženýr Josef Bibiena.

Příchody k tomuto sálu byly rovněž, jako dříve vchody do kostela, několika strážemi obsazeny, k čemuž určeni někteří šlechtici jak ode dvora císařského tak domácí jakožto kommissaři.

I stáli z počátku před tímto sálem, potom před sněmovnou nejvyšší dědičný strážce dveří Václav Zikmund Karel ze Svárova s klíčem v ruce přede dveřmi. Při prvním vchodu z velkého nádvoří ode dvora ustanoven cís. komoří pan Jan Vilém hrabě Trautsohn a cís. truksas (jídlonoš či stolník) pan Václav ze Streitberga; při vchodu pak od schodů točitých před síní místodržitelskou dole ve velkém sále cís. komoří pan Ferdinad hrabě Daun, nahoře v chodbě cís. truksas Daniel z Mosern, u velikých schodů nedaleko císařské tabule oba císařští předkráječi Jan Ferdinand z Mosern a Jan Antonín Josef de Pozzi. K nim přiděleni tito domácí: Vilém svob. pán Příchovský, Václav Josef Markvart z Hrádku, František Vražda z Kunvaldu. Jim přidána silná stráž vojska z pluku Sickingova.

Klenoty kromě královské koruny, kterou Jeho Vel. měl na hlavě, byly i s mečem sv. Václava ze síně sněmovní před Jeho Vel. neseny i do velikého sálu od těch nejvyšších hodnostářů zemských, kteří je nesli z kostela, a položeny pak tu na stolek u zdi schválně postavený a přikrytý červeným aksamitem.

Jaká byla tabule královská. As od hořejšího kouta velikých schodů, jdeme-li do sněmovny, až k rohu protějšího okna byla podlaha sálu všude o stupeň zvýšena směrem ke král. kapli všech svatých; na této vyvýšenině byla uprostřed proti vchodu do kaple všech svatých dlouhá, stupeň vysoká tribuna, která jakož i zvýšená podlaha pokryta byla červeným a bílým suknem a svrchu na něm, kde měl Jeho Vel. seděti pod zlatotkaným baldachýnem, postaveným u zdi, rozestřen turecký koberec. Na této tribuně, která byla tak veliká, že mimo stůl i císařská židle a ostatní čtyři židle docela pohodlně mohly na ní státi, byla císařská a královská tabule, skládající se ze 3 na příč k sobě postavených velikých polotabulí. Na ní stály 3 veliké překrásné podstavce s cukrovím, které tu zůstaly od začátku až do konce, a teplé pokrmy, jakož i zákusky postavovány mezi ně a kolem nich.

Na pravo od tabule stála hned u dveří sněmovních na místě prohloubeném císařská kredenc s nápoji, dále na téže straně u zdi mezi sněmovnou a velikými schody stál dlouhý stůl pro císařské náčiní stříbrné a tomu téměř naproti po levé straně tabule rovněž

u zdi kredenc pro pana kardinála, papežského pana nuncia, benátského pana vyslance a pro pana arcibiskupa pražského.

Rozdělení cís. arcierův a trabantův u královské tabule. Na okraji zvýšené podlahy stáli cís arcieři a trabanti, aby tlačící se lid nevpouštěli dál, i byli též uprostřed sálu až k dolejším dveřím, kudy se nosila jídla, na obou stranách rozestaveni, aby se s pokrmy volně mohlo přicházeti a odcházeti.

Tabuli císařskou a královskou místo té doby ještě nenahrazeného nejvyššího královského dědičného komoří nad stříbry prostřel nejvyšší císařský komoří nad stříbry Bedřich Vavřinec hrabě Cavriani a potom na ni postavil i cukroví. Při ní stoje dozíral nejvyšší dědičný kuchmistr Václav Vratislav z Mitrovic, drže v rukou jídelní lístek i s návodem, kam se co má postaviti.

Při mytí rukou Jeho Veličenstvu podával vodu a držel umyvadlo před hostinou a po ní nejvyššího dědičného předkráječe hraběte Jana Josefa Valšteina zástupce hrabě Jan Antonín Valdštein, což obojí mu po každé podal a zase zpět přijímal cís. panoš. Ručník Jeho cís. a král. Vel. přijal od nejvyššího dvormistra zemského, kterýž i pak u tabule při sedání a potom při vstávání Jeho Veličenstvu židli přistavoval a odsunoval Potom pomodlil se pan kardinál za assistence cís. obřadníků „Benedicite."

Pořádek, jak sedělo se při královské tabuli. Při této cís. a král. tabuli seděl Jeho Vel. nahoře, a to zády proti král. dvorní kapli všech svatých. Na pravé straně této tabule v polovici dolů posadil se pan kardinál Schrattenbach; jemu právě naproti na levé straně papežský nuncius, vedle pana kardinála vyslanec benátský a vedle papežského nuncia pan arcibiskup, každý na dřevěné lenošce, potažené červeným aksamitem se zlatými dole třásněmi promíšenými červeným hedvábím.

Tito 4 císařští a královští páni hosté byli ráno dne předešlého mimo to, že jim od císařských furýrů bylo to, jak obvykle, oznámeno, pozváni ještě zvlášť k rozkazu Jeho Veličenstva od cís. dvorního rady komorního a předkráječe pana Jana Ferdinanda z Mosern nejen k výkonům korunovačním, ale i k cís. a král. tabuli, a každému z nich k nařízení cís. nejvyššího dvormistra od cís. tajemníka, zastupujícího nejvyšší úřad dvormistrovský, Jana Jakuba Königshovena doručen návod, sepsaný jazykem latinským, jak se jim při hostině jest chovati.

Kdo přináší pokrmy na král. tabuli. Jídla na tabuli přinášena od pánů komořích a šlechticův, oděných červenými slavnostními pláštíky, jakož i od cís. panošů z cís. kuchyně, vystavěné vedle vodotrysku ve velkém nádvoří, za niž ještě jedna veliká kuchyně dřevěná zřízena byla v zámeckém příkopě. Pokrmy ty nosili po prknech, položených až ke vchodu k velikému mostu shora připomenutému před vchodem do velikého sálu, mezi několika po obou stranách rozestavenými granátníky Sickingovými.

Šlechtice ony k tomu pozval zástupce pana hraběte Colloreda jakožto nejvyššího dědičného truksasa pan hrabě Štěpán Kinský, z nichžto ti, kteří přinesli první přínos pokrmů, pozváni byvše k tabulím nejvyšších hodnostářů zemských, u těchto, jak níže bude následovati, hodovali.

Při přinášení jídel šel napřed zástupce dědičného truksasa se svou berlou, na níž vzpřímen stál český lev ze stříbra, a za ním následovali: Karel Kajetán hrabě Buquoy, hrabě Königl, František Karel Libšteinský hrabě Kolovrat, Leopold hrabě Paar, František Antonín krabě Lichtenstein, František Arnošt hrabě Thierheim, František Jindřich Šlik hrabě z Pasouna a z Holíče, Ferdinand Markvart hrabě Harrach, Karel hrabě Halleweil, Josef hrabě Martinic, Filip hrabě Clary, Jan Josef hrabě Kounic, Jan Václav hrabě Lassaga Paradies, Filip Josef Kinský hrabě ze Vchynic a Tetova, František Karel Vratislav hrabě z Mitrovic, Karel Filip Krakovský hrabě Kolovrat, Ludvík hrabě Cavriani, Josef Adolf hrabě Pötting, hrabě Salm, Ferdinand Hrzán hrabě z Harasova, Václav Arnošt hrabě Schaffgotsch a Karel Josef hrabě Trauttmansdorff.

Císař sedá si se svými hostmi k tabuli. Zachovávání obřadů při tom. Když si Jeho Vel. o půl jedné za zvuku trub a bubnů zasedl k tabuli, pak i pan kardinál i papežský nuncius, potom vyslanec benátský (ve svém vyslaneckém rouše) a arcibiskup, všichni ve svých rochetách a pláštících, ale s obnaženými hlavami, podával s nejhlubší poklonou Jeho Veličenstvu pokrmy nejvyšší dědičný kuchmistr Felix Arnošt hrabě Mollard, jemuž k ruce byl zmíněný komoří nad stříbry, maje jídelní lístek na hořejší části kloubouku. Na začátku tabule Jeho Veličenstvu přisluhovali též císařští ministři, a za Jeho Veličenstvo postavili se oba setníci gardoví. Rytíři zlatého rouna podrželi řádové řetězy, protože i císař jej měl při tabuli kolem krku.

Nahoře Jeho Veličenstvu po pravém boku, ale pod tribunou, na níž stála cís. a král. tabule, postavil se zástupce nejvyššího truksasa dědičného se svou berlou a po jeho levé straně nejvyšší dědičný kuchmistr a zůstavše státi, dozírali stále až do ukončení tabule. Jeho Veličenstvu při ní naléval zástupce nejvyššího dědičného číšníka Děpolt hrabě Černín, a předkrájel mu zástupce dědičného předkráječe Jan Antonín hrabě Valdštein.

Panu kardinálovi, papežskému nunciovi, vyslanci benátskému a arcibiskupovi nalévali: František Leopold Vražický z Paběnic, přísedící komorního práva, Ignác svob. p. Engelfus, přísedící komorního práva a král. hejtman kraje Berounského, František Tunkl svob. p. z Brníčka a ze Zábřehu, přísedící komorního a lenního práva, a Petr Eusebius Radecký svob. p. z Radče; předkrájeli jim: Václav Vražda z Kunvaldu, Jan Ignác Mladota ze Solopisk, Václav Ferdinand Hildebrand a Václav Chanovský Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, kteří všichni oděni byli černými pláštíky s krajkami; je na nejvyšší rozkaz císařův k této posluze jmenoval nejvyšší purkrabí.

Královskou korunu Jeho Veličenstvu sňal nejvyšší komoří zemský s nejhlubší poklonou a podal ji zástupci dědičného číšníka, který ji položil na zmíněný stolek k ostatním klenotům na zlatotkaný polštář, přinesený tam od nejvyššího purkrabí. K dozoru nade všemi těmito klenoty až do ukončení tabule ustanovil nejvyšší komoří, než odešel ke své tabuli, podkomoří zemského.

Nejvyšší hodnostáři zemští zasednou též k tabulím ve velikém sále. Potom i všichni ostatní nejvyšší hodnostáři zemští se svými pozvanými hostmi odešli ke svým tabulím, pro které na prostranství

za chrámem sv. Víta zřízena byla veliká kuchyňě, v níž postaveno 12 stolů a 6 dlouhých krbů, to jest jeden pro dvě tabule.

Mimo císařskou tabuli, kolem níž, jakož pak i v sále, množství vznešených divákův obojího pohlaví v drahocenných šatech se nakupilo, bylo též pro 12 nejvyšších hodnostářů zemských ještě jiných 12 tabulí, a to po obou stranách velikého sálu pod zvýšenou podlahou postaveno, každá na 12 osob, 9 vídeňských střevíců dlouhé a 4 a půl široké a pod bílým ubrusem pokryté červeným suknem; dřevěné lenošky potaženy byly červenými povlaky soukennými. Každý z nejvyšších hodnostů zemských mohl si ze stavu šlechtického pozvati, koho chtěl.

Tabule první — nejvyššího purkrabí. Pod vchodem ke královským deskám zemským byla tabule nejvyššího purkrabí pražského pana Jana Josefa hraběte z Vrtby, při níž, jakož i při všech ostatních tabulích (co se týče důstojnosti čili pořádku při sedění i titulatury jednoho každého) beze vší pochyby byli, a to u tabule nejvyššího purkrabí: Filip vévoda zahaňský ve Slezích, vladař domu Lobkowiczkého; Anselm František kníže Thurn-Taxis; Michael kníže Radziwill; Karel hrabě Paar; Jan Kašpar hrabě Cobenzl; Jakub Jindřich hrabě Flemming, královský polský a kursaský polní maršálek; Maxmilian hrabě Martinic; Jan Karel hrabě Schöneich, svobodný pán stavovský ve Slezsku, a František Václav hrabě z Vrtby. U této tabule byl štablmistrem (dozorce s hůlkou) král. vrchní berního úřadu v království Českém Jan Arnošt Gabler.

Tabule druhá — nejvyššího dvormistra zemského v království Českém Antonína Jana hraběte Nostitze-Rienecka. Při ní byli: Jan Leopold Donát kníže Trautsohn; Kristián kníže Lobkowicz, plukovník kyrysníků; Leopold hrabě Herberstein, vojenský vicepræsident a cís. setník arcierů; vysoce důstojný pan Bedřich Karel hrabě Schönborn, cís. tajný rada, říšský podkancléř a obou biskupství Bamberského a Würzburského koadjutor a kapitular, jakož i probošt ve Sv. Albaně; Rudolf hrabě Sinzendorf; vsdp. Karel Leopold Herberstein, rytíř řádu sv. Jana Jerusalemského a velkopřevor v kralovství Českém; nejdůstojnější biskup litoměřický Jan Adam hrabě Vratislav z Mitrovic; nejdůstojnější pan hrabě Erdödy, biskup jagerský; Leopold hrabě Trauttmansdorff a František Václav hrabě Nostitz. Štablmistrem byl František Ignác Kayser, písař u král. dvorského práva lenního.

Tabule třetí — nejvyššího maršálka zemského v království Českém Jana Josefa hraběte Valdšteina. Přítomni byli: Adam František kníže Schwarzenberg; Josef Vilém kníže Fürstenberg; Vincenc hrabě d' Oropesa; Maxmilian Oldřich hrabě Kounic, zemský hejtman v markrabství Moravském; Jan Albrecht hrabě de Saint Julien; Ferdinand hrabě Daun; Jan Josef Vratislav hrabě z Mitrovic, probošt u všech svatých; hrabě Alcandete, plukovník pěšího pluku; Leopold hrabě Valdštein; Karel hrabě Batthyány, podplukovník kyrysníků pluku Caraffova. Štablmistrem byl Jan Karel Missyron z Lisona.

Tabule čtvrtá — nejvyššího komoří v království Českém Jana Antonina Arnošta Schaffgotsche hraběte z Khünastu a Greiffensteina. Přítomni byli: Hartman kníže Lichtenstein; Jindřich kníže Auersperg, vévoda minsterberský a frankensteinský ve Slezích; Jan Antonín hrabě Schaffgotsch, král. ředitel vrchního úřadu ve Slezích

a zemský hejtman obou vévodství Svídnického a Javornického; hrabě Hohenlohe, komorní soudce císařské komory říšské ve Wetzlaru; Gundaker hrabě Althan, cís. generální ředitel stavební; Antonín hrabě z Proskova, komorní vicepresident ve vévodství Slezském; František Karel hrabě Pötting; Antonín Romuald hrabě Collalto; Ferdinand hrabě Kuffstein; Václav František Košinský svob. pán z Košína, biskup královéhradecký. Štablmistrem byl při tom Jan Leopold Hödl, odhadce a koncipista u české expedice.

Tabule pátá — nejvyššího sudí zemského v království Českém Josefa Františka hraběte z Vrbna a Bruntálu, u nížto seděli: nejdůstojnější pan Ladislav Adam hrabě Erdödy z Monyorokerez, biskup nitranský a uherský podkancléř; Václav Albrecht hrabě z Vrbna a Bruntálu, zemský hejtman knížetství Lehnického; František Václav hrabě Trauttmansdorff; Jan Antonín hrabě Cavalla, grand španělský první třídy; Jan Adam hrabě Questenberg; Jan hrabě Bezora, grand španělský; Felix Arnošt hrabě Mollard; Jindřich hrabě Šlik z Pasouna a z Holíče; Raymund Vilana Perlas, markýz de Rialp; Norbert hrabě z Vrbna a Bruntálu; Ludvík hrabě Batthyány, dvorní rada při král. uherské kanceláři. Při ní štablmistrem byl Jindřich Stridonius od král. úřadu desk zemských v království Českém, německý deklamator.

Tabule šestá — nejvyššího kancléře v království Českém Františka Ferdinanda Kinského ze Vchynic a Tetova, při níž hodovali: Valter Xaver kníže Dietrichstein z Mikulova; Filip Ludvík hrabě Sinzendorf; František Šebestián hrabě Thierheim, polní maršálek a generální kommissař vojenský; Julius hrabě Visconti Borromeo Arrese; František hrabě Šlik; Jan Jakub z Kriechbaumu, svob. p. z Kirchberga a Höchenberga: Vilém Krakovský hrabě Kolovrat, podkancléř v království Českém; Marx hrabě Zobor; Gerhard Vilém hrabě Strattmann, zemský hejtman knížetství Vratislavského; Ferdinand hrabě Harrach; rytíř Jan Krištof z Freyenfelsu. U této tabule byl štablmistrem Bohumír Josef Martin z Martinsbergu, tajemník u král. místodržitelství v království Českém.

Tabule sedmá — nejvyššího soudce lenního v království Českém Františka Josefa Černína hraběte z Chuděnic a na Chuděnicích, při níž seděli: Josef Jan Adam kníže a vladař domu Lichtensteinského; Michael František Václav hrabě Althan: Adolf Bernard hrabě Martinic, vladař domu Smečenského; František Leopold hrabě Sternberg; Jáchym Vilém hrabě Maltzan, svob. pán stavovský ve Slezích; Antonín Pignatelli, markýz de S. Vincenz, vévoda d' Eccerenza, hrabě de Cupertino, polní podmaršálek; Jan Julius Adam hrabě Hardegg; Leopold Josef hrabě Königl; Václav Černín hrabě z Chuděnic, král. hejtman Nového města pražského. Štablmistrem byl Jan Oktavian Sachs, agent při veleslavné české kanceláři dvorské.

Tabule osmá — presidenta nad appellacemi v království Českém Václava Kokořovce hraběte z Kokořova, při níž seděli: František Karel hrabě Vratislav z Mitrovic, král. český poslanec na říšském sněmě v Řezně; Karel hrabě Bredau; Julius František hrabě Hamilton; Filip hrabě Clary-Aldringen; Jan hrabě Lassaga Paradies; Filip Josef Kinský hrabě ze Vchynic a Tetova; Karel Josef hrabě Trauttmansdorff; Václav hrabě Morzin; Michael František hrabě

z Kokořova, kanovník pasovský a probošt v Mathsee; Josef František hrabě z Kokořova. U této tabule byl štablmistrem Filip Balbus, německý tajemník při král. appellaci.

Tabule devátá — presidenta královské komory české Zikmunda Valentina Hrzána hraběte z Harasova, u níž besedovali: vsdp. Gundaker Poppo hrabě Dietrichstein, řádu sv. Jana Jerusalemského velkokřižník a komandér ve Fürstenfeldě a Kleinölse, též řádu téhož minister publicus při dvoře císařském; Karel hrabě Dietrichstein; hrabě Fitzthum, tajný rada kabinetní u Jeho královského Veličenstva v Polsku; Ferdinand Krakovský hrabě Kolovrat, předseda všeobecné banky; Filip hrabě Kolovrat; Jan Ferdinand hrabě Lamberg; František Karel Libšteinský hrabě Kolovrat. Štablmistrem při ní byl František Matěj Strahl, registrator král. komory české.

Desátá tabule — nejvyššího písaře zemského v království Českém rytíře Václava Krištofa Hložka ze Žampachu, u níž seděli: Daniel Josef z Mayern, biskup tiberiadský a kapitolní probošt u sv. Víta v Praze; Ferdinand z Říčan; Václav hrabě Chotek, král. hejtman kraje Litoměřického; Jan František z Wiedersperga, král. hejtman zámku Pražského; Rudolf z Bünau; Jan Bohdan z Imbsena, císařský tajemník kabinetní: Jan Antonín z Vidmanů, český dvorní rada; Ignác Pavel Hotovec z Husenic, český dvorní rada; Kliment Ferdinand z Hildebrandů; Václav František Kriegelstein ze Sternfelsu, zemský podpísař v království Českém; Ignác Humbert Bechyně z Lažan, přednosta úřadu královského podkomoří. Štablmistrem při ní byl Jan Volfgang Pellet, ingrossator větších královských desk zemských.

Tabule jedenáctá — zemského podkomoří v království Českém rytíře Václava Arnošta Markvarta z Hrádku, k níž zasedli: Norbert Libšteinský hrabě Kolovrat; Leopold hrabě Paar; svob. pán Offeln, generál-strážmistr; Jindřich Karel hrabě Ostein; Jan Josef hrabě Vratislav; Antonín svob. p. Hartig; Ferdinand hrabě Kupferwald, král. hejtman kraje Plzeňského; Karel Dobřenský z Dobřenic, král. hejtman kraje Královéhradeckého; Maxmilian z Astfeldu, český dvorní rada; Jan Felix Chanovský Kraselovský z Dlouhé Vsi; Václav Josef Markvart z Hrádku, poručík císařského Würtemberského pluku dragonského. Při tom byl štablmistrem František Josef Kruzburský, komorní písař při král. úřadě komorním.

Tabule dvanáctá — purkrabí královéhradeckého rytíře Jana Františka Goltze, u níž seděli: Bohumír hrabě Lützau; Karel Bohumil svob. p. Pisingen; Václav František svob. p. Vernier; Ludvík hrabě Hartig; Jáchym hrabě Pachta, svob. p. z Reyhoffena; Augustin z Huebů, český dvorní rada; Arnold Josef z Kniechenů, český dvorní rada; Jan Václav Vančura z Řehnic; Václav Antonín rytíř Goltz, podsudí zemský v království Českém; Jan Arnošt rytíř Goltz; Josef Mladota ze Solopisk, král. hejtman kraje Berounského. Štablmistr Matěj Hampl.

Pořadí těchto tabulí ve velikém sále a posluha při nich. Na tabule nejvyšších hodnostářů, jichž bylo podél každé strany 6 pod zvýšenou podlahou a při nichž po obou stranách prostřeno pro 5 a dole pro 2 osoby, hoření pak část, aby nikdo k Jeho Vel. neseděl zády, zůstala prázdna, přinášeny pokrmy z královské kuchyně mimo jeden veliký pokrm ozdobný, který hned na začátku byl po-

staven doprostřed tabule a zůstal tam až do konce, a podáván od úředníků, nejvyšším hodnostářům zemským podřízených, jimž přidělen byl inspektor nad pokrmy, kam je postaviti, jakož i štablmistr, jejž si zvolil každý hodnostář dle libosti, z nichž každý měl plukovní hůl, na níž byl stříbrný lev s korunou a nad ním C VI.: tyto holi dala zhotoviti král. komora česká a s nimi oba při přinášení pokrmů až na tabuli, kde se se svou holí každý postavil za toho nejvyššího hodnostáře zemského, jemuž sloužil, představili v černém pláštíku soukenném.

K řádnému posluhování při těchto 12 tabulích bylo 6 kredencí, t. j pro dvě tabule jedna, na nichž stálo k těmto tabulím potřebné náčiní stříbrné, talíře a sklenice i různá vína drahocenná; všecky tabule byly ohrazeny pažením. Stejným způsobem dělo se přinášení cukroví, které se pro tabule 6 prvních hodnostářů zemských chovalo v síních král. desk zemských (kdež na klenoty království Českého jak v den holdování tak i ve dnech korunovačních dozor měl a k tomu dekretem nejvyšších hodnostářů zemských ustanoven byl rytíř Jan František z Turby, menší písař při zmíněných deskách zemských), pro ostatních pak 6 tabulí rozestaveno bylo v síních při král. komoře zemské.

Když se Jeho Vel. odebral z velikého sálu, tabule tyto se všemi pokrmy a zbylými víny, jichž byla hojnost, přenechány k užití těm, kteří u připomenutých tabulí posluhovali, při čemž se od nich ozývalo opětné a trvalé jásání, ples a volání slávy.

Tabule dědičných úřadů, komořích a šlechticů, dam, poslanců. Kromě připomenutých byly prostřeny i jiné tabule, a to: jedna v zelené síni pro nejvyšší úřady dědičné nebo ty, kteří je zastupovali, při níž všech mimo ty, kteří dle svého úřadu dědičného přisluhovali u tabule Jeho Veličenstva, sedělo 56 osob; pak dlouhá tabule pro císařské a královské komoří v obecné síni desk komorních na 36 osob; jiná tabule obecná dílem pro cís. komoří, dílem pro šlechtice, kteří u tabule Jeho Vel. majíce službu, též hodovali pak v obecné síni desk komorních; pak dlouhá tabule další v červené síni pro veškeré vysokorodé dámy dvorní a pro jiné šlechtičny, od nejvyšší Jejího Veličenstva císařovniny dvormistryně kněžny Auerspergovy pozvané, totiž paní cís. ministrův a nejvyšších hodnostářů zemských, při níž hodovalo celkem 40 osob; konečně tabule v král. vrchním úřadě berním pro všecky poslance z král. měst pražských a jiných král. měst v království Českém, kteří pohoštěni byli, jakož všichni ostatní, z kuchyně královské, která zřízena byla za síní appellační proti příkopu zámeckému; při této tabuli sedělo 106 osob.

Císař připíjí u tabule, jakož pak i císařovi hosté. Když se chvíli sedělo u tabule, ráčil Jeho cís. a král. Vel. nejmilostivěji pronésti přípitky, jež mu nejvyšší dvorní kuchmistr Felix Arnošt hrabě Mollard označoval, a to panu kardinálovi: *na zdar duchovenstvu*; papežskému panu nunciovi: *Jeho papežské Svatosti*; vyslanci benátskému: *na zdaření allianci;* arcibiskupovi: *aby mu šlo k duhu a dnešní jeho požehnání něco vydalo!* Načež se každý nejoddaněji poděkovav, připil pak Jeho cís. a král. Veličenstvu a potom Jejímu Veličenstvu císařovně a jejímu Honzíčkovi ve sklepě,*) při čemž

*) Dero Hansel im Keller (bylať císařovna v naději).

po každé, jakož i když Jeho Vel. připíjel, všichni 4 povstavše, stáli až přes pronesený přípitek.

Potom Jeho Vel. svou milost nejvyššímu purkrabí vzkázal po zástupci dědičného číšníka, že mu přináší přípitek: *na dobré štěstí a zdar království Českého* a poslal mu krásnou křišťalovou sklenici, v podobě pololodi vyřezanou, s drahocenným vínem, na kteréžto sklenici přes hoření část zadní vznášela se škeble, stejným způsobem vyřezaná. Za tuto nejvyšší cís. a král. milost nejvyšší purkrabí vyslovil nejponíženější díky, prose za nejvyšší dovolení, aby směl z ní píti zdravici: *Ať žije římský císař jako dědičný pán a korunovaný král český!* a s ním pili zároveň všichni hosté při jeho tabuli za hlasitého volání „Vivat!" a za nimi hosté u ostatních tabulí při tokajském víně hlasitě zdravili: „Vivat, vivat!"

Brzy potom nejvyšší purkrabí otázal se Jeho Veličenstva po nejvyšším dvorním kuchmistru, zdali on i ostatní nejvyšší hodnostáři zemští a jejich hosté smějí pronésti zdravici *Jejímu Veličenstvu císařovně římské a nejjasnějšímu Honzíčkovi ve sklepě.* Načež pak, když Jeho Vel. nejmilostivěji svolil, všichni hostitelé s veškerými svými hostmi povstavše, připili jí na zdraví tokajským vínem, hlasitě přizvukujíce a jásajíce, že při tom nic jiného nebylo slyšeti než nejradostnější volaní „Vivat!"

Její Vel. císařovna na zapřenou dívala se na tuto radostnou slavnost kulatými okny nahoře v chodbě, jež se táhne kolem velikého sálu, na straně příkopu zámeckého nad tribunou čili chorem, kde stáli hudebníci a zpěváci.

Hudba při tabuli. Nejvyšší hodnostáři zemští vstávají od svých tabulí. Při tabuli po celou dobu překrásně hrála hudba na 3 chorech, z nichž jeden byl pro trubače a bubeníky nade dveřmi, kudy se jde do král. desk zemských, druhý pro zpěváky mezi a právě před protějším velikým oknem, třetí pak pro ostatní nástroje hudební mezi oběma vchody do sálu po celé jeho délce zřízen ozdobně a vkusně.

Když podivuhodné stříbrné a pozlacené podstavce na cukroví, skládající se z různých uměle pracovaných podob rozmanitých zvířat a poetických invencí, přivezené z císařské klenotnice z Vídně, které jakož i ostatní úbory nosili císařští panoši sami, jelikož ti šlechtici domácí, kteří obstarali první přínos pokrmů, většinou jako hosté pozváni byli u tabulí nejvyšších hodnostářů zemských, bez nejvyššího truksasa dědičného byly na stůl postaveny a delší dobu stály na císařské královské tabuli, a když 4 pánům hostům Jeho Veličenstva bylo od nejvyššího kuchmistra dáno na srozuměnou, že by Jeho Vel. měl v úmysle brzo vstáti od tabule, o čemž i nejvyšším hodnostářům zemským podána zpráva, tu vstali tito se svými hostmi jakož i připomenutí 4 císařovi hosté od svých tabulí.

Tito 4 páni zůstali státi na svých místech, až se Jeho cís. a král. Veličenstvo sedě umyl, nejvyšší hodnostáři pak a císařští ministři odebrali se všichni blíže k Jeho Vel., jemuž učinili hlubokou poklonu, aby byli na blízku k jeho nejjoddanějším službám a k výkonům jim přináležejícím.

Když se Jeho Vel. umyl, nejvyšší komoří zemský vstavil mu na hlavu korunu bez červené atlasové čepičky, i vstal ze zlato-

tkané lenošky, již posunul, jako dříve při sedání, nejvyšší dvormistr zemský.

Císař opouští sál a ubírá se do svého útulku; nejvyšší hodnostáři zemští konají své služby. Potom arcibiskup za assistence cís. obřadníka pomodlil se „Gratias agimus" (díky činíme), nejvyšší hodnostáři pak brali se stolku královské klenoty, a to: zemský podkomoří polštář se žezlem, nejvyšší sudí zemský polštář s říšským jablkem, nejvyšší maršálek zemský obnažený meč, jehož pochvu mezi tím přinesl ze síně sněmovní cís. komorník, nejvyšší purkrabí pak polštář, na němž prve spočívala koruna i s čepičkou, a Jeho Vel., jdouce s odznaky těmi před nim, doprovázeli i se šlechtici dvorskými a zemskými, císařskými komořími, tajnými radami, rytíři řádu zlatého rouna a setníky gardovými mezi řadami osobní stráže gardové.

Za Jeho Vel. následoval kardinál uprostřed papežského nuncia a vyslance benátského, všichni 3 s hlavou pokrytou; pan arcibiskup však, jakož byl před tabulí, dokončiv úkony církevní a odloživ pontifikalie, docela sám přišel do velikého sálu, tak i poskončené tabuli korunovační, ježto jeho vysoké stáří a slabost sil mu nedovolovaly provázeti Jeho Vel., zůstal zpět a odebral se přímo kolem 2. hod. po schodech síně místodržitelské za hlaholu trub a bubnů do paláce arcibiskupského. Jeho Vel. ubíral se obecnou chodbou ke dvoru do cís. a král. komnat, kdež od nejvyšších hodností zemských přijal odznaky královské, kteréž tu ráno obdrželi, i s mečem sv. Václava; ty se tu zatím ponechaly až ke korunovaci Jejího Veličenstva císařovny.

Tím se skončila slavná královská korunovace česká, jakýchžto slavností od r. 1656, kdy Leopold I. přeslavné paměti ještě za živobytí císaře Ferdinanda III. též přeslavné paměti na krále českého korunován, což se nestalo v Praze od 67 let, se všestrannou nesmírnou stkvělostí a slávou k trvalé potěše dědičného království Českého i ke zvláštní spokojenosti cizinců z mnohých zemí u velikém množství sem přišlých, v nejlepším pořádku co nejšťastněji a nejradostněji.

Rukopisný sborník Evermonda Jiřího Košetického.

Podává **Dr. Ant. Podlaha.**

(Pokračování.)

45. *Praga Boëmiæ metropolis anno 1648 26. Julii urbis suæ parte nobiliori per Svecorum Ulyssen Königsmarkium agente Sinonem Patrium Othowalskio intercepta luget Regni sui statum.* (Str. 220a—225b). Latinská báseň elegická, jejíž počátek takto zní:

Illa ego, quæ quondam Regum clarissima sedes,
  Anteibam reliquas nobilitate domus,
Quæ toties armis Aquilam tutata superbos
  Sub juga gaudebam mittere Amazo duces,
Quæque olim bifidi fulcris innixa Leonis
  Balthica ridebam classica, bella, viros,
Jam terris miseranda vocor (prô flebile bustum!)
  Inque meos prope jam cogor abire rogos!

Dále líčí se hájení Prahy; hrdinská obrana mostu popisuje se na př. takto:

Pons erat e saxo, cæsar quem Carolus olim,
Plus quam Dædaleâ jusserat arte strui.
Arcubus insignis vicies, ubi turris utrinque
Horrebat rigidis cratibus arcta suis.
Hâc iter ad reliquas Urbis traus flumina partes,
Quæ medio Pragam dissecuêre vado.
Curritur huc passim perque hunc simul impete facto
Urbis reliquiis vim Gothus ense parat.
Interea exciti lauro devota juventus,
Palladis et Martis quos gravis ardor alit.
Et queis (nam similes mens ardua suscitat ignes)
Pro patria pulchrum est, non sine cæde mori.
Occurrunt armis densi, pontemque tuentur,
Et cogunt factâ strage referre pedem.
Hos urget in Svecos nec Acygnius egerat Heros,
Qui *ferus* et vultu et nomine terror erat.*)
Bis denos primus protentus clauserat arcus,
Obice pro patria primaque bella dedit.
Scilicet est in eqvis Patrum sua posthuma virtus,
Tota nec in sacra veste favilla riget.
Ignatius natis (si religionis agat res)
Scintillam Martis (dos generosa) dedit.

46. *Parænesis Ecclesiæ: Memento homo, quia pulvis es, et in pulverem reverteris.* (Str. 225a—228a.) Latinská báseň uvádějící důrazně na paměť pomíjejícnost všeho lidského.

47. *Centum anagrammata prorsus pura pro Deipara Virgine sine originali peccato concepta*, quæ D. *Joannes Baptista Agnensis Cyrnæus Caluensis*, Eminentissimi Principis S. R. E. Cardinalis Julii Rospigliosii aulicus, solâ memoriæ vi (nam oculorum lumine fere orbatus, litteras in papyro exaratas inspicere non valet) eruit ex his salutationis angelicæ verbis: „Ave Maria, gratiâ plena, Dominus tecum.“ (Str. 228b—230b). Na konci připsáno: Hæc centum anagrammata primo edita sunt Romæ typis Ignatii de Lazaris A. 1661.

48. Na str. 230b: Subsequens *Anagramma* pridem a P. Jo. Eusebio *Nierembergo* e Soc. Jesu confectum, et Ss. D. N. Papæ *Alexandro VII.* oblatum ac Bononiæ impressum fuit Anno 1655.

Sanctissimus Pater et Dominus Alexander Papa septimus, qui erat antea Fabius Chisius.

Anagramma.

Quartus e Senis Papa, Dei Matri charissimus, ipsi labem Adæ non fuisse statuet. Tunc pax.

49. *Legati Gallici Gremovilii Valedictio ad nobilitatem Austriacam Viennensem Ao 1671.* (Str. 231a—233a.) Hanlivý latinský pamflet, vytýkající rakouské šlechtě množství nectností. V pravdě ovšem od francouzského vyslance nepochází, nýbrž jest to vtipná mystifikace tehdáž obvyklá. Obsah jest tento: Francouzský vyslanec loučí se s Rakouskem, o němž praví, že jest »felix a bonis principibus, ignobilis a nobilitate.« Musí prý opustiti místo své, protože se nelíbí Lobkovicovi. Potom napomíná šlechtu rakouskou, aby se polepšila. Praví, že neshledal u ní pravého šlechtictví: »Nomen habetis, non rem.« Kárá ji, že oddána jest všelikým nectnostem, že věrnost její k císaři jest prodejná (fides vestra data Cæsari venalis est«), rovněž tak i že náboženské přesvědčení její

*) Na okraji připsáno: „Pr. Plachý sive Ferus, Vetero-Pragæ non ultimus servator.“

není pevné (»ita estis Catholici, ut hodie mutaretis, nisi timeretis, Ratisbonæ petiistis libertatem religionis, et plane intra Viennam templum protestantium, nisi Cæsar obstitisset, jam festum esset«). Rakouská šlechta prý o sobě říci může: »nos numerus sumus et fruges consumere nati«. Každý prý hledá prospěch svůj, ne panovníkův. Hrdinstvím prý rakouská šlechta nikterak nevyniká: snáze mezi ní lze nalézti záletníky, nežli statné bojovníky. Jedné přednosti prý šlechticům rakouským upříti nelze: že jsou prvními — na útěku. Stkvějí se prý zlatem a drahokameny, uvnitř však jsou plni ohyzdností.

50. *Friderici Palatini Königreich in der Fasten.* (Str. 233b—235a.) Opis satyrického veršování o zimním králi, tištěného v Antorfě r. 1621. Počátek zní:

König-Pfalzgraf.

Ich bin der König von kurtzer Zeit,
mein Reich ist gleich der Fastnacht-Freud:
wann die Fastnacht aus, geht Fasten an.
Vor König — jetzt ein armer Mann.

Kammerling. Graf von Thurn.

Ich hab meinem König ein Bett gemacht,
das unter ihm zerbricht und kracht,
daraus jetzundt die Feder fliegen,
weil er zu viel glaubt meinen Lügen.

51. *Dialogus natalicius* inter *genethliaca gaudia* Adm. Reverendi. Venerabilis ac Eximii Dni Patris *Sigismundi*, inclytæ *Strahoviensis* Ecclesiæ *prioris* dignissimi, ss. Theologiæ Doctoris, adornatus anno, quo fons sapIentIæ VerbVM DeI In eXCeLsIs. Eccli 1°. a P. *Amando Fridenfels* A° 1675. (Str. 235b—237b.) Dosti vtipná latinská báseň příležitostná na způsob dialogu mezi Platonem a Aristotelem.

52. *Cantus in laudem boni Vini.* Authore *Merophilo.* (Str. 238a—240b.) Sedmnáctislohová veselá píseň německo-latinská na oslavu vína, opatřená nápěvem. Počátek zní:

1.

Vinum, du edler Saft,
was hast du für eine Kraft?
Cantitat et jubilat,
saltitat et palpitat,
der mit dir ist behaft.

2.

Vinum, du Morgenstern,
wie seh ich dich so gern,
excitas, lætificas,
animas fortificas,
wann ich dich sehe von Fern.

3.

Vinum, ich liebe dich,
weil du erfrischest mich.
Sitim pellis strenue,
guttur lactas mellue,
ach, lebe ewiglich!

4.

Vinum, du edles Blut,
du bist ja allzeit gut,
verum semper loqueris,
falsitatem oderis,
machts mir ein frischen Muth.

Na konci zapsal si Košetický melodii, kterou k této písni složil strahovský kapitulár P. Ludvík *Skurba*,**) varhaník, dne 12. února r. 1680.

53. *Latinský nekrolog strahovského kapitulára Alexia Worstia*, jenž dne 25. července r. 1679 zemřel. (Str. 241a.)

54. Opis *latinskeho listu* ze dne 30. srpna 1679, v němž konvent strahovský podává opatu steinfeldskému Janu Luckenrahtovi *zprávu o úmrtí opata Jeronyma Hirnhaima* a prosí, aby ustanovil osiřelé komunitě prozatímní správce ve věcech duchovních i světských, jakož i aby

**) O tomto hudebníkovi viz *Dlabač*, Künstler-Lexikon III., sl. 122.

osobně nebo skrze zástupce předsedal volbě nového opata. (Str. 241b—242a.)

55. *Opis závěti strahovského opata Jeronyma Hirnhaima.* (Str. 242b—244b.) Žádá, aby pochován byl v prostém rouše řeholním v hrubé dřevěné rakvi, bez odznaků opatských. Nepřeje si, aby konány byly pohřební řeči; úmrtí jeho budiž kratičkým listem oznámeno všem klášterům cirkarie, jakož i klášteru steinfeldskému. Prosí, aby za duši jeho slouženo bylo hojně mší svatých a aby chudým udělena byla almužna na penězích nebo potravinách. — Napomíná bratry, aby při volbě nástupce jeho všech osobních ohledů zanechali a vyvolili toho, jenž nad ostatní vyniká zbožností, učeností, láskou k spolubratrům a pokorou.

56. *Latinský list ze dne 30. srpna 1679 oznamující klášterům praemonstrátským úmrtí opata Jeronyma Hirnhaima;* v listě tomto líčí se jeho smrt, dále stručně jeho život a zásluhy jeho (»perpetuam post se relinquens locupletissimæ bibliothecæ Strahoviensis templique elegantissimi ad collegium Norbertinum noviter erecti memoriam, maximum vero sui apud probos et eruditos omnes desiderium: ita enim vixit, ut illum de mortali hac vita ad immortalem transivisse non dubitemus.") List podepsán: Fr. Dominicus Girndt, prior et totus conventus ibidem.« Košetický poznamenal, že list tento složil P. Amandus Fridenfels. (Str. 245a—246a.)

57. *Processus electionis canonicae, prout in circaria Boëmiae et incorporatarum provinciarum Austriae, Moraviae ac Silesiae conformiter ad Ordinis statuta et capitula generalia observatur.* (Str. 246b—251a.)

58. Latinský list *opata steinfeldského Jana Luckenrahta*, daný dne 15. září 1679, v němž strahovskému konventu sděluje, že pro bouřlivou dobu válečnou osobně k volbě nového opata dostaviti se nemůže a za zástupce své — ač-li většina k hlasování oprávněných s tím bude souhlasiti — ustanovuje opaty tepelského, želivského a probošta doksanského, a to tak, aby buď všichni tři anebo aspoň dva z nich volbu řídili. (Str. 251b—253a.)

59. *Opis latinského listu* ze dne 3. října 1679, jímž se *členové konventu Strahovského zvou k volbě nového opata.* (Str. 253b—254a.)

60. Opis *latinského listu*, jímž se oznamuje, že dne 22. října r. 1679 *zvolen byl za opata strahovského* 51 hlasem z 54 probošt doksanský *Hyacint Hohman.* (Str. 254b.)

61. *Latinské blahopřání nově zvolenému opatu Hyacintu Hohmanovi.* (Str. 255a—256a.)

62. Opis *latinského listu*, jímž opat steinfeldský *Jan Luckenraht*, dne 15. listopadu 1679 *potvrzuje volbu nového opata strahovského Hyacinta Hohmana.* (Str. 256b—258a.)

63. Opis *latinského listu* steinfeldského opata *Jana Luckenrahta* ze dne 19. listopadu 1679, v němž praví, že skládá v nově zvoleného opata strahovského nejlepší naděje. (Str. 258b.)

64. Opis *latinského listu generála řádu praemonstrátského Michaëla Colberta*, daného v Paříži dne 13. listopadu 1679, jímž nově zvoleného opata strahovského *Hyacinta Hohmana* ustanovuje *generálním vikářem v cirkarii české.* (Str. 259a—260b.)

65. Opis *latinského listu*, jímž opat strahovský *Hyacint Hohman* dne 13. prosince 1679 oznamuje ostatním prelátům cirkarie české, že byl jmenován *generálním vikářem cirkarie.* (Str. 261a.)

66. Opis *latinského listu*, jímž opat strahovský *Hyacint Hohman* dne 13. prosince 1679 oznamuje, že dne 21. listopadu zvolen byl za *probošta doksanského Dominik Girnth*. (Str. 261b—262a.)

67. *Epitaphium suspensi praefecti, vulgo des Lazareth-Vaters, die 1. Decembris Viennae iuxta portam lazarethi 1679.* (Str. 262b—263b.) Na způsob náhrobního nápisu líčí se tu zločiny nepoctivého správce vídeňského lazaretu, jenž na úkor chudých se obohacoval, jakož i smrt jeho na šibenici. Latinské toto skládání končí se německými verši:

„Hier liegt begraben, der gestohlen wie die Raben,
ob ihn zwar die Pest verschont,
hat ihn doch der Henker belohnt.

Fragt die Person, ich sag's unverhohlen:
er war Vater im Lazareth,
und hat den Kindern das Brod gestohlen."

68. *Memoriale Beatorum s. ordinis Praemonstratensis.* (Str. 264a—265a.) Seznam světcův a světic ze řádu præmonstrátského dle měsíců a dní, na něž památka jejich připadá.

69. Na str. 265b jest tato *zpráva o dvou kališích, kteréž jeptišky doksanské r. 1680 zhotoviti daly:* »Anno 1680 virgines Doxanenses curârunt fieri duos aureos calices, unum pro sua, alterum pro nostra ecclesia, in quibus aurifaber talem sculpsit superscriptionem: »Cyrillus præpositus hoc aurum s. Norberto destinavit. Virgineus conventus Doxanensis sub Dominico præposito devote præsentavit. HyaCInthVs abbas StrahoWIensIs hVnC CaLICeM ConseCraVIt.« »A Cyrillo præposito pro ecclesia Doxanensi destinatus. A saCrIs VIrgInIbVs pro gLorIa DeI et honore beatæ MarIæ VIrgInIs præsentatVs. A Dominico præposito curatus et consecratus.«

70. *Alphabetum religiosorum a sancto Bonaventura, doctore seraphico, institutum.* (Str. 266a.) Počátek zní:

*A*ma paupertatem, sis vilibus contentus,
*B*onis semper actibus jugiter intentus.
*C*ave multiloquium: studeas silere,
*D*eum omni tempore præ oculis habere.

71. *Gradus 12 humilitatis.* (Str. 266b.) Ukázkou stůjž zde začátek:

1. Corde et corpore semper humilitatem ostendere, defixis in terram aspectibus. 2. Ut pauca et rationabilia verba loquatur, non in clamosa voce.

72. *Brevis salutatio in metropolitana ecclesia sub introductione* reverendissimi ac celsissimi Sac. Rom. Imp. Principis *Joannis Friderici archiepiscopi Pragensis* (titul). Post decantatum hymnum »Te Deum laudamus« dicta a decano euisdem ecclesiæ *Thoma Czechorod.* episcopo Samandriensi, dominicâ Lætare Anno 1676. (Str. 267a—271b.) Opis současného tisku, o němž viz V. V. Zelený v Časop. českého musea 1886 str. 555 pozn. 28.

73. *Epitaphium damulæ sub nomine Sylvii.* (Str. 272a—273a.) Na Strahově chovali dančí laň, kterou jim r. 1673 daroval primas žatecký. Ochočila se tak, že pouštěna byla i do refektáře a tam z rukou opatových chléb a jablka žrala. Jednou však z okna schodiště skočila do zahrady a zlomila si nohu. Kuchař ji zabil a upekl, dobře prý všem chutnala. O této lani jedná latinské vtipné skládání na způsob epitafu, jejž složil kapitulár strahovský P. Amandus. (Pokračování.)

Poněmčení farních osad Zahořanské a Křešické u Litoměřic.

Podává *Jos. V. Bouchal.*

Farní osada Křešická na patronátě proboštů (a od r. 1655 biskupů) litoměřických je původu prastarého; byla vždy dobře katolická, majíc i za doby třicetileté války své katolické duchovní správce; farní chrám sv. Matouše utrpěl však za války třicetileté velkou pohromu a byl teprv asi r. 1659 biskupem Schleinitzem zase pro bohoslužby upraven, jak dokazuje biskupův znak nad vchodem do sakristie. Vedle Křešic náležely k této farnosti ještě Třeboutice a Nučnice s Okny; všechny tyto obce leží při pravém břehu labském a tvoří dnes jazykovou čáru východně od Litoměřic směrem k Hoštce; jsou německé, mají však svoje české menšiny, což zvláště platí o Oknech.

Sotva čtvrt hodiny severně od Křešic leží vesnice Zahořany s farním chrámem nejsvětější Trojice. Farní osada zahořanská povstala teprv roku 1656, kdy zde baronem la Coronem, vojenským velitelem měst pražských, zřízena nová fara, k níž náležely pouze Zahořany (od r. 1786 též Sedlec), kteréžto obě obce vyfařeny byly od sousedních Býčkovic.

Téhož roku 1656 obě fary zahořanská a křešická pro nedostatek duchovenstva volně spojeny pod jedním duchovním správcem bydlícím v Zahořanech, kteréžto volné spojení potrvalo až do roku 1756.

Obyvatelstvo zahořanké bylo před válkou třicetiletou české a vyznání česko-bratrského; mělo na návrší, kde nyní stojí farní chrám, svůj sbor, který za 30leté války byl Švédy sbořen.[1]) Jako jediná památka na české bratry v Zahořanech chová se v tamním farním archivě „Kancionál“ s „Nešporem“, vytištěný r. 1576 v Olomouci u Jana Olivetského a sepsaný od „kněze“ Jakuba Kunvaldského, „učitele církevního ve St. Jičíně.“ R. 1652 bylo však již celé panství zahořanské, k němuž náležely poddaní z četných vesnic, úplně katolické; v uvedeném rukopise litoměřické biskupské knihovny z r. 1652 se praví, že na zahořanském panství byli roku 1652 tři konvertité, jeden uprchlík a žádný jinověrec.

V téže době, kdy ve vyznání obyvatel zahořanských stala se tak značná změna, změnil se i obcovací jazyk tamních osadníků; bylať při zřízení duchovní správy v Zahořanech r. 1656 vesnice tato již převážně německou. Vyskytují se vedle českých rodných jmen bývalých obyvatel po válce zbylých i četná jména německá s křestnými jmény Jiří, Václav, Ludmila atd. Odkud přišli němečtí osadníci tito do odlidněných Zahořan? Upozorňujeme na rozlehlost panství zahořanského a ostatních sousedních dominií na Litoměřicku. Panství zahořanské, poměrně jen nepatrné, počínalo v Trávčicích (u Terezína) a prostíralo se přes Středohoří až k Valtýřům ležícím as 2 hodiny pod Ústím na pravém břehu labském; podobně tomu bylo i u dominikánského panství Velkého Újezda, biskupského panství Třeboutic, císařského panství Ploškovic; pravé

[1]) Viz rukopis biskupské knihovny litoměřické sign. B I. F. 115 „Die geistl. Reformation im Leitmeritzer Creyss,“ dominium Zahořany.

monstrum je nepatrné panství kapitulního děkana litoměřického, zvané Týnice, které začíná ve Vorasicích u Loun a sáhá přes Lovosice a Litoměřice až k Úštěku. Poněvadž Středohoří bylo již za války 30leté německé a krajiny tamní válkou méně utrpěly, nebylo nesnadno po válce odtud uvésti obyvatelstvo do odlidněného údolí polabského, tudíž i do Zahořan. Tamní úmrtní matriky uvádějíce častěji rodiště zemřelých, dokazují zřejmě, že němečtí obyvatelé Zahořan z druhé polovice 17. století pocházeli většinou z poněmčelých osad středohorských a jen v ojedinělých případech i z krajin jiných.

Již prvý zahořanský farář Martin Max Kuber z Kubersteinu (1658—1559)[2]) byl pravděpodobně Němec. Druhý farář P. Robert Kergel 1659—1667) byl sice též Němec, rodem ze Zahaně ve Slezsku, ale ovládal, jak uvidíme, jazyk český, čemuž se nedivíme, jelikož byl řeholníkem z kláštera Broumovského. Též jeho nástupce Baltasar Grosswaldt (1668—1682) ovládal češtinu, nebyl-li Čech Ne tak jistě můžeme to tvrditi o jeho nástupcích administratorech hraběti Maxmilianu Altendorfovi a P. Zachariáši Franzovi (1682 až 1684), faráři Vavřinci Jennelovi (1684—1690), jenž odtud přišel za faráře do Hřibské, a Matěji Josefu Ignáci Mičzkovi (1690—1694), jenž byl rodákem z Pirkštejna, a třech výpomocných knězích z řádu minoritského P. Methodu Witzovi (1694—1695), P. Brunonu Rauscherovi (1695—1696) a P. Linovi Langrovi (1696). Jejich nástupce Jan František Piller (1696—1713) rodilý z Úštěku tehdáž již úplně německého ovládal češtinu, jeho nástupce Karel Sultan de Lugano (1713—1756), pravděpodobně rodák pražský, mluvil a psal česky.

O učitelích zahořanských z té doby víme s jistotou, že byli všichni Němci. Jistě jím byl první učitel Jan Michael Goltz (1657 až 1665), který byl rodem z Č. Kamenice; po něm přišel Eliáš Jerschel (Jarschel) z Duchcova (1665—1670); jich nástupci byli: Ondřej Müller (1670—1672), Kristian Schindler (1672—1678), Jan Václav Weber (1678—1685), jenž byl později učitelem v Úštěku, Kristian Pinckert z Děčína (1685—1693) a Matěj Max Watzke (1693—1697); téhož nástupce Jan Jiří Anton (1697—1745) byl rodák zahořanský a psal v zastoupení faráře farní matriky německy[3]) zrovna jako všichni předchůdci jeho Goltzem počínaje, tak že ve farních matrikách zahořanských není ani jediný případ zapsán česky.

Ze všeho toho soudíme, že farní osada Zahořanská byla již při svém zřízení r. 1656 převážnou většinou německá a poněmčila se ještě během 17. století úplně. Jako památka na původní české obyvatelstvo udrželo se v mluvě lidu vedle původních českých označení kopců a niv mnoho českých výrazů; slova: voznice, čočky, paběrkovati, ležák (lehlé obilí), pouť atd s německou koncovkou a výslovností jsou běžná slova ve mluvě nynějších německých obyvatel zahořanských.[4])

---

[2]) Kdo obstarával duchovní správu od r. 1656 až do Kubera nedalo se zjistiti. Zdá se, že benediktini z nedalekých Počápel.

[3]) Zahořanské farní matriky počínají rokem 1656.

[4]) Jako zvláštnost uvádíme, že o pouti nejsv. Trojice se kázávalo v Zahořanech též česky pro české poutníky, což teprv za dob Josefinských pominulo.

Jinak tomu bylo s farní osadou Křešickou, o níž jsme se zmínili, že byla až do r. 1756 (do smrti faráře Sultana) s farností Zahořanskou volně spojena. Farní osada Křešická byla i po válce třicetileté česká. Biskup Schleinitz svěřuje r. 1659 Křešice faráři zahořanskému Kergelovi, nařizuje mu, aby v tamním obnoveném farním chrámě sv. Matouše alespoň každou třetí neděli měl služby Boží a to jazykem českým.[5])

První dva učitelé v Křešicích z této doby byli též Češi; byli to Jiří Živec (až do r. 1663), jehož vdova Alžběta velmi často (ještě r. 1686) bývala kmotrou při křtu dítek; podobně Václav Adam Čipera (1663—1687), který psal křešické farní matriky r. 1663 počínající a dle titulního listu jím založené; psal je česky až do srpna 1682, pak byli za administratora P. Zachariáše Frantze (Franze) latinské, od r. 1684 psal je zase Čipera česky až do roku 1687, kdy začínají býti latinské a téhož roku za faráře Jennela německé; prvé tři měsíce r. 1690 jsou zase české. pak zůstávají povždy německé, což ovšem nesvědčí, že by Křešická farní osada již byla německou, ač nelze upříti, že se zde znenáhla rozmáhal živel německý. Na př. v srpnn r. 1667 pokřtěn syn biskupského sládka Antona z Třeboutic „Hansl,“ který byl později kaplanem v Kravařích; pocházel z německé rodiny Antonů ve zdejší krajině tehdá silně rozšířené; tyto německé rodiny časem se množily zvláště přistěhovalými rodinami řemeslnickými, a tím jakož i vlivem sousedního okolí německého germanisována znenáhla farnost Křešická, tak že ku konci 17. století již tu německý živel nabýval převahy.

Také učitelé křešičtí po Čiperovi, pokud jsme se v matrikách dopíditi mohli jejich jmen, byli již Němci; r. 1689 pokřtěna v Křešicích dcera zahořanského učitele Pinkerta, který patrně spravoval i křešickou školu; po něm tu působil Krištof Haube (1696), Ant. Hanl, který 16. července 1706 v Křešicích byl pochován. Jeho nástupci byli Hans Mattas a Šalomoun Kašpar; nástupcem téhož byl asi od r. 1725 František Josef Watzke (snad syn bývalého zahořanského a pak rušovanského učitele Watzka) a od r. 1735 Daniel Sorg, který dle oddávací matriky z r. 1735 pocházel z Marianských Račic u Mostu, a téhož roku zde oddán s Evou Rosinou Dörflerovou ze Slavkova (Schlaggenwald); týž zemřel v Křešicích po 50tileté činnosti v stáří 70 let dne 3. srpna 1784. Watzke i Sorg psali v zastoupení zahořanského faráře matriky německy.

Jak pomalu živel český tu ustupoval, dokazuje listina o sv. Jiří r. 1711 do knofliku věže farního chrámu křešického vložená, která byla sepsána německy a taktéž od faráře, od učitelů zahořanského Antona a křešického Mattase a od několika jiných osob německy podepsána, kdežto křešický rychtář Vacek, mlynář Šafus a jeden starší obce podepsali se česky. Totéž potvrzují matriky; tak čteme v úmrtní matrice: „15. Januar (1720) starb Hawel Horak)“ „11. Novemb. (1722) starb Dorothea Horakowa“; tyto opětně se vyskytující bohemismy dokazují, že zde český živel stále trval. Přispívalo k tomu částečně české sousedství na levém břehu labském, částečně i pouti r. 1697 počínající a zvláště zbudováním

[5]) Viz „Farní osada sv. Vojtěch av Počáplích“ od C. Kaněry str. 86.; příslušný rukopis chová se v břevnovském archivě.

poutní kaple a pak poutního chrámu (r. 1725) povznesené, jelikož velká část poutníků byla česká, tak že i po obnovení samostatné duchovní správy v Křešicích r. 1756, jak pamětní kniha uvádí, dáváni sem dle přání farářů čeští nebo obojazyční kaplani a o poutích kázáno zde česky (i za dob a v přítomnosti biskupa Kindermanna), což s krátkou přestávkou potrvalo až na dnešní doby.[6])

Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích.

Napsal **Dr. Ant. Lenz**, probošt královské kapitoly Vyšehradské.

(Pokračování.)

Kapitola 12.

Kterak napadají řeholníky pro jejich dobře upravené kázání. — Quomodo religiosos impugnant, quoad ordinatam praedicationem.

Nepřátelé napadají řeholníky, že káží vkusně a slovy dobře upravenými, a dovolávají se Písma sv., které velí kázati prostě a jednoduše.[83]) „Ne v moudrosti světa, aby nebyl vyprázdněn Kristus.“ A zase:[84]) „A já přišed k vám, bratři, nepřišel jsem s vyvýšenosti řeči neb moudrosti, zvěstuje vám svědectví Kristovo.“ A opět: „Ač jsem nedospělý v řeči, ne však v umění, ale ve všem zjeveni jsme vám.“[85])

Takovým prý kázáním mnichové uvádějí biskupy v pohanění, ježto prý tak ozdobně nekáží, a proto prý jest takové kázání řeholníků církvi nebezpečno, ač by Písmo nevarovalo před řečmi podobného druhu.

Avšak všecky tyto námitky poráží sv. Jeronym,[86]) uče, že všickni kněží ode dob apoštolských užívali ve svých řečech moudrosti a výmluvnosti světské. A sv. Augustin dí:[87]) „Porro qui non solum sapienter, verum etiam qui eloquenter vult dicere (quoniam profecto plus proderit, si utrumque potuerit) ad legendos vel audiendos vel exertatione imitandos eloquentes eos mitto.“

---

[6]) Následkem poutí přicházely do Křešic vynikající osobnosti, aby zde konaly bohoslužby, jako biskupové a kanovníci litoměřičtí, preláti doksanští atd.; také zde několik vynikajících osobností oddáváno, na př. 15. února 1706 oddán tu knězem Kawikou z Hurkentálu rytíř Jiří Antonín Heyslinger ze Schelchegrabu s Mathildou Beatricí Trescherovou ze Steinberku, při čemž byli svědky hrabě Vratislav Clary a rytíř Ferdinand Schlindel z Hirschefeldu. — Dne 15. října 1759 oddán tu Václav hr. z Oppersdorfu se vdovou Josefou z Kempfů rodilou baronessou Purmannovou v přítomnosti komtessy Rebeky z Oppersdorfu a j.

Z řádků těchto zřejmo, že nynější jazyková čára východně od Litoměřic tvořila se již na rozhraní 18. a 19. století a ustálila se dávno před příchodem biskupa Kindermanna do Litoměřic.

Jako dodatkem poznamenáváme, že Hoštka, východně od Křešic ležící, má po válce 30leté matriky po nějakou dobu české, pak německé; Býčkovice, severně od Zahořan položené, mají matriky (rokem 1657 počínající) jen německé, Žitenice, mezi Litoměřicemi a Býčkovicemi položené, mají matriky až do r. 1666 české, až do r. 1688 latinské, pak německé; po válce 30leté zbylo na této osadě 115 rodin, které sčetl poustevník Pavel Ferratius Bellinus de Gröbel; mají jména většinou česká. Ve všech těchto východně od Litoměřic položených farnostech vyskytá se hojně rodných jmen českých z rodin ode dávna zde usedlých, jako: Vobořil, Přibyl, Křepek, Hospodář, Horák a j. v.

[83]) I. Cor. 1, 17. — [84]) I. Cor. 2, 1. — [85]) II. Cor. 11, 6. — [86]) v dopise magnum Urbis praedicatorem. — [87]) Lib. IV. de doctrina Christiana.

Z toho jest patrno, že není zakázáno v kázání ozdobně mluviti a na pomoc bráti i světské vědy, neboť všecko má býti k službě Páně, a že sv. apoštol mluvě slovy věčného Boha, nemínil, že by ozdoba řečnická neslušela na kazatele slova Božího.

Kapitola 13.

Kterak dobrou pověst řeholníkův u věcech podvracují, když je infamují, že sebe a svoji řeholi doporučují a skrze dopisy doporučiti dávají. — Quomodo judicium pervertunt in rebus, religiosos infamando, et primo, quia se et religionem suam commendant, et per epistolas commendari curant.

Odpůrci řeholí tupí mnichy tou také příčinou, že

1. svoji řeholi doporučují anebo skrze dopisy doporučiti dávají,
2. že se brání naproti odpůrcům svým,
3. že spory své na soudech vyjednávají,
4. že dopouštějí, aby byli jejich nepřátelé trestáni,
5. že usilují lidem se zalíbiti,
6. že se radují z velkých věcí, které Bůh skrze ně učinil,
7. že navštěvují dvůr králův a velmožův.

Ad. 1. Naproti této sebechvále píše prý sv. Pavel:[88]) „Začínáme-li opět sebe sami chváliti? aneb zdaliž potřebujeme schvalujících listů k vám a od vás?“

A opět: [89]) „Zjevováním pravdy příjemné činíce sami sebe u každého lidského svědomí před Bohem.“

A zase: [90]) „Neboť ne sami sebe kážeme, ale Ježíše Krista, Pána našeho.“

A opět: [91]) „Nebo, kdo sám sebe chválí, zkušený jest, ale koho Bůh chválí.“

Pán Ježíš prý sám dí: „Oslavuji-li já sebe sám, sláva má nic není.“

A tak a podobně odpůrci řeholí tupí mnichy, že řeholi svoji vychvalují a vychvalovati dávají.

Na to na všecko odpovídá sv. Řehoř:[92]) Justi et perfecti aliquando suas virtutes praedicant, bona, quæ divinitus acceperant, narrant, non ut ipsi apud homines sua ostensione proficiant, sed ut eos, quibus prædicant, exemplo suo ad vitam trahant.“

Za mnohými příčinami mohou zajisté dokonalí sebe doporučovati, ne snad aby se vychloubali, ale aby jiným prospěli. Zvláště však jest dovoleno stav dokonalosti doporučovati, aby věřící sami spěchali k dokonalosti, rovně tak, jako jest dovoleno křesťanu křesťanské náboženství mezi nevěřícími velebiti, aby se na víru obrátili.

Lze tedy na text II. Cor. 10.. 18. odvětiti, že sv. apoštolé nedoporučovali sebe, jakoby své cti vyhledávali, ale aby prospěli věřícím.

K námitce na základě II. Cor. 3, 1. lze říci, že sv. apoštol nezapovídá doporučujících listů užívati, alebrž pouze dotýká, že jich není potřeba. Vždyť on sám doporučoval Timoth. I. Cor. 16. 10. a sestru Phoebu Řím. kap. posl. Z toho konání Pavlova vzešel obyčej doporučovati toho, kdož byl vyslán na vinici Páně, neb aby vyučoval.

[88]) II. Cor. 3, 1. — [89]) II. Cor. 4, 2. — [90]) II. Cor. 4, 5. — [91]) II. Cor. 10, 18. — [92]) Hom. 9. super Ezech.

Zhusta sebe také doporučují svatí, aby čelili zlým a učinili je neškodnými. Praví-li sv. Pavel, že káže Ježíše Krista, dává tím na jevo, že kázáním svým nehledá své slávy, ale slávy Páně.

Tou měrou lze odčiniti všechny nájezdy protivníkův řeholí.

Kapitola 14.

O tom, že řeholníci svým utrhačům kladou odpor. — De hoc, quod religiosi detractoribus suis resistunt.

Nepřátelé řeholí troufají si tvrditi, že se nemají mniši proti svým utrhačům brániti, a k tomu účelu dovolávají se opět Písma svatého. Majíť prý býti křesťané pokorni, a proto všecko kárání trpělivě snášeti, pročež nejsou prý mniši, kteří se brání proti svým utrhačům, praví křesťané.

Sv. apoštol prý píše:[93]) „Znamení apoštolství svého učiněna jsou mezi vámi ve vší trpělivosti, v divech, zázracích a v mocích."

A opět prý dí Písmo: „Netresciž posměvače, aby tě nevzal v nenávist. Potresci moudrého, a bude tě milovati."[94])

A zase dí Písmo: „Kdož nenávidí trestání, jest na cestě hříšníka; ale kdož se bojí Boha, obrátí je k srdci svému."[95])

A opět dí Písmo: „Dobrořečte těm, kteří vám protivenství činí, dobrořečte a nezlořečte."[96])

Avšak že není zakázáno odporovati utrhačům a proti nim se brániti, dí sám sv. Pavel: „Neříkáme, jak se o nás zle mluví, a jakož praví někteří, že bychom my říkali: Čiňme zlé věci, aby přišly dobré, jichžto odsouzení jest spravedlivé." Písmo sv. tedy arci napomíná, abychom byli trpělivi a tiši, ale nikoliv stůj co stůj, i tehdáž, když bylo potřebno hájiti sebe i věci spravedlivé, která by jinak trpěla úhonu.

Tou příčinou dí sv. Řehoř:[97]) „Hi, quorum vita in exemplum imitationis est posita, debent, si possunt, detrahentium sibi verba compescere, ne eorum prædicationem non audiant, qui audire poterant, et in pravis moribus permanentes, bene vivere contemnant."

Podobně učí sv. Řehoř Naziansky, sv. Jeronym, sv. Bernard a jiní. Má býti tedy činěn rozdíl, dí sv. Tomáš, mezi těmi, kdo zřízeně kárají a v úmyslu, aby polepšili, a takoví karatelé mají býti milováni. Jestliže však utrhají a věci zlé na člověka vrhají proti vší pravdě: „tunc quandoque sunt patienter sustinendi, quando scilicet talis detractio non multum nocet aliis, generando scandalum in cordibus auditorum, quandoque autem si fieri potest, sunt repellendi, non amore privatæ gloriæ, sed communis utilitatis. Si vero repelli non possunt, nihilominus patienter tollerandi sunt."

Má býti tedy k námitkám odpověděno:

a) Praví křestané trpí kárání, když se dělo za příčinou nápravy, odporují však těm, kteří kárají, aby bořili, zvláště, když trpí příhanu netoliko osoba, ale také věc.

b) Pravda jest, že mužové apoštolští vždy mají býti trpělivi, avšak když kárají, činí tak z horlivosti za pravdu.

c) Svatí kladou utrhačům odpor z lásky ku pravdě.

(Pokračování.)

[93]) II. Cor. 12, 12. — [94]) Přísl. 9, 8. — [95]) Sirach 21, 7. — [96]) Řím. 12, 14. — [97]) Hom. 9. sup. Ezech.

Drobné zprávy a posudky.

K rodopisu Kavků z Říčan. Příspěvek k poznání staročeského života od *J. P. Hille.* — K žádosti neznámého nám sběratele erbovních pamětí vypisuje p. *Šebestián Říčanský z Říčan* zajímavé zprávy o původu *Kavků z Říčan,* a zvláště o povaze a domácím životě p. *Jana Kavky z Říčan,* J. M. C. rady a pána na Celnici (do r. 1602), Žichovicích (do r. 1603), Broumově (do r. 1622), Karlštejně (od r. 1626).

Zprávy ty nalezli jsme ve starém listáři z konce 17. století a pro jejich kulturní zajímavost je tuto sdělujeme. —

»Zpráva pravdivá o starožitném a vzácném rodu pánů Říčanských, jenž se Kavkové jmenovali, co od lidí starých, víry hodných, z nichž někteří okolo 98 let měli, mně při jiných rozprávkách oznámeno bylo.

Především vědomo jest, že rod pánů Říčanův od nepamětných časů vždycky panský slul a byl a chtějí tomu, že by z knížecího rodu pocházeti měl, což mně pan general Harant u přítomnosti J. Ex. pana hraběte z Trautmansdorfu oznamoval, který nyní nejedné památky rodů českých chvalitebně shledává.

Předně tehdy povídali ti starcové, že jest byl jeden z pánů z Říčan v království Uherském, jsa ženatý. Když jeho paní slehla, měla jest syna, i jsouce toho času v království Uherském král jménem Kolman, který vedle uherských kronik v počtu jsa král devátý v letu 1114 ze světa vykročil.

Pokusil se ten Říčan a krále svého Kolmana za kmotra požádal, čehož i užil a jméno dáno dítěti na křtu Kolman.

Přijdouce ten syn k vzrostu mezi své strejce a přátele jako mladý kavalír do království Českého časem přijíždíval a oni mu v tovaryšstvu přezděli nazývajíce jej „černým mužem«, jakoby řekl Kohlmann. On pak nejsa toho jména vděčen, velel, aby jej napotom raději nazývali Kavkou a tak mu jméno Kavka zůstalo, aniž se jaké jiné obzvláštní památky o rodu pánův Kavků mimo tuto pamět nacházejí.

Ačkoliv páni Říčanové v tomto stavu před ukřižováním Pána a Spasitele našeho již byli, on pak p. z Říčan, který to Tovaryšské jméno Kavka dostal, sídlem v království Uherském byl, a maje potom nepochybně více synů Kavků, domýšlím se, že z nich někteří časně se do Čech dostali a jiní vždy v Uhřích a na pomezích Moravských zůstali. A nepochybuji, že ta slavná a vzácná linie Kavkovská jest z linie, z které někdy vzácné a slavné paměti vysoce urozený pán, p. *Jan Kavka Říčanský z Říčan a na Broumově,* pokud se dobře pamatuji, jest pocházel.

Kterýžto jsa velmi bohatý, témuž bohatství, které sám nahospodařil, užívaje všelijakých kratochvílí, (nepravím o ničem zlým) ruky jest propůjčil, milujíc obzvláště dobré tovaryšstvo a pěkné koně, kterýmžto koňům časem jsa mladý pán, snad pro získání chvály, stříbrné podkovy přibíjeti dal a tak koně tumloval, až podkovy odskákaly a nezbraňujíc, aby takové lidi ku podivu sbírali.

Kterážto veselost, když se více a více rozmáhala, hospodářství nemohlo než slábnouti, dluhů přibývalo, tak že k posledku od vyvážení vod studnice téměř osákla a nic mu nezůstalo.

Nevěda naposledy čeho se chytiti, ono přísloví přemýšlel „z nouze neb na vojnu neb do kláštera“. Tak vezma resoluci klášterský život pominul, co by vojna byla zkusiti chtěl, ač se mu potom obého dostalo, když velice tuhý život následoval.

Mezitím Pán Bůh jeho nouzi prostředek spůsobil, když dle uložení svého p. bratra neb strejce jeho velikým bohatstvím oplývajícího, prostředkem smrti ze světa povolal, kteréhožto statku on již k polepšení a následování dobrého života přikročivše, nápadník učiněn u velikém jmění byl, snad aby tou měrou vzácnost rodu na něm jako poznovu obživla, k svému důstojenství přišla a se do dne soudního v nejvyšších hvězdách stkvěla a třpitila.

Však i tu se na něm ještě spurné přirození neusadilo z příležitosti nevole, kterou s nějakým Kalazdym měl, s kterýmžto potkavše se, když na něj doraziti mínil, znamenal Kavka, že by jemu slabý byl i dal se na revisy, tak jak potom z toho rozprávka vzešla, že p. Kavka utíkal přes hustý les, že ho nemohl uhoniti Kalazdyho pes, vidouce pak, že ta pelynka uherská jemu by byla někdy k požívání nezáživná, ten statek, zdá se mi, že se *Broumov* jmenoval, prodal nějakému Kalazdymu a peníze J. M. Cís. jest půjčil na zástavu Karlštejna, ačkoliv mu jich ještě dosti na dukátech zůstalo. Kdy se to ale stalo, poněvadž téhož panství v držení zůstávati ráčíte, Vašim Milostem lépeji povědomo bude i také zdaliž prv ženatý byl, nač se já upamatovati nemohu.

To mi vědomo, že dostanouce se já po vítězství na Bílé Hoře v některém létě a některý čas před vpádem kurfiřta saského, *již té doby paní neměl.*

Maje pak *jednoho syna a tři panny slečny*, ty pak jsou svůj život pobožně dokonaly a k jakým místům přišly, dobrou toho vědomost míti ráčíte.

O témž *panu synu*)* jeho veřejná pověst byla, že byl pán učený a pobožný a když v jakous nemoc upadl, bylo mu od lékařství zběhlých ponavrhnuto, aby ženské pohlaví k sobě připustil, volil raději umříti, než Pána Boha rozhněvati a tak v panictví život dokonal.

Starého pana Jana Kavky z Říčan paní manželka byla paní *Eva z Lobkovic*, vlastní sestra nejvyššího někdy kancléře z Lobkovic.

Pan Jan nejstarší Říčanský Kavka z Říčan, hodné a svaté paměti, jsa velice pobožnosti oddaný, pro čest a službu Boží, ne pro chválu tohoto světa, muzikantův do 24 jest choval a veliký dvůr vedl. Měl on při sobě čtyry ze stavu panského, totiž dva strejce Kavky, Jana a Viléma. Vilém najedouc se melounu, které mu jeho paní máteř po rodu Klenovská přinesla, umřel, jako i druhý po několika letech neženatý skonal. Ittem p. Libšteinského z Kolovrat, nynějšího zemského hejtmana na Moravě a mně Šebestiana Říčanského z Říčan.

Z stavu rytířského choval dvanácte a to všichni chudí jsme byli, tak že nás jako z almužny choval a pro odplatu Boží.

Z tak velikého počtu lidí, nevím, aby kdo více živ byl krom J. Exc. pána Kolovrata v Moravě a nějakého Koc Kundratic.«

Stanovy a nástin dějin bratrského kůru literátského ke cti neposkvrněného početí Panny Marie v Borovanech. Podává Dr. *Jan Zítek.* — Jsa návštěvou v Borovanech, byl jsem upozorněn tamnějším farářem a přítelem mým Ant. Lakmajerem, jakož i milým přítelem P. Fr. Krojherem na starý borovanský kůr literátský, jehož stanovy mi byly laskavě zapůjčeny.

Velice jest zajímavo, že tento sbor literátů zřízen byl *r. 1811 ke cti neposkvrněného početí Panny Marie.* Milý to příspěvek úcty Mari-

*) Jan František zemřel před r. 1645.

anské v Čechách a neposkvrněného početí Rodičky Boží zvláště, když toto teprve r. 1854 za článek víry bylo prohlášeno.

Ze stanov, jimiž se členové dobrovolně ve sbor literátský sestupují, seznáváme účel bratrského kůru, čest a slávu Boží a P. Marie, úctu k církvi, konání svých náboženských povinností při mši sv., kázání, průvodech církevních, úmrtí a pohřbu členův, a byli-li požádáni, i nečlenův; nemalého významu mravního byl vzájemný poměr členů mezi sebou, zvláště mezi mladšími a staršími, a vlastnosti, jimiž se žadatelům o členství kůr literátský otevíral. Zakladatelé však pamětlivi jsouce nejen krásné a ušlechtilé snahy, ale i slabosti lidské, připojili hned i na přestupky stanov pokuty, aby i takto byli více k dobrému povzbuzováni. Novým potřebám mohlo se vždy vyhověti vložkou nového bodu stanov, které si zakladatelé dali potvrditi duchovním správcem borovanským a »richterním ouřadem městyse Borovan«, aby i tímto byli chráněni.

Duchovní správcové borovanští měli radost z tohoto kůru literátského, který dosud trvá, vítali jej, povzbuzovali, chválili, ale také hrozili jeho rozpuštěním, nekonal-li svých povinností.

Nápis vázané knihy in folio jest: *Kniha Artikul. Léta Páně 1811.*

Na prvním listě za názvem následují:

Artikulowe aneb Snesení Pánůw Bratrůw Kuru Literátského blahoslawene Panny Marye početí w městis Borowanech. O týto nížepsane Artikule poctiwe bratrstwo blahoslawene Panny Marye početí kůru Literátskeho v městis Borowanech mezy sebau dobrowolně se snesli gesobě stále držeti připowěděli a gednomyslně slíbili předně ke cti a chwale Pánu Bohu wšemohaucymu, blahoslawene Panně Maryi, a wšem milym Božím swatým, gakž nasleduge.

Předně a neyprwe začna od spasytelných a dušem našim prospěšnych wěcy v chrámu Paně zdegším založení a nawštivení blahoslawene Panny Marye zwolili sobě weyroční památku držeti: na den početí Panny Marye, na kteryžto den přes cele služby Boží šest swícý na oltáři welkem swym nakladem nechat hořeti se usnesli.

Druhe: aby gedenkaždý z Pánůw bratrů w neděli Páně, gako y ročně swátky od cyrkwe kat. zaswěcené, totiž: na dni Apoštolske, blahoslawené Panny Marye, do tehož chramu Páně časně se scházeli. — Kdoby pak časně do chrámu Páně nepřišel, tyto nížepsané pokuty při každých počtech bezewší weymluvy skladati bude powinnen, totiž:

Kdoby času nedělního, neb swátku zaswěceného gednu neb dwě písně raní zameškal, powinnen bude pokuty dáti 5 kr.

Kdoby se před kázaním po prwním *pulsu* neb zvonění na místě patřičnym nalezti nedal, položí pokuty 10 kr.

Kdoby z Pánůw bratrůw kázaní, neb *asperges* promeškal, powinnen bude odvesti 20 kr.

Co se času *adventního* dotyče — kdyby při *rorate* na khor k spěwu nagíti se nedal, odwede 3 kr.

Kdyby pak celeho času *adventního* promeškal a na žádnem *rorate* přítomný nebyl, nasledowat bude pokuta 15 kr.

Kdoby na den swáteční swau přítomnost zanedbal, a příčiny sve důležite neoznámil, powinnen bude pokuty dáti, na půl libry wosku. Též pokuty winného sebe učiní y ten, anby dne druhého, když za mrtwé obětowaná bude mše swatá, přítomný byt opominul.

Kdoby konečně z Pánůw bratrů gedno, neb druhe z následugícých processy totiž: na den očišťování Panny Marye, berankowau neděli, na wzkříšení Páně a na Boží tělo vynechal, powinnen bude libru wosku zaplatiti.

Třetí: na wšecky Processy swaté wšickni společně, gedenkaždy swé wlastní písně magice se připraviti, písně Česke času příležitého s pobožností spíwati a w naležitem pořadku uctivě za Panem *Paterem* gdauce pod nahoře oznámenou *poenou* se dostaviti powinni budau.

Čtvrté: kdobykoli při swatcych wánočních, neb welikonočních na gitřní nebyl, a se neopowěděl, pokuty půl libry wosku dáti powinnen bude.

Paté: kdobykoli do společnosti tohoto bratrstva blahoslawené Panny Marye přijat byti žádal, ten má byti člowěk na swe cti dobře zachowalý. Šak ale před Pány Starší a spolubratry spěváky představí a toho žádati bude, zápisneho a spolu přígemnýho. Panům Starším a Pánům bratrům spěwakům 35 kr. položí; — do bratrstwa ale 7 zl. powinnen bude platiti.

Šesté: kdyby kterého z Pánůw bratrů gegich manželku a dítek prostředkem časné smrti Buch povolati ráčil, a gsauce na takowy pohřeb gak Páni Starší tak i ginší bratří opowězení, powinnen budau sami, v důležité ale příčině (gestližeby sami nemohli) aspoň manželky sve, čeládku, neb nekoho z dítek na *Funus* neb pohřeb odeslati; a Páni Starší dagí světlo bratrské, za kterežto světlo, když bratr umře, manželka neb dítky 1 zl. 10 kr. stř. dati bude powinnen. Od gineho pak, který w bratrstwu není, a takowe požádá, platiti bude 2 zl. 20 kr.

Sedme: mezy sebau geden k druhemu uctiwě a wážně jak na bratry poctiwé sluší a náleží, se chowati magı; — mladší staršímu ustoupiti, a starší mladšího sy wážiti magí. Pakliby při jakekoli schuzce mladší staršímu příčinu k rozhněwání dal a to by na něg prokázáno bylo, ma položiti za pokutu pul libry wosku. Naproti tomu pak starší dawše mladšímu k zbytečnemu rozbrogi a křiku příčiny, dwognásobně pokuty winným sebe učiní, totiž libru wosku platiti.

Osme: každeho roku tak, gak sobě swolegí a se usnesau, gsauce k Panu Staršímu obeslaní, poslušně, a to w určitem čase scházeti se magí — a tu u přítomnosti wšech počet od něho přigmauti, a zase buď geho propustiti, neb gineho sobě woliti mohau; a tu na kohobykoli ukázáno bylo, ten bez odporu, a pod pokutau dwauch liber wosku zprávu gegich k sobě přigmauti a w tom wěrně se chowati powinnen bude.

Dewáte: toto sobě w moci zanecháwagí, aby w budaucích časech, pokudžby se gim za dobré widělo, buď k těmto nadepsanym *Articulum* něco přidati, neb ugmauti mohli, však s bedlivým powážením, a bez wší překážky.

Desáte: na den početí blahoslawene Panny Marye spívanau mši swatau za všecky žiwé Pány bratry, též sestry — na druhy pak den též spíwane *Aniwersarium* za wšecky w Pánu zesnule tehož bratrstwa slaužiti dáti, a při těch obauch mších swatych za oba dwa dni pěknym pořádkem k offěře — po wykonanem pak na druhy den za mrtwe *Aniwersarium* hned před oltařem B. M. Vir. wšickni kleknauce Litanye za mrtwe, a k tomu 5 otčenaš a zdrávas Marya wespolek se modliti, povinni budau. A kdožby se w tom tak nezachoval, *poeny,* neb pokuty powinnen bude dati půl libry wosku.

Gedenácte a poslední: Páni bratři se na tom společně snesli, aby gedenkaždý bratr na den weyročni slawnosti, totiž: *početí Panny Marye*, po wykonaných službach Božích, dle obyčege do společnosti k Panu Staršímu netoliko se postawiti, ale každoročně suchých dní 12 kr. složiti hleděli.

Na 2. straně po stanovách jsou podepsáni členové bratrstva:

Do tohoto nadgmenovaneho bratrstwa blahoslawene Panny Marye početi wstaupiti, a wšecky nadepsané *Articule* od prvního až do posledního zcela plniti následugící Páni bratři a sestry se zavázali a vlastními rukami podepsali.

Anton Mategczek Uczitel Sskolní spolu Bratr, Jan Malík toho Času Starší, Franz Froyda Franc Walsa, Wawřinec Kauba, Franz Suzler (?), Alberth Pařízek.

A tak k nařízenj tohoto, a wšemu dostateczne k utwrzenj dožádaly gsauce gich wzacznj a Slavnj Richternj Auřad městis Borovann, že sau toto gegich dobrowolne k snesenj Pečžety Městskau stwrdyly a dobrowolne rozkazaty w kteremžto nařjzenj tak že sobě wsecko zcela zauplna, gakožto pocztywý Lyde držety a zachowaty chtěgy rukama vlastnjma gsau se podepsaly czož wse aby se k same Czty Pána Boha wsemohaucjho w osobach w Trogj, podstate gedno Blahoslawene paně Marii a wšem gmiljm Božjm Swatjm dalo, pan Buch wssemohaucnj k tomu dopomahaty raczj.

Kterehožto snessenj gest datum w nadepsanem Mestis Borovann na den Blahoslawene Poczetj Pani Marie Leta Tisýcteho Osmisteho Gedenacteho dne 8ho Decembru 1811.

Auřad Richternj. Pečet.

Anton Čsaul (?) Richtarž, Josef Cžurda Přisedici, Wogtiech Simek Přysedicj, Anton Mategczek Sskolní Uczytel toho Czasu Mestský Pjsarž.

Ga Nyže podepsany ono přitomne Bratrstwo Swych Audů Kůru Lyteratsk. pod Gmenem *Neposskwrněneho* Poczetij Panny w Městis Borowan k rozmnožený Czty a chwaly Boży wizdwižene Byty schwalugu a poněwadž nic proty Samo-Spasytedlne Wýře Nassi Krestanske nejedna; Tymsamym negenom k stwrzeny, ale y take k zastany a rozmnoženj za hodne Býti uznawam.

W Městis Borowan dano w Farním domě dne 8. Decembru.

L. S. Tomass Swoboda, farař.

Následuje pak další schválení a potvrzení bratrstva toho od dpp. farářův, a to: od Josefa Hrdličky (30. list. 1817) a od Karla Schmida (21. list. 1822), latinsky pak od Jos Bitzana (19. pros. 1845, s pěkným českým napomenutím a poučením bratrstvu z 20. pros. 1846 a slibem, že dle obyčeje dávati mu bude o svátku početí P. Marie půl vědra piva, ze dne 13. června 1851, kterýžto »chvalitebný obyčej« potvrzuje farář Jan Šebele 5. prosince 1851), od Jana Špitálského (26. list. 1860, s doložením, že místo bývalé pitky sloužiti bude na den neposkvr. početí P. Marie za živé a v jiný po tomto svátku církevně svobodný den za mrtvé členy bratrstva zpívanou mši sv. zdarma), od Jana Šinka (4. srpna 1679) a posléze od Ant. Lakmajera (23. února ve vigilii sv. Matěje 1900) těmito slovy:

Účel počestného bratrstva, »kůru literátského« pod jmenem neposkvrněného početí blahoslavené Panny Marie jest, jak jsem z přečtených stanov poznal, skutečně vznešený, přispívající k rozmnožení cti a slávy Boží. Kéž jen počestné Bratrstvo kůru literátského také artikule ty zachovává a plní, kéž vždy pamatuje na účel, pro který zbožní předkové zdejšího městyse bratrstvo to založili. Počestné bratrstvo uteklo se pod jméno neposkvrněného početí blahoslavené Rodičky Boží a to v době, kdy církev sv. o svátku tom ještě přímo nerozhodla. Jeví se i v tom zbožný duch a dětinná láska k Matce Boží, jakou chovali k ní zbožní osadníci zdejší. A proto prosím a žádám, jako zdejší duchovní pastýř, počestné bratrstvo literátské, aby stanovy své věrně plnilo, aby ten starý duch, který vedl zbožné předky naše k založení bratrstva tohoto, ožil a se osvěžil. Zavazuji se pak, jak důstojní předchůdci moji činili, já pro svou osobu, že o slavnosti neposkvrněného početí Panny Marie za živé, a jiný po slavnosti této následující den, kdy řád církevní mši sv. za zemřelé dovoluje, za zemřelé údy téhož bratrstva zpívanou mši sv. po předcházejícím ohlášení obětovati chci. Tomu nám dopomáhej milosrdný a dobrotivý Bůh!

Oběti, jež církevní jmění v Čechách státu přineslo roku 1704. Válka o dědictví španělské pohlcovala obrovské summy peněz. I církevní jmění v Čechách musilo značnou částkou k tomu přispěti. Císař Leopold poslal dne 14. ledna 1704 arcibiskupovi Breunerovi list, v němž mu sděluje, že si nedávno od královských místodržících vyžádal konsignaci deskového jmění prelátů a duchovenstva v Čechách, a to z té příčiny, aby požádal od duchovenstva dobrovolný dar („donum gratuitum") jakožto příspěvek k uhrazení útrat válečných. Jelikož však by se dodání konsignace nepochybně protáhlo, kdežto stav věcí vyžaduje rychlé pomoci, že rozhodl se zmíněný dobrovolný dar tím způsobem žádati, aby mu každý z prelátův a zámožnějšího duchovenstva ihned tolik odvedl, kolik minulého roku na dani majetkové byl zaplatil spolu s pětinou daně majetkové na rok 1704 připadající, a to proti kvitanci k rukám komisse k vybírání majetkové daně zřízené. Císař dokládá, že se naděje ochoty duchovenstva tím více, jelikož dolnorakouští preláti a duchovenstvo k záchraně říše dobrovolně nabídli stříbro chrámové. Posléze žádá arcibiskupa, aby svým vlivem k splnění jeho požadavku horlivě působil.**) A již čtyři dni později, dne 18. ledna téhož roku posílá císař arcibiskupovi nový list, v němž poukazuje k veliké tísni, do kteréž nepřátelé dědičné země jeho uvádějí, a podotýká, že nelze neustále se vzmáhajícím nepřátelům jinak čeliti, leč četným a řádně vyzbrojeným vojskem. K tomu však že dosavadní prostředky nikterak nestačí. V této nesnázi tedy že se rozhodl požádati o chrámové zlato a stříbro, jež ihned má býti zmincováno a k veřejným potřebám obráceno, s tím však dodatkem, že cena odvedeného zlata a stříbra v nejbližších šesti letech najisto bude v penězích kostelům vrácena. Císař připovídá, že dá ještě téhož roku sněmem onu sumu pojistiti („allermassen dann Ich sie auch diesfalls fide publica vermittelst des heurigen Landtags werde gnädigst versichern lassen.") Také tentokráte poukazuje císař k tomu, že dolnorakouské duchovenstvo („die hiesige Gestlichkeit") dobrovolně mu zlato a stříbro nabídlo.*) Arcibiskup zaslal oba listy císařovy v opise především kapitule Pražské (dne 25. ledna) a v připojeném listě vyslovuje přesvědčení, že kapitula žádosti císařově zajisté vyhoví. Pokud stříbra chrámu Svatovítského se týče, že neopomine císaře požádati, aby skrovná ta ozdoba chrámu byla ponechána („quod autem argenteriam ecclesiæ nostræ metropolitanæ concernit, non intermittemus Suæ Majestati, ut modicum hoc ornamentum illi relinquatur, humiliter supplicare«).***) Leč proti očekávání duchovenstvo v odvádění „dobrovolného daru" a chrámového stříbra otálelo. Bylyť doby těžké, a peněz nebylo na snadě. Císař opětovně komissi k vybírání daní zřízenou vyzýval, aby co nejdříve ony dávky vybírala. Komisse byla nucena písemně arcibiskupa žádati, aby liknavé k placení přiměl. Arcibiskup odpověděl, že již dvakráte duchovenstvo důrazně k tomu vyzval, a že, jelikož by další upomínání s jeho strany nemělo asi většího účinku, vymáhání oněch příspěvků

---

*) Orig. v arcib. archivě. — **) Opis něm. v kap. arch. CVI 1 a.
) Kopie v kap. arch. CVI, 1 b. — *) Orig. v kap. arch. CVI, 1 c.

komissi úplně ponechává. Řečená komisse, jejímiž členy byli hr. Přehořovský, kap. probošt Mayer, hr. Petr Mikuláš Straka z Nedabylic a Bohuslav Jan Voříkovský z Kundratic, upomínala pak v měsíci březnu 1704 ty, kdož s placením otáleli. Stříbro chrámové bylo možno vykoupiti, a to hřivnu 15 zlatými, zlato pak dle běžné právě ceny. Stříbro chrámové vykoupily tyto církevní korporace a chrámy: dne 21. června 1704 kapitola metropolitní dala místo 208 hřiven stříbra 3120 zlatých, 20. června kathedrální chrám Královéhradecký místo 20 hřiven stř. 300 zl., farní chrám v Trutnově místo 2 hř. 13 lotů a $3^1/_2$ kventl. 43 zl., kostel v Starých Bucích (Altenbuch) místo 2 hř. stř. 30 zl., kostel v Hostinném místo 2 hř. stř. 30 zl., kostel ve Vrchlabí místo 2 hř. 30 zl., kostel v Náchodě místo 10 hř. stř. 150 zl., kostel v Novém Městě místo 2 hř. 30 zl., kostel v Králové Dvoře místo 2 hř. 10 l. $2^3/_4$ qtl. 40 zl., kostel v Jičíně místo 6 hř. 10 l. $2^3/_4$ qtl. 100 zl.; 28. června farní kostel v Broumově místo 2 hř. 2 lotů $^1/_2$ qtl. 32 zl., kostel v Nové Pace místo 6 hř. 10 l. $2^3/_4$ qtl. 100 zl., kostel ve Veležicích m. 2 hř. 30 zl.; dále koslely v Miletíně m. 1 hř. 8 l. — 22 zl. 30 kr., v Nechanicích m. 3 hř. 10 l. $2^1/_2$ qtl. — 55 zl., v Hořicích m. 6. hř. 10 l. $2^3/_4$ qtl. — 100 zl., v Králíkách m. 2 hř. 5 l. $1^1/_4$ qtl. — 35 zl., v Žamberce m. 5 hř. — 75 zl., v Kostelci m. 5 hř. — 75 zl., v Holohlavech m. 4 hř. — 60 zl., v Jaroměři m. 4 hř. — 60 zl.; chrám sv. Anny v předměstí Král.-Hradeckém m. 3 hř. 5 l. $2^3/_8$ qtl. -- 50 zl.; chrám v Novém Bydžově m. 10 hř. — 150 zl.; 7. července probošt třebovský z chrámu sv. Jiljí m. 9 hř. 8 l. — 142 zl. 30 kr.; 29. července malostranský chrám P. Marie Vítězné místo 66 hř. $10^2/_8$ l. — 1000 zl., 11. srpna Benedikt, opat osecký, za tamější kostel m. 36 hř. 8 l. — 547 zl. 30 kr.; 18. srpna klášter Strahovský m. 52 hř. 10 l. — 789 zl. 22 kr. 4 d., klášter Doksanský m. 15 hř. — 225 zl.; 19. srpna kostel sv. Václava v Chotěšově m. 35 hř. $1^1/_2$ l. — 526 zl. 24 kr. $2^1/_4$ d.; 20. srpna klášterní chrám v Broumově m. 55 hř. — 825 zl., farní kostel v Broumově m. 6 hř. — 90 zl., chrám u sv. Markéty m. 5 hř. — 75 zl.; 23. srpna klášter Kladrubský m. 15 hř. 12 l. — 236 zl. 15 kr., 25. srpna kathedrální kostel v Litoměřicích m. 8 hř. 6 lotů — — 125 zl. 37 kr. 3 d.; farní kostel v Litoměřicích m. 3 hř. 4 l. — 48 zl. 45 kr., dominikánský chrám v Litoměřicích m. 1 hř. 9 l. — 23 zl. 26 kr. $1^1/_2$ d., dále farní chrámy: v Liběšicích m. 2 hř. 2 l. — 31 zl. 52 kr. 3 d., v Čížkovicích 40 zl. 18 kr. $4^1/_2$ d., v Záhořanech m. 1 hr. 5 l. — 19 zl. 41 kr. $1^1/_2$ d., v Lovosicích m. 2 hř. 10 l. -- 39 zl. 22 kr. 3 d., v Ústí m. 3 hř. 14 l. — 58 zl. 7 kr. 3 d., chrám jesuitský v Krupce (Graupen) m. 13 hř. $5^1/_3$ l. — 200 zl., farní chrám v Krupce m. 1 hř. 4 l. — 18 zl. 45 kr.; farní kostely: v Děčíně m. 3 hr. — 45 zl., v Bilíně m. 2 hř. 12 l. — 41 zl. 15 kr., v Duchcově m. 2 hř. 2 l. — 31 zl. 52 kr. 3 d., v Teplicích m. 2 hř. 11 l. — 40 zl. 18 kr. $4^1/_2$ d., v Milešově m. 7 hř. — 105 zl., v Horním Litvínově (Ober-Leutensdorf) m. 2 hř. — 30 zl., v Kamenici u Č. Lípy m. 3 hř. 4 l. — 48 zl. 45 kr., v Polici m. 1 hř. — 15 zl., v Jiřetíně (Georgthal) m. $10^2/_3$ l. — 10 zl., v Mělníce m. 3 hř. — 45 zl., ve Štětí m. 2 hř. — 30 zl.; dne 2. září klášter Plasský m. 29 hř. 8 l. — 442 zl. 30 kr., 5. září klášter Tepelský m. 20 hř. 3 lotů — 422 zl. 28 kr. $4^1/_2$ d.; dne 20. září klášter ve Vyšším Brodě m. 27 hř. 3 l. — 407 zl. 48 kr. $4^1/_2$ d., 30. října klášter Zbraslavský m. 23 hř. 14 l. — 358 zl. 7 kr. 3 d.; chrám Staroboleslavský m. 53 hř. $5^1/_3$ l. — 800 zl., dne 13. ledna 1705 kartusianský klášter ve Valdicích u Jičína m. 74 hř., 5 l., $1^1/_3$ qtl. — 1100 zl., dne 6. února 1705 Marie kněžna z Lobkovic, rozená hraběnka Dietrichšteinová, jménem nezletilého syna svého za poklad Loretánský v Praze místo 301 korun zlata po $2^1/_2$ zl. — 752 zl. 30 kr. a místo 93 hř. 8 l. stříbra 1402 zl. 30 kr.; dohromady 2155 zl. Celkem bylo vykoupeno chrámového stříbra hotovými penězi v sumě *15.908 zl. 34 kr. $2^1/_4$ d.* — Mimo to některé kostely odvedly stříbro in natura do mincovny, a to: dne 25. ledna 1705 augustiniáni u sv. Tomáše v Menším Městě Pražkém 10 hř. 12 l. v ceně 228 zl. 26 kr. 1 d., dne 2. února professní dům jesuitský v Praze na Malé Straně 54 hř. 5 l. 3 d. v ceně 1154 zl 23 kr. 1 d., jesuitská kollej u sv. Klementa v Praze 147 hř. 9 l. 2 d. v ceně 3155 zl. 52 kr., jesuitská kollej v Novém Městě Pražském 44 hř. 1 l. 2 qtl. v ceně 936 zl. 59 kr. 2 d., jesuitská residence na Svaté Hoře 79 hř. 13 l. 1 qtl. 2 d. v ceně 1696 zl. 30 kr. 3 d.; jesuitská kollej v Chomútově 48 hř. 3 l. 1 qtl. v ceně 1024 zl. 48 kr. 3 d.; klášter křižovnický s červenou hvězdou v Praze 37 hř. 14 l. 2 qtl. 3 d. v ceně 805 zl. 45 kr. 1 d. Celkem bylo in natura odvedeno chrámového stříbra v ceně *8982 zl. 44 kr. 5 d.* Dohromady odvedeno tudíž *24.891 zl. 19 kr. $1^1/_4$ d.* — tedy summa na onem čas velice značná.

Dr. A. Podlaha.

Die Anfänge des Lutherthums im Königreiche Böhmen. Von *Alois Krösz* S. J. (Uveřejněno v „Zeitschrift für kathol. Theologie" XXV. r. 1901.). Osvědčený historik z Tovaryšstva Ježíšova, který od drahné doby žije v Praze, obíraje se pilně dějinami českými, líčí v tomto článku na základě všech důležitých tištěných pramenův, kterak protestantismus v podobě luteránství hned po vzniku svém vnikl do Čech a vlivem rozkladným působil na utrakvismus.

Dr. A. P.

Paměti o věcech duchovních v král. věnném městě Novém Bydžově n. C. od dob nejstarších až po časy nejnovější. Sděluje *Dr. Jos. Kašpar.* — Sborník náš přinesl již posudek těchto „Pamětí", dokud vycházely po částech ve výročních zprávách gymnasia novobydžovského. Doplněné tyto „Paměti" vyšly podporou městské rady a musejního spolku v Nov. Bydžové jako zvláštní vydání (116 str. velké osmerky) na pěkném papíře tiskem úhledným. Co jsme pronesli o částech, že je to práce dobrá, založená na pramenech a tím že se dílo to řadí k nejlepším toho druhu monografiím, opakujeme i nyní a upozorňujeme na tuto publikaci s přáním, aby vyplnila úkol, za jakým byla sepsána.

Redakce.

Dějiny města Volyně na Prácheňsku. Sepsal *František Teplý.* Se 23 obrázky. V Praze 1903. Nákladem vlastním. Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrby. Cena 5 korun. — Máme již pěknou řadu monografií jednotlivých měst, ba i některých vsí, namnoze spisů to cenných, k nimž řadí se i „Dějiny města Volyně" od Frant. Teplého. Pilný tento historik vydav již jinou menší monografii („Paměti Miličína") a několik článků historických i ve „Sborníku" našem, přikročil tuto k dílu objemnějšímu (o 452 str. malé osmerky), které svědčí o jeho snaze prospěti drobnému dějepisu domácímu. Sebrav kde jaký pramen, sestavil obšírný dějepis pošumavského města a okolního kraje, z něhož pochází. Je to dílo ceny trvalé, na něž zvláště obyvatelé volyňští a okolní mohou býti hrdi, i nepochybujeme, že si je opatří každý, jemuž na znalosti domácích dějin záleží. Spisovatel látku rozvrhl si přiměřeně dle toho, komu Volyně náležela: Počátky města a dějin. Volyně zbožím duchovním (pod probošty pražskými až do r. 1436). Volyně v zástavě a) Přibíka z Klenové. b) velkopřevorů strakonických, při čemž samostatná stať o Malsičce. Volyně vrácena proboštům (1621). Volyně v době nové. Na konec k snadnějšímu orientování přidán seznam důležitějších jmen místních i osobních. Dějiny města Volyně psány jsou s vřelostí a znalostí věci slohem plynným, ač by tu a tam bylo neškodilo vyhnouti se slovosledu latinskému a německému (ve vedlejších větách sloveso na konci, na př.: že kdykoli za pana Jana Buška z Klenové a jiné dobrodince z toho rodu v kostele volyňském fundační mše konána *byla* (češtině sluší lépe activum: se konala fund. mše), v sezeni městské rady týden před tím purkmistr pány z rady napomenul, aby týž den do chramu Páně se dostavili a j.). Jako je rádce, vůdce atd., tak i správce (a nikoli správec); chování *se*, stačí chování; *kýžený* (dle Rosy!) místo žádoucí; do knih *se zanášel* (germ.) = zapisoval, vpisoval; dozvídáme se = dovídáme se; rozumněl snad jen chyba tisku m. rozuměl; jsouce proseni m. prošeni, což nyní se zhusta objevuje, ač chybně, i jinde; poněvač = poněvadž; Volynští i volinští; povodeň *jeřní?* a j. — Hledíce k celé objemné a velice záslužné práci, nemůžeme nevzdati jí všeho uznání, doporučiti ji vřele a přáti jí hojného odbytu a rozšíření.

Dr. M. Kovář.

Fr. A. Slavík: **Moravské Slovensko od XVII. století.** Dějepisné paměti a studie. Vydáno ve prospěch Matice hodonské. V Hodoníně 1903. Cena ? I. svazek. Bývalý ředitel hodonské reálky, vrchní redaktor „Vlaltivědy moravské", neúnavný Frant. Aug. Slavík vydal r. 1892 u Šolce v Telči spis „Morava a její obvody ve Slezsku po válce třicetileté." Na základě obšírných studií konaných k tomuto dílu v zemském archivě moravském v Brně a na základě dalších pilných studií konaných po čas řízení reálky hodonské na moravském Slovensku, vydává nyní nový spis věnovaný výhradně poddanským, kulturním, náboženským a místopisným poměrům moravského Slovenska XVII. století. Zajímavy jsou a pěkně

se čtou kapitoly o vpádech Bočkajovců na Moravu, kterými nejvíce trpělo moravské Slovensko, o obecním řádě a povinnosti starosty ve Strážnici z r. 1631, o pohromách za války třicetileté. Těžiště tohoto prvního svazečku (80 stran) leží v popise panství na Slovensku v XVII. století. Je tu udána výměra panství, rozlohy poddanských obcí, pusté a nově založené osady, počet domů z let 1667 a 1673 s údaji, kolik domů bylo pusto, kolik nově osazeno, kolik a jakých polí a vinic. S láskou jest psána kapitola o Komenském (rodilém z mor. Slovenska). Spisku přidána jest mapka znázorňující dle znamenité Bartošovy „Dialektologie moravské“ hranice moravských Slováků a tabulka starých obecních pečetí. Potěšilo nás, že konečně uvádí se do české literatury pro krajinu osídlenou Slováky na Moravě jméno Slovenska, kterého jsme dříve užívali jen pro horní Uhry; neprávem se u nás činil rozdíl: Slovensko a Slovácko, jakoby pro uherskou slovenskou krajinu byl název Slovensko, pro moravskou Slovácko správný. K takovému rozlišování není ovšem důvodu. *Frant. Vácsl. Peřinka.*

M. U. Dr. Bedřich Drož: **Dějiny kláštera a města Žďáru na Moravě.** Nákladem vlastním. Ve Žďáře 1903. Cena brož. 3 K, váz. 4 K. Vkusně vypravená knížka o 212 stránkách, psaná s láskou k věci a s pietou k slavné minulosti cisterciensktých mnichů žďárských. Úsudek náš o knížce této jako o celku může vyzníti jen ve slova, že je tu podán dobrý příspěvek k moravské vlastivědě a dobrá pomůcka k moravské monasteriologii. Protože dějiny města Žďáru jsou téměř z devíti desetin dějinami cisterciensk ého kláštera žďárského Josefem II. r. 1784 zrušeného, jest také větší část této knížky věnována klášteru. Pramenů i literatury jest dokonale užito, ač přece některé novější práce jsou spisovateli neznámy. Dobrá práce Pfeifrova „Die ältesten Besitzer von Joslovitz“ (vyšla z jara r. 1903 anonymně ve Znojmě) a informační článek Müllerův: „Geschichte der k. k. Studienbibliothek in Olmütz“ („Zeitschrift des deutschen Vereines f. d. Geschichte Mährens & Schlesiens“ r. 1901) neměly býti přehlédnuty. V některých maličkostech bychom s p. spisovatelem nesouhlasili. Tak na příklad tvrzení, že poslední opat žďárský Steinbach z Kranichštejna sám se domáhal zrušení kláštera, mělo býti zevrubně dokázáno. Kniha byla by na ceně nemálo získala, kdyby bylo se pojednalo také o bývalých klášterních poddanských vsích, jako učinil Dr. Nejedlý v „Dějinách města Litomyšle“ (1903). Chybí také rejstřík věcný. Jelikož spis psán jest také pro lid, pro rodáky žďárské, docela na místě jsou pod čarou přidané výklady staročeských právních terminů. Na str. 90 jest pojem práva odúmrtního nedostatečně vysvětlen. Načeratice nejsou u Mor. Krumlova (str. 105), nýbrž u Znojma. Chyb tiskových není mnoho, ale za to čeština spisu nesmí se pominouti mlčením. Upozorníme jen na některé chyby. Panierski — dativ Panierskému (pg. VII. Panierskimu); nedůslednost vidíme v psaní osobního jména Přibislav (str. 17) a místního Přibyslav (str. 180 a jinde); osobní Čeněk je zkrácené Častoslav a nikoli Častolov (pg. 66); českobratrská mluva má přijímání pod obojí způsobou a nikoli pod obojí způsobem (pg. 85); staré české právo zná *s*pravní listy a nikoli *z*právní (pg. 101, spraviti = dluhy a závady z desk zemských vymazati); statky postupujeme nikoli přepouštíme (pg. 105, také v němčině abtreten, Abtretungsvertrag, nikoli überlassen); germanismus jest *ohledně* nároků (rücksichtlich, str. 106); *k vůli* velkým pyskům (str. 106) je nečeské; píšeme správně Jiří z Najdeka a nikoli z Najdeku [str. 106); stavíme oltáře ke cti všech svatých a nikoli ke cti Všem Svatým (str. 106); germanismus *vzdor* chrabrosti (str. 164); zrušení kláštera bylo vykonáno a nikoli provedeno (str. 179, v němčině jak vollzogen tak durchgeführt, ale nikoli v češtině); jiných nedopatření jazykových pomíjíme. Nemile také neseme, že zakladatel kláštera Vyzovského Smil ze Střílek jmenuje se purkrabím br*ou*movským; bylť purkrabím na zeměpanském hradě Brumově nedaleko hranic moravsko-uherských, tedy purkrabím br*u*movským (str. 174). Nehledě však k nedopatřením jazykovým a několika málo věcným, jest spis páně Drožův znamenitou kritickou prací, zdařilým výsledkem několikaletého pilného studia, ukázkou, jak se podobné monografie mají psáti. Příští církevní dějepisec moravský se bez něho neobejde. Také jest chvály hodno, že pan spisovatel se postaral o krásné fotografie; ale obrázky vzaté z pohlednic (str. 35 a 169) v díle vědeckém místa by míti neměly. *Fr. V. Peřinka.*

Obsah ročníku IV.

Drobnosti.

Posudky.

Tiskem a nákladem družstva Vlasť v Praze. — Redaktor Dr. M. Kovář.

